

A Müncheni Kódex
négy evangéliuma

[1466]

Müncheni Kódex

1466

NÉGY EVANGÉLIUM
SZÖVEGE ÉS SZÓTÁRA

A KÖTETET
SZAKMAI SZEMPONTBÓL
DRASKÓCZY PIROSKA
A. MOLNÁR FERENC
ÉS TATAI ISTVÁN
NÉZTE ÁT

AZ ELŐSZÓT
KIRÁLY LÁSZLÓ
ÍRTA

Müncheni Kódex

[1466]

A négy evangélium
szövege és szótára

DÉCSY GYULA OLVASATA ALAPJÁN
A SZÖVEGET SAJTÓ ALÁ RENDEZTE
ÉS A SZÓTÁRI RÉSZT KÉSZÍTETTE
SZABÓ T. ÁDÁM

EURÓPA KÖNYVKIADÓ

1985

Előszó

A legkorábbi magyar nyelvű bibliafordítás részleteit, a Huszita Bibliát három 15. századi kódexben, a Bécsi, a Münchener és az Apor-kódexekben találjuk meg. E kódexek múlt századi felfedezése után élénk vita alakult ki körülöttük a szakirodalomban. Voltak, akik ferences bibliafordítást véltek bennük felfedezni, azonban Horváth Cirill 1890-ben, majd századunk elején Mészöly Gedeon a huszita eredet mellett foglalt állást. Amikor e kötetben kiadjuk a Münchener Kódexben található újtestamentumi részletet, a négy evangélium szövegét és a belőle készített szótárt, röviden tájékoztatjuk az olvasót a bibliafordítás eredetének és a Münchener Kódex kialakulásának és sorsának történetéről, valamint kiadásunk célkitűzéséről.

I. Husz János prágai pap és egyetemi tanár reformációs tanításainak és a nyomán megindult mozgalomnak nemcsak a híre, de a hatása is gyorsan megérkezett hazánkba. Ugyanis a 14–15. század fordulóján sok magyarországi diák megfordult Prágában, hallgatták Husz és magiszterársai előadásait. Az egyetem hallgatóiként a cseh akadémiai „nemzet” körébe tartoztak, és évtizedeken át rendszeresen érintkeztek prágai egyetemi körökkel. Hazatérve, új ismereteik hirdetése a Zsigmond uralkodása idején erősen kiéleződő társadalmi viszonyok és az egyre súlyosbodó szociális helyzet miatt termé-

keny, fogékony talajra talált. Megteremtődtek a feltételek a huszita tanítások elterjedésére. Először a Felvidéken fogadta el nagy számban ezeket a tanításokat a falusi jobbágyság és a városi polgárság. Ezzel szinte egy időben alakultak a délvidéki Szerémségben számottevő huszita közösségek, és nem sokkal később a mozgalom Erdélyre is áttért. Mindenütt, ahol tért hódítottak a huszita tanítások, kisebb-nagyobb forrongások zajlottak le. A 15. század első évtizedeiben oly mértékű volt a mozgalom hazánkban, hogy Zsigmond 1418-ban, még a csehországi huszita háború kitörése előtt Magyarországra küldi a francia iskolázottságú, domonkos rendi János barátot az eretnokség megfékezésére.

A huszizmus hazánkban is az uralkodó rend elleni mozgalomként bontakozott ki, és akárcsak Csehországban, egyházreformáló, vallásos alapvetésű volt. Az egyház szertartásaival, de főként szervezetével, papjainak életvitelével fordult szembe. Követelte a papok vagyonának, birtokainak felosztását, a papi nőtlenség megszüntetését. Tagadta Mária és a szentek, a képek és az ereklyék tiszteletét, azaz „a bálványok imádását”. Harcolt Krisztus tanításának megvalósításáért, többek között a miseáldozat két szín (kenyér és bor) alatti kiszolgáltatásáért. Érveit a Bibliára alapozta mint Isten tanítására, s ezért fontossá vált számára a latin nyelvű Biblia, a Vulgata lefordítása a nép nyelvére, hogy mindenki által megismerhető legyen. Ez a bibliafordítói törekvés minden reformációs mozgalomnak a későbbiekben is mulaszthatatlan feladata volt.

A nemzeti nyelv egyházi feladatának felismerését láthatjuk Pécsi Tamás és Újlaki Bálint szerémségi papok bibliafordításában. Ők is Prágában tanultak 1399–1411 között, innen vissz a-

térve kezdték meg bibliafordító munkájukat, s 1416 után nem sokkal fejezték be. Lehet, hogy ez a munka félbeszakadt, lehet az is, hogy nem akarták a teljes Bibliát, minden ó- és újtestamentumi könyvet lefordítani. Nyitott kérdések ezek, melyekre csupán feltételezett választ adhatunk a ránk maradt másolatok alapján. A Bécsi Kódex tartalmazza az ótestamentumi könyvek egy részét: Ruth, Judit, Eszter, a Makkabeusok, Báruk. Dániel és a tizenkét próféta könyvének fordítását. Ezek a zsidó népnek az idegen hódítókkal és az elnyomókkal való küzdelmeit, a harcok epizódjait örökítik meg. A prófétai írásokból pedig az Úr fenyegető büntetését, a harcra való felhívást és azt a jó hírt hallhatták, hogy az Isten megszabadítja az ő népét a nyomorúságtól. Ugyanezek a motívumok figyelhetők meg a másik ótestamentumi részletet, a Zsoltárok (56–150) fordítását tartalmazó Apur-kódexben. A Münchener Kódex négy evangéliuma pedig Jézus Krisztus életpéldáját és üdvözítő, megváltó áldozatát mutatta fel. Lehet, hogy ez egyfajta sajátos válogatás eredménye; lehet, hogy sorra kerültek volna a többi könyvek is, de már nem tudták elkezdni sem, mert megindult hazánkban – elsősorban a Délvidéken és Erdélyben – a huszitizmus elleni egyházi inkvizíció.

E vidékek inkvizítora Marchiai Jakab olasz minorita szerzetes volt, aki egyházi és világi erőket igénybe véve lépett fel, hogy – ha csak látszatra is – visszatérítsen mindenkit az uralkodó egyházba. Kegyetlen eszközeivel a föld népe helyenként fegyveresen is szembeszállt. Mindhiába, ezek a megmozdulások sem tudták megakadályozni, hogy a huszitizmus tanítását követő magyarok seregestül ne kényszerüljenek száműzetésbe. A száműzetésbe vándorlók 1439-ben Moldvába mentek, és itt később a toleráns Ștefan cel Mare (1457–1504)

fejedelem engedélyezte letelepedésüket. Szalkay Balázs krónikája ezt írja: „Akkoron két deák ember ugyanazon Kamenec városából, tudniillik Tamás és Bálint némely eszelős emberekkel és asszonyállatokkal összebeszélvén, éjnek idején megszöktek és Moldvába mentek, hol amaz két pap a mondott eretnekséget tovább terjesztvén mind a két szövetség írásait magyar nyelvre fordították. Mennyi és mekkora eretnekség vagon ebben, amit én is olvastam, ezt világi ember sem számlálhatja... mivelhogy ezt a szólást is: *Spiritus Sanctus*, így fordították: *Szent Szellet*.”

A száműzötteket Moldvában hittestvéreik, magyar husziták fogadták, akik közel két évtizeden át egymás után vándoroltak ki hazájukból. Hiszen a száműzetés már 1420 táján elkezdődött, és még Hunyadi Mátyás idejében is tartott. Több falu és mezőváros keletkezett így Moldvában, és nem egy közülük virágzásnak indult. Számos moldvai falu és városka neve magyar, mint Alfalu, Újfalva, Forrófalva, Szabófalva, Takácsfalva stb., melyekben Bandinus Márknak, Moldva helyettes püspökének X. Ince pápához írt tudósítása szerint még a 17. században is magyar nyelven folyt a mise és a vesperás (vecsernye, azaz esti ájtatosság), amit szüntelen énekeltek. Pedig akkorra már ezek a gyülekezetek nem voltak husziták. A 16. század utolsó felében bevégeztetett a katolikus egyházba való visszatérítésük. Később pedig olyan misszionáriusok vezetése alá került a moldvai katolikus egyház, akik nemcsak az ott élő egyházi közösségekkel, de az odavetődő magyarországi papokkal, sőt a korábban ott megforduló jezsuitákkal is értetlenül és idegenül bántak. Munkálkodásuk eredményeképpen a virágzó magyar települések és egyházak teljesen elárvultak. A bibliafordításnak is nyoma veszett, még a róluk

készült másolatok is elkallódtak, közülük csak egy, az Apor-kódex maradt az egykori ország határán belül. Azóta a Bécsi Kódex is visszatért, s ma már az Országos Széchényi Könyvtár őrzi. A Münchener Kódex van még távol, mint nyelvünk egyik korai emléke, a Bajor Állami Könyvtár (Bayerisches Staatsbibliothek) tulajdonában Münchenben, jelzete: Cod. Hung. 1.

II. A Münchener Kódex keletkezése és kora semmi kétséget nem hagy maga után, mert az utolsó, a 108. levélen ékes piros betűkkel ott áll a kolofonban: „E könyv megvégeztetett Németi Györgynek Hensel Emre fiának keze miatt Moldovában Tatro városában Úr születetének ezer négyszáz hatvan hatod esztendeiben.” Érdemes megemlíteni, hogy Németi György másolata Moldvában négy évvel azután készült, hogy a moldvai fejedelmi udvarban, Bécsben és a szászok körében toleránsnak ismert Mátyás király a magyar huszitákat az 1462. II. tc. 13.§-ában jószágvesztéssel sújtotta.

Moldvából e kódexünk Döbrentei Gábor szerint J. A. Widmanstetterhez került. Ezt az állítást alátámasztja a kódexben a Máté evangéliuma első lapján alul található s a 16. századi kötéskor kettémetszett bejegyzés: „Johannis Albert Widmanstadii.” Neki pedig, ugyancsak Döbrentei szerint, Postellus György ajándékozta, aki a 16. század közepe táján két ízben is járt Isztambulban, s az egyik útján megfordult Tatroson, és onnan hozta barátjának kedveskedésül. A kódex első magánbirtokosa tehát Widmanstetter volt, korának egyik legnagyobb orientalistája, aki többször járt Keleten, s ő adta ki szír nyelven az Újtestamentumot. Élete végén regensburgi kanonok, és halála után szép könyvtára, nagyszámú verses kézíratai, kódexei Seld György Zsigmond királyi tanácsos

birtokába kerültek, tőle pedig V. Albrecht bajor herceg szerzi meg bibliakódexünket, s az így már 1575-ben a Bajor Királyi Könyvtár birtokába kerül. Itt nyugszik kétszázötven esztendőn keresztül az ismeretlenség homályában. A ferencesek gyulafehérvári krónikája tud róla, említi is, de huszita fordítását valószínűsítve eretnekké nyilvánítja. Így csak 1834-ben kerül újra nyilvánosság elé, amikor Fehérváry Miklós arról értesíti a Tudományos Akadémia elnökét, hogy a müncheni királyi könyvtárban egy 1466-ból származó, becses magyar nyelvű kódexet talált.

A következő évben az Akadémia elnöke, Teleki József gróf, József nádor közbenjárásával kieszközölte, hogy a kódexet kölcsönkapja lemásolásra. A másolást Bécsben Jászay Pál végezte el hathónapi kemény munkával, és egy terjedelmes értekezést is írt a kódex nyelvtani sajátosságairól, egyben szavainak szótárát is megszerkesztette. Ezeket az írásokat Döbrentei Gábor a saját jegyzeteivel ellátva kiadta 1842-ben az Akadémiai Nyelvemléktár III. kötetében.

A kódex szövege az első másolás óta többször is megjelent. Már a 16. században találkozunk teljes szövegével a Jordánszky-kódexben (1516–1519). De részletei, János evangéliumának kisebb-nagyobb részei megtalálhatók a Winkler- (1506), a Döbrentei- (1508), az Érdy- (1524–1527), az Érsekújvári (1529–1531) kódexekben. A Müncheni Kódex a 19. században kétszer és a 20. században eddig háromszor jelent meg. Az 1968. évi wiesbadeni kiadás közli a kódex teljes szövegének hasonmását (fakszimiléjét).

Az eredeti 1466. évi másolatot magában foglaló kódex hét szíromlevélből áll, melyen egy magyar kalendárium található, majd száz papírlevélből, melyre a négy evangélium

1416 körül készült fordítását másolták. Kevés helyen találunk benne az evangéliumok kezdőlapjain és a vakarások helyein kissé ügyetlen kézzel készített cirádákat és egyéb festegetéseket. Igen nagy kár, hogy a 16. századi kötésekor tetemesen körülvágták az egészket.

III. Jelen kötetünk célja mindenki számára könnyen olvashatóan közzétenni becses nyelvemlékünket. Így nem betűhíven kerül az olvasó elé a szöveg, hanem mai helyesírásunk jeleivel, lehetőleg az egykori kiejtést követve. Így megmutatkozik és élvezhetővé válik a fordító és a másoló ő-ző, valószínűleg déli nyelvjárása, az ü helyén gyakran jelentkező i-ző alakok, az ly-ezés, az l-ezés, a j-zés közötti nyelvi küzdelem.

A szótár elkészítésével pedig azt szeretnénk bemutatni, hogy a két magyar pap, Tamás és Bálint kedvezőtlen viszonyok között, megfelelő segédeszközök nélkül – még ha fordításukban akadnak is félreértések, következetlenségek –, de a magyar nyelv adottságait merészen kihasználva anyanyelvünk elvont szókincsét bővítették. Fordításuk nyelvében, szókincsében megmutatkozik a magyar nyelv káprázatos szépsége, szinonimarendszerének csodálatos gazdagsága. A szótár 3700 címszava a Müncheni Kódex kb. hatvanezer szóalakjának kiértékelésével készült, feltárja a nyelv akkori fejlődési szintjét, finnugor eredetű szavaink használatának gyakoriságát nyelvünkben.

Tudományos igényű, a művelt közönségnek és a nyelvünk iránt érdeklődőknek szóló népszerűsítő kiadás ez. A szótári rész elvileg minden egyes, a szövegben előforduló szót tartalmaz, minden egyes korabeli nyelvtani alakot, nyelvjárási változatot, de a túlzott adatolás elkerülésére csupán a gyakoriságot vagy evangéliumonként az első adatot. Ilyen jellegű

feldolgozásokat a jövőben számítógépek végeznek. A megkezdett munkát mégis érdemes a hagyományos módszerekkel is tovább folytatni, s jó lenne, ha ehhez hasonló módon elkészülne – mint ezt az Akadémia tervezi – a magyar és latin kifejezések összehasonlító szótára, melyből a fordítás hűségét, pontosságát, illetve az önálló magyar egyházi nyelv megteremtésére való törekvést még alaposabban megismerhetnénk.

KIRÁLY LÁSZLÓ

KIADÁSOK, SZÓTÁRAK

1. *A Münchener Kódex*. Régi Magyar Nyelvmélekek sorozat III. kötete (kiadja Döbrentei Gábor). Buda 1842. (betűhű)
2. *A Münchener Kódex* Nyelvmélektár I. kötete (kiadja Volf György). Budapest 1874. (betűhű)
3. *Der Münchener Kodex I.* (Hrsg. Julius von Farkas und Gyula Décsy). Wiesbaden 1958. (hasonmás)
4. *Der Münchener Kodex II.* (Hrsg. Gyula Décsy). Wiesbaden 1966. (betűhű)
5. *A Münchener Kódex 1466-ból* (Szerkesztette Nyíri Antal, munkatársak Bodnár Ferenc, Pálfalvi Etelka, Rácz Endre, Velcsov Mártonné és Végh József Mihály). Budapest 1971. (betűhű magyar és a lehetséges latin szövegmegfelelő párhuzamos közlése)
6. Máta Mária: *A határozószók, névutók és igekötők rendszere a Münchener Kódexben*. Budapest 1971. (nyelvi földolgozás)
7. *Der Münchener Kodex IV.* Wortschatz mit vollständigen Wort- und Formenverzeichnis (Hrsg. Szabó T. Ádám István). Wiesbaden 1977. (szókincsföldolgozás)

Máté evangéliuma

Máté

KAPITULUM I

1. Jézus Kristus Dávid fia, Ábrahám fia születetének 8ra könyvö.
2. Ábrahám kedig szülé Izsákot, Izsák kedig szülé Jákobot, Jákob kedig szülé Júdást és ő atyafiait.
3. Júdás kedig szülé Fárest és Záramot Tamártól. Fáres kedig szülé Ezromot. Ezrom kedig szülé Aramot.
4. Aram kedig szülé Aminadabot, Aminadab kedig szülé Nássont. Násson kedig szülé Salmont.
5. Salmon kedig szülé Bózt Rábtól, Bóz kedig szülé Obetet Rúttól. Obet kedig szülé Jessét.
6. Jesse kedig szülé Dávid királyt. Dávid király kedig szülé Salamont attól, ki vala Uriásé.
7. Salamon kedig szülé Robovamot. Robovam kedig szülé Abiást. Abiás kedig szülé Azát.
8. Aza kedig szülé Jozsafátot. Jozsafát kedig szülé Jorámot. Jorám kedig szülé Oziást.
9. Oziás kedig szülé Joathamot. Joatham kedig szülé Achast. Achast kedig szülé Ezekiást.
10. Ezekiás kedig szülé Manassest. Manasses kedig szülé 8rb Ámont. Ámon kedig szülé Józsiást.
11. Józsiás kedig szülé Jekóniást és ő atyjafiait Babillomba viteletiglen.

12. És Babillomba vitelet után Jekóniás szülé Salátielt. Salátiel kedig szülé Zorobábelt.

13. Zorobábel kedig szülé Abiudot. Abiud kedig szülé Eliákimot. Eliákim kedig Azort.

14. Azor kedig szülé Sádohot. Sádoh kedig szülé Achimot. Achim kedig szülé Eliudot.

15. Eliud kedig szülé Eleazart. Eleazar kedig szülé Matant. Matan kedig szülé Jákobot.

16. Jákob kedig szülé Józsefet, Máriának férjét, kitől születék Jézsus, ki hivatik Kristusnak.

17. Azért minden nemzetek Ábrahámától fogván Dávidiglan tizennégy nemzetek, és Dávidtól fogván Babillomba viteletiglen tizennégy nemzetek, és Babillomba vitelettől fogván Kristusiglan tizennégy nemzetek.

18. Kristusnak kedig születete így vala: Mikor ő anyja Mária volna mennyeztetett Józsefnek, mielőtt egybe jönnének, leleték ő méhében valván Szent Lélektől.

19. Mert kedig József ő férje igaz volna és nem akarná 8va ötet beadni, || akarja vala ötet titkon elhadni.

20. Ő kedig e gondolván íme Úrnak angyala jelenék neki álmában, mondván: József, Dávidnak fia ne akarih félned Máriát te feleségedet hozjad vened, mert mely őbenne született, Szent Lélektől vagyon.

21. Szül kedig Fiat és hívod ő nevét Jézsusnak, mert ő üdvözeti ő népét ő bűnöktől.

22. Mendez kedig lött, hogy betelyesednék, mely mondatott Úrtól próféta miatt, mondván:

23. Íme szűz vall Fiat ő méhében, és szül, és hivatik ő neve Emanuelnek, mely magyaráztatik: művelünk Isten.

24. József kedig felkelvén álmából, tön, miként parancsolá őneki Úrnak anyyala, és vevé ő feleségét.

25. És nem esmeré meg őtet, mígnem szüle ő elő lött Fiát; és hívá ő nevét Jézusnak.

KAPITULUM II

1. Azért mikor született volna Jézus Júdeának Betlehemében Júdeabeli Heródes királynak napiban, íme az mágosok jövének napkelettől Jeruzsálembé.

2. Mondván: Hol vagyon, ki született, zsidóknak királya? Mert látók ő csillagát napkeleten, és jövének ajándokokkal imádnok őtet.

3. Hallván kedig Heródes király meg || szomorottaték, és 8vb mend Jeruzsálem övele.

4. És egybegyőjtvén az papoknak minden fedelmekét és az népeknek írástudóit, tudakozik vala őtőlök, hol Kristus születnék.

5. És azok mondának: Júdeának Betlehemében; mert így vagyon írván próféta miatt:

6. És te Betlehem, Júdeának földő, semmivel vagy küsebb Júdának fedelmiben: mert tebelőlled jó ki herceg, ki bírja én népemet, Izráelt.

7. Tahát Heródes, titkon híván az mágosokat, szerelme tanolja vala őtőlök az csillagnak idejét, mely tétett vala nekik.

8. És eresztvén őket Betlehembe, mondá: menjetek és kérdezkedjetek szerelme az gyermekről, és mikor megelen-

ditek, hirdessétek meg énnekem, hogy es én jutván imádjam őtet.

9. Kik mikor hallották volna az királyt, elmenének. És íme az csillag, kit láttak vala napkeleten, előlkeli vala őket, míglen jutván állana az ház felett, hol vala az gyermek.

10. Látván kedig az csillagot, öröltének vala igen nagy örömmel.

9ra 11. És bemenvéjek az házba, lelék az gyermeket || Máriával, ő anyjával. És leesvéjek imádák őtet, és ő kénccsek megnyitván ajánlanák neki ajándokokat: aranyat, temjént és mirrát.

12. És felelet vevén álmokban, hogy ne mennének meg Heródeshez, más úton fordulának meg ő országokba.

13. Kik mikor elmentek volna, íme Úrnak anygala jelenék Józsefnek álmában, mondván: Kelj fel, és vegyed az gyermeket és ő anyját éjjel, és fuss Egyiptomba, és légy ott, míglen mondok tenéked, mert jövendővöl vagyon, hogy Heródes keresse az gyermeket elveszteni őtet.

14. Ki felkelvén vevé az gyermeket és ő anyját éjjel, és mene Egyiptomba.

15. És vala ott Heródes megholtiglan. Hogy beteljesednék, mely mondatott Úrtól próféta miatt, mondván: Egyiptomból hívttam én fiamat.

16. Tahát Heródes látván, mert megcsalattott volna az mágosoktól, igen megharagvék; és eresztvén megölo minden gyermekeket, kik valának Júdeának Betlehemében és mend ő vidékiben két esztendejeket és alább az idő szerént 9rb ment || kérdezkedett vala az mágosoktól.

17. Tahát beteljesedék, mely mondatott Jeremiás próféta miatt, mondván:

18. Szó magasságokban hallatott, siralm és nagy ordejtat,

Ráchel siratván ő fiait, és nem akara megvigasztaltatni, mert nem vadnak.

19. Heródes meghallván kedig, íme Úrnak angyala jelenék Józsefnek álmában Egyiptomban,

20. Mondván: kelj fel, és vedd az gyermeket és ő anyját, és menj Izráel földébe, mert megholtanak, kik keresik vala az gyermeknek lelkét.

21. Ki felkelvén vevé az gyermeket és ő anyját, és jövé Izráel földébe.

22. Hallván kedig, hogy Archellaus országana Júdeában Heródesért, ő atyjáért, félemék odamenni, és imtetvén álmában mene Galileának vidékibe.

23. És jutván lakozék az városban, ki hívatik Názáretnek, hogy beteljesednék, mely vagyon mondván próféta miatt, mert Nazareusnak hívatatik.

KAPITULUM III

1. Az napokban jövé Jánus baptista prédikálván Júdeának kietlenében.

2. És mondván: penitenciát tartsatok, || mert elközelejt ^{9va} mennyeknek országa.

3. Mert ez az, kiről íratatott Izsaiás próféta miatt, mondván: Ivöltőnek szava kietlenben: alkossatok Úrnak utat, igazakká tegyétek ő ösvényit.

4. Ez Jánus kedig vall vala ruhát tevéknek szőréből és ködmenruhát ő forcsoka környül; ő étke kedig vala sáska és vad méz.

5. Tahát kimegyen vala őhozá mend Jeruzsálem és mend Júdea és mendek vidék Jordán környöl.

6. És megkeresztelkednek vala őtöllö Jordánban ő bűnököt meggyúvnán.

7. Látván kedig az leváltaknak és az saduccosoknak sokit, jövökct ő keresztiségére, monda nékik: kecskekígyóknak nemzeti! Ki mutatott nektek elfutnotok Istennek jövendő haragjától?

8. Tegyétek azért penitenciának méltó gymölcsét!

9. És ne akarjátok mondanotok tünnönbennetek: Ábrahámot valljuk atyánknak! Mert mondom tünecktek, hogy hatalmas Isten, e kövekből felkölteni Ábrahámnak fiait.

10. Mert immár az fejsze az fa gyökerére vettetett. Menden fa azért, mely nem teszen jó gymölcsöt, kimettetik és az tűzbe eresztetik.

9vb 11. Én valóbizony keresztellek || tütököt vízben penitenciára. Ki kedig jövendő énutánam, erősb töllemtől, kinek nem vagyok méltó saruját es viselnem, az keresztel tütököt Szent Lélekben és tűzben.

12. Kinek szóró lapátja ő kezében, és megtisztetja ő szérőjét; és győjti ő búzáját ő csűribe, az polyvákat kedig égeti megállhatatlan tűzbe.

13. Tahát jövő Jézus Galileából Jordánra Jánoshoz, hogy megkeresztelkednék őtöllö.

14. János kedig megtiltja vala őtet mondván: Én tartozom tetőlled megkeresztelkednem, és te jössz énhozjám?

15. Felelvén kedig Jézus monda neki: Szőnyéél ma, mert így illik nekönk betöltenönk minden igazságot. Tahát elhagyá őtet.

16. Jézus kedig megkeresztelkettetvén legottan felmene az

víztől; és íme megnyílnak neki mennyek, és látá Istennek Lelkét miként galambat és jőni őrejá.

17. És íme szó mennyből, mondván: Itt vagyok én szerető fiam, kibem magamnak jól kellettem.

KAPITULUM IV

1. Tahát Jézus viteték az kietlenbe Szellestől, hogy késértetnék ördögtől.

2. És mikor böjtölt volna negyven napokban és negyven || 10ra éjekben, annakutána éhezék.

3. És hozjá vépvén az késértő monda neki: Ha Istennek Fia vagy, mondj, hogy e kövek legyenek kenyerekké.

4. Ki felelvén monda neki: Mert írván vagyok: Nemcsak kenyérrrel él ember, de minden igével, ki származik Istennek szájából.

5. Tahát vivé őtet az ördög az szent városba, és állatá őtet az templomnak tetejére.

6. És monda neki: Ha Istennek Fia vagy, creszjed alá temagadat; írván vagyok: parancsolt Isten teróllad ő angyalinak, és kezekbe vesznek tégedet, netalántal megsértsed te lábaidat az kőhöz.

7. Monda neki Jézus: Esmég írván vagyok: Ne késértted te Uradat Istenedet.

8. Esmég vivé őtet az ördög igen magas hegyre, és mutatá neki mend ez világnak országait és ő dicsőségait.

9. És monda neki: Mendezeket neked adom, ha leesvén imádandasz engemet.

10. Tahát monda neki Jézus: Menj Satanás, írván vagyon: te Uradat Istenedet imádjad, és csak neki szolgálj.

10rb 11. Tahát meghagyá őtet az ördög. És im angyalok || vépének és szolgálnak vala neki.

12. Mikor kedig hallotta volna Jézus, hogy János eladatott volna, mene Galileába.

13. És Názáret nevő város meghagyván, jövő és lakozék tenger mellett való Kafarnaumban, Zabulonnak és Neptalimnak vidékiben.

14. Hogy beteljesednék, mely vagyon mondván Izsaiás próféta miatt.

15. Zabulonnak földő és Neptalimnak földő, tengernek uta Jordán elvöl, pogányoknak Galileája.

16. Nép, ki ül vala setétségben, láta nagy világot, és halál árnyékának vidékiben ülőknek világ támada nekik.

17. Ennek utána kezdte Jézus prédikálni, és mondani: Penitenciát mívelkedjete, mert elközelejt nektek mennyeknek országa.

18. Járván kedig Jézus galileabeli tenger mellett, láta két atyafiat, Simont, ki hívatik Péternek, és Andoriást ő atyjafiát, eresztvén ő hálójokat az tengerbe; mert halászok valának.

19. És monda azoknak: Jövvete, én utánam, teszlek tütöket embereknek halászójá.

10va 20. És azok legottan hálójok meghagyván || követék őtet.

21. És innen elébb menvén láta más két atyafiat, Zebedeus Jakabát és Jánost ő atyjafiát az hajóban Zebedeussal ő atyjokkal ő hálójokat megszerelvén, és hívá őket.

22. Azok kedig legottan hálójok és atyjok meghagyván követék őtet.

23. És megkerengi vala Jézus mend Galileát, tanejtván ő

zsinagógájokban, és prédikálván országának evangéliomát, és megvigasztván minden leletezeteket és minden betegséget az népben.

24. És kihírhevék ő híre mend Síriában: és hozának őneki minden gonoszol vallókat külömb-külömb leletezetekkel és gyetrelmekkel foglaltakat, és kik ördögöket vallnak vala és havasokat és köszvényeseket, és megvigasztalá őket.

25. És követék ötet sok gyölekezetek Galileából, és Dekapuliából, és Jeruzsálemből, és Júdeából és Jordán elvöl.

KAPITULUM V

1. Látván kedig Jézsus az gyölekezeteket, felméne az hegyre, és mikor leült volna, vepének őhozá ő tanejtványi.

2. És ő szája megnyitván tanejtja vala őket, mondván:

3. Bódogok lelki szegények, || mert övék mennyeknek 10vb országa.

4. Bódogok kegyesek, mert ők bírják a földet.

5. Bódogok, kik sírnak, mert ők megvigasztaltatnak.

6. Bódogok, kik éheznek és szomjúhozna igazságot, mert ők megelégedtetnek.

7. Bódogok irgalmazók, mert ők irgalmasságot követnek.

8. Bódogok tiszta jonhovak, mert ők Istent látják.

9. Bódogok békességesek, mert ők Isten fiainak hívattatnak.

10. Bódogok, kik üldözetet szenvednek igazságért, mert övék mennyeknek országa.

11. Bódogok vattok, mikor emberek nektek gonoszt mon-

dandnak és tütöket üldözendnek; és mondandnak minden gonoszt tüellentek hazudván én értem.

12. ÖröljeteK és vigadjatok, mert bö tü érdemtek mennyekben, mert így üldözték az prófétákat, kik voltanak tüelőtettek.

13. Tü vattok kedig földnek savi; hogyha az só elenyésczendik, mibe sózatic? Semmire kellő továbbá, hanemhogY kivettessék és emberektől megnyomottassék.

14. Tü vattok e világnak világi. Hegyen alkottot város el nem rejtezhetik.

11ra 15. És nem gyójtmac szövetneket és vetik ötet az szapu alá, de || a gyertyatartóra, hogy világoséhon mendeneknek, kik az házban vadnak.

16. Így világoséhon tü világtok emberek előtt, hogy lássák tü jó művelkedésteK és dicsérjék tü Atyátokat, ki vagyon mennyekben.

17. Ne akarjatok alajtanotok, hogy jöttem legyek törvényt fejtenem avagy prófétákat. Mert nem jöttem törvényt fejtenem, de betellesejtenem.

18. Bizony mondom tünekteK, míglen menny és föld elmúlik, egy jóta avagy egy apex az törvényből el nem múlik, míglen mindenek legyeneK.

19. Ki kedig megfejtcnd egyet e küs parancsolatok közzöl, és embereket így tanejtand, küsebbnek hívatik mennyeknek országában. Ki kedig beteljesejtcndi és így tanejtand, cz nagyobbnek hívatik mennyeknek országában.

20. Mondom kedig tünekteK, mert hanemha inkább bővcödendik tü igazságtok, hogynem az írástudóké és az leváltaké, nem mehettek be mennyeknek országába.

21. Halottátok, mert mondván vagyon az véneknek: Ne öldökljih, ki kedig öldökend, méltó leszen ítéletnek.

22. Én kedig mondom || tünektek, mert minden, ki ha- 111b
ragoszék ő atyjafiának, méltó leszen ítéletnek; ki kedig mon-
dand ő atyjafiának: Ráka, méltó leszen tanácsnak; ki kedig
mondand ő atyjafiának: balgatag, méltó leszen pokol tüzének.

23. Azért ha viszed te ajándékokat az oltárra és ott megem-
lékezendel, hogy te atyádfia vall valamit te ellened:

24. Hadd meg ott te ajándékokat az oltár előtt, és menj,
először egyesölj meg te atyádfiával, és tahát jöved ajándékoz-
jad te ajándékokat.

25. Légy megegyesölt te ellenségeddel hamar míg vagy az
útban övele, netalántal ad tégedet te ellenséged az bírónak, és
az bíró ad tégedet az szolgának, és az tömlöcbe eresztessél.

26. Bizony mondom teneked; nem jössz ki inneten, míg-
nem megadod az utolsó akcsát es.

27. Hallottátok, mert mondván vagyon az véneknek: Ne
paráználkodjál!

28. Én kedig mondom tünektek, mert minden, ki látand
néemberiet ötet kívántára, immár megparáználkodott őmiatta
ő szűvében.

29. Hogyha te jog szemed meggonoszbejtand || tégedet, 111va
vedd ki ötet és vesd el tetőlled, mert jobb teneked, hogy egy
elveszjen te tagid közzől, hogynem mend te tested eresztessék
pokolba.

30. És ha te jog kezed meggonoszbejtand tégedet, medd el
ötet és vesd el tetőlled, mert jobb teneked, hogy elveszjen
egy te tagid közzől, hogynem mend te tested menjen pokolba.

31. Mondván vagyon kedig az véneknek: valaki elhagyand-
ja ő feleségét, adja annak hagyománynak levelét.

32. Én kedig mondom tünéktek: mert minden, ki elhagyandja ő feleségét paráznaságnak oka nélkül, az paráználkodtatja őtet; és ki az elhagyottat vendi, törvényt tör.

33. Esmeg hallottátok, mert mondván vagyon az véneknek: ne eskedjél hamisan, de megadjad te esedet Úrnak.

34. Én kedig mondom tünéktek, ne eskedjetez mindenként se mennyre, mert Istennek széki.

35. Se földre, mert ő lábainak zsámolya, se Jeruzsálemre, mert nagy királynak városa.

36. Se eskedjél te fedre, mert nem hagysz egy fürtöt fejrre tenned avagy feketjé.

37. Legyen kedig ti beszédtek: vagyon vagyon; nem nem; 11vb mi kedig || ezektől bővőben lend, az gonosztól vagyon.

38. Hallottátok, mert mondván vagyon az véneknek: Szemet szemért, fogat fogért.

39. Én kedig mondom tünéktek: Ne támadjatok gonosz ellen, de ha ki csapand tégedet jog tügyödre, tartsad annak a másikat es.

40. És ki akarand te veled törvényben perelni és te szoknyádat megvenni, adjad neki palástodat es.

41. És ki kényszerejtend téged ezer vépésre, menj avval más kettőt.

42. Ki kér tölled, adj neki, és tölled kölcsön vevőtől el ne fordolj.

43. Hallottátok, mert mondván vagyon az véneknek: Szeressed te rokonodat, és gyűlöljed te ellenségedet.

44. Én kedig mondom tünéktek: Szeressétek tü ellenségeteket, és jól tegetek azoknak, kik tütöket gyűlöltenek, és imádkozjatok tütöket üldözőkért és patvarozókért.

45. Hogy legyetek tü Atyátoknak fiai, ki vagyon mennyek-

ben, ki felfényleti ő napját jókra és gonoszokra, és az igazakra és hamisakra.

46. Ha kedig szeretitek azokat, kik tütöket szeretnek, mi érdemét valljátok? Nemde az jeles bűnös || művelkedetbeliek 12ra
es teszék azt-e?

47. És ha csak tü atyátok fiait idvözlelditek, mit tesztek többet? Nemde az etnikosok es teszék azt-e?

48. Legyetek azért tökéletesek, miként es tü mennyei Atyátok tökéletes.

KAPITULUM VI

1. Figyelmezzetek, hogy tü igazságtokat ne tegyétek emberek előtt, hogy láttassatok őtöllök; egyébként érdemét ne valljátok tü Atyátoknál, ki vagyon mennyekben.

2. Mikor azért alamizsnát tendesz, ne akarjad te előtted trombitával trombitáltatnod, miképpen az képmutatók tesznek ő zsinagógájokban és utcájokban, hogy tiszteltessenek emberektől. Bizony mondom tüneknek, megvötték ő érdemeiket.

3. Te kedig alamizsna tevéd, ne tudja te balod, mit teszen te jogod.

4. Hogy legyen te alamizsnád rejtekben, és te Atyád, ki látja rejtekben, megadja teneked.

5. És mikor imádkozandotok, ne legyetek szomorók, miként képmutatók, kik szeretik zsinagógájokban és utcák szegén állván imádkoztokat, hogy láttassanak emberektől. Bizony mondom tüneknek || megvötték ő érdemeiket. 12rb

6. Te kedig mikor imádkozandol, bemenj te hajlakodba,

és ajtó betevén imádjad te Atyádat rejtekben; és te Atyád, ki látja rejtekben, megadja teneked.

7. Imádkozvátok kedig ne akarjatok sokat szólnotok, miként az etnikosok tesznek, mert alajtják, hogy ő sok szavokban meghallgattassanak.

8. Ne akarjatok azért azokhoz hasonlatnotok, mert tudja tü Atyátok, mi kellemetes legyen tünetek, mielőtt kérjétek ötet.

9. Tü azért így imádkozjatok: Mi Atyánk, ki vagy mennyekben, szenteltessék te neved.

10. Jöjjön te országod; legyen te akaragod, miként mennyen es azonként földön.

11. Mi testi kenyérönk felett való kenyeret adjad münökönk ma.

12. És bocsássad münökönk mü vétetönket, miként es mü bocsátonk nekönk vétetteknek.

13. És ne vigy münket késértetbe, de szabadoh münket gonosztól. Amen.

14. Mert ha megbocsátandjátok embereknek ő bünöket, megbocsátja es tünetek tü mennyei Atyátok tü vétkezetteket. ||

15. Ha kedig meg nem bocsátandjátok embereknek ő bünöket, tü mennyei Atyátok sem bocsátja meg tünetek tü büntöket.

16. Mikor kedig böjtölendetek, ne akarjatok lennetek szomorók, miként képmutalók, mert ki tettetik ő orcájokat, hogy láttassanak embereknek böjtölők. Bizony mondom tünetek, mert megvötték ő érdemeket.

17. Te kedig mikor böjtölendesz, te fedet megkenjed, és te orcádat megmossad.

18. Hogy ne láttassál embereknek böjtölő, de te Atyádnak, ki vagyon rejtekben; és te Atyád, ki látja rejtekben, megadja teneked.

19. Ne akarjatok kencseznetek tü magatoknak kencseket földön, hol rozsdá és moly megsemmiejtik, és hol urrok kiássák és elurozják.

20. Kencsezjetekek kedig magatoknak kencseket mennyben, hol sem rozsdá sem moly meg nem semmiejtik, és sem urrok ki nem ássák sem el nem urozják.

21. Mert hol vagyon te kencsed, ott vagyon es te szüved.

22. Te testednek szövétneke te szemed. Ha te szemed együgyő lend, mend te tested világos leszen.

23. Ha kedig te szemed álnok lend, mend te tested setét leszen. Azért ha az világ, || ki te benned vagyon, setét lend, 12vb az setét menye leszen.

24. Senki nem szolgálhat két urat. Mert avagy egyiket gyűlöli és az másikat szereti, avagy egyiket túri és az másikat utálja. Nem szolgálhattok Istennek és mammonnak.

25. Azért mondom tünektek: Ne legyetek szorgalmatosak tü lelketeknek, mit egyetek, avagy tü testeteknek, mivel öltözzetek. Nemde tü lelketek nagyobb-e, hogynem az étek és az test, hogynem az ruha?

26. Lássátok az mennyei repesőket, mert nem vetnek, sem aratnak, sem gyöjtnek csűrökbe; és tü mennyei Atyátok élteti azokat. Nemde tü inkább nagyobbak vattok azoknál-e?

27. Tü kitek kedig gondolván toldhat ő állatjához egy sengnyet?

28. És az ruháról mit szorgalmaztok? Lássátok az mezőnek liliomit, miképpen nőnek, nem munkálkodnak sem fonnak.

29. Mondom kedig tünektek: Mert Salamon mend ő di-

csőségében nem fedeztetett ugyan miként ezek között egy.

30. Ha kedig az mezőnek szénáját, ki ma vagyon, és holnap az klibanosba eresztetik, Isten úgy ruházja, ment inkább tütöket kevés hütővek?

13ra 31. Ne akarjatok || azért szorgalmazatosok lennetek, mond-
vátok, mit eszünk avagy mit iszonk avagy mivel fedezünk.

32. Mert mend ezeket pogányok követik. Mert tudja tü mennyei Atyátok, hogy mend ezek nélkül szüköslöttök.

33. Keressétek ezért előszer Istennek országát és ő igazságát, és mend ezek adatnak tünektek.

34. Ne akarjatok azért szorgalmazatosok lennetek holnapra, mert az holnapi nap szorgalmazatos leszen önmagának. Elég napnak ő gonoszsága.

KAPITULUM VII

1. Ne akarjatok ítélnetek, és nem ítéltettek.

2. Mert mely ítélettel ítélandetek, ítéltettek, és mely mértékkal mérendetek, megmértetik tünektek.

3. Mit látod kedig az kalászt te atyádfia szemében, és az gerendát te szemedben nem látod.

4. Avagy miképpen mondod te atyádfiának: Atyámfia, engedjed, vessem ki az kalászt te szemedből; és ím gerenda vagyon te szemedben.

5. Képmutaló, vesd ki előszer az gerendát te szemedből, és osztán meglátod kivetned az kalászt te atyádfiának szeméből

13rb 6. Ne akarjatok || adnotok szentet ebeknek, és ne eresztétek tü gyöngyötöket disznók eleibe, netalántal megnyomod-

ják azokat ő lábokkal, és az ebek megfordolván megszaggnak tüőket.

7. KérjeteK és adatíK tüőnekteK; keresseteK és megleliteK; koltagjatok és megnyittatíK tüőnekteK.

8. Mert minden, kí kér, veszen; és kí keres, lel; és koltagónak megnyittatíK.

9. Avagy mely az ember tü közölleteK, kítól ha ő fia kenyeret kérend, minem követ nyójt neki?

10. Avagy ha halat kérend, minem kégyót nyójt neki?

11. Ha azért tü gonoszok valvátok tudtok jó adományokat adnotok tü fiaitoknak, ment inkább tü Atyátok, kí vagyon mennyekben, ad jókat ötet kérőknek?

12. Azért mendeneKet, valamellyeKet akartok, hogy tegyenek nekteK emberek, tü es ugyan tegyetek azoknak; mert e törvény és próféták.

13. MenjeteK be az szoros kapun. Mert széles az kapu és bő az út, mely viszen az veszedelemre, és sokak vadnak, kik általmennek órajta.

14. Mely igen szoros az kapu és keskeny az út, || mely vi- 13 va
szen az életre, és kevesen vadnak, kik meglelik ötet.

15. FigyelmezjeteK az hamis prófétáktól, kik jönnek tühozjátok juhoknak ruhájában, belől kedig ragadozó farkasok.

16. Ő gyimölcsőkről esmeríteK meg őket. Minem szednek tüvisekről szőlőket, avagy kórókról figéket?

17. Igyen minden jó fa jó gyimölcsöt teszen; gonosz fa kedig gonosz gyimölcsöt teszen.

18. Gonosz fa nem tehet jó gyimölcsöket; és jó fa nem tehet gonosz gyimölcsöket.

19. Minden fa azért, mely nem teszen jó gyimölcsöt, ki-mettetíK és az tűzbe eresztetíK.

20. Azért ő gyimölcsökről esmeritek meg őket.

21. Nem minden, ki úgy mond énnekem: Uram! Uram!
megyen be mennyeknek országába; de ki teszi én Atyámnak
akarátját, ki nagyon mennyekben, az megyen be mennyek-
nek országába.

22. Sokak mondják énnekem az napon: Uram! nemde te
nevedbe prófétálonk-e, és te nevedbe ördögöket kivettünk,
és te nevedbe sok jószágokat töttünk?

23. És tehát vallok azoknak, mert sonha nem esmertelek
13vb tütöket; távozzatok el én töllem mend, || kik művelkedtek
hamisságot!

24. Azért minden, ki hallja én igéimet, és teszi azokat,
hasonlatik bölcs emberhez, ki rakja ő házat kőszitron.

25. És szállott le es, és jötenek folyók, és futtanak szelek
és omlottanak az házra; és nem esett le, mert rakatott vala
erős kőszirton.

26. És minden, ki hallja én igéimet, és nem teszi azokat,
hasonlatik hejt férfiúhoz, ki alkotta ő házat fűvényen.

27. És szállott le, és jötenek folyók, és futtanak szelek és
omlottanak az házra; és leesett, és volt ő romlása nagy.

28. És úgy lőn, mikor Jézus megvégezte volna e beszéde-
ket, csudálkodnak vala az gyölekezetek ő tanóságán.

29. Mert vala őket tanejtó ment hatalmas, és nem miként
ő írástudói és az leváltak.

KAPITULUM VIII

1. Mikor kedig leszállott volna Jézus az hegyről, követék őtet sok gyölekezetek.

2. És ím egy poklos jövéen imádá őtet mondván: Uram, ha akarsz, megtisztejthatsz engemet.

3. És kinyójtván Jézus ő kezét, illeté őtet, mondván: Akarlak megtisztejtanom. És legottan megtisztoltaték ő poklossága.

4. És monda neki Jézus: Lássad, || hogy senkinek se mondjad. De menj el, mutassad magadat az papoknak, és ajándokozjad az ajándokot, mellyet parancsolt Mojzses, azoknak tanóságokra. 14ra

5. Mikor kedig bement volna Kafarnaumba, vépék ő hozzá az centúrió, kérvén őtet:

6. És mondván: Uram, én gyermekem köszvényes, fekszen házamban, és gonoszol gyetretik.

7. És monda neki Jézus: Én elmegyek, és megvigasztom őtet.

8. És felelvén az centúrió, monda neki: Uram, nem vagyok méltó, hogy jöjj és hajazatom alá; de mondj csak igéd-del, és megvigaszik én gyermekem.

9. Mert es én hatalm alatt szerzetett ember vagyok, vallván vitézeket én alattam. És ennek mondok: menj, és elmegyén; és másioknak: Jöjj és jó; és én szolgámnak: tedd ezt, és teszi.

10. Hallván kedig ezt Jézus csudálkodék, és őtet követőknek mondá: Bizony mondom tünektek, nem leltém ennye ütöt Izráelben.

11. Mondom kedig tünektek, mert sokak jönnek napkelettől

és napnyugattól, és megnyugosznak Ábrahámval és Izsákkal és Jákobbal mennyeknek országában.

14rb 12. Ez országnak kedig fiai ki || vettetnek az külső setétségekbe; ott leszen siralm és fogaknak csikorgatása.

13. És monda Jézus az centuriónak: Menj le, és miként hittél, legyen teneked. És megvigaszék az gyermek azon időben.

14. És mikor jutott volna Jézus Péternek házába, látá ő napát fekette és hideg lelette.

15. És illeté ő kezét, és meghagyá őtet az hideglelet; és felkele és szolgál vala nekik.

16. Estve levén kedig hozának neki sok ördög vallókat, és kiveti vala az szelleket igével, és minden gonoszol vallókat megvigasztott.

17. Hogy beteljesednék, mely mondatott Izsaiás próféta miatt, mondván: Ő mü betegségönket elvöttö, és mü leletezetönket viselte.

18. Látván kedig Jézus sok gyölekezeteket ő környöllö, parancsolá ő tanejtványinak tenger által menniek.

19. És hozjá vépvén egy írástudó monda neki: Mester, valahová menedesz, úgy követlek tégedet.

20. És monda neki Jézus: ravasznak lyikai vadnak, és mennyei repesőknek fészkek, Emberfiának kedig nincs hova ő fejét hajtani.

14va 21. Más kedig ő tanejtványi közzöl monda neki: Uram, || ereszjél engemet előszer mennem és temetnem el én atyámat.

22. Jézus kedig monda annak: kövess engemet, és hagyd az holtakat, temessék el ő halottakat.

23. És ő az hajócskába felmenvén, követék őtet ő tanejtványi.

24. És ím nagy indolat lött vala az tengeren, úgyhogy az hajócska befedeztetnék az habokkal; de ő aloszon vala.

25. És hozjá vépének ő tanejtványi, és felkölték őtet, mondván: Úr, üdvözeh münket, mert elveszönk,

26. És monda nekik Jézsus: Mit félték kevés hütővek? Tahát felkelvén parancsola az szeleknek és az tengernek, és lött vala nagy csendesség.

27. Bizony az emberek csudálkodnak vala, mondván: Minemő ez, mert szelek és tenger engednek neki?

28. És mikor jutott volna Jézsus tenger elve, Gerazenosoknak vidékeikbe, eleibe kelének neki két emberek, ördögöket vallók, serekből kijövé, igen kegyetlenek, úgyhogy senki sem mehetne eleve az úton.

29. És ím ivöltének, mondván: Mi minékönk és neked, Jézsus, Dávidnak Fia? Miért jöttél ide üdő előtt gyetrened || 14vb
münket?

30. Vala kedig nem messze ötöllök sok disznóknak csordái őriztetvén.

31. Az ördögök kedig kérik vala őtet, mondván: Ha kivetsz münket innen, ereszih münket az csorda disznókba.

32. És monda azoknak: Menjetek. És azok kimenvéjek, menének az disznókba. És mend az csorda nagy hirtelenséggel főmerekde mene az tengerbe, és meghalának az vizekbe.

33. Az pásztorok kedig elfutának, és az városba jutvájok meghirdeték mendezeket, és ezekről, kik az ördögöket vallották vala.

34. És ím mend az város kijövő Jézsusnak eleibe, és őtet látván, kérik vala őtet, hogy elmenne ő vidékekből.

1. És felmenvén Jézus az hajócskába, mene tenger elve, és juta ő városába.

2. És íme hoznak vala neki egy köszvényest, ágyban fekőt. Látván kedig Jézus azoknak hütöket, mondá az köszvényesnek: Reménkedjél fiam! Megbocsáttatnak tened te bűnid.

3. És ím némellyek az írástudók közöl mondának ő bennek: E károml.

4. És mikor látta volna Jézus ő gondolatjokat, mondá: Hogy mit gondoltok gonoszokat tü szüvetekben?

15ra 5. Mert mit könnyebb || mondani: Megbocsáttatnak tened te bűnid; avagy mondani: Kelj fel és járj?

6. Hogy kedig tudjátok, mert Ember Fiának vagyon földön hatalma bűnt bocsátani, tehát monda az köszvényesnek: Kelj fel, vedd te ágyadat és menj te házába.

7. És felkele, és elmene ő házába.

8. Látván kedig az gyölekezetek, félemének és dicsővejték Istent, ki adott ilyen hatalmat embereknek.

9. És mikor innen elment volna Jézus, láta egy Máté nevő embert az vámon ülette, és monda neki: kövess engemet! És felkeven követé őtet.

10. És úgy lött ő az házban éjette, ím sok jeles bűnös művelkedetbeliek és bönösök jövéjek, esznek vala egybe Jézussal és ő tanejtványival.

11. És e látván az leváltak, mondnak vala ő tanejtványinak: mire eszik tü Mestertek az jelenivaló bűnös művelkedetbelikkel és az bönösökkel?

12. És hallván Jézus monda: Nem kellő az egésznek orvos, de az gonoszol vallóknak.

13. Menjetek kedig, tanoljatok, mi vagyon: Irgalmasságot akarok és nem áldomást. Mert nem jöttem hívnom igazakat, de bűnösöket.

14. Tahát || vépének őhozjá Jánosnak tanejtványi, mondván: Mire mik és az leváltak böjtölönk gyakorta, te tanejtványid kedig nem böjtölnek? 151b

15. És monda Jézus azoknak: Minem sírhatnak az vőnek fiai, míglen velek vagyon az vő? Jőnek kedig napok, mikor töllők elvétetik az vő, és tahát böjtölnek.

16. Senki sem ereszi kedig új ortomba posztónak feltát ó ruhába, mert kiszakasztja magát az ó ruhából, és az szakadat nagyobb leszen.

17. És nem eresztnek új bort ó tömlőkbe, mert úgy az tömlők megszakadoznak, és az bor elötletik, és az tömlők elvesznek; de új bort új tömlőkbe eresztnek és monno megtartatik.

18. Ezt kedig még ő azoknak beszéllette, ím egy fejedelm vépék őhozjá, és imádá őtet, mondván: Uram, én leányom ma megholt, de jöjj, vesd rejá te kezedet, és megelevenedik.

19. És felkelvén Jézus követi vala őtet ő tanejtványival.

20. És ím egy néemberi, ki vérrel hasal vala tizenkét eszten-dőtől fogván, vépék őhozjá hátmegől, és illeté ő ruhájának peremét.

21. Mert ő úgy mond vala ön benne: Ha én csak ő ruháját illetendem, megvigaszom.

22. És Jézus megfordolván és őtet || látván monda: Re- 151va
ménkedjél, lányom, te hütöd téged megvigasztott. És meg-
vigaszék az néemberi azon üdőben.

23. És mikor jutott volna Jézus az fejedelmnek házába, és látta volna ott az igreceket és az zajgó népet.

24. Monda: Távozzatok el, mert nem holt meg az lány, de aloszon. És megmövetik vala őtet.

25. És mikor az nép oman kiküldetett volna, bemene és fogá ő kezét, és monda: leány kelj fel! És felkele az leány.

26. És e hír meghírhevék mend az földön.

27. És Jézus innen elmenvén, követék őtet két vakok, üvöltvén és mondván: Irgalmazih münckönk, Dávidnak fia.

28. Mikor kedig jutott volna az házba, vépének őhozá az vakok, és monda nekik Jézus: Hiszitek-e, hogy ezt tehetem tünektek? Mondanak neki: Valóbizony, Úr.

29. Tahát illeté ő szemeket, mondván: Tü hütötök szerint legyen tünektek.

30. És megnyílék ő szemek. És fenyejté őket Jézus, mondván: Lássátok, hogy valaki meg ne tudja.

31. Azok kedig kimevéjek, meghirdetéek mend az földön.

15vb 32. Azok kedig kimenvéjek, íme hozának neki || embert, néma ördögöt vallót.

33. És az ördögöt kivetvén, megszólala az néma. És csudálkodának az gyölekezetek, mondván: Sonha nem tétett így Izráelben.

34. Az leváltak kedig mondnak vala: Ördögök fejedelmével veti ki az ördögöket.

35. És megkeröli vala Jézus mend az városokat, és az kastélyokat, tanejtván ő gyölekezetekben, és prédikálván országnak evangéliumát, és megvígasztván minden létezeteket és minden betegségetek.

36. Látván kedig az gyölekezeteket, könyörölő ő rajtok,

mert valának gyetrettek és fekök, miként pásztor nélkül való juhok.

37. Tahát monda ő tanejtványinak: Az aratat valóbizony sok, az művesek kedig kevesek.

38. Kérjétek azért az aratnak Urát, hogy ereszje az műveseket ő aratásába.

KAPITULUM X

1. És egybe híván ő tizenkét tanejtványit, ada azoknak hatalmat fertezetes szelleteken, hogy kivetnék őket, és megvigasztanának minden leletezetet és minden betegséget.

2. Az tizenkét apastaloknak kedig nevek ez: Elő Simon, ki mondatik Péternek, || és Andoriás, ő atyjafia.

16ra

3. Fülöp és Birtalan, Zebedeus Jakaba, és János ő atyjafia; Tamás és Máté, az jeles bűnös művelkedetbeli, és Alfeus Jakaba, és Taddeus.

4. Kánaneabeli Simon, és Skariutbeli Júdás, ki es elárolá őtet.

5. E tizenkettőt ereszté Jézsus, parancsolván nekik, és mondván: Pogányoknak utába ne menjetek, és Samaritánosoknak városiba nem menjetek.

6. De inkább menjetek az juhokhoz, kik eltévchették Izráelnek házát.

7. Menjetek kedig, prédikáljatok, mondván: Mert elközelejt mennyeknek országa.

8. Betegeket vigaszjatok, halottakat felköltsetek, poklosokat tisztelhetok, ördögöket kivessetek. Ingyen vöttetek, és ingyen adjatok.

9. Ne akarjatok bírnok se aranyat, se ezüstöt, se pénzt tü mazzagtokon.

10. Ne tassolyt útbán, se két köntösöket, se sarukat, se vesszőt, mert méltó munkás ő étkének.

11. Valamely városba, avagy kastélyba bemenendetek, kérjétek, ki ő benne legyen méltó, és ott lakozjatok, míg onnan kimentek.

12. Bemenvétek kedig az házba, köszönjétek neki, mond-
16rb ván: || Békesség e háznak.

13. És valóvizony, ha az ház méltó lend, jó ő rája tü békeségtek. Ha kedig nem lend méltó, tü békeségtek míg tü hozjátok fordol.

14. És valakik nem vendnek tütöket, és nem hallandják tü beszédteket, kimenvétek az házból, avagy az városból, lerázjátok az talpatokon való port.

15. Bizony mondom tünektek: Könyvebb leszén Sodomiák és Gomorrájak földöknek ítélet napján, hogynem az városnak.

16. Ím én eresztlek tütöket, miként johokat farkasok közibe. Legyetek azért ildomosok, miként kégyók, és együgyővek, miként galambak.

17. Őrizkedjétek kedig emberektől, mert visznek tütöket ő tanácsokba, és ő gyölekezetekben megostoroznak tütöket.

18. Királyokhoz és fejedelmekhez vitettek én értem azoknak tanóságokra és pogányoknak.

19. Mikor kedig megfogandnak tütöket, ne akarjatok gondolnotok, miként avagy mit beszéljétek; mert adatik nektek azon időben, mit beszéljétek.

20. Mert nem vattok tü, kik beszélletek, de tü Atyátoknak lelke, ki beszél tü bennetek.

21. Mert atyafiú atyjafiát árolja halálra, || és atya fiát; 16va
és támadnak fiak szüléjcek ellen, és halállal gyetrik őket.

22. És lesztek minden népeknek gyűlöségekben én nevé-
mért; ki kedig végig állandja, az üdvözöl.

23. Mikor kedig tütöket üldözendnek az egy városból,
fussatok az másba. Bizony mondom tünetek, nem végezitek
meg Izráelnek városit, míg nem jöjjön Embernek Fia.

24. Nem nagyobb tanejtvány ő mesterétől, sem szolgál ő
urától.

25. Elég tanejtványnak, hogy legyen, miként ő mestere, és
szolganak, hogy legyen, miként ő ura. Ha az háziatyát Belze-
búbnak hívták, ment inkább ő házabelieket.

26. Azért ne féljetez azoktól. Mert semmi oly fedezet, ki
nem megjelentetik, és semmi oly titok, ki nem megtudatik.

27. Mellyet kedig mondok tünetek setétben, mondjátok
világon; és mellyet hallotok füllel, prédikáljátok hajazato-
kon.

28. És ne féljetez azoktól, kik testeteket megölik, lelketek-
ket kedig nem ölhetik meg; de inkább féljetez attól, ki mend
lelketeket és testeteket pokolba vesztheti.

29. Nemde két verebek adatnak egy fél || pénzen-e? És 16vb
azok közzöl egy nem esik földre tü Atyátok nákül.

30. Tü feteknek kedig minden fürti megszámláltattak.

31. Azért ne féljetez azoktól; mert sok verebektől jobbak
vattok tü.

32. Azért minden, ki valland engemet emberek előtt, val-
lom es én ötet én Atyám előtt, ki vagyon mennyekben.

33. Ki kedig megtagadand engemet emberek előtt, meg-
tagadom es én ötet én Atyám előtt, ki vagyon mennyekben.

34. Ne aláhatok, hogy jöttem legyenek békességet eresztenem földre; nem jöttem békességet eresztenem földre, de tört.

35. Mert jöttem megválasztanom fiút atyjától, és leányt ő anyjától, és napat ő menyétől.

36. És embernek házabelick ő ellenségi.

37. Ki kedig ő atyját avagy anyját inkább szereti, hogynem engemet, nem méltó énhozzám. És ki ő fiát avagy ő lyányát inkább szereti, hogynem engemet, nem méltó énhozzám.

38. És ki nem veszi ő keresztét, és követ engemet, nem méltó énhozzám.

39. Ki meglelendi ő lelkét, elveszti őtet; és ki elvesztendi ő lelkét én értem, megleli őtet.

40. Ki fogad tüöket, engemet fogad; és ki fogad engemet, fogadja azt, ki eresztett engemet. ||

17ra 41. Ki fogad prófétát próféta nevében, próféta érdemét veszi; és ki fogad igazat igaznak nevében, igaznak érdemét veszi.

42. És valaki adand egy pohár hideg vizet tanejtványnak nevében, egynek ezek közzöl mentől küsebbnek, bizony mondom tünektek, nem veszti el érdemét.

KAPITULUM XI

1. És úgy lött, mikor megvégezte volna Jézus e beszédeket, parancsolván ő tizenkét tanejtványinak, elméne innen, hogy tanejtana és prédikálna ő városokban.

2. János kedig mikor hallotta volna az kötélékben Krisztusnak művelkedetit, eszertvén kettőt ő tanejtványi közzöl,

3. Monda őnekik: Te vagy-e ki jövendő vagy, avagy egyebet váronk?

4. És felelvén Jézus monda azoknak: Menjetekek, hirdessétek meg Jánosnak, mellyeket hallottatok és láttatok.

5. Vakok látnak, sánták járnak, poklosok megtisztoltatnak, siketek hallnak, halottak felkelnek, szegények evangelizáltatnak.

6. És bódog, ki meg nem gonoszboltatik én bennem.

7. Azok kedig elmenvéjek kezdé Jézus mondani az gyölekezeteknek Jánosról: Mit mentetek ki az kietlen || be? Lát- 17rb
notok széltől ingadó nádat-é?

8. Avagy mit mentetek ki látnotok? Lágyakkal ruháztatott embert-é? Íme, kik lágyakkal ruháztatnak, királyi házakban vadnak.

9. De mit mentetek ki látnokok? Prófétát-e? Sőt mondom tünektek, mert nagyobb, hogynem próféta.

10. Mert ez az, kiről írva vagyon: Íme én eresztem én angyalomat te orcád előtt, ki megkészejti te utadat te előtted.

11. Bizony mondom tünektek: nem támadott nagyobb János baptistától néemberieknek szülöttök között: ki kedig küssebb mennyeknek országában, nagyobb attól.

12. János baptistának kedig napitól fogván maiglan menyneknek országa erőt vall, és erővel ragadják azt.

13. Mert minden próféta és törvény Jánosiglan prófétáltak.

14. És ha akarjátok venni, ő Illyés, ki jövendő.

15. Kinek halló fülö vagyon, hallgassa.

16. Kihez hasonljam kedig én e nemzetet? Hasonlatnak az vásárt ülő gyermekhez, kik üvöltvén mondnak ő feleeknek.

17. Mü vigasságos éneket éneklénk tünektek, és nem szö-

kétek; mü kedig szomoró éneket éneklénk tünektek, és nem sírátok.

18. Mert jött János, nem evén, sem iván, és mondnak: ördögöt vall. ||

17va 19. Jövö Embernek Fia, evén és iván, és mondnak: im faldokló ember, és bornak ivója, jeles bűnös művelkedetbelieknek és bűnösöknek barátja! És ő fiaitól megigazoltnak ő bölcsessége.

20. Tahát kezdé szidalmazni mend az városokat, kikben sok jószágok löttének vala, azért, mert nem tartottak volna penitenciát.

21. Jaj teneked, Korazaim! Jaj teneked Betsaida! Mert ha Tirusban és Sidonban löttének volna e jószágok, mellyek löttének tübennetek, régenten hamuban és ciliciumban tartottak volna penitenciát.

22. De valóbizony mondom tünektek: Tirusnak és Sidonnak könyvebb leszen ítélet napján, hogynem tünektek.

23. És te, Kafarnaum, midenem mend mennyig felmagasztatol-e? De mend pokliglan leszállasz. Mert ha Sodomában löttek volna e jószágok, mellyek tebenned löttek, talántál mend e napiglan ugyan maradtak volna.

24. De maga valóbizony mondom tünektek, hogy könyvebb leszen Sodomáják földöknek ítélet napján, hogynem teneked. ||

17vb 25. Az időben felelvén Jézus, mondá: Vallok teneked Atya, mennynek és földnek Ura, mert elrejtetted ezeket az bölcséktől és az ildomosoktól, és megjelentetted ezeket apródoknak.

26. Úgy Atya, mert így volt kellelvén te előtted.

27. Mendenek énnekem adattak én Atyámtól, és senki sem

esmerete Fiút, hanemcsak Atya; és Atyát senki sem esmerete, hanemcsak Fiú, és kinek Fiú akarja megjelenteni.

28. Jövvetek énhozájám mend, kik munkálkodtatok és megterhesöltetek, és én meghizlallak tütöket.

29. Vegyétek fel én jármamat tü rejátok, és tanoljatok éntöllem, mert én kegyes vagyok és szüvel alázatos: és letek nyugalmat tü lelketeknek.

30. Mert én jármam édes, és én terhem könnyő.

KAPITULUM XII

1. Az időben mene Jézsus innepen vetemény által; ő tanejtványi kedig megéhezték, kezdnek gabonafőket szaggatniok és ennick.

2. Az leváltak kedig látvájok, mondanak neki: Íme, te tanejtványid olyat tesznek, mellyet nem illik nekik tennick innepeken.

3. És ő monda nekik: Nem olvastátok-e, mit tött legyen Dávid, mikor megéhezett, és kik ő || vele valának?

18ra

4. Miként bemene Istennek házába, és az elővető kenye-
reket megöttő, kiket nem illik vala neki megenni, sem azoknak, kik ővele valának, hanem csak csupa papoknak.

5. Avagy nem olvastátok-e törvényben, mert az papok innepen az templomban az innepet megtörik, és bűn nélkül vadnak?

6. Mondom kedig tünctek, mert e nagyobb az templomtól.

7. Ha kedig tudátok, mi vagyon: Irgalmasságot akarok

és nem áldomást, sonha ez ártatlanokat nem kárhoztattatok volna.

8. Mert Embernek Fia innepnek es ura.

9. És mikor innen elment volna, juta ő zsinagógájokba.

10. És ím egy aszjú kezű ember. És kérdik vala őtet, mondván: ha illik szombaton vigasztani? Hogy megvádolnák őtet.

11. Ő kedig monda nekik: ki az ember tū közzölletek, ki nek vagyon juha egy és esendik szombaton az verembe, nemde rajta ragad-e és kiemeli őtet?

12. Mert inkább jobb ember az johtól! És úgy illik szombatokon jól tenni.

13. Tahát monda az embernek: Nyójd ki te kezedet. És kinyójtá, és megvigaszék ugyan hogy az másik.

18rb 14. Kimenvén kedig az leváltak, || tanácsot tartnak vala ő ellene, miként őtet elvesztenék.

15. Jézus kedig tudván, elmene onnaton. És követék őtet sokak, és megvigasztá őket mend.

16. És parancsolá nekik, hogy meg ne jelentenék őtet.

17. Hogy beteljesednék, mely mondatott Izsaiás próféta miatt, mondván:

18. Íme én gyermekem, én választottam, kit én választottam; én szerető, kiből jól kellett én lelkemnek; vetem én lelkemet ő rejá, és ítéletet hirdet pogányoknak.

19. Nem vetekedik, sem ivölt; sem hallja valaki ő szavát utcákban.

20. Rázódott nádat meg nem szeg, és füstölgő fát meg nem olt, mígnem veti ő győződelmét ítéletre.

21. És ő nevében pogányok reménykednek.

22. Tahát hozaték neki egy ördögös vak és néma; és megvigasztá őtet, úgyhogy szólna és látna.

23. És mend az gyöлкеzet csudálkodnak vala, és mondának vala: Nemde ez Dávid fia-e?

24. Az leváltak kedig hallván, mondának: E nem vet ki ördögöket, hanemcsak Belzebúppal, ördögök fejedelmével.

25. Jézus kedig tudván ő gondolatjokat, || mondá nekik: 18va
Menden ország, önnön benne megosztatott, megpusztoltatik; és minden város avagy ház, őbenne megosztatott, nem áll.

26. És ha Satanás Satanást kivet, megosztatott önbenne; azért miképpen állapik ő országa?

27. Azért ha én Belzebúppal, ördögök fejedelmével vetek ki ördögöket, ti fiaiok kivel vetnek? Azért ők lesznek tii bírátok.

28. Ha kedig én Isten Lelkével vetek ki ördögöket, azért tii közitekbe jött Istennek országa.

29. Avagy miként mehet valaki erősnek házába, és elragadozhatja ő edényét, hanemha előszer megkötözendü az erőt, és oztán vendü meg ő házát?

30. Ki nincs énvelem, én ellenem vagyon; és ki nem gyöjjet énvelem, az himt.

31. Azért mondom tüneknek: minden bűn és káromlat megbocsáttatik embernek, léleknek kedig káromlatja nem bocsáttatik meg.

32. És valaki mondandü igét ellen Emberfia, megbocsáttatik neki; ki kedig mondandü igét Szentlélek ellen, nem bocsáttatik meg neki sem ez világban, sem az jövendőben.

33. Avagy tegyetek jó fát és ő gyimölcsét jót, avagy tegyetek gonosz fát és ő gyimölcsét || gonoszt; mert valóbizony fa 18vb
ő gyimölséről esmertetik meg.

34. Kecskégyónak nemzeti, miként beszélhettek jókat, gonoszok vallátok; mert szűnek bőségéből beszél szá.

35. Jó ember jó kencséből hoz jókat, és gonosz ember gonosz kencséből hoz gonoszokat.

36. Mondam én kedig tünektek, hogy minden hiú ígéről, kit emberek beszélendnek, okot kell adnia őrolla ítélet napján.

37. Mert te beszédedből igazoltatol, és te beszédedből kárhoztatol.

38. Tahát felelének neki az írástudók közöl és az leváltak közöl némelyek, mondván: Mester, akaronk tetölled jelenséget látmonk.

39. Ki felelvén, monda azoknak: E gonosz nemzet és e parázna jelenséget kér; és nem adatik neki jelenség, hanemcsak Jónás prófétának jelensége.

40. Mert miként Jónás volt az cetnek hasában három nappal és három éjjel, így lesznek (!) Embernek Fia három nappal és három éjjel földnek szüvében.

41. Ninivabeli férfiak felkelnek ítélet napján e nemzettel, és megkárhoztatják őtet; mert ők penitenciát tartottak Jónás prédikációjáért, és ím ez nagyobb Jónásnál.

19ra 42. Sábabeli királyné asszony felkel ítélet napján e nemzettel, és || megkárhoztatja őtet; mert jött földnek végéről hallgatni Salamonnak bölcsességét; és ím ez nagyobb Salamonnál.

43. Mikor kedig az fertezetes szellet kimegyen emberből, jár aszúj helyeken, keresvén nyugolmat és nem levén.

44. Tahát mond: Megfordolok én házamban, honnan kijöttem. És jutván lelte őtet hiuan, seprőkkel megtisztejtván és megékesejtván.

45. Tahát megyen, és veszen övele egyéb hét szelleteket, tölletől álnokbakat, és bemenvéjek, lakoznak ott; és lesznek az embernek utólyi gonoszbak eleinél. Így leszen e mentől gonoszb nemzetnek.

46. Még ő beszélvén az gyölekezeteknek, ím ő anyja és ő atyjafiai állnak vala künn, következővény hogy neki szólónának.

47. Tahát mondá neki némely: Ím te anyád és te atyádfiai künn állnak, keresnek tégedet.

48. És ő felelvén az neki szólónak, mondá: És mely én atyám(!), és kik én atyámfiai?

49. És kiterjesztvén ő kezét ő tanejtványira, mondá: Ím én anyám és én atyámfiai!

50. Mert valaki tendi én Atyámnak akaratát, ki vagyon mennyekben, az én atyámfia, és én hugom, és én anyám.

KAPITULUM XIII

1. Az napon kimenvén Jézsus az házból, ül vala az tenger || mellett.

19rb

2. És gyölekezének őhozá sok gyölekezetek, úgyhogy felmenvén ülő az hajócskában, és mend az gyölekezetek állnak vala az marton.

3. És beszél vala nekik példabeszédekben, mondván: Ím kiment, ki vet, vetni ő magvát.

4. És mikor vet, némelyek estenek az út felén; és jöttek az mennyei repesők, és megötték azokat.

5. Egyebi kedig estenek az kövesre, hol nem volt sok földök, és legottan kiköltének, mert nem vala földnek mélyge.

6. Nap kedig felkelvén, meghevölének; és mert nem vala gyökerek, megaszának.

7. Egyebi kedig esének az tüvisekbe, és az tüvisek felnevének és megfojták azokat.

8. Egyebi kedig esének az jó földbe, és adának gyimölcsöt, egyebi száz nemövet, egyebi hatvan nemövet, egyebi harminc nemövet.

9. Kinek vagyon halló füle, hallgassa.

10. És hozjá vépvén ő tanejtványi, mondának neki: Mire beszéllesz nekik példabeszédekben?

11. Ki felelvén, monda azoknak: Mert nektek adván vagyon megesmernetek mennyországnak titkja; azoknak kedig nincs adván.

12. Mert kinek vagyon, annak adatik és bővöltetik; kinek kedig nincs, és mellyet látszik vallani, elvetetik || őtöllő.

13. Azért beszéllek nekik példabeszédekben, mert látván nem látnak, és hallván nem hallnak, és nem értnek.

14. Hogy beteljesedjék őbennek Izsaiás prófeciája, mondván; Hallattal hallotok, és nem értitek; és látván láttok, és nem láttok.

15. Mert megkövéredett e népnek ő szüvök, és ő fülökkel nehezen hallottanak, és ő szemeket berkesztették; hogy ne látnának valaha szemekkel, se fülökkel hallanának? se szüvökkel értenének, hogy megfordulnának, és megvigaszjam őket.

16. Tü szemtek kedig bódogok, mert látnak; és tü fületek kik hallnak.

17. Valóbizony mondom tünektek, mert sok próféták és igazak kívántak látniok, mellyeket láttok, és nem látták; és hallaniok, melyeket hallotok, és nem hallották.

18. Tü azért hallgassátok az vetőnek példabeszédét.

19. Menden, ki hallja az országnak igéjét, és nem érti, jó az gonosz és elragadja azt, mely vettetett ő szüvébe. Ez az, ki vettetett az út felén.

20. Ki kedig vettetett az kövesre, ez az, ki hallja Istennek igéjét, és legottan örömmel veszi azt.

21. Mert kedig nem vall őbenne gyökeret, de idest, törödelm levén kedig és üldözet az igéjért, legottan meggonosz-bodik. ||

22. Ki kedig vettetett az tüvisbe, ez az, ki hallja az igét, de ez világnak szorgalmatossága és kazdagságnak hazugsága megfojtja azt, és gyimölcs nélkül leszen. 19vb

23. De az, ki az jó földbe vettetett, ez az, ki hallja az igét és érti, és gyimölcsöz, némely száz nemövet, egyebi kedig hatvan nemövet, bizony egyebi harminc nemövet.

24. Egyéb példabeszédet vete azoknak, mondván: Menyeknek országa hasonlatik emberhez, ki vetett jó magot ő szántásába.

25. Mikor kedig népek elaludtak volna, jött ő ellensége, és fellyől rejá vetett konkolyt az búza közibe, és elment.

26. Mikor kedig az fű nőtt volna és gyimölcsözött volna, tehát az konkolyok es megjelenének.

27. Vépén kedig az háziatyának szolgálai, mondának neki: Uram, nemde jó magot vettél vala-e te szántásodba? Azért honnan vallja az konkolyokat?

28. És monda azoknak: Az ellenséges ember töttö azt. Az szolgálk kedig mondának neki: Akard-e, elmegyönk és egybe beszédjük azokat.

29. És monda: Netalántal az konkoly kiszedvétek kiúrtátok vele öszvö az búzát es.

30. De hagyjátok monnot nőni az aratásiglan. És az aratnak idejében mondom az aratóknak: Szeggyétek előr(!) || zora a konkolyt, és kötözzétek azokat nyalábokba megégettetni, az buzát kedig gyóhétek én csűrömbé.

31. Egyéb példabeszét (!) vete nekik, mondván: Mennyeknek országa hasonlatik mustármaghoz, kit vevén ember, vet ő szántásába.

32. Ki jóllehet minden magtól küsebb, mikor kedig nevend, nagyobb minden káposztánál, és leszen fája úgy, hogy mennyei repesők jöjjenek és lakozjanak ő ágain.

33. Egyéb példabeszédet beszéllé nekik, mondván: Mennyeknek országa hasonlatik kovászhoz, kit vevén némbéri elrejt három mérce lisztbe, mígnem mend megkelne.

34. Mendezeket beszéllé Jézus az gyölekezeteknek példabeszédekben, és példabeszéd nélkül nem beszél vala nekik.

35. Hogy beteljesednék, mely mondatott próféta miatt, mondván: Megnyitom én számat példabeszédekben, meghirdetem világ kezdetitől fogván való titkokat.

36. Tahát az gyölekezetek eleresztvén jövő az házba. És vepének őhozjá ő tanejtványi, mondván: Magyarázd meg minekünk az szántás konkolyának példabeszédét.

37. Ki felelvén, monda: Ki veti az jó magot, az Embernek Fia.

38. Az szántat kedig, az e világ; a jó mag kedig, azok az ország || nak fiai; az konkolyok kedig, azok az álnok fiak.

39. Az ellenség kedig, ki vetette azokat, az az ördög; de az arat, az e világ végezete; az aratók kedig az angyalok.

40. Azért miként egybe szedik az konkolyokat és tűzzel megégetik: ígyen leszen e világnak végezetében.

41. Ereszti Embernek Fia ő angyalit, és egybe győjtenek

ő országából minden gonoszbolatokat, és azokat, kik tesznek hamisságot.

42. És eresztik őket tűznek kemencéjébe: ott leszén siralm és fogaknak csikorgatása.

43. Tahát az igazak fénylenek, miként nap ő Atyjoknak országában. Kinek halló füle vagyon, hallgassa.

44. Mennyeknek országa hasonlatik szántásba rejtett kencshez: kit mely ember meglelend, elrejtí, és azon való örömben elmegyén, és clárolja mindenét, mije vagyon, és megveszi az szántóföldet.

45. Esmég mennyeknek országa hasonlatik kereskedő emberhez, ki keres nemes köveket.

46. Lelvén kedig egy drágalátos követ, megyén és eladja mindenét, mije vagyon, és megveszi azt.

47. Esmég mennyeknek országa hasonlatik tengerbe eresztett varsához, kibe gyölekezik minden halaknak nemzetéből.

48. Ki mikor betelik, || kivonván, és az mart mellett ül- zova
vén választották az jókat ő edényekbe, az gonoszokat kedig kieresztették.

49. Ígyen leszén e világnak végezetében: Kimennek az anyagok, és elválasztják az gonoszokat az igazak közzöl.

50. És eresztik őket tűznek kemencéjébe; ott leszén siralm és fogaknak csikorgatása.

51. Értettétek-e mendezeket? Mondnak neki: és úgy.

52. Monda azoknak: Azért minden írástudó, tanolt mennyeknek országában, hasonlatik emberhez, háziatyához, ki hoz ő kencséből újokat és ókat.

53. És ez úgy lőn, mikor megvégezte volna Jézus e példabeszédeket, elmene innen.

54. És jutván ő hazájába, tanejtá vala őket ő zsinagógájok-

ban, úgyhogy mondanának: Honnan ennek mend ez bölcseségek és e jószágok?

55. Nemde ez az álc fia-e? Nemde ő anyja mondatik Máriának-e? És ő atyjafiai Jakab és József, és Simon és Júdás.

56. És ő hugi nemde mend münálonk vadnak-e? Azért honnan vadnak ennek mendezek?

57. És így meggonoszbodnak vala őbenne, Jézus kedig mondá: Nincs próféta tisztesség nélkül, hanemcsak || ő hazájában és ő házában.

58. És nem tón ott sok jószágokat ő hütötlenségekért.

KAPITULUM XIV

1. Az üdőben hallá negyedlő Heródes Jézusnak hírét.

2. És monda ő gyermekinek: E János baptista, ő költ fel halottaiból, és azért művelkedetnek e jószágok őbenne.

3. Heródes kedig megfogta Jánost, és megkötelezte őtet Heródiásért, ő atyjafiának feleségejért.

4. Mert János úgy mond vala neki: Nem illik teneked vallanod őtet.

5. És akarván őtet megfogni, féle az néptől, mert úgy vallják vala őtet, ment prófétát.

6. Heródesnek kedig létele napján szökdöső Heródiádisnak (!) lánya az ebéllő ház közepett, és kelleték Heródesnek.

7. Azért esével fogadá neki adni, valamit kérne őtöllő.

8. És az ő anyjától imtetvén, monda: Adjad énnekem itten Jánus baptistának fejét egy tálnyéron.

9. És megszorodék az király az esnek törvényejért; és azokért, kik ővele egybe ülnek vala, parancsolá neki adni.

10. És ereszté, és megnyakazá Jánost az tömlöcben.
11. És elhozaték egy tálnyéron ő feje, és az lánynak adaték: és vivé ő anyjának.
12. És hozjá vépvén || ő tanejtványi vevék ő testét és el- 21ra
temeték azt és jövéjek meghirdeték Jézusnak.
13. Kit mikor hallott volna Jézus hajócskába menvén, el-
mene innen kietlen helyre magának; és mikor hallották volna
az gyölekezetek, követék őtet városokból gyalogon.
14. És kimenvén látá az sok gyölekezetet, és könyörölő
őrajtok; és megvigasztá ő leletezőjüket.
15. Estve levén kedig vépének őhozjá ő tanejtványi: E hely
puszta, és az idő immár elmúlt; ereszd el az gyölekezeteket,
hogy menvén kastélyokba vegyenek étket magoknak.
16. Jézus kedig monda nekik: Nem kell elmenniek, de ad-
jatok tü azoknak emniek.
17. Felelének neki: Nincs itt, hanemcsak öt kenyér és két
hal.
18. Ki monda nekik: Hozjátok nekem ide azokat!
19. És mikor parancsolt volna az gyölekezetnek leülni az
szénán, vevén az öt kenyereket és az két halakat, mennybe te-
kéntvén megáldá; és megszegé és adá ő tanejtványinak. Az
tanejtványok kedig adák az gyölekezeteknek.
20. És mend önnék és megelégedének; és felvevék az de-
rebeknek maradékát: tizenkét füles kosarokat, teljeseket. ||
21. Az evőknek kedig számok vala ötszer ezer férfiak, ném- 21rb
beriektől és apródoktól megválva.
22. És legottan kényszerezjté Jézus ő tanejtványit az hajócs-
kába felmenniek, és őtet elől kelvén, az tengeren által menniek
míglen eleresztené az gyölekezeteket.

23. És az gyölekezet eleresztvén, felmene az hegyre önmaga imádkozni. Estve lévén kedig, önmaga ottan vala.

24. Az hajócska kedig az haboktól hagyigáltatik vala az tenger közepett, mert az szél ellen vala.

25. Az éjnek kedig negyed vigiliája koron jövő őhozzájok az tengeren járván.

26. És ötet látvájok az tengeren járatta, megszorodának, mondván, mert tündéret, és félteken ivöltének.

27. És legottan Jézus szólala nekik mondván: Valljatok hűséget! Én vagyok, ne akarjatok félnetek!

28. Felelvén kedig Péter, monda: Uram, ha te vagy, parancsolj nekem, hogy juthassak tehozjad az vizeken.

29. És ő monda: Jöjj! És leszállván Péter az hajócskából, jár vala az vizeken, hogy jutna Jézusshoz.

30. Látván kedig az nagy szelet, félemék. És mikor elkezdet volna merölni, ivöltö, mondván: Uram, üdvözeh engemet! ||

21va 31. És legottan Jézus ő keze kinyójtván, megragadá ötet, és monda neki: Kevés hűtő, mire kételkedél?

32. És mikor felment volna az hajócskába, megállá az szél.

33. Kik kedig az hajócskába valának, jövének és imádák ötet, mondván: Bizony Istennek vagy Fia!

34. És mikor tengeren által mentenek volna, jutának Genzárretnek földébe.

35. És mikor megesmerték volna ötet az helynek férfiai, eresztének mend az vidék szerént, és hozának neki minden gonoszol vallókat.

36. És kérik vala ötet, hogy avagy csak ő ruhájának peremét illetnék. És valakik illették, megvigasztának.

KAPITULUM XV

1. Tahát vépének őhozá Jeruzsálemből az írástudók és az leváltak, mondván:

2. Mire török meg az te tanejtványid az véneknek szerzéseket? Mert nem mossák meg ő kezeket, mikor kenyeret esznek.

3. És ő felelvén monda azoknak: És tü mire töritek meg Istennek parancsolattát az tü szerzéstekért?

4. Mert Isten úgy mondott: Tiszteljed te atyádat és anyádat, és: valaki mondand gonoszt ő atyjának avagy ő anyjának, halállal haljon.

5. És tü úgy mondotok: Valaki mondand atyjának avagy anyjának, valamely ajándok én töllem vagyon, teneked használ.

6. És nem || tiszteli ő atyját avagy ő anyját. És megsemmiejtettétek Istennek parancsolatját az tü szerzéstekért. 21vb

7. Képmutalók, jól prófétált Izsaiás próféta türollatok, mondván:

8. E népek ajakokkal tisztelnek engemet; ő szüvök kedig messze éntöllem.

9. Oktalan bölcsölnek engemet, tanejtvájok embereknek tanóságit és parancsolatit.

10. És egybe őhozá híván az gyölekezeteket, monda nekik: Hallgassatok és értsetek.

11. Mert mi szán bemegyén, nem ferteztet meg embereket, de mely szából kijő, az ferteztet meg embereket.

12. Tahát vépvén őhozá ő tanejtványi, mondának neki: Tud-e, mert az leváltak ez ige hallván meggonoszbodnak?

13. És ő felelvén, monda: Menden plántálat, kit nem plántált én mennyei Atyám, kiirtatik.

14. Hagyjátok el azokat, mert vakok és vakoknak vezéri: ha kedig az vak a vakot vezetendi, monnaik az verembe esik.

15. Felelvén kedig Péter, monda: Magyarázd meg nekönek e példabeszédet.

16. És ő monda: Még tü es értelem nélkül vattok-e?

17. Nem értitek-e azért, menden, mi szán bemegeyen, hasba megeyen, és az tisztolatban kimegeyen?

18. Melyek kedig szából kijönek, szüüból származnak, és azok ferteztetnek meg embereket.

22ra 19. Szüüból kedig szár- || maznak gonosz gondolatok, ember öldökések, törvénytörések, paráznaságok, urságok, hamis tanóságok, káromlatok.

20. Ezek, kik megferteztetnek embereket. Mosdatlan kézzel való kenyér étel kedig nem ferteztet meg embert.

21. És Jézus innen kimenvén, mene Tirusnak és Sidonnak vidékébe.

22. És ím egy kánaneai néemberi az vidékből kijövén ivölt vala, mondván neki: Irgalmazih énnckem, Uram, Dávidnak fia! Mert én leányom az ördögtől gonoszol gyetretik.

23. Ki csak egy ígét sem felele neki. És őhozzá vepvén tanejtványi, kérik vala őtet, mondván: Ereszd el ezt, mert utánok ivölt.

24. Ő kedig felelvén, monda: Nem vagyok eresztett, hanemcsak az juhokhoz, kik eltévehették Izráelnek házát.

25. És az jövő, és imádá őtet, mondván: Uram, segeh engeget!

26. Ki felelvén, monda: Nem jó az fiak kenyérét megvenni és és (!) az ebeknek ereszteti.

27. És az mondá: Ugy Uram, de maga lám az kölykek es esznek az morzsalékokból, kik esnek ő uroknak asztalokról.

28. Tahát felelvén Jézus, monda annak: Ó, néemberi nagy te hütöd! Legyen neked, miként akarod. És megvigaszék ő lyánya azon üdőben.

29. És mikor innen Jézus elmúlt volna, juta galiloabeli (!) || tenger mellé; és felmenvén az hegyre, ül vala ott. 22rb

30. És vépének őhozjá sok gyölekezetek, vallván ővelek némákat, és sántákat, és vakokat, és leletezeteseket, és egyebeket sokakat; és veték őtet ő lábai előtt, és ő megvigasztá őket.

31. Ugyhogy az gyölekezetek csudálkodnának, látván az némákat szólniok, és az sántákat járniok, és az vakokat látniok; és felmagasztaták Izráelnek Istenét.

32. Jézus kedig ő tanejtványit egybe híván: monda: Könyörölök az gyölekezetem, mert immár harmad naptól fogván lakoznak énvelem; és éhen őket eleresztem nem akarom, hogy megne fogyatkoznának az útban.

33. És mondának neki az tanejtványok: Hol vagyon azért nekünk anye kenyereink e kietlenben, hogy ennye gyölekezeteket meglegejthessönk?

34. És Jézus monda azoknak: Hány kenyereitek vagyon? És azok mondának: Hét és kevés halacsánk.

35. És parancsola az gyölekezetem, hogy leülnének az földön.

36. És vevén az hét kenyereket és az két halakat, és hálát adván megszegé; és adá ő tanejtványinak, és az tanejtványok adák az népeknek.

37. És mend őnek és meglegedének; és az derebektől, kik megmaradtak vala, felvevék hét kosarakat, teljeseket.

38. Kik kedig öttenek vala, valának négyszer ezer emberek, apródok nálkül (!) és néemberiek nélkül (!).

22va 39. És az || gyölekezet eleresztvén, felmene az hajócskába, és juta Magedonnak vidékébe.

KAPITULUM XVI

1. És vépének őhozjá az leváltak és az saduccosok kedig, és kérék, hogy mennyből jelenséget mutatna nekik.

2. És ő felelvén monda azoknak: Estve lévén, úgy mondotok: Derhenyő leszén, mert verhenyő az menny.

3. És holval: Ma fergeteg, mert szomoró menny fénylik. Azért mennynek személyét tudjátok megválasztanotok, ez időnek kedig jelenségeit nem tudhatjátok?

4. Gonosz nemzet és törvénytörő, jelenséget kér; és jelenség nem adatik neki, hanemcsak Jónás prófétának jelensége. És azok elhagyván, elmene.

5. És mikor juttak volna ő tanejtványi tenger elve, elfeledkeztek kenyereket velek venni.

6. Monda azoknak: Lássatok, és őrizkedjete az leváltaknak és az saduceosoknak kovászitól.

7. És azok gondolkodnak vala őbennek, mondván: Mert kenyereket nem vöttek volna.

8. Tudván kedig Jézus, monda őnekik: Mit gondoltok tübennetek, kevés hütővek, mert kenyeretek incsen!?

9. Mégsem értitek-e, és nem emlékeztek meg az öt kenyerekről az ötszer ezer emberek között? És hány kosarokkal vöttetek fel?

10. És sem az hét kenyerekről az négyszer ezer emberek között? És hány kosarokkal vöttetek fel?

11. Mire nem értitek, || mert nem az kenyerekről mon- 22vb
dottam tünctek: Őrizkedjete az leváltaknak és az saduceo-
soknak kovásztól!?

12. De az leváltaknak és az saduceosoknak tanóságoktól.

13. Jövö kedig Jézus Fülöp Cesariának vidékibe. És kérdi
vala ő tanejtványit, mondván: Kinek mondják emberek
Embernek Fiát?

14. És azok mondának: Egyebek János baptistának, egye-
bek kedig Illyésnek, de egyebek Jeremiásnak, avagy az prófé-
ták közzöl egynek.

15. Monda azoknak Jézus: Tü kedig kinek mondotok en-
gemet, hogy vagyok?

16. Felelvén kedig Simon Péter mondá: Te vagy Krisztus,
élő Istennek Fia.

17. Felelvén kedig Jézus monda neki: Bódog vagy, Simon
Bar Jona, mert test és vér nem jelentette ezt teneked, de én
Atyám, ki vagyon mennyekben.

18. És én mondom teneked: Mert te vagy Péter, és e kő-
szirton rakom én egyházamat, és pokolnak kapui nem hatal-
mazhatnak ő ellenc.

19. És teneked adom mennyek országának kolcsát; és va-
lakit megkötözendesz földön, megkötözött leszen mennyek-
ben es; és valakit megódozandasz földön, megódozott leszen
mennyekben es.

20. Tahát parancsolá ő tanejtványainak, hogy senkinek se
mondának, hogy ő volna Krisztus.

21. Ennek utána kezdé Jézus jelengetni ő tanejtványinak,
mert őneki Jeruzsálembe kell menni || és sokakat túrni az vé- 23ra

nektől és az írástudóktól, és megöletni, és harmadnapon halottaiból felkelni.

22. És felen vivén Péter, kezdé ötet megfeddni mondván: Az eltávoztassék, Uram, tetőlled! Nem leszen az teneked!

23. Ki megfordolván, mondá Péternek: Menj utánam, Satanas; mert gonoszbolat vagy énnekem; mert nem érted azokat, mellyek Istené, de mellyek embereké!

24. Tahát Jézus mondá ő tanejtványinak: Ha ki akar én utánam jönni, megtagadja ő magát, és felvegye ő keresztét, és kövessen engemet.

25. Mert ki ő lelkét akarandja üdvözejteni, elveszti ötet; ki pedig elvesztendi ő lelkét én értem, az megleli ötet.

26. Mert mit használ embernek, ha mend e világot nyerje, és ő lelkében gyetrelmet szenvedjen? Avagy mi váltságot ad ember ő lelkéért?

27. Mert Embernek Fia jövendő ő Atyjának dicsőségében ő angyalival; és tahát megad egy mendennek ő művelkedete szerént.

28. Bizony mondom tünektek, hogy vadnak némelyek az itt állók közzöl, kik nem kóstolják az halált, mígnem lássák jönni Embernek Fiát ő Atyjának dicsőségében.

KAPITULUM XVII

23rb 1. És hatod napok után vevé Jézus Pétert, Jakabot || és Jánost ő atyjafiát, és vivé azokat igen magas hegyre magának.

2. És megváltozék ő előttök, és megfénylék ő orcája, miként nap. Ő ruhái pedig lőnek fejérek, miként hó.

3. És ím jelenék őnekik Mojzses és Illyés, övelek beszélvejek.

4. Feelvén kedig Péter, mondá Jézusnak: Uram, jó nekünk itt lennünk. Ha akarod, alkossonk itt három hajlakot, neked egyet, Mojzsesnek egyet, és Illyésnek egyet.

5. Ő még e beszéllette, ím fényes köd környékezé meg őtet, és ím szó az ködből: Ez én szerető Fiam, kiben jól kelle-tett énnekem; őtet hallgassátok.

6. És hallván az tanejtványok, ő orcájokra esének, és igen félelének.

7. És vépék őhozájuk Jézus, és illeté őket, és mondá nekik: Keljete fel, és ne akarjatek félnektek!

8. Felemelvén kedig ő szemeket, senkit sem látának, hanemcsak önmagát Jézusot.

9. És ők az hegyről leszállván, parancsola nekik, mondván: E látatot senkinek se mondjátok, mígnem Embernek Fia felkeljen halottaiból.

10. És kérdék őtet ő tanejtványi mondván: Azért mit monnak az írástudók, hogy Illyésnek előszer el kell jönni?

11. És ő feelvén, mondá őnekik: Valóbizony, Illyés jövendő és megad mendeneket.

12. Mondom || kedig én tünektek, mert Illyés immár el- 23va
jött, és nem esmerték meg őtet, de töttenek őrajta, valamit akartak; és így Embernek Fia gyetrendő őtöllök.

13. Tahát megérték az tanejtványok, mert János baptistáról beszéllet volna nekik.

14. És mikor jött volna az gyölekezethez, vépék őhozá egy ember, térden hompolygván öleibe.

15. És mondván: Uram, irgalmazih én fiamnak, mert ha-

vas, és gonoszol gyetretik; mert gyakorta tűzbe esik, és gyakorta vízbe.

16. És hozám ötet te tanejtványidnak, és nem vigaszthaták meg ötet.

17. Felelvén Jézus, mondá: Ó, hűtötlén nemzet és viszhavivó! Míg leszek tüveletek? És míg szenvedlek tütöket? Hozjátok ide azt énhozám!

18. És megporejtá azt Jézus, és kimene öbelöllő az ördög; és megvigaszék az gyermek azon időben.

19. Tahát vépének Jézusához az tanejtványok titkon, és mondának neki: Mi mire nem vethették ki azt?

20. Mondá azoknak Jézus: Tü hűtötlenségtekért. Valóbizony mondom tünetek, ha hűtütök lend, miként mustármag, és mondandotok e hegynek: Menj el innen, és elmegegyen; és semmi sem leszen lehetetlen tünetek.

21. E nemzet kedig nem vettethetik ki, hanem imádság miatt és bőjt miatt.

23vb 22. Ők kedig Gali || leában nyájaskodván, mondá azoknak Jézus: Embernek Fia elároltatik embereknek kezekbe.

23. És megölik ötet, és harmad napon felkel. És igyen megsomorodának.

24. És mikor juttak volna Kafarnaumba, vépének Péterhez, kik a didragmát veszik vala, és mondának neki: Tü mestertek nem fizeti meg az didragmát.

25. És ő monda: Tat úgy. És mikor bement volna az házba, előlkele Jézus ötet, mondván: Mi tetik teneked Simon? Földnek királyi kitől vesznek adót? Ő fioktól, avagy idegenektől?

26. És az mondá: Idegenektől. Mondá annak Jézus: Azért szabadok az fiak.

27. Hogy kedig meg ne gonoszbehuk őket, menj az ten-gerre és vesd meg az horgot; és az halat, ki előszer fogandja, fogjad, és ő szája megnyitván lelsz őbenne egy státert, azt vevéd adjad nekik én értem és te érted.

KAPITULUM XVIII

1. Az időben vépének Jézushoz ő tanejtványi, mondván: Kit alajtasz, hogy nagyobb mennyeknek országában?

2. És híván Jézus egy apródot, állaptatá őtet ő közepettek.

3. És mondá: Bizony mondom tüneknek, hanemha megfordolandotok, és lendetek miként apródok, nem mehettek be mennyeknek országába.

4. Azért valaki alálandja || őmagát miként ez apród, az ^{24ra} nagyobb mennyeknek országában.

5. És ki fogadand egy illyeten apródot én nevembe, engemet fogad.

6. Ki kedig meggonoszbejtand egyet én mentől küisebbek közzöl, kik énbélém hisznek, kellemetesb neki, hogy malomkő köttessék ő nyakára és tenger fenekébe merölttessék.

7. Jaj e világnak gonoszbolattól! Mert úgy kell, hogy gonoszbolat jöjjön; de valóbizony jaj az embernek, ki miatt az gonoszbolat jó.

8. Ha kedig te kezed avagy te lábad téged meggonoszbejtand, medd el őtet és vesd el tetőlled; jobb teneked az örök életbe menned bénáol avagy sántáol, hogynem két kezed avagy két lábad vallván eresztetned az örök tűzbe.

9. És ha te szemed meggonoszbejtand tégedet, vedd ki őtet, és vesd el tetőlled; jobb teneked egy szemed vallván

bemenned az örök életbe, hogynem két szemed vallvád eresztetned pokolnak tüzébe.

10. Lássátok, hogy ne utáljatok meg egyet e küsedek közül, mert én mondom tünéktek, hogy ő angyalok mindenha látják én Atyámnak orcáját, ki vagyon mennyekben.

11. Mert jött Embernek Fia üdvözajteni azt, mely elveszett vala.

24rb 12. Mi tetik tünéktek? Ha lend || valakinek száz juha, és egy öközzöllök eltévedendik, nemde meghagyja-e az kilencszázkilencet (!) az kietlenben, és megyen megkeresni azt, ki eltévedet vala?

13. És ha történeudik, hogy meglelendi azt, bizony mondom, hogy inkább öröl rajta, hogynem az kilencszázkilencen(!), kik sonha el nem tévehettek.

14. Eképpen nincs tü Atyátoknak akarajta, ki vagyon mennyekben, hogy csak egy es elveszjen e küsedek közül.

15. Ha kedig bűnhendik tebennd te atyádfia, menj és fedd meg őtet teközötted, és csak önnön közöttö. Ha tégedet hallgatand, megnyerted te atyádfiát.

16. Ha kedig tégedet nem hallgatand, végy teveled egyet avagy kettőt, hogy kettőnek avagy háromnak szájában áll minden ige.

17. Hogyha azokat sem hallgatandja, mondd egyháznak; ha kedig egyházat sem hallgatandja, legyen neked miként etnikos és jelenvaló bűnös művelkedetbeli.

18. Bizony mondom tünéktek, valakiket megkötozende-tek földön, megkötozötttek lesznek mennyekben es; és valakiket megódozandotok földön, megódozottak lesznek mennyekben es.

19. Esmég mondom tünektek, mert kettő tüközölletek, kik egy akaraton lendnek földön, mentent, valamit || kérendnek, 24va
adatik önekik én Atyámtól, ki vagyon mennyekben.

20. Mert valahol ketten avagy hárman egybe gyölekezendnek én nevemben, ott én öközöttök vagyok.

21. Tahát vépék Péter öhozjá, és mondá: Uram, ha bűnhen-dik én atyámfia énbennem, hánszer bocsássak neki? Hétszeriglen-e?

22. Monda annak Jézus: Nem mondok neked hétszeriglen, de hetvenhétszeriglen.

23. Azért mennyeknek országa hasonlatik háziemberhez, ki akart számot vetni ö szolgálival.

24. És mikor kezdett volna számot vetni, hozaték neki egy, ki tartozik vala tíezer girával.

25. Mikor kedig nem volna miből megadni, parancsolá ötet ö ura elároltatni, és ö feleségét, és ö fiait és mendenét, mije vala, és megadni.

26. Leesvén kedig az szolga, kéri vala ötet, mondván: Vallj békességet énbennem, és mendeneket megadok teneked.

27. Könyörölvén kedig az szolgának ura, elereszté ötet, és az adósságot meghagyá neki.

28. A szolga kedig kimenvén, lele egyet ö feleszolgák közöl, ki tartozik vala neki száz pénzzel; ki megfogván, megfojtja vala ötet, mondván: Add meg, mivel tartozol!

29. És az ö feleszolga leesvén, kéri vala ötet, mondván: Vallj békességet énbennem, és mendeneket megadok teneked. || 24vb

30. Az kedig nem akará; de elmene, és az tömlöcbe ereszté ötet, mígnem megadná az adósságot.

31. Látván kedig ö feleszolgák, mellyek lesznek vala, igen

megszomorodának; és jövének, és megmondák ő uroknak mendazokat, mellyek lesznek vala.

32. Tahát hívá azt ő ura, és monda neki: Álnok szolga, menden adósságot meghagyék teneked, mert kérél engemet.

33. Azért nemde teneked es kegyelmezned kell vala-e te feledszolgának, miként es én kegyelmeztem teneked?

34. És megharagván ő ura, adá őtet az porosztoknak, míg-nem megadná mend az adósságot.

35. Ígyen es én mennyei Atyám teszen tünektek, ha egy-mendentek meg nem bocsátand ő atyjafiának ő szüvéből.

KAPITULUM XIX

1. És úgy lőn, mikor megvégezte volna Jézus e beszédeket, elmene Galileából, és jutának Júdeának vidékébe Jordán elve.

2. És követék őtet sok gyölekezetek, és megvigasztá őket ott.

3. És vépének őhozá az leváltak, késértvén őtet, és mondván: Ha illik embernek ő feleségét elhadni valami okért?

4. Ki felelvén, monda nekik: Nem olvastátok-e, mert ki tött embereket kezdettől fogván, férfiat és némbriet, töttő azokat?

5. És mondá nekik: Ezért meghagyja ember atyját és anyját; és egyesöl ¶ ő feleségével, és lesznek ketten egy testben.

6. És úgy immár nem mondatnak kettőnek, de egy testnek. Azért, kiket Isten egybe szerketett, ember meg ne válaszja.

7. Mondának neki: Azért mit parancsolt Mojszes, hagyománynak levelét adni és elhagyni?

8. És mondá azoknak Jézus: Mert Mojszes tü jonhotok keménységére engedte tünektek tü feleségteket elhagynotok. Kezdetől fogván kedig nem volt így.

9. Mondom kedig tünektek, mert valaki elhagyandja ő feleségét, hanemcsak paráznaságért, és egyebet vend, az belendezkedik; és ki az elhagyottat vendi, belendezkedik.

10. Mondának neki ő tanejtványi: Ha így vagyon embernek feleségével, úgy nem kell házaskodni.

11. Ki mondá azoknak: Nem mindenek fogják az ígét, de kiknek adván vagyon.

12. Mert vadnak meddők, kik önmagokat megherélték mennyeknek országáért. Ki foghatja, fogja.

13. Tahát hozatának neki apródok, hogy imádkoznék és vetné ő kezét ő rejájok. Ő tanejtványi kedig megporejták vala azokat.

14. De Jézus mondá őnekik: Hagyjátok az apródokat énhozjám jönni, és ne akarjátok megtiltanotok; mert ollyatanoké mennyeknek országa.

15. És mikor ő kezét rejájok vette volna, elmene inneten. ||

16. És ím egy ember vépvén őhozzá, mondá neki: Jó mes- 25rb
ter, mit tegyek, hogy valljam az örök életet?

17. Ki mondá: Mit kérdesz engemet az jóról? Egy Isten jó. Ha kedig akarsz az örök életbe menned, tartsad az parancsolatokat.

18. Az mondá: Mellyeket? Jézus kedig mondá: Ne tégy ember öldökést, törvényt ne töríh, se tégy urságot, se mondj hamis tanóságot.

19. Tiszteld te atyádat és te anyádat; szeressed te feledet, ment tenmagadat.

20. Mondá neki az hős: Mendezeket őriztem mend én ifjúdadságomtól fogván; mi még énnékem fogyatkozatom?

21. És mondá neki Jézus: Ha akarsz tökéletes lenned, menj el és add el mend, mid vagyon, és adjad szegényeknek; és vallasz kencset mennyekben; és jőjj, köves engemet.

22. Mikor kedig az hős hallotta volna e beszédek, szomóran mene el, mert valának sok valali.

23. Jézus kedig mondá ő tanejtványinak: Bizony mondom tünettek, hogy kazdag nehezen megyen be mennyeknek országába.

24. És esmég mondom tünettek: mert könnyebb az tevének az tőfok által menni, hogynem az kazdagnak bemenni mennyeknek országába.

25. Ezek hallván kedig az tanejtványok, igen csudálkodának, mondván: Azért ki üdvözölhet.

26. Tekéntvén kedig Jézus, mondá nekik: Embereknél ez lehetetlen, Istennél || kedig mindenek lehetők.

27. Tahát felelvén Péter, mondá neki: Íme mű mindeneket meghagytonk és téged követtünk: mi lészen azért műnekünk?

28. Jézus kedig mondá azoknak: Bizony mondom tünettek, hogy tü, kik engemet követtek, az megújolatban, mikor ülend Embernek Fia ő nagyságának székiben, ültök es tü tizenkét székeken, itélvén Izráelnek tizenkét nemzetét.

29. És minden, ki meghagyandja házát, avagy atyjafiait, avagy hugit, avagy atyját, avagy anyját, avagy feleségét, avagy fiait, avagy földét én nevemért, száz anyeját veszen, és az örök életet vallja.

30. Sokak lesznek kedig elölsők utolsók, és utolsók elölsők.

KAPITULUM XX

1. Mennyeknek országa hasonlatik emberhez, háziatyához, ki kiment előszer reggel fogadni műveseket ő szőlejébe.

2. Megszegődvén kedig az művesekkel egy esti pénzbe, ereszté őket ő szőlejébe.

3. És kimenvén harmad idő koron, láta egyebeket hiába állván az vásárt.

4. És azoknak mondá: Menjetek tü es az én szőlőmbé, és mi igaz lend, megadom tüneknek.

5. Azok kedig elmenének. Esmég kedig kimene hatod és kilencedidő koron, és tön még ugyan.

6. De tizenegyedidő koron kiméne, és lele egyebeket állatok, és mondá nekik: Mit állatok itt hián mend e napot esteg?

7. Mondának neki: Mert senki || münket meg nem fo- 25vb
gadott. Monda azoknak: Menjetek tü es az én szőlőmbé.

8. Mikor kedig estvén lött volna, mondá az szőlőnek ura ő sáfárának: Hídd az műveseket, és adjad meg azoknak ő érdemeket, kezdvén az utolsókról mend az előlsőkiglen.

9. Azért mikor jövének, kik tizenegyedidő koron jöttek vala, ők es egy-egy pénzt vőnek.

10. Az elősök kedig jövént azt alajtják vala, hogy többet volnának vendők; vőnek kedig ők es egy-egy pénzt.

11. És vevéjek morognak vala az háziatya ellen.

12. Mondván: Ez utolsók egy ideiglen műveltek, és velők egyenlökké tötted azokat, kik viseltük napnak és hévségnek terhét.

13. És az felelvén ő közöllök egynek, mondá: Barátom, nem teszek teneked bosszóságot, nemde egy esti pénzbe szegődtél velem-e?

14. Vedd azért, az mely tied, és menj el. Akarok kedig az utolsóknak es adnom, miként es teneked.

15. Avagy nem illik énnekem tennem, mit akarok? Avagy te szemed álnok, mert én jó vagyok?

16. Így lesznek utolsóknak előléknak, és előléknak utolsóknak; mert sokak vadnak hivatalosok, de kevesek választottak.

17. És Jézus Jeruzsálembe felmenvén, magának vevé ő tizenkét tanajtványit titkon, és mondá azoknak:

26ra 18. Ím felmegyünk Jeruzsálembe, és Embernek Fia || elároltatik az papifedelmeknek és az írástudóknak; és halálra ítélik őtet.

19. És adják őtet az pogányoknak megkárhoztatni, és megostoroztatni, és megfeszéjtetni; és harmadnapon felkel.

20. Tahát vepék őhozjá Zebedeus fiainak anyjok ő fiaival öszvö, imádván és kérve valamit őtöllö.

21. Ki mondá neki: Mit akarsz? Az mondá: Mondjad, hogy e két fiamnak egyik üljön te jog felölled, és az másik te bal felölled te országodban.

22. Felelvén kedig Jézus mondá: Nem tudjátok, mit kérjettek. Ihatjátok-e az kelyhet, kit én iandó vagyok? Mondának neki: Ihatjuk.

23. Mondá azoknak: Az kelyhet valóbizony iszjátok. Ülnötök kedig én job felöllem, avagy én bal felöllem, nem én adhatok tünektek, de kiknek alkottatott én Atyámtól.

24. És hallván az tize, méltatlankodának az két atyafiakról.

25. Jézus kedig őhozjá hívá őket, és mondá: Tudjátok-e, mert az pogányoknak fedelmi uralkodnak őrajtok, és kik öregbek, hatalmat vallnak öközöttök.

26. Tüközöttetek kedig nem úgy leszén; de valamely tüközöttetek akarand öregb lenni, az legyen tü szolgátok.

27. És valamely akarand || tüközöttetek elő lenni, az le- 26rb
gyen tü szolgátok.

28. Miként Embernek Fia nem jött szolgáltatni, de jött szol-
gálni, és adni ő lelkét sokaknak váltságáért.

29. És azok Jerikóból kimenvén, követék őtet sok gyöle-
kezetek.

30. És ím két vak ülvén az út felén, hallák, hogy Jézus
menne; és ivöltének, mondván: Úr, Dávidnak Fia, irgalmazih
münekönk!

31. Az gyölekezet kedig megfeddi vala azokat, hogy vesz-
teglénének; és azok attól inkább ivöltnek vala, mondván:
Úr, Dávidnak Fia, irgalmazih münekönk.

32. És megállá Jézus, és hozjá hívá őket és mondá: Mit
akartok, hogy tegyek tünektek?

33. Mondának neki: Úr, hogy megnyíljanak mü szemekink.

34. Könyörölvén kedig Jézus őrajtok, illetve ő szemeket; és
legottan látának; és követék őtet.

KAPITULUM XXI

1. És mikor közelejtett volna Jézus Jeruzsálemhez, és ju-
tott volna Bethsageba Olivetnak hegyére, tahát Jézus ereszté
ő két tanejtványit.

2. Mondván azoknak: Menjetek az kastélyba, ki ellentek-
be vagyon, és legottan leltek egy megközött nőstény sza-
márt, és ő vehmét ővele; ódjátok meg, és hozjátok énnekem.

3. És ha valaki valamit mondand tünektek, mondjátok,
mert Úrnak dolga vagyon velek: és legottan eleresztik
őket. ||

26va 4. E kedig mend úgy lött vala, hogy beteljesednék, mely mondatott próféta miatt, mondván:

5. Mondjátok Sion lyányának: Ím te királyod jó teneked, együgyő ülvén az nőstény számaron, és ő alatta való vehmen.

6. Az tanejtványok kedig elmenvén, tőneck, miként parancsolt vala nekik Jézsus.

7. És oda hozák az nőstény számart és ő vehmét, és veték ő rejájok ő ruhájokat, és őtet fellyöl rejá ülteték.

8. Az sok gyölekezet kedig terejti vala ő ruháját az útban, és egyebi metélnek vala ágakat az fákról, és terejtik vala az útban.

9. A gyölekezetek kedig, kik elől kelik vala és kik követik vala, ivöltnek vala, mondván: Ozsánna, Dávidnak Fia! Áldott, ki jött Úrnak nevébe! Ozsánna magasságokban!

10. És mikor bement volna Jeruzsálembe, megrendölt mend az város, mondván: Ki ez?

11. Az népek kedig mondak vala: Ez Jézsus, galileai názaretbeli próféta.

12. És bemene Jézsus Istennek templomába, és kihányá mend az árolókat és az vevőket az templomból; az pénzváltóknak kedig asztaokat, és az galambárolóknak székeket eldöjté.

13. És mondá nekik: Írván vagyon: Mert én házam hivatatik imádságnak házának; tü kedig töttétek azt tolvajoknak barlangájá.

26vb 14. És őhozjá vepének vakok és sánták || az templomban, és megvigasztá azokat.

15. Látván kedig az papi fedelmek és az írástudók az csudákat, kiket tött, és az gyermekeket ivöltvén az templomban és mondván: Ozsánna Dávidnak Fia! – méltatlankodának.

16. És mondának neki: Hallod-e, mit mondnak ezek? Jézus kedig monda nekik: tat úgy. Nemde olvastátok-e. Mert gyermekdedeknek és emőknek szájokból töttél dicséretet?

17. És azok meghagyván, az városból el, kimene Betániába, és ott lakozék; és tanejtja vala Istennek országáról őket.

18. Reggel kedig megfordolván az városba, megéhölö.

19. És látván egy figefát az útfelen, mene őhozzá, és semmit sem lele őrajta, hanemcsak leveleket; és mondá annak: Örökké sonha ne származjék te belölled gyimölcs. És az figefa legottan megasza.

20. És látván az tanejtványok, csudálkodának, mondván: Miképpen megasza oly hamar?

21. Felkelvén kedig Jézus mondá azoknak: Bizony mondom tünեktek, hogyha hütötök lend és nem kételkedendetek, nemcsak az figefáról teszitek azt, de es ha az hegynek mondan-dotok: Vedd fel temagadat, és vesd temagadat az tengerbe, es úgy leszen.

22. És mendeneket, valamelyeket hűvön kérendetek imádságtokba, veszitek.

23. És mikor jutott volna az templomba, || vepének őhozzá ^{27ra} az papi fedelmek és az népeknek véni, mondván: Ki hatalmával teszed ezeket? És ki adta teneked e hatalmat?

24. Felelvén Jézus, mondá nekik: Kérdelek én es tütöket egy beszéden, kit ha megmondandotok énnekem, én es megmondom tünեktek, ki hatalmával teszem ezeket.

25. János keresztsége honnan vala? Mennyből avagy emberektől-e? És azok gondolkodnak vala önbennek, mondván: Ha mondandok mennyből, mond műnekönk: Azért mire nem hittetek annak?

26. Ha kedig mondandjuk: emberektől; félünk az gyölekezettől; mert mend vallják vala Jánost ment prófétát.

27. És felevén Jézusnak, mondának: Nem tudjuk. És ő mondá azoknak: És es nem mondom tünetek, ki hatalmával teszem ezeket.

28. Mi tetszik kedig tünetek? Egy néminemő embernek vala két fia, és vépvén mondá az elsőnek: Fiam, menj ma az én szőlőmbe munkálkodnod.

29. Az kedig felevén, monda: Nem megyek; annak utána kedig penitenciára rezedvén, elmene.

30. Vépvén kedig az másodhoz, monda azonképpen; és az felevén mondá: Elmegyek, Uram; és nem mene.

31. Melyik töttö e kettő közzöl az atyának akaratját? Mondának neki: az előlső. Monda azoknak Jézus: Bizony mondom || tünetek, mert az jelenvaló bűnös művelkedetbeliek és az paráznák elől múlnak tütöket Istennek országában.

32. Mert jött János tühozjátok igazságnak utában, és nem hittetek neki, az jelenvaló bűnös művelkedetbeliek kedig és az paráznák hittenek neki; de tü látvátok ingyen, penitenciát sem fogtatok, hogy aztán hinnétek neki.

33. Más példabeszédet hallgassatok: Vala ember, háziatya, ki plántált szőlőt, és sövényvel megkörnyékezte ötet, és ásott sajtót őbenne, és tornyot rakott, es adta ötet vincelléreknek, és önmaga zarándoklani eredett.

34. Mikor kedig az gyimölcsözetnek ideje elközelejtett volna, ereszté ő szolgálait az vincellérekhez, hogy vennék az szőlőnek gyimölcsét.

35. És az vincellérek ő szolgálait megfogván, némelyet megverének, némelyet megölének, némelyet kedig megkövezének.

36. Esmég ereszté ő egyéb szolgálit, többeket az előbbiek-nél, és tőnek azoknak azonképpen.

37. De mentől utólszer ereszté őhozjájok önön fiát, mondván: netalántál böcsölik az én fiamat.

38. Az vincellérek kedig látván ő fiát, mondának önközöt-tök: Ez az magzat; jövvetek, öljük meg őtet, és mienk leszen az ő örökő.

39. És megfogván őtet, az szőlőből kiveték és megölk.

40. Azért, mikor jövend az szőlőnek ura, || mit teszen az 27va vincelléreknek?

41. Mondának neki: Az gonoszokat gonoszol elveszti, és ő szőlejét adja egyéb vincelléreknek, kik idejekorán megadják ő gyimölcsét.

42. Mondá azoknak Jézus: Mi nem olvastatok-e írásokban: Az követ, kit az rakók megutáltak, ez lött az szegletnek fejezetében; Úrtól lött ez, és csudálatos mi szemekben.

43. Azért mondom tőnektek: megvételtek tütölletek Istennek országa, és adatik pogányoknak, ő gyimölcsét tevőknek.

44. És ki esendik az kőre, megszegetik; de kire az kő esendik, megtöri őtet.

45. És mikor hallották volna az papifedelmek és az leváltak ő példabeszédit, megismerék, hogy őrollok mondaná.

46. És keresik vala őtet megfogniok, de félek az gyölekezeteket, mert miként prófétát vallják vala őtet.

1. És felelvén Jézus mondá esmég nekik példabeszédekben.

2. Mennyeeknek országa hasonlatik királyi emberhez, ki tött mennyekezőt ő fiának.

3. És eresztette ő szolgálait, hívni az hivatalosokat az mennyekezőbe; és nem akarának jönniek.

4. Esmég ereszté egyéb szolgálait, mondván: Mondjátok az hivatalosoknak: Ím én ebédem kész, én bikáim és én házi madarim megölettek, és mindenek készek; jövvetek az mennyekezőbe.

5. Azok kedig megutálák, és elmenének, némellyik ő falujába, de némellyik ő kereskedetére. ||

27vb 6. Az egyebi kedig ő szolgálait megfogák, és bosszósággal gyetervén megöleék.

7. De az király, mikor hallotta volna, megharaguvék, és eresztvén ő hadait, elveszté az emberöldököket, és ő városokat meggyójtá.

8. Tahát mondá ő szolgálainak: Az mennyekező valóbizony kész, de az kik hivatalosok valának, nem lőnek méltók.

9. Menjetek azért az útfelekre, és valakiket leltek, híjátok az mennyekezőbe.

10. És kimenvén ő szolgálai az utakba, egybe győjtenek mindeneket, kiket lelének, jókat és gonoszokat; és beteljese dének az mennyekezőnek vendégi.

11. Bemene kedig az király, hogy látná az evöket, és láta ott embert, nem ruháztat mennyekező ruhával.

12. És monda annak: Barátom, mire jöttél ide, be nem vallád mennyekező ruhát? És az megnémola.

13. Tahát monda az király ő szolgálainak: Kezei-lábai megkötözvén, eresztjétek őtet az külső setétségekbe; ott leszen siralm és fogaknak csikorgatása.

14. Sokan vadnak kedig hivatalosok, de kevesek választottak.

15. Tahát elmenvén az leváltak, tanácsot tartának, hogy Jézusust megfoghatnák ő beszédében.

16. És cresztik őhozzá ő tanejtványokat az eródiánosokkal öszvö, mondván: Mester, tudjuk, mert igaz vagy, és Istennek utána igazsággal tanejtasz, || és nem gondolsz te valakikkel, 28ra
mert nem veszed embereknek személyeket.

17. Azért mondjad meg műnekönk, mi tetszik teneked: llik-e császárnak adót adnonk, avagy nem?

18. Megesmervén kedig Jézus ő álnokságokat, monda: Mit késértetek engemet, képmutalók?

19. Mutassatoksze énnekem az adópénzt. És azok neki adák az adópénzt.

20. És Jézus monda azoknak: Kie e kép és az környölvaló írás?

21. Mondának neki: császáré. Tahát monda azoknak: Azért adjátok meg, az mely császáré, császárnak, és az mely Istené, Istennek.

22. És e hallván csudálkodának, és őtet meghagyván elmenének.

23. Az napon vepének őhozzá az saduceosok, kik úgy mondanak, hogy incs felkelet; és kérdék őtet.

24. Mondván: Mester, Mojzses úgy mondott: Ha valaki meghalván nem valland magzatot, tehát ő atyjafia vegye annak feleségét, és felköltsö ő atyjafiának magzatját.

25. Valának kedig münálonk heten atyafiai: és az elő fele-

séget vevén, meghala; és nem vallván magzatot, hagyá ő feleségét ő atyjafiának.

26. Azonképpen az másik, és az harmadik, mend az hetediglen.

27. Mentől utólbszer kedig mindenek után az némbéri es meghala.

28rb 28. Azért felke || letben e hét közzöl kié leszen az feleség? Mert mend heten vallották őtet.

29. Felelvén kedig Jézus monda azoknak: Tévelyegtek, nem tudvátok írást, és sem Istennek országát.

30. Mert az felkeletben sem házaskodnak, sem házasságba nem vitetnek, de lesznek, miként mennyben Istennek angyali.

31. Az halottaknak kedig felkeletiről nem olvastátok-e, mi mondatott Úrtól, mondván tünektek:

32. Én vagyok Ábrahámnak Istene, és Izsáknak Istene, és Jákóbnak Istene; nem halottak Istene, de eleveneké.

33. És hallván az gyölekezetek, csudálkodának ő tanóságán.

34. Az leváltak kedig hallván, mert megcsendeszejtette volna az saduceosokat, egybegyőlének.

35. És egy törvénytudó öközöllök kérdé őtet, késértvén őtet:

36. Mester, mely az nagy parancsolat törvényben?

37. Monda annak Jézus: Szeressed te Uradat Istenedet mend te szüiveddel, és mend te lelkeddel, és mend te elméd-del.

38. Ez az elő parancsolat, és mentől nagyobb.

39. Másod kedig ehhez hasonló, ez: Szeressed te feledet, ment tenmagadat.

40. E két parancsolatban csügg minden törvény és próféták.

41. Az leváltak kedig egybe győjtvén, kérdé Jézus őket:

42. Mondván: Mi tetszik tünektek Kristusról? Ki Fia?

Mondnak néki: Dávidé.

43. Monda azoknak: Azért miképpen || hía lélekben Dá- 28va
vid ötet Urának, mondván:

44. Mondá Úr én Uramnak, ülj én jogom felől, mígnem
vessem te ellenségidet te lábaidnak zsámolya alá.

45. Azért, ha Dávid ötet Urának hía, miképpen ő Fia?

46. És senki sem felelhet vala neki csak egy ígét es; és
senki sem merészik vala az naptól fogván toábbá ötet kérdeni.

KAPITULUM XXIII

1. Tahát Jézus beszélla az gyölekezeteknek és ő tanejtványinak,

2. Mondván: Mojzesnek székin ültek az írástudók és az leváltak.

3. Azért mentent, valamit mondandnak tünektek, tartsátok és tegyétek; de ő művelkedetek szerént ne tegyetek; mert mondják, de nem teszék.

4. És kötöznek nehéz terheket és viselhetetleneket, és vetik embereknak karjokra; de ők csak ujjokkal sem akarják mozdéjtani azokat.

5. Ő minden művelkedeteket azért teszék, hogy láttassanak emberektől; ő filateriomokat kedig megszélesejtik, és ő peremeket felmagasztatják.

6. És szeretik az elő ülő helyeket vacsorákon, és az elő székeket zsinagógákban.

7. És köszöneteket vásárhelyt, és hivattatni emberektől rabinak.

8. Tü kedig ne akarjatok rabinak hivattatnotok, mert egy tü Mestertek; tü kedig mend atyafiai vattok. ||

28vb 9. És atyát ne akarjatok hívnótok tü magatoknak földön; mert egy tü Atyátok, ki vagyon mennyekben.

10. És ne hivattassatok Mestereknek, mert egy tü Mestertek: Krisztus.

11. Ki nagyobb tü közöttetek, az legyen tü szolgátok.

12. Ki kedig ő magát felmagasztatja, aláztatik; de ki ő magát alálandja, felmagasztatik.

13. Jaj tünettek írástudók és leváltak, képmutalók, kik be-rekesztitek emberek előtt mennyeknek országát; tü bele nem mentek, és az bemenőket bemenniek nem hagyjátok.

14. Jaj tünettek írástudók és leváltak, képmutalók, kik hoszjú imádság imádkozvátok megeszitek özvegyeknek házokat; azért nagyobb ítéletet vesztek.

15. Jaj tünettek írástudók és leváltak, képmutalók, kik megkerőlitek tengert és az szárazt, hogy tehessetek egy új hütövet; és mikor lend valamely, teszitek ötet kétszer inkább pokolnak fiájá, hogynem tü vattok.

16. Jaj tünettek vakoknak vezéri, kik úgy mondotok, hogy valaki eskeszék Istennek templomára, az semmi; ki kedig eskendik az templomnak aranyára, az tartozik.

17. Hejtok és vakok: mi nagyobb, az arany-e avagy az templom, ki megszenteli az aranyat?

29ra 18. És valaki || eskendik az oltárra, az semmi; ki kedig eskendik az gyenyeroségre, ki rajta vagyon, az tartozik.

19. Vakok: mert mi nagyobb, az gyenyerőség-e avagy az oltár, ki megszenteli az gyenyerőséget.

20. Azért ki az oltárra eskeszék, arra eskeszik és mendazokra, melyek őrajta vadnak.

21. És ki az templomra eskeszék, arra eskeszék, és arra, ki lakozik őbenne.

22. És ki mennyre eskeszék, az eskeszék Istennek székire, és arra, ki ül őrajta.

23. Jaj tünektek írástudók és leváltak, képmutalók, kik megdézsmáljátok az mentát, az kaprot és az köményt, és meghattátok azokat, mellyek öregbek az törvényben: ítéletet, irgalmasságot és hütöt; ezeket kell vala tennetek, és azokat nem meghagynotok.

24. Vak vezérek, kik az szúnyogot kiszűritek, az tevét kedig elnyelitek.

25. Jaj tünektek írástudók és leváltak, képmutalók, kik megtiszteljítjátok azt, mely kívöl vagon az kelyhen és az tálon, belől kedig teljesek vattok ragadozattal és undoksággal.

26. Tisztohad meg előszer azt, mely belől vagon az kelyhen és az tálon, hogy es az tiszta legyen, az mely kívöl vagon.

27. Jaj tünektek írástudók és || leváltak, képmutalók, kik ^{29rb} egyenlőek vattok az megfejéretett koporsókkal, kik embereknek kívöl szépeknek tetnek, de belől teljesek halottaknak tettemekkel és minden fertezetességgel.

28. Ígyen es tü valóbizony, embereknek kívöl igazaknak tettettek, de belől teljesek vattok képmutalattal és hamissággal.

29. Jaj tünektek írástudók és leváltak, képmutalók, kik

megrakjátok az prófétáknak sereket, és megékesejítitek az igazaknak koporsójokat.

30. És úgy mondotok: Ha mű voltonk volna mű atyáinknak napiban, nem voltonk volna ő társok az prófétáknak vérekben.

31. És úgy tünönmagatok vattok tanók tünönmagatoknak; mert azoknak vattok fiai, kik az prófétákat megölték.

32. És tü töltsétek be tü Atyátoknak mértékét!

33. Kégyók, kecskekégyónak nemzeti, miként távoztatjátok el pokolnak ítéletét.

34. Azért ím én ereszték tühozjátok prófétákat, és bölcsesket, és írástudókat; és azok közzöl tü megöltök és megfeszítetek; és azok közzöl megostoroztok tü zsinagógátokban, és üldöztök városokról városokra.

35. Hogy jöjjön türejátok minden igaz vér, ki elötletett földön, igaz Ábel vérétől fogván || Zakariásnak véreiglen, Barakiás fiaéiglan, kit megölték az templom és az oltár között.

36. Bizony mondom tünektek, hogy mendezek jönnek e nemzetre.

37. Jeruzsálem, Jeruzsálem! Ki megölöd az prófétákat és megkövezed azokat, kik tehozjad eresztettek, hányszor akartam te fiaidat egybe győjtenem, miként az tik győjti egybe ő pislényit ő szárnyai alá; és nem akarád.

38. Ím pusztán hagyatik tü házatok.

39. Mert én mondom tünektek, hogy nem láttok engem mától fogván, mígnem mondjátok: Áldott, ki jött Úrnak nevébe!

1. És kimenvén Jézus az templomból, megyen vala; és vépének őhozá ő tanejtványi, hogy mutatnák őneki az templomnak rakásit.

2. Ő kedig felelvén monda nekik: Látjátok-é mendezekeket? Bizony mondom tünektek, nem marad itt kő kövön, ki nem megtörettetik.

3. Ő kedig Olivetnek hegyén ülette, vépének őhozá titkon ő tanejtványi, mondván: Mondjad meg műnekönk, mikor ezek lesznek? És mely leszen te jövetelednek és e világ végezetének jelensége?

4. És felelvén Jézus monda azoknak: Lássátok, hogy valaki tütöket el ne hitessen.

5. Mert sokan jönnek || én nevembe, mondván: Én vagyok 29vb
Krisztus; és sokakat elhíttetnek.

6. Mert hallandók vattok hadakat és hadaknak híret: lássátok, hogy meg ne szomorodjatok, mert ezeknek lenniük kell. De nem ottan vége.

7. Mert támad nemzet nemzet ellen, és ország ország ellen; és lesznek halálok, és éhségek, és földindulások helyeken.

8. Ezek kedig mend az siralmaknak kezdete.

9. Tahát tütöket clárolnak töredelembe, és megölnek tütöket; és lesztek minden embereknek gyűlölségekben én nevemért.

10. És tahát sokak meggonoszbodnak, és önegymást clárolják, és gyűlölik egymást.

11. És támadnak sok hamis próféták, és elhíttetnek sokakat.

12. És mert megbővödik hamisság, sokaknak meghidegöl szerelmek.

13. Ki kedig mend végiglen állapandik, az üdvözöl.

14. És prédikáltatik az országnak evangélioma mend ez világban, minden nemzeteknek tanóságokra; és tahát jó az végezet.

15. Azért mikor látandjátok az pusztolatnak undokságát állván az szent helyen, ki megmondattatott Dániel prófétának miatta; ki olvassa, értse.

30ra 16. Tahát kik Júdeában vadnak || fussanak az hegyekre.

17. És kik az hajazaton, ne szálljanak le, valamit felvenniek ő házokból.

18. És ki az szántóföldön, ne fordoljon meg, ő köntöső felvenni.

19. Jaj kedig terheseeknek és szülőknek az napokban.

20. Imádkozjatok kedig, hogy tü futástok ne legyen télbe avagy innepen.

21. Mert azkor oly nagy törödelm leszen, mely sonha nem volt maiglan, és nem leszen.

22. És hanemha az napok megkurtabodtak volna, nem üdvözölnö minden test; de az választottakért megkurtabejtattak az napok.

23. Tahát ha ki mondand tünetek: ím itt vagyon Krisztus, avagy amott; ne higyjétek.

24. Mert támadnak hamis Krisztosok és hamis próféták, és adnak nagy jelenségeket és csudákat, úgyhogy ha lehetséges volna, az választottak es elhittetnének.

25. Ím megmondottam tünetek.

26. Azért, ha mondandnak tünetek: Ím az kietlenben vagyon; ne menjetek ki. Avagy az rejtekben; ne higyjétek.

27. Mert miként az villamat támad napkeleten és tetszik mend napnyugatiglan, ugyan leszen Emberfiának jövele.

28. Valahol leszen a test, oda gyölekeznek az keselyők es.

29. Legottan kedig az törödelmnek || napi után az nap 30rb
megsetétöltetik, és hód nem adja ő világát, és az csil-
lagok lehulnak mennyről, és az mennyei jószágok megin-
doltatnak.

30. És tahát megtetik mennyen Emberfiának jelensége. És
tahát sírnak minden földi nemzetek, és látják Embernek Fiát
jövén mennynek ködiben nagy tehetségvel és nagysággal.

31. És ereszti ő angyalit trombitával és nagy szózáttal, és
egybe győjtik ő választottit mennynek négy szelitől fogván,
és mennynek magasságától fogván mend ő határaiglan.

32. E figefáról kedig esmerjétek meg e példabeszét: Mikor
ő ága meggyermekdedölend és megelevelezendik, tudjátok,
mert közel vagyon az nyár.

33. Úgyan es te mikor látandjátok mendezeket lenni, tud-
játok, mert közel vagyon, és ajtóiban.

34. Bizony mondom tünեktek, mert nem múlik el e nem-
zet, mígnem mendezek legyenek.

35. Menny és föld elmúlnak, de én ígéim el nem múlnak.

36. Az napot kedig és az időt senki nem tudja, sem menny-
nek angyali, sem Fiú, hanemcsak Atya.

37. Mert miként volt Noénak napiban, ugyan leszen Em-
berfiának jövetele.

38. Mert miként az vízözön előtt || való napokban, valá- 30va
nak evők és ivók, házaskodók és házasságba adók, mend az
napiglan, mellyen Noé bemene az bárkába.

39. És nem esmerék meg, mígnem eljövö az vízözön, és
mendeneket elvön: ugyan leszen es Emberfiának jövetele.

40. Tahát ketten lesznek egy szántóföldön: egyik elvétetik,
és másik meghagyatik.

41. Ketten lesznek egy ágyban: egyik elvételik, és másik meghagyatik. Ketten lesznek őrlők egy malomban: egyik elvételik, és másik meghagyatik.

42. Azért vigyázzatok, mert nem tudjátok, mely időben legyen jövendő tü Uratok.

43. Azt kedig tudjátok, hogyha tudná az háziatya, mely időben az Úr jövendő volna, valóbizony vigyázna, és nem hadná megásni ő házát.

44. Ugyan tü es legyetek készek, mert mely időn nem alajttjátok, jó Embernek Fia.

45. Kit alajtasz oly hű szolgának, és oly ildomosnak, kit ő ura szerzett ő házi emberin, hogy adjon azoknak étket ő ideje korán.

46. Bódog az szolga, kit mikor jövend ő ura, úgy lel tette.

47. Bizony mondom tüncktek, mert mend ő javin szerzi őtet. ||

30vb 48. Ha kedig az gonosz szolga mondand ő szüvében: Késik én uram jőni.

49. És kezdendi az ő fele szolgákat verni; ő kedig eszék és iszék az részegesekkel:

50. Jó az szolgának ura az napon, melyen nem reményli, és az időn, mellyen nem tudja.

51. És megválasztja őtet, és ő részét veti az képmutalókkal; ott leszen siralm és fogaknak csikorgatása.

1. Tahát mennyeknek országa hasonlatik tíz szüzekhez, kik vévén ő lámpásokat, kimenének az vőlegénynek és az menyasszonnak eleibe.

2. Ezek közzöl kedig ötön valának balgatagok, és ötön ildomosok.

3. De az öt balgatagok vevén ő lámpásokat, nem vőnek olajt ővelek.

4. De az ildomosok vőnek olajt ő edényekbe ő lámpásokkal öszvő.

5. Késvén kedig az vőlegény, mend elszunyadozának és elalunak.

6. Éfél koron kedig lőn ivöltés: Ím eljött az vőlegény! Keljetek eleibe!

7. Tahát felkelének mend az szüzek, és megkészejték ő lámpásokat.

8. Az balgatagok kedig mondának az ildomosoknak: Adjatok nekünk az tü olajtokban, mert az mü lámpásink meg-alosznak.

9. Felelének az ildomosok, || mondván: Netalántal nem 311a
leszen elég nekünk és nektek; de inkább menjetek az árosok-hoz, és vegyetek magatoknak.

10. Mikor kedig elmennének venniük, eljött az vőlegény; és kik készek valának, bemenének ővele az mennyekezőbe; és berekesztetet az ajtó.

11. Mentől utólszer kedig az egyéb szüzek es eljövének, mondván: Úr, nyisd meg nekünk.

12. És ő felelvén, mondá: Bizony mondom tünektek, nem tudlak tütöket.

13. És úgy vigyázjatok, mert nem tudjátok az napot, sem az időt.

14. Mert miként zarándoklani eredett ember hitta ő szolgálát, és adta azoknak ő javit.

15. És egynek adott öt girát, másnak kedig kettőt, de az másnak egyet, egy mindenek ő tehetsége szerént; és legottan eleredett.

16. Elmene kedig, ki az öt girát vöttö vala, és művelkedvén nyere az felett más ötöt.

17. És azonképpen, ki az kettőt vöttö vala, nyere más kettőt.

18. Ki kedig az egyet vöttö vala, elmenvén földbe ásá és elrejté ő urának pénzét.

19. De sok idő után eljött az szolgálknak urok, és számot vetett övelek.

20. És őhozá vépvén, ki az öt girát vöttö vala, még más
31rb ötöt vün neki, || mondván: Uram, öt girát adál énnekem, ím más ötöt nyertem az felett.

21. Mondá annak ő ura: Öröj én jó hű szolgálám, mert kevesben voltál hű, sokakon szerelek tégedet; menj be te uradnak örömébe.

22. Hozjá vépék kedig es, ki az két girát vöttö vala és mondá: Uram, két girát adtál énnekem, íme más kettőt nyertem az felett.

23. Mondá annak ő ura: Öröj én jó hű szolgálám, mert kevesben voltál hű, sokakon szerelek tégedet; menj be te uradnak örömébe.

24. Hozjá vépvén kedig es, ki az egy girát vöttö vala, mondá: Uram, tudom, mert kemény ember vagy, mert aratsz, hol nem vettél (!) és győjtesz, hol nem himtettél.

25. És félvén elmenék és elrejtém a te girádat az földbe; ím megvagyon az, mely tied.

26. Felelvén kedig ő ura, mondá neki: Gonosz rest szolgál, tudod vala, mert aratok, hol nem vettem (!), és győjtök, hol nem hintettem.

27. Azért kellett volna az én pénzemet az pénzváltóknak adnod; és én jövőn, valóbizony uzsorával vöttem volna meg azt, a mely enyém.

28. Azért vegyétek meg őtöllő || az girát, és adjátok an- 31va
nak, kinek tíz vagyon.

29. Mert minden vallónak adatik és bővöltetik; de annak, az kinek nincs, az es, az mely tetik, hogy vagyon, elvételik őtöllő.

30. És az kelleetlen szolgát vessétek ki és creszjétek az külső setétségebbe; mert ott leszen siralm és fogagnak csikorgatása.

31. Mikor kedig jó Embernek Fia ő nagyságában és mend ő angyali övele, tehát ül ő nagyságának székiben.

32. És győjtetnek ő eleibe minden nemzetek, és megválasztja őket egymástól, miként az pásztor választja meg az juhokat az kecskéktől.

33. És valóbizony az johokat állatja ő jogfelöllő, az kecskéket kedig ő balfelöllő.

34. Tahát mond az király azoknak, kik ő jogfelöllő lesznek: Jövvetek, én Atyámnak áldotti, bírjátok az világ kezdetétől fogván való nektek alkottatott országot.

35. Mert én éheztem, és énnekem ennem adtatok; szomjúhozám, és énnekem innom adátok; vendég valék, és befogadátok engemet.

36. Mezejtelen valék, és megruházátok engemet; beteg va-

31vb lék, és meglátatok engemet; tömlöcben valék, és || jöttetek énhozjám.

37. Tahát felelnek neki az igazak, mondván: Úr, mikor láttonk tégedet éhezted és ettünk tégedet? Szomjaztad és venereket adtonk teneked?

38. Avagy láttuk te vendég voltodat és befogadtonk tégedet? Avagy mezejtelen voltodat, és befedeztünk tégedet?

39. Avagy mikor láttonk tégedet betegen avagy tömlöcben, és jöttünk tehozjád?

40. És az király felelvén, mond azoknak: Bizony mondom tünեktek, míglen ez én mentől küsebb atyámfiai között egynek töttétek, énnekem töttétek.

41. Tahát mond az király azoknak, kik ő balfelöllő lesznek: Távozjatok el éntöllem átkozottak az örök tűzbe, alkottatott ördögnek és ő angyalinak.

42. Mert én éhezém, és nem adatok énnekem ennem; szomjúhozám, és nem adatok énnekem innom.

43. Vendég valék, és engemet be nem fogadatok; mezejtelen valék, és engemet be nem fedezétek; beteg valék és tömlöcben, és nem látatok engemet.

44. Tahát felelének ezek es őneki, mondván: Úr, mikor láttonk tégedet éhezted, avagy szomjazattad, avagy vendég voltodat, || avagy mezejtelen voltodat, avagy betegletted, avagy tömlöcben, és nem szolgáltonk teneked?

45. Tahát felel azoknak, mondván: Bizony mondom tünեktek, míglen nem töttétek egynek e küsebbek között, énnekem nem töttétek.

46. És így mennek ezek az örök gyetrelembe: az igazak kedig az örök életbe.

1. És úgy lőn, mikor megvégezte volna Jézus mend e beszédeket, mondá ő tanejtványinak:

2. Tudjátok-e, mert két nap után húsvét leszen, és Embernek Fia elároltatik, hogy megfeszéjtessek.

3. Tahát egybe gyölekeztek az papok fedelmi és az népeknek véni az papok fedelme pitvarában, ki mondatik Kajfásnak.

4. És tanácsot tartának, miként Jézust megfoghatnák és megölhetnék.

5. Mondnak vala kedig: Ne ez innepnapon, netalántál háboró lenne az népben.

6. Mikor kedig Jézus volna Betániában, poklos Simonnak házában,

7. Hozjá vepék egy néemberi, vallván egy alabástrom drágalátos kenetet, és ötté (!) azt az ülőnek fejére.

8. Látván kedig az tanejtványok, méltatlankodának, mondván: Hogy mi veszedelm ez?

9. Mert || ez eladathatik vala sokon, és adathatik vala 32rb szegényeknek.

10. Tudván kedig Jézus, mondá azoknak: Mit nehezelték e néemberire? Mert jó művelkedetet művelkedett énrajtam.

11. Szegényeket kedig mindenha vallotok veletek, de engemet nem mindenha vallotok.

12. Mert eresztette e kenetet én testemre, eltemetendőnek tött engemet.

13. Bizony mondom tünektek: Valahol prédikáltatandik ez evangéliom mend ez világban, megmondatik ő megemlékezetére, hogy ő ezt töttö.

14. Tahát az tizenkettő közzől egy, ki Skariuti Judásnak mondatik vala, elmene az papok fedelmihez.

15. És mondá azoknak: Mit akartok énnekem adnotok, és én ötet nektek adom? És azok szerzének neki harmic ezüst pénzt.

16. És ennek utána keresi vala az okát, miként őket (!) nekik adhatná.

17. Az pogácsa ételnek kedig elő napján vépének az tanejtványok Jézushoz, mondván: Hol akarod, hogy alkossuk teneked megenned az bárányt?

18. És Jézus mondá: Menjetek nekihez (!) az városba, és mondjátok neki: Mester mondja: Én idém közel vagyok, tenálad teszem az bárányételt én tanejtványimmal. ||

32va 19. És úgy tőnek ő tanejtványi, miként Jézus parancsolt vala azoknak; és megkészejték az bárányt.

20. Estve levén kedig, egybe ül vala ő tizenkét tanejtványival.

21. És mikor ennének, mondá azoknak: Bizony mondom tőnektek, mert tū egyyitek elárol engemet.

22. És igen megszomorodának, és kezdenék mind mondaníok: Minem én vagyok, Uram?

23. És ő felelvén mondá nekik: Ki mártja énvelem ő kezét az tálba, az árol el engemet.

24. Valóbizony Embernek Fia megyen, miként írva vagon őrolla, de jaj az embernek, ki miatt Embernek Fia elároltatik; jobb volt neki, ha nem született volna az ember.

25. Felelvén kedig Judás, ki ötet elárolá, mondá: Minem én vagyok, Rabi? Mondá annak: Te mondád.

26. Azokkal kedig Jézus vacsorállotta, vevé az kenyeret

és megáldá, és megszegé, és adá ő tanejtványinak, és mondá: Vegyétek és egyétek, ez én testem.

27. És vevé az kelyhet, és hálálatot tőn, és adá azoknak, mondván: Igyatok ebből mend.

28. Mert ez én vérem új törvénynek, ki sokakért előtle-
tik (!) bűnöknek bocsánatjára.

29. Mondom kedig tünctek, hogy nem iszom mától fogván e szó || lővesszőnek nemzéséből mend az napiglan, ^{32vb}
mikor azt újonnan iszom tüveletek én Atyámnak országában.

30. És dicséret mondván, kimenének Olivetnak hegyére.

31. Tahát mondá Jézsus azoknak: Mend tü meggonsz-
bodtok ez éjjel énbennem. Mert írván vagyon: Megverem az
pásztort, és elhimletnek az csordának juhi.

32. De miután felkelendek, elől kellek tütöket Galileában.

33. Felelvén kedig Péter, monda neki: Sőt ha mend meg-
gonoszbodandnak tebenned, én es sonha sem gonoszodom
meg tebenned.

34. Mondá neki Jézsus: Bizony mondom teneked, mert
ez éjjel, mielőtt kakas szól, háromszor tagadsz meg enge-
met.

35. Monda neki Péter: Sőt ha megkellelendik énnekem te-
veled halmom, sem tagadlak meg tégedet. Azonképpen mond-
nak vala mend az tanejtványok es.

36. Tahát juta Jézsus azokkal az faluba, ki mondatik Getse-
máninak, és mondá ő tanejtványinak: Üljetek itten, míglen
odamegyek és imádkozom.

37. És vele vevén Pétert és Zebedeusnak két fiát, kezde
szomorodni és bánkódni.

38. Tahát mondá azoknak: Szomoró én lelkem az hálálíg-
lan! Maradjatok itt és vigyázzatok || énvelem.

33ra

39. És kevesenne elébb menvén, esék ő orcájára imádkozván, és mondván: Én Atyám, ha lehetséges, távozzék el e kelyeh éntöllem; de valóbizony nem miként én akarom, de miként te.

40. És jövő ő tanejtványihoz és lelé őket aladtok, és mondá Péternek: Így egy ideiglen sem vigyázhattál énvelem.

41. Vigyázatok és imádkozatok, hogy ne menjetek késértetbe; valóbizony az lélek kész, de az test beteg.

42. Esmég másodsor elmene és imádkozék, mondván: Én Atyám, ha nem távozzhatik el e kelyeh éntöllem, hanemcsak hogy megigyam azt, legyen te akaratod.

43. És jövő esmég, és lelé őket aladtok, mert ő szemek megnehezedett vala.

44. És azok meghagyván, esmég elmene, és imádkozék harmadszer, azon beszédet mondván.

45. Tahát jövő ő tanejtványihoz, és lelé őket aladtok, és mondá azoknak: Alodjatok immár, és nyugodjatok. Ím elközelejt az idő, és Embernek Fia elároltatik bünösöknek kezekbe.

46. Kelljete, credjünk, ím elközelejt, ki engemet kézbe ad.

47. Még ő ezeket beszélte, ím eljövő Judás az tizenkettő közöl egy, és ővele sok gyölekezet törökkel és rudakkal
33rb eresztetek || az papi fedelmektől és az népeknek vénitől.

48. Ki kedig ötet elárolta vala, adta vala e jegyet nekik, mondván: Valakit megapolandok, ő az, fogjátok ötet.

49. És szorgalmast vépvén Jézusshoz, mondá: Üdvöz légy, Rabi! És megapolá ötet.

50. De Jézus mondá neki: Barátom, mire jöttél? Tahát hozzá vépének, és kezeket Jézusra veték, és megfogák ötet.

51. És egy azok közöl, kik Jézussal valának, kiterjeszt-

vén ő kezét, kivevé az kést, és csapván az papok fedelme szolgálájához, elvágá ő fülét.

52. Tahát mondá annak Jézsus: Fordéhad te törödet ő helyére, mert mend, ki tört vend, tör miatt vész.

53. Avagy azt alotod, hogy nem kérhetném én Atyámat, és ma adna énnekem többet, hogynem tizenkét légió angyalokat?

54. Azért miként teljesednének be írások, mert így kell lenni?

55. Az időben mondá Jézsus az gyölekezeteknek: Úgyan jöttetek, miként tolvajhoz, törökkel és rudakkal megfognotok engemet? Menden napon tünálatok ültem az templomban tanejtván, és nem fogtatok meg engemet.

56. Mendez kedig így lön, hogy beteljesednének prófétáknak írási. Tahát mend az tanejtványok ötet meghagyván elfutának.

57. És azok megfogván Jézsus, vivék ötet Kajfához, az papok fedelmihez, || hol az írástudók, és az leváltak, és a 33va népeknek véni egybe gyölekeztek vala.

58. Péter kedig messzől követi vala ötet az papok fedelme pitvaraiglan; és bemenvén, ül vala az szolgálkkal, hogy látná végét.

59. Az papok fedelme kedig és mend az tanács, keresnek vala hamis tanóságot Jézsus ellen, hogy ötet halálra adnák.

60. És nem lelének, jóllehet sok hamis tanók jöttek volna. Mentől utolbszer kedig jövének két hamis tanók, és mondanak:

61. Ez úgy mondott: Megtörhetem Istennek templomát, és harmad napon megrakhatom azt.

62. És felkelvén az papok fejedelme mondá neki: Semmit sem felelsz mendezekre, melyeket ezek te ellened tanólnak?

63. Jézus kedig vesztegl vala. És az papok fedelme mondá neki: Kérdlek téged az élő Istenre, hogy mondjad meg nekünk, ha te vagy Krisztus, Istennek fia.

64. Monda annak Jézus: Te mondád. De valóbizony mondom tünektek: Mától fogván látnotok kezditek Embernek Fiát ülette Istennek jogja felől, és jövette mennyek ködiben.

65. Tahát az papok fejedelme megszakasztá önnön ruháját, mondván: Káromlott. Míg szüköslötök még es tanók nélkül? Ím || most hallottátok e káromlatot.

66. Mi tetszik tünektek? És azok felelvén, mondának: Méltó halálnak.

67. Tahát pökének ő orcájára, és nyak csapásokkal verik vala őtet, egyebek kedig tenyereket ő orcájára adtanak.

68. Mondván: Krisztus, prófétizálj műnekünk, ki az, ki tégedet csapott.

69. Péter kedig ül vala kűvöl az pitvarban, és hozzá vépék egy leány, mondván: Te es az Galileai Jézussal valál.

70. És ő megtagadá mendenek előtt, mondván: Nem tudom, mit mondasz.

71. Ő kedig az ajtón kimenette, látá őtet más leány, és mondá azoknak, kik ott valának: Ez es az Názáreti Jézussal vala.

72. Esmég esével megtagadá: Mert nem esmerte volna az embert.

73. És kevesse vártatván vépének őhozjá, kik az tűznél állnak vala, és mondának: Bizony te es azok közzöl vagy, mert tennen beszédet (!) megjelent tégedet.

74. Tahát kezde szidalmazni és eskenni, mert nem esmerte volna az embert. És legottan kakas szóla.

75. És megemlékezék Péter Jézusnak beszédéről, kit mondott vala: Mielőtt kakas szól, háromszer tagadsz meg engemet; és kimenvén, síra keservesen.

KAPITULUM XXVII

1. Holval levén kedig, tanácsot || tartának mend az papi 34ra
fejedelmek és az népeknek véni Jézus ellen, hogy ötet halálnak adnák.

2. És megkötozván, elvivék és adák ötet Poncius Pilátus nevő fejedelmnek.

3. Tahát látván Judás, ki ötet elárolta vala, hogy kárhóztott volna: penitenciára vitetvén, megvivé az harmic ezüst pénzt az papok fejedelminek és az népeknek véninek.

4. Mondván: Bűnhödtem, az ártatlan vért elárolván. És azok mondának: Mi műnekönk? Te lássad.

5. És az ezüst pénzeket az templomban levetvén elmene; és elmenvén kötéllel önmagát felakasztá.

6. Az papok fejedelmi kedig vevén az harmic ezüst pénzeket, mondának: Nem illik ezeket eresztenönk az korbánonba, mert az vérnek árra (!).

7. Tanács tartván kedig, vevék azokkal egy fazokasnak földét zarándokoknak temetésekre.

8. Azért e szántó föld hivattatik Acheldemachnak, azaz vérnek földö, mend e napiglan.

9. Tahát beteljesedett, mely mondatott Jeremiás próféta

miatt, mondván: És vevék az harmic ezüst pénzt, az megbérletnek bérét, kit bétettek Izráel fiaitól.

10. És adták azokat az fazokasnak földjéért, miként szerzette || énnekem Úr.

11. Jézsus kedig állapék az fejedelm előtt; és kérdé őtet az fejedelm, mondván: Te vagy-e zsidóknak királya? Mondá neki Jézsus: Te mondod.

12. És mikor vádoltatnék az papok fejedelmitől és az népeknek vénitől, semmit sem felele.

13. Tahát monda neki Pilátus: Nem hallod-é, mennye tanóságokat mondnak te ellened?

14. És csak egy igére sem felele, úgyhogy igen csudálkodnék az fejedelm.

15. Az innepnap után kedig szokta vala az fedelm, hogy az népnek egy foglyot, melyet akarnának, eleresztene.

16. Vala kedig tahát egy jeles foglya, ki ember öldöklésért eresztetet vala az tömlöcbe.

17. Azért azok egybe gyölekezzvéjek, mondá azoknak Pilátus: Kit akartok, hogy elereszjek tünektek: Barrabást vagy Jézsust, ki mondatik Krisztusnak?

18. Mert tudja vala, hogy iregységben árolták volna el őtet.

19. Ő az ítélőszékben ülette kedig, ereszte őhozjá ő felesége, mondván: Semmi teneked és az igaznak, mert sokakat gyetrettem ma látat miatt őerte.

20. Az papok fejedelme kedig és az vének az népet kiszlelék, hogy Barrabást kérnék, Jézsust kedig elvesztenék.

21. Felelvén azért az fejedelm, mondá azoknak: Kit akartok azért || e kettő közzöl, hogy elereszjek tünektek? És azok mondának: Barrabást.

22. Mondá azoknak Pilátos: Azért mit tegyek e Jézusnak, ki mondatik Krisztusnak? Mondának mend: Megfeszéjtessek.

23. Mondá azoknak a fedelm: Mert mi gonoszt tött? És azok inkább ivöltnek vala, mondván: Megfeszéjtessek.

24. Látván kedig Pilátos, hogy semmit sem használna, de inkább zaj lenne, víz vevén az nép előtt, megmosá kezét, mondván: Ártatlan vagyok én ez igaznak vérében; tü lássátok.

25. És felelvén mend az nép, mondá: Ő vére műrajtonk, és mend mü fiainkon.

26. Tahát elereszté azoknak Barrabást; Jézust kedig megostoroztatván, nekik adá, hogy megfeszéjtessek.

27. Tahát az fedelm vitézi vivék Jézust az ítélő házba, és egybe győjtenek öhozá menden sereget.

28. És levetkeztetvén ötet, veres paláستtal környékezék meg ötet.

29. És tüvisben font koronát vetének ő fejére, és nádat ő jogjába; és féltérdre térdeplvén ő előttö, káromlatot tesznek vala neki, mondván: Üdvöz légy, zsidóknak királya.

30. És őrejá hagyapván vevék az nádat, és verik vala ő agyához.

31. És miután megkáromlották volna ötet, levetkezteték ötet az palástból, || és öltözteték ötet önön ruhájába; és elvivék 34vb ötet, hogy megfeszéjtenék.

32. Kimenvén kedig lelének egy Cirenia beli embert, Simon nevöt, az faluból jövöt; ezt kényszerejték, hogy felvենé ő keresztét.

33. És jövének az helyre, ki mondatik Golgotának, azaz koppattak helyének.

34. És adának neki innya epével elegyejtett bort; és mikor kóstolta volna, nem akara innya.

35. Miután kedig megfeszítették volna őtet, megoszták ő ruháját, nyilat eresztvén; hogy beteljesednék, mely mondatotott próféta miatt, mondván: Megosztották önmagoknak én ruhámat, és én ruhámon eresztettek nyilat.

36. És ülvén őrizik vala őtet.

37. És ő ügyét megírván, ő feje felire veték: Ez a Názáreti Jézus, zsidók királya.

38. Tahát megfeszítették övele két tolvajok, egyik jogfelelől és másik balfelől.

39. Az onnan múltók kedig káromlják vala őtet, ő fejeket rázván.

40. És mondván: Vach ki megtöröd Istennek templomát, és harmad napon megrakod azt, üdvözehed tenmagadat; ha Istennek Fia vagy, szállj le az keresztről.

41. Azonképpen es az papok fedelmi káromlják vala őtet az írástudókkal és az vénekkal, mondván: ||

35ra 42. Egyebeket üdvözített, önmagát kedig nem üdvözítheti. Ha Izráelnek királya, szálljonsze le az keresztről, és hiszünk neki.

43. Reménykedett Istenbe, szabadéha meg őtet ma, ha akarja, mert úgy mondott: vaj, Istennek Fia vagyok én.

44. Azonképpen kedig az tolvajok es, kik megfeszítetttek vala övele, káromlják vala őtet.

45. Az hatod időtől fogván kedig lőnek setétségek mend az földön, kilenced ideiglen.

46. És kilenced idő koron ivöltő Jézus nagy szóval, mondván: Eli, Eli! Lama Zabatani? (!) azaz: Én Istenem, én Istenem, hogy mire hagytál meg engemet?

47. Némelyek kedig az ott állók közzöl hallván, mondnak
vala: Ez Illyést hía.

48. És legottan azzok közzöl egy elfutván, vön egy szová-
ránt, és betölté azt ecettel, és tévén az nádra, és ad vala innya
neki.

49. De az egyebi mondnak vala: Szönjél, lássuk ha jó
Illyés ötet megszabadejtani.

50. Jézsus kedig esmég ivöltvén nagy szóval, elereszté ő
lelkét.

51. És ím az templomnak soporlaha ketten ketté (!) szakada
az felső felétől fogván mend az alsóiglan; és az föld megindola,
és az kőszirtok megmetéltetének.

52. És koporsók megnyílának, és sok szenteknek || testek, 35rb
kik elaludtak vala, felkelének.

53. És kijöven az koporsókból ő felkeletének utána, jövé-
nek az szent városba, és megjelenének sokaknak.

54. Az centurió kedig, és kik övele valának, őrizvén Jé-
zsust, látván az földindolatot és azokat, melyek lesznek vala,
igen megfélelemének, mondván: Bizony Istennek Fia vala ez!

55. Valának kedig es ott sok asszonyépek messzöl, kik
követték vala ötet Galileából, őneki szolgálván.

56. Kik között vala Magdalnai Mária, és Jakab anyja Mária
és Józsefé, és Zebedeos fiainak anyjok.

57. Mikor kedig estve lött volna, jövő néminemő kazdag
ember Aromatiából, József nevő, ki es ő Jézsus tanejtványa
vala.

58. Ez vépék Pilátoshoz, és megkéré Jézsusnak testét. Ta-
hát Pilátos parancsolá megadatni Jézsusnak testét.

59. És József az testet vevén, betakará azt tiszta gyolcsba.

60. És helyheté azt ő új koporsójába, kit kifaragtatott vala

az kőszirtból: és hengerejte nagy követ az koporsó ajtára, és elmene.

61. Valának kedig ott Magdalnai Mária és az más Mária, ülvén az koporsó ellenébe.

62. Az másod napon kedig, ki vagyon az készülő nap után, egybe győlének az papok fedelmi és az leváltak Pilátoshoz.

35va 63. Mondván: Uronk, meg || emlékeztönk, mert e hitető még elevente úgy mondott: Harmadnap után felkelek.

64. Parancsoljad azért őriztetni az koporsót harmadnapiglan, netalántál eljönnek ő tanejtványi, és elurozják őtet, és mondnak az népnek: felkölt halottaiból; és leszen az utolsó tévelyés gonoszb az előbbinél.

65. Mondá azoknak Pilátos: Őrizőtök vagyon; menjetek, őrizjétek, miként tudjátok.

66. Azok kedig elmenvén, és az követ megjegyevzn, megkönyékezék az koporsót az őrizőkkel.

KAPITULUM XXVIII

1. Az innepnek estin kedig, ki fénylik az innepnek elő napján, jövő Magdalnai Mária és az más Mária, látniok az koporsót.

2. És ím lőn nagy föld indolás; Úrnak angyala szálla le mennyből és vépvén elhengerejté az követ; és ül vala fellyől rajta.

3. Vala kedig ő személye miként villámat, és ő ruhája fejér miként hó.

4. Ő félemétől kedig megijedtek az őrizők, és löttének miként holtak.

5. Felelvén kedig az angyal, mondá az néemberieknek: Tü ne akarjatok félnetek; mert tudom, hogy Jézusust keresitek, ki megfeszéjtetett.

6. Nincs itt, mert felkölt, miként mondotta. Jövvetek és lássátok az helyt, hol helyheztetett vala Úr.

7. És menjetek hamar, és mondjátok ő tanejtványinak: mert felkölt és ím elöl kel tütöket Galileában; || ott ötet meg- 35vb látjátok, miként mondotta tünektek.

8. És Magdalnai Mária és az más Mária kimenének hamar az koporsóból félelmel és nagy örömmel, futván meghirdetnick ő tanejtványinak.

9. És ím Jézus azoknak eleikbe kele, mondván: Üdvözök legyetek! Azok kedig vépének őhozjá, és fogák ő lábait, és imádák őtet.

10. Tahát mondá azoknak Jézus: Ne akarjatok félnetek; de menjetek, hirdessétek az én atyámfiainak, hogy menjenek Galileába, mert ott engemet meglátanak.

11. Kik mikor elmentek volna, ím némellyek jövének az városba, és meghirdeték az papi fedelmeknek mend, mellyek löttek vala.

12. És egybe gyölekezvén az véekkel, tanálcshoz fogván, sok pénzt adának az vitézeknek.

13. Mondván: Mondjátok, mert eljöttek ő tanejtványi ez éjjel, és mü aluvánk, elurozták őtet.

14. És ha ez meghallattatik az fedelmtől, mü könyörgönk neki, és megmentönk tütöket.

15. És azok az pénzt vevén úgy tőnek, miként tanejttattak vala; és meghirdetvék ez beszéd az zsidóknál mend maiglan.

16. Az tizenegy tanejtványok kedig elmenének Galileába az heggyre, hol szerzette vala azoknak Jézus.

17. És látván imádák őtet; némelyek kedig kételkedének.

18. És őhozzájok vépvén Jézus beszéle nekik, mondván:
36ra Énnekem || adatott minden hatalm mennyen és földön.

19. Menjetek azért, és tanohatok minden nemzeteket, megkeresztelvétek őket Atyának, és Fiúnak, és Szent Léleknek nevébe.

20. Tanejtván őket tartaniok mendenecket, valamelyeket parancsoltam tünektek: és ím én veletek leszek minden napokban, mend világnak végezeteiglen.

Márk evangéliuma

Itt kezti Szent Márk evangelista könyvö

Ez az Szent Márk evangelista, ki Istentől választatott és volt Szent Péter apostalnak keresztfia és isteni beszédben tanejtványa, ki jóllehet elébb Izraelben pap volt volna és test szerént levita, de mikor Kristus hütére fordolt volna oly igen megalázá önmagát az papsághoz, hogy papságra ne választatnék ön hüvelykét [hüvelykujját] elvágá; de mert Istentől választatott vala azért megtökéllé őtet Isten és tevé alexandriai püspökké és így Istennek követelmes akarátja szerént ő másod írá e Kristusnak evangéliomát. Ez Szent Márk kedig példáztatott oroszán szabásban [képében] mert egyebektől jelesben [kiválóbban] írt Kristusnak felkeletéről.

KAPITULUM I

1. Jézsus Kristus, Isten Fia evangéliomának kezdete.
2. Miként írván vagyon Izaiás prófétában: *Ím én cresetem angyalomat te orcád előtt, ki megkészéjti te utadat te||előtted.* 36rb
3. Ivöltőnek szava kietlenben: *Készéhhétek Úrnak utát, igazakká tegyétek ő ösvényét.*
4. Vala János az kietlenben, keresztelvén és prédikálván penitenciának keresztségét bűnöknek bocsánatjára.

5. És kimennek vala őhozá mend Jeruzsálembeliek, és Judeának minden vidéke, és megkeresztelkedének vala őtőlő Jordánnak folyójában, meggyútván ő bünöket.

6. És vala János ruháztatott tevéknek szőréből, és ködmény ruha vala ő forcsoka környöl, sáskákat és vadmézeket eszék vala.

7. És prédikál vala, mondván: Jó erősb éntöllemtől én utánam, kinek nem vagyok méltó lehajolván megódanom ő sarujának szíját.

8. Én keresztellek tütöket vízben, de az keresztel tütöket Szent Lélekben.

9. És úgy lőn az napokban, jövő Jézus Galileabeli Názaretből, és megkeresztelkedék Jánostól Jordánban.

10. És legottan felmenvén az vízből, láta mennyeket megnyitván, és Szent Lelket miként galambat leszálván és maradván őrajta.

11. És szó lőn mennyből: te vagy én szerető Fiam, tebened jól kellettem én magamnak.

12. És legottan az Szellet kiűzé őtet az kietlenbe.

13. És vala az kietlenben negyven napokban és negyven 36va éjekben; és késértetik vala az satanástól. || És vala az vadakkal, és az angyalok szolgálnak vala őneki.

14. Miután kedig János eladatott volna, jövő Jézus Galileába, prédikálván Isten országának evangéliomát.

15. És mondván: Mert beteljesedett az idő, és ez (!) [el] közelejt Isten országa; penitenciát tartsatok, és higgyetek evangéliomnak.

16. És múltván Galileabeli tenger mellől, látá Simont és Andoriást, ő atyjafiát, eresztvéjek hálójokat az tengerbe, mert halászok valának.

17. És mondá nekik Jézus: Jövvetek én utánam, tegyelek tőtöket embereknek halásziá.

18. És legottan hálójok meghagyván, követék őtet.

19. És innen kevesenne elébb menvén, látá Zebedeusnak Jakabát és Jánost, ő atyjafiát, és azokat az hajókban ő hajójokat (!) megszerezvén.

20. És legottan hívá őket. És ő atyjokat, Zebedeust meghagyván az hajóban az béresekkal, követék őtet.

21. És bemennek vala Kafarnaumba; és legottan innepeken bemenvén az zsinagógába, tanejtja vala őket.

22. És csudálkodnak vala ő tanóságán; mert vala őket tanejtó miként hatalmas, és nem miként az írástudók és az leváltak.

23. Vala ő zsinagógájokban fertezetes szellető ember és ivöltő (!).

24. Mondván: Mi műnekönk és teneked Názáreti Jézus? Jöttél idő előtt || elvesztened műnket? Tudom, hogy légy 36vb Istennek Szente.

25. És megfenyejtvén őtet, mondá: Megnémolj, és kimenj az emberből!

26. És járván megszagatván őtet az fertezetes szellet, és ivöltvén nagy szóval, kimene őbelöllő.

27. És csudálkodtanak mend, úgyhogy kérdezkednének, mondván önközöttök: Mert mi ez? És mert mely új tanóság ez, hogy hatalmas (!) és tehetséggel parancsol fertezetes szelleteknek, és engednek neki?

28. És legottan kihírhevék ő híre Galileának minden vidékében.

29. És legottan kimenvén az zsinagógából, jövének Jakabbal és Jánossal Simonnak és Andoriásnak házába.

30. Simonnak kedig napa fekszen vala hidegleletben, és legottan beszélének őneki rolla.

31. És őhozjá vépvén, ő keze ragadván, felemelé őtet; és ottan meghagyá őtet az hideglelet, és szolgál vala nekik.

32. Estve lévén kedig, mikor nap elnyugodt volna, hoznak vala neki sok gonoszol vallókat és ördögöket vallókat.

33. És mend az város gyölekezett vala az ajtóra.

34. És megvígaszta sokakat, kik gyetretnek vala különb-
37ra különb leletezetekkel; és sok ördögöket || kivet vala, és nem hagyja vala azokat szólni, mert tudják vala őtet Kristusnak.

35. És igen holval felkelvén, elmene pusztá helyre, és ott imádkozik vala.

36. És követé őtet Simon, és kik ővele valának.

37. És mikor juttának vala őhozjá, mondának neki: Mert mendenek keresnek tégedet.

38. És mondá azoknak: Menjetek az rokon falukba és városokba, hogy ott es prédikáljak, mert arra jöttem.

39. És vala prédikáló ő zsinagógájokban és mend Galileában; és vala ördögöket kivető.

40. És jövő őhozjá egy poklos, és onszolván őtet térdre térdelvé mondvá: Ha akarsz, megvígaszthatsz engemet.

41. Jézsus kedig könyörölvén őrajta és kinyójtván ő kezét és illetvén őtet mondá neki: Akarlak megtiszttejtanom!

42. És hogy ezt mondotta volna, legottan eltávozéék őtöllő az poklosság, és megtisztoltaték.

43. És megfenyejtvén őtet, legottan kiküldé.

44. És mondá neki: Lássad, hogy senkinek se mondjad; de menj el, mutasd temagadat az papok fedelmének, és ajándokozjad te tisztolatodért, melyeket parancsolt Mojszes, azoknak tanóságokra.

45. És az kimenvén, kezde prédikálni és beszédével hirdetni, úgyhogy immár jelennen || az városba be nem mehetne, 37**rb**
de küvöl az pusztá helyeken volna; és gyölekeznek vala őhozá mendenönnen.

KAPITULUM II

1. És esmég beméne nyolcad nap után Kafarnaumba, és meghallották, hogy az házban volna.

2. És sokan gyölekezének egybe, úgyhogy sem az házba, sem az ajtóhoz nem férnének; és beszél vala őnekik igét.

3. És jövének őhozá, hozván egy köszvényest, ki négytől hozatik vala.

4. És mikor az gyölekezettől azt őneki nem vihetnék, meghányák az hajazatot, hol Jézus vala; és megjelentvén aláereszték az ágyat, kiben az köszvényes fekszen vala.

5. Mikor kedig látta volna Jézus azoknak hütöket, mondá az köszvényesnek: Fiam, megbocsáttatnak teneked te bűnid.

6. Valának kedig némelyek az írástudók közzöl ülvén és gondolván ő szüvökben:

7. Mit beszél ez így káromlván? Ki bocsáthat meg bűnt, ha nem csak Isten önmaga?

8. Kit legottan Jézus ő szent Szellete miatt megesmervén, mert így gondolnának önbennek, mondá őnekik: E mit gondoltok tü szüvetkeben?

9. Mit könyvebb mondani az köszvényesnek: Megbocsáttatnak teneked te bűnid, avagy mondani: Kelj fel, || és 37**va**
vedd fel te ágyadat és járjh?

10. Hogy kedig tudjátok, mert Embernek Fia vall hatalmat bünt megbocsátani földön, monda az köszvényesnek:

11. Teneked mondom: Kelj fel, vedd fel te ágyadat, és menj te házádba.

12. És az legottan felkele, és ágya felvevén elmene onnaton mindenek előtt úgy, hogy mindenek csudálkodnának és tisztesejtének Istent, mondván: Mert sonha így nem láttonk.

13. És esmég kimenvén az tengerre; és minden gyölekezet jövő őhozá; és tanejtja vala azokat.

14. És mikor elébb ment volna, látá Lévit, Alfeus fiát az vámon ülette, és mondá: kövess engemet. És felkelvén, követé őtet.

15. És úgy lött, mikor annak házánál ennék, sok jeles bűnös művelkedetbeliek és bűnösök egyenbe esznek vala Jézussal és ő tanejtványival; mert sokan követik vala őtet.

16. Az írástudók kedig és az leváltak látván, mert az jeles bűnös művelkedetbeliekkel és az bűnösökkel ennék, mondanak vala ő tanejtványinak: Mire tü mestertek eszék és iszék az jeles bűnös művelkedetbeliekkel és az bűnösökkel?

17. És hallván Jézus, monda nekik: Nem kellemetes az
37vb egészeknek az urvos, de az gonoszol vallóknak, || mert nem jöttem hívnom igazakat, de bűnösöket.

18. És valának Jánosnak tanejtványi és a leváltak böjtölők. És jövőnek és mondának őneki: Mire böjtölnek Jánosnak tanejtványi és ő leválti, az te tanejtványid kedig nem böjtölnek?

19. És monda őnekik Jézus: Minem böjtölhetnek az menykezetnek fiai, miglen az vőlegény velek vagyon? Mennye ideiglen velek vallják az vőlegényt, nem böjtölhetnek.

20. Jónék kedig napok, mikor ötöllök elvétetik az vőle-
gény, és tahát az napokban böjtölnek.

21. Senki nem varrja új otromba posztónak foljtát ó ru-
hába; mert úgy elvétetik az új folt az ótól és nagyobb rész
leszen.

22. És senki nem ceszt új bort ó tömlőkbe, mert úgy az
bor megszaggatja az tömlőket, az bor elötletik (!), és az
tömlők elvesznek; de új bort új tömlőkbe kell eresztetni.

23. És esmég úgy lött, mikor Úr szombaton vetemény ál-
tal menne, és ő tanejtványi járattok kezdenek gabona főt
szagatniok.

24. Az leváltak kedig mondnak vala őneki: Íme, mit tesz-
nek te tanejtványid? Kit nem illik szombatokon tenni.

25. És mondá nekik: Sonha nem olvastátok-e, mit tött Dá-
vid, mikor nehézséget vallott és éhezett ő és kik ővele va-
lának?

26. Miképpen bemene Istennek házába Abiatárnak, ||
az papok fedelme alatt valónak, és az eleve vetetnek kenyérét 38ra
megevé, kiket nem illik vala megenni, hanemcsak papoknak,
és adá azoknak, kik ővele valának?

27. És mond vala nekik: Szombat emberekért lött, nem az
ember szombatért;

28. És úgy Embernek Fia Fia (!) szombatnak es ura.

KAPITULUM III

1. És esmég beméne az zsinagógába, és ott vala egy keze-megaszott ember.

2. És álnokol tartják vala azt, hogy megvádolnák őtet, ha megvigasztana szombatokon.

3. És mondá az kezeaszott embernek: Kelj fel középbe!

4. És monda őnekik: Illik szombatokon jól tenni-e, avagy gonoszol lelket üdvözajteni avagy elveszteni? És azok veszteglének.

5. És környöl tekintvén Jézus azokat haragval, megszorodék ő szüvöknek vakságán. És mondá az embernek: Nyójd ki te kezedet; és kinyójtá, és megadaték őneki ő keze.

6. Kimenvén kedig az leváltak, legottan tanácsot tartának az Heródiánosokkal öszvö, Jézus ellen, miképpen őtet elvesztenék.

7. Jézus kedig ő tanejtványival elmene az Galileabeli tengerre; és sok gyölekezet követé őtet Galileából és Judeából.

8. És Jeruzsálemből, és Idumeából és Jordán elvöl: és minden föld Tirushoz és Sidonhoz rokon; és nagy sokaság ||
38rb jövő Jézusushoz, hallván melyeket teszen vala.

9. És monda Jézus ő tanejtványinak, hogy az hajócska őneki szolgálna, az gyölekezetért, hogy meg ne szorejtanák őtet.

10. Mert sokakat vigaszt vala meg, úgyhogy őrejá omlának, hogy illethetnék őtet valamennyen kedig vallnak vala csapásokat.

11. És fertezetes szelleteket mikor őtet látják vala, leesnek vala őelöttö, és ivöltnek vala mondván: Te vagy Istennek Fia.

12. És igen megfenyejti vala azokat, hogy meg ne jelen-
tenék őtet.

13. És felmenvén az hegyre, hívá őhozá, kiket ő akara; és
jövének őhozá.

14. És tevé, hogy volnának ővele tizenketten, és hogy eresz-
tené azokat prédikálniok.

15. És ada hatalmat őnekik betegséget megvigasztalniok és
ördögöket kivetniek.

16. És az Péter nevet veté Simonra.

17. Zebedusnak Jakabát, és Jánost, Jakabnak atyjafiát; és
veté őrejájok neveket Boanerges, ki mondatik gördölet fiának.

18. És Andoriást, és Fülöpöt, és Birtalamot, és Mátét, Ta-
mást és Alfeus Jakabát, Tadeust, Kánáneabeli Simont.

19. És Skariuti Judást, ki elárolá őtet.

20. És jövének az házba. És esmég az gyölekezet egybe gyö-
lekezének, úgyhogy kenyeret nem ehetnének és ingyen nem
ihatnának.

21. És mikor hallották volna ő tanejtványi, || kimenének, 38va
hogy megtartanak őtet; megmondják vala, hogy hirtelenke-
detbe választott.

22. És az írástudók, kik Jeruzsálemből leszállottanak vala,
mondnak vala: mert Belzebúpot vallja, és: mert az ördögök
fejedelmével veti ki az ördögöket.

23. És egybe híván azokat, példabeszédben mond vala ne-
kik: Miképpen vetheti ki satanás satanást?

24. És ha ördög önbenne megoszlatik, nem állhat az or-
szág.

25. És ha ház önnön benne nem állhat, megoszlatik az
ház (!).

26. És ha satanás támadot önellene, megoszlatott; és nem állhat, de végezetet vall.

27. Senki erősnék házába bemenvén ő edényit el nem ragadozhatja, hanem előszer az erőst megkötozendi, és tehát ő házát megveszi.

28. Bizony mondom tünetek, mert minden bűnök és káromlatok, kikkel káromlandnak, megbocsáttatnak ember fiainak.

29. Ki kedig káromland Szent Lélek ellen, nem vall bocsánatot örökké, de méltó leszen az örök vétezetnek.

30. Mert mondják fertezetes szellet vallatát.

31. És jövének ő anyja és ő atyjafiai; és küvöl állván, eresztenék őhozjája, híván őtet.

32. És az gyölekezet ül vala őnála; és mondnak vala neki: Íme te anyád és te atyádfiai küvöl állnak és keresnek tégedet.

38vb 33. És felelvén monda őnekik: Mely || én anyám és én atyám-fiai?

34. És környöl tekéntvén azokat, kik ő környöllő ülnek vala, mondá: Íme én anyám és én atyám-fiai.

35. Mert ki tendi Istennek akaratját, az én atyámfia, és én hugom és én anyám.

KAPITULUM IV

1. És esmég Jézus kezde kimenni az tengerre és ő tanejt-ványi; és gyölekezek őhozja sok gyölekezet, úgyhogy az hajóba felhagyván ülnő az tengeren, és mend az gyölekezet vala az földön az tengernél.

2. És tanejtja vala azokat sok példabeszédekben, és mond vala őnekik ő tanóságában:

3. Hallgassátok: Íme kiment az vető vetni.

4. És mikor vetett, egyebi esett az útfélen, és jöttek az mennyci repesők és megözték azt.

5. De egyebi esett az kövesre, hol nem vallott sok földet, és legottan kikölt, mert nem vallja vala földnek magasságát.

6. És mikor nap felkölt volna, meghevülő az; és azért, hogy gyökeret nem vallana, kiasza.

7. És egyebi esék az tüvissekbe, és felnevének az tüvissek, és megfojtják azt, és nem gymölcsözö.

8. És egyebi esék a jó földbe; és ad vala felkelő és nevő gymölcsöt, és hozza egy százat, és egy hatvant, és egy harmincat.

9. És mond vala Jézus: Kinek halló fülei vadnak, hallgassa.

10. És mikor önnönmagának volna az tizenkettő, kik ővele valának, kérdék az || példabeszédet megmagyarázni.

39ra

11. És mond vala nekik: Tünektek adván vagyon megesmernetek Isten országának titkiát(!); azoknak kedig, kik kívül vadnak, mendenek példabeszédekben lesznek.

12. Hogy látván lássanak és ne lássanak; és hallván halljanak és ne értsenek; hogy valaha meg ne fordoljanak és megbocsáttassanak ő bűnök.

13. És mondá önekik: E példabeszédet nem tudjátok? És miképpen értetek minden példabeszédeket?

14. Ki vet, igét vet.

15. Ezek kedig, kik az útfélen vadnak, hol az ige vettetik, kik mikor hallandják, legottan jó az satanás és elveszi az igét, ki vettetett ő szüivökben.

16. És ezek azonképpen kik vettetnek az kövesre, kik mikor hallandják az igét, legottan örömmel veszik azt.

17. És nem vallnak gyökeret önbennek, de idesek; ennek utána törödelm és üldözet lévén az igéjért, legottan meggnoszbodnak.

18. És az egyebik kedig, kik az tüvisbe vettetenek, kik hallják az igét.

19. És e világnak nyavalyája és kazdagságnak csalárdsága és egyéb nemő kívánságokhoz bemenvén, megfojtják az igét, és gyimölcs nélkül leszen.

20. És ezek, kik az jó földbe vettetenek, kik hallják az igét és fogadják azt, és gyimölcsöznek egy harmincat, egy hat-
39rb vant, || és egy százat.

21. És mond vala nekik: Mi nem jött az szövétnek, hogy az szapu alá vettessék, avagy az ágy alá, nemde hogy a gerytatartóra vettessék-e?

22. Mert nincs valami oly elrejtett, ki nem megjelentetik; és sem oly titok, ki nem világra jó.

23. Ha kinek vagyon halló fülö, hallgassa.

24. És mond vala azoknak: Lássátok, mit hallgattok: Mely mértékkal mérendetek, megmértetik tünektek, és ahhoz toldatik tünektek.

25. Mert kinek vagyon, annak adatik; és kinek nincsen, az melyet vall, elvétetik ötöllö.

26. És mond vala: Istennek országa ígyen vagyon, miként az ember vessen jó magot az földbe.

27. És elalodjék és felkeljen éjjel és nappal, és az mag teremtsen és nőjjön, mikor nem tudja.

28. Mert az föld önnön kéjén gyimölcsöz, előszer füvet,

annak utána gabona főt, annak utána teljes gyimölcsöt az gabona főbe.

29. És mikor ő belöllő teljes gyimölcsöt hozand, legottan ereszi az sarlót, mert rokon az aratat.

30. És mond vala: Kihez hasonlatik Istennek országa? Avagy minémő példabeszédhez hasonljuk azt?

31. Miképpen az mustármag, ki mikor vettetik az földbe, küsebb || menden magoktól, mellyek vadnak földön.

39va

32. És mikor kikelend, felnő nagy fája, és nagyobb leszen menden káposztánál és oly nagy ágakat teremt, úgyhogy az mennyei repesők lakozhassanak ő árnyéka alatt.

33. És ilyen sok példabeszédekben beszél vala őnekik ígét, miként hallgathatják vala.

34. Példabeszéd nélkül kedig nem beszél vala őnekik; magoknak kedig ő tanejtványinak megmagyaráz vala mendeneiket.

35. És az napon, mikor estve lött volna, mondá őnekik: Menjünk tenger felé.

36. És az gyölekezet meghagyván, vevék őtet, úgyhogy az hajóban volna; és egyéb hajók volnának ott ővele.

37. És lőn szélnek nagy fergetege, és az hab az hajóba eresztetik vala, úgyhogy betelnék az hajó.

38. És ő aloszon vala az hajónak utoljában egy főalon; és felkölték őtet és mondának őneki: Mester, nemde neked illik-e, mert elveszünk?

39. És felkelvén megfenyéjté az szelet, és mond vala az tengernek: Vesztegih és megnémolj! És megszönék az szél, és lőn nagy lassóság.

40. És monda őnekik: Mire vattok félékenyek? És sem hütötek incsen.

41. És félemének nagy félelmele, és mondának egymásnak: Kinck alajjtátok ezt, mert szelek és tenger engednek neki? ||

1. És jutának tenger elve, Gerazenosoknak vidékekbe.

2. És ő az hajóból kimenvén, legottan eleibe kele őneki az koporsóban fertezetes szellető ember.

3. Ki vall vala lakodalmat az koporsókban, és sem reteszekkel valaki meg nem kötözheti vala őtet.

4. Mert gyakorta békókkal és reteszekkel megkötozván, az reteszeket megszaggatta volna: és senki őtet meg nem ehnyejtheti vala.

5. És mindenha nappal és éjjel az koporsókban és az hegyekben vala, ivöltvén és önmagát az kövekhez szaggatván.

6. Látván kedig Jézust, messzöl eleibe futa, és imádá őtet.

7. Nagy szóval ivöltvén mondá: Mi énekiem és teneked Jézus, felséges Istennek Fia? Onszollak tégedet Istenre, hogy engemet ne gyeterih!

8. Mert úgy mond vala neki: Menj ki fertezetes szellet az emberből.

9. És kérdé őtet: Ki teneked neved? És mondá őneki: Légió énekiem nevem, mert sokan vagyunk.

10. És igen onszolják vala őtet, hogy ki nem űzné őket az vidékből.

11. Vala kedig ott az hegynél disznóknak nagy csordája őriztetvén.

12. És onszolják vala őtet az szelletek, mondván: Ereszih münket az disznókba, hogy menjönkőbeléjek.

13. És legottan kimenvén az fer- || tetetes szelletek, be- 40ra
menének az disznókba; és nagy hirtelenkedettel az csorda
mene fő meredek az tengerbe, két ezeriglen; és meg-
fulának az tengerbe.

14. Kik kedig őrizik vala, elfutának és meghirdeték az vá-
rosban és az mező szerént. És kimenének látniok, mi lött
volna.

15. És jutának Jézushoz, és láták azt, ki az ördögtől gyet-
retik vala, ülvén megruháztatván és egész elmével; és féle-
mének.

16. És megmondá őnekik, kik látták vala, miképpen lött
volna őneki, ki az ördögöt vallotta vala és az disznókról.

17. És kezdék kérni, hogy eltávoznék ő vidékekből.

18. És mikor felmenne az hajóba, kezdé őtet onszollani, ki
az ördögtől gyetretett vala, hogy lenne ővele.

19. Jézus kedig nem ereszté őtet, de mondá őneki: Menj
el te házadba az tenncidhez, és hirdessed meg őnekik, meny-
nyet tött teneked Úr, és hogy könyörölt legyen terajtd.

20. És elmene és kezdé prédikálni Dekapolisban, mennyec-
ket őneki tött volna Úr Jézus; és mendenek csudálkodnak
vala.

21. És mikor felment volna Jézus az hajóba, mene esmég
tenger elve, és gyölekezék őhozjá sok gyölekezet; és vala az
tengernél.

22. És jövő őhozjá némely az zsinagóga fe || jedelme köz- 40rb
zöl, Jairos nevö; és látván őtet, esék ő lábaihoz.

23. És igen onszolja vala őtet, mondván: Mert én lyányom halálán vagyon; jőjj, és vessed rejá te kezedet, hogy megüdvözöljön és éljen.

24. És elmene ővele, és követik vala őtet sok gyölekezetek, és megszorejtják vala őtet.

25. És egy néemberi, ki vala vérfolyásban tizenkét esztendő-től fogván.

26. És sok urvosoktól sokakat szenvedett vala, és mend ő javát elköltöttö vala, és semmit nem használt vala, de inkább megnehezedett vala.

27. Mikor hallott volna Jézusról, jövé az gyölekezetet közibe hátmegől, és illeté ő ruháját.

28. Mert ő úgy mond vala, hogyha én ő ruháját illetendem, megüdvözölök.

29. És legottan megasza ő vérenek forrása, és érzé ő testéből, mert megvigasztott az csapástól.

30. És legottan Jézus megesmervén önbenne az jószágot, ki kiszármazott (!) vala őbelőlő, megfordolván az gyölekezethez, mondá: Ki illeté én ruháimat?

31. És mondnak vala őneki ő tanejtványi: Látod-e az gyölekezetet téged megszorjetván, és úgy mondasz: Ki illetett engemet?

32. És környöl tekintvén nézi vala azt, ki ezt töttö vala.

40va 33. De az néemberi félvén és rémölvén, || tudván mely lött volna őbenne, jövé és lecsék őelőttö, és megmonda őneki minden igazságot.

34. Jézus kedig mondá őneki: Leányom, tégedet te hütöd megüdvözajtett. Menj békességgel. És legottan megvigasztott az csapástól.

35. Még ő e beszéllette, jövének követek az zsinagóga fe-

jedelméhez, mondván: Mit búsejtod toábbá az Mestert; mert megholt te leányod.

36. Jézus kedig e szó hallván, mely mondatik vala, mondá az zsinagóga fedelmének: Ne akarih félned, de csak higyj!

37. És nem cieszte valakit ötet követni, hanemcsak Pétert, Jakabot és Jánost, Jakabnak atyjafiát.

38. És jutának az zsinagóga fedelmének házába, és láta az zajt, és az sírókat és az sok ordejtókat.

39. És bemenvén mondá önekik: Mit háborogtok és mit sírtok? Az leány nem holt meg, de aloszon.

40. És megmövetik vala ötet. De ő mindenek kivetvén, vé az leánynak atyját és anyját, és kik övele valának, és bemenvén, hol az leány fekszen vala.

41. És fogván az leánynak kezét, és mondá neki: Tabitagumi, ki magyaráztatik: leány, mondom teneked, kelj fel.

42. És legottan || felkele az lyány és jár vala. Vala kedig 40vb tizenkettöd esztendei. És megijedének nagy ijesztettel.

43. És igen parancsolá önekik, hogy senki azt meg ne tudná. És mondá annak enni adniok.

KAPITULUM VI

1. És innen kimenvén, mene ő hazájába, és követik vala ötet ő tanejtványi.

2. És szombat levén kezde Jézus az zsinagógákban tanejtani; és sokak hallván, csudálkodnak vala ő tanóságán, mondván: Honnan ennek menendezek? És mely e bölcsesség, mely

adattatott öneki, és ez ilyen jóságok, melyek ő kezei miatt lesznek?

3. Nemde ez az álc fia-e, Máriának fia, Jakabnak, Józsefnek, Judásnak és Simonnak atyjokfia? Nemde ő hugi mit művelőnk vadnak-e? És meggonoszbodnak vala őnbenne.

4. És monda önekik Jézus: Mert nincs próféta tisztesség nélkül, hanemcsak ő hazájában.

5. És nem tehete ott valami jóságot, hanemcsak kevés betegeket, keze rejájok vetvén, vigaszta meg.

6. És csudálkodik vala ő hűtötlenségeken. És kerengi vala az kastélyokat környöl, tanejtván.

7. És hívá az tizenkettőt, és kezdé azokat eresztetni ketten és ketten, || és ad vala nekik hatalmat fertezetes szelleteken.

8. És parancsolá önekik, hogy valamit az útban ne vennének, hanemcsak vesszőt; ne tassolyt, sem kenyeret, sem ércet mazzagon.

9. De sollyákkal saruztassanak meg, és hogy ne öltöztesenek két szoknyákkal.

10. És mond vala önekik: Valahova, mely házba bemenedetek, ott lakozjatok, míglen onnan kimentek.

11. És valakik nem fogadandnak tütöket, onnan kimenvén, lerázjátok az port tü lábatokról önekik tanóságokra.

12. És kimenvén, prédikálnak vala, hogy penitenciát művelkednének.

13. És sok ördögöket kivetnek vala, és sok betegeket olajval megkenetnek vala és megvigasztanak vala.

14. És hallá Heródes király, mert ő neve meghírhött vala, és mond vala: Mert János baptista költ fel halottaiból és arra művelkednek e jóságok őbenne.

15. Egyebek kedig mondnak vala, mert Illyés; de egyebek mondnak vala, mert próféta; egyebek kedig mondnak vala, mert egy az próféták közzöl.

16. Ki hallván Heródes, monda: E János || költ fel halot- 41rb
taiból, kit én nyakazék meg.

17. Mert ez Heródes ereszté és megfogá Jánost és megköte-
lezé őtet az tömlöcben Heródiásért, ő atyjafiának Fülöpnek
feleségejért, mert vöttö vala őtet.

18. Mond vala kedig János Heródesnek: Nem illik teneked
te atyádfiának feleségét vallanod.

19. Heródiás kedig álnokodik vala őneki, és akarja vala
megölnie őtet; és nem teheti vala.

20. Eródes (!) kedig féli vala Jánost, tudván őtet igaz fér-
fiúnak és szentnek, és őrizi vala őtet; és őtet hallgatván soka-
kat teszen vala, és örölvö hallgatja vala őtet.

21. És mikor alkalmas nap történt volna, Heródes ő léte
napján tón nagy vacsorát az fedelmeknek és az biráknak és
Galileabeli öregbeknek.

22. És mikor bement volna az Heródiádisnak (!) lyánya és
szökött volna és kellett volna Heródesnek és vele öszvö egyem-
be evőknek, mondá az király az lyánynak: Kérikh éntöllem,
és adom teneked, mit akarsz.

23. És megeskevék őneki, hogy: Valamit kérendesz, adom
teneked, lehet én országomnak felét.

24. Ki mikor kiment volna, mondá ő anyjának: || Mit kér- 41va
jek? És az mondá: Jánus baptistának fejét.

25. És mikor bement volna az királyhoz sietelmel, leg-
ottan kére, mondván: Akarom hamarán, adjad nekem Jánus
baptistának fejét egy tálnyéron.

26. És megszomorodék az király az esért és az vele öszvő egyembe evőkért, nem akará azt megszomoretjani.

27. De eresztvén az nyak vágót, parancsolá oda hozatni Jánus baptistának fejét egy tálnyéron.

28. És adá azt az leánynak, és az lány adá ő anyjának.

29. Hallván ő tanejtványi, jövének és vevék ő testét, és veték az koporsóba.

30. És egybe gyölekezevén az apostolok Jézushoz, megmondák őneki mendeneket, mellyek művelkedtek vala és tanejtottak vala.

31. És mondá Jézus őnekik: Jövvetek magatoknak pusztá helyre, és nyugodjatok meg kevesenne. Mert sokak valának, kik jönnek vala és mennek vala, és ingyen enniek való idő sem vallnak vala.

32. És felmenvén az hajóba, elmenének pusztá helyre magoknak.

33. És láták azokat elmenettek, és sokak megismerék; és 41vb gyalogon futának oda minden városból, || és elől kelék azokat.

34. És kimenvén, Jézus látá az gyölekezeteket, és könyörölő őrajtok, mert valának, miként juhok, pásztort nem valók; és kezdé azokat tanejtani sokakra.

35. És mikor immár sok idő lévén, hozjá vépének ő tanejtványi, mondván: Az hely itt pusztá, és az idő immár elmúlt.

36. Ereszd el az gyölekezeteket, hogy menvén az rokon falukba, vegyenek önmagoknak étkeket, kiket egyenek.

37. És felelvén, mondá őnekik: Adjatok tü enniek. És mondanak őneki: Menvén vegyünk kétszáz pénz árra (!) kenyéret, és adjonk enniek őnekik?

38. És monda őnekik: Hány kenyéret vallotok? Menjetek

és lássátok. És mikor megesmerték volna, mondának: Öt kenyereket és két halat.

39. És parancsolá őnekik, hogy leültetnének mindeneket seregek szerént az zöld szénán.

40. És részekbe oszták, százakba és ötvenekbe.

41. És vevén az öt kenyereket és az két halakat, mennybe tekintvén megáldá és megszegé az kenyereket és az két halakat, és adá ő tanejtványinak, hogy vetnék ő eleikbe; és az két hala || kat megosztá mindeneknek.

42ra

42. És őnek mend és megelégedének.

43. És felvevék az derebeknek maradékát, tizenkét füles kosarokat teljeseket az kenyerekből és az halakból.

44. Valának kedig, kik öttenek vala, ötszer ezer férfiak.

45. És legottan kényszerejté ő tanejtványit, felmenniek a hajóba, hogy elől múlták ötet Bethsaidától tenger elve, míglen ő elereszté az népet.

46. És mikor eleresztette volna azokat, mene fel az hegyre imádkozni.

47. És mikor estve lött volna, az hajó vala az tenger közepett, és önmaga vala az földön.

48. És látván azokat munkálkodattok az evezettel; mert vala ő ellenek szél; és az éjnek negyed vigyázatja koron jövő őhozzájok az tengeren járván; és akarja vala elől múltni azokat.

49. És ők, hogy láták ötet az tengeren járatta, alajták ötet tündérletnek, és ivöltének.

50. Mert mend látják vala ötet, és megszorodának. És legottan beszélle ővelek, és monda őnekik: Reménkedjete; mert én vagyok, ne akarjatek félnete.

42rb 51. És felmene ő (!) || őhozójok az hajóba, és megszönék az szél; és naggyal inkább csudálkodnak vala őbennek.

52. Mert nem értettek vala az kenyerekről, mert vala ő szüivök megavolt.

53. És mikor tengeren által mentenek volna, jutának Genazáretnek földébe; és megállaták az hajót.

54. És mikor kiment volna az hajóból, legottan megesmerek őtet.

55. És befutván mend az vidéket, kezdék egybe hordani ágyakban, kik gonoszol valának, oda, hol hallják ő voltát.

56. És valahol bemegyén vala, szállásokba, falukba avagy városokba, az utcákba vetik vala az beteget, és kérik vala őtet, hogy avagy illetnék ő ruhájának peremét. És valameny-nyen illetik vala őtet, megvigaszna vala.

KAPITULUM VII

1. És egybe gyölekezének őhozjá az leváltak és az írástudók közzöl némelyek, jöven Jeruzsálemből.

2. És mikor látták volna ő tanejtványi közzöl némelyek köz kezekkel, azaz nem mosottakkal enni kenyeret, megszidalmazák.

42va 3. Mert az leváltak és minden zsidók nem esznek, hanemha gyakorta megmossák || ő kezeket, tartván az véneknek szerzéseket.

4. És az vásárról megfordolván nem esznek, ha nem ha gyakorta megkeresztelkedendnek; és egyebek sokak vadnak, mellyek szerzettenek őnekik tartaniok, és kelyheknek és rocskáknak keresztségeket, ércnemőveké és elektromoké.

5. És kérdik vala őtet az leváltak és az írástudók, mondván: Mire nem járnak az te tanejtványid az véneknek szerzéseik szerént, de az köz kezekkel esznek kenyeret.

6. És ő felelvén mondá önekik: Jól prófétált Izsaiás türolatok képmutalókról, miként írván vagyon: E nép ajakával tisztel engemet, ő szüvök kedig messze éntöllem.

7. Hejába böcsölnék kedig engemet, tanejtván embereknek tanóságit és parancsolatit.

8. Mert meghagyván Istennek parancsolatit, tartjátok embernek szerzéseket, rocsákknak és kelyheknek keresztségit és egyebeket, ezekhez hasonlókat tesztek sokakat.

9. És mondá önekik: Jól megsemmiejtettétek Istennek parancsolatit, hogy tü szerzésteket tartjátok.

10. Mert Mojzses mondott: Tiszteljed te atyádat és te anyádat; || és ki megszidandja atyját avagy anyját, halállal haljon. 42vb

11. Tü kedig mondotok: Ha ember mondand atyjának avagy anyjának korbán, ki mondatik ajándoknak, valamely éntöllem vagyon, teneked használ.

12. És toábbá nem hagyjatok őtet tenni valamit ő atyjának avagy ő anyjának.

13. Ő megszagatván Istennek igéjét tü szerzéstekért, kiket szerzettetek, és tesztek ilyeteneket, ezekhez hasonlókat sokakat.

14. És esmég őhozá híván az gyölekezeteket, mond vala önekik: Hallgassatok engemet mend és értsetek:

15. Semmi nincs emberen kívöl őbele bemenő, ki őtet megferteztethetné, de melyek emberből származnak, azok, melyek embert megferteztetnek.

16. Ha kinek halló fülei vadnak, hallgassa.

42rb 51. És felmene ő (!) || őhozójok az hajóba, és megszönék az szél; és naggyal inkább csudálkodnak vala őbennek.

52. Mert nem értettek vala az kenyerekről, mert vala ő szüvök megavolt.

53. És mikor tengeren által mentenek volna, jutának Genazáretnek földébe; és megállaták az hajót.

54. És mikor kiment volna az hajóból, legottan megesmerek őtet.

55. És befutván mend az vidéket, kezdék egybe hordani ágyakban, kik gonoszol valának, oda, hol hallják ő voltát.

56. És valahol bemegyén vala, szállásokba, falukba avagy városokba, az utcákba vetik vala az beteget, és kérik vala őtet, hogy avagy illetnék ő ruhájának peremét. És valameny-nyen illetik vala őtet, megvigaszna vala.

KAPITULUM VII

1. És egybe gyölekezének őhozjá az leváltak és az írástudók közzöl némelyek, jövéen Jeruzsálemből.

2. És mikor látták volna ő tanejtványi közzöl némelyek köz kezekkel, azaz nem mosottakkal enni kenyeret, megszidalmazák.

42va 3. Mert az leváltak és minden zsidók nem esznek, hanemha gyakorta megmossák || ő kezeket, tartván az véneknek szerzéseket.

4. És az vásárról megfordolván nem esznek, ha nem ha gyakorta megkeresztelkedendnek; és egyebek sokak vadnak, mellyek szerzettenek őnekik tartaniok, és kelyheknek és rocskáknak keresztsegeket, ércnemőveké és elektromoké.

5. És kérdik vala őtet az leváltak és az írástudók, mondván: Mire nem járnak az te tanejtványid az véneknek szerzéseik szerént, de az köz kezekkel esznek kenyeret.

6. És ő felelvén mondá önekik: Jól prófétált Izsaiás türolatok képmutalókról, miként írván vagyon: E nép ajakával tisztel engemet, ő szüvök kedig messze éntöllem.

7. Hejába böcsölnék kedig engemet, tanejtván embereknek tanóságit és parancsolatit.

8. Mert meghagyván Istennek parancsolatit, tartjátok embernek szerzéseket, rocsákknak és kelyheknek keresztségit és egyebeket, ezekhez hasonlókat tesztek sokakat.

9. És mondá önekik: Jól megsemmiejtettétek Istennek parancsolatit, hogy tü szerzésteket tartjátok.

10. Mert Mojzses mondott: Tiszteljed te atyádat és te anyádat; || és ki megszidandja atyját avagy anyját, halállal haljon. 42vb

11. Tü kedig mondotok: Ha ember mondand atyjának avagy anyjának korbán, ki mondatik ajándokknak, valamely éntöllem vagyon, teneked használ.

12. És toábbá nem hagyjatok őtet tenni valamit ő atyjának avagy ő anyjának.

13. Ő megszagatván Istennek igéjét tü szerzéstekért, kiket szerzettetek, és tesztek ilyeneket, ezekhez hasonlókat sokakat.

14. És esmég őhozá híván az gyölekezeteket, mond vala önekik: Hallgassatok engemet mend és értsetek:

15. Semmi nincs emberen kívöl őbele bemenő, ki őtet megferteztethetné, de melyek emberből származnak, azok, melyek embert megferteztetnek.

16. Ha kinek halló fülei vadnak, hallgassa.

17. És mikor bementek volna az házba az gyölekezettől, megkérdeék őtet ő tanejtványi e példabeszédekről.

18. És monda őnekik: Így tü es ildomotlanok vattok, és nem értitek, hogy minden kívől való, emberbe bemenő, nem fertetzetheti meg őtet.

43ra 19. Mert nem megyen be ő szüvébe, || de hasába; és tisztolatban kimegyen, megtisztejtván minden étkeket.

20. Mond vala: Mert melyek kedig emberből kijőnek, azok fertetzetnek meg embert.

21. Mert embernek belől szüvéből származnak gonosz gondolatok, törvénytöretek, paráznaságok, gyolkosságok (!).

22. Uraságok, fösvenységek, álnokságok, álnolkodatok, szemérmertlenség, gonosz szem, káromlat, kevélység, balgatság.

23. Mend e gonoszok belől származnak, és megfertetzetnek embert.

24. És felkelvén elmene inneten Tiroznak és Sidonnak vidékibe; és bemenvén az házba, senkinek sem akarja vala megtudtát; és nem titkoltathaték.

25. Mert legottan az néemberi, kinek leánya vall vala fertetzes szelletet, hogy halla örólla, bemene és esék ő lábainak előttö.

26. Vala e néemberi pogány, nemzettel serofenissa; és kéri vala őtet, hogy kivetné ő lányából az ördögöt.

43rb 27. Ki monda őneki: Hagyjad előszer az fiakat megelégedniek. Mert nem jó az fiaknak kenyereket || megvenni, és vetni az ebeknek.

28. És az felele és monda őneki: Bizony való, Uram; de maga az kölykek es esznek az derebkből az gyermekeknek asztalok alatt.

29. És monda őneki: Menj el, e beszédért kiment az ördög te lányodból.

30. És mikor hazament volna, lelé az lyeányt az ágyon ülette, és az ördögöt kimenvén.

31. És esmég kimenvén Tirusnak vidékiből, jövő Sidon által Galileabeli tengerre, ki vagyon Dekapolisnak vígei (!) között.

32. És hozának őneki siketet és némát, és onszolják vala ötet, hogy vetné ő kezét őrejá.

33. És vevén ötet az gyölekezettől magának, ereszté ő úját ő füleibe, és hagyapván illeté ő nyelvét.

34. És feltekentvén mennybe, fohászkodván, és monda: Effeta, ki mondatik megnyilatni.

35. És legottan megnyilának ő fülei, és megoldaték ő nyelvének kötele, és szól vala igazan.

36. És parancsolá nekik, hogy valakinek ne mondanák; ment inkább kedig parancsol vala őnekik, attól inkább prédikálnak vala.

37. És attól inkább csudálkodnak vala, mondván: jól tött mendeneket; || siketeket tött hallóvá, és némákat szólóvá. 43va

KAPITULUM VIII

1. Az napokban, mikor esmég sok gyölekezetet volna Jézussal, és nem volna mit ennick, tanejtványit egybe híván, mondá őnekik:

2. Könyörölök e gyölekezeteken, mert íme már harmad naptól fogván szenvednek engemet, és nincs mit egyenek.

3. És ha eleresztendem azokat böjtvölől ő házokba, meg-

fogyatkoznak az útban, mert némelyek öközöllök messzöl jötenek.

4. És felelének őneki ő tanejtványi: Honnan elégejtheti meg ezeket kenyerekkel valaki itt e kietlenben.

5. És kérdé azokat: Hány kenyereket vagyon? Kik mondanak: Hét.

6. És parancsolá az gyölekezetnek az földre leülniek. És vevén az hét kenyeret, hálát adván, megszegé; és adá ő tanejtványinak, hogy az gyölekezet eleibe vetnék.

7. És vala kevés halacskaájok. Azokat es megáldá, és parancsolá eleikbe vetni.

8. És őnek, és megelégedének; és felvevék hét kosárral az derebekből, melyek megmaradtanak vala.

9. Valának kedig, kik öttenek vala, monnal négyszer ezer emberek; és elereszté azokat.

43vb 10. És legottan || felmene az hajóba ő tanejtványival, és juta Dalmanita (!) vidékibe.

11. És kijövének az leváltak, és kezdének ővele kérdezkedniek, követvén mennyi (!) jelenséget ötöllő, késértvén ötet.

12. És ő szelletével óhajtván, mondá: Mi jelenséget követ e nemzet? Bizony mondom tünetek, nem adatik e nemzetnek jelenség.

13. És elhagyván azokat, felméne esmég az hajóba; és elmene tenger elve.

14. És elfeledkeztek kenyeret velek vennick, és csak egy kenyér vala ővelek az hajóban.

15. És parancsola őnekik, mondván: Lássatok, és őrizkedjete az leváltaknak kovászitól.

16. És gondolkodnak vala, egymásnak, mondván: Mert kenyereket nem vallonk.

17. Ki megesmervén, monda őneki Jézus: Mit gondoltok, mert kenyereket nem vallotok? Meg sem esmeritek-e és nem értitek meg es? Vakon valljátok tü szüveteket.

18. Szemeket vallván nem láttok, és füleket vallván nem hallotok? És nem emlékeztek meg.

19. Mikor az öt kenyeret szegdelém az ötszer ezer emberek közibe, || és hány füles kosarakkal vötök derebeket fel? Mondának neki: Tizenkettővel. 44ra

20. És mikor az hét kenyereket az négyszer ezer emberek közibe? Hány kosár derebeket vötök fel? És mondnak neki: Hetet.

21. És mond vala nekik: Miképpen nem értitek meg es?

22. És jutának Bethsaidába; és hozának őneki egy vakot, és kéri vala őtet, hogy illetné azt.

23. És az vaknak kezét fogván, vivé őtet az utcán küvöl; és ő szemeibe hagyapván, ő kezeit rejá vetvén, kérdé őtet, ha mit látna?

24. És tekéntvén mondá: Látok embereket, monnal fákat járniok.

25. Ennek utána veté ő kezeit ő szemeire: és kezde látni, és megadaték úgyhogy fényesen látna mendeneket.

26. És ereszté őtet ő házába, mondván: Menj el te házadba; és ha az utcákba bemenendesz, senkinek se mondjad.

27. És bemenvén Jézus és ő tanéjtványi Fülöp Césareának kastélyába kérdezi vala az útban ő tanejtványit, mondván őnekik: Kinek mondnak emberek engemet?

28. Kik felelének, mondván: Egyebek János baptistának,

egyebek Illyésnek, de egyebek monnal az próféták közzöl egynek. ||

44rb 29. De monda önekik: Tü kinek mondotok engemet? Felvén Péter mondá öneki: Te vagy Kristus.

30. És megfenyejté azokat, hogy valakinek ne beszélénének őrolla.

31. És kezdé tanejtani azokat, mert kell Emberfiának sokat szenvedni; és megutáltatni az papok fedelmitől, és az fő vénektől és az írástudóktól; és megöletni, és harmadnapon felkelni.

32. És nyilván beszéli vala az igét. És ragadván ötet Péter, kezdé ötet megfeddeni.

33. Ki megfordolván és látván ő tanejtványit, megfenyejté Pétert, mondván: Menj én megém, Satanás, mert nem érted azokat, melyek Istené, de mely embereké.

34. És az gyölekezet hozzá híván ő tanejtványival öszvö, monda nekik: Ha ki akar engemet követni, megtagadja önmagát, és felvegye ő keresztét, és kövessen engemet.

35. Mert ki akarandja ő lelkét üdvözejteni, elveszti azt, ki kedig elvesztendi ő lelkét én értem és az evangéliomért, megüdvözejti azt.

36. Mert mit használ embernek, ha mend e világot nyerje, ő lelkének kedig nehézséget tegyen?

37. Avagy mi váltságot ad ember ő lelkéjért? ||

44va 38. Mert ki engemet és én igéimet vallandja az parázna és e bűnös nemzet között, vallja ötet Embernek Fia, mikor jövend ő atyjának dicsőségében ő angyalival.

KAPITULUM IX [!]

1. És mond vala őnekik: Bizony mondom tőnektek, mert vadnak némelyek az itt állók között, kik nem kóstolják az halált, míg nem lássák Istennek országát, tehetségben jövedőet.

KAPITULUM IX

2. És hatod nap után vevé Jézus Pétert és Jakabot és Jánost, és vivé azokat magoknak magas hegyre. És elváltoztaték ő előttök.

3. És ő ruhái lőnek fényesek, miként hó, és mely fényesské e földön való fesetők nem tehetik.

4. És jelenék őnekik Illyés Mojzsessel, és valának beszélők Jézussal.

5. És felevén Péter, mondá Jézusnak; Rabi, jó nekünk itt lennünk, alkossonk mű magonknak itt három hajlakokat: Teneked egyet, Mojzsésnek egyet, és Illyésnek egyet.

6. Mert nem tudja vala, mit mondana, mert valának félelemmel [!] ijedtek.

7. És lőn nagy köd, megkörnyékezvén azokat, és jövő szó az ködből, mondván: Itt vagyok én drágalátos Fiam; ötet hallgassátok.

8. És legottan környölk te || kéntvén, senkit sem látá- 44vb
nak toábbá övelek, hanemcsak Jézust.

9. És ők az hegyről leszállatokban parancsolá őnekik, hogy valakinek ne mondanák, melyeket láttak volna, ha nem mikor Embernek Fia halottaiból felkelend.

10. És megtarták ez igét önnálok (!) egymással kérdezkedvén, hogy mi volna, mikor halottaiból felkelend?

11. És kérdik vala őtet, mondván: Azért mit mondnak az leváltak és az írástudók, mert előszer Illyésnek el kell jőni?

12. Ki felelvén őnekik: Illyést (!) mikor előszer eljövend, megad mendeneket; és miképpen írván vagyon Embernek Fiáról, hogy sokakat szenvedjen és megkárhoztassék?

13. De mondom tünektek, mert Illyés eljött, és vala, melyeket akartanak tőttenek őrajta; miként írván vagyon őrolla.

14. És jövén ő tanejtványihoz, láta nagy gyölekezetet ő környöllök, és az írástudókat, kérdezkedvén ővelek.

15. És legottan mend az nép Jézust látván megijede és megreddene: és őhozá futván, köszönnek vala őneki.

16. És kérdé azokat: Mit kérdezkedtek tiüközöttetek?

45ra 17. És felelvén egy az gyölekezet || közzöl, mondá: Mester, hozám én fiamat néma szellet vallót tehozjad.

18. Ki valahol őtet ragadandja, leejti őtet és tajtékoztatja, és fogaival csikorgatja. És mondám te tanejtványidnak, hogy kivetnék őtet, és nem teheték.

19. Ki felelvén mondá őnekik: Óh, gonosz hütötlen nemzet, míglen leszek tüveletek? És míglen szenvedlek tütöket? Hozjátok ide hozjám őtet.

20. És őhozá hozák azt; legottan az szellet megháborejtá őtet, és leejtvén az földre, hompolyg vala tajtékozván.

21. És kérdé ő atyját: Mennye ideje vagyon, hogy őneki e történt? És az mondá: Gyermekdedségétől fogván.

22. És gyakorta ereszti őtet tűzbe és vízbe, hogy elvesztené őtet; de ha mit tehetsz, segeh münket, könyörölvén műrajtonk.

23. Jézus kedig mondá őneki: Ha hiheted, hívőnek mendenek lehetségesek.

24. És legottan ivöltvén az gyermeknek atyja, könyvezvén mondá: Hiszem, Uram! Segéllyed én hűtötlenségemet.

25. És mikor látta volna Jézus az gyölekezetnek egybe futtát, fenyejté az fertezetes szelletet, mondván őneki: Siket és néma szellet, én parancso || lok teneked, jöjj ki belöllő, és 45rb toábbá őbelőle nem menj!

26. És ivöltvén és igen megnyövént őtet, kimene őbelöllő: és lött, miként megholt, úgyhogy sokak mondanának, mert megholt.

27. Jézus kedig fogván ő kezét, felemelé őtet és felkele.

28. És mikor bement volna az házba, ő tanejtványi titkon megkérdeék őtet, mondván: Mire mü nem vethettök ki azt?

29. És monda őnekik: E fajzat semmivel ki nem vettethetik, hanemcsak bőjttel és imádsággal.

30. És innét eleredvén, mennek vala Galileába; és senki-nek nem akarja vala tudtát.

31. Tanejtja vala kedig ő tanejtványit, és mond vala nekik: Mert Embernek Fia adatik embereknék kezekbe; és megölik őtet, és megöletvén, harmadnapon felkel.

32. És ők nem értik vala az ígét, és félik vala megkérdeni őtet.

33. És jutának Kafarnaumba. Kik mikor hon volnának, kérde vala azokat, mit törekedtek volna az útban?

34. És ők veszteglenek vala valóbizony önközöttök: az útban vetöködtek vala, hogy ki öközöttök nagyobb volna?

35. És leülvén, hívá az tizenkettőt, és mondá őnekik: Ha ki akarand elő lenni, leszen monnal mendenektől utólsóbb és mendeneknek szolgál. ||

45va 36. És vevén egy gyermeket, állaptatá azt ő közepettek;
kit mikor megölelt volna, mondá önekik:

37. Valaki vend egyet ezek közzöl, engemet veszen: és va-
laki engemet vend, nem csak engemet veszen, de azt, ki eresztett engemet.

38. Felele János öneki, mondván: Mester, látánk némelyet, te nevedbe ördögöket kivetőt, ki nem követ münket; és megtiltók azt.

39. Jézsus kedig mondá: Ne akarjátok azt megtiltanotok; mert senki incs (!) ki jót tegyen én nevembe, és hamar gonoszt beszélhessen énrollam.

40. Ki nincs müellenönk, müértönk vagyon.

41. Mert valaki adand egy pohár hideg vizet tünektek én nevembe, miért Kristusé vagytok, bizony mondom tünektek, nem veszi el érdemét.

42. És valaki egyet ez énbélém hűvők küsedek közzöl meggonoszbejtand, inkább jobb volna öneki, hogy egy számar tereh kő köttetnék ő nyaka környöl, és az tengerbe eresztetnék.

43. És ha te kezed meggonoszbejtand tégedet, medd el azt; jobb teneked bénán bemenned az életbe, hogynem két kezed vallván eresztetned poklokna állhatalan tüzébe.

44. Hol ő férgék meg nem hal, és ő tüzök meg nem aloszék.

45vb 45. És || ha te lábad téged meggonoszbejtand, vágd el azt; jobb teneked sántáol bemenned az örök életbe, hogynem két lábad vallván eresztetned pokolnak állhatatlan tüzébe.

46. Hol ő férgék meg nem hal, és ő tüzök meg nem aloszék.

47. Hogy ha te szemed meggonoszbejtand tégedet, vesd ki ötöt, mert jobb teneked fél szemmel bemenned Istennek orszá-

gába, hogynem két szemed vallván eresztened pokolnak állhatatlan tűzébe.

48. Hol ő férgek meg nem hal, és ő tűzők meg nem aloszék.

49. Mert minden adeps tűzzel sózatik, és minden ajánlat sóval sózatik.

50. Jó az só; hogyha az só sajtalan lend, mibe sózjátok azt? Valljátok sót tübenetek, és békességet valljátok tübenetek.

KAPITULUM X

1. És innen felkelvén, jövö Judeának vidékébe Jordán elve; és esmég gyölekeznéek őhozá gyölekezetek. És miképpen szokta vala, esmég tanejtá vala azokat.

2. És az leváltak őhozá vépvén, kérdik vala őtet: Ha illik férfiunak feleségét elhagyni? Késértvén őtet.

3. És ő felelvén, mondá: Mit parancsolt || tünektek Mojszes? 46ra

4. Kik mondának: Hatta műnekünk hagyománynak levelét adnonk, és elhagynonk.

5. Kiknek felelvén, mondá Jézus: Tü szüiveteknek keménységéjért írta tünektek Mojszes e parancsolatot.

6. Teremtetnek kedig kedetétől fogván férfiat és néemberiet töttö azokat Isten, és mondott:

7. Ezért meghagyja ember atyját és anyját, és egycsöl ő feleségével.

8. És lesznek ketten egy testben! És úgy immár nem vadenak ketten, de egy test.

9. Mert melyet Isten egyesejtett, ember meg nem választja.

10. És esmég az házban, ő tanejtványi kérdék ötet azonról(!).

11. És mondá őnekik: Valaki elhagyandja ő feleségét, és mást vend: törvényt tör őrajta.

12. És ha feleség elhagyandja ő férjét, és mással házaskodandik: paráználkodik.

13. És hoznak vala őneki apródokat, hogy illetné azokat; az tanejtványok kedig elfenyeyjtik vala az hozókat.

14. Kit mikor látott volna Jézsus, méltatlanol vevé, és mondá azoknak: Hagyjátok az apródokat jőniek énhozjám, és ne tiltsátok meg azokat, mert olyanoké Istennek || országá.

15. Bizony mondom tőnektek: Valaki nem vendi Istennek országát miképpen apród, nem mehet be abba.

16. És megölelvén azokat, ő kezeit rejájok vetvén, megáldja vala őket.

17. És mikor kiment volna az útba, eleibe futa egy némely; térdet hajtván őelőttő, kérdé ötet, mondván: Jó Mester, mi jót tegyek, hogy az örök életet valljam?

18. Jézsus kedig mondá neki: Mit mondasz engemet jónak? Senki jó, hanemcsak Isten őnmaga.

19. Esmerted az parancsolatokat-e? Törvényt ne töríh, ne öldökih, ne urozih, hamis tanóságokat ne mondj, álságot ne tégy, tiszteljed te atyádat és te anyádat.

20. És ő felelvén, mondá őneki: Mester, mendezeket tartottam én ifjúságomtól fogván.

21. Jézsus kedig tekéntvén őrejá, szereté ötet, és mondá őneki: Egy fogyatkozatod teneked; menj el, valamelyeket

vallasz, add el, és adjad szegényeknek, és vallasz kénccset mennyben. És jöjj, kövess engemet.

22. Ki megszorodék ez igében, és elmene bánkódván; mert vala sok valalokat valló.

23. És környöl tekintvén Jézus, mondá ő tanejtványinak: Mely nehezen || mennek be Istennek országába azok, kik 46va pénzt vallnak.

24. Az tanejtványok kedig csudálkodnak vala Jézusnak igében; és esmég felelvén, Jézus mondá önekik: Fiajim, mely nehéz pénzbe bizóknak bemenni Istennek országába.

25. Könnyebb az tevének az tőfok által menni, hogynem az kazdagnak Istennek országába bemenni.

26. Kik inkább csudálkodván, mondanak egymásnak: És ki üdvözölhet?

27. És tekintvén Jézus örejájok, mondá nekik: Embereknél lehetetlen, de nem Istennél; mert Istennél mindenek lehetségesek.

28. És ennek utána kezdé Péter öneki mondani: Íme mi megghattonk mindeneket, és követtönk tégedet.

29. Felelvén kedig Jézus, mondá: Bizony mondom tüneknek, senki nincs, ki meghagyandja házát, avagy atyja frait, avagy hugit, avagy atyját, avagy anyját, avagy fiait, avagy földét érértem és az evangéliomért.

30. Ki nem százannyjat veszen ez időben: házakat, és atyafiakat, és hugokat, és atyákat, és anyákat, és fiakat, és földet; és az jövendő világban az örök életet.

31. Sokak kedig elővek lesznek utóvak, és utolsók előlsők.

32. Valának kedig az tanejtványok az útban Jeruzsálembe felmenők; és Jézus elől keli vala őket, és csu || dálkodnak 46vb vala; és követvén, felmennek vala. És esmég vevén Jézus az

tizenkettőt, kezdé mondani azoknak, melyek jövendők volnának őneki.

33. Mert ím felmegyönk Jeruzsálembe, és Embernek Fia adatik az papok fedelminek, és az írástudóknak, és az véneknek; és megkárhoztatják őtet halállal, és adják őtet az pogányoknak.

34. És megkáromlják őtet, és egyembe megpökik őtet, megostorozják őtet, és megölik őtet: és harmadnapon felkel.

35. És vépnek őhozá Jakab és János, Zebedeusnak fiai, mondván: Mester, akarjuk, hogy valamit kérendünk, tegyed műnekünk.

36. És ő monda őnekik: Mit akartok, hogy tegyek tőnektek?

37. Kik mondának: Adjad műnekünk, hogy egyink te jog felölled, és másink te balod felől üljönk te dicsőségben.

38. Jézus kedig mondá őnekik: Nem tudjátok, mit kérjete. Ihatjátok-e az kelyhet, kit én iandó vagyok? Avagy keresztelkedhettek az keresztséggel-e, kivel én keresztelkedendő vagyok?

39. És ők mondának őneki: Ihatjuk. Jézus kedig mondá 47ra őnekik: Az kelyhet valóbizony iszjátok, kit || én iandó vagyok; és az keresztséggel keresztelkedtek, kivel én keresztelkedendő vagyok.

40. Űnötök kedig én jogom felől avagy balom felől nem én adhatom tőnektek, de kiknek alkotván vagyon.

41. Hallván kedig az tíz, kezdének méltatlankodniok Jakabról és Jánosról.

42. Jézus kedig híván azokat, mondá őnekik: Tudjátok-e, mert azok, kik láttatnak fedelmkedniek pogányokon, uralkodnak őrajtok és ő fedelmek vallják ő hatalmokat.

43. Tüközöttetek kedig nincs ugyan; de valaki akarand nagyobb lenni, leszen tü szolgátok.

44. És valaki akarand tü közöttetek elő lenni, leszen mentekneknek szolgál.

45. Mert Embernek Fia sem jött, hogy szolgáltassék, de hogy szolgálna és adná ő lelkét sokakért váltságba.

46. És jövének Jerikóba: és ök Jerikóból kieredvén, és ő tanejtványi és nagy sokaság övele, vak Bartimeus, Timeusnak fia, ül vala az útfélen koldolván.

47. Ki mikor hallotta volna, hogy e Názáreti Jézus, kezdte ivölteni: Jézus, Dávidnak Fia, irgalmazih émekem.

48. És sokak fenyejtik vala őtet, hogy veszteglne; || és ő ^{47rb} inkább ivölt vala: Dávidnak Fia, irgalmazih émekem.

49. És megállván Jézus, parancsolá odahivatni őtet. És híják vala őtet, mondván őneki: Légy víg, kelj fel, hív tégedet.

50. Ki elhagyván ő ruháját, felszökvén jövö őhozjája.

51. És felelvén Jézus, monda őneki: Mit akarsz, hogy tegyek teneked? Az vak kedig mondá őneki: Rabi, hogy lásak.

52. Jézus kedig mondá őneki: Menj el, te hütöd tégedet megüdvözjett. És legottan láta, és követi vala őtet az útban.

KAPITULUM XI

1. És mikor közelejtene Jeruzsálemhez, és jutott volna Bethfagéba, Olivetnak hegyére, ereszte kettőt ő tanejtványi között.

2. És monda őnekik: Menjetek az kastélyba, ki tü ellene-

tek vagyon; és legottan oda bemenvén letek egy vehmet megkötvén, kin még egy ember sem ült; ódjátok meg, és hozjátok ide azt.

3. És ha valaki tünektek valamit mondand; mit tesztek? Mondjátok: Mert Úrnak kellemetes; és legottan ide cesztk azt.

4. És elmenvén lelék az vehmet megkötvén kívöl az ajtó előtt az kettős útban; és megódák azt.

5. És némelyek az ott állók közzöl mondának önekik: Mit tesztek; megódván az vehmet? ||

47va 6. Kik mondának azoknak, müként parancsolt vala önekik Jézsus; és elhagyák.

7. És vivék az vehmet Jézsushoz, és veték örejája ö ruhájokat; és ülö rejája.

8. Sokak kedig terejtik vala ö ruhájokat az útban; egyebek kedig metélnék vala ágakat az fákról, és terejtik vala az útban.

9. És kik elől múlnak vala és kik követik vala ötet, ivöltnek vala, mondván: Oszánna, áldott, ki jött Úrnak nevébe.

10. Áldott, ki jött, Dávidnak, mi atyánknak országa; Oszánna magasságokban.

11. És beméne Jeruzsálembe az templomba; és környöl nézvén mendeneket, mikor immár estve idő volna, kimene Bethániába az tizenkettővel.

12. És mikor másodnapon kiméne Bethániából, éhezék.

13. És mikor látott volna messzöl egy figefát, leveleket vallót, jövő, ha talántál lenne valamit őrajta: és mikor jutott volna őhozjá, az levelektől megváln, semmit nem lele őrajta; mert nem vala figének ideje.

14. És felelvén monda őneki: Inmár toábbá ne egyék valaki gyimölcsöt tebelőlled örökké. És hallván ő tanejtványi.

15. Jövének Jeruzsálembe. És mikor bement volna || a 47vb templomba, kezdé kihányni az árolókat és az vevőket az templomból; és az pénzváltóknak asztalokat és az galamb-árolóknak székeket eldönté.

16. És nem hagyja vala, hogy valaki edényt vinne az templom által.

17. És tanejtja vala azokat, mondván: Nemde írván vagy-on-e: Mert én házam hívatik imádságnak házának minden nemzeteknek? Tü kedig töttétek azt tolvajoknak barlangjá.

18. Ki hallván az papok fedelmi és az írástudók, keresik vala őtet, miképpen elveszthetnék. Félik vala kedig őtet, mert minden gyölekezet csudálkodik vala ő tanóságán.

19. És mikor estve lött volna, kimegyen vala az városból.

20. És mikor holval mennének, láták az figefát gyökerétől fogván megaszván.

21. És megemlékezvén Péter, mondá őneki: Rabi, íme az figefá, kit megátkoztál, megaszott.

22. És felelvén Jézsus, mondá őnekik: Valljátok Istennek hütét!

23. Bizony mondom tünektek, mert valakitek mondand e hegynek felvetetni és az tengerbe eresztetni, és nem kételkedendik ő szüvében, de hiendí, valamit mondand, leszen őneki. ||

24. Azért mondom tünektek: Mendeneket, valamelyeket 48ra imádkozván kérték, higyjétek, mert veszitek, és lesznek tünektek.

25. És mikor állandotok imádkoznotok, megbocsássatok,

ha valamit vallotok valaki ellen; hogy es tü Atyátok, ki vagyon mennyekben, megbocsássa tü bűntöket.

26. Hogyha tü nem bocsátandotok, tü Atyátok, ki vagyon mennyekben, nem bocsátja meg nektek bűntöket.

27. És esmég jövének Jeruzsálembe; és mikor járna az templomban, vépének őhozá az papok fedelmi és az írástudók és az vének.

28. És mondának őneki: Mely hatalmal teszed ezeket? És ki adta teneked e hatalmat, hogy ezeket teszed?

29. Jézus kedig mondá őnekik: Kérlek én es egy igen tütöket, és feleljetek énnem; és megmondom tüneknek, mely hatalmmal teszem ezeket.

30. Jánosnak keresztsége mennyből vala-e, avagy emberek közzöl? Feleljetek énnem!

31. És ök gondolkodnak vala önközöttök, mondván: Ha mondandjuk, mennyből, mond nekönk azért: mire nem hittetek őneki?

32. Ha mondandjuk, emberektől, féljük e népet, mert mindenek vallják || vala Jánost, hogy bizony próféta volna.

33. És felelvén mondának Jézusnak: Nem tudjuk. És felelvén Jézus mondá nekik: Én sem mondom tüneknek, ki hatalmával teszem ezeket.

KAPITULUM XII

1. És kezdé ő ezeket őnekik példabeszédben beszélleni: Szőlőt plántált ember, és megkörnyékezé sövényvel, és ásott patakot, és rakott tornyot, és ajánlotta azt az vincelléreknék, és eredett zarándoklani.

2. És ideje korán eresztette szolgálait az vincellérekhez, hogy vennének az vincellérektől az szőlőnek gyimölcsében.

3. Kik megfogván, megverék és elereszték őket húúan.

4. És esmég ereszte ő egyéb szolgát; azt es megsebhették fején, és bosszósággal gyetrék.

5. És esmég ereszte egyebet; azt es megöleék. És egyebeket többeket, némelyeket megvervén, de egyebeket megölvén.

6. Azért méglen vallván egy drágalátos fiat, azt es ereszté őhozzájok utólszer, mondván: Mert netalántal általják én fiamat.

7. Az vincellérek kedig látván, mondának egymásnak: Ez az magzat; jövvetek. öljük meg őtet, és mienk leszen az örök.

8. És megfogván őtet, veték az szőlőn || küvöl, és meg- 48va öleék.

9. Azért mit teszen az szőlőnek Ura? Jó és elveszti az vincelléreket, és adja az szőlőt egyebeknek.

10. És nem olvastátok-e az írást? Az követ (!), kit megutáltanak az rakók, ez lött az szegletnek fejében.

11. Úrtól lött ez, és csudálatos mü szemcinkben.

12. És keresik vala őtet megfogniok; és félik vala az gyöleketet, mert megesemerték vala, hogy őrejájok mondaná e példabeszédet; és őtet meghagyván, elmenének.

13. És eresztnek őhozzá némelyeket az leváltak közzöl és az erodiánosok közzöl, hogy megfognák őtet beszédében.

14. Kik jövéen, mondának őneki: Mester, tudjuk, mert igaz vagy, és nem gondolsz valakivel, mert nem nézsz embereknek orcájára, de tanejtod Istennek utát igazságban. Illik-e adót adni császárnak, avagy ne adjonk?

15. Ki tudván ő álnokságokat, monda nekik: Mit késértetek engemet? Hozjátok énnekem az pénzt, hogy lássam.

16. És azok hozák őneki. És mondá őnekik: Kié e kép, és e környölirat? Mondának neki: császáré.

48vb 17. Felelvén kedig Jézus, mondá nekik: Adjátok azért meg, mely császáré, császárnak, || és mely Istené, Istennek. És mendenek csudálkodnak vala őrajta.

18. És jövének őhozá az saduceosok, kik mondják az felkeletet nem volni; és kérdék őtet, mondván:

19. Mester, Mojzses írt műnckönk, hogy ha mely atyafiú meghaland, és meghagyandja ő feleségét, és fiakat nem hagyand, atyjafia vegye ő feleségét, és feltámasztja ő atyjafiának magzatját.

20. Valának azért nálonk hét atyafiak; az elő feleséget vőn, és meghala magzat nem hagyván.

21. És az másod vevé azt, és meghala; és sem ez nem hagyta magzatot; és az harmad azonképpen.

22. És vevék azt azt (!) azonképpen mend heten; és nem hagyának magzatot. Mendenektől utólban meghala az némbéri es.

23. Az felkeletben azért, mikor felkelendnek, kié leszen ezek közzöl az feleség? Mert heten vallották azt feleségöl.

24. Felelvén Jézus mondá őnekik: Nemde azért tévelygetek-é, mert írást nem tudtok, sem Istennek tehetségét?

25. Mert mikor felkelnek halottaiból, sem házaskodnak, és sem házasságba nem vitetnek, de lesznek miként Istennek angyali mennyben.

49ra 26. Az halottakról kedig, hogy || felkeljenek, nem olvasatok-e Mojzsesnek könyvében az bokor felett, miképpen

mondott legyen őneki Isten, mondván: Én vagyok Ábrahámnak Istene, és Izsáknak Istene, és Jákóbnak Istene.

27. Nem holtak Istene, de eleveneké. Tü azért igen tévelygetek.

28. És hozjá vépék az írástudók közzöl egy, ki hallotta vala azokat egybe kérdezkedettek, és látván, hogy őnekik jól felelt volna, kérdé őtet: Mely mendenektől elő parancsolat?

29. És Jézsus monda: Mendenektől elő parancsolat ez: Hallgass Izráel: Te Urad Istened egy.

30. És szeressed te Uradat Istenedet, mend te szüveddel, és mend te lelkeddel és mend te elméddel, és mend te telhetségeddel. Ez elő parancsolat.

31. Másod kedig ehhez hasonló: Szeressed te feledet, ment tenmagadat. Egyéb parancsolat, ezektől nagyobb, nincsen.

32. És monda neki az írástudó: Mester, igazságban jól mondád, mert egy Isten, és tölletől megválva nincs egyéb.

33. Hogy kedig szerettenessék minden szüvel, és minden lélekkel, és minden elmével, és minden értelemmel, és minden erővel: és szeretned te feledet ment || tenmagadat, nagyobb 49rb minden áldozatoknál és minden ajánlatoknál.

34. Jézsus kedig látván, hogy bölcsen felelt volna, mondá őneki: Nem messze vagy Istennek országától. És immár senki nem meri vala őtet kérdeni.

35. És felelvén Jézsus mond vala az templomban tanejtván: Miképpen mondják az írástudók Kristust Dávid Fiának?

36. Kinek Dávid mond Szent Szelletben: Monda Úr én uramnak: Úlj én jogom felöl, miglen vessem te ellenségidet te lábaidnak számolya alá.

37. Azért e Dávid mondja őtet Urának, és honnan ő fia? És az sok gyölekezet örölvö hallgatja vala őtet.

38. És mond vala nekik ő tanóságában: Órizkedjete az írástudóktól, kik akarnak járniok stólákban, és köszöntetniek vásárhelyt.

39. És ülnek elő székeken zsinagógákban, és elő ülő helyeken vacsorákon.

40. Kik benyelik özvegyeknek házokat hoszjú imádságnak okával: ezek hoszjában veszék az ítéletet.

41. És ülvén Jézus az Gazofilancium (!) ellen, nézi vala, miképpen az gyölekezet hányna ércet az Gazofilanciomba; és sok kazdagok hánynak vala sokakat.

42. Mikor kedig jött volna egy szegény özvegy, ereszte két fél akcsát, ki mondatik negyednek.

49va 43. És egybe híván ő tanejtványit, monda őnekik: || Bizony mondom tünetek, mert e szegény özvegy mendenektől, kik eresztettek az Gazofilanciomba, többet eresztett.

44. Mert mendenek abból eresztettek, mellyel bővölködtek; de mend ő nyavalyájából mendeneket, melyeket vallott, eresztette mend ő életét.

KAPITULUM XIII

1. És mikor kimene az templomból, monda őneki egy az tanejtványok közzöl: Mester, tekéntsed, mely kövek és mely rakások.

2. És felelvén Jézus, monda őneki: Látod e nagy rakásokat-e? Nem maradtatik kő kövön, ki nem megtöretik.

3. És mikor ülnő Olivetnak hegyén az templom ellen, kérdik őmagoknak Péter, és Jakab, és János, és Andoriás.

4. Uram, mondjad meg műnekönk, mikor ezek lesznek?

És mely jelenség leszen, mikor mendezek kezdnek megtökéltetnienk?

5. És felelvén Jézus, kezdé nekik mondani: Lássátok, hogy valaki tütöket el ne hitessen.

6. Mert sokak jönnek én nevembe, mondván, mert én vagyok, és elhitenek sokakat.

7. Mikor kedig hallandotok hadakat és hadaknak híreket, ne féljeteK, mert ezeknek kell lenniük; de nem legottan vége.

8. Mert támad nemzet nemzet ellen, és ország ország ellen, és lesznek földindolatok helyek szerént és éhségek. Ezek az sérelmeknek kezdeti.

9. Lássátok kedig tü tünömmagatokat, mert tanálesokban elárolnak tütöket, és az zsinagógákban megvernek, || és királyok előtt és fedelmek előtt állaptattok énértém önekik tanóságokra. 49vb

10. És minden nemzetekben előszer az evangéliomnak meg kell prédikáltatni.

11. És mikor viendnek tütöket megfögván, ne akarjatok gondolnotok, mit beszéljeteK, de mely lend adatván tünekteK az időben, azt beszéljéteK; mert nem tü vagytok az beszélők, de az Szent Szellet.

12. Elárolja kedig atyafiú atyjafiát halálra, és atya fiát, és támadnak fiak szüléjek ellen, és halállal gyetrik azokat.

13. És lesztek gyűlöségben(!) minden embereknek én nevémért; ki kedig végigállandja, az üdvözöl.

14. Mikor kedig látandjátok az pusztolatnak undokságát állani hol nem illik, ki olvassa, értse: Tahát kik Judeában vadnak, fussanak az hegyekre.

15. És ki az hajazaton, ne szálljon le és bemenjen ő házába, hogy elvegyen valamit ő házából.

16. És ki lend az mezőn, meg ne fordoljon hátmege ő ruháját felvenni.

17. Jaj kedig terheseknek és szülőknek az napokban.

18. Imádkozjatok azért, hogy télbe ne legyenek ezek.

19. Lesznek kedig azok törödelmnek napi: olyak, melyek nem voltak teremtetnek kezdetétől fogván, kit szerzett Isten máiglan, és nem lesznek.

20. És ha nem Úr az napokat megrövidejtette volna, ||
sora nem üdvözölt volna minden test; de az választottakért, kit választott, megrövidejtette az napokat.

21. És tahát, ha ki mondand tünektek: Ím itt vagyon Kristus, ne higyjétek.

22. Mert támadnak hamis Kristosok és hamis próféták, és adnak földi jelenségeket és mennyieket, és csudákat elhitre: ha lehetséges volna, az választottakat es.

23. Tü azért lássátok: Íme eleve megmondottam tünektek mendeneket.

24. De az napokban az töredelmek után az nap megsetétől, és az hód nem adja ő világát.

25. És az mennyi csillagok lesznek lehullók, és az jószágok, vadnak mennyekben, megmozdoltatnak.

26. És tahát látják Embernek Fiát jöni mennyeknek ködiben, nagy tehetséggel és dicsőséggel.

27. És tahát ereszti ő angyalit, és egybe győjti ő választottit az négy szelektől fogván, földnek végétől fogván, mennyek magasságáiglan.

28. Az figefáról kedig tanoljátok e példabeszédet. Mikor immár ő ágai meggyermekdedölnek, és levelei lendnek, esmerjétek, mert rokon vagyon az nyár.

29. Igyen es tü mikor látandjátok ezeket lenniek, tudjátok, mert rokon legyen es ajtóokban.

30. Bizony mondom tüneknek, mert nem múlik el || e sorb nemzet, mígnem mendenek legyenek.

31. Menny és föld elmúlnak, én igéim kedig el nem múlnak.

32. Az napról kedig, avagy az időről senki sem tud, sem angyalok mennyben, sem Fiú, hanem csak Atya.

33. Lássatok, vigyáztatok és imádkozjatok, mert nem tudjátok, mikor az idő legyen.

34. Mert miként az ember, ki zárandoklani eredett, meghagyta ő házat és adta ő szolgálainak minden művelkedetnek tehetségét, és az ajtó tartónak parancsolt, hogy vigyázzon.

35. Azért vigyáztatok, mert nem tudjátok, mikor jó az háznak ura, estve avagy éfélkoron, avagy ticszó koron, avagy holval?

36. Hogy mikor hirtelen jövend, ne leljen tütöket aluván.

37. Melyet kedig tüneknek mondok, mendeneknek mondom: Vigyáztatok!

KAPITULUM XIV

1. Vala kedig húsvét és pogácsa étel két nap után. És keresik vala az papok fejedelmi és az írástudók, miképpen ötet álnoksággal megfoghatnák és megölhetnék.

2. Mondnak vala kedig: Ne ez innepnapon, netalántál zaj lenne az nép között.

3. És mikor volna Jézus Bethániában, poklos Simonnak házában, és ülnő: jövő egy némbéri vallván drágalátos nar-

dipistikos kenetnek alabástromát; és az alabástrom megszegvén, ötté ő fejére. ||

50va 4. Valának kedig némelyek méltatlanol viselvén önnön
bennek, és mondván, hogy mi lön e kenetnek veszedelme?

5. Mert eladathatik vala e kenet többön, hogyanem háromszáz pénzen, és adadhatik vala szegényeknek; és méltatlanokodnak vala őrejája.

6. Jézus kedig monda nekik: Hagyjátok el azt; mit nehezelték őhozjá? Jó művelkedetet művelkedett énbennem.

7. Mert szegényeket mindenha vallotok tüveletek.

8. Melyet vallott azt töttö: eleve költé én testemet megkenetni eltemetben.

9. Bizony mondom tünetek, valahol prédikáltatik ez evangéliom mend e világban, megmondatik ő megemlékezetére, hogy ő ezt töttö.

10. És Skariuti Judás, az tizenkettő közzöl egy, elmene az papok fejedelmihez, hogy elárolná őtet őnekik.

11. Kik hallván örölének és pénzt igérének neki adóvol; és keresi vala, miképpen őtet okoson kézbe adhatná.

12. És az pogácsa ételnek előnapján, mikor az bárány ajánlatik vala, mondának az tanejtványok őneki: Hova akarod, hogy menjönk, és alkossuk teneked az bárányt emned?

50vb 13. És ereszte kettőt ő tanejtványi közzöl, és || monda őnekik: Menjetek az városba, és tü előtökbe kel egy ember, vivén egy vatale vizet; kövessétek őtet.

14. És valahova bememend, mondjátok Úrnak ház (!), mert Mester mondja, hol vagyon én hizodalmam (!), hol egyem én tanejtványimmal az bárányt?

15. És ő mutat tünetek nagy vacsoráló helyt, vettettett: és ott alkossátok műnekönk.

16. És elmenének ő tanejtványi és jutának az városba; és lelék, miképpen mondott vala őnekik: és megalkoták az báránt.

17. Estve levén kedig jövő az tizenkettővel.

18. És az egyembe evőknek és ülőknek mondá Jézus: Bizony mondom tőnektek, mert egy tüközölletek, ki énvelem eszék, alárol engemet.

19. És azok kezdének szomorodniok és mondaniok őneki eggyen eggyen: Mi nem én vagyok?

20. Ki monda őnekik: Egy az tizenkettő közzöl, ki bemártja ő kezét énvelem az sálsás tálba.

21. És Embernek Fia vagyon (!), miképpen írván vagyon őrolla; jaj kedig az embernek, ki miatt Embernek Fia alároltatik: jobb vala neki, ha nem született volna az ember.

22. És azok evén, vevé Jézus az kenyeret, és megáldá, és megszegé, és adá őnekik, és mondá: Vegyétek, ez én testem.

23. És az kelyeh vevén, hálát adván adá őnekik; és ivnak (!) ||

51ra

24. És mondá őnekik: Ez én vérem új törvénye, ki sokakért előtletik (!)

25. Bizony mondom tőnektek, mert immár nem iszom e szőlő vesszőnek venerékéből az napiglan, mikor azt iszom tüveletek újonnan Istennek országában.

26. És hálát adván kimenének az Olajoknak hegyére.

27. És monda őnekik Jézus: Mend tü meggonoszodtok az éjel énbennem, mert írván vagyon: Megverem az pásztort, és elhimletnek az csordának johi.

28. De miután felkelendek, elől kellek tütöket Galileában.

29. Péter kedig mondá őneki: És ha mend meggonoszboldnak énbennem (!), de én nem.

30. És mondá őneki Jézus: Bizony mondom tünեctek, mert te ma ez éjjel, mielőtt kakas szavát kétszer adandja, háromszer vagy megtagadandó engemet.

31. És ő továbbá beszél vala: És ha kelletendik énnekem egyembe meghalnom teveled, nem tagadlak meg tégedet. Azonképpen kedig es mendenek mondnak vala.

32. És jutának az majorba, kinek neve Getsemáni. És mondá ő tanejtványinak: Űljetek itt, míglen imádkozjam.

33. És vele vivén Pétert, és Jakabot, és Jánost, kezde kibni és nehezedni.

51rb 34. És monda ő || nekik: Szomoró én lelkem az halálíglan: türjetek itt és vigyázjatok énvelem.

35. És mikor kevesenne elébb ment volna, esék az földre, és imádkozik vala, hogyha lehetséges volna, elmenne őtöllő az idő.

36. És mondá: Abba, Atya! Mendenek lehetségesek tened. Vedd el a kelyhet éntöllem; de nem melyet én akarok, de melyet te.

37. És jövő és lelé azokat aladtok, és monda Péternek: Simon, alosz (!), nem vigyázhattál én velem egy időt.

38. Vigyázjatok és imádkozjatok, hogy nem menjetek ké-sértetbe; a szellet valóbizony kész, de a test beteg.

39. És esmég elmenvén imádkozék, azon beszédet mondván.

40. És megfordola újonnan, és lelé azokat aladtok (!); mert valának ú szemek megnehezdedtek; és nem tudják vala, mit felelnének őneki.

41. És jövő harmadszer, és monda őnekik: Alodjatok immár és nyugodjatok. Elég; eljött az idő, íme Embernek Fia adatik bűnösöknek kezekbe.

42. Keljetek fel, credjünk: Íme közel vagyon, ki engemet kézbe ad.

43. Még ő e beszéllette, jövő Skariuti Judás, egy az tizenkettő közzöl, és ővele sok gyölekezet, törökkel, és rudakkal, eresztettek az papi fedelmektől, || és az írástudóktól és az 51va vénektől.

44. Mert az ároló adott vala jelt nekik, mondván: Valakit megapolandok, ő az, fogjátok és vigyétek okoson.

45. És mikor jutott volna, legottan vépvén őhozá, monda: Üdvözlég, Rabi; és megapolá őtet.

46. És ők kezeket rejá veték, és megfogák őtet.

47. Egy kedig az környöl állók közöl késit vevén, csapá az papok fedelme szolgálját, és elvágá őneki fülét.

48. És felelvén Jézsus, monda őneki: Kijöttetek miként tolvajhoz törökkel és rudakkal és fáklyákkal, megfognotok engemet.

49. Lám menden nap tünálatok voltam az templomban tanejtván, és nem fogtatok meg engemet; de hogy írások beteljesedjenek.

50. Tahát ő tanejtványi őtet meghagyván, mend elfutának.

51. Egy néminemő hős kedig gyolccsal ő mezejtelenen ruházatott követi vala őtet; és megfogák azt.

52. És az gyolcs meghagyván, elfuta őtöllök.

53. És elvivék Jézsus az papok fejedelméhez; és egybe gyölekezének mend az papok, és az írástudók és az vének.

54. Péter kedig messzöl követi vala őtet mend el be az papok fejedelme pitvaráiglan; és ül vala az szolgálkkal || és 51vb fűjti vala őnmagát az tűzhöz.

55. De az papok fedelmi és mend az tanálcs keresnek vala

hamis tanóságokat Jézus ellen, hogy őtet halálra adhatnák; és nem lennek vala.

56. Jóllehet sokak mondanának hamis tanóságot ő ellene, és az tanóságok alkalmasok nem valának.

57. És némelyek felkelvén, vallnak vala hamis tanóságot ő ellene, mondván:

58. Mert hallottuk őtet mondani: Én megtörhetem e kézzel alkotott templomot, és harmadnap mást alkotok, nem kézzel alkotottat.

59. És nem vala ő tanóságok alkalmas.

60. Felkelvén az papok fedelme középbe, kérdé Jézust, mondván: Nem felelsz azokra valamit, melyek te ellened mondatnak ezekről?

61. Jézus kedig vesztegl vala és semmit nem felele. Az papok fejedelme kérdé őtet esmég, és mondá neki: Te vagy-e Kristus, az áldott Istennek Fia?

62. Jézus kedig mondá neki: Én vagyok. És meglátjátok Embernek Fiát ülette az tehetségnek jogja felől, és jövette mennynek ködiben.

63. Az papok fedelme kedig megmetélvén ő ruháját, mondá: Mit ajejtontk mégés tanókat?

64. Hallottátok e káromlatot. Mi tetszik tünektek? Kik
52ra mend meg || kárhoztaták őtet, hogy méltó volna halálnak.

65. És némelyek kezdének őrejá pökni, és ő orcáját bekötöni, és nyakcsapásokkal verni, és mondani őneki: Prófétizálj! És az szolgák arcólcsapásokkal verik vala őtet.

66. És mikor volna Péter alatt az pitvarban, jövő egy az papok fejedelmi lyányi közzöl.

67. És mikor látta volna Pétert önmagát fűjtette, tekéntvén őrejá, mondá: Te es az Názáreti Jézussal valál.

68. És ő megtagadá, mondván: Ingyen sem tudom, sem esmertem, mit mondasz. És kimene az pitvar eleibe; és tik szóla.

69. Esmég kedig mikor látta volna őtet az lyány, kezdé mondani az környöl állóknak: Mert ez azok közzöl való.

70. És ő esmég tagadá. És kevesenne vártatván, kik ott állnak vala, mondanak esmég Péternek: Bizony azok közzöl való vagy, mert te es galileai vagy.

71. Ő kedig kezdé átkozódni és eskenni: Mert nem esmerem az embert, kit mondotok.

72. És legottan esmég kakas szóla. És megemlékezék Péter az ígéről, kit mondott vala neki Jézus: Mielőtt kakas kétszer szólend, háromszer tagadsz meg engemet. És kezdé sírni. ||

KAPITULUM XV

52rb

1. És legottan holval tanács tartván az papok fedelmi az vénekkel és az írástudókkal és mend az tanács, megköötözvén Jézusot, vivék és adák őtet Pilátosnak.

2. És kérdé őtet Pilátos: Te vagy-e az zsidóknak királya? És ő felelvén mondá őneki: Te mondog.

3. És az papok fedelmi vádolják vala őtet sokakban.

4. Pilátos kedig esmég kérdé őtet, mondván: Nem felelsz valamit? Látod-e, mennyekben vádolnak tégedet?

5. Jézus kedig inkább semmit sem felele, úgy hogy csudálkodnék Pilátos.

6. Az innepnapon kedig szokott vala őnekik az foglyok közzöl egyet elereszteni, valamelyet kértek volna.

7. Vala kedig, ki mondatik vala Barrabásnak, ki az késá-

sokkal fogadtatott vala meg, ki az késában gyilkosságot tött vala.

8. És mikor felment volna az gyölekezet, kezdé kérni, hogy tenne önekik, miként mendenha teszen vala nekik.

9. Pilátos kedig felele nekik és mondá: Akarjátok-e, ereszjem el tünektek az zsidóknak királyát?

10. Mert tudja vala, hogy irégységben árolták volna el őtet.

52va 11. Az papok fedelmi kedig és az püspökök || rezzeszték az gyölekezetet, hogy inkább Barrabást eresztené el önekik.

12. Pilátos kedig felelvén és esmé mondá önekik: Azért mit akartok, hogy tegyek az zsidók királyának?

13. És ők ivöltének: Megfeszéhed őtet!

14. Pilátos kedig mond vala nekik: Mert, mi gonoszt tött? És ők inkább ivöltnek vala: Feszejd meg őtet!

15. Pilátos kedig akarván eleget tenni az népnek, elereszté önekik Barrabást (!). És Jézust ostorval megveretvén, adá nekik, hogy megfeszéjtenék.

16. Az vitézek kedig vivék be őtet az itélő háznak pitvarába; és egybe hívának őhozá menden sereget.

17. És ők öltözteté őtet bársonyba, és vetének őrejá tüvisben font koronát.

18. És kezdék üdvözleni őtet: Üdvözlégys zsidóknak királya!

19. És verik vala ő fejét az náddal, és hagyapják vala őtet; és térdek hajtván imádják vala őtet.

20. És miután megkáromlották volna őtet, levetkezteté őtet az bársonyból, és öltözteté őtet önmön ruhájába; és kivivék őtet, hogy megfeszéjtenék őtet.

21. És kényszerejtek egy néminemő ciréniai embert, Si-

mont, az falubalól (!) jövöt, Aleksándornak és Rufosnak atyját, hogy felvennék ő keresztjét.

22. És || vivék ötet Golgata nevű helyre, ki magyaráztatik 52vb
kopaszlatnak helye.

23. És adnak vala öneki mirrált bort innya; és nem vevé.

24. És az ötet megfeszajtók megoszták ő ruháit, eresztvén nyilat azokon, ki mit venne.

25. Vala kedig harmad idő; és megfeszajték ötet.

26. Ő igéjének címerlete irtatván: Zsidóknak királya.

27. És két tolvajt feszajték meg övele, egyet jogfelöllő és egyet balfelöllő.

28. És beteljesedett az írás, ki mond: És kegyetlenekkel számláltatott.

29. És az onnan múltók káromolják vala ötet, ő fejeket rázván, és mondván: Vach, ki megtöröd Istennek templomát, és három napokban megrakod azt.

30. Üdvözched te magadat az keresztről leszállván.

31. Azonképpen es az papok fejedelme az írástudókkal egymással megkáromolják vala, mondván: Egyebeket üdvözelt, önmagát nem üdvözetheti.

32. Ha ő Kristus, Izráelnak királya, szálljon le ma az keresztről, hogy lássuk és higyjük. És kik övele megfeszajtottak vala, büntetik vala ötet.

33. És hatod idő levén, lőnek setétek mend az földön kilenced ideiglen.

34. És kilenced időben ivöltő Jézus nagy szóval, mondván: Heli, Heli, Lama Sabatani! Ez ki így || magyaráztatott: Én 53ra
Istenem, én Istenem, hogy mit hattál meg engemet!

35. És némelyek az környöl állók közzöl hallván, modnak (!) vala: Íme Illyést híja.

36. Egy kedig elfutván betölté az szovárványt ecettel és az nádra tevén ad vala őneki venéreket, mondván: Szönjeteek, lássuk, ha jó Illyés ő levételére.

37. Jézus kedig nagy szó cresztvén, kilehelle.

38. És az templomnak soporlaha ketté szakada fellől mend el aljáiglan.

39. Látván kedig az centurió, ki ellenbe áll vala, mert így ivöltvén megholt volna: Bizony ez ember Istennek vala Fia (!).

40. Valának kedig néemberiek, és messzöl nézvén, kik között vala Magdalnai Mária és az küsebb Mária, Jakab anyja, Józsefé és Saloméának anyja.

41. És mikor volna Galileában, követik vala őtet és szolgálak vala őneki; és egyebek sokak mentenek vala fel Jeruzsálembe ővele egyembe.

42. És mikor immár estve lött volna, mert készölet vala, ki vagon az szombat előtt.

43. Jövö József Aromatiából, nemes és udvari, mert ő es vala várandó Istennek országát; bátron bemene Pilátoshoz, ||
53rb és megkéré Jézusnak testét.

44. Pilátos kedig csudálkodik vala, ha immár megholt volna; és mikor megesmerte volna az centuriótól, az centurió odahíván, kérdé őtet, ha immár megholt volna.

45. És mikor megesmerte volna az centuriótól, neki ajánlá Jézusnak testét.

46. József kedig gyolcs vevén, és őtet levevén az gyolcsba takará, és veté őtet az koporsóba, ki az kőszirtból kifaragott vala: és hengerejte követ az koporsónak ajtára.

47. Magdalnai Mária kedig és József anyja Mária nézik vala, hol helyheztetnék.

KAPITULUM XVI

1. És mikor elmúlt volna az szombat, Magdalmi Mária, és Jakab anyja, Mária, és Salome vőnek aromátakat, hogy jövéen megkenetnék Jézust.

2. És az szombatnak előnapján igen holval jövének az koporsóhoz, nap immár felkelvén.

3. És mondnak egy másnak: Ki hengerejti el nekönk az követ az koporsó ajtáról?

4. És tekéntvén láták az követ elhengerejtvén, mert bizony igen nagy vala.

5. És bemenvén az koporsóba, látának ifjat ülette jobb felől, befedeztetvén fejr stólával; és megreddenének.

6. Ki mondá önekik: Ne akarjatok ijednetek. Az megfeszölt || Názáreti Jézust keresitek; felkölt, nincs itt, íme az 53va hely, hol vették őtet.

7. De menjetek, mondjátok ő tanejtványinak, és Péternek, mert elől kel tütöket Galileában; ott meglátjátok őtet, miként mondotta tünեktek.

8. És azok kimenvén, elfutának az koporsótól, mert meghatta vala azokat rémület és félelm; és senkinek semmit sem mondanak, mert félnek vala.

9. Felkelvén kedig Jézus holval az szombat előnapján, jelenék előszer Magdalmi Máriának, kiből kivetette vala az hét ördögöket.

10. Az menvén mondá azoknak, kik övele valának gyászolók és sírók.

11. És azok hallván, mert élne és láttatott volna őtöllő, nem hívék.

12. Ezek után kedig jelentetett egyéb szállásban öközöllök kettőnek, az faluba menőknek.

13. És azok menvén mondák az egyebeknek; és sem azoknak nem hünék.

14. Mentől utólszer kedig az tizenegynek, egyembe ülettek, jelenék őnekik Jézsus; és megszidalmazá ő hütötlenégeket, és ő szüvőknek keménységeket; mert ezeknek, kik őtet látták, felkelette nem hittének.

15. És mondá őnekik: Menvén mend a világba, prédikáljatok evangéliomot minden teremtetnek. ||

53vb 16. Ki hiend és megkeresztelkedendik, üdvözöl; ki kedig nem hiend, kárhozik.

17. Azokat kedig, kik hiendnek, e jelenségek követik: Én nevembe ördögöket kivetnek és új nyelvekkel szólnak.

18. Kégyókat felvesznek, s ha mit halálost iandnak, nem árt őnekik; betegekre vetik kezeket és megvanálnak.

19. És valóbizony, miután Úr Jézsus beszéllett volna őnekik, elveteték mennybe, és ül Istennek jogja felöl.

20. Azok kedig eleredvén prédikáltak mindenött, Úr egyembe művelkedvén, és beszédekert megtökelvén, jelenséget követvén.

Lukács evangéliuma

Itt kezdtik Szent Lukács evangélista könyvö

KAPITULUM I

1. Mert valóbizony sokak akarának szerzeniek ez állatoknak mondékit, melyek mübennönk beteljesedtek.

2. Miként adtak minékönk azok, kik kezdettől fogván látták, és e beszédnek szolgálai voltak.

3. Tetett énnkem és követőnek kezdettől fogván szerel-mest mendeneket, teneked óh igen jó Oteofile (!) szerével megírnom.

4. Hogy megismerjed az igéknek igazságát, kikről tanejtattál. ||

5. Judeabeli Heródes királynak napiban volt egy némine-^{54ra}mő pap, Zakariás nevő pap, Abiásnak szerebeli, és ő felesége Áronnak lyányi közzöl; és ő neve Erzsébet.

6. Valának kedig monnok igazak Isten előtt, járván Úrnak minden parancsolatiban és igazolatiban mendennemő szeplő nélkül.

7. És nem vala őnekik fiok, azért, hogy Elzsébet meddő volna; és monnok ő napokban megélemedtek volna.

8. Lött kedig mikor Zakariás az papsággal szolgálna Isten előtt ő szerének szerzete szerént

9. Az papságnak szokása szerént nyállal kele, hogy bemenvén Úrnak templomába gerjedetet vetne.

10. És az népnek minden sokasága vala kívüöl, imádkozván az gerjedetnek ideje korán.

11. Jelenék őneki Úrnak angyala, állván az gerjedet oltárának jog felöllö.

12. És Zakariás látván megszomorodék, és félelm esék őrejája.

13. Monda kedig őneki az angyal: Ne félj Zakariás, mert meghallattatott te imádságod; és Erzsébet, te feleséged szült
54rb teneked fiat, és hívod ő nevét || Jánosnak.

14. És leszen teneked öröm és vigasság; és sokak örölnek ő születetébe.

15. Mert nagy leszen Úr előtt, bort és semmi venereket nem iszik, és Szent Szellellettel beteljesedik még anyjának méhébe.

16. És sokakat Izráel fiai közzöl fordejti ő Urokhöz Istenekhez.

17. És ő cleve kel az előtt Illyésnek szelletében és jószágában, hogy megfordeha az atyáknak szüivöket fiakba, és az hütötleneket igazaknak ildomosságára: készejteni Úrnak tökéletes népet.

18. És monda Zakariás az angyalnak: Honnan tudjam azt? Mert én vén vagyok, és én feleségem megélemedt ő napiban.

19. És felelvén az angyal monda neki: Én vagyok Gábiel, ki állok Isten előtt, és ereszttettem beszéllelem tehozjád és ezeket evangelizálnom teneked.

20. És íme lesz veszteglő és nem szólhatsz az napiglan, melyen ezek legyenek; azért, hogy nem hittél én igéimnek, melyek beteljesednek ő ideje korán.

21. És vala az nép, várván Zakariást; és csudálkodik vala, hogy ő úgy késnék az templomban.

22. Kimenvén kedig nem szólhat vala azokhoz; és megismerék, hogy látatot látott volna az templomban; || és ő vala 54va
imtő őnekik, és megmarada némáol.

23. És ez lött, hogy beteljesedtek volna ő tisztének napi:
elmene ő házába.

24. E napok után kedig Erzsébet ő felesége foga, és titkolja
vala önmagát öt hónapokban, mondván:

25. Mert így tött énnem Úr ez napokban, melyekben
tekéntette elvenni én bosszóságomat emberek között.

26. Az hatod hónapban kedig ereszteték Gábricel angyal Istentől Galileának városába, kinek neve Názáret.

27. Az férfiúnak menyezett szűzhöz, kinek neve vala József
Dávidnak házából; és az szűznek neve Mária.

28. És bemenvén őhozzá, mondá az angyal: Üdvözlégy
Mária, vagy malaszttal teljes, Úr vagyon teveled.

29. Ki mikor hallotta volna, megháboroltaték ő beszédében,
és gondolja vala, minemő volna e köszönet.

30. És monda őneki az angyal: Ne félj Mária, mert leltél
malasztot Úrnál.

31. Íme fogsz méhedben, és szülsz fiat; és hívod ő nevét
Jézusnak.

32. Ez leszen nagy, és Felséges Fiának hivattatik; és adja
Úr Isten őneki Dávidnak, ő atyjának székit.

33. És országł Jakobnak házában || örökké; és ő országának 54vb
nem leszen vége.

34. Monda kedig Mária az angyalnak: Miképpen leszen ez,
mert férfiat nem esmérék?

35. És felelvén az angyal, monda őneki: Szent Szellet jó
tebeléd, és Felségesnek jószága meghiedelmez teneked; azért
es mely születik tebelölled szent, hivatik Isten Fiának.

36. És íme Erzsébet te rokonod, és az fog fiat ő vénségében; és ez hatod hó nap öneki, ki hivattatik meddőnek.

37. Mert nem leszen lehetetlen Istennél minden ige.

38. Monda kedig Mária: Íme Úrnak szolgálóleánya; legyen énnekem te beszéded szerént. És elválék őtöllő az angyal.

39. Felkelvén kedig Mária az napokban, elmene sietelmmel az hegyekbe, Judának városába.

40. És bemene Zakariásnak házába; és köszönő Erzsébetnek.

41. És úgy lött, hogy hallotta Erzsébet Máriának köszönetit, vigada az gyermek ő méhében; és Erzsébet betelék Szent Lélekkel.

42. És monda: Áldott vagy te némberiek között, és áldott te méhednek gyimölcső.

43. És honnan énnekem az, hogy jöjjön én Uramnak anyja énhozzám?

44. Mert íme, hogy lőn te köszönetednek szava én füleimbe, vigada örömmel az gyermek én méhembem. ||

55ra 45. És boldog vagy, ki hitted, mert megtökélletnek tebened azok, melyek mondattak teneked Úrtól.

46. És monda Mária: Én lelkem felmagasztatja Urat.

47. És én szellemem vigadott én üdvösségemnek Istenemben (!).

48. Mert tekintette ő szolgálólyányának alázatosságát; mert íme ezért minden nemzetek mondnak engemet bódognak.

49. Mert tött énnekem nagyokat, ki hatalmas; és ő neve szent!

50. És ő irgalmassága nemzetekből nemzetekbe ötet félőknek.

51. Tött hatalmat ő karjában; elhímtett kevélyeket ő szü-
vöknek elméjében.

52. Levett hatalmasokat székből, és felmagasztott aláza-
tosokat.

53. Éhezőket betöltött jószágokkal, és kasdagokat eresztett hivan (!).

54. Fogadta Izráelt, ő gyermekét: megemlékezett ő irgal-
masságáról.

55. Miként beszéllett mű atyáinknak, Ábrahámnak és ő
magzatjának örökké.

56. Lakozott kedig övele Mária monnal három hónapok-
ban; és megfordola ő házába.

57. Elzsébetnek kedig betelék szülésének ideje; és szülő
fiat.

58. És hallák szomszédi és ő rokoni, mert felmagasztatta
Úr ő irgalmasságát övele; és egyembe örvendeznek vala öne-
ki.

59. És úgy lött, az nyolcad napon jövének || megkörményé- 55rb
kezni az gyermeket; és nevezik vala ötöt ő atyjának, Zakariás-
nak nevéen.

60. És felelvén, ő anyja monda: Semmi okon, de Jánosnak
hivattatik.

61. És mondának öneki: Mert senki nincsen te rokonsá-
godban, ki e névvel hivattassék.

62. Imtnék vala kedig ő atyjának, kinek akarná ötöt ne-
vezni.

63. És tollat kérvén, íra, mondván: János ő neve. És men-
denek csudálkodának.

64. Legottan kedig megnyílék ő szája és nyelve, és beszél
vala, megáldván Urat.

65. És lött nagy félelm mend ő szomszédin; és meghirheznek vala mend ez igék Judának minden hegyein.

66. És mendenek, kik hallották vala, veték ő szüvökbe, mondván: Mié alajtod, hogy az gyermek leszen? És mert Úrnak keze vala ővele.

67. És Zakariás, ő atyja, betelék Szent Szellel, és prófétála, mondván.

68. Áldott Izráelnek Ura Istene, mert meglátta és tött szabadolatot ő népének.

69. És felemelé műnekönk üdvösségnek szarvát Dávidnak, ő gyermekének házában.

70. Miképpen beszéllett az szent prófétáknak szájok miatt, kik voltak világ kezdetitől fogva.

71. Üdvösséget mű ellenségink közzöl, és mendeneknek kezéből, kik || gyűlöltének műnket.

72. Hogy tenne irgalmasságot mű atyánkkal, és hogy megemlékeznék ő szent testámentomáról.

73. Az esről, kit esködt mű atyánknak, Ábrahámnak, adandol önnönmagát műnekönk.

74. Hogy félelm nélkül szolgáljon őneki, mű ellenségönknek kezéből megszabadoltatván.

75. Szentségben és igazságban öelőttö mű minden napinkban.

76. És te gyermek, hivattatol Felségesnek prófétájának, mert eleve kelsz Úrnak orcája előtt megkészejtened ő utait.

77. Üdvösség tanóságának adatjára ő népcinek, ő bünöknek bocsánatjára.

78. Mű Istenönkbeli irgalmasságnak miatta, kikben meglátot műnket kelvén magasságból.

79. Világosejtani azoknak, kik ülnek setétekben és halál-

nak árnyékában, mű lábainknak viseletire békességnek utánban.

80. Az gyermek kedig nő vala és Szellelletel bátoroltatik vala; és vala az kietlenben ő megjelenetének napjaiglan Izráelhez.

KAPITULUM II

1. Lött kedig az napokban parancsolat költ ki Augustus császártól, hogy megirattatnék mend ez világ.

2. E megiratat előszer lött Cirinustól, || Siriabeli fedelm- 55vb
től.

3. És mendenek mennek vala ő városokba, hogy megadnák ő adójokat.

4. Felmene kedig Galileából József es, Názáret nevő városból Judeába, Dávidnak városába, ki hivatik Betlehemnek; azért, mert Dávidnak volna házából és neméből.

5. Hogy megadná ő adóját Máriával, őneki menyezett nehézkés feleségével.

6. Úgy lött kedig, mikor betöltek volna az napok, hogy szülnő.

7. És szülé ő fiát előlettet és ruhácskákka betakará ötet; és feketé ötet az jászolba, mert nem vala őneki hely az szállóhelyben.

8. És az pásztorok valának azon vidékben, vigyáztván és őrizvén az éjnek vigyázatit ő csordájok felett.

9. És íme Úrnak angyala állott rokon azok mellett, és Istennek fényessége megkönyékezte azokat; és félelemnek nagy félelmel.

10. És monda nekik az angyal: Ne akarjatok félnetek: íme

evangelizáltak tünektek nagy örömet, ki leszen minden népnek.

11. Mert ma született münckönk üdvözajtő Dávidnak városában, ki mondatik Úr Kristusnak.

12. És ez jelenség tünektek: mert meglelitek az gyermekdedet ruhácskákba takarván és az jászolba helyheztvén.

56ra 13. És legottan || lött az angyallal mennyei vitézi seregeknek sokasága, dicsérvén Istent és mondván:

14. Dicsőség magasságokban Istennek, és békesség földön jóakaró népeknek.

15. És lött, hogy mentek ötöllök az angyalok, az pásztorok beszélnek vala egymással: Menjünk Betlehemiglen, és lássuk meg az igét, mely lött, melyet tött Úr és jelentett münckönk.

16. És jövének sietvén; és lelék Máriát, és Józsefet és az gyermekdedet az jászolba vettvén.

17. Látván kedig, megértekezének az igéről, mely mondott vala az gyermekről önekik.

18. És mendenek, kik hallották, csudálkodtanak ezekről, melyek mondattak vala az pásztoroktól önekik.

19. Mária kedig megtartja vala mend ez igéket, meggyőjtven ő szüvében.

20. És megfordoltanak az pásztorok, dicsőejtvén és dicsérvén Istent mendenekben, melyeket hallottak vala és láttak vala, miképpen mondattatott vala önekik.

21. És miután beteljesedtek volna az nyolc napok, hogy megkörnyékeztetnék az gyermek, hivattaték ő neve Jézusnak, ki hivattatott az angyal miatt, mielőtt fogadtatnék méhében.

55rb 22. És miután beteljesedtek || volna Mária tisztolatinak na-

pi, Mojszesnek törvénye szerint vivék ötet Jeruzsálembé, hogy ajánlanák ötét Úrnak.

23. Miképpen írván vagyon Úrnak törvényében: Mert minden férfiú, valagmegnyitó, szentnek hivattatik Úrnak.

24. És hogy ajánlanának ostyát, az szerint, ment mondatott Úrnak törvényében: két egyenlő görlicét avagy két gyermekded galambat.

25. És íme egy ember vala Jeruzsálemben, kinek neve vala Simeon, és ez ember vala igaz és félelmes, váró Izráelnek vigasztalatját, és Szent Szellet vala őbenne.

26. És feleletet vött vala Szent Szellestől, hogy nem látna halált, hanem előszer látná Urnak Kristusát.

27. És jövő Szellet miatt az templomba, és mikor behoznák az gyermeket, Jézust ő szülei, hogy tennék az törvénynek szokása szerint őérte.

28. És ő vevé ötet ő karjára, és megáldá Istent és monda:

29. Immár elereszted te szolgádat Uram te igéd szerint békességben.

30. Mert látták én szemeim te üdvözejtődöt.

31. Kit alkottál minden népnek orcája előtt.

32. Világot pogányoknak megjelenetére, és dicsőséget te népednek Izráelnek.

33. És valának ő atyja és ő anyja csudálkodók azokon, melyek mondatnak vala őrolla.

34. És jól mondá őnekik Simeon, és mondá Máriának, ő anyjának: || Íme ez vettetett Izráelben sokaknak romlatjokra és sokaknak felkeletekre; és jelenségekre, kinek ellene mondatik. 55va

35. És te lelkedet tör általfolja, hogy megjelentessenek sok szüvekből gondolatok.

36. És vala Anna prófétiissa Sámuel leánya Asser nemzetbeli és ez elment vala sok napokban és élt vala ő férjével hét esztendőkből ő szüizeségtől fogván.

37. És ez özvegy vala nyolcszáz négy [!] esztendeiglen, ki nem távozik vala el az templomból böjtökkel és imádságokkal szalgalván [szolgálván] nappal és éjjel.

38. És ez azon időben oda jutván vall vala Úrnak és beszél vele őrolla mindeneknek kik várják vala Jeruzsálemnek szabadolatját.

39. És hogy megtökéllenek mindeneket Úrnak törvénye szerint megfordolának Galileába, Názáretbe ő városokba.

40. Az gyermek kedig nő vala és megbátoroltatik vala teljes bölcsességgel és Istennek malasztja vala őbenne.

41. És mennek vala ő szülei minden esztendőök szerint Jeruzsálembe az húsvét innepe napjára.

42. És mikor lött volna tizenkettőd esztendei felmenvén Jeruzsálembe az innepnapnak szokása szerint.

43. És az napok megtökélvén mikor megfordolának meg-
56vb marada az gyermek || Jézus Jeruzsálembe, és nem esmerék meg ő szülei.

44. Alajtván kedig őneki az társág között voltát, jövének egy napi menő földet, és megkeresék őtet az rokonság között és az esmerők között.

45. És meg nem lelvén megfordolának Jeruzsálembe megkeresvén őtet.

46. És lött harmad nap után meglelék őtet az templomban ülette az doktoroknak közepettek hallgatván és kérdezvén azokat.

47. Csudálkodnak vala kedig mendenek ő ildomosságán kik hallják vala őtet.

48. És látván csudálkodának és monda ő anyja őneki: Fiam, mit töttél így münékönk íme te atyád és én bánkódván kerestönk tégedet.

49. És monda őnekik: Mi az, hogy engemet kerestek vala? Nem tudjátok vala-é? Mert énnekem azokban kellennem mellyek én Atyámé.

50. És ők nem értették ez igéket melyet beszéllett őnekik.

51. És szállott ővelek és jött Názáretbe és vala aláztatott őnekik. És ő anyja megtartja vala mend ez igéket meggyöjtven ő szüvében.

52. És Jézus öregedik vala bölcsességgel és idővel és malszttal Istennél és embereknél.

KAPITULUM III

1. Tiberius császár császárlatjának tizenötöd esztendejében, Poncius Pilatus Judeában bírálkodtának idejében, Heródesnek || kedig Galileában negyedlő voltának idejében, Fülöp kedig ő atyjafia Ituriában és Trakonitidis vidékében negyedlő voltának idejében, és Lisaniás Abiliniában negyedlő voltának idejében. 57ra

2. Annas és Kajfas nevő papi fejedelmeknek idejekben, lött Úrnak igéje Jánoshoz, Zakariásnak fiához az kietlenben.

3. És jött Jordánnak minden vidékébe prédikálván penitenciának kereszttségét bünöknek bocsánatjára.

4. Miként irván vagyon Izsaiás próféta beszédének könyvében: Ivöltőnek szava kietlenben: Készehetek Úrnak utát, igazakká tegyétek ő ösvényit.

5. Minden völgy betöltetik, és minden hegy és halom

aláztatik: És lesznek gonoszok igazakká, és darabosok egyes utakká.

6. És meglátja minden test ő üdvözítőjét.

7. Mond vala azért az gyölekezeteknek, kik kimennek vala, hogy megkeresztelkednének őtől: Kecse kégyónak nemzeti, ki mutatott tünեktek elfutnotok Istennek jövendő haragjától?

8. Tegyétek azért penitenciának méltó gyimölcsét, és ne kezdjétek mondanotok: Ábrahámot valljuk atyánknak. Mert mondom tünեktek, hogy hatalmas Isten e kövekből felkölteni Ábrahámnak fiait.

57rb 9. Mert immár az fejsze vettetett az fának || gyökerére: azért minden fa, jó gyimölcsöt nem tevő, kimettetik és az tűzbe eresztetik.

10. És kérdezik vala az gyölekezetek, mondván: Mit tegyönk azért?

11. Felelvén kedig, monda őnekik: Kinek két szoknyája vagyon, adja egyiket nem vallónak; és kinek étke vagyon, azonképpen tegyen.

12. Jövének kedig es az jeles bünösök, hogy megkeresztelkednének; és mondának őneki: Mester, mü mit tegyönk?

13. És ő monda azoknak: Semmit toábbá, hanem mely szerzettetett tünեktek, azt tegyétek.

14. Kérdik vala kedig ötet az vitézek es, mondván: És mü mit tegyönk? És monda őnekik: Senkit meg ne rontsatok és patvart ne tegyetek; és megelégedjeteك tü jargalástokon.

15. Az nép kedig alajtván és mindenek ő szüvökben gondolván Jánosról, hogy netalántál ő volna Kristus.

16. Felele János mindeneknek mondván: Mert én vízben keresztellek tütöket; jó kedig én utánnam töllemtől erősb, ki-

nek nem vagyok méltó megódanom ő saruinak szíjait: ő Szent Szellemben keresztel meg tütöket és tűzben.

17. Kinek szóró lapátja ő kezében, és megtisztajtá ő szerőét; és egybe győjti ő búzáját ő csűribe, az polyvákat kedig || meg- 57va
égeti állhatatlan tűzben.

18. És bizony egyebeket sokakat onszolván evangelizál vala az népnek.

19. Az negyedlő Heródes kedig, mikor megfeddették őtől-
lő Heródiadisért, ő atyjafia feleségejért, és minden gonoszok-
ról, melyeket tött vala Heródes,

20. Hozjajok toldá ezt mindeneknek felette: Jánost bere-
keszté az tömlöcbe.

21. Így lött kedig, mikor minden nép megkeresztelked-
nék; és Jézus megkeresztelkedvén és imádkozván, megnyí-
lék menny.

22. És Szent Szellet leszálla őrejája testi személyben, mi-
ként galamb; és lött szó menyből: Te vagy én szerető Fiam,
tebenned jól kellettett énnkem.

23. És Jézus vala kezdendő monnal harminc esztendőt,
hogy alajtatik vala József fiának, ki volt Elié.

24. Ki volt Matatejé, ki vol (!) Lévié, ki volt Melkié, ki
volt Jannejé, ki volt Józsefé.

25. Ki volt Matatiejé, ki volt Ámosé, ki volt Nauejé, ki
volt Hellié, ki volt Naggejé.

26. Ki volt Matatejé, ki volt Matatiejé, ki volt Semmejé,
ki volt Józsefé, ki volt Judájé.

27. Ki volt Johannácé, ki volt Resácé, ki volt Zorobábelé,
ki volt Salatielé, ki volt Nirié.

28. Ki volt Melkié, ki volt Addié, ki volt Tesáné, ki volt
Helmadáné, ki volt Héré.

29. Ki volt Jézusé, ki volt Heliázaré, ki volt Jorámé, ki
57vb volt || Matetejé, ki volt Lévié.

30. Ki volt Simeoné, ki volt Judájé, ki volt Józsefé, ki volt
Jónájé, ki volt Eliáckhimé.

31. Ki volt Malkájé, ki volt Mennájé, ki volt Matatiajé, ki
volt Nátáné, ki volt Dávidé.

32. Ki volt Jesséjé, ki volt Obeté, ki volt Bózé, ki volt
Salmoné, ki volt Nássoné.

33. Ki volt Aminadábé, ki volt Aramé, ki volt Ezroné, ki
volt Fáresé, ki volt Judásé.

34. Ki volt Jákobé, ki volt Izsáké, ki volt Ábrahámé, ki
volt Tárejé, ki volt Nákoré.

35. Ki volt Serutté, ki volt Ragané, ki volt Fálagé, ki volt
Héberé, ki volt Salejé.

36. Ki volt Kajnáné, ki volt Arfaksáté, ki volt Semé, ki
volt Novéjé, ki volt Lameté.

37. Ki volt Matuzsábelyé, ki volt Énoké, ki volt Jaredé, ki
volt Malakálé, ki volt Kajnáné.

38. Ki volt Énosé, ki volt Setté, ki volt Ádámé, ki volt Is-
tené.

KAPITULUM IV

1. Jézus kedig teljes Szent Lélekkal, megfordolván Jor-
dántól, vitetik vala Szellestől az kietlenbe.

2. Negyven napokban, és késértetik vala ördögtől. És
semmit nem ött az napokban; és azokat megtökélvén, éhe-
zék.

3. Monda kedig őneki az ördög: Ha Istennek Fia vagy,
mondjad e kőnek, hogy legyen kenyérré.

4. És felele őneki Jézus: Írván vagyok, mert nem csak az kenyérral él az ember, de Istennek minden igéjével.

5. És vivé őtet az ördög magas hegyre, és mutatá őneki e földi világnak mendez || országait egy szempillantatnak 58ra idejében.

6. És monda őneki: Teneked adom mend e hatalmat és mendezeknek dicsőségit, mert mend énnekem adattak; és ki nek akarom, adom azokat.

7. Te azért ha lecsvén imádkozandol énelőttem, tiéd lesznek mindenek.

8. És felele Jézus és monda őneki: Írván vagyok, te Uradat Istenedet imádjad és csak neki szolgálj.

9. És vivé őtet Jeruzsálembe, és állaptatá őtet az templom hegyére, és monda őneki: Ha Istennek Fia vagy, ereszjed alá temagadat inneten.

10. Mert írván vagyok, hogy parancsolt ő angyalinak terollad, hogy megtartsanak tégedet.

11. És mert ő kezekbe vesznek tégedet, netalántál megsértenéd te lábaidat az kőhöz.

12. És felelvén Jézus, monda őneki: Mondván vagyok, ne késértsed te Uradat Istenedet.

13. És az ördög minden késértet megtökélvén, eltávozék ötöllő ideiglen.

14. És megfordolt Jézus Szelletnek tehetségével Galileába; és az hír kihírhevék őrolla mend az vidékbe.

15. És ő tanejt vala ő zsinagógájokban, és felmagasztatik vala mindenektől.

16. És jövő Názáretbe, hol feltartatott vala; és ő szokása szerént szombat napon bemene az zsinagógába, és fel || kele 58rb olvasni.

40. Mikor kedig nap elnyugodt volna, mendenek, kik vallnak vala betegeket külömb-külobmb leletezetekkel, viszik vala azokat őhozjá; és ő egymendenikre kezét vetvén, megvigasztá vala azokat.

41. Kimennek vala kedig az ördögök sokakból, ivöltvén és mondván: Mert te vagy Istennek Fia; és megfedvén, ||
59ra nem hagyja vala azokat szólniok, mert tudják vala őneki Kristus voltát.

42. Nap levén kedig, kieredvén megyen vala az kietlen helyre, és az gyölekezetek megkeresik vala őtet, és jövének mend el hozjáiglan és megtarták vala őtet hogy el ne távoznék őtőlök.

43. Kiknek ő monda: Mert énnekem kell egyéb városoknak es evangelizálnom Istennek országát; mert arra eresztetem.

44. És vala prédikáló Galileának zsinagógáiban.

KAPITULUM V

1. Így lött kedig, mikor az gyölekezetek omlanának őrejá, hogy hallgatnák Istennek igéjét; és ő áll vala Genazáretnek tava mellett.

2. És láta ott két hajókat, aztó mellett állókat: az halászok kedig leszállottak vala és mossák vala ő hálójokat.

3. Felmenvén kedig az hajó egyikbe, ki vala Simoné, kéré őtet, hogy az földtől kevesenne eltávoztatná; és ülvén, az hajóból tanejtja vala az gyölekezeteket.

4. Hogy kedig megszónék beszélletétől (!), monda Si-

monnak: Vigy az mélyére, és vessétek meg tü hálótokat az fogadatra.

5. És felelvén Simon, monda őneki: Parancsoló, mend ez éjszaka || munkálkodván semmit nem fogtonk; te igédben ke- 59rb
dig megvetem az hálót.

6. És mikor ezt töttö volna, egybe rekeszté halaknak nagy sokasságát.

7. Megszakad vala kedig ő hálójok, és imtének ő társoknak, kik valának az más hajóban, hogy jömmének és segéllenék őket; és jövének és betölték monnó hajót, úgy hogy monnal elmerölnének.

8. Kit mikor látott volna Simon Péter, esék Jézusnak térdeihez, mondván: Menj ki éntöllem Uram, mert bünös ember vagyok.

9. Mert az rémölet megkörnyékezte vala ötet és mendazokat, kik ővele valának az halaknak fogásában, kit fogtanak vala.

10. Azonképpen kedig Jakabot és Jánost, Zebedeusnak fiait, kik valának Simonnak társi. És monda Jézus Simonnak: Ne akarih félned, ettőlfogva immár lesz embereket fogandó.

11. És vivén az hajót az földre, mendenecket meghagyván követék ötet.

12. És így lött, mikor volna az városok egyikben, és íme egy férfiú poklossággal teljes, látván Jézust, leesvén ő orcájára, kéri vala ötet, mondván: Uram, ha akarsz, megtsiztejtatsz engemet.

13. És kinyójtván Jézus || kezét, illeté ötet, mondván: 59va
Akarlak megtsiztejtanom. És legottan eltávozék töllő az poklosság.

14. És ő parancsola őneki, hogy senkinck se mondaná; de

menj el, és mutassad temagadat az papoknak: és ajánlj te tisztolatodért, miként parancsolt Mojszes, azoknak tanóságokra.

15. Inkább meghirhezék vala kedig e beszéd őrolla; és egybe gyölekeznek vala sok gyölekezetek, hogy hallgatnák őtet, és hogy megvigaszának ő betegségekétől.

16. Ő kedig megyen vala kietlen helyre, és imádkozik vala.

17. És így lött az napok egyikben: és ő ül vala tanejtván; és valának az leváltak ülven, és az törvénynek doktori, kik jöttek vala Galileának és Judeának minden kastélyiból és Jeruzsálemből: és vala Úrnak tehetsége betegeknek vigasztásokra.

18. És íme férfiak hoznak vala egy embert ágyban, ki vala köszvényes; és keresik vala őtet bevinni és ő eleibe vetni.

19. És nem lelvén, mely felől bevinnék az gyölekezettől, felmenének az hajazatra, és az lécek által aláereszték azt ágyával középbe Jézusnak eleibe.

59vb 20. Kiknek hogy látta volna Jézus || hütöket, monda az embernek: Megbocsáttatnak teneked te bünid.

21. És kezdének gondolkodniok az írástudók és az leváltak, mondván: Ki ez, ki beszél káromlatokat? Ki bocsáthat bünöket, hanemcsak Isten önmaga?

22. Hogy kedig megesmerte Jézus ő gondolatjokat, felelven mondott őnekik: Mit gondoltok gonoszokat tü szüvetekben?

23. Mi könyvebb mondani: Megbocsáttatnak teneked te bünid, avagy mondani: Kelj fel és járj?

24. Hogy kedig tudjátok: Mert Emberfia vall hatalmat földön bünöket megbocsátani. Monda az köszvényesnek: Te-

neked mondom, kelj fel, vedd fel te ágyadat, és menj te házadba!

25. És legottan felkelvén azok előtt, felvevé ő ágyát, kiken fekszen vala, és elmene ő házába, felmagasztatván Istent.

26. És félelm foglala mindeneket; és felmagasztatják vala Istent, és betöltének félelmmel (!), mondván: Mert ma láttonk csudákat!

27. És ezek után kimene Jézus, és láta egy jeles bűnöst, Lévi nevőt, az vámon ülöt, és monda őneki: Kövess engemet!

28. És felkelvén, mindenek meghagyván, || követé ötet. 60ra

29. És alkota Lévi őneki nagy vendégséget ő házában; és vala az jeles bűnösöknek és egyebeknek sok gyölekezete, kik valának ővelek egyembe evők.

30. És morognak vala az leváltak és ő írástudói, mondván ő tanejtványinak: Mire eszék és iszék az jeles bűnösökkel és az bűnösökkel?

31. És felelvén Jézus, monda őnekik: Nem szűkösök az egészek orvos nélkül (!), de kik gonoszol vadnak.

32. Mert nem jöttem igazakat hívnom, de bűnösöket penitenciára.

33. És ők mondanak őneki: Mire bőjtölnek Jánosnak tanejtványi és imádságokat tesznek, azonképpen az leváltak? Az tieid kedig esznek és isznak?

34. Kiknek ő monda: Minem bőjtöltethetitek az vőlegénynek fiait, miglen az vőlegény vagyon ővelek?

35. Jőnek kedig napok, mikor az vőlegény elvételük ötlők; és tahát az napokban bőjtölnek.

36. Mondja vala kedig es e hasonlatot őnekik: Mert senki

nem eresztí új ruhának toldalékát ó ruhába; mert azként az új toldalék kiszakad, és az új nem illik az ónak.

37. És senki nem ereszt új bort ó tömlőkbe, mert azként az új bor megszakasz || tja az ó tömlőket, és ő elötletik (!), és az tömlők elvesznek.

38. De az új bor új tömlőkbe eresztendő és monno megtartatik.

39. És senki iván ót, legottan akar újot, mert ugymond az ó jobb.

KAPITULUM VI

1. Így lött kedig az másod szombaton, mikor előszer az vetemény által menne, szagatnak vala ő tanejtványi gabona-főket, és megszék vala ő kezekkel megmarván.

2. Az leváltak közzöl kedig némelyek mondnak vala őnekik: Mit tesztek, melyet nem illik szombaton?

3. És felelvén Jézus, monda azoknak: Nem olvastátok ezt, melyet tött Dávid, mikor éhezett és ő kik ővele valának?

4. Miképpen bement Istennek házába és vöttő az cleve vétetnek kenyérit, és megöttő, és adta azoknak, kik ővele valának; kiket nem illik vala megenni, hanemcsak az papoknak önmagoknak?

5. És mond vala őnekik: Mert Embernek Fia az szombatnak es ura.

6. Úgy lött kedig hogy az másod szombaton bemene az zsinagógába és tanejtana. És ott vala egy ember, és jobb keze aszju vala.

60va 7. Tarták vala kedig az írástudók és az leváltak, || ha szombaton megvigasztana, hogy lelnék honnan megvádolni őtet.

8. De ő tudja vala ő gondolatjokat, és monda az embernek, kinek vala aszju keze: Kelj fel és állj középbe; és felkelvén, felállá.

9. Monda kedig őnekik Jézus: Kérdlek tütöket, ha szombaton illik jól tenni, avagy gonoszol: lelket üdvözejteni, avagy elveszteni?

10. És környöl tekéntvén mendeneket, monda az embernek: Nyójt ki te kezedet; és kinyójtá, és ő keze megadaték egészségnek.

11. Ők kedig betelének hejtsággal és mondának egymásnak: Mert már mit tennék Jézusról?

12. Úgy lött kedig az napokban, kimene imádkozni és vala mend éjszaka Istennek imádságában.

13. És mikor nap lött volna, hívá ő tanejtványit, és választa tizenkettőt öközzöllök, kiket es apostoloknak nevezé.

14. Simont, kit nevezé Péternek, és Anderiást ő atyjafiát, Jakabot és Jánost, Fülöpöt és Birtalamot.

15. Mátét és Tamást, Alfeus Jakabát, és Simont, ki hivatik Zelotesnek.

16. Judást, Jakabnak atyjafiát, és Skariuti Judást, ki vala az elároló. ||

17. És leszállván Jézus azokkal, állapék mezőhelyen, és ő 60vb tanejtványinak gyölekezete és népnek nagy sokasága mend Judeából és Jeruzsálemből, Samariából és tenger mellől, Tirosiak és Sidóniak.

18. Kik jöttek vala, hogy hallgatnák őtet és megvigasztának ő leletezetektől; és kik fertezetes szelletektől gyetretnek vala, megvigasztanak vala.

19. És minden gyölekezet keresi vala illetni őtet, mert jó-zág származik vala őbelöllő, és vigaszt vala mendeneket.

20. És ő felemelvén szemeit ő tanejtványira, mond vala: Bódogok szegények, mert tietek Istennek országa.

21. Bódogok, kik ma éheztek, mert megelégedtek. Bódogok, kik ma sirtok, mert mövettek.

22. Bódogok lesztek, mikor emberek tütöket gyűlölendnek, és mikor tütöket megszidalmaznak, és kivetendik tü neveteket, monnal gonoszt, Embernek Fiájért.

23. Öröljetek az napon és vigadjatok, mert íme tü érdemtek sok mennyben; mert e szerént tesznek vala prófétáknak ő atyjok.

24. Valóbizony jaj tünetek kazdagoknak, kik valljátok tü vigadalmatokat.

25. Jaj tünetek, kik megelégedtetek, mert megéheztek; ||
61ra jaj tünetek, kik ma mövettek, mert gyászolkodtok és sirtok.

26. Jaj tünetek, mikor jól mondandnak tünetek minden emberek, mendezek szerént tesznek vala prófétáknak (!) ő atyjok.

27. De tünetek mondom, kik ezt halljátok: Szeressétek tü ellenségteket, jól tegyetek azoknak, kik tütöket gyűlöltek.

28. Jól mondjátok tünetek gonoszol mondóknak; imádjatok tütöket patvarozókért.

29. És ki csapandja egyik tügyödet, tartsad neki az másikat es; és ki elveszi teneked szoknyádat, ne akarjad megtiltanod.

30. Minden kérőknek kedig adjad temagadat (!); és ki elveszi, mely tied, ne kérjed meg.

31. És miként akartok, hogy tegyenek emberek, tü es azonképpen tegyetek önekik.

32. És ha szeretitek azokat, kik tütöket szeretnek, mely tünetek hálát? (!) Mert az bűnösök es szeretik őket szeretőket.

33. És ha jól tesztek azoknak, kik tünettek jól tesznek, mely tünettek hálálat? Ha valóbizony az bünösök es teszék azt.

34. És ha kölcsön adandotok azoknak, kiktől reménylitek megvettetek, mely hálálat tünettek? Mert az bünösök es uzsorálkodnak az bünösöknek, hogy || vegyenek egyenlőket. 61rb

35. De valóbizony szeressétek tü ellenségteket, és jól tegyetek, és kölcsön adjatok, semmit onnan nem reménylén; és leszen tü érdemtek nagy, és lesztek felségnek fiai, mert ő könyöröletes hálálatlanokon és gonoszokon.

36. Legyetek azért irgalmasok, miként irgalmas tü Atyátok.

37. Ne akarjatok ítélnetek, és nem ítéltettek; ne akarjatok kárhoztatnotok, és nem kárhoztattok; megbocsássatok, és megbocsáttattatok.

38. Adjatok, és adatik tünettek; jó mértéket és bővöt és nyomottat és tetest adnak tü kebeletekbe. Bizony azon mértékkal, mellyel mérendetek, megmértetik tünettek.

39. Mondja vala kedig őnekik e hasonlatot: Minem vezethet vak vakot? Nemde monnon az verembe esnek-e?

40. Nincs tanejtvány mestere felett; tökéletes leszen kedig menden, ha lend miként ő mestere.

41. Mit látod kedig az kalászt te atyádfia szemében, az gerendát kedig az te szemedben nem mértékled?

42. Avagy miképpen mondhatod te atyádfiának: Atyámfia, szőnjél vessem ki az kalászt te szemedből, és az gerendát te szemedben nem látod. Képmutaló, vesd ki előszer az gerendát || te szemedből, és oztán látod az kalászt kivetned te 61va atyádfia szeméből.

43. Mert nem jó fa, ki gonosz gyimölcsöt teszen, és mert nem gonosz fa, ki jó gyimölcsöt teszen.

44. Mert egymenden fa ő gyimölcséről esmertetik meg; és mert tüvisről nem szednek figét, és csipkebokorról nem szednek szőlőt.

45. Jó ember ő szővének jó kéncéből hoz jót, és gonosz ember ő szővének gonosz kéncéből hoz gonoszt; mert szűnek bőségéből szól szá (!).

46. Mit hivatok kedig engemet: Uram, Uram! És nem teszitek, melyet mondok.

47. Minden, ki jó énhozzám és hallgatja én beszédemet, és teszi azokat: megmutatom tünetek, kivel egyenlő legyen.

48. Egyenlő emberrel, ő háza rakóval az kőszirton, ki mélyen ássa és veti ő fundamentomát: áradat levén kedig, az folyó omla az házra, és nem mozdajthatá meg azt, mert rakkattatott erős kőszirton.

49. Ki kedig hallja és nem teszi, egyenlő emberrel, ő házát fundamentom nákül (!) az földön alkotóval, kire az folyó omolván, legottan leesett, és volt ő romlása nagy.

KAPITULUM VII

1. Mikor kedig megvégezte volna ő igéit az népeknek fülökbe, bemene Kafarnaumba.

61vb 2. Némely centuriónak kedig szolgálja, || ki annak drágalátos vala, gonoszol vallván, vala meghalandó.

3. És mikor hallott volna Jézusról, ereszté őhozzá az zsidóknak vénit, kérvén őtet, hogy jönnö és megvigasztaná ő szolgálját.

4. És azok, mikor jöttek volna Jézusához, szorgalmast kérik vala őtet, mondván:

5. Mert méltó, hogy ezt tégyed öneki, mert mi nemzetenket szereti, és az zsinagógát ő alkotta műnekünk.

6. Jézus kedig megyen vala övelek. És mikor immár nem messze volna az háztól, ereszté őhozá az centurió barátit, mondván: Uram, ne akarih gyetrened, mert nem vagyok méltó, hogy jöjj én hajazatom alá.

7. Mert es enmagamat nem vallottam méltónak, hogy jönnék, tehozád: de mondj igéddel, és megvigaszik én gyermekem.

8. Mert es én vagyok hatalm alatt szerzetett ember, vallván vitézeket énalattam; és ennek mondok, menj el, és elmegyen; és másnak: jöjj, és jő; és én szolgáltnak: tedd ezt, és teszi.

9. Kit hallván Jézus, csudálkodék és megfordolván mondá a gyölekezetőknek ötet követőknek: Bizony mondom tünettek, hogy nem leltem ezenne hütöt Izráelben.

10. És megfordolának || haza, kik eresztettek vala, és lelék az szolgát, ki megléletezett vala, egészségben. 62ra

11. És így lött: ennek utána Jézus megyen vala az városba, ki hivatik Naimnak; és mennek vala ő tanejtványi övele, és sok gyölekezet.

12. Mikor kedig közelejtett volna az városnak kapujához, íme egy halott hozatik vala ki, ő anyjának egyetlenegy fia: és ez özvegy vala: és az városnak sok gyölekezete övele.

13. Kit mikor látott volna Úr, irgalmassággal mozdoltatván őrajta, mondá öneki: Ne akarih sírnod.

14. És vépék, és illeté az koporsót; ezek kedig, kik viszék vala, megállottak: Hős, teneked mondom, kelj fel.

15. És felültepék, ki megholt vala, és kezde szólni; és megadá őtet ő anyjának.

16. Megfoglala kedig az félelm menedeneket, és felmagasztatják vala Istent, mondván: Mert nagy próféta támadott mű közöttök: és mert Isten meglátta ő népét.

17. És e beszéd kihírhevék őrolla mend Judeába és Jordán mellett való minden vidékbe.

62rb 18. És megmondák Jánosnak ő || tanejtványi menendezeket. És híva János kettőt ő tanejtványi közzöl.

19. És ereszté Jézusához, mondván: Te vagy-e, ki jövendő vagy, avagy egyebet váronk?

20. Mikor kedig juttanak volna az férfiak őhozjá, mondának: János baptista eresztett műnket tehozjad, mondván: Te vagy-e, ki jövendő vagy, avagy egyebet váronk?

21. Az időben kedig sokakat vigasztá meg ő leletezetektől és csapásoktól és fertezetes szelletektől, és sok vakoknak ada látatot.

22. És felelvén monda őnekik: Menjetek el, mondjátok meg Jánosnak, mellyeket láttatok és mellyeket hallottatok: Mert vakok látnak, és sánták járnak, poklosok megtisztoltatnak, siketek hallnak, halottak felkelnek, szegények evangelizáltatnak.

23. És bódog, ki megnem gonoszboltatik énbennem.

24. És mikor elmentek volna Jánosnak követi, kezdé mondani Jánosról az gyölekezeteknek: Mit mentetek ki az kietlenbe látnotok? Széltől ingandó nádat-e?

25. De mit mentetek ki látnotok? Lágy ruhákkal ruházott embert-e? Íme kik drágalátos ruhákban vadnak és gyenyerkedetekben, || királyi házakban vadnak.

62va

26. De mit mentetek ki látnotok? Prófétát-e? Valóbizony mondom tünեktek, nagyobb hogy nem próféta.

27. Ez az, kiről írván vagyon: Ím én ciesztem én angyalomat te orcád előtt, ki megalkotja te utadat teelőtted.

28. Mert mondom tünեktek: Jánus baptistától nagyobb próféta nincs némberieknek szüelőtti között; ki kedig küsebb mennyeknek országában, nagyobb ötöllétől.

29. És az jeles bűnösök hallván, megigazejták Jézust, megkeresztelkedvén Jánosnak kereszttségével.

30. És az leváltak és az írástudók megutálák Istennek tanácsát önön benne, nem keresztelkedvén meg ötöllök.

31. Monda kedig Úr: Azért kihez hasonljam e nemzetnek népét, és kihez hasonlandók.

32. Hasonlandók az vásárt ülő gyermekekhez és egymáshoz beszéllőkhöz és mondókhöz: Éneklettönk tünեktek sipokkal, és nem szöktetek; siralmas éneket éneklettönk, és nem sirtatok.

33. Mert jött János baptista nem evén kenyeret és nem iván bort és mondotok, ördögöt vall.

34. Jött Embernek Fia evén és iván és mondotok: Íme faladokló ember és bornak ivója, jelenvaló bűnösöknek || és bűnösöknek barátjok. 62vb

35. És megigazoltatott bölcsessége mend ő fiaitól.

36. Kéri vala kedig ötet némely az leváltak közzöl, hogy emnek övele; és bemenvén az leválnak házába, eszék vala.

37. És íme egy némberi, ki vala az városbeli bűnös, hogy megesmerte, mert Jézus az leválnak(!) házában emnek, vevé alabástromnak kenetét.

38. És állapván hátmegöl ő lábainál kezdé könyveivel

megmosni ő lábait, és ő hajfonatival megtörli vala és megápolja vala ő lábait, és az kenettel megkeneti vala.

39. Látván kedig az levált, ki őtet hívta vala, és mondá önnön benne: Ha e próféta volna, tudná valóbizony, mely és minemő e némberi, ki illeti őtet, mert bűnös.

40. És felelvén Jézus mondá őneki: Simon, valami mondom vagyon teneked. És ő mondá: Mester mondjad.

41. És felele Jézus: Egy néminemő uzsorásnak valának két adósi: egyik tartozik vala ötszáz pénzzel és másik ötvenvel.

42. Azoknak kedig hogy nem volna honnan megadniok, meghagyá monnaiknak. Azért melyik szereti őtet inkább?

43. Felele Simon és mondá: Alajtom, hogy az, kinek többet
63ra ha || gyot meg. És ő felele őneki: Igazan itéled.

44. És megfordolván az némberihöz, mondá Simonnak: Látod-e e némberiet? Bejövék te házadba, vizet én lábaimnak nem adál, ez kedig könyveivel én lábaimat megmosta, és ő hajfonatival megtörölröttö.

45. Apolatot énnekem nem adál: e kedig, mioltól bejöttem, nem szönt meg apolni én lábaimat.

46. Olajjal én femet meg nem kenetéd: e kenettel keneté meg én lábaimat.

47. Azért mondom teneked: Megbocsáttatnak őneki sok bűni, mert szeretett sokat; kinek kedig keveseb bocsáttatik, kevesebbet szeret.

48. Mondá kedig annak: Megbocsáttatnak teneked te bűnid.

49. És kik egyemben ülnek vala ővele, kezdének mondanok önnön benne: Ki ez, ki bűnt es bocsát?

50. Mondá kedig az némberinek: Te hütöd téged megüdvözéjtett. Menj békességgel.

1. És így lött ennek utánna, és ő utat teszen vala városok és kastélyok szerént, prédikálván és evangélizálván Istennek országát: és az tizenkettő övelek.

2. És egynéhány némberek, kik megvigasztattak vala || gonosz szellektől és betegségektől, Mária ki hivatik Magdal- 63rb
nainak, kiből kivetett vala hét ördögöt,

3. És Johanna Chuzénak, Heródes sáfárának felesége, és Zsuzsanna és egyebek sokak, kik szolgálnak vala öneki ő vágyokból.

4. Mikor kedig sok gyölekezet gyölekeznék és az városokból sietnének őhozá, mondá hasonlat szerént:

5. Kiment, ki vet, elvetni ő magvát: és mikor elvetette volna, egyebi esett az útfélen és megnyomottat és az menyői repesők megötték azt.

6. És egyebi esett az kövesre: és kikelvén megaszott, mert nem vallott zsirt.

7. És egyebi esett az tüvis közbe; és egyembe felnöttek az tüvisek és megfojtották azt.

8. És egyebi esett az jó földbe: és kikelvén gyimölcsözött száz azannyeját. Ezeket mondva ivölt vala: kinek halló fülön vagyon, hallgassa.

9. Kérdik vala kedig ötöt ő tanejtványi, mely volna e példabeszéd?

10. Kiknek ő mondá: Tünektek adván vagyon megismeretek Isten országának titkiát (!); egyebeknek kedig példabeszédekben, || hogy látván ne lássanak és hallván ne értsenek. 63va

11. Ez kedig e példabeszéd: az mag az Istennek igéje.

12. Ki kedig az útfélre esett: ezek azok, kik hallják az ígét, hogy ne higgyenek és ne üdvözöljenek.

13. De kik az kövesre estenek: ezek azok, kik mikor hallandják az ígét, örömmel fogadják azt; és ezeknek gyökerek incs, mert ideiglen hiszik és késértetnek idejében eltávoznak.

14. Mellyek kedig az tövisbe estenek: ezek azok kik mikor hallandják, szorgalmasságoktól és kazdagságoktól és életnek gyenyerkedetében ügyekezvén megfojthatnak és nem gyimölcsöznek.

15. Melyek kedig az jó földbe: ezek azok kik az jó szűben hallván az ígét, megtartják és gyimölcsöznek békességben.

16. Senki kedig az szövétnek meggyójtván nem fedí be azt edénnyel avagy nem veti azt ágy alá, de veti azt az gyertya-tartóra, hogy az házba bemenők lássák az világot.

17. Mert nincs oly titok, ki meg nem jelentetik; és nincs oly rejtek, ki meg nem esmertetik és jelenetre ne jöjjön.

63vb 18. Lássátok || azért, miképpen hallotok: mert kinek va-gyon, annak adatik; és valakinek nincs, es (!) melyet alajt vallani, elvetetik őtöllő.

19. Jövének kedig őhozzá ő anyja és ő atyjafiai, és nem közelejtetének őhozzá az gyölekezettől.

20. És megizentetet őneki: Te anyád és te atyádfiai küvöl állnak akarván tégedet látniok.

21. Ki felelvén mondá azoknak: Én anyám és atyámfiai ezek, kik hallgatják Istennek ígését és teszik.

22. Így lött kedig az napok egyikben: és ő felméne az ha-jócskába és ő tanejtványi; és mondá őnekik, menjönk el az tő elve; és felmenének.

23. Azok evezettek kedig, ő elalvék; és leszála az tóba

szélnék nagy fuvataga, és hányottatnak vala az habokkal, és veszedelmeznek vala.

24. Hozjá vépvén felkölték ötet mondván: Parancsoló, elveszönk! És ő felkelvén megporejta az szelet és az viznek háboróját; és megszönék és lön nagy lassóság.

25. Monda kedig őnekik: Hol vagyon tü hütötök? Kik félvén csudálkodának mondván || egymásnak: kinek alajtod ezt, 64ra mert szélnék és tengernek parancsol és engednek őneki.

26. Kievezének kedig Gerazenosoknak vidékekbe, ki vagyon Galileának ellenébe.

27. És mikor kimentek volna az földre, eleibe kele őneki néminemő férfiú, ki vall vala ördögöt immár sok időkbén, és ruhával nem öltözik vala, és házban nem lakozik vala, de koporsókban.

28. Ez hogy látá Jézus, leesék őelőttö és ivöltö nagy szóval mondván: Mi énnekem és teneked Jézsus, felséges Istennek Fia, onszollak tégedet, hogy ne gyeterih engemet.

29. Mert parancsol vala az fertezetes szelletnek, hogy kimenne az emberből, mert sok időkbén foglalta vala meg ötet, és megkötöztetik vala retezekkel és békókkal, őrizőkkel őriztetvén; az kötelek megszaggatván az ördögtől vitetik vala az kietlenbe.

30. Kérdé kedig ötet Jézsus mondván: Ki teneked neved? És ő mondá: Légió, mert sok ördögök mentek vala őbele. || 64rb

31. És kéri vala ötet, hogy ne parancsolna nekik az mélységbe menniek.

32. Vala kedig ott sok disznóknak csordája az hegyen őriztetett: és kéri vala ötet, hogy eresztené őket azokba; és engede őnekik.

33. Kimenének azért az ördögök az emberből és bemené-

nek az disznókba; és hirtelen főmeredek mene az csorda az tóba és megfojtaték.

34. Kik hogy láttak volna lenni az kik őrizik vala, elfutának és megmondák az városban és az falukban.

35. Kimenének kedig látniok, mely lött vala és jövének Jézusához; és lelék az embert, kiből az ördög kiment vala, ülette ő lábínál és megruháztatván és egész elmével; és megfélemének.

36. Megmondák kedig önekik es ezek, kik látták vala, mi-képpen az légiótól megvigasztott vala.

37. És mend Gerazenosok vidékinek sokasága kérék őtet, hogy elmenne őtöllök, mert nagy félelemmel tartatnak vala. Ő kedig felmenvén az hajóba, megfordola.

38. És kéri vala őtet az férfiú, kiből az ördögök kimentek 64va vala, || hogy ővele volna. Elereszté kedig Jézus őtet mondván:

39. Menj te házadba és hirdessed, menyjeeket tött Isten teneked. És elmenne mend az vidék szerént prédikálván, menyjeeket őneki tött volna Jézus.

40. Lött kedig mikor megfordolt volna Jézus tenger elve, az sok gyölekezet kivevé őtet; mert mendenek valának őtet várók.

41. És íme jövö egy férfiú Jairus, és e vala az zsinagógának fejedelme; és esék Jézusnak lábaihoz kérvén őtet, hogy bemenne ő házába.

42. Mert őneki vala egy lyánya monnal tizenkettöd esztendei, és ez meghal vala; és úgy történék mikor elmenne, hogy az gyölekezetektől megszorejthaték.

43. És vala néminemő néemberi vérfolyatban tizenkét esz-

tendőtől fogván, ki ő minden javát orvosokra költöttö vala, és sem egytől meg nem vigasztathaték.

44. Hozjá vepék hátmegől és illeté ő ruhájának peremét, és legottan megállá ő vérenek folyása.

45. És mondá Jézus: Ki az ki illetett engemet? Mendenek kedig megtagadván mondá Péter és kik ővele valának: Parancsoló, e gyölekezetek megszorejtnak tégedet és gyeternek, és te mondasz, ki az ki engemet illetett?

46. És Jézus mondá: Valaki úgy illetett engemet, mert es én tudom || én belöllem jószágnak kimentét.

64vb

47. Látván kedig az némberi, mert nem rejték őneki, reszketvén jövő és esék ő lábai előtt, és miokért illette legyen őtet, megjelenté minden nép előtt, és miképpen oly hamar megvigasztot legyen.

48. És ő mondá őneki: Lyányom, te hütöd tégedet üdvözjett. Menj békességgel!

49. Még ő e beszéllette, jövőnek némelyek az zsinagóga fejedelméhez, mondván őneki: Ne akarjad gyetrended e Mestert, mert te lyányod megholt.

50. Jézus kedig ez ige hallván felelé az lyány atyjának: Ne akarih félned, de csak higgy és megüdvözöl.

51. És mikor jutott volna az házhoz, nem ereszte valakit bemenni ővele hanemcsak Pétert és Jakabot és Jánost és az lyánynak atyját és anyját.

52. Siratják vala kedig azt mend és gyászolják vala; és ő mondá: Ne akarjatok sírnotok, mert nem holt meg a lyány, de aloszon.

53. És megmövetik vala őtet tudván, mert megholt volna.

54. Ő kedig fogván ő kezét, ivöltö mondván: Lyány, kelj fel!

65ra 55. És megfordola ő szellete és legottan felkele; || és parancsola őneki enni adniok.

56. És megrémölének ő szülei, kiknek ő parancsola, hogy valakinek ne mondanák, mely lött vala.

KAPITULUM IX

1. Egybehíván kedig Jézus az tizenkét apostolokat, ada őnekik tehetséget és hatalmat minden ördögökön, és hogy az leletezeteket megvigasztanák.

2. És cleszté azokat prédikálniok Istennek országát és megvigasztani betegeket.

3. És mondá azoknak: Semmit az útban fel ne vegyetek, sem vesszőt, sem tassolyt, sem kenyeret, sem pénzt; és két szoknyákat ne valljatok.

4. És valamely házba bemenendetek, ott lakozjatok, és onnan ki ne jőjjetek.

5. És valakik nem vendnek tütöket, kimenvén az városból lábatoknak porát es lerázzjátok, azokra való tanóságba.

6. Kimenvén kedig kerengnek vala kastélyok szerént evangélizálva és vigasztván mindenött.

7. Hallá kedig Negyedlő Heródes mendeneket melyek lesznek vala ötöllő, és kételkedik vala azért, mert némelyektől mondatnék,

65rb 8. Hogy János költ fel halottaiból. De némelyektől || mert Illyés tetett, egybektől kedig mert az régi próféták közzöl költ fel egy.

9. És mondá Heródes: Jánost én nyakazám meg. Ki kedig ez kiről én ilyeneket hallok? És keresi vala látni őtet.

10. És megfordolván az apostolok megmondák őneki vala, melyeket töttek vala. És azok vevén mene magoknak kietlen helyre, ki mondatik Bethsaidaenak.

11. Kit mikor megesmertek volna az gyölekezetek, követték őtet: és fogadá azokat és beszél vala őnekik Istennek országáról, és azokat, kik egészség nélkül szüköslők valának, megvigasztá vala.

12. Az nap kedig kezdet vala lehajlani; és hozjá vépvén a tizenkettő mondának őneki: ereszd el az gyölekezeteket, hogy menvén forduljanak az kastélyokba és az falukba, melyek rokon vannak, és leljenek étkeket, mert itt pusztá helyen vagyonk.

13. Mondá kedig azoknak: Tü adjatok őnekik ennick! És ők mondának: incsen műnekünk több hanemcsak öt kenyérünk és két halonk; hanemha találtál mü menjönk el és vegyönk ennick mend ez népnek. ||

14. Valának kedig monnal ötszer ezer férfian. És mondá az tanejtványoknak: Ültessétek le azokat seregek szerént ötvenével. 65va

15. És úgy tőnek. És mindeneket leültetének.

16. Vevén kedig az öt kenyereket és az két halakat, tekénte mennybe és megáldá azokat és megszegé, és osztá ő tanejtványinak, hogy vetnék az gyölekezetek eleibe.

17. És mindenek őnek és megelegedének; és felvéteték mely megmaradott vala azoktól az derekekből tizenkét füles kosárral.

18. És így lött mikor önmaga volna imádkozván, valának az tanejtványok ővele; és kérdé azokat mondván: kinek monnak engemet az gyölekezetek?

19. És ők felelének és mondának: Egyebek János Baptistá-

nak, egyebek Illyésnek, egyebek kedig, mert az elébbi próféták közzöl költ fel egy.

20. Mondá kedig önekik: Tü kedig kinek mondotok engemet? Felevén Simon Péter mondá: Istennek Kristusának.

21. És ő megfedvén azokat parancsolá, hogy valakinek ne mondanák ezeket.

65vb 22. Mondván: Mert Emberfiának sokat kell szenvedni és megutáltatni az vénektől és az papok fejedelmitől és az || írástudóktól és megöletni és harmadnapon felkelni.

23. Mond vala kedig mendeneknek: Ha ki akar jöni én utánam, megtagadja ő magát és felvegye ő keresztét minden napon, és kövessen engemet.

24. Mert ki akarandja ő lelkét üdvözejteni, elveszti azt, de ki elvesztendi ő lelkét énérettem, üdvözejtí azt.

25. Mert mit használ embernek, ha mend e világot nyerje, önmagát kedig elveszesse én önnön magának veszedelmet.

26. Mert ki engemet és én beszédemet megutálandja, azt Embernek Fia megutálja mikor jövend ő nagyságában és ő Atyjában és az szent angyalokéban.

27. Mondom kedig tüneknek: Bizony vadnak az itt állók közzöl némelyek, kik nem kóstolják az halált, mígnem lássák Istennek országát.

28. Lött kedig ez igék után monnal nyolc nap, és vele vevé Pétert és Jakabot és Jánost és felmene az hegyre, hogy imádkoznék.

29. És úgy lött mikor imádkoznék megváltozék ő orcájának személye, és ő ruházatja fejr megfényesedvén.

66ra 30. És íme két férfiak beszélnek vala ő || vele. Láttattak vala kedig Mojzses és Illyés.

31. Az nagyságban és beszélnek vala ő haláláról, kit meg-
tökéllendő volna Jeruzsálemben.

32. De Péter és kik övele valának megnehezettek vala álom-
mal; és felébredvén láták ő nagyságát és az két férfiat, kik
állnak vala övele.

33. És úgy lött mikor eltávoznának ötöllő mondá Péter Jé-
zsusnak: Parancsoló, jó nekünk itt lennünk, alkossonk itt há-
rom hajlakot, egyet teneked és egyet Mojszesnek és egyet
Illyésnek; nem tudván, mit mondana.

34. Ő kedig ezeket beszéllette lőn nagy köd és megkörnýé-
kezé azokat; és felmenének azok az ködbe bemenettek.

35. És lőn szó az ködből mondván: Ez én szerető Fiam, őtet
hallgassátok.

36. És mikor e szó lenne, leleték Jézus önnönmaga; és ők
félemének és senkinek semmit sem mondának a napokban
ezekből, melyeket láttak vala.

37. Úgy lőn kedig másodnapon, ők a hegyről leszállattok (!)
eleikbe kele önekik sok gyölekezet.

38. És íme egy férfiú az gyölekezet közzöl, ki ivöltő mond-
ván: Mester, || onszollak tégedet, tekénts én fiamra, mert 66rb
egyetlenegy énnemem.

39. És íme az szellet megfoglalta őtet és hirtelen ivölt; és
leejti és az tajtékkal megundokejtja őtet, és csak alig távozik
el, megnyövéen őtet.

40. És kéréim te tanejtványidat, hogy kivetnék azt, és nem
teheték.

41. Felelvén kedig Jézus mondá: Oh, hütötlen nemzet és
visszavivó (!) Miglen leszek tüveletek és miglen szenvedlek
tütöket! Hozjad ide te fiadat!

42. És mikor hozzá közelejtett volna, leejté őtet az ördög

és megnyövé. És megporejtá Jézus az fertezetes szelletet és megvigasztá az gyermeket és megadá őtet ő atyjának.

43. Csodálkodnak vala kedig mindenek Istennek nagyságán. És mindenek mindenekben csodálkodván melyeket teszen vala, mondá ő tanejtványinak.

44. Vessétek e beszédeket ti szüvetekbe: Mert jövendő, hogy Embernek Fia elároltassék embereknek kezekben.

45. És ők nem értik vala ez ígét és vala befedzett őtölle előttök: és félik vala megkérdeni őtet ez ígéről.

66va 46. Bemene kedig őbeléjek e gondolat: Ki || öközöllök nagyobb volna.

47. Jézus látván ő szüvöknek gondolatit, foga egy gyermeket és állaptatá őtet őmellette.

48. És mondá őnekik: Valaki vendi e gyermeket én nevembe, engemet veszen; és valaki vend engemet, veszi őtet, ki eresztet engemet; mert ki küsebb mend tiközöttetek, az nagyobb.

49. Felelvén kedig mondá János: Parancsoló, látánk néme lyet te nevedben ördögöt kivetőt; és megtiltók őtet, mert nem követ tégedet mivelönk.

50. És mondá azoknak Jézus: Ne akarjátok megtiltanatok őtet, mert ki nincs miellenönk, miértönk vagyon.

51. Úgy lött kedig, mikor beteljesednének ő elvételének napi és ő erősejté ő orcáját, hogy mene Jeruzsálembé.

52. És eresztte követeket ő személye előtt, hogy eredvén bemenének Samaritánosoknak városokba, és készeletet tennének őneki.

53. És nem fogadák őtet, mert ő orcája vala Jeruzsálembé menevöl.

54. Mikor kedig láttak volna ő tanejtványi Jakab és János,

mondának: Uram akarod-e || és mondjuk, hogy tűz szálljon 66vb
le mennyből és megeméssze azokat, miképpen tött Illyés?

55. És megfordolván megporejtá őket mondván: Nem tudjátok, ki szelleti vattok.

56. Mert nem jött Embernek Fia lelkeket elveszteni, de üdvözajteni; és elmenének más kastélyba.

57. Úgy löt kedig ők az útban járattok mondá egynémely őneki: Követlek tégedet, valahova menendesz.

58. És Jézus mondá őneki: Ravaszoknak likok vagyon és mennyi repesőknek fészkek; Ember Fiának kedig nincs hová fejét hajtani.

59. Mondá kedig a másiknak: Kövess engemet! És az mondá: Uram, eresz el előszer engemet mennem és eltemetnem én atyámat.

60. És mondá őneki Jézus: hadd el, hogy a halottak temesék el ő halottokat, te kedig menj el és hirdessed Istennek országát.

61. És az más mondá: Követlek tégedet Uram, de előszer eresz el engemet mennem és megmondanom azoknak, kik otthon vadnak.

62. Mondá || őneki Jézus: Senki nem kész Istennek or- 67ra
szágába menni, ki ereszti ő kezét az ekére és hátmege néz.

KAPITULUM X

1. Ezekután kedig választá Úr es más hetvenkettőt és ereszette (!) azokat ketten és ketten ő orcája előtt minden várasba és helyre, hova ő vala menendő.

2. És mond vala őnekik: Valóbizony az aratat sok, a mun-

kások kedig kevesek; kérjétek azért az aratnak urát, hogy ereszje a munkásokat ő aratásába.

3. Eredjétek ím: én eresztlek titeket, miképpen bárányokat farkasoknak közikbe.

4. Ne akarjatok viselenetek zsákokat, és se tasolyt, se sarukat; és senkinek az útban ne köszönjétek.

5. Valamely házba bemenendtek, előszer mondjátok: Békesség e háznak.

6. És ha ott lend békességnek fia, megnyugoszék ti békességték őrajta; ha kedig nem, ti békességték meg tihozjátok fordul.

7. Azon házban lakozjatok kedig: evén és iván, melyek azokval vadnak: mert méltó munkás ő érdemének. Ne akarjatok menetek házból házba.

67rb 8. És || valamely városba bemenendtek, és fogadandnak titeket, egyétek, melyek tinektek előtökbe vettetnek.

9. És vigaszjátok betegeket, kik abban vadnak, és mondjátok őnekik: elközelejt tiközitekbe Istennek országa.

10. Valamely városba bemenendtek és nem fogadandnak titeket, kimenvén ő utcáiba, mondjátok:

11. Lábainknak porát es, ki mireánk ragadott ti várostokból, letörljük tireátok: azt de mega tudjátok, mert elközelejt Istennek országa.

12. Mondom tinektek, mert könnyvebb leszen a napon Sodomának, hogynem a városnak.

13. Jaj teneked Korozaim! Jaj teneked Bethsaida? Mert ha Tirusban és Sidónban löttek volna e jószágok, melyek tibenetek löttek, régenten ciliciumban és hamuban ülvén pönitenciát tartotta volna.

14. De valóbizony Tirusnak és Sidónnak könyvebb leszén itéletben hogynem tinektek.

15. És te Kaparnaom mennyiglen felmagasztatol, pokliglan elmerejtetel.

16. Ki tütöket hallgat, engemet hallgat; és ki tütöket utál, utálja ötet, ki eresztett engemet.

17. Megfordolának kedig az hetvenkettő örömmel mondván: Uram, ördögök es engednek münekönk te nevedbe.

18. És mondá önekik: Látom vala sátánt, miként villámatot mennyből lehullatta.

19. És íme adtam tünektek hatalmat kégyókra és skorpiókra nyomotnotok és ellenségnek minden tehetségére; és semmi nem árt tünektek. ||

20. De valóbizony ebben ne örüljeteK, mert szelletek engednek tünektek; örüljeteK kedig mert tü nevetek irván vagyón mennyekben. 67va

21. Azon időben vigada Szent Szelletben és mondá: Vallok teneked mennynek és földnek Ura, mert elrejtetted ezeket az bölcsektől és az ildomosoktól, és megjelentetted azokat apródoknak. Úgy Atya, mert úgy kellett te előtted.

22. Mendenek adattak énnekem én Atyámtól: és senki nem esmerte, ki legyen Fiú, hanemcsak Atya; és ki legyen Atya, hanemcsak Fiú, és kinek akarandja Fiú megjelenteti.

23. És megfordolván ő tancjtványihoz mondá: Bódog szemek, kik látják, melyeket tü láttok.

24. Mert mondom tünektek, mert sok próféták és királyok akarták volna látniok, melyeket tü láttok és nem láhatták; és hallaniok, melyeket hallotok és nem hallották.

25. És íme némely az törvénytudók közöl felkele késért-

vén őtet és mondván: Mester, mi tevén hatom az örök életet?

26. És ő mondá őneki: Az törvényben mi vagyon írván? Miképpen olvasod?

67vb 27. Ő felelvén mondá: Szeressed te Uradat Istenedet mend te || szüveddel és mend te lelkeddel és mend te erőddel és mend te elméddel; és te feledet miként tenmagadat.

28. És ő mondá: Igazan itéled; ezt tegyed és élsz.

29. Az kedig akarván megigazejtani önmagát mondá Jézusnak: És ki én felem?

30. Feltekéntvén Jézus mondá: Néminemő ember száll vala le Jeruzsálemből Jerikóba, és esék tolvajok közibe, kik es megfoszták őtet; és csapások rejá vetvén elmenének fel, elevenen hagyván.

31. Történék kedig hogy némely pap szállana le azon úton, és látván őtet elmúla.

32. Azonképpen es az lévita, mikor volna az út mellett, és látván őtet elmúla.

33. Néminemő samaritánus kedig utat utalván juta őhozá, és látván őtet irgalmasságra rezzetették.

34. És megközelejtvén megkötözé ő sebeit beleötvén olajt és bort; és vetvén azt ő barmára mondá az stalló tartónak, hogy ő szorgalmasságát viselné.

35. És másodnapon vön két pénzt és adá az stalló tartónak és mondá: Valljad ő szorgalmazatosságát, és valamint költen-desz őrejá, én mikor megfordulandok, megadom teneked,

68ra 36. E három közzöl ki tetszik teneked, || hogy rokonb volt annak, ki az tolvajok közibe esett?

37. És az mondá: Ki az irgalmasságot töttö őneki. És mondá annak Jézus: Menj el te es azonképpen tégy.

38. Úgy lött kedig mikor menne, és ő bemene egy néminemő kastélyba, és néminemő némbéri Márta nevő, befogadá őtet ő házába.

39. És ennek vala huga Mária nevő, ki bizon ülvén Úrnak lábainál, hallgatja vala ő igéit.

40. Márta kedig szorgalmazik vala az gyakorta való szolgálathoz; ki megállá és mondá: Uram, nincs teneked szorgalmazatod, hogy én hugom enmagamat hagyot szolgálnom? Mondjad azért őneki, hogy segítjen engemet.

41. És felevén mondá őneki Úr: Márta, Márta, szorgalmazatos vagy és sokakban háboroltatol meg.

42. Bizony egy kellemetes: Mária jobb részt választot önmagának, ki nem vétetik el őtöllő.

KAPITULUM XI

1. És úgy lött, mikor volna egy néminemő helyben, imádkozván hogy megszönt volna, mondá egy ő tanejtványi közzöl: Uram, tanéli münket imádkoznonk, miképpen es János tanejtotta ő tanejtványit.

2. És mondá ő || nekik: Mikor imádkoztok, mondjátok: 68rb
Mü Atyánk, ki vagy mennyekben, szentellessék te neved.
Jöjjön te országod, legyen te akaratod, miként mennyben és azonként földön.

3. Mü minden napi kenyerönket adjad münkünk ma.

4. És bocsássad münkünk bünönket, mert bizony es mü minden münkünk vétendőnek. És ne vigy münket késértetbe.

5. És mondá azoknak: Kinek tüközzölletek vagyon ba-

rátja, és megyen őhozzá éfelkoron és mond őneki: Barátom, kölcsönözih énnekem három kenyeret.

6. Mert én barátom jött az útból énhozzám, és nincs mit vessek öceleibe.

7. És ő belől felelvén mondjon: Ne nehezelj én hozjám, mert immár ajtómat berekesztettem, és én gyermekim énvelem hajlakomban nem kelhetek fel és nem adhatom teneked.

8. És ha az hogy megnem szőnyedik koltagván: Mondom tüneknek, mert es ha nem adja őneki felkelvén azért hogy ő barátja legyen, de maga felkel ő jámbortalanságáért és adja őneki valamenejek kellemetesek.

68va 9. És én mondom tüneknek: KérjeteK és || adatik tüneknek, keresseteK és leltek, koltagjateK és megnyittatik tüneknek.

10. Mert minden, ki kér, veszen; és ki keres, lel; és koltagónak megnyittatik.

11. Ki kér azért tüközölletek kenyeret atyjától, minem követ nyójt neki? Avagy halat, minem kégyót ad neki az halért?

12. Avagy ha kérend tikmonyat, minem nyójt neki skorpiót?

13. Ha azért tü, jóllehe: gonoszok legyetek, tudtok jó adományokat adnotok tü fiaitoknak, ment inkább tü mennyei Atyátok ad jó szelletet ötet kérőknek.

14. És vala Jézus ördögöt kivető és az vala néma. És mikor kivette volna az ördögöt, megszólala az néma; és csudálkodtak az gyölekezetek.

15. Némelyek kedig öközöllok mondották: Belzebuppal, ördögök fejedelmével veti ki az ördögöket.

16. És egyebek késértvén mennyi jelenséget követnek vala ötöllö.

17. Ő kedig hogy láta ő gondolatjokat mondá őnekik: Menden ország, önön benne megosztatott, megpusztoltatik; és ház házra omol.

18. És ha kedig Sathanas önön benne megosztatott, miként állapik || ő országa? Mert mondotok engemet Belzebuppal 68vb
kivetném ördögöket.

19. Ha kedig én Belzebuppal vetik (!) ki ördögöket, tü fiaitok kívül vetik ki? Azért ők lesznek tü biráitok.

20. Bizony ha én Istennek újával veték ki ördögöket, kételkedetlen tü közitekbe jutott Istennek országa.

21. Mikor erős fegyveres őrizi ő gádoorát, békességben vadsnak mendenek, melyeket bir.

22. Ha kedig attól erősb jövend és meggyőzendi, elveszi mend ő fegyverit, kikben bizik vala, és ő foszlatit elosztja.

23. Ki nincs énvelem, énellenem vagyon; és ki nem győjt énvelem, az himt.

24. Mikor az fertezetes szellet kimenend emberből, jár vizetlen helyeken, keresvén nyugolmat; és nem lelvén mond: megfordolok én házamba, honnan kijöttem.

25. És mikor jövend, leli azt seprőkkel megtisztejtván és megékesejtván.

26. És tahát elmegyén és veszen más hét szelleteket, töllétől álnokbakat, és bemenvén lakoznak ott; és lesznek az embernek utólyi gonoszbak az előbelicknél.

27. Úgy lött kedig mikor ezeket mondaná, egy néminemő || némbéri az gyölekezet közzöl felemelvén ő szavát mondá 69ra
őneki: Bódog has, ki tégedet viselt; és az emlők, kiket emtél.

28. És ő mondá: Valóbizony boldogok, kik hallgatják Istennek igéjét és őrizik azt.

29. Az gyölekezet kedig egybefutván kezdé mondani: E

nemzet álnok nemzet: jelenséget követ és jelenség nem adatik őneki, hanemcsak Jónás prófétának jelensége.

30. Mert minképpen volt Jónás a Niniviabelieknek jelensége, ugyan leszen Embernek Fia ez nemzetnek.

31. Délszegi királyné felkel ítéletben e nemzetnek férfaiival és megkárhoztatja őket: mert jött földnek végéről hallgatni Salamonnak bölcsességét; és íme ez nagyobb, hogy nem Salamon.

32. Niniviabeli férfiak felkelnek ítéletben e nemzettel és megkárhoztatják őtet: mert művelkedtek penitenciát Jónásnak prédikációjára, s íme e nagyobb Jónásnál.

33. Senki nem gyójt szövétneket és veti rejtekbe, sem az szapu alá, de az gyertya tartóra, hogy kik bemennek, lássanak világot.

34. Te testednek szövétneke te szemed: ha te szemed egy ||
69rb ügýő lend, mend te tested világos leszen; ha kedig álnok lend, te tested es setét leszen.

35. Lássatok azért, hogy az világ, ki tü bennetek vagyon, setét ne legyen.

36. Ha azért te tested világos lend, nem vallván setétségnek valami részét, mindenestől világos leszen, és miképpen vilámatnak szövétneke, megvilágosejt tégedet.

37. És mikor beszélene, kéré őtet az leváltaknak egy némi-nemő fedelme, hogy ebéllenék ővele; és bemenvén le ülő.

38. Az levált kedig kezde önön benne gyanakodván mondani, mire nem mosdott volna meg az ebéd előtt.

39. És mondá Úr őneki: Ma tü leváltak megtisztejtátok, mely küvöl vagyon az kelyhen és az katinomon; mely kedig tübennetek, teljes ragadozással és hamissággal.

40. Hejtok, nemde az-e, ki töttö, mely küvöl vagyon, töttö azt es. mely belől vagyon?

41. De valóbizony, mely felette vagyon, adjatok alamizsnát; és íme mindenek tiszták lesznek tüneknek.

42. De jaj tünettek leváltak, kik megdézsmáljátok az mentát || és az rutát és minden káposztát; és elmúljátok Istennek 69va minden ítéletét és az szerelmet; ezeket kedig kellett tennetek és azokat nem meghagynotok.

43. Jaj tünettek leváltak, kik szeretitek az fő székeket az zsinagógákban és köszöneteket vásárhelyt.

44. Jaj tünettek, kik vattok miként az koporsók, kik nem tetnek; és emberek felettek járván nem tudják.

45. Felelvén kedig egynémely az törvénytudók közzöl, mondá öneki: Mester, ezeket mondván bosszóságot tész műnekönk.

46. És ő mondá: Es tünettek törvénytudóknak jaj, kik terhekkal megterheltek embereket, melyek nem viseltethetnek; és tü egy ujjotokkal sem illelitek az terheket.

47. Jaj tünettek, kik megrakjátok az prófétáknak koporsójokat, tü atyáitok kedig megölték azokat.

48. Bizonyába tanoljátok: Mert kedvelitek tü atyáitoknak művelkedeteket, mert bizonyba ők megölték azokat, tü kedig megrakjátok ő koporsójokat.

49. És azért Istennek bölcsessége mondá: Eresztek azokhoz prófétákat és apostolokat; és azok közzöl megölnek és üldöznek.

50. Hogy megkö || vettessék minden prófétáknak vérek e 69vb nemzettől, ki elötletett világ kezdetitől fogván.

51. Igaz Ábelnek vérétől fogván Zachariásnak véreiglen, ki

elveszett az egyház között és az oltár között; úgy mondok tünektek, hogy megkövettetik e nemzettől.

52. Jaj tünektek törvénytudók, kik vöttétek tudománynak kulcsát; tü be nem mentetek, és azokat, kik bemennek vala, megtiltottátok.

53. Mikor kedig ezeket mondaná önekik, kezdének az leváltak és az törvény tudók nehezen öellene állaniok és ő száját berekeszteniek sokakról.

54. Álnolkodván öneki, és keresvén valamit fogniok ő szájából, hogy meg vádolnák ötet.

KAPITULUM XII

1. Sok gyölekezet kedig környöl állván, úgy hogy ön egymást megnyomodnák, kezdé mondani ő tanejtványinak: Figyelmezjetek az leváltaknak kovászítól, ki mondatik képmutatlatnak.

2. Semmi kedig oly fedezet, ki nem megjelentetik, és semmi oly rejtek, ki nem megtudatik.

3. Mert melyet setétekben mondottatok, világban mondatnak; és melyeket || fülekben beszéllettetek és hajlakokban, prédikáltatnak hajzatokon.

4. Mondom kedig tünektek én barátimnak, hogy ne ijedjetek meg azoktól, kik testeteket megölik, és nincs annak utána toábbá mit tegyenek.

5. Megmutatom kedig tünektek, kit féljete: féljéte kedig ötet, ki miután megölend, hatalmat vall eresztetni pokolba. Úgy mondok tünektek, ezt féljéte.

6. Nemde öt verebek adatnak egy fél pénzen-é? És egy azok közül nincs feledetben Isten előtt.

7. De es tü feteknek minden fürti megszámláltattak. Ne akarjatok azért félnetek, mert sok verebeektől jobbak vattok tü.

8. Mondom kedig tüneknek: Minden valaki valland engemet emberek előtt, Embernek Fia es vallja őtet Istennek angyali előtt.

9. Ki kedig megtagadand emberek előtt, megtagadtatik Istennek angyali előtt.

10. És minden ki mond ígét Emberfia ellen, megbocsáttatik őneki; annak kedig, ki káromland Szent Szellet ellen, nem bocsáttatik meg.

11. Mikor kedig visznek tütöket zsinagó || gákba és az mesterekhez, ne akarjatok szorgalmaznotok, miképpen avagy mit feleljetek, avagy mit mondjatok. 70rb

12. Mert Szent Szellet tanejt tütöket az üdőben, mit kellessék mondanotok.

13. Monda kedig őneki némely az gyölekezet között: Mester, mondjad én atyámfiának, hogy oszja meg énvelem az örököt.

14. És ő mondá annak: Ember, ki szerzett engemet bíróvá avagy osztóvá türajtatok?

15. És mondá azoknak: Lássatok és őrizkedjete minden fősvénységtől; mert nincs valakinek ő élete az bőségben ezek között melyeket bír.

16. Mondá kedig ezeknek e hasonlatot mondván: Egy némimő kazdag embernek földő hozott bő gyimölcsöket.

17. És gondolja vala ön benne mondván: meggyek, hogy nincsen hova takarjam én gyimölcsimet.

18. És mondá: ezt teszem. Megtöröm én csűrömet és nagyobb alkotom; és odagyöjtök mendenecket, melyek löttek énnekem és én javimat.

70va 19. És mondok én lelkemnek: Lelkem, sok javid vadnak, sok esztendőkből szerzettettek, nyugodjál, || egyél, igyál és gyenyerkedjél.

20. Mondá kedig annak Isten: Hejt, ez éjjel te lelkedet megkérlek, és az, kiket alkottál, kiéi lesznek?

21. Igyn vagy, ki őmagának kecsezt és nem kazdag Istenben.

22. És mondá ő tanejtványinak: Azért mondom tünetek, ne akarjatok szorgalmazók lennetek tii lelketeknek mit egyetek, se tii testeteknek, mivel ruháztatok.

23. Mert az lélek nagyobb hogynem az étek, és az test nagyobb hogynem az ruházat.

24. Lássátok a hollókat, mert nem vetnek, sem aratnak, kiknek nincs pincéjek sem csűrök, és Isten élteti azokat; ment inkább tii öregbek vattok azoktól.

25. Ki kedig tii közölletek gondolván toldhat egy könyöknéjét ő állatjához?

26. Azért, ha mely küsebb sem tehetitek, az egyebiről mit szorgalmaztok?

27. Lássátok az mezőnek liliomit, miképpen nőnek, nem munkálkodnak, sem fonnak; mondom kedig tünetek, mert Salamon mend ő dicsőségében nem ruháztatik vala, miképpen ezek közöl egy.

70vb 28. Ha azért az szénát, ki ma az mezőn vagy és hol || nap az kalongyába eresztetik, Isten így ruházza, ment inkább tii töket, keves hűtővek!

29. És tū ne akarjatok keresnetek, mit egyetek avagy mit igyatok, és ne akarjatok magason emelkednetek.

30. Mert menendezeket keresik e világnak pogányi; tudja kedig tū atyátok, mert ezek nélkül szüköslötök.

31. De valóbizony előszer keressétek Istennek országát és ő igazságát; és menendezek adatnak tūnektek.

32. Ne akarjatok félnetek küseded csorda, mert kellett tū atyátoknak országot adni tūnektek.

33. Adjátok el, melyeket bírtok és adjatok alamizsnát; alkossatok tūmagatoknak zsákokat, kik meg nem avólnak, fogyatkozatlan kencset mennyben, hova ur nem közelejtet és moly meg nem semmiejti.

34. Mert hol vagyon te kenced, ott vagyon te szüved es.

35. Legyenek tū farcsoktok megszorejtván, és égő szövétnekek tū kezetekben.

36. És tū egyenlők emberekkel ő urokat várókkal, mikoron megfordoljon az mennyeközéből, || hogy mikor megjövend 71ra és koltgand, sietelmmel megnyissanak őneki.

37. Bódogok az szolgák, kiket mikor jövend az úr, lelend vigyázzatok. Bizony mondom tūnektek, hogy megszorejtja őnmagát és le ülteti azokat és menvén szolgál őnekik.

38. És ha jövend az éjnek másod vigyázatja koron, és ha harmad vigyázatja koron jövend, és úgy lelendi, bódogok az szolgák.

39. Ezt kedig tudjátok: Mert ha tudná az háziatya, mely időn az ur jönnő, vigyázna valóbizony, és nem hadná megásni ő házát.

40. És tū legyetek készek, mert mely időn nem alajtjátok, jó Embernek Fia.

41. Mondá kedig őneki Péter: Uram, mühozjánk mon-
dod-e e példabeszédet avagy mendenekhez?

42. Mondá kedig Úr: Kit alajtasz hű sáfárnak és ildomos-
nak, kit szerzet úr ő házabelieken, hogy adja őneki idején az
búzának mértékét.

43. Bódog az szolga, kit mikor jövend az úr, lelendi őneki
ügy tétét.

44. Bizony mondom tüneknek, mert mendeneken, melye-
ket bír, szerzi őtet.

71rb 45. Hogyha || mondand az szolga ő szüvében: Késedelmet
teszen én uram jönni, és kezdendi megverni az gyermekeket
és az lányokat és enni és innya* és megrészegedni.

46. Jó az szolgának ura az napon kin nem reményli, és az
időn kin nem tudja, és megosztja őtet és ő részét veti az hitle-
nekkel.

47. Az szolga kedig, ki megesmerte urának akaratját, és
nem teszen ő akaratja szerint, verettetik sok csapásokkal.

48. Mendenek kinek sok adatott, sok követtetik őtöllő, és
kinek sokat kölcsönöztenek, többet kérnek őtöllő.

49. Tüzet jöttem eresztenem földre, és mit akarok, hanem-
csak hogy meggerjedjen.

50. Keresztséggel kel kedig megkereszteltetnem, és mikép-
pen kényszereztetem mígnem megtökéllessék.

51. Alajjtátok-é, mert békességet jöttem eresztenem föld-
re? Nem mondom tüneknek; de választást.

52. Mert lesznek öton ettőlfogván egy házban, hárman
megoszlattak kettő ellen, és kettő három ellen.

* Tévedésből kétszer írta le a kódexmásoló: *megverni az gyermekeket és az lányo-
kat és enni és innya* – ezt az ismétlést kihagytuk a szövegből.

53. Megoszlatnak atya fiú ellen és fiú atya ellen; anya lyánya ellen, meny ő napa ellen || és nap ő menyé ellen.

71va

54. Mond vala kedig az gyölekezeteknek: mikor látandjátok az ködnek napnyugat felől költét, legottan mondotok: es jó, és úgy leszen.

55. És mikor látandjátok austert fuatta, mondotok hogy hév leszen; úgy leszen.

56. Képmutalók, mennynek és földnek személyét esmerték megbizonyejtanotok; ez időt kedig miképpen nem bizonyejtjátok meg?*

57. És mit kedig tünjön tölletek nem ítélitek, mely igaz?

58. Mikor kedig mégy te ellenségeddel az fedelmhez, az útban erőlködjél megszabadulnod őtöllő, netalántál kézbe ad tégedet az bírónak és az bíró ad tégedet az gyetrőnek és az gyetrő ereszt tégedet az tömlöcbe.

59. Mondom teneked, nem jössz ki ommaton, mígnem megadod az mentől utolsóbb akcsát es.

KAPITULUM XIII

1. Valának kedig némelyek azon időben beszélvén őneki az Galileabeliekről, kiknek Pilátus ő véreket elegyejtette ő áldozatokkal.

2. És felelvén mondá őnekik: Alajtjátok-e, hogy azok menden Galileabelieknél bűnösbeek voltak, mert ilyeneket szenvedtek? ||

* Tévedésből kétszer másolta le a kódexmásoló: ez időt kedig miképpen nem bizonyejtjátok meg? – ezért az ismétlést kihagytuk.

- 71vb 3. Nem mondom tünetek, de hanemha penitenciát művelkedendetek, mend azonképpen elvesztek.
4. És miképpen az tizennyolc, kikre az torony esett Siloeban és megöltö azokat, alajtjátok-é mert es azok bünösbek voltak minden embereknél Jeruzsálemben lakóknál?
5. Nem, de mondom tünetek, ha penitenciát nem tartandotok, mend azonképpen elvesztek.
6. Mondja vala kedig e hasonlatot: Egy neki vall vala figefát plántáltattat ő szőlejében; és jövő keresvén gyimölcsöt azon és nem lele.
7. Mondá kedig az szőlőművesnek: íme három esztendeje vagyon mitől fogván jövők keresvén gyimölcsöt e figefán és nem lelék: medd ki azért azt, és hogy mit foglal földet.
8. És ez felevén mondá őneki: Uram hadd el azt ez esztendőben és mígnem környékét megássam és creszjek ganéjt környöllö.
9. És ha bizony gyimölcsözend; ha nem kedig, jövendővöl kivágjad azt.
10. Vala kedig tanejtó ő zsinagógájokban szombatokon.
11. És íme egy némbéri, ki vallja vala betegségnek szel-
- 72ra letét || tizennyolc esztendőtől fogván és meggörbedet vala és mendenestől fogván fel nem nézhet vala.
12. Kít látott volna Jézus hívá őtet őhozjá és mondá őneki: Némbéri, megszabadoltál e betegségedtől.
13. És veté őrejá kezét; és szorgalmazatost feligazoltaték és dicsővejti vala Istent.
14. Felevén kedig az zsinagóga fedelme méltatlankodván, mert szombaton vigasztott volna embert, Jézus mond vala az gyölekezetnek; hat napok vadnak, kikben kel művelkedni; ezekben azért jövetek és megvigasztatok.

15. Felelvén kedig Úr őneki mondá: Kép mutalo, tu egy-
mentenek szombaton nem megódja-e ő tehenét avagy sza-
marát az jászoltól és viszi megitatnia?

16. Ez Ábrahámnak lányát kedig, kit en tizenyolc esz-
tendőtől fogván megkötözött Satanás, nem meg kellett-é
ódani e kötélből e szombatnak napján?

17. És mikor ezt mondotta volna, általkodnak vala mend
ő ellenségi; és minden nép öröl vala mendazokon, melyek
dicsővöl lesznek vala || őtöllö.

72rb

18. Mond vala azért: Kivel egyenlő Istennek országa? És
kivel alajtom azt egyenlőnek?

19. Egyenlő mustármaggal, kit ember vevén vet ő kertébe;
nőt és lött nagy fája, és az mennyei repesők megnyugodtanak
ő ágai alatt.

20. És esmég mondá: Kivel alajtom egyenlőnek Istennek
országát?

21. Egyenlő kovással, kit vevén némbéri elrejt három
mérce lisztbe, mignem mend megkeljen mendenestől.

22. És megyen vala városok szerént és kastélyok szerént
tanejtván és utat utalván Jeruzsálembe.

23. Mondá kedig egynémely őneki: Uram, ha kevesen
vadnak, kik üdvözölnek? Ó kedig mondá azoknak:

24. Erőködjetekek bemennetek az szoros kapun, mert mon-
dom tünektek, hogy sokak keresnek bemenniük, és nem me-
hetnek.

25. És mikoron bemenend az háziatya és berekesztendi az
ajtót, kezdetek küvöl állanotok és koltagnotok az ajtón mond-
ván: Uram, Uram, nyisd meg műnekönk. És felelvén mond
tünektek: Nem tudlak tütöket honnan valók legyetek.

26. [hiányzik]*

27. Távoztatok el éntöllem hamisságnak művelkedői.

72va 28. Ott leszen siralm és fogaknak || csikorgatása mikor látandjátok Ábrahámot és Izsákot és Jákobot és minden próféta-
tákat Istennek országában, tü kedig kiüzettek.

29. És jönnek napkelet felől és napnyugat felől, és megnyugosznak Istennek országában.

30. És íme vadnak utolsók, kik valának előlsők, és vadnak előlsők, kik valának utolsók.

31. Azon napon vépének öhozjá az leváltak közzöl néme-lyek mondván őneki: Menj ki és menj el inneten, mert Heródes megakar tégedet ölni.

32. És mondá azoknak: Menjetek és mondjátok az ravasz-
nak: ím ördögöket vetek ki és egészségeket teszek ma és hol-
napon, és harmadnapon megtökélletem.

33. De valóbizony éme kem kell járnom ma és holnapon és az után való napon, mert nem foglal veszedelm prófétát Jeru-
zsálem [Jeruzsálemen] küvöl.

34. Jeruzsálem! Jeruzsálem! Ki megölsz prófétákat és meg-
kövezed azokat, kik tehozjad eresztettek, mennyeszer akar-
tam te fiaidat egybe győjtenem miként az madár ö fészket ö
szárnyai alá; és nem akarád.

72vb 35. Íme meg || hagyatik tünektek tü házatok pusztán. Mon-
dom kedig tünektek, mert nem láttok engemet mígnem
jöjjön az idő mikor mondjátok: Áldott, ki jött Úrnak nevébe.

* A 26. vers egészében, a 27. vers első fele hiányzik az eredetiből.

1. És úgy lött mikor menne az leváltaknak egy néminemő fedelmének házába szombaton kenyeret enni; és ők álnokol tartják vala ötet.

2. És íme egy néminemő bélpoklos ember ő előttö.

3. És felelvén Jézus az törvény tudóknak és az leváltaknak mondá: Ha illik szombatokon vigasztani.

4. És ők veszteglének. Ő kedig ragadván megvigasztá azt és elereszté.

5. És felelvén mondá azoknak: Tü, kiteknek számara avagy tehene a kútba esendik és nem legottan kivonszja-é azt szombatnak napján?

6. És nem felelhetének erre őneki.

7. Mondja vala kedig az hivatalosoknak e példabeszédet nézvéen előülő helyeket választanának, mondván azoknak:

8. Mikor hivattatol az mennyekezőbe, ne ülj az főhelyre, metalántál tölledtől tisztelendőbb hivattatott attól.

9. És tahát jöven az ki tégedet és amazt || hította, mondjon 73ra teneked: add ennek a helyt! És tahát pirongással kezded az utolsó helyt tartanod.

10. De mikor hivattatol az mennyekezőbe, menj és ülj az utolsó helyen, hogy mikor jövend, ki tégedet hivat, mondjon teneked: Barátom menj fel! Tahát leszen teneked dicsőség az egybe evők előtt.

11. Mert minden, ki őmagát felmagasztatja aláztatik, és minden, ki őmagát aláandja, felmagasztatik.

12. Mond vala kedig annak es, ki őtet hívtta vala: Mikor ebédet avagy vacsorát tész, ne akarjad hívnod te barátidat, sem rokonidat, sem szomszédidat, sem atyádfiait, sem kazda-

gokat; netalántál ők es esmég megvendégljenek tégedet és legyen teneked megforbátlat.

13. De mikor vendégséget tész, hívj szegényeket, és bénákat és sántákat és vakokat.

14. És bodog lész, mert nincs honnan megforbatlhassák tenéked: mert tenéked megforbatlatik az igazaknak felkeleltekbén.

73rb 15. Ezeket mikor hallotta volna egynémely az egyembevők || közzöl, mondá: Bódog, ki eszik kenyeret Istennek országában.

16. És ő mondá annak: Egynémely ember alkotott nagy vacsorát és hivt sokakat.

17. És eresztette ő szolgálit az vacsorának ideje korán mondani az hivatalosoknak, hogy eljöjjenek, mert immár megkészejtettek mindenek.

18. És kezdék mend egyembe magokat menteni. Az elő mondá: falut vöttem és ki kell mennem és meglátnom azt, kérlek tégedet, ments meg engemet.

19. És az másik mondá: Öt iga barmot vöttem és elmegyek megbizonyejtanom azokat, kérlek tégedet, ments meg engemet.

20. És az harmad mondá: Feleséget vöttem és azért nem mehetek.

21. És megfordolván az szolgál, megmondá ezeket ő urának. Tahát megharagván az házi atya mondá ő szolgáljának: Menj ki hamar az utcákba és az városnak szegébe, szegényeket és bénákat és vakokat és sántákat hozih be ide.

22. És mondá az szolgál: Úgy lött uram ment parancsoltál, és még hely vagyon.

23. És mondá az úr ő szolgáljának: Menj ki az szőlő közbe

és az sövények közbe || és erőltessed bejőnnick, hogy teljék be 73va
én házám.

24. Mondom kedig tüneknek, hogy e férfiak közzöl, kik hivatalosok voltak, egy sem kóstolja én vacsorámat.

25. Mennek vala kedig sok gyölekezetek övele; és megfordolván mondá önekik:

26. Ha ki jó énhozjám és nem gyűlöli ő atyját és ő anyját és feleségét és fiait s atyjafiait és hugit, meglen kedig es ő lelkét, nem lehet én tanejtványom.

27. És ki nem visclendi ő keresztjét és jövend énutánam, nem lehet én tanejtványom.

28. Mert ki tüközzölletek akarván tornyot rakni nemde előszer ülvén megszámlálja-e ő költségét, melyek kellemetesek ha vadnak az megtökélletére.

29. Hogy miután ő fundamentomát megvetendi és meg nem végezhetendi, mindenek kik látják, ne kezdjék megkáromlani őtet.

30. Mondván: Mert ez ember kezdett rakni tornyot és nem végezhetette meg.

31. Avagy mely király menendő hadat tenni más király ellen, nemde előszer ülvén meggondolja-e, ha tízszer ezerrel kelhetne öeleibe, ki husszer ezerrel jó őhozjá.

32. Egyébként még messzöl vallván || követséget eresztvén 73vb
kéri azokat, melyek békessége.

33. Ígyen azért minden tüközzölletek, ki nem megüzenendi mindeneket, melyeket bír, nem lehet én tanejtványom.

34. Jó az só: ha kedig az só elenyészendik, mibe sózatik?

35. Sem kellemetes földre, sem kamoraszékbe: de kivette-tik. Kinek kedig vadnak hallandó fülei, hallgassa.

1. Valának kedig őhozja közelejtők az jeles bűnös művelkedetbeliek és az bűnösök, hogy hallgatnák őtet.

2. És morognak vala az leváltak és az írástudók mondván, mert e bűnösöket fogad és eszék ővelek.

3. És mondá azoknak e példabeszédet mondván:

4. Ki tü közölletek az ember, kinek vagyon száz juha, és ha elvesztend egyet ezek közül, nemde meghagyja-é az kilencszázkilencet[!] az kietlenben és elmegyén ahhoz, ki elveszett vala, mígnem meglelje azt.

5. És mikor meglelendi azt, veti ő karjára örölvén.

6. És hazajövéén egybehíja ő barátit és ő szomszédit mondván azoknak: egyembe öröljetek énvelem, mert megleltem én juhomat, || ki elveszet vala.

7. Mondom kedig tünettek, hogy ugyan öröm leszen mennyben egy bűnösön penitenciát művelkedőn inkább hogynem kilencszázkilencen kik nem szükösök penitencia nélkül.

8. Avagy mely néemberi vallván didragmát és ha elvesztendi az egyik dragmát nemde szövétneket gyójt-é és megforgatja-é az házat és szerelmest megkeresi mígnem meglelje.

9. És mikor lelendi egybehíja ő asszony barátit és szomszédit mondván: egyembe öröljetek énvelem, mert megleltem az dragmát, kit elvesztettem vala.

10. Úgy mondok tünettek, öröm leszen Istennek angyali előt egy bűnösön penitenciát tartón.

11. Mondá kedig: egy néminemő embernek valának két fiai.

12. És mondá azok közzöl az ifjabb atyjának: Atya, adjad meg énnekem az jóból részemet, mely engemet illet; és megosztá őneki a vagyont.

13. És nem sok napok után mendeneket egybegyőjtván az ifjabb fiú eleredett szarándoklani messzevaló országba; és ott eltékozlotta ő javát élvén belendesöl.

14. És miután mendeneket meg || emésztett volna, lött 74rb nagy éhség az országban. És ő kezde nyavalgania.

15. És elmene és az országbeli polgár egyikhez egyesülő. És ereszté őtet ő falujába, hogy őrizne disznókat.

16. És kívánja vala ő hasát betölteni az malátákból, kiket az disznók esznek vala; és senki sem adja vala őneki.

17. Ő kedig önnönbele fordolván mondá: Mennye béresek bővölködnek kenyerekkel én atyám házában, én kedig itt éhvel elveszek.

18. Felkelek és elmegyek én atyámhoz és mondok őneki: Atya, bűnhödtem mennyben és te előtted.

19. Immár nem vagyok méltó hivattatnom te fiadnak, tégy engemet, miként az te béresed közzöl egyet.

20. És felkelvén jövő ő atyjához. Mikor kedig még messze volna, látá őtet ő atyja és irgalmassággal mozdoltaték; és eleibe futván esék ő nyakára megapolván őtet.

21. És mondá őneki az fiú: Atya, bűnhödtem mennyben és te előtted, immár nem vagyok méltó hivattatnom te fiadnak.

22. Mondá kedig az atya ő szolgáinak: Hamar hozjátok az előstólát és öltöztessétek meg őtet, és adjatok őneki gyűrőt ő kezébe és sarut ő lábaiba.

23. És hozjatok kövér || borjút és öljétek meg; és egyönk 74va és gyenyerkedjünk.

24. Mert ez én fiam megholt vala és meglevenedett, elveszett vala és meglettetett; és kezdének mend gyenyerkednick.

25. Vala kedig az ő idesb fia az mezőn; és mikor hazajönnő és az házhoz közelejtene hallá az hangoslatot és az kart.

26. És híva egyet az szolgák közzöl és kérdé, mik volnának ezek.

27. És ő mondá őneki: Te atyádfia jövö haza, és te atyád ölö meg kövér borjút, mert egészségben vöttö azt.

28. Méltatlankodék kedig és nem akara bemenni. Ő atyja azért kedig kijövén kezdé kérni őtet.

29. És ez felelvén mondá ő atyjának: Íme ezennye eszten-dőkben szolgállok teneked és sonha te parancsolatodat el nem mulattam; és sonha nem attál énnem kecskeollót, hogy én barátimmal gyenyerkedném.

30. De mi után e te fiad ki benyelte ő javát, jött, kövér borjút öltél meg őneki.

31. És mondá annak: Fiam, te mindenha velem vagy, és mend az enyéim tieid.

32. Kell vala kedig gyenyerkednönk és örölnönk, mert az te atyádfia megholt vala és meglevenedett, elveszet vala és meglettetett. ||

1. Mond vala kedig ő tanejtványinak: Vala egy némine-mő kazdag ember, kinek vala folnagya; és ez megócsárlatott őnálá monnal eltékozlotta volna ő javit.

2. És hívá őtet és mondá őneki: Eh mit hallok tefelölled;

adjad számát te folnagykodatodnak, mert ímmár nem folnagykodhatol toábbá.

3. Mondá kedig az folnagy önbenne: Mit tegyek, mert én uram elveszi éntöllem e folnagyaságot; nem áshatok, koldoltomat általlom.

4. Tudom metszek, hogy mikor eltávoztatandom e folnagyaságtól, fogadjanak engemet ő házokba.

5. És úgy egybehíván ő urának adósit mond vala az előnek: Mennyével tartozol én uramnak?

6. És az mondá őneki: száz kádos olajjal. És mondá annak: vegyed te okodat, ülj és irih hamar ötvent.

7. Ennekutána mondá az másiknak: de te mennyével tartozol? Ki mondá: száz gírla búzával. És ő mondá annak: vegyed te leveledet és irih nyolcszázat.

8. És dicséré úr e hamisságnak folnagyát, mert ildomosan tött volna; mert e világnak fiai ildomosbak fényességnek || fiainál ő nemzetekben.

75ra

9. És én mondom tüneknek, alkossatok tü magatoknak barátokat e hamisságnak vagyából: hogy mikor megfogyatkozandotok, fogadjanak tütöket az örök hajlakokba.

10. Ki hú az küssebben, az az nagyobbban es hú; és ki az kevésben hitlen, az az nagyobbban es hamis.

11. Ha azért az hamis vagyban hűvök nem voltatok, mely tietek, ki hiszen tüneknek.

12. És ha az egyebében hűvök nem voltatok, mely tietek, ki adja tüneknek.

13. Sem egy szolgálta nem szolgálhat két urat: mert avagy egyiket szereti és a másikat gyűlöli, avagy egyikkel egyesől és az másikat utálja. Nem szolgálhattok Istennek és mammonnak.

14. Hallják vala kedig mendezeket az leváltak, kik fösvények valának, és megmövetik vala ötet.

15. És mondá azoknak: Tü vattok, kik igazejtjátok tü magatokat emberek előtt; Isten kedig tudja tü szüveteket: mert mely embereknél magasb, undok Istennél.

16. Törvény és próféták Jánosiglan: attólfogván evangelizáltak Istennek országa; és minden hatalmat teszen abban.

17. Könnyebb mennynek és földnek elmúlni, hogynem az törvényből egy apexnek elmúlni.

75rb 18. Minden ki el || hagyja ő feleségét és mást vend, belendezkedik; és ki az fértől elhagyottat vendi, belendezkedik.

19. Vala egy néminemő kazdag ember, ki öltözik vala bársonyba és biborba, és gyenyerkedik vala minden napon fényesen.

20. És vala egy néminemő koldos Lázár nevő, ki fekszen vala ő ajtára, teljes varakkal.

21. Kévánván megelégedni az derebkből, melyek hullnak vala le az kazdagnak asztaláról; és senki őneki nem adja vala. De jönnek vala az ebek és megnyalják vala ő varait.

22. Úgy lött kedig, hogy meghalna az koldos és vitetnék az angyaloktól Ábrahámnak ölébe. Meghala kedig az kazdag és temették pokolba.

23. Felemelvén kedig ő szemeit mikor volna az gyetrelmekben, látá messzől Ábrahámot és Lázárt ő ölében.

24. És ivöltvén mondá: Atyám Ábrahám, irgalmazih énnekem és ereszjed Lázárt, hogy mártsa ujjának utolját az vízbe és hijedelmezze meg én nyelvemet, mert gyetretem e lángban.

25. És mondá Ábrahám: Fiam emlékezzél meg, mert sok jókat vöttél te életedben, és Lázár azonképpen gonoszokat; de
75va ma ez vigasztaltatik || te kedig gyetrel.

26. És mendezekben nagy közlet erősejtetett mü közöttök és tü közöttetek, hogy ezek, kik akarnának innen tü hozjátok menni, nem mehetnek, sem jöhetnek ide onnaton.

27. És mondá: Kérlek tégedet azért Atyám, ereszjed őtet én atyámnak házába.

28. Mert vadnak őt atyámfiái, hogy tanoljon azoknak és ők ne jöjjenek ide e gyetremnek helyére.

29. És mondá őneki Ábrahám: Mojzsest és prófétákat vallnak, hallgassák azokat.

30. És ő mondá: Nem, atyám Ábrahám; de ha ki halottaiból menne őhozjájok, penitenciát művelkednének!

31. Mondá kedig őneki: Ha Mojzsest és az prófétákat nem hallgatják, es ha ki halottaiból felkelend, nem hisznek őneki!

KAPITULUM XVII

1. És ő tanejtványinak mondá: Lehetetlen, hogy ne jöjjenek gonoszbolatok; jaj kedig annak, ki miatt jönnek.

2. Jobb annak, ha malomkő vettessék ő nyaka környöl és vettessék az tengerbe, hogy nem hogy meggonoszbegon egyet ez aprók közzöl.

3. Figyelmezjetek tü magatoknak: ha bünhendik tebened te atyádfia, fedjed meg őtet; és ha penitenciát művelkedendik, bocsáss meg őneki.

4. És ha hétszer napjában || bünhedik tebened, és ha 75vb hétszer napjában meg fordolnad tehozjád, mondván: bánom tettemet, bocsáss meg őneki.

5. És mondának az apostolok Úrnak: Többihed meg műnekönk hütönket!

6. Mondá kedig Úr: Ha vallandotok hütöt miként mustármag, mondandotok e szederih fának kiirtatni és tengerbe plantáltatni; és enged tünetek.

7. Ki kedig tüközzölletek vall szántó szolgát avagy tehenőrizőt, kinek az mezőről megfordolván mondjon legottan őneki: menj el és ülj le.

8. És ne mondjon őneki: Készeh, hogy vacsoráljam és szoréhad meg temagadat és szolgálj énnekem míglen egyem és igyam, és czekután te es egyél és igyál.

9. Minem vall hálátatot az szolgának, mert töttö, melyeket parancsolt őneki? Nem alajtom.

10. Ígyen es tü mikor tenditek mendeneket, melyek parancsoltattak tünetek, mondjátok: Kelletlen szolgák vagyunk, melyet kellett tennünk töttönk.

11. És úgy lött, mikor menne Jézus Jeruzsálembe, megyen vala Samariának és Galileának általla.

12. És mikor bemenne egy néminemő kastélyba, cleibe ke-
76ra lének || őneki tíz poklos férfiak, kik megállapának messzöl.

13. Felemelék szavokat mondván: Jézus parancsoló! Ir-galmazih műnekünk.

14. Kiket hogy látá mondá: Menjetek, mutassátok magatokat a papoknak! És úgy lött, mikor elmennének, megtisztoltattak.

15. Egy kedig azok közzöl hogy látá mert megtisztoltott, megfordolt nagy szóval felmagasztatván Istent.

16. És esék ő orcájára ő lábai előtt hálátatot adván; és ez vala samaritánus.

17. Felelvén kedig Jézus mondá: Nemde tizen tisztoltattak-é meg? És az kilenci hol vadnak?

18. Nem lelettetett, ki megfordolna és hálaletot adna Istennek, hanemcsak ez idegen nemzet?

19. És mondá őneki: Kelj fel és menj el, mert te hütöd megvigasztott tégedet!

20. Kérdeztetéék kedig az leváltaktól, ha mikor jó Istennek országa; felele őnekik és mondá: Nem jó Istennek országa tartattal.

21. És nem mondják: mert avagy íme amott, mert íme Istennek országa tüközöttetek vagyon.

22. És mondá ő tanejtványinak: jönnek napok, mikor akarnotok látnotok Emberfiának egy napját, és nem látjátok.

23. És mondnak tünektek: íme || itt és íme amott; ne akartok mennetek és ne kövessétek. 76rb

24. Mert miképpen az villámat villámván fénylik menny alatt azokban, melyek vadnak menny alatt, ugyan leszen Embernek Fia ő napjában.

25. Előszér kedig őneki es kell sokakat szenvedni és megutáltatni nemzettől.

26. És miképpen lött Noénak napiban, ugyan leszen Emberfiának napiban.

27. Esznek vala és isznak vala, feleséget vesznek vala és menyekerzetbe adatnak vala az napiglan, melyen beméne Noé az bárkába; és jövö az vízözön és elveszte mendeneket.

28. Azonképpen miként lött Lótnak napiban; esznek vala és isznak vala, vesznek vala és árolnak vala, plántálnak vala és járnak vala.

29. Mely napon kedig kiméne Lót Sodomából, ese tüzet és büdös kénesöt mennyből; és elveszte mendeneket.

30. Eszerént leszen, mely napon Embernek Fia megjelenetik.

31. Az napon ki lend az hajzaton és ő edénye az házban, ne szálljon le felvenni azokat; és ki az mezőn, azonképpen ne fordoljon hátmegé.

32. Megemlékezzetek Lótnak feleségéről!

76va 33. Valaki keresendi ő lelkét üdvözejteni, || elveszti azt; és valaki azt elvesztendi, megelevenejti azt.

34. Mondom tünettek, éjjel ketten lesznek egy ágyban: egyik elvétetik, és másik meghagyatik.

35. Ketten lesznek őrlők egyembe; egyik elvétetik, és másik meghagyatik.

36. Ketten lesznek az szántóföldön: egyik elvétetik, és az másik meghagyatik.

37. Felelvén mondának: Hol, Uram? Ki mondá őnekik; Valahol lend az test, oda gyölekeznek az keselyők es.

KAPITULUM XVIII

1. Mondja vala kedig e példabeszédet azoknak: Mert men- denha kell imádkozni és sonha meg nem kell fogyatkozni.

2. Mondván: Vala egy néminemő biró egynémely vá- rosban, ki Istent nem féli vala és embereket nem általl vala.

3. Vala kedig egy néminemő özvegy az városban és jó vala őhozá mondván: győződelmezih meg engemet én ellen- ségemtől.

4. És sok ideiglen nem akarja vala; ezek után kedig mondá önnön benne: es ha Istent nem félem és embereket nem általlok,

5. De maga mert nehezel énhozám ez özvegy, meggyő-

zödelmezem őtet, hogy végezetől jövén ne szorongasson engemet.

6. Mondá kedig Úr: Hallgassátok, mit mond e hamisságnak bírája.

7. Isten kedig nem teszen || e győzödelmet ő választottinak éjjel és nappal őhozá kajáltóknak, és békességet vall azokban? 76vb

8. Mondom kedig tünektek, mert hamar megteszi ő győzödelmeket. De valóbizony Embernek Fia jövén, alajtod-e lel hütöt földön?

9. Mondá es némelyeknek, kik önbennek bíznak vala monnal igazak és utálnak vala egyebeket, e példabeszédet mondván:

10. Két emberek mennek fel az templomba, hogy imádkoznának; egyik levált és másik jeles bűnös.

11. Az levált kedig állván ezeket imádja vala önbenne mondván: Isten hálát adok teneked, mert nem vagyok miképpen egyéb emberek ragadozók, hamisak, törvény törők, es miképpen e jeles bűnös.

12. Kétszer bójtölök hetében, dézsmát adok mindenekből, melyeket bírok.

13. És az jeles bűnös messzöl állván nem akarja vala szemeit felemelni mennybe, de veri vala ő mellyét mondván: Isten kegyelmezih énnékem bűnösnek.

14. Bizony mondom tünektek, leszállot ez attól megigazoltatván ő házába; mert minden ki őmagát felmagasztatja, aláztatik, és ki őmagát alázja, felmagasztatik.

15. Hoznak vala kedig ő hozjá gyermekdedeket, hogy illetné || azokat; kit mikor látnának az tanejtványok, megporejtják vala azokat. 77ra

16. Jézus kedig egybehíván azokat mondá: Hagyjátok az apródokat jőniek énhozzám és ne akarjátok megtiltanotok azokat, mert olyanoké Istennek országa.

17. Bizony mondom tünektek, valaki nem vendi Istennek országát miképpen gyermek, nem megyen öbele.

18. És kérdé őtet egy néminemő fejedelm mondván: Jó Mester, mit tevén bírom az örök életet?

19. Mondá őneki Jézus: Mit mondasz engemet jónak? Senki jó, hanemcsak Isten önmaga.

20. Esmerted-é az parancsolatokat: ne öldökih, ne belendezkedjél, hamis tanóságot ne mondj, orságot ne tégy, tisztelj te atyádat és te anyádat.

21. Ki mondá: mendezeket őriztem én ifjúságomtól fogván.

22. Ki hallván Jézus mondá őneki: Még egy fogyatkozik teneked: mendeneket, valamelyeket vallasz, add el és add szegényeknek, és vallasz kécncset mennyben; és jöjj kövess engemet.

23. Ez ezek hallván megszomorodék, mert igen kazdag vala.

24. Látván kedig Jézus ennek szomoró létét, mondá: Mely nehéz, kik pénzt vallnak, Istennek országába bemenni.

25. Mert könnyebb az tevének az tőfokon általmenni, hogynem az kazdagnak Isten országába bemenni. ||

77rb 26. És mondának kik ezeket hallják vala: És ki üdvözölhet?

27. Mondá őnekik: Melyek lehetetlenek embernél, lehetőek Istennél.

28. Mondá kedig Péter: Íme mi meghattonk mendeneket és követtönk tégedet!

29. Ki mondá őnekik: Bizony mondom tünektek, senki

nincs, ki meghagyandja házát avagy szüleit avagy atyjafiait avagy feleségét avagy fiait avagy szántóföldét Istennek országáért,

30. És nem veszen sokkal többet ez időben és az jövőendő világban az örökéletet.

31. Vevé kedig Jézus az tizenkét tanejtványokat és mondá önekik: Íme felmegyünk Jeruzsálembe és beteljesednek menedek, melyek írva vadnak próféták miatt Embernek Fiáról.

32. Mert adatik pogányoknak és megkáromlattatik és megostorlattatik.

33. És miután megostorozandják, megölik őtet; és harmadnapon felkel.

34. És ők ezekben semmit sem értettenek; vala kedig ez ige elrejtetett őtőlők, és nem értik vala, melyek mondatnak vala.

35. Úgy lött kedig, mikor közelejtene Jerikóhoz, ül vala egy néminemő vak az útfélen koldolván.

36. És mikor hallaná az gyölekezetnek elevemultát, kérdi vala, mi volna az.

37. Mondának kedig öneki, hogy Názáreti Jézus menne.

38. És ivöltő mondván: || Jézus, Dávidnak fia, irgalmazih 77va
énnekem!

39. És kik elevemúlnak vala, megporejtják vala őtet, hogy veszteglene; de ő naggyal inkább kajáltana: Dávidnak fia, irgalmazih énnekem!

40. Megállván kedig Jézus, parancsolá őtet őhozá vezetetni. És mikor őhozá közelejtett volna, kérdé őtet:

41. Mondván: Mit akarsz, hogy tegyck teneked? És az mondá: Uram, hogy lássak.

42. És Jézus mondá őneki: Tekénts, te hütöd megüdvözjtet tégedet.

43. És legottan láta és követi vala őtet felmagasztatván Istent; és minden nép hogy látja, ada dicséretet Istennek.

KAPITULUM XIX

1. És eleredvén Jézus, megjárja vala Jerikót.

2. És íme egy férfiú Zákheus nevő; és ez vala az jeles bűnös művelkedetbelieknek fedelmek, és ő kazdag.

3. És keresi vala Jézust látni, ki volna; és nem láthatja vala az gyölekezettől, mert termettel küsded vala.

4. És elevefutván felhága egy szederihfára, hogy láthatná őtet, mert onnan vala menendő.

5. És mikor az helyre jutott volna Jézus, feltekéntvén látá őtet és mondá őneki: Zake, szállj le sietvén, mert ma te házadban kell énnckem lakoznom.

6. És leszállta sietvén, és befogadá őtet örölvén.

77vb 7. És mikor mendenek látnak, morognak || vala mondván: mert bűnös emberhez szállot volna.

8. Állván kedig Zacheus mondá Úrnak: Íme Uram, én javimnak hason felét szegényeknek adom; és ha valakit valamiben megcsaltam, mégazonnyejat adok meg.

9. Mondá Jézus őneki: Mert ma üdvösség lött e háznak, azérthogy ő es legyen Ábrahámnak fia!

10. Megkeresni és üdvözjteni, mely elveszett vala.

11. Ezeket azok hallván hozjá toldván e példa beszét mondá azért, hogy közel volna Jeruzsálemhez, mert alajtanák, hogy sietelmest megjelentetnék Istennek országa.

12. Mondá azért: Egy néminemő nemes ember mene mesz-

sze való országba megvenni önmagának az országot és megfordolni.

13. Híván kedig öt tíz szolgálait ada nekik tíz pénzt és monda azoknak: kereskedjete, míglen megjövök.

14. Ő polgári kedig gyűlölték vala ötöt és eresztettenek követséget őutána mondván: Nem akarjuk ennek országlatját műrajtonk.

15. És úgy hogy az ország megvevén megfordolna és parancsolá hivatni az szolgálakat, kiknek az pénzt adta vala, hogy tudná, mennyet egymendenik kereskedett volna.

16. Jövö kedig az elő mondván: Uram, te pénzed tíz || pénzt nyert.

78ra

17. És az monda neki: Öröj én jó szolgálám és hű, mert kevéiben voltál hű, lesz hatalmat valló tíz városokon.

18. És az másik jövö mondván: Uram, te pénzed öt pénzt nyert.

19. És ennek monda: te es öt városokon légy.

20. És az harmad jövö mondván: Uram íme te pénzed kitartottam katrincába takarván.

21. Féltém tölled mert fene ember vagy: veszed melyet nem vettél és aratod melyet nem vettél.

22. Mondá öneki: te szádból ítéllek tégedet álnok szolgál! Tudod vala-e, hogy fene ember vagyok, veszem melyet nem vettem és aratom melyet nem vettem.

23. És mire nem adtad én pénzem az asztalra? És én jövén valóbizony uzsorával vöttem volna meg azt.

24. És az ott állóknak monda: Vegyétek meg ötöllő az pénzt és adjátok az kinek tíz pénze vagyon.

25. És mondának öneki: Uram, tíz pénze vagyon!

26. Mondom kedig tünektek: Mert minden vallónak ada-

tik és bővöltetik; attól kedig, ki nem vall, es az melyet vall, elvetetik őtöllő.

27. De valóbizony az én ellenségimet, kik nem akarták én országlatomat őrajtok, hozjátok ide és őljétek meg énelőttem.

78rb 28. És ezek mondván || eleve megyen vala, felmenvén Jeruzsálembe.

29. És úgy lött mikor közelejtett volna Jézsus Béthfagéba és Bethániába az hegyre, ki hivatik Olivétnak, ereszte kettőt ő tanejtványi közzöl.

30. Mondván: Menjetek az kastélyba, ki tü ellentek vagyon; kibe menvén letek egy szamar vehmét megkötvén, kin sonha sem egy ember nem ült; odjátok meg őtet és hozjátok ide.

31. És ha ki tütöket kérdend, így mondjátok őneki: Mert Úr ajéjtja ő szolgálatját.

32. Elmenének kedig kik eresztettek vala és meglelék az vehmet alatta, miként mondotta vala őnekik.

33. Azoknak kedig megoldattok az vehmet mondának ő urai őnekik: Mit oldjátok meg az vehmét?

34. És ők mondának: Mert Úr vallja ő kellemetességét.

35. És vivék azt Jézsushoz, és ő ruhájokat az velmre hányván Jézsust felire ülteték.

36. Ő elmenvén kedig terejtik vala ő ruhájokat az útba.

37. És mikor közelejtene Olivet hegyének lejtőjére, kezdének mend az leszállóknak gyölekezeti örölvén dicsérniek Istent nagy szóval mend az jószágokért, kiket láttak vala.

38. Mondván: Áldott az király, ki jött Úrnak nevébe. Békesség mennyben és dicsőség magasságokban.*

* Innen elmarad *És az leváltak*, mivel a következő vershez tartozik, tévesen ismételte a kódexmászoló.

39. És az leváltak || közzöl némelyek mondanák őneki: 78va
Mester, fedd meg te tanejtványidat.

40. Kiknek ő mondá: Mondom tünektek, mert ha ezek
veszteglendnek, az kövek kajáltak!

41. És hogy közelejtett volna, látván az várost, síra őrajta.

42. Mondván: Mert es ha te megesmerted volna es való-
bizony e te napodban, mely teneked békességedre. Ma kedig
elrejtettek te szemeidtől.

43. Mert jönnek napok tebeléd és megkönyékeznek téged
te ellenségid plánkkal és megkönyékeznek tégedet és egybe-
szorejtanak tégedet mendenönnen.

44. És az földre terjesztnék tégedet, és te fiaidat, kik teben-
ned vadnak, azért hogy nem esmerted meg te meglátatodnak
idejét.

45. És bemenvén az templomba, kezdé kihányini az ároló-
kat és az vevőket őbenne.

46. Mondván azoknak: Írván vagyon mert én házam imád-
ságnak háza, tü kedig töttétek azt tolvajoknak barlangajá.

47. És vala minden napon az templomban tanejtván. Az
papak fejedelmi kedig, és az írástudók és az népeknek feje-
delmi keresik vala ötet elveszteniek.

48. És nem lelik vala, mit tennének őneki, mert minden
nép ügychödt vala hallgatván ötet. ||

KAPITULUM XX

78vb

1. És úgy lött az napok egyikben ő az népet tanejtatta és
az templomban evangelizálatta egybegyölckezének az papok-
nak fejedelme és az írástudók az vénekkal.

2. És mondának őneki: Mondd meg műnekönk, mely hatalmal teszed ezeket, avagy ki az, ki adta teneked e hatalmat?

3. Felelvén kedig mondá azoknak: Kérdlek én es tütöket ez igéről, feleljetek énekem.

4. Jánosnak keresztsége mennyből vala-e avagy emberek-től?

5. És ők gondolnak vala önnöbennék mondván: mert ha mondandjuk mennyből, mond: azért mire nem hittetek őneki?

6. Ha kedig mondandjuk emberektől, mend az nép megkövez műnket, mert bizonyosok valának Jánosnak igaz próféta voltában.

7. És felelének ő nem tudtokat honnan volna.

8. És mondá őnekik Jézsus: Én sem mondom tünektek, mely hatalmmal teszem ezeket.

9. Kezdé kedig az népnek mondani példabeszédben: Egy néminemő ember plántála szőlőt és adá azt az ő vincelléreknek; es ő szarándokla sok időkben.

79ra 10. És ideje korán ereszté ő szolgáját az vincellérekhez, hogy adnának őneki az szőlőnek || gyimölcsében, kik megvervén elereszték őtet hiján.

11. És hozjátolda más szolgáját elereszteni. Azok kedig ezt es megvervén és bosszóságokkal gyetervén, elereszték hiján.

12. És tolda harmadot ereszteni. Kik azt es megsebhethvén kiveték.

13. Mondá kedig az szolganak ura: mit tegyek? Eresztem én szerető fiamat netalántál azt általják, mikor látandják.

14. Kit mikor láttak volna az vincellérek, gondolának ön-

önbennek mondván: Ez az magzat! Öljük meg őtet, hogy legyen mienk ez örök!

15. És az szőlőn küvöl vetvén megölék őtet. Mit teszen azért azoknak az szőlőnek ura?

16. Jó és elveszti az vincelléreket és adja az szőlőt egyebeknek. Ki hallván mondának neki: Az nem leszen!

17. Ó kedig nézvén azokat mondá: Mi azért az, mely írván vagyon: az követ, kit megutáltak az rakók, ez lött az szegeletnek fejében.

18. Minden ki esendik az kőre, megrázottatik; kire kedig az kő esendik, megtöri azt.

19. És keresik vala az papoknak fejedelmi és az írástudók az időben kezeket rejá eresztteni; és félék az népet, mert megismerték, hogy hozjájok mondotta e hasonlatot.

20. És álnokodván eresztének || álnokodatokat, kik önma- 79rb
gokat igazaknak hasonlának, hogy megfognák őtet ő beszédében, és adnák őtet az fejedelmségnek és az fejedelm hatalmának.

21. És kérdék őtet mondván: Mester, tudjuk mert igazán tanejtasz és nem veszed embereknek személyeket, de Istennek utát igazsággal tanejtod.

22. Illik-é műnekönk adót adnonk császárnak avagy nem?

23. Meg esmervén kedig ő álnokodatjokat mondá azoknak: Mit késértetek engemet?

24. Mutassátok énnekem az pénzt; ki képét vallja és környöliratját? Felelvén mondának neki: császáré.

25. És mondá azoknak: Adjátok meg azért, mely császáré császárnak, és az mely Istené Istennek.

26. És nem foghaták meg ő igéjéért az népek előtt; és csudálkodván ő feleletin, veszteglének.

27. Hozjávépének kedig az saduceusok közzöl némelyek, kik megtagadják az felkeletet, és kérdék őtet;

28. Mondván: Mojzses írt műnekönk, ha valakinek atyja fia meghaland és az feleséget vallott lend és ez magzat nálkül lend, hogy vegye azt ő atyjafia feleséggé és feltámaszja az magzatot ő atyjafiának.

29. Valának azért heten atyafiak; és az elő vőn feleséget, ||
79va és ő meghala magzat nélkül.

30. És az másod vevé azt: az es meghala fiú nálkül.

31. Azonképpen mend heten, és nem hagyának magzatot és meghalának.

32. És mentől utólb az némeri es meghala.

33. Az felkeletben azért kié az feleség ezek közzöl? Mert bizony mend heten vallották őtet feleségöl.

34. És mondá önekik Jézsus: E világnak fiai házaskodnak és menyekezetbe adatnak.

35. De azok, kik méltók lesznek az más világra és a halottaiból felkeletnek utána, nem házaskodnak, sem feleségeket nem vesznek.

36. Mert toábbá meg sem halhatnak; mert egyenlők vadenak az angyalokkal; és Istennek fiai, mert legyenek szentéletnek fiai.

37. De hogy felkeljenek az halottak, Mojzses mutatta az bokornál, miképpen mondja Urat Ábrahám Istenének, Izsák Istenének és Jákob Istenének.

38. Isten kedig nem halottaké, de eleveneké; mert mindenek élnek öneki.

39. Felelvén kedig az írástudók közzöl némelyek mondának: Mester, jól mondád.

40. És toábbá senki nem meri vala őtet kérdeni.

41. Mondá kedig azoknak: Miképpen mondják Kristusnak Dávid || fia voltát?

79vb

42. És ő Dávid mond az psalmosoknak könyvében: Monda Úr én Uramnak, ülj én jogom felől.

43. Míglen vessem te ellenségidet te lábaidnak zsámolya alá.

44. Dávid azért Urának híja azt; és miképpen ő fia?

45. Mend az népek hallatára kedig mondá ő tanejtványinak:

46. Figyelmezzetek az írástudóktól, kik akarnak járniok stólákban és szeretnek köszöneteket vásárban, és előszékeket zsinagógákban és elő ülő helyeket vendégségekben.

47. Kik benyerik özvegyeknek házokat hoszjú imádságot hasonlván; ezek vesznek nagyobb kárhozatot.

KAPITULUM XXI

1. Tekéntvén kedig látá az kazdagokat, kik eresztik vala ő ajándokokat az gazofilanciumba.

2. Látá kedig egy néminemő szegény özvegyet, két fél-akcsa eresztetet.

3. És mondá: Bizony mondom tünektek, mert e szegény özvegy mindeneknél többet eresztett.

4. Mert mend ezek ő bővölködetekből eresztették Isten ajándokit, e kedig abból, mely őneki fogyatkozásos eresztette mend ő életét, melyet vallott.

5. És némelyeknek az templomról beszéllettek hogy jó kövekkel és ajándokokkal ékesejtetett volna, mondá:

80ra 6. Ezeket melyeket || láttok, jönnek az napok kikben nem hagyatik kő kövön ki nem megtöretessék.

7. Kérdék kedig ötet mondván: Parancsoló, mikor lesznek ezek? És mely jelenségek mikor kezdnek lenniék?

8. Ki mondá: Lássátok, hogy el ne hitettesetek, mert sokak jönnek én nevembe mondván: Mert én vagyok; és: Az idő elközelejt. Ne akarjatok azért menmetek azok után.

9. Mikor azért látandotok hadakat és hiteteseket, ne akarjatok megijednetek; ezeknek kedig előszer lenniék kell, de nem legottan végezeti.

10. Tahát mond vala nekik: Támad nemzet nemzet ellen, és ország ország ellen.

11. És lesznek nagy földindolatok helyek szerént és dögök és éhségek; és mennyi félelmek és lesznek nagy jelenségek.

12. De mendezek előtt vetik türejátok ő kezeket és üldöznek ő zsinagógájokban élárolván és őrizetbe vonván; királyok eleibe és fejedelmek eleibe vitettek én nevemért.

13. Történnek kedig tünektek tanóságba.

14. Vessétek azért tü szüvetekbe, ne gondoljátok meg, mit feleljetek.

15. Mert én adok szát és bölcsességet, kinek ellene nem állhatnak, és ellene nem mondhatnak mend tü ellenségtek.

80rb 16. Elároltattok kedig szüleitektől és atyátokfiaiól és rokonitoktól és || barátitoktól; és halállal meggyeternek tü közőlletek.

17. És lesztek gyüilölségekben minden embereknek én nevemért.

18. És fürt tü fetekről el nem vész.

19. Békességben bírjátok tü lelketeket.

20. Mikor kedig látandjátok Jeruzsálemet az hadtól megkörnyékeztetni, tehát tudjátok, mert elközelejt ő pusztolatja.

21. Tahát kik Judeában vadnak, fussanak az hegyekre; és kik ő közepette, eltávozzanak; és kik az vidékben, őbele ne menjenek.

22. Mert ezek győzödelmnek napi, hogy beteljesedjenek mindenek, melyek írván vadnak.

23. Jaj kedig terheseknek és szülőknek az napokban, mert leszen nagy szorongatás földön és harag e népnek.

24. És esnek törnek szájába, és megfogattatván vitetnek minden nemzeteknek közikbe; és Jeruzsálem megnyomottatik pogányoktól, míglen beteljesedjenek nemzeteknek idejek.

25. És lesznek jelenségek napban és hódban és csillagokban; és földeken nemzeteknek szorongatások tenger háborolatjának és habainak szózatjától.

26. Emberek megaszván az félelemtől és az várodalomtól, melyek jönnek mend e világra: mert mennyi jószágok megindoltatnak.

27. És tehát látják Embernek Fiát jöni ködben nagy hatalmával és nagysággal.

28. Ezeknek kedig kezdvén || lenniük, tekintsetek és emel- 80va
jétek fel tü feteket, mert elközelejt tü szabadságtok.

29. És mondá őnekik e hasonlatot: Lássátok az figefát és minden fákat.

30. Mikor immár őbelőlök gyimölcsöt teremtenek, mert közel vagyon az nyár.

31. Ugyan es tü mikor látandjátok ezeket lenniük, tudjátok, mert közel vagyon Istennek országa.

32. Bizony mondom tünektek, mert nem múlik el e nemzet, mígnem mindenek legyenek.

33. Menny és föld elmúlik, én igéim kedig el nem múlnak.

34. Figyelmezzetek kedig magatoknak, netalántál megnehezdedjenek tü szüvetek torkossággal és részegséggel és e világ-nak szorgalmatosságával, és jöjjön tü közitekbe az hirtelen nap.

35. Mert monnal tör jó mindeneknek közikbe, kik ülnek minden földnek személyén.

36. És úgy vigyázzatok minden időben imádkozván, hogy méltók legyetek eltávoztatnotok menendezeket, melyek jövendők, és állanotok Ember Fiának előttö.

37. Vala kedig nappal tanejtván az templomban, de éjjel kimenvén lakozik vala az hegyen, ki hivatik Olivetnak.

80vb 38. És minden nép szorgalmazik vala ő hozjá az temp || lomba jöni hallgatni ötet.

KAPITULUM XXII

1. Elközelejt vala kedig az pogácsáknak innepek napja, ki mondatik húsvétnek.

2. És keresik vala az papoknak fejedelmi és az írástudók, miképpen Jézust megölhetnék; de félik vala az népet.

3. Bemene kedig sataná Judásba, ki neveztetik Skariutnak, az tizenkettő közzöl egy.

4. És elmene és beszéle az paponak fejedelmivel és az mesterekkel, miképpen ötet clárolná önekik.

5. És öröölének és fogadának öneki pénzt adniok.

6. És fogadá. És keresi vala azokat, hogy kézbe adná ötet gyölekezet nélkülön.

7. Jövő kedig az pogácsa ételnek napja, kin az bárányt kell vala megölni.

8. És ereszté Pétert és Jánost mondván: Menjetek készehétek meg münekönk az bárányt, hogy egyönk.

9. És ők mondának: Hol akarod alkotnonk?

10. És mondá azoknak: Tü az városba bemennettetek előtökbe kel tünektek egy néminemő ember korsóval vizet vevén; kövessétek ötet az házba, kibe bemegyen.

11. És mondjátok az háznak háziatyjának: Mester mondja teneked: Hol vagyon az szállás, hol az bárányt egyem én tanejtványimmal?

12. És ő mutat || tünektek nagy vacsoráló helyt vettettet; 81ra és ott készehétek.

13. Menvén kedig lelék, miként mondott önekik Jézsus; és megkészejték az bárányt.

14. És mikor ideje lött volna, evék; és az tizenkettő övele.

15. És mondá önekik: Kévánattal kévántam az bárányt ennem tüveletek, mielőtt szenvedjek.

16. Mondom kedig tünektek: Mert nem eszem ezt ettőlfogván, mígnem beteljesedjék Istennek országa.

17. És vevén az kelyhet, hálálatot ada és mondá: Vegyétek és iszjátok meg azt tü közöttetek.

18. Mert mondom tünektek, hogy nem iszom e szőlő vesszőnek nemzéséből, mígnem jöjjön Istennek országa.

19. És vevén az kenyeret, hálálatot ada és megszegé, és adá önekik mondván: Ez én testem, ki tü értetek elároltatik; ezt tegyétek én emlékezetemre.

20. Azonképpen es az kelyhet, miután vacsorált volna, mondván: Ez az kelyeh (!) új törvény, én vérembe ki sokakért elötletik.

21. De valóbizony, az engem elárolónak keze énvelem va-
gyon az asztalon.

81rb 22. És bizony Embernek Fia megyen, mi szerént megvé-
geztetett; de valóbizony jaj az embernek, ki miatt || elárol-
tatik.

23. És ők kezdének kérdezkedniek önönközöttök, ki volna
ő közzöllök, ki őtet elárolandó volna.

24. Lött vetöködet önönközöttök, ki ő közzöllök tetnék
nagyobbznak.

25. Mondá kedig őneckik: Pogányoknak királyi uralkodnak
őrajtok, és kik hatalmat vallnak őrajtok, tisztartóknak hi-
vatnak.

26. Tü kedig nem így: de tüközöttetek nagyobb legyen
miképpen az küsebb; és ki fellölmúló, miképpen az szolgáló.

27. Mert ki nagyobb? Avagy ki szolgál? Nemde ki ül-é?
Én kedig vagyok tüközöttetek, miképpen ki szolgál.

28. Tü kedig vattok, kik megmaradtatok énvelem én ké-
sértimben.

29. És én szerzek tünektek országot, miképpen én Atyám
szerzett énnekem.

30. Hogy egyetek és igyatok énvelem én országomban; és
ültök az székeken, ítélvén Izráelnek tizenkét nemzetét.

31. Mondá kedig Úr Simonnak: Simon, íme satanás köve-
tett tütöket, hogy megrostálna miképpen búzát.

32. Én kedig kértem te érted, hogy megne fogyatkozzék te
hütöd: és te valamikoron megfordolván, megtökéljéd te
atyádfiait.

81va 33. Ki mondá őneki: Uram, kész vagyok teveled mennem, ||
halálra és tömlöcbe!

34. És ő mondá: Mondom teneked Péter, nem szól ma

kakas, mígnem háromszor tagadsz meg engemet esmertedet.

35. És mondá önekik: Mikor eresztettelek tütöket zsák nélkül, és tassoly nélkül, és saruk nélkül midenem valami fogyatkozott volt-é meg tünektek? És ők mondának: semmi.

36. Mondá azért önekik: De ma kinek zsákja vagyon, felvegye, azonképpen es tassolyt; és kinek nincs, eladja ő szoknyáját, és vegyen tört önmagának.

37. Mert mondom tünektek, hogy még ennek, mely írván vagyon, be kell teljesedni énbennem: És hamissákkal számláltatott. És mert azok, melyek vadnak én róllam, végezetet vallnak.

38. És ők mondának: Uram, ím itt két tör. És ő mondá önekik: Elég.

39. És kimenvén, megyen vala szokása szerént az Olajoknak hegyére. Követék kedig ötet ő tanejtványok.

40. És mikor jutott volna az helyre, mondá önekik: Imádkozjatok, hogy késértetbe ne menjetek.

41. És ő eltávozék ötöllök egy kölhagejrtásnye, és térdeit lehajtván imádkozik vala.

42. Mondván: Atya, ha akarod, vedd el e kelyhet éntöllem; de valóbizony ne legyen én akaratom, de tied.

43. Jelenék || kedig öneki angyal mennyből bátorejtván 81vb
ötet.

44. És hoszja lévén az viadalban imádkozik vala; és lött ő vereje miképpen vérnek cseppenete lecsorogván az földre.

45. És mikor felkölt volna az imádságból és jött volna ő tanejtványihoz, lelé azokat szomoróság miatt elaluván.

46. És mondá önekik: Mit alosztok? Keljetek fel, imádkozjatok, hogy késértetbe ne menjetek.

47. Még ő beszéllette, íme az gyölekezet és az tizenkettő

közzöl egy, ki mondatik Judásnak, elevemúlja vala azokat, és megközelejté Jézusot, hogy megapolná őtet.

48. Jézus kedig mondá őneki: Judás, apolattal árolod el Embernek Fiát.

49. Látván kedig ezek, kik ővele valának, mely jövendő vala, mondának őneki: Uram, ha vágjonk az késsel?

50. És azok közöl egy csapá az papok fejedelmének szolgáját és elvágá ő jog fülét.

51. Felelvén kedig Jézus mondá: Hadjátok el egyedeqlen! És mikor illette volna ő fülét, megvigasztá őtet.

52. Mondá kedig Jézus azoknak, kik őhozzá jötenek vala, az papok fejedelmének és az egyház mesterinek és az véneknek: Kijöttetek énhozzám monnal tolvajhoz, törökkel és 82ra rudakkal || megfognotok engemet?

53. Jóllehet menden napon veletek voltam volna az templomban, nem nyójtottátok tü kezeteket én rejám; de ez tü idétek és setétségnék homálya.

54. Megfogván kedig őtet, vivék az papok fejedelmének házához; de Péter messzöl követi vala őtet.

55. Tűz gyójtván kedig az pitvar közepett és azok környölülvén, Péter vala ő közepettek.

56. Kit mikor látott volna néminemő leány az világnál ülette és őrejá tekintett volna, mondá: Ez es ővele vala!

57. És megtagadá őtet mondván: Némbéri, nem esmertem őtet.

58. És kevesenye vártatván más látván őtet mondá: Te es azok közzöl vagy! De Péter mondá: Ó ember, nem vagyok!

59. És monnal egy idő közbe mulván más bizony vallja vala mondván: Ez es ővele vala; és mert Galileabeli.

60. És mondá Péter: Ember, nem tudom, mit mondasz. És legottan még ő elbeszéllette kakas szóra.

61. És megfordolván, Úr tekinté Pétert; és megemlékezék Péter Úrnak igéjéről miképpen mondott: Mert mielőtt kakas szól, háromszor tagadsz meg engemet.

62. És kimenvén, keserven síra. ||

63. És az férfiak, kik ötlet tartják vala, káromlatot tesznek vala öneki vervén ötlet. 82rb

64. Befedék ő orcáját és csapdossák vala ötlet és kérdik vala ötlet, mondván: prófetizálj műnekünk Kristus, ki tégedet csapott.

65. És egyebeket sokakat mondnak vala káromlván ötlet.

66. És hogy nap lőtt volna, egybegyölekezének az népeknek véni és az papoknak fejedelmi és az írástudók: vivék ötlet ő tanácsokba.

67. Mondván: Mondjad műnekünk, ha te vagy Kristus. És mondá önekik: Ha mondandom tünektek, nem hisztek énnékem.

68. Ha kedig kérdendlek, nem feleltek énnékem.

69. Ettől fogván kedig leszen Embernek Fia Isten tehetségének jogja felöl.

70. Mondának kedig mindenek: Azért te vagy Istennek fia. Ki mondá: Tü mondjátok, mert én vagyok.

71. És ők mondának: Mi tanóságot kívánonk megés? Mert mü magonk hallottuk ő szájából.

1. És felkelvén mend ő sokaságok, vivék őtet Pilátoshoz.

2. Kezdek kedig őtet vádolni mondván: Ezt lelők mü népönket elfordejtatta és mondván őmagát királynak.

3. Pilátos kedig kérdé őtet mondván: Te vagy-é zsidóknak királya? És ő felelvén mondá: Te mondod. ||

82va 4. Mondá kedig Pilátus az papok fejedelminek és az gyölekezeteknek: Sem egy ügyet nem lelek ez emberben.

5. És ők hatalmaznak vala mondván: Megháborejtotta az népet mend Judeán szerte tanejtván és kezdvén Galileától fogván mend eddeglen.

6. Pilátus kedig hallván Galileát kérdé, ha galileai ember volna.

7. És hogy megesmerte, mert Heródes hatalma alól volna, ereszté őtet Heródeshez, ki es ő Jeruzsálemben vala e napokban.

8. Heródes kedig látván Jézust igen öröllő, kívánja vala kedig sok időtől fogván látni őtet, azért mert sokakat halott vala őrolla és reményli vala valami jelenséget őtöllő látni.

9. Kérdi vala kedig sok beszédekkel őtet, és ő semmit sem felele őneki.

10. Állnak vala kedig az papok fejedelmi és az írástudók állhatatost vádolván őtet.

11. Megutálá kedig Heródes őtet ő seregével és megkáromlá öltöztetvén fejr ruhába és esmét ereszté Pilátoshoz.

12. És lőnek a napon Heródes és Pilátos barátosok, mert annak előtte ellenségesek valának egymással.

13. Pilátos kedig egybehíván az papoknak fejedelmit és az népeknek mesterit.

14. Mondá önekik: Hoztátok énnekem || ez embert monnal 82vb
az népet elfordéjtatta és császár adója megadatját megtiltatta:
és íme én tü előttetek megkérdvén semmi ügyet nem lelék
az emberben ezek közzöl, melyekben ötet vádoljátok.

15. De sem Heródes, mert megeresztette ötet mühozzánk,
és íme semmi halálnak méltó nem lött öneki.

16. Eleresztem azért, megfegyvén ötet.

17. Kell vala kedig egyet elereszteni öneki ez innep napon.

18. Ivöltö kedig egyembe mend az gyölekezete mondván:
Vedd el ezt és ereszd el münekönk Barrabást.

19. Ki az városban néminemő késaság és gyilkosság tetteiért
eresztetett vala az tömlöcbe.

20. Esmég azért Pilátos beszélle önekik akarván elereszteni
Jézust.

21. És ök felivöltének mondván: Feszehed meg, feszehed
meg ötet!

22. Ó kedig harmadszer mondá önekik: Miért, mi gonoszt
tött ez ember? Halálnak semmi ügyét nem lelem öbenne;
megfeddem azért és eleresztem ötet.

23. És ök ivöltnek vala ő szavokkal.

24. És Pilátos rejá ítéle ő kéréseket.

25. Elereszté önekik kedig azt, ki az ember öldöklésért és az
késaságért eresztetett vala az tömlöcbe: de Jézust adá ő aka-
ratjoknak.

26. És mikor || kivinnék ötet, fogának meg egy néminemő 83ra
Cireniai Simont az faluból jövöt: és veték őrejá az keresztet
viselni Jézus után.

27. Követi vala kedig ötet az népnek sok gyölekezete és az
néemberiek, kik siratják vala ötet es gyászolják vala ötet.

28. Megfordolván kedig Jézus azokhoz mondá: Jeruzsá-

lemnek lyányi, ne akarjatok sírnotok énrajtaz (!), de sirjatok tünnönmagatokon és tü fiaitokon.

29. Mert jönnek napok, kikben mondnak: Bódogok meddők és hasak, kik nem szülnenek, és emlők, kik nem emtetnek.

30. Tahát kezdnek mondani hegyeknek: Esetek mű rejánk; és halmoknak: fedezjete be műnket.

31. Mert ha az nyers fában ezeket tesztek, az aszujban mi leszen?

32. Vitetnek vala kedig más két álnokot övele, hogy megfeszjetnének.

33. És miután jutának az helyre, ki hivatik kopaszlatnak, hol megfeszjétek es az tolvajokat, egyiket jog felől és az másikat bal felől.

34. Jézus kedig mond vala: Atya, bocsáss meg önekik, mert nem tudják, mit tesznek. De megosztván ő ruháját, eresztének nyilakat.

83rb 35. És áll vala az nép csudálván. És megmevetik vala ötet az fejedelmek mondván egymásnak: Egyebet megüdvözéjett, || önmagát üdvözehé, ha ez Kristus Istennek választotta.

36. Káromlatot tesznek vala kedig öneki az vitézek es hozjá vépvén és ecetet adván öneki.

37. Mondván: Ha te vagy zsidóknak királya, üdvözehed tenmagadat.

38. Vala kedig az fellyől írt irat iratván őfelette éber bötőkkel, görögökkel és dejákokkal: Ez Jézus, zsidóknak királya.

39. A tolvajok közzöl kedig egyik, kik csüggnek vala, káromlja vala ötet mondván: Ha te vagy Kristus, üdvözehed tenmagadat és műnket.

40. Felelvén kedig az másik, megporejtja vala őtet mondván: Sem te nem féled Istent, ki azon kárhozatban vagy?

41. És mert mü bizony igaz méltákat veszüink mü művelkedetönk szerént; de ez semmi gonoszt nem tött.

42. És mond vala Jézusnak: Uram, emlékezzél meg énrollam, mikor jutandasz te országodba!

43. És mondá öneki Jézus: Bizony mondom teneked, ma énvelem lész paradicsomban!

44. Vala kedig monnal hatod idő; és löttének setétségek kilenced ideiglen mend az földön.

45. És megfeketölő az nap, és az templomnak soporlaha közepett ketté szakasztaték.

46. És ivöltvén Jézus nagy szóval mondá: Atya, te kezeid-be ajánlom én szelletemet; és ezt mondván || kilehelle.

83va

47. Látván kedig az centurio, mely lött vala, dicsőejti vala Istent mondván: Bizony, ez igaz ember vala!

48. És mend az gyölekezetek, kik egyembe valának a csudával és látják vala, melyek lesznek vala, vervén ő mellyeket megfordolnak vala.

49. Állnak vala messze mend ő esmerői és az néemberiek, kik követték vala őtet Galileából, látván ezeket.

50. És íme egy József nevő férfiú. ki vala jó híres ember és igaz.

51. Ez nem engedett vala ő tanácsoknak és művelkedeteknek, Judeában Aromatiabeli városbeli, ki es ő várja vala Istennek országát.

52. Ez vépék Pilátoshoz és megkéré Jézusnak testét.

53. És elvevén takará gyolcsba és helyhetté őtet az kivájt koporsóba, kibe még sonha senki nem vettetett vala.

54. És vala készöletnek napja és az szombat féltetik vala.

55. Követvén kedig az néemberiek, kik ővele jöttek vala Galileából, láták az koporsót és miképpen helyhettetett vala ő teste.

56. És megfordolván készejtének aromatókat és keneteket és bizony az parancsolat szerint veszteglének az szombaton.

KAPITULUM XXIV

83vb 1. A szombatnak előnapján igen holval jövének a koporsóhoz, || velek hozván aromatókat, melyeket alkottak vala.

2. És lelék az követ elhengerejtvén az koporsóról.

3. És bemenvén, nem lelék Úr Jézusnak testét.

4. És úgy lött, mikor megfogyatkoztak volna, íme két férfiak állapának azok mellett fényes ruhában.

5. Mert kedig félének és ő személyekkel a földre hajlanának, mondának azoknak: Mit kerestek élő halottakkal?

6. Nincs itt, de felkölt! Emlékezzetek meg, miképpen beszéllett tünektek, mikor még Galileában volna.

7. Mondván: Mert Ember Fiának el kell ároltatni bűnös embereknek kezekbe és megfeszéjtotni és harmadnapon felkelni.

8. És megemlékeztenek ő igéjéről.

9. És megfordolván az koporsótól, hirdetének az tizenegyek és mend az egyebeknek.

10. Vala kedig Magdalmi Mária és Johanna és Jakabnak Máriája egy egyebek, kik ővele valának, melyek mondják vala az tanejtványoknak.

11. És tettetének őelőttök miképpen tévelyegenének ez igék: és nem hisznek vala azoknak.

12. Péter kedig futa az koporsóhoz és lehajolván látá az lellahokat őmagoknak vetvén; és elmene csudálkodván önön benne, hogy || mi lött volna.

84ra

13. És kettő azok közzöl azon napon mennek vala az Emaus nevő kastélyba, ki vala hatvan láb földnye Jeruzsálemtől.

14. És ők beszélnek vala egymásnak mend ezekről, melyek löttek vala.

15. És úgy lött, mikor beszélénének önön közöttük és kérdezkednének, Jézus közelejtven megyen vala ővelek.

16. Tartatnak vala kedig, hogy ne esmernék meg őtet.

17. És mondá őnekik: Kié e beszédek, kiket beszéllettek járván? És szomoróvak vattok.

18. És felelvén egyik, kinek neve Kleofás, mondá őneki: Tenmagad Jeruzsálembeli szarándok vagy, és nem esmerted meg, melyek löttek őbenne ez napokban.

19. Kiknek ő mondá: Melyek? És mondának neki Názáreti Jézusról, ki volt próféta ő művelkedetében és beszédében, és hatalmas férfiú Isten előtt és minden nép előtt.

20. És miképpen adták őtet az papok fejedelmi és mü fejedelmink halálnak kárhozatjára, és megfeszajtették őtet.

21. Mi kedig reményljük vala, hogy megszabadejtandó volna Izráelt. És ma mendezek felett harmadnapja vagyon immár, miután ezek löttek.

22. De es némely némberiek műközzölönk || valók meg- 84rb
ijesztettek ma münket, kik villámodat előtt voltanak az koporsónál.

23. És nem lelvén meg ő testét, jövének mondván es önmagokat agyali látatot láttakat, kik mondják őtet élni.

24. És elmenének némelyek műközzöllönk a koporsóhoz;

és úgyan lelék, miképpen az némberek mondották, de öt meg nem letek.

25. És ő mondá azoknak: Oh hejtok és késő szüvővek hinni mendazokat, melyeket beszéltek próféták.

26. Nemde ezeket kellett-é Kristusnak szenvedni és úgy bemeni ő dicsőségébe?

27. És kezdvén Mojzsésről és mend az prófétákról magyaráz vala őnekik minden írásokból, melyek őrolla valának.

28. És közelejtének az kastélyhoz, hová mennek vala; és ő tettette önmagát messzebb mentét.

29. És kényszerejték ötet mondván: Maradj müvelönk Uram, mert megestvehezik és immár az nap lehajlott. És bemené ővelek.

30. És úgy: Mikor emék ővelek, vevé az kenyeret és megáldá és megszegé és nyójtja vala őnekik.

31. És megnyíltak ő szemek és megismerék ötet; és ő elenyészék ő szemek elől.

32. És mondának egymásnak: Nemde mü szüvönk égödöz
84va vala-é mübennönk, mikor az útban beszélle münekönk || és az írásokat megnyitná münekönk?

33. És felkelvén azon időben megfordolának Jeruzsálembé, meglelék az tizenegyet egybe gyölekezvén, és azokat, kik ő vele valának.

34. Mondván: Mert bizony felkölt Úr és megjelent Simonnak.

35. És ők megmondák, melyek löttek vala az útban, és miképpen megestmerték ötet az kenyérnek szegésében.

36. Mikor kedig ezeket beszélle, Jézus állapék ő közepettek és mondá őnekik: Békesség tünettek! Én vagyok, ne akarjatok félnetek.

37. De megháborodtak és megijedtek, alajtván ömagokat szelleltáttokat.

38. És mondá önekik: Mit háboroltatok meg és gondolatok szállnak tü szüvetekbe?

39. Lássátok én kezeimet és én lábaimat, mert én magam vagyok. Tapaszjátok és lássátok, mert szellelnek teste és tete-me nincsen, miképpen engemet láttok vallanom.

40. És mikor ezeket mondotta volna mutatá önekik kezeit és lábait.

41. Még es kedig azoknak nem hivén és örömökben csudádkodván mondá: Vagyon-é itt valami enni való?

42. És ők hozának neki egy sült hal részlet és méz-színt.

43. És mikor ött volna ő előttök, vevén az maradékokat, adá önekik.

44. És mondá azoknak: Ezek az igék, melyeket beszéllettem tünetek, mikor még || volnék tüveletek, mert kellemetese-
sek mendeneknek beteljesedniek, melyek írván vadnak Mojszesnek törvényében és prófétákban és psalmosokban énrol-
lam. 84vb

45. Tahát megnyitá önekik értelmeket, hogy értenének írásokat.

46. És mondá önekik: Mert így vagyon írva és így kell vala Kristusnak szenvedni és harmadnapon halottaiból felkelni.

47. És penitenciát prédikáltatni ő nevébe bünöknek bocsánatjára minden nemzetek között Jeruzsálemtől kezdván.

48. Tü kedig vattok ezeknek tanói.

49. És én eresztém én Atyámnak ígéretét tübelétek; tü kedig üljetek e városban míglen öltöztessetek jószágba magaságba.

50. Kivevé kedig azokat Betániába és ő kezeit felemelvén megáldá azokat.

51. És úgy lött, mikor megáldotta volna azokat, elmene ötöllök és vitetik vala mennybe.

52. És ők imádkozván nagy örömmel megfordulának Jeruzsálembe.

53. És valának mindenha az templomban dicsérvén és megáldván Istent.

János evangéliuma

85ra

János evangélista könyve

KAPITULUM I

1. Kezdetben vala ige, és ige vala Istennél, és Isten vala ige.
2. Ez vala kezdetben Istennél.
3. Mindenek őmiatta löttének, és őnála nákül semmi nem lött, mely lött.
4. Őbenne élet vala, és az élet vala embereknek fényessége.
5. És az fényesség setétekben fénylik, és az feteték [feketék] őtet meg nem foglalták.
6. Volt Istentől eresztett ember, kinek neve vala János.
7. Ez jött tanóságba, hogy tanóságot vallana az világról.*
9. Igaz világ vala, ki megvilágosejt minden embert e világba jövőt.
10. E világban vala, és e világ őmiatta lött, és e világ őtet meg nem esmerte.
11. Tulajdon önnébe jött, és önnéi őtet nem fogadták.
12. Valamennyen kedig fogadták őtet, adott őnekik hatalmat Isten fiaja lennick.
13. Kik nem vérekből, sem testnek akaratjából, sem férfiúnak akaratjából, de születtek Istentől.
14. És az ige lött testté, || és lakozik mübennönk, és láttuk 85rb ő dicsőségét monnal Atyától, egyetlen egy születetnek dicsőségét, teljest malaszttal és igazsággal.

*A 7. vers második fele és a 8. vers hiányzik.

15. János tanóságot vallott őrolla és kajáltott mondván: Ez az, kit mondék, ki énutánam jövendő és énelőttem lött, mert énelőttem való vala.

16. És ő teljességéből mend mü vöttönk malasztot malasztért.

17. Mert az törvény Mojzses miatt adatott, az malaszt kedig és az igazság Jézus Kristus miatt lött.

18. Istent sonha senki nem látta, hanem csak egyetlenegy született Fiú, ki vagon Atyának ölében ő meghirdette.

19. És ez Jánosnak tanósága, mikor eresztettek Jeruzsálemből az zsidó papokat és lévítákat őhozjá, hogy megkérdeznék őtet: Te ki vagy?

20. És megvallá és nem tagadá meg: Mert én nem vagyok Kristus.

21. És kérdék őtet: Mi azért? Illyés vagy-é te? És mondá: Nem vagyok. Próféta vagy-é te? És felele: Nem.

22. Mondának azért őneki: Ki vagy, hogy feleletet adjonk azoknak, kik eresztettenek münket: Mit mondasz tennen rollad?

23. Én vagyok kietlenben ivöltetnek szava: Készéhétek Úrnak utát, miként mondott Izsaiás próféta.

24. És kik eresztettek vala, valának az leváltak közzöl.

85va 25. És kérdék őtet és mondának neki: || Azért te mit keresztelsz, ha te nem vagy Kristus és sem Illyés, sem próféta?

26. Felele őnekik János mondván: Én keresztellek vízben, tü közöttetek kedig állót, kit tü nem tudtok.

27. Ő az, ki én utánam jövendő, ki én előttem lött, kinek nem vagyok méltó, hogy megódjam ő sarujának szíját.

28. Ezek Betániában löttek, Jordán elvöl, hol vala János keresztelvén.

29. Másodnapon kedig látá János Jézust ő hozjá jövette; és mondá: Íme Istennek báránya, íme ki elveszi evilágnak bűnét!

30. Ez az, kiről mondek: Én utánnam jó fellyől, ki én előttem lött, ki én előttem való vala.

31. És én nem tudom vala ötet; de hogy megjelentetnék Jeruzsálemben, azért jövék én keresztelnem az vízben.

32. És tanóságot vallott János mondván: Mert láttam az Szelleket leszállatta mennyből monnal galambat, és őrajta maradt.

33. És én nem tudom vala ötet; de ki eresztett engemet keresztelnem az vízben, az mondá énnekem: Kire látandod az Szelleket leszállani és őrajta maradni, cz az, ki keresztel Szent Szelleben.

34. És én látám és tanóságot vallék, mert ő Istennek Fia.

35. Másodnapon esmég áll vala János és ő tanejtványi közöl kettő.

36. És tekéntvén Jézust járatta mondá: Íme Istennek báránya. ||

37. És hallák az két tanejtvány ötet beszéllette, és követék 85vb Jézust.

38. Megfordolván kedig Jézus és látván azokat ötet követtek mondá: Mit kerestek? Kik mondanak őneki: Rabi, ki magyaráztatik Mesternek, hol lakozol?

39. Mondá őnekik Jézus: Jövvetek és lássátok! Jövének azért és láták, hol lakoznék. És lakozának ott az napon; az idő kedig vala monnal tized.

40. Vala kedig Andoriás, Simon Péternek atyjafia egy az kettő közzöl, kik hallották vala Jánostól és követték vala ötet.

41. Ez lelé előszer ő atyjafiát Simont és mondá őneki: Megleltük Messiást, ki magyaráztatik Kristusnak.

42. És vivé őtet Kristushoz. Tekéntvén kedig Jézus őtet és mondá őneki: Te vagy Simon Johanna fia, te hivatal Kéfásnak, ki magyaráztatik Péternek.

43. Holda kelvén kedig akara kimenni Galileába, és lelé Fülöpöt; és mondá őneki Jézus: kövess engemet.

44. Vala kedig Fülöp Bethsaidából, Andoriásnak és Péternek városából.

45. Lele Fülöp Natánaelt és mondá őneki: Kit Mojzsés írt az törvényben és prófétákban, megleltük Názáreti Jézust, Názáretbeli Józsefnek fiát.

46. És mondá őneki Natánael: Názáretből valami jó lehet? Mondá őneki Fülöp: Jöjj és lássad!

86ra 47. Látá kedig Jézus || Natánaelt őhozá jövette és mondá őrolla: Íme igaz izraelita, kiben álnokság incsen.

48. Mondá őneki Natánael: Honnan esmertél engemet? Felelé Jézus mondá őneki: Mielőtt téged Fülöp hívna, mikor volna az figefa alatt, látalak tégedet.

49. Felele őneki Natánael és mondá: Rabi, te vagy élő Istennek Fia, te vagy Izraelnek királya!

50. Felele őneki Jézus és mondá: Mert mondom teneked, látalak tégedet az figefa alatt, hiszed-é? Ezekből nagyobbakat látsz.

51. És mondá őnekik: Bizony, bizony mondom tünettek, meg látjátok mennyet nyilván és Istennek angyalit felmenőket és leszállókat Embernek Fiára.

KAPITULUM II

1. És harmadnapon lőnek menyeközök Galileabeli Kánaában; és ott vala Jézusnak anyja.

2. Hivattaték kedig Jézus és ő tanejtványi az menyeközöbe.

3. És az bor megfogyatkozván mondá Jézusnak anyja őneki: Bort nem vallnak.

4. És mondá őneki Jézus: Mi teneked és énnekem némbéri? Nem jött meg az én idém [időm].

5. Mondá ő anyja az szolgálknak: Valamit mondand tünektek, tegyétek!

6. Valának kedig ott vettetvén hat kövedrek az zsidóknak tisztolatjok szerént, mindenik foglalván két köblöt avagy háromat.

7. Mondá őnekik Jézus: Töltsétek be az || vedreket vízzel; és betölték mend teteiglen. 86rb

8. És mondá őnekik Jézus: Merehetek immár, és vigyétek az násznagynak. És vivék.

9. Hogy kedig kóstolta volna az násznagy az borra lött vizet és nem tudná honnan volna; az szolgál kedig, kik az vizet merejtették vala, tudják vala. Hivá az násznagy az vőlegényt.

10. És mondá őneki: Menden ember előszer az jó bort veti eleve; és mikor megrészegölendnek tahát azt, az mely alább való; te kedig tartottad az jó bort eddeglen.

11. Ezt tevé Jézus az jelenségeknak kezdetében Galileabeli Kánaában és megjelenté ő dicsőségét; és hűnek ő bele ő tanejtványi.

12. Ennek utána leszálla Kapharnaumba ő és ő anyja és ő atyjafiai és ő tanejtványi. És lakozának ott nem sok napokban.

13. És rokon vala az zsidóknak húsvétek. És felmene Jézus Jeruzsálembe.

14. És lele az templomban árolókat juhokat és teheneket és galambakat és az pénz váltókat ülettek.

15. És mikor alkotott volna monnal ostort az kötelecskékből, kiveté mend az templomból az juhokat és az teheneket, és az pénzváltóknak érceket elhímté, és az asztalokat eldöjté.

86va 16. És azoknak, kik az galambakat árolják vala, mondá: Vigyétek ki ezeket innen || és ne akarjátok tennetek én Atyámnak házát komplárságnak házájá.

17. De megemlékezének ő tanejtványi mert írván vagyon: Te házadnak szerelme megött [megevett, megemésztett] engemet.

18. Felelének azért az zsidók és mondának neki: Mi jelenéget mutatsz münénkönk, mert ezt teszed?

19. Felele Jézus és mondá önekik: Fehétek meg e templomot, és harmadnapokban felköltöm azt.

20. Mondának azért öneki az zsidók: Negyvenhat eszten-dőkben alkottatott e templom, és te három napokban költöd fel azt?

21. Ó kedig mondja vala ő testének templomáról.

22. Mikor azért felkölt volna halottaiból, megemlékzének ő tanejtványi, mert ezeket mondotta ő testéről; és híúnek [hivének] az írásoknak és az beszédeknek, melyeket mondott Jézus.

23. Mikor kedig volna Jeruzsálemben az húsvétben az innepnapon, sokak híúnek [hivének] ő nevében látván ő jelenégit, melyeket teszen vala.

24. Ő kedig Jézus nem hiszi vala őmagát őnekik, azért hogy ő esmerné mendeneket.

25. És mert nem volna kellemetes őnekik, hogy valaki tanóságot vallana emberről: mert ő tudja vala, mi volna emberben.

KAPITULUM III

1. Vala kedig az leváltak közzől ember Nikodémos nevő az zsidóknak fedelmek. ||

2. Ez jövő Jézusához éjjel és mondá őneki: Rabi, tudjuk, mert Istentől jöttél mester, mert senki nem teheti e jelenségeket, melyeket te tész, hanem ha lend Isten ővele. 86vb

3. Felele Jézus és mondá őneki: Bizony, bizony mondom teneked, mert hanemha ki újonnan születendik, nem láthatja Istennek országát.

4. Mondá őneki Nikodémos: Miképpen születetik ember mikor vén leszen? Minem mehet esmég be ő anyjának hasába és hogy esmég születhessék.

5. Felele Jézus és mondá: Bizony, bizony mondom teneked, hanemha ki esmég születendik vízből és Szentlélekből, nem mehet be Istennek országába.

6. Mely testtől született, az test, és mely szellettől született, az szellet!

7. Ne csudálkodjál, mert mondám teneked: Kell nektek újonnan születnetek.

8. Szellet hol akar, ott lehel és ő szavát hallod, de nem tudod, honnan jöjjön avagy hova menjen. Igyen vagyon minden, ki született szellettől.

9. Felele Nikodémus és mondá őneki: Miképpen lehetnek ezek?

10. Felele Jézus és mondá őneki: Te vagy mester Izráelben és ezeket nem tudod?

11. Bizony, bizony, mondom teneked, mert mű beszéljük melyet tudonk, és tanolonk, melyet láttonk; és mű tanóságunkat be nem veszitek!

87ra 12. Ha földieket || monddtam tünեktek és nem hiszitek, miképpen hiszitek, ha mennyieket [mennycieket] mondanok tünեktek?

13. És senki fel nem megyen mennybe, hanem ki leszállot mennyből, Embernek Fia, ki vagyon mennyben.

14. És miképpen Mojszesz felmagasztatta az kégyót az kietlenben, ugyan kell felmagasztatni Ember Fiának.

15. Hogy minden, ki hiszen őbele, el ne veszjen, de vallja az örök életet.

16. Mert így szerette Isten a világot, hogy ő Fiát egyetlenegy szülöttet adná, hogy minden, ki hiszen őbele, el ne veszjen, de vallja az örök életet.

17. Mert nem eresztette Isten ő Fiát, hogy ítélje e világot, de hogy üdvözöljön a világ őmiatta.

18. Ki hiszen ő bele, nem ítéltetik; ki kedig nem hiszen, immár megítéltetett, mert nem hiszen Istennek egyetlenegy születet Fiának nevébe.

19. Ez kedig az ítélet, mert fényesség jött e világba, és inkább szerették emberek az setétséget, hogynem az fényességet, mert valának ő művelkedetek gonoszok.

20. Mert minden, ki gonoszol művelkedik, gyűlöli az fényességet, és nem jó az fényességre, hogy meg ne fedessenek ő művelkedeti.

21. Ki kedig teszen igazságot, jó az fényességre, hogy jelen-
tessenek ő művelkedeti, || mert Istenben löttek.

87b

22. Ezek után jövő Jézsus és ő tanejtványi Judeának földé-
be és ott lakozik vala övelek; és ott keresztel vala.

23. Vala kedig János keresztelő Enonban rokon Salmihoz
[Salimhoz], mert sok vizek valának ott. És jönnek vala és meg-
keresztelkednek vala.

24. Mert még János nem eresztetett vala az tömlöcbe.

25. Lött azért kérdezet János tanejtványi közzöl az zsidók-
kal az tisztolatról.

26. Jövének Jánoshoz és mondának neki: Rabi, ki teveled
vala Jordán elvöl, kinek tanóságot vállal, íme ez keresztel;
és mindenek jönnek öhozjá.

27. Felele János és mondá: Nem vehet ember valamit, ha-
nemha lend öneki adván mennyből.

28. Tünmagatok vallotok énnekem tanóságot, mert mon-
dottam legyek: Nem vagyok én Kristus, de mert eresztettem
ötöllő!

29. Ki vallja az menyasszonyt, az a vőlegény; az vőlegény-
nek kedig barátja, ki áll és hallgatja ötet, örömmel öröl az
vőlegénynek szaváért. Ebben azért én örömem betölt.

30. Annak kell felnőni, énnekem kedig megküssebbednem.

31. Ki fellyől jött, mindeneknek felette vagyon, ki földből
vagyon, földből beszélj [beszél]. Ki mennyből jött, mende-
neknek felette vagyon.

32. Ki || es melyet látott és hallott, azt tanólja, és ő tanósá-
gát senki nem veszi.

87va

33. Ki kedig vendi ő tanóságát, megjegyzette, mert Isten
igaz.

34. Mert kit Isten eresztett, Istennek igéjét beszéli; mert nem mérték szerént adta Isten az szelletet.

35. Atya szereti Fiát és mendeneket adott ő kezébe

36. Ki hiszen Fiuba, vallja az örök életet; ki kedig hütöten Fiunak, nem látja az örök életet, de Istennek haragja marad őrajta.

KAPITULUM IV

1. Hogy kedig megismeré Jézus, mert az leváltak meghallották, hogy Jézus több tanejtványokat teszen és keresztel hogy nem János.

2. Jöllehet Jézus senkit nem keresztelne, de ő tanejtványi.

3. Meghagyá Judeát és elmene esmég Galileába.

4. Kell vala kedig őneki Samária közepi által elmenni.

5. Juta azért Jézus Samáriának városába, ki mondatik Sirkarnak, rokon a majorhoz, kit adott Jákob Józsefnek ő fiának.

6. Vala kedig ott Jákob kuta. Jézus kedig megfáradván útban, ülő ott az kút felett; vala kedig az idő monnal hatod.

87vb 7. Jövő egy némberi Samáriából víz merejteni; mondá őneki || Jézus: Adj énnekem innom.

8. Mert ő tanejtványi elmentenek vala, hogy étket vennének.

9. Mondá azért őneki az samáriai némberi: Miképpen te zsidó valvád, kérsz éntöllem innod, ki vagyok samáriabeli némberi; mert az zsidók nem közösölnek vala az samáriabeliekkel.

10. Felele Jézus és mondá őneki: Ha tudnád Istennek ajándokát és ki az, ki mondja teneked, adj énnekem innom, ne-

talántál te kértél volna ötöllő és adott volna teneked eleven vizet.

11. Mondá őneki az némbéri: Uram, ingyen nincsen mivel meréh és az kút magas; azért honnan vallod az eleven vizet?

12. Minem vagy te nagyobb mü atyánktól Jákobtól, ki adta műnekönk e kutot? És öbelöllő ivt es ő fiai és ő barmi.

13. Felele Jézsus és mondá őneki: Menden, ki iszik e vízből, esmég megszomjuhozik.

14. Ki kedig iszék [innék] az vízből, kit én adok, nem szomjuhozik örökké; de az víz, kit én adok, leszen őbenne víznek forrása bojtó az örökéletbe.

15. Mondá őneki az némbéri: Uram, adjad énnekem az vizet, hogy ne szomjuhozjam és ne jöjjek ide merejtenem!

16. Mondá őneki Jézsus: Menj el híjad ide te férjedet és jöjj ide. ||

17. Felele az némbéri és mondá: Nincsen férjem. Mondá 88ra őneki Jézsus: Jól felelél, mert incsen férjem.

18. Mert öt férjeket vallottál, és ez, kit vallasz, nem te férjed; ezeket igazakat mondád.

19. Mondá őneki az némbéri: Látom, mert próféta vagy te!

20. Mü atyáink e hegyen imádkoztak és tü úgy mondotok, mert Jeruzsálemben vagyon az hely, hol kell imádkozni.

21. Mondá őneki Jézsus: Némbéri higj énnekem, mikor sem e hegyen, sem Jeruzsálemben nem imádjátok Atyát.

22. Tü imádtok, melyet nem tudtok, mü imádonk, melyet tudonk: mert az üdvösség az zsidók közzöl költ ki.

23. De jó az idő, és ma vagyon, mikor igaz imádók imádják Atyát lélekben és igazságban; mert Atya es ilyeteneket keres, kik imádják ötet.

24. Isten Szellet; és azokat, kik őtet imádják, Szelletben és igazságban kell imádniok.

25. Mondá őneki a némbéri: Tudom, mert Messiás eljő, ki mondatik Kristusnak. Mikor azért eljövend az, műnekönik meghirdet mendeneket.

26. Én vagyok, ki beszélek teneked.

27. És legottan eljövénék ő tanejtványi és csudálkodnak vala, mert az némbérrivel beszélle. De maga senki nem mon-
88rb da: Mit kéresz? Avagy mit beszéllesz || ővele?

28. Meghagyá azért az némbéri ő vedrét és elmene az városba és mondá az embereknek:

29. Jöjjetek és lássátok az embert, ki megmonda énnekem mendeneket, valamelyeket töttem; midenem ő-é Kristus?

30. És az városból kimenének sokan és jutának őhozá.

31. Azonközben kériki vala őtet ő tanejtványi mondván: Rabi egyél!

32. Ő kedig mondá őnekik: Énnekem vagyon ejendő étkem, kit tü nem tudtok.

33. Mondnak vala azért az tanejtványok egymásnak: Midenem valaki enni hozott-é őneki?

34. Mondá őnekik Jézus: Én étkem az, hogy tegyem ő akaratját, ki eresztet engemet, hogy megtökéljem ő dolgát.

35. Nemde tü mondjátok-é, hogy még négy hónapok vadnak és az arat eljő; íme én mondom tünektek: Emeljétek fel tü szemeiteket és lássátok az vidékeket, mert fejérek immár az aratatra.

36. És ki arat, érdemét veszi, és ki győjt gyimölcsöt az örök életbe; hogy ki es vet egyembe öröljön és ki arat.

37. Mert ebben vagyon az igaz ige: mert egyéb ki vet és egyéb ki arat.

38. Én eresztettelek tüöket aratnotok, melyet tü nem munkálkodtatok; egyebek munkálkodták, és tü ő munkájokba bementetek.

39. Az városból kedig az samaritánosok || közzöl sokak hűnek [hivének] őbele az néemberinek szaváért tanóság vallatjáért: mert megmondott énnekem mendeneket, valamelyeket töttem. 88va

40. Mikor azért juttanak volna őhozjá az samaritánosok, kérik vala őtet, hogy ott maradna; és marada ott két napokban.

41. És naggyal többek hűnek ő beszédejért.

42. És az néemberinek mondnak vala: mert immár nem te beszédedért hiszönk, mert münönmagonk halljuk és tudjuk, mert ez e világnak igaz üdvözejtőjö!

43. Két nap után kedig kimene innen és elmene Galileába.

44. Mert ő tanóságot valla: mert prófétának ő honjában nincs tisztessége.

45. Mikor azért jutott volna Galileába, fogadák őtet az galileabeliek, mert mendeneket láttak volna, melyeket tött vala Jeruzsálemben az innepnapon; mert ők es az innepnapra jöttek vala.

46. Jövö azért esmég galileabeli Kánaába, hol az vizet töttö vala borrá. És vala néminemő királycsa, kinek fia beteg vala Kapharnaumban.

47. És mikor hallotta volna mert Jézsus jött volna Judeából Galileába, mene őhozjá és kéri vala őtet, hogy leszállana és megvigasztaná ő fiát, mert || kezdett vala meghalni. 88vb

48. Mondá azért Jézsus őneki: Hanemha földi jelenségeket és mennyi [mennyei] jelenségeket látandotok, nem hisztek.

49. Mondá őneki az királycsa: Uram, szállj le, mielőtt meghaljon én fiam!

50. Mondá őneki: Menj el, te fiad él. Hűn az ember az beszédnek, melyet mondott vala Jézsus; és elmegyen vala.

51. Immár kedig ő leszállatta ő szolgái kelének eleibe és meghirdeték őneki mondván: mert ő fia élne.

52. Kérdi vala azért az üdőt ötöllök, kiben megjobbolt volna; és mondanak őneki: mert tegnapon hatod időben hagyá meg ötet az hideglet.

53. Megesmeré azért az atya, mert az idő vala, kiben monda Jézsus őneki: te fiad él; és hűn az ember és mend ő háza.

54. E másod jelenséget tevé esmég Jézsus, mikor jött volna Judeából Galileába.

KAPITULUM V

1. Ezek után vala az zsidóknak innepek napja és felmene Jézsus Jeruzsálembe.

2. Vala kedig Jeruzsálemben Porbatika nevő halastó, ki neveztetik héberöl Bethsaidának, vallván öt portikost.

3. Ezekben fekszen vala leletezeteseknek nagy sokasága, vakoknak, sántáknak, aszottaknak: várván az víznek mozdolatját.

89ra 4. Úrnak kedig angyala idő || szerint leszáll vala az halastóba, és megmozdoltatik vala az víz. És ki előszer leszállott volna az halastóba az víznek mozdolatja után megvigasztik vala, valami betegségtől foglaltatik vala.

5. Vala kedig ott néminemő ember, vallván ő betegségében harmincnyolc esztendőt.

6. Ezt mikor látta volna Jézus fekette [feküdt] és megemerte volna mert immár sok ideje volna, mondá őneki: Akarsz megvigasztalni-é?

7. Felele őneki az leletezetes: Uram, nincs emberem, hogy mikor megháboroland az víz, ereszjen engemet az tóba; míglen kedig én eljutok, egyéb száll le énelőttem.

8. Mondá őneki Jézus: Kelj fel, vedd fel te ágyadat és járj!

9. És legottan megvigasztál az ember; és felkele és vevé ő ágyát és jár vala. Vala kedig szombat az napon.

10. Mondnak vala azért őneki ki megvigasztalt vala: szombat vagon, nem illik teneked felvenned te ágyadat.

11. Felelé őnekik: Ki megvigasztalta engemet, az mondá énnekem, kelj fel, vedd fel te ágyadat és járj!

12. Kérdék azért őtet: Ki az ember, ki mondotta teneked, vedd fel te ágyadat és járj?

13. Ez kedig ki megvigasztalt vala, || nem tudja vala, ki 89rb
volna; Jézus kedig elhajla az helyen szerzett gyölekezettől.

14. Annak utána lelé őtet Jézus az templomban és mondá őneki: Íme megvigasztál, immár ne akarj bűnhönnöd, hogy valami gonosz ne történék teneked.

15. Elmene az ember és megmondá az zsidóknak, mert Jézus volna, ki megvigasztotta volna őtet.

16. Azért üldözik vala az zsidók Jézust, mert ezeket teszi vala szombaton.

17. Jézus kedig felelé őnekik: Én Atyám máiglan művelkedik, es én művelkedem.

18. Azért inkább keresik vala az zsidók őtet megölni, mert nem csak az szombatot fejt vala meg, de es önmagát mondja vala Istennek tevén önmagát egyenlővé Istennel.

19. Felele es úgy Jézus és mondá önekik: Bizony, bizony mondom tüneknek: Nem tehet Fiú valamit ő tolló, hanemha melyet látand Atyát tenni: mert valamelyeket az tend, ezeket es Fiú azonképpen teszi.

20. Mert Atya szereti Fiát és mendeneket, melyeket teszen, megjelenti öneki; és ezektől nagyobb művelkedeteket mutat öneki, hogy tü csudálkodjatok.

21. Mert miként Atya felkölt halottakat és éltet, ígyen ||
89va es Fiú, kiket akár éltet.

22. És mert Atya nem ítél valakit, de minden ítéletet adot Fiúnak,

23. Hogy mendenek tiszteljék Fiát, miként es tisztelik Atyát; ki nem tiszteli Fiat, nem tiszteli Atyát, ki eresztette őtet.

24. Bizony, bizony mondom tüneknek, mert ki hallgatja én igéimet és hiszen öneki, ki eresztet engemet, vallja az örök-életet; és ítéletbe nem jó, de megyen halálból életbe.

25. Bizony, bizony mondom tüneknek, mert jó az idő és ma vagyon, mikor az halottak hallják Isten Fiának szavát; és kik hallják élnek.

26. Mert miképpen Atya vall életet ön benne.

27. És hatalmat adott öneki ítéletet tenni, mert Embernek Fia.

28. Ne akarjátok ezt csudálkodnotok, mert jött az idő, kiben mendenek, kik az sérekben vadnak, hallják Isten Fiának szavát.

29. És eleve jönnek, kik jókat töttenek életnek felkeletében; de kik gonoszokat művelkedtek ítéletnek felkeletében.

30. Nem tehetek éntöllem valamit, de miképpen hallok,

ítélek. És én ítéletem igaz, mert nem keresem én ítéletemet, de akaróját, ki cesztett engemet Atyáét.

31. Ha || én tanóságot vallok én rollam, és tanóságom nem 89vb igaz.

32. Egyéb vagyon, ki tanóságot vall én rollam; és tudom, mert igaz ő tanósága, kit vall én rollam.

33. Tü cesztetek Jánoshoz, és tanóságot valla igazságnak.

34. Én kedig nem veszek embertől tanóságot, de es ezeket mondom, hogy tü üdvözöljetek.

35. Ő vala az égő szövétnek és az fénylő. Tü kedig nem akarátok egyideig vigadnotok ő fényességében.

36. Én kedig vallok Jánostól nagyobb tanóságot. Mert az művelkedet, melyeket adott énnekem Atya, hogy tegyem azokat, az művelkedetek, melyeket én teszek, tanóságot vallnak én rollam, mert Atya cesztett engemet.

37. És ki cesztett engemet Atya, az tanóságot vall én rollam es. Mert nem hogy valaha ő szavát hallottátok, de sem láttátok ő személyét.

38. És ő igéjét nem valljátok tü bennetek lakozóval; mert kit az cesztett, annak tü nem hisztek.

39. Forgassatok írásokat, kikben alajtjátok vallanotok az örök életet; és azok, melyek tanóságot vallnak én rollam.

40. És nem akarátok jönnötök én || hozjám, hogy életet 90ra valljátok!

41. Fényességet emberektől nem veszek.

42. De én esmertelek tüötök, mert Istennek szerelmét nem valljátok tübennetek.

43. Én jöttem én Atyámnak nevébe és nem vesztek engemet; ha egyéb jövend ő nevébe, azt beveszitek.

44. Miképpen hihettek tü, kik dicsőséget egymástól vesztek, és az dicsőséget, ki Istentől önmagától vagyon, nem keresitek.

45. Ne akarjátok alejtanotok, hogy én legyek tütöket vádolandó Atyánál; vagyon, ki vádol tütöket: Mojszes, kibe tü reménykedtek.

46. Mert ha hinnétek Mojszesnek, hinnétek netalántál énekem es: mert az én rollam írt.

47. Ha kedig az írásnak nem hisztek, miképpen hihettek én igéimnek?

KAPITULUM VI

1. Ezek után elmene Jézsus Galilcabeli tenger által, ki mondatik Tiberiadisnak.

2. És követi vala ötet nagy sokaság, mert látják vala az jelenségeket, melyeket teszen vala ezeken, kik betegnek vala.

3. Elmene azért Jézsus az hegyre, és ott ül vala ő tanejtványival.

4. Vala kedig rokon húsvét, az zsidóknak innepek napja.

90rb 5. Mikor azért felemelte volna Jézsus ő szemeit és látta volna, || mert nagy sokaság jött őhozá, mondá Fülöpnek: Honnan vegyönk kenyereket, hogy egyenek ezek?

6. Ezt kedig mondja vala késértvén ötet, mert ő tudja vala, mit volna tejendő.

7. Felele Fülöp: Két száz pénz ára kenyerek nem elegek ezeknek, hogy egymenden keveset mit vegyen benne!

8. Mondá őneki egy ő tanejtványi közöl Andoriás, Simon Péternek atyja fia:

9. Egy gyermek vagyon itt, kinek vadnak öt árpa kenyeri és két hali [halai]; de ezek mik ezenyejek között?

10. Mondá azért önekik Jézus: Ültessétek le az népeket! Vala kedig sok széna ott az helyen; leülnének azért az férfiak számmal monnal ötszer ezeren.

11. Vevé azért Jézus az kenyereket és mikor hálálatot tött volna clostzá az ülőknek; azonképpen es az halakban mennyet akarnak vala.

12. Hogy kedig betöltek vala, mondá ő tanejtványinak: Győhének fel az derebeket, hogy el ne veszjenek, melyek megmaradtak vala.

13. Felgyőjték azért és betöltének az derebektől tizenkét füles kosarokat az öt árpakenyerekből és az két halakból, melyek megmaradtanak azokból, kik || öttek vala.

90va

14. Az emberek azért mikor látták volna az jelenséget, melyet tött vala, mondnak vala: Mert ez az igaz próféta, ki jövendő ez világba.

15. Jézus kedig mikor megesmerte volna mert jövendők valának, hogy ötet megfognák és ötet királlyá tennék, elfuta az hegyre esmég önönmaga.

16. Hogy kedig estve lött volna, leszállának ő tanejtványi a tengerre.

17. És mikor felmentek volna az hajóba jövének tenger elve Kafarnaumba; és immár setét lött vala, és nem jött vala őhozzájok Jézus.

18. Az tenger kedig támadoz vala nagy széllel futtatván [fújtatván].

19. Mikor azért eveztek volna huszonöt avagy harmic láb földet, láták Jézust az tengeren járatta és az hajóhoz közelejtteni; és félemének.

20. Ő kedig mondá önekik: Én vagyok, ne akarjatok fél-
netek!

21. Akarják vala azért őtet az hajóba venni; és legottan az
hajó futa az földre, kire mennek vala.

22. Másodnapon kedig az gyölekezet, ki áll vala tenger el-
vől, látá mert egyéb hajó nem volna ott hanemcsak az egy, és
mert nem ment volna Jézus be az hajóba ő tanejtványival,
de csak ő tanejtványi mentek volna be.

90vb 23. De || egyéb hajók jutának Tiberiádisból rokon az hely-
hez, hol ötték vala az kenyeret Istennek hálát adván.

24. Mikor azért látta volna az gyölekezet, mert Jézus nem
volna ott, és sem ő tanejtványi, felmenének az hajókba és jö-
vének Kapharnaumba, keresvén Jézust.

25. És mikor meglelték volna őtet tenger elvől mondának
öneki: Rabi, mikor jöttél ide?

26. Felele nekik Jézus és mondá: Bizony, bizony mondom
tünektek, kerestek engemet nem mert az jelenségeket láttá-
tok, de mert az kenyerekből öttetek és megelégedtetek.

27. Művelkedjetek étkeket nem ki elvész, de ki megmarad
az örök életbe, kit Embernek Fia ad tünektek; mert ezt Atya
Isten megjegyzette.

28. Mondának azért öneki: Mit tegyönk, hogy művelked-
jük Istennek jó művelkedetit?

29. Felele Jézus és mondá önekik: Ez Istennek művelkede-
tit, hogy higjeteke ő bele, kit ő eresztett.

30. Mondának azért öneki: Mely jelenséget tész [teszel]
ezért te, hogy lássuk és higyjönk teneked? Mit művelkedel?

91ra 31. Mü atyáink mennát öttenek az kietlenben; miként ír-
ván vagyön: || Memyből kenyeret adott önekik enniek.

32. Mondá azért önekik Jézus: Bizony, bizony mondom

tünektek, nem adott Mojszes tünektek kenyeret mennyből, de én Atyám ad tünektek igaz kenyeret mennyből.

33. Mert ez az igaz kenyér, ki mennyből szállott és ad életet evilágnak.

34. Mondának kedig őneki: Uram, mindenha adjad mienkünk e kenyeret!

35. Mondá azért őnekik Jézus: Én vagyok életnek kenyere; ki jövend énhozjám, nem éhezik, és ki hiend én belém, nem szorjuhozik örökké.

36. De mondom tünektek, mert láttatok engemet, és nem hittetek.

37. Mendent, melyet ad énnekem Atya, én hozjám jó; és az ki jött én hozjám, nem vetem ki.

38. Mert szállottam mennyből, nem hogy tegyem én akaratomat, de ő akaratját, ki eresztett engemet: Atyáét.

39. Mert ez ő akaratja, ki eresztett engemet, Atyáé, hogy mentem, melyet adott énnekem, ne veszéssék el abban, de felköltsem azt az utolsó napon.

40. Ez kedig én Atyámnak akaratja, ki eresztett engemet, hogy minden, ki látja Fiát és hiszen őbele, vallja az örök életet; és én felköltöm || őtet az utolsó napon.

91rb

41. Morognak vala azért az zsidók arról, mert mondotta volna: Én vagyok az kenyér, ki szállottam mennyből.

42. És mondnak vala: Nemde ez-é Józsefnek fia, kinek mi esmertük atyját és anyját; miképpen mondja azért ez, mert mennyből szállottam le?

43. Felele azért Jézus és mondá őnekik: Ne akaratok morganotok egymással!

44. Senki nem jöhet énhozjám hanemha Atya, ki eresztett engemet, vonandja őtet; és én felköltöm őtet az utolsó napon.

45. Mert írván vagyon prófétákban: És lesznek mindenek ejttanattak Istentől. Minden, ki hallott Atyától és tanólt, jó én hozjám.

46. Nem hogy Atyát látta valaki, hanem csak az, ki Istentől vagyon, látta Atyát.

47. Bizony, bizony mondom tüneknek: Ki hiszen én belém, vallja az örök életet!

48. Én vagyok életnek kenyere!

49. Tü atyáitok öttenek mennát az kietlenben, és megholtanak.

50. Ez az életnek kenyere mennyből leszálló, hogy haki ő belőllő ejendik, meg ne haljon.

51. Én vagyok az élő kenyér, ki mennyből leszállottam;

91va 52. Ha ki || ejendik e kenyérből, él örökké. És e kenyér, kit én adok, én testem: élet e világért.

53. Fonalgnak vala azért az zsidók egymással mondván: Miképpen adhatja ő testét münekönk megennönk?

54. Mondá azért önekik Jézus: Bizony, bizony mondom tüneknek, hanemha ejenditek Ember Fiának ő testét és ijandjátok ő vérét, nem valljatok az életet tün bennetek.

55. Ki eszi én testemet és iszja én véretem, vallja az örök életet, és én felköltöm ötet az utolsó napon.

56. Mert én testem bizony étek, és én vérem bizony venérek [ital].

57. Ki eszi én testemet és iszja én véretem, én bennem lakozik, és én ő benne.

58. Miképpen eresztett engemet élő Atya, és én élek Atyáért: és ki eszik engemet, es ő él én érettem.

59. Ez az kenyér, ki leszállott mennyből. Nem miképpen

tü atyáitok öttenek mennát és megholtanak: ki eszi e kenyere, él örökké!

60. Ezeket mondá az zsinagógában tanejtván Kaphornaumban.

61. Sokak azért ő tanejtványi közzöl hallván mondának: Kemény e beszéd, ki hallgathatja azt?

62. Tudván kedig Jézus önön nála, mert erről morgának ő tanejtványi, mondá őnekik: E gonoszbejt tütöket?

63. Ha azért || látandjátok Embernek Fiát felmenni, hol va- 91vb
la előszer?

64. Szellet, ki elevenejt, test nem használ valamit. Az igék, melyeket beszéltem tünektek, Szellet és igazság.

65. De vadnak némelyek tüközzölletek, kik nem hiszék; mert tudja vala kezdettől fogván Jézus, kik volnának hiendők és ki elárolandó volna őtet.

66. És mond vala: Azért mondám tünektek, mert senki nem jöhet énhozjám, hanem ha lend őneki adván én Atyámtól.

67. Ettől fogván ő tanejtványi közzöl sokak menéneken megé és immár nem járnak vala ővele.

68. Mondá azért Jézus az tizenkettőnek: Mi nemde tü es el akartok mennetek-é?

69. Felele azért őneki Simon Péter: Uram, kihez megyönk? Örök életnek igéjét vallod!

70. És mü hiszjük és megesmertük, mert te vagy Kristus, Istennek Fia.

71. Felele azért őnekik Jézus: Nemde én tütöket tizenketten választottalak-é? És tüközzölletek egy ördög!

72. Mondja vala kedig Skariuti Simon Judásról, mert ez vala elárolandó őtet, jóllehet az tizenkettő közzöl volna egy.

1. Ezek után kedig Jézus jár vala Galileában: mert nem
 92ra akar vala jární Judeában, mert || az zsidók keresik vala őtet
 megölniek.

2. Vala kedig rokon szkenofegia, az zsidóknak innepek
 napja.

3. Mondának azért öneki ő atyjafiai: Eredj el innen és
 menj Judeába, hogy te tanejtványid es lássák te művelkedeti-
 det, melyeket te tész.

4. Mert senki nem teszen valamit rejtekben és keresi jelen
 voltát. Ha ezeket teszed, jelentsed meg temagadat e világnak.

5. Mert ingyen ő atyjafiai sem hisznek vala őbele.

6. Mondá azért önekik Jézus: Én idém [időm] még nem
 jutott el, tü idétek [időtök] kedig mendenha kész.

7. E világ nem gyűlölhét tüötököt, engemet kedig gyűlöl;
 mert én tanóságot vallok őrolla, mert ő művelkedeti gono-
 szok.

8. Tü menjetek fel az innepnapra; én kedig nem megyek
 fel az innep napra, mert még én idém nem tölt be.

9. Ezt mikor ő mondotta volna, marada Galileában.

10. Hogy kedig felmentek volna ő atyjafiai, tehát ő es fel-
 mene az innepnapra nem jelenen, de monnal titkon.

11. Az zsidók azért keresik vala őtet az innep napon és
 mondnak vala: Hol vagyon az?

12. És sok morgás vala őrolla az gyölekezet között, mert
 92rb némelyek mondnak vala, hogy jó; egyebek mondnak || vala:
 nem, de elhiteti az gyölekezetet.

14. Immár kedig az innepnap közelejtván felmene Jézus
 az templomba és tanejt vala.

15. És csudálkodnak vala az zsidók mondván: Miképpen tud ez írást, ha nem tanolta.

16. Felele őnekik Jézus: Én tanóságom nem enyém, de azé, ki eresztett engemet.

17. Haki akarandja ő akaratját tenni, megesmeri az tanóságból, ha Istentől legyen avagy enenmagamtól beszéllek.

18. Ki önöntöllő beszél ön dicsőségét keresi; ki kedig keresi ő dicsőségét, ki eresztette őtet, az igaz és hamisság őbenne incs.(!)

19. Nemde Mojzses adta-é az törvényt tüneknek? És senki tüközölletek az törvényt nem teszi. Mit kerestek engemet megölnötök?

20. Felele az gyölekezet és mondá: Ördögöt vallasz! Ki keres tégedet megölni?

21. Felele Jézus és mondá őnekik: Egy jó művelkedetet töttem, és mend csudálkodtatok.

22. Azért adta tüneknek Mojzses az környekezetet, mert nem Mojzsestől volna, de az atyáktól: és szombaton megkörnyekeztek embert.

23. Ha ember az környekezetet veszi || szombaton, hogy ne feseltessék meg Mojzsesnek törvénye, énnékem méltalankodtok, mert embert mindenestől megvigasztottam szombaton. 92va

24. Ne akarjatok ítélnetek orcára, de igaz ítéletet ítéljetek.

25. Mondnak vala azért némelyek az jeruzsálembeliek közöl: Nemde ez-é, kit az zsidók keresnek megölniek?

26. És íme nyilván beszél és semmit nem mondanak őneki! Midenem bizonyába megesmerték-e a fejedelmek, mert ez Kristus?

27. De ezt tudjuk, honnan vagyon. Kristust kedig. mikor jövend, senki nem tudja, honnan legyen.

28. Ivölt vala azért Jézus az templomban tanejtván és mondván: És engemet tudtok, és honnan legyenek, tudtok; és enentöllem nem jöttem, de az igaz, ki eresztett engemet, kit tü nem tudtok! Én tudom őtet, és ha mondandom, mert nem tudom őtet, leszek egyenlő hazug tüveletek.

29. És én tudom őtet, mert őtöllő vagyok, és ő eresztett engemet.

30. Keresik vala azért őtet megfogni és senki kezét nem ereszte őrejá, mert még nem jött vala el ő ideje.

31. Az gyölekezetek közzöl kedig sokak hűnek őbele és mondnak vala: Mikor Kristus jövend, minem több jelenségeket teszen, hogynem || melyeket e teszen.

32. Hallák az leváltak az gyölekezeteket morgattok őrolla ezeket; és eresztének az fejedelmek és az leváltak szolgálkat, hogy megfognák őtet.

33. Mondá azért őnekik Jézus: Méglen kevesenye ideiglen vagyok tüveletek, és elmegyek Atyámhoz, ki eresztett engemet.

34. Kerestek engemet és nem letek meg; és hová én megyek, tü nem jöhettek.

35. Mondának azért az zsidók: Hová menendő ez, mert nem leljük meg őtet? Minem pogányoknak himletibe menendő és tanejtandó pogányokat?

36. Minémó e beszéd, ez kit mondott: Kerestek engemet és nem letek meg; és hol én vagyok, tü nem jöhettek?

37. Az nagy innepnek kedig utolsó napján áll vala Jézus és ivölt vala mondván: Haki szomjuhozik, jöjjön énhozjám és igyék.

38. Ki hiend énbélém, miként írás mondja, eleven víznek folyói folynak ő hasából.

39. Ezt kedig mondja vala az Szent Szelletről, kit vendők valának hiendők őbele: mert még Szellet nem adatott vala; mert még Jézus meg nem dicsőültet vala.

40. Az gyölekezetek kedig mikor hallották volna ez ő beszédit, mondnak vala: Ez bizony próféta! ||

41. Egyebek kedig mondnak vala: Ez Kristus. Némelyek 93ra kedig mondnak vala: Minem Galileából jó Kristus?

42. Nemde írás mondja-é: Mert Dávid magzatjából, Betlehemnek kastélyából, hol Dávid vala, jó Kristus?

43. És úgy őérte oszlat lött az gyölekezet között.

44. Némelyek kedig öközöllök akarják vala megfogni őtet, de senki kezet nem ereszte őrejá.

45. Jövének azért az szolgák az püspökökhöz és az leváltakhoz; és azok mondának őnekik: Mire nem hoztátok el azt?

46. Felelének az szolgák: Sonha ígyen ember nem beszéllett, miként ez ember beszél.

47. Felelének azért az leváltak őnekik: Minem tü es elhíttelenöltetek-é?

48. Minem hitt valaki az fejedelmek közzöl avagy az leváltak közzöl de őbele?

49. De e gyölekezet, ki törvényt nem esmert, átkozott.

50. Mondá Nikodémus őnekik, az az ki éjjel jött vala őhozá, ki egy vala ő közzölök:

51. Midenem mü törvényönk íté-é embert, hanemha előszer halland őtöllő és megesmerendi, mit tegyen?

52. Felelének és mondának őneki: Midenem te es galileabeli vagy-é? Forgass írásokat és lássad, mert próféta || Galileából 93rb nem támad!

53. És megfordola egymenden ő házába.

1. Jézus kedig felmenc Olivetnak hegyére.

2. És villámodván esmég jövö az templomba; és mend az nép jött öhozjá, és ülvén tanejtja vala azokat.

3. Hozának kedig az írástudók és az leváltak egy némberiet törvénytöretben fogattat és állaptaták azt középbe.

4. És mondának öneki: Mester, e némberi ma törvénytöretben fogattatott.

5. Az törvényben kedig Mojzses parancsolt ilyeten nemövet münckönk megköveznönk; te azért mit mondasz?

6. Ezeket kedig mondják vala ötet késértvén, hogy megvádolhatniák ötet. Jézus kedig aláhajtván önmagát, ujjával ír vala az földön.

7. Mikor kedig megállpnának ötet kérdezvén, feligazejtván ömagát és mondá önekik: Ki tüközzölletek bün nélkül vagyon, az ereszje előszer az követ örejája.

8. És esmég lehajtván önmagát, ír vala az földön.

9. Hallván kedig ezt, az vénektől kezdvén egymás után kimenének; és marada meg Jézus önmaga és az némberi közegett állván.

10. Feligazejtván kedig Jézus önmagát mondá öneki: **93va** Némberi, || hol vadnak, kik tégedet vádolnak? Senki tégedet meg nem kárhoztatott-é?

11. Ki mondá: Senki, Uram! Mondá kedig Jézus: Én sem kárhoztatlak tégedet: menj el és toábbá ne akarih bünhönöd!

12. Esmég azért beszéle önekik Jézus mondván: Én vagyok e világnak világa: ki követ engemet, nem jár setétekben, de vallja életnek világát.

13. Mondának azért az leváltak: Te tenmagadról vallasz tanóságot, és te tanóságod nem igaz!

14. Felele Jézus és mondá önekik: És ha én tanóságot vallok énrollam, én tanóságom igaz; mert tudom, honnan jöttem és hová megyek; tü kedig nem tudjátok, honnan jövök avagy hová megyek.

15. Tü kedig test szerént ítélték: én nem ítélek valakit.

16. És ha ítélek, én ítéletem igaz, mert enen magam nem vagyok, de én és ki cesztett engemet, Atya.

17. És tü törvénytekben írván vagyon, mert két embernek tanósága igaz.

18. Én vagyok, ki tanóságot vallok énrollam, és Atya, ki tanóságot vall énrollam, ki cesztett engemet.

19. Mondnak vala azért az zsidók öneki: Hol vagyon te Atyád? Felele Jézus: Sem engemet nem tudtok, sem tudjátok én Atyámat. Ha engemet tudnátok, talántál én Atyámat es tud || nátok.

93vb

20. Ez igéket beszéle Jézus az gazofilanciumon tanejtván az templomban; és senki meg nem fogá őtet, mert még nem jött vala el ő ideje.

21. Mondá azért esmég önekik Jézus: Íme elmegyek és kerestek engemet, és tü büntökben meghaltok; hova én megyek, tü nem jöhettek.

22. Mondnak vala az zsidók: Minem megöli önmagát, mert úgy mond, hova én megyek, tü nem jöhettek?

23. És mond vala önekik: Tü alól valók vattok, én fellyöl való vagyok, tü e világból vattok, és nem vagyok evilágból.

24. Mondám azért tünեktek, mert meghaltok tü büntökben: mert ha nem hiendítek, hogy én vagyok, meghaltok tü büntökben.

25. Mondnak vala azért őneki: Te ki vagy? Mondá őnekik Jézus: Kezdet, ki es beszéllek tünektek.

26. Sokat vallok türollatok beszéllelem és ítélnem; de ki eresztett engemet, az igaz; és én melyeket hallottam őtöllő, azokat beszéllem e világban.

27. És nem esmerék meg, mert Istent mondja vala ő Atyjának.

94ra 28. Mondá azért őnekik Jézus: Mikor felmagasztatandjátok Embernek Fiát, talát megismeritek, mert || én vagyok és enentöllem semmit nem teszek, de miképpen tanejtott engemet Atya, azokat beszéllem.

29. És ki eresztett engemet, énvelem vagyok; és nem hagyott meg engemet magamnak, mert mindenha teszem, melyek kellemetesek őneki.

30. Ezeket ő beszéllette sokak hűnek őbele.

31. Mond vala azért Jézus azoknak, kik az zsidók közzöl hittének vala őneki: Ha tü maradandodtok én beszédimben, bizony én tanejtványim lesztek.

32. És tü megismeritek az igazságot és az igazság megszabadejt tütöket.

33. Felelének azért az zsidók: Ábrahám magzati vagyok és sonha senkinek nem szolgáltonk; miképpen mondod te, mert szabadok lesztek?

34. Felele őnekik Jézus: Bizony, bizony mondom tünektek, mert minden, ki bűnt teszen, bűnnek szolgálja.

35. Szolga kedig nem lakozik az házban örökké, az Fiú kedig lakozik örökké.

36. Ha azért az Fiú megszabadejt tütöket, bizony szabadok lesztek.

37. Tudom mert Ábrahám fiai vattok, de kerestek engemet megölnötök, mert én beszédem nem fog tübennetek.

38. Én melyet láttam én atyám || nál, azt beszéllem; és tü 94rb
teszitek, melyet láttatok tü atyátoknál.

39. Felelének és mondának öneki: Mü atyánk Ábrahám!
Mondá önekik Jézus: Ha Ábrahám fiai vattok, Ábrahám
művelkedtit tegyétek!

40. Ma kerestek engemet megölnötök, embert, ki igazsá-
got beszéltem tünektek, melyet hallottam Istentől; ezt Áb-
rahám nem töttö.

41. Tü teszitek tü atyátoknak művelkedtit; mondnak vala
es úgy öneki: Mü paráznaságtól nem születünk, egy Atyát
vallonk: Istent.

42. Mondá azért önekik Jézus: Ha Isten tü Atyátok volna,
valóbizony szeretnétek engemet, mert én Istentől származ-
tam és jöttem; és mert enen töllem nem jöttem, de ő cesztett
engemet.

43. Mire nem esmeritek meg én beszédemet? Mert nem
hallgathatjátok meg én beszédimet.

44. Tü örödög atyától vattok, és tü atyátoknak akarjátok
ajejtatit tennetek. Az emberöldökő volt kezdettől fogván és
igazságban nem állott; mert igazság nincs őbenne; mikor be-
szél, hazugságot ön tulajdoniból [sajátjából] beszél, mert ha-
zug es ő atyja.

45. Én kedig ha igazságot mondok, || nem hisztek énne- 94va
kem.

46. Ki fegy meg [vádol] engemet tüközzölletek bűnről?
Ha igazságot mondok tünektek, mire nem hisztek énnekem?

47. Ki Istentől vagyon, Isten igéjét hallgatja; azért tü nem
halljátok, mert Istentől nem vattok.

48. Felelének azért az zsidók és mondának: Nemde jól mondjuk-e mü, mert samaritános vagy te és ördögöt vallasz?

49. Felele Jézus és mondá: Én ördögöt nem vallok, de tisztesejtem én Atyámat; tü kedig megtisztetlenejtetek engemet.

50. Én kedig nem keresem én dicsőségemet: vagyon ki keresse és ítélje.

51. Bizony, bizony mondom tünektek: Haki én beszédemet tartandja, halált nem lát örökké.

52. Mondának azért az zsidók: Megesmertük, mert ördögöt vallasz. Ábrahám megholt és próféták megholtanak; és te mondasz: Ha ki én beszédemet tartandja, halált nem kóstol örökké.

53. Minem nagyobb vagy te mü atyántól Ábrahámtól, ki megholt? És próféták megholtak: kijé teszed temagadat?

54. Felele Jézus: Ha én dicsővejtem enmagamat, én dicsőségem semmi: vagyon Atyám, ki dicsővejt engemet, kit tü ||
94vb mondotok, mert tü Istentek.

55. És nem esmertétek ötet; én kedig esmertem ötet: és ha mondandom, mert nem tudom ötet, leszek egyenlő hazug tüveletek: de tudom ötet, és ő beszédét tartom.

56. Ábrahám tü atyátok vigadott, hogy látná én napomat; látta és örölt.

57. Mondának azért az zsidók öneki: Ötven esztendőt még nem vallasz, és Ábrahámot láttad?

58. Mondá azért önekik Jézus: Bizony, bizony mondom tünektek: Mielőtt Ábrahám lenne, én vagyok.

59. Vőnek azért az zsidók köveket, hogy hagycejtanák őrejá; Jézus kedig elrejté őmagát és kimene az templomból.

1. És előbb menvén Jézus láta egy vak ember ő születetől [születetétől] fogván.

2. És kérdék őtet ő tanejtványi: Rabi, ki bünhödt, ez-é avagy ő szülei, hogy vakon születették?

3. Felelé Jézus: Sem ez nem bünhödt, sem ő szülei, de hogy megjelentessenek Istennek művelkedeti őbenne.

4. Énnekem kellő művelkedetir művelkednem, ki eresztet engemet, míglen nap vagyon; jó az éj, mikor senki nem művelkedhetik.

5. Mennye ideiglen e || világban vagyok, e világnak va- 95ra
gyok világa.

6. Ezeket mikor mondotta volna, hagyapa az földre és alkota sárt az hagyapásból, és kené az sárt ő szemcire.

7. És mondá őneki: Menj és mosdjál meg az Siloénak taván, ki magyaráztatik eresztetnek. Elmené azért és megmosdék; és láta látván.

8. És úgy őtet ő szomszédi és kik látták vala előszer őtet mert koldos volna, mondnak vala: Nemde ez-é, ki ül vala és koldol vala?

9. Egyebek mondnak vala, mert: ez. Egyebek: semmi okon de egyenlő avval. Ő kedig mond vala, mert: Én vagyok.

10. Mondnak vala azért őneki: Miképpen nyíltanak meg te szemeid.

11. Ő felele: Az ember, ki mondatik Jézusnak, sárt alkota és megkené én szemeimet és mondá énnekem: Menj el az Siloénak tavára és megmosdjál. És elmenék és megmosdám: és láték.

12. És mondának neki: Hol vagyon az? Mondá: Nem tudom.

13. Elvivék őtet, ki vak volt vala, az leváltakhoz.

14. Vala kedig szombat, mikor az sárt alkotta és szemeit megnyitta.

15. És megkérdeék őtet az leváltak, miképpen látott volna. És mondá őnekik: Sárt vete énnekem én szemeimre: és megmosám és látok. ||

95rb 16. Mondnak vala azért az leváltak közöl némelyek: Ez ember nem Istentől vagyon, ki szombatot nem őriz. Egyebek mondják vala: Bűnös ember nem teheti e jelenségeket. És oszlat vala ő közöttök.

17. Mondának azért esmég az vaknak: Te mit mondasz őrolla, ki megnyitá te szemeidet? Ő kedig mondá: Mert próféta.

18. Nem hűnek azért a zsidók őrolla, hogy vakon született volna és látott volna, mígnem hívák ő szüleit, kik látták vala.

19. És megkérdeék azokat mondván: Ez-é tii fiatok, kit mondotok hogy vakon született? Azért ma miképpen lát?

20. Felelének őnekik ő szülei és mondának: Tudjuk, hogy mü fionk és hogy vakon született.

21. Miképpen kedig ma lászson, nem tudjuk: avagy ki nyitta legyen meg szemeit, mü nem tudjuk, Őtet kérdeétek, ideje vagyon, önmaga öntöntlő beszéljen!

22. Ezeket mondák ő szülei, mert félnek vala az zsidóktól: mert immár az zsidók egybetanakodtak vala, hogy valaki őtet Kristusnak vallaná, az zsinagóga küvöl lenne.

23. Azért mondák ő szülei: őtet kérdeétek, mert ideje vagyon.

24. Hívák azért esmég az embert, ki vak volt || vala és 95va
mondának neki: Adj dicséretet Istennek! Mü tudjuk, mert
bűnös az ember!

25. Mondá azért ő: Ha bűnös, nem tudom. Egyet tudok:
Mert jóllehet vak voltam volna, ma látok.

26. Mondának azért őneki: Mit tött teneked? Miképpen
nyitta meg teneked te szemeidet?

27. Felele ő: Mondám tünetek és immár hallottátok. Mit
akartok esmég hallanotok? Minem tü es ő tanejtványi akar-
tok lennetek-é?

28. Megátkozák azért őtet és mondának neki: Te légy ő
tanejtványa, mü kedig Mojzsés tanejtványi vagyunk.

29. Mü tudjuk, hogy Mojzsésnek beszéllett Isten; ezt kedig
nem tudjuk, honnan legyen.

30. Felele az ember és mondá őnekik: Mert e csudálatos,
hogy tü nem tudjátok, honnan legyen: és megnyittá én sze-
meimet.

31. Tudjuk kedig, mert Isten bűnösöket meg nem hallgat;
de haki Istent szolgálja és ő akaratját teszi, ezt hallgatja meg!

32. Világ kezdetitől fogván nem hallatott, hogy valaki
megnyitta volna || vakon löttnek ő szemeit. 95vb

33. Ha ez Istentől volna, semmit sem tehetne.

34. Felelének és mondának őneki: Mendenestől bűnben
születtél, és te tanejtasz münket? És kiveték őtet.

35. Hallá Jézus, hogy kivették volna őtet; és mikor meg-
lelte volna őtet, mondá őneki: Te hisz-é Istennek Fiába?

36. Felele ő és monda: Ki az, Uram, hogy higyjek őbele?

37. És monda őneki Jézus: És láttad őtet, és ki beszél te-
veled ő az.

38. És ő monda: Hiszem, Uram. És lecsvén imádá őtet.

39. Monda őneki Jézus: Ítéletbe jöttem én e világba, hogy kik nem látnak lássanak; és kik látnak vakok legyenek.

40. És hallák az leváltak közzöl, kik ővele valának, és mondának őneki: Minem mü es vakok vagyok?

41. Monda őnekik Jézus: Ha vakok volnátok, bűntök nem volna; dema [ámde] mondotok, mert látonk: tü bűntök megmarad.

KAPITULUM X

1. Bizony, bizony mondom tüneknek: Ki nem megyen be az ajtón a juhoknak aklába, de egyebönnen hág az or és tolvaj.

2. Ki kedig bemegyen az ajtón az az juhoknak pásztora.

3. Ennek az ajtótartó megnyitja; és az juhok hallják ő szavát; és az tulajdon juhokat híjja nevek szerént és kiviszi ||
96ra azokat.

4. És mikor az tulajdon juhokat kieresztendi, azok előtt kimegyen, és az juhok követik őtet, mert ő szavát tudják.

5. Az idegent kedig nem követik, de elfutnak őtöllö: mert nem emerték az idegeneknek szavokat.

6. Ez példabeszédet mondá őnekik Jézus; ők kedig nem esmerték meg, mit beszélle őnekik és félemének.

7. Mondá azért esmég őnekik Jézus: Bizony, bizony mondom tüneknek, mert én vagyok az juhoknak ajtaja.

8. Mendenek, valamennyen jöttenek egyebönnen, orrok és tolvajok: de nem hallották azokat az juhok.

9. Én vagyok az ajtó: én általlam, ha ki bemenend üdvözöl, kimegyen és bemegyén és eledeleket lel.

10. Az or kedig nem jó, hanemcsak hogy orozjon és vág-

jon és elveszessen; jöttem, hogy életet valljanak és bővöben valljanak.

11. Én vagyok az jó pásztor: jó pásztor adja ő lelkét ő johiért [juhaiért].

12. Az béres kedig és ki nem pásztor, kinek az juhok nem tulajdon önné, látja az farkast jőni, és elhagyja az juhokat, és elfut, és az farkas elragadja, és elhimti az juhokat.

13. Az béres kedig elfut, mert béres, és nem tartoznak || őhozá az juhok közzöl.

96rb

14. Én vagyok az jó pásztor; és megesmerem én juhimat és megesmernek engemet én johim.

15. Miképpen megesmert engemet Atya, es én megesmerem én Atyámat; es én lelkemet vetem én johimért.

16. És egyéb juhokat vallok, kik nincsenek ez akolból: és azokat kell énnekem idehoznom, és én szómat hallják; és léssen egy akol és egy pásztor.

17. Azért szeret engemet Atya, mert én vetem én lelkemet, és esmég hozjá veszem azt.

18. Senki nem veszi azt el éntöllem, de én vetem azt enen töllem. És hatalmat vallok esmég hozjám vennem azt. E parancsolatot vöttem én Atyámtól.

19. És úgy oszlat vala az zsidók között e beszédekért.

20. Mondnak vala kedig sokak öközöllök: Ördögöt vall és balgatagoslik, mit hallgatjátok őtet.

21. Egyebek kedig mondanak vala: Ez ige nem ördögöt valló-e? Minem nyithatta meg az ördög vakoknak szemeket?

22. Löttek kedig encseniák Jeruzsálemben és tél vala.

23. És jár vala Jézus az templomban Salamonnak portikoszában.

24. Megkönyékezték azért || őtet az zsidók, és mondnak 96va

vala néki: Míglen [meddig] veszed el mü lelkönket? Ha te vagy Kristus, mondjad meg münekönk jellemen.

25. Felele őnekik Jézus: Beszélék tünéctek, és nem hiszitek énnkem: az művelkedeteket, melyeket én teszek én Atyámnak nevébe, ezek vallnak tanóságot énrollam.

26. De tü nem hiszitek, mert nem vagytok én johim közöl.

27. Én johim én szómat hallgatják, és én megesmerem azokat, és követnek engemet:

28. És én az örök életet adom őnekik, és nem vesznek el örökké, és nem ragadja ki azokat valaki én kezemből.

29. Én Atyám, melyeket adott énnkem, mendenektől nagyobb; azért senki nem ragadhatja ki én Atyámnak kezéből.

30. Én és Atya egygek vagyunk.

31. Ragadának az zsidók köveket, hogy megköveznék őtet.

32. Felele nékik Jézus: Sok jó művelkedeteket mutattam tünéctek én Atyámtól; azok között mely művelkedetért köveztek meg engemet?

33. Felelének őneki az zsidók: Az jó művelkedetért nem kövezünk meg tégedet, de az káromlatért; és mert te jóllehet ember légy, teszed temagadat Istenné.

96vb 34. Felelé || őneki Jézus: Nemde írván vagyon-é az tü törvénytekben: Mert én mondtam. Istenek vattok?

35. Ha azokat isteneknek mondja, kikhez Istennek beszéde lött, és nem feslethetik meg az írás.

36. Kit Atya megszentelt és cesztett e világba, és tü mondotok énnkem: Mert káromló. Mert mondtam, Istennek Fia vagyok.

37. Ha nem teszem én Atyámnak művelkedetit, ne akarjatok hinnetek énnekem.

38. Ha kedig teszem és ha nem akartok hinnetek énnekem, higjjetek az művelkedeteknek: hogy megismerjétek és higjétek, mert Atya énbennem és én Atyában.

39. Keresik vala azért ötet megfogniok; és kiment öközzölők.

40. És elment esmég Jordán elve azon helyre, hol előszer volt János keresztelő; és ott lakozott.

41. És sokak jöttek őhozá és mondanak vala: Mert János bizony sem egy jelenségeket nem tött; mendeneket kedig vala, melyeket mondott János őrolla, igazak valának.

42. És sokak hűnek őbele.

KAPITULUM XI

1. Vala kedig némely leletező Lázár nevő Bethániában, Máriának és Mártának ő huginak || kastélyokból.

97ra

2. Mária kedig vala, ki Urat kenettel kenette vala és ő lábait hajfonatival megtörlöttö vala; kinek atyjafia Lázár betegl vala.

3. Eresztének azért ő hugi őhozá mondván: Uram, íme kit szeretsz, betegl.

4. Hallván kedig Jézus monda őnekik: E betegség nincs halálra, de Istennek dicsőségére, hogy dicsővöltessék Istennek Fia őmiatta.

5. Szereti vala kedig Jézus Mártát és ő hugát Máriát; és Lázárt.

6. Azért hogy hallotta, mert betegl vala, bizony lakozék azon helyben két napon.

7. Ezek után mondá ő tanejtványinak: Menjünk el esmég Judeába.

8. Rabi, immár keresnek vala tégedet az zsidók megkövezni, és esmég odamégy?

9. Felelé Jézus: Nemde tizenkét üdő vagyon-é napjában? Haki nappal jár, nem sérszik meg, mert látja e világnak világát.

10. Ha kedig éjjel járand megsérszik, mert nincs világ őbenne.

11. Ezeket mondá; és ezek után mondott őnekik: Lázár, mü barátonk aloszon; de es elmegyek, hogy az álomból felköltsem őtet.

12. Mondának azért ő tanejtványi: Uram, ha aloszon, üdvözöl.

13. Mondotta vala kedig Jézus ő haláláról; de ők alajtották, || hogy az álomnak alásáról mondaná.

14. Tahát azért mondotta Jézus őnekik: Jelennen Lázár megholt.

15. És örölök tüértetek, hogy higjjetek, mert nem valék ott; de menjünk őhozjá!

16. Mondá azért Tamás, ki mondatik Didimosnak, ő felel tanejtványoknak: Menjünk mü es el, hogy haljonk meg övele!

17. Jött es úgy Jézus és lelte őtet immár négy napon az koporsóban vallván.

18. Vala kedig Bethánia rokon Jeruzsálemhez, monnal tizenöt láb földön.

19. Sokak kedig az zsidók közzöl jöttek vala Máriához és Mártához, hogy megvigasztalnák azokat ő atyjokfiáról.

20. Márta azért, hogy hallotta, hogy Jézus eljött, eleibe futa őneki; Mária kedig hon ül vala.

21. Mondá azért Márta Jézusnak: Uram, ha itt voltál volna, én atyámfia nem holt volna meg!

22. De ma es tudom, mert valamelyeket kérendesz Istentől, adja tencked Isten.

23. Mondá őneki Jézus: Felkel te atyád fia!

24. Mondá neki Márta: Tudom, mert felkel az felkeletben az utolsó napon.

25. Mondá őneki Jézus: Én vagyok felkelet és élet, ki hiszen énbélém él, ha meghaland es!

26. És minden, ki él és hiszen énbélém, nem hal meg örökké. Hiszed-é ezt? ||

27. Mondá neki: Valóbizony Uram, én hittem, mert te 97va vagy Kristus, élő Istennek Fia, ki jöttél e világba.

28. És mikor ezt mondotta volna, elmene és hívá csendesben ő hugát Máriát mondván: Mester jelen vagyon és hív tégedet.

29. Az kedig hogy hallotta, felkölt hamar és jött őhozá.

30. Mert még nem jött vala el Jézus az kastélyba, de még azon helyben vala, hol eleibe költ vala őneki Márta.

31. Az zsidók azért, kik valának övele az házban és vigasztalják vala őtet, mikor látták volna Máriát, mert hamar felkölt és kiment, követék őtet mondván: mert az koporsóhoz megyen, hogy ott sírjon.

32. Azért Mária mikor jutott oda, hol Jézus vala, látván őtet esék ő lábaihoz és mondá őneki: Uram, ha itt voltál volna, én atyámfia nem holt volna meg.

33. Jézus azért hogy láta ötet siratta és az zsidókat, kik jöttek vala ővelek sirattok, megforradozot szelletében és megháborejtá őmagát.

34. És mondá: Hol vettetek ötet? Mondának neki: Uram, jöjj és lássad!

35. És megkönyveze Jézus.

36. Mondának azért az zsidók; Íme miképpen szereti vala ötet!

37. Némelyek kedig öközzöllök mondnak vala: Nem teheté || ez, ki megnyitta az vakon löttnek szemeit, hogy ez meg ne halna?

38. Jézus azért esmég forradozván önönbenne, jött az korporsóhoz. Vala kedig az barlang, és kő vettetett vala őrejá.

39. Mondá Jézus: Vegyétek el az követ! Mondá őneki Márta ő huga ki megholt vala: Uram, immár бүдös, mert harmadnap!

40. Mondá őneki Jézus: Nemde mondám-é teneked, mert ha hiended, látod Istennek dicsőségét?

41. Elvevék azért az követ. Jézus kedig felemelvén ő szemeit mondá: Atya, hálát adok teneked, mert meghallgattál engemet!

42. Én kedig tudom vala, mert mindenkor meghallgatsz engemet; de e népért, ki környöl áll, mondtam, hogy higgyék, mert te eresztettél engemet.

43. Ezeket mikor mondotta volna ivöltő nagy szóval: Lázár, jöjj ki!

44. És legottan kijövö, ki megholt vala, kezei és lábai megkötözvén mazzagokkal; és ő orcája szemfedéllel vala megkötözvén. Mondá őnekik Jézus: Ódjátok meg ötet és hagyjátok elmenni!

45. Sokak azért az zsidók közzől, kik jöttek vala Máriához és Mártához, || és láták melyeket tött, hittének őbelé. 98ra

46. Némelyek kedig öközzöllök elmentenek az leváltakhoz; megmondották önekik, melyeket tött Jézus.

47. Győjtöttek azért az püspökök és az leváltak tanácsot Jézus ellen és mondnak vala: Mit teszönk, mert ez ember sok jelenségeket teszen?

48. Ha ígyen elhagyandjuk őtet, mend őbele hisznek; és jönnek az rómaiak: elveszik mü helyönket és népönket.

49. Egy kedig öközzöllök, Kajfás nevő, mert az esztendei püspök volt volna, mondott önekik: Tü semmit nem tudtok.

50. És nem gondoljátok, mert kellemetes tünektek, hogy egy ember meghaljon e népért, és mend e nemzet el ne veszen.

51. Ezt kedig önöntöllö nem mondá: de mert volt volna az esztendei püspök, prófétált, mert Jézus vala meghalandó e nemzetért.

52. És nemesak az nemzetért, de hogy az Istennek fiait, kik elhimlettek vala, egybegyőjtené.

53. Az napságtól fogva azért gondolták, hogy megölnék őtet.

54. Jézus kedig nem jár vala jelennen az zsidóknál, de elment az vidékbe rokon az kietlenhez, || az városba ki mondatik Efrénnek; és ott lakozik vala ő tanejtványival. 98rb

55. Rokon vala az zsidóknak húsvétek: sokak menének fel az vidékekből az húsvét előtt Jerusálemben, hogy megszentelnék ömagokat.

56. Keresik vala azért Jézust és egymbe beszélnek vala

egymásnak az templomban állván: Mit alajtotok, mert nem jött az innepnapra.

57. Mert az püspökök és az leváltak parancsolatot adtak vala, hogy ha ki megemesmerendi hol legyen, megmutassa, hogy megfogják őtet.

KAPITULUM XII

1. Jézus azért hat nappal az húsvét előtt jövö Bethániába, hol Lázár megholt vala, kit Jézus felköltött vala.

2. Alkotának kedig őneki vacsorát, és Márta szolgál vala; Lázár kedig vala egy az ővele egyembecsevők közzöl.

3. Mária azért vevé az drágalátos nardipistikos kenetének fontát és megkeneté Jézusnak lábait, és megtörlé ő fürtivel ő lábait; és ő háza betelék az kenetnek illatjával.

98va 4. Mondá azért ő tanejtványi közzöl egy, Skarióti Judás, || ki vala őtet elároló.

5. Mire nem adatot el e kenet háromszáz pénzen, és adatot volna az nyavalyásoknak?

6. Nem mondá kedig azt, hogy az nyavalyásokról szorgalmaznék, de mert or vala és erszényi valának; és azokat, melyek adatnak vala, viseli vala.

7. Mondá azért Jézus: Hagyjátok el őtet, hogy tartsa azt én eltemetetemnek napjára.

8. Mert szegényeket mindenha vallotok tüveletek, engemet kedig nem mindenha vallotok.

9. Megesmeré azért sok gyölekezet az zsidók közzöl, mert ott volna: és jövének nemcsak Jézusért, de hogy látnák Lázárt, kit felköltött vala halottaiból.

10. Gondolák kedig az papok fejedelmi, hogy Lázárt es megölnék.

11. Mert az zsidók közöl sokak mennek vala el őerte, és hisznek vala Jézusba.

12. Holdakelve kedig sok gyölekezet, ki gyölekezett vala az innepnapra, mikor hallotta volna, mert Jézus jött Jeruzsálembe,

13. Vevék az pálmáknak ágait és menének neki öeleibe és ivöltnek vala: Ozsánna, áldott Izráelnek királya, áldott ki jött Úrnak nevébe!

14. És lele Jézus szamarocskát és ülő örejá, miként írván vagon: ||

15. Ne akarih félned, Sionnak lyánya, íme te királyod jött 98vb teneked ülvén az számárnak vehmén.

16. És előszer nem esmerék meg ő tanejtványi: de mikor megdicsővöltetett Jézus, tahát megemlékezének, mert ez írás őrolla való vala, és ezeket tötték őneki.

17. Tanóságot valla azért az gyölekezet, ki volt vala ővele, mikor Lázárt kihitta vala az koporsóból és felköltöttö őtet halottaiból.

18. És erre jött őneki az gyölekezet öeleibe, mert hallották őneki e jelenség tétét.

19. Az leváltak kedig mondának önközöttök egymásnak: Látjátok-é, mert semmit nem használonk: íme mend e világ utána eredett.

20. Valának kedig némelyek pogányok ezek közzöl, kik felmentek vala, hogy imádkoznának az innepnapra.

21. Ezek azért vépének Fülöphöz, ki vala galileabeli Bethsaidából, és kérik vala őtet, mondván: Uram, akarjuk Jézust látni!

22. Jövő Fülöp és mondá Andoriásnak, Andoriás és esmég Fülöp mondák Jézusnak.

99ra 23. Jézus kedig felele őnekik, mondván: Jött az üdő, hogy megfényesdjék Embernek || Fia.

24. Bizony mondom tünektek, hanemha az búzának magva az földbe esvén meghaland, önönmaga marad; ha kedig meghaland, sok gyimölcsöt teremt.

25. Ki szereti ő lelkét, elveszti azt; és ki gyűlöli ő lelkét e világban, az örök világban őrzi őtet.

26. Ha ki énnekem szolgál, engemet kövessen; és hol én vagyok, ott leszén én szolgám; és ha ki énnekem szolgál, tisztesejti őtet én Atyám.

27. Ma én lelkem megháborodott; és mit mondjak? Atya, üdvözeh engemet ez üdőből. De arra jöttem az üdőben.

28. Atya fényesehded te nevedet! Jövő azért szózat mennyből mondván: Megfényesejtettem és míglen megfényesejtem.

29. Az gyölekezet azért, ki áll vala és hallja vala, mondja vala gördölet lettél; egyebek mondják vala az angyal neki szóltát.

30. Felele őnekik Jézus és mondá: Nem érterem jött e szó, de tüértetek!

31. Ma vagyón e világnak ítélete: ma e világnak fejedelme kivettetik.

32. És ha én felmagasztatandom földtől, mendeneket vonszok énhozjám.

33. Ezt kedig mondja vala jegyezvén, mely halállal volna meghalandó. ||

99rb 34. Felelé az gyölekezet: Mü hallottuk az törvényből,

mert Kristus örökké marad: és miképpen mondasz te, kell Embernek Fiának felmagasztalni? Ki ez Embernek Fia?

35. Mondá azért önekik Jézus: Még kevesennyé világ vagyon tübennetek. Járjatok, míglen világot vallotok, hogy az setétségek meg ne foglaljanak tütöket; és ki jár setétben, nem tudja, hová megyen.

36. Míglen világot vallotok, higgyetek az világba, hogy legyetek világosságnak fiai. Ezeket beszéllé Jézus és elméne és elrejté őmagát ötöllök.

37. Mikor kedig ezenye jelenségeket tött volna őelöttök, nem hűnek őbele.

38. Hogy beteljesednék Izsaiás prófétának ő beszéde, kit mondott: Uram, ki hiszen mü hallatonknak? És Úrnak karja kinek jelentetet meg?

39. Azért nem hihették, mert esmég Izsaiás mondott:

40. Gonoszság megvakejtotta ő szemeket és megkeményejtette ő szüvöket, hogy ne lássanak szemekkel és ne értse nek szüvökkel; és megfordoljanak és megvígaszjam azokat.

41. Ezeket mondotta Izsaiás, mikor látta ő || dicsőségét és 99va beszéltett őrolla.

42. Valóbizony az fedelmek közzöl es sokak hittenek őbele, de az leváltakért nem vallják vala, hogy az zsinagógából ki ne vettetnének.

43. Mert inkább szerették embereknek dicsőségeket, hogy nem Istennek dicsőségét.

44. Jézus kedig ivöltö és mondá: Ki hiszen énbélém, nem énbélém hiszen, de őbele, ki eresztett engemet.

45. Én fényesség jöttem e világba, hogy menden, ki hiszen énbélém, ne maradjon setétségekben.

46. És ha ki hallandja én igéimet és nem őrizendi, én nem

ítélem őtet, mert nem jöttem, hogy ítéljem e világot, de hogy üdvözehem e világot.

47. Ki utál engemet és nem vendi én igéimet, vagyon ki ítélje őtet: az beszéd, kit én beszéllettem tünektek, az ítéli őtet az utolsó napon.

48. Mert én enen töllem nem beszéllettem, de Atya ki eresztett engemet, ő adott énnekem parancsolatot, mit mondjak és mit beszéljek.

49. És tudom, mert ő parancsolatja örök élet; melyeket azért én beszéllek, miképpen mondott énnekem Atya, ilyen beszéllek.

KAPITULUM XIII

99vb 1. A húsvétnek kedig innepe napja előtt tudván Jézus, mert || jött ő ideje hogy elméne e világból Atyjához, mikor szerette volna ővéit, kik valának e világban, végiglen szeretete azokat.

2. És az vacsora meglévén, mikor ördög immár eresztette volna őmagát Judásnak szüvébe, hogy elárolná őtet Skariuti Simon Judása.

3. Tudván mert mindeneket adott őneki Atya kezébe, és mert Istentől jött és őhozja megyen.

4. Felkel az vacsorától és veti ő ruháját; és mikor vöttö volna az lellahot és megszorejtotta volna őmagát.

5. Annak utána eresztett vizet az medencébe és kezdé megmosni ő tanejtványinak lábait és megtörölni az lellahhal, kivel megszorejtatot vala.

6. Juta azért Simon Péterhez és mondá őneki Péter: Uram, te mosod-é énnekem én lábaimat?

7. Felele Jézus és mondá őneki: Melyet én teszek, te ma nem tudod, megtudod kedig annak utána.

8. Mondá őneki Péter: Nem mosod én lábaimat örökké! Felele őneki Jézus: Ha nem mosandlak tégedet, nem vallasz részt énvelem.

9. Mondá Simon Péter: Uram, nem csak lábaimat, de es kezeimet || és fejemet!

100ra

10. Mondá őneki Jézus: Ki megmosatott, nem szüköslik, hanemcsak hogy lábait mossa és mendenestől tiszta; és tü tiszták vattok, de nem mend.

11. Mert tudja vala, hogy ki elárolná őtet, azért mondá: Nem vattok tiszták mend.

12. Miután azért megmosta volna ő lábokat, vevé ő ruháját; és mikor leült volna, mondá esmég őnekik: Tudjátok-é, mit töttem tünektek?

13. Tü hívtok engemet Mesternek és Úrnak; és jól mondjátok es, mert vagyok.

14. Ha azért én megmostam tü lábaitokat Úr és Mester: es tü tartoztok egymás lábát megmosnotok.

15. Mert példát adtam tünektek, hogy miként én töttem tünektek, tü es ugyan tegyetek.

16. Bizony, bizony mondom tünektek: Nem nagyobb szolga ő urától; és az apastal nem nagyobb attól, ki eresztette őtet.

17. Ha ezeket tudjátok, bódogok lesztek, ha teszitek ezeket.

18. Nem mondom mend türollatok, én tudom, kiket választottam; de hogy beteljesedjék az írás: ki eszik kenyeret énvelem, emeli ő sarkát énellenem.

- 100rb 19. Mától fogván mondom tünեկtek, || hogy mielőtt legyen, hogy mikor lend, higgyétek, mert én vagyok.
20. Bizony, bizony mondom tünեկtek: Ki vendi ha kit én eresztendek, engemet veszen; ki kedig engemet veszen, veszi őtet, ki eresztett engemet.
21. Mikor ezeket mondotta volna Jézsus, megháborodék szelletében és valla; és mondá: Bizony, bizony mondom tünեկtek, mert egy tüközzölletek elárol engemet!
22. Néznek vala kedig az tanejtványok egymásra, kételkedvén, kiről mondaná.
23. Vala kedig egy az tanejtványok közzöl fekvén Jézsusnak ölében, kit szeret vala Jézsus.
24. Imte azért ennek Simon Péter és mondá őneki: Ki ez, kiről mondja?
25. És mikor ez feködt volna Jézsusnak ő mellyére, mondá őneki: Uram, ki az?
26. Felelé őneki Jézsus: Ez az, kinek az mártott kenyeret nyójtom. És mikor bemártotta volna az kenyeret, adá Skariutbeli Judásnak.
27. És az falat után tahát bemene őbele Satanás. És mondá őneki Jézsus: Mit tész, tedd hamar.
28. Ezt kedig az evők közzöl senki nem tudá, mire mondotta volna őneki.
29. Némelyek kedig alajtják vala, mert erszényi valának Judásnak, || hogy mondotta volna neki Jézsus, vegyed azokat, melyek kellemetesek münեkönk az innepnapra, avagy hogy nyavalyásoknak valamit adna.
- 100va 30. Mikor azért ő vöttö volna az falatot, legottan kimene; vala kedig éj.

31. Mikor azért kiment volna, mondá Jézus: Ma megfényesített Embernek Fia, és Isten megfényesített őbenne.

32. Ha Isten megfényesített őbenne, és Isten megfényesíti őtet önbenne, es legottan megfényesíti őtet.

33. Fiaim, méglen kevesenyeiglen tüveletek vagyok, ke-restek engemet; és miképpen mondottam az zsidóknak: hova én megyek, tü nem jöhettek; es tünektek mondom ma.

34. Új parancsolatot adok tünektek, hogy szeressétek egymást; miképpen én szerettelek tüöket, hogy tü es szeressétek egymást.

35. Mert ebben esmernek mendenek, mert én tanejtványim vattok, ha szeretetet vallotok egymáshoz.

36. Mondá őneki Simon Péter: Uram, hova mégy? Felele Jézus: Hová én megyek, te nem követhetsz engemet; követsz kedig annak utána.

37. Mondá || Péter őneki: Mire nem követhetlek tégedet? 100vb
Ma én lelkemet teérted vetem.

38. Felele Jézus: Te lelkedet érertem veded? Bizony, bizony mondom teneked: nem énekel kakas mígnem három-szer tagadsz meg engemet!

KAPITULUM XIV

1. És mondá ő tanejtványinak: Ne háborodjék tü szüve-tek se féljen: hisztek-é Istenben? Énbennem es higgyetek!

2. Én Atyámnak házában sok lakodalmak vadnak: ha ro-komban [ha nem volnának], mondottam volna tünektek. Mert elmegyek helyt alkotnom.

3. És ha elmenendez és megalkotandom tünektek az helyt,

esmég megjövök és veszlek tüötökét énhozzám; hol én vagyok, tii es legyetek.

5. Mondá öneki Tamás: Uram, nem tudjuk, hová mégy: és azért az utat miképpen tudhatjuk?

6. Mondá öneki Jézus: Én vagyok út, igazság és élet; senki nem jó Atyához, ha nem én miattam.

7. Ha megesmertetek volna engemet, valóbizony megesmertétek volna én Atyámat es; és mától fogván megesmertek ötet és meglátjátok ötet.

1011A 8. Mondá öneki Fülöp: Mutassad münékönk || Atyádat, és elég münékönk!

9. Mondá öneki Jézus: Emnye ideiglen veletek vagyok és nem esmertetek meg engemet, Fülöp? Ki lát engemet, látja én Atyámat es. És miképpen mondod te: mutassad münékönk Atyát?

10. Nem hiszed-é, mert én vagyok Atyában és Atya énbennem? Az igéket, melyeket én beszéltem tünetek enen töllem nem beszéltem: Atya kedig énbennem lakozván ő teszi az művelkedeteket.

11. Nem hiszitek-é, mert én Atyában és Atya énbennem? Egyébként az művelkedetekért higgyetek.

12. Bizony, bizony mondom tünetek: Ki hiszen én belém, az művelkedeteket, melyeket én teszek, ő es teszi; és azoktól nagyobbakat teszen; mert én megyek Atyához.

13. És valamelyeket kérendetek Atyámtól én nevembe, adja tünetek, hogy dicsövöltessék Atya Fiúban.

14. Ha mit kérendetek Atyától én nevembe, azt teszem.

15. Ha szerettek engemet, én parancsolatimat tartsátok.

16. És én kérem én Atyámat és egyéb vigasztaladó Szent Szelletet ad tünetek, hogy lakozjék tüveletek örökké.

17. Igazságnak Szelletét, || kit e világ nem vehet, mert nem látja őtet, mert sem tudja őtet; tü kedig megesmeritek őtet, mert tünálatok lakozik és tübennetek leszen. 101rb

18. Nem hagylak el tütöket árvák; jövök tü hozjátok.

19. Még kevesenyeiglen, és e világ engemet nem lát; tü kedig megláttok engemet, mert én élek és tü éltek.

20. Az napon tü megesmeritek, mert én vagyok Atyában és tü énbennem: és én tübennetek.

21. Ki vallja én parancsolatimat és tartja azokat, az az, ki szeret engemet. Ki kedig szeret engemet, szerettetik én Atyámtól: és én szeretem őtet és megjelentem enmagamat őneki.

22. Mondá őneki Judás nem az skariutbeli: Uram, mi lött, mert megjelentendő vagy temagadat műnekönk és nem evilágnak.

23. Felele Jézus és mondá őnekik: Ha ki szeret engemet, én beszédimet tarsa: es én Atyám szereti őtet és őhozzá jövönk, és lakodalmat őnála teszönk.

24. Ki nem szeret engemet, és beszédimet nem tartja; és az beszéd, kit hallottatok, nem enyém, de övé, ki cesztett engemet: Atyáé.

25. Ezeket beszéllettem tüneknek tünálatok lakozván. ||

26. Az vigasztalendő Szent Szellet kedig, kit ceszt Atya én nevembe, az tanejt tütöket mindenekre és ügyehet tünettek mindeneket, valamelyeket mondok. 101va

27. Én békességemet adom tüneknek; én békességemet hagyom tüneknek, nem miképpen e világ adja, én adom tüneknek. Ne szomorodjék tü szüvetek és ne féljen.

28. Hallottátok, mert én mondtam tüneknek: Elmegyek és jövök tühozzátok. Ha szeretnétek engemet, valóbizony

örölnétek, mert megyek Atyához: mert Atya nagyobb töl-
lemtől.

29. És ma mondtam tünektek, mielőtt legyen: hogy mi-
kor lend, higgyétek!

30. Immár nem sokat beszéllek tüveletek, mert jött e vi-
lágnak fejedelme: és nem vall valamit énbennem.

31. De hogy megismerje e világ, mert én szeretem Atyát
és miképpen parancsolatot adott énnekem Atya ígyen tesztek:
Keljetek, eredjünk innét.

KAPITULUM XV

1. Én vagyok az bizony szőlő tő, és én Atyám az szőlő
műves.

2. Menden szőlő vesszőt nem gyimölcsözőt énbennem el-
101vb veszi ötet: és mendent, ki || gyimölcsöz, megtiszteltja azt,
hogy többet gyimölcsözjön.

3. Immár tiszták vattok az én beszédimért, melyeket be-
széllettem tünektek.

4. Lakozatok énbennem és én tübenetek, miként az szőlő
vessző nem gyimölcsözhet önöntöllő, hanemha maradand
az szőlő tőn: ígyes es tü hanemha maradandotok énbennem.

5. Én vagyok az bizony szőlő tő, tü az szőlő vesszők: Ki
énbennem lakozik és én öbenne, ez hogy sok gyimölcsöt.
Mert én nálam nélkül semmit sem tehettek.

6. Ha ki nem lakozandik énbennem, kivettetik miként az
szőlő vessző és megasz; és felgyőjtik ötet és az tűzbe ereszte-
tik; és megég.

7. Ha lakozandotok énbennem, és én igéim lakozandnak

tübenetek, valamelyeket akarondotok, kérjétek és leszen tünektek.

8. Ebben fényesejtetett én Atyám, hogy több gyimölcsöt hozjatok; és legyetek én tanejtványim.

9. Miképpen szeretett engemet Atya, és én szeretlek tütöket: lakozjatok én szeretetemben!

10. Ha én parancsolatimat tartandjátok, lakoztok én szeretetemben, miképpen es én tartottam én || Atyámnak parancsolatit és lakozom ő szerelmében. 102ra

11. Ezeket beszéltem tünektek, hogy én örömem legyen tübenetek; és tü örömtök teljes legyen.

12. Ez én parancsolatom, hogy szeressétek egymást, miképpen szerettek tütöket.

13. Ettől nagyobb szeretete senkinek nincsen, hanemhogy valaki vesse ő lelkét ő barátjáért.

14. Tü én barátim vattok, ha tejenditek, melyeket parancsolok tünektek.

15. Ímmár nem mondlak tütöket szolgálímnak, mert szolgál nem tudja, mit ő ura tegyen. Tütöket kedig mondlak barátímnak, mert mendeneket, valamelyeket hallottam én Atyámtól, megjelentettem tünektek.

16. Nem tü választottatok engemet, de én választottalak tütöket; és vettelek tütöket, hogy menjetek és gyimölcsözjétek; és tü gyimölestök megmaradjon, hogy valamelyeket kérendetek Atyától én nevembe, adja tünektek.

17. Ezeket parancsolom tünektek, hogy szeressétek egymást.

18. Ha e világ tütöket gyűlöl, tudjátok, mert engemet gyűlölt elébb tü tölletknél.

19. Ha evilágból voltatok volna, e világ, || mely övé vala, 102rb

szeretne; de mert e világból nem vattok, de én választottalak tütöket e világból, azért gyűlöl tütöket e világ.

20. Emlékezzetek az én beszédimről, kit én mondok vala tünektek. Szolga nem nagyobb ő uránál. Ha engemet üldöztek, tütöket es üldöznek. Ha én beszédemet tartották, tieteket es tartják.

21. De mend ezeket teszék tünektek én nevemért; mert nem tudják őtet, ki eresztett engemet.

22. Ha nem jöttem volna és nekik nem beszéltem volna, bűnök nem volna. Ma kedig ő bűnökről mendekedet nem vallnak.

23. Ki gyűlöl engemet, es én Atyámat gyűlöli.

24. Ha az művelkedeteket nem töttem volna őbennek, melyeket egyéb senki nem tött, bűnök nem volna. Ma kedig láttak és gyűlöltek engemet és én Atyámat.

25. Dehogy beteljesedjék az beszéd, ki ő törvényekben iratatott: Mert ingyen gyűlöltenek engemet.

26. Mikor kedig jövend az vigasztalándó Szent Szellet, kit én eresztek tünektek én Atyámtól, igazságnak Szelletét, ki Atyától származik: az tanóságot vall énrollam.

27. Es tü tanóságot vallotok, mert kezdettől fogván énvelem vattok. ||

1. Ezeket beszéltem tünektek, hogy meg ne háborodjatok.

2. Zsinagógák nálkül tesznek tütöket; de jött az idő, hogy minden, ki megöl tütöket, vallja ő szolgálat tétét Istennek.

3. És ezeket teszék tünéktek, mert nem esmerték én Atyámat, sem engemet.

4. De ezeket beszéllettem tünéktek, hogy mikor jövend ő idejék, megemlékeztetek, mert én mondtam tünéktek. Ezeket kezdettől fogván nem mondtam tünéktek, mert tüveletek voltam.

5. És ma elmegyek őhozá, ki eresztett engemet, és senki tü közölletek nem kérdez engemet: Hová mégy?

6. De mert ezeket beszéllettem tünéktek, szomoróság betöltő tü szüveteket.

7. De én igazságot mondok tünéktek: Kellemetes, hogy es én elmenjek; mert ha én el nem menendek, az vigasztalendő Szent Szellet nem jó tühozátok; ha kedig elmenendek, eresztem ötet tühozátok.

8. És mikor az jövend, megfeddi evilágot bűnről és igazságról; és ítéletről.

9. Valóbizony bűnről, mert nem hittének énbélém.

10. De igazságról, mert || megyek Atyához, és immár nem láttok engemet. 102vb

11. Ítéletről kedig: mert e világnak fejedelme immár megítéltetett.

12. Még sok mondom vagyon tünéktek, de ma nem viselhetitek.

13. Mikor kedig jövend az igazságnak szellete, tanejt tüttöket minden igazságra. Mert nem beszél önön töllő, de vala melyeket halland beszél; és melyek jövendők, meghirdeti tünéktek.

14. Ő engemet megfényesejt, mert enyémből veszen és hirdeti tünéktek.

15. Mendeneket, valamelyeket vall Atyám, enyéim; azért

mondom tünեկեկ, mert enyեմբől veszen és hirdeti tünեկեկ.

16. Kevesennyeiglen és nem láttok engemet; és esmég kevesennyeiglen, és megláttok engemet: mert megyek Atyához.

17. Mondának azért ő tanejtványi közzöl egymásnak: Mi ez, hogy mond münեկönk: kevesennyeiglen és nem láttok engemet, és esmég kevesennyeiglen és láttok engemet, mert megyek Atyához?

18. Mondának vala azért: Mi ez, hogy mond münեկönk kevesennyeiglen? Nem tudjuk, mit beszél.

103ra 19. Megesmeré kedig Jézus, mert meg akarják vala őtet kérdeni, és mondá őnekik: Erről kérdezkedtek tünön közötetek, || mert mondottam: Kevesennyeiglen és nem láttok engemet, és esmég kevesennyeiglen és megláttok engemet?

20. Bizony, bizony mondom tünեկեկ, mert könyveztek tü és sírtok, e világ kedig öröl: tü kedig megszorodtok, de tü szomoróságtok fordul örömré.

21. Némberi kedig mikor szül szomoróságot vall, mert jött ő ideje: mikor kedig szültő az gyermeket, immár nem emlékezik meg az gyetrelemről az örömré, mert született ember e világba.

22. Es tü azért ma szomoróságot vallotok; esmég kedig meglátlak tütöket és megöröl tü szüvetek: és tü örömtöket senki nem veszi meg tütölletek.

23. Bizony, bizony mondom tünեկեկ, ha mit kérendetek én Atyámtól én nevembe, adja tünեկեկ.

24. Maiglan nem kértetek valamit én nevembe: kérjétek és veszitek, hogy tü örömtök teljes legyen.

25. Ezeket példa beszédekben beszéllettem tünեկեկ; jött az

idő, mikor immár nem beszéllek tünéktek példa beszédekben, de nyilván hirdetek tünéktek én Atyámról.

26. Az napon kértek én Atyámtól én nevembe: és ma mondom tünéktek, hogy én || kérem én Atyámat tüértetek. 103rb

27. Mert Atya ő szeret tütöket, mert szerettetek engemet és hittétek, mert én Istentől jöttem ki.

28. Kijöttem én Atyámtól, és jöttem e világba: esmég meghagyom e világot és megyek Atyámhoz.

29. Mondának őneki ő tanejtványi: Íme ma nyilván beszéllesz, és példabeszédet sem egyet nem mondasz.

30. Ma tudjuk, mert tudsz mindeneket és nincs kelleme-tesség teneked, hogy valaki kérdezjen tégedet: ebben hiszjük, mert Istentől jöttél ki.

31. Felelé Jézus őnekik: Ma hiszitek?

32. Íme jó az idő és ímmár jött, hogy egy mendentek el-himlessetek tün tulajdonitokba, és meghattok engemet enen-magamnak; és nem vagyok enenmagam, mert Atya énvelem vagyok.

33. Ezeket beszéllettem tünéktek, hogy énbennem békeséget valljatok. E világban gyetrelmet valljatok; de bizodal-mazjatok, mert én meggyőztem e világot.

KAPITULUM XVII

1. Ezeket beszéllette Jézus; és ő szemcit mennybe emel-vén mondá: Atya, jött az idő; fényesehned te Fiadat, || hogy 103va te Fiad fényesehen tégedet!

2. Miképpen adtad őneki, adja azoknak az örök életet.

3. Ez kedig az örök élet, hogy tenmagadat esmerjenek az igaz Istennek, és kit eresztettél, Jézus Kristusnak.

4. Én tégedet megfényesjtettelek földön, az művelkedeteket megtökéllettem, kit adtál énnekem, hogy tegyek.

5. És te Atya, fényeseh meg engemet tenen nálad, mi előtt e világ lenne.

6. Megjclentettem te nevedet embereknek, kiket adtál énnekem e világon; tiéid valának és énnekem adtad azokat; és én beszédimet tartották.

7. És ma megesmerték, mert mindeneket, melyeket adtál énnekem, tetölled vadnak.

8. Mert az igéket, melyeket adtál énnekem, adtam őnekik és ők vötték és bizony megesmerték, mert tetölled jöttem ki; és hitték, mert te eresztettél engemet.

9. És én őérték kérek és nem e világért: de azokért, kiket adtál énnekem, mert tieid.

10. És mindenek enyéim: és megfényesöltettem őbennek.

103vb 11. És ímmár nem vagyok e világban, és ezek || e világban vannak. És én tehozjád jövök; Szent Atya, tartsad azokat te nevedbe, kiket adtál énnekem, hogy legyenek egygek, miképpen es mű.

12. Mikor ővelek volnék, én tartom valék azokat te nevedbe; kiket adtál énnekem, én őriztem, és sem egy öközzölök el nem vezett, hanemcsak az veszedelemnek fia, hogy írás beteljesedjék.

13. Ma kedig tehozjád jövök és ezeket beszéllem e világban, hogy vallják én örömemet betelvén.

14. Én adtam őnekik te beszédidet, és e világ gyűlöltö őket, mert nincsenek e világból.

15. Nem kérlek, hogy elvegyed ezeket e világból, de hogy megtartsad őket gonosztól.

16. Mert nincsenek e világból, miképpen es én nem vagyok e világból.

17. Megszenteljed őket igazságban: Te beszédet (!) igazság!

18. Miképpen te eresztettél engemet e világba, es én eresztettem őket e világba.

19. És én ő értek megszentelem enmagamat: és legyenek ők es megszenteltek igazságban.

20. Nemcsak ő értek kérek kedig, de azokért es, kik hien-dők ő igéjek miatt || én belém es én tebenned.

104ra

21. Hogy ők es eggyek legyenek mü bennönk, hogy e világ higyje, mert te eresztettél engemet.

22. És én az fényességet, kit te adtál énnekem, adtam önekik, hogy eggyek legyenek, miképpen es mü eggyek vagyunk.

23. Én öbennek es te énbennem; hogy legyenek megtökéllettek egyembe es megesmerje e világ, mert te eresztél engemet: es szerettem azokat es, miképpen es engemet szeretted.

24. Atya, kiket adtál énnekem, akarom, hogy hol én vagyok, ők es énvelem legyenek, hogy lássák én fényességemet, kit adtál énnekem es mert szeretted engemet e világnak szerzése előtt.

25. Igaz Atya! E világ meg nem esmert tégedet, én kedig megesmertelek; es ezek megesmerték, mert te eresztettél engemet.

26. És megjelentettem önekik te nevedet, es megjelentem; hogy az szeretet, kivel szeretted engemet, öbennek legyen, es én öbennek.

1. Mikor ezeket mondotta volna, kimene ő tanejtványival Kedronnak áradatja elve, hol vala az kert, kibemene ő és ő tanejtványi. ||

104rb 2. Tudja vala kedig Judás es, ki őtet elárolja vala, az helyt, mert Jézsus gyakorta gyölekezik vala oda ő tanejtványival.

3. Judás azért mikor vöttö volna az sereget az püspököktől és az levaltáktól az szolgálkat, jövő oda lámpásokkal és fáklyákkal és fegyverekkel.

4. És úgy Jézsus tudván mendeneket, melyek jövendők volnának őrejá, eleveméne és mondá azoknak: Kit kerestek?

5. Felelének őneki: Názáreti Jézsus. Mondá őnekik Jézsus: Én vagyok. Áll vala kedig Judás es ővelek, ki elárolta őtet.

6. Hogy azért mondotta őnekik: Én vagyok, elmenének hátmegé és esének az földre.

7. És esmég azért kérdé azokat: Kit kerestek? Ők kedig mondának: Názáreti Jézsus.

8. Felelé ő: Mondám tünektek, mert én vagyok. Ha azért engemet kerestek, hagyjátok elmenniek azokat.

9. Hogy beteljesedjék az beszéd, kit mondott: mert kiket adtál énekem, sem egyet nem vesztettem el öközzölök.

10. Simon Péternek azért kési vallván, ki vevé azt, és csapván az püspöknek szolgálját: és elmetvé ő jog fülét. Vala kedig az szolgálának neve Malchus. ||

104va 11. Mondá kedig Jézsus Péternek: Ereszjed te késedet hüvelyébe! Az kelyhet, kit adott énekem Atya, nem akarod-é, hogy igyam azt?

12. A sereg azért és az bíró az zsidóknak szolgálival megfogák Jézusot és megkötelezék őtet.

13. És vivék őtet előszer Annashoz, mert vala Kajfásnak ipa.

14. Ki tanácsot adott vala az zsidóknak, hogy kellemetesb egy embernek meghalni e népért.

15. Követi vala kedig Jézusot Simon Péter és az más tanejtvány. Az tanejtvány kedig esmeretes vala az püspökkel, és beméne Jézussal az püspöknek pitvarába.

16. Péter kedig küvöl áll vala az ajtó előtt. Kimene azért az más tanejtvány, ki vala esmeretes az püspöknél, és megmondá az ajtó tartó leánynak, és bevivé Pétert.

17. Mondá azért Péternek az ajtótartó leány: Nemde te es ez ember tanejtványi közzöl való vagy-é? Mondá őneki Péter.

18. Állnak vala kedig az béresek és az szolgák az szénmel, mert hideg vala, és fűjtik vala magokat. Vala kedig Péter állván és fűjtvén önmagát.

19. Az püspök azért kérdé Jézusot ő tanejtványiról és ő tanóságáról.

20. Felele || őneki Jézus: Én nyilván beszéllettem e világnak, és mindenha az zsinagógában és az templomban tanejtottam, hová minden zsidók egybe gyölekeznek; és rejtekben semmit sem beszéllettem. 104vb

21. Mit kérdesz engemet? Kérdjed azokat, kik hallották, mit beszéllettem legyenek őnekik: íme ezek tudják, mit mondtam legyenek én.

22. Ezeket kedig mikor mondotta volna, az ott álló szolgák közzöl ada arcólcsapást Jézusnak mondván: Így felelsz-é püspöknek?

23. Mondá őneki Jézus: Ha gonoszol beszéltem, vall tanóságot gonoszról; ha kedig jól, mire csapsz engemet?

24. És ereszté őtet Annas Kajfás püspökhöz kötözvén.

25. Vala kedig Simon Péter állván és fűjtvén önmagát. Mondának azért őneki: Nemde te es ő tanejtványi közzöl való vagy-é? Megtagadá azért ő és mondá: Nem vagyok.

26. Mondá egy az püspök szolgálai közzöl, annak rokona, ki nek Péter fülét elmettöttö: Nemde látalak-é én tégedet az kertben övele?

27. Esmég azért megtagadá Péter. És legottan kakas szóla.

105ra 28. Viszék azért || Jézust Kajfástól az ítélő házba. Vala kedig holval [reggel]. És ők bemenének az ítélő házba, hogy meg ne feretztenének, de hogy megennék az pogácsát.

29. Kiménc azért Pilátos őhozjájok és mondá őnekik: Mi új vádolatot mondotok ez ember ellen?

30. Felelének és mondának őneki: Ha ez gonoszol tevő nem volna, teneked őtet nem adtuk volna.

31. Mondá azért őnekik Pilátos: Vegyétek tü őtet és tü törvénytek szerint ítéljétek őtet. Mondának azért őneki az zsidók: Münekönk nem illik valakit megölnök.

32. Hogy beteljesednék Jézusnak beszéde, kit mondott jegyezvén, mely halállal volna meghalandó.

33. Bemene azért esmég Pilátos az pitvarba és hívá Jézust; és mondá neki: Te vagy-é az zsidóknak királya?

34. Felele Jézus: Tentölled mondod-é ezt, avagy egyebek mondották teneked énrollam?

35. Felele Pilátos: Minem zsidó vagyok én? Te nemzetid és te püspökid adtanak énekem. Mit töttél?

36. Felele Jézus: Én országom nincs e világból. Valóbizony, ha én országom e világból volna, én szolgálaim megvi-

nának értem, hogy ne adatnám az zsidóknak. || Ma kedig 105rb
én országom nincsen innen.

37. Mondá es őneki Pilátos: Király vagy-é azért te? Felele
Jézsus: Te mondod, mert király vagyok én. Én ebben szü-
lettem és jöttem e világba, hogy tanóságot valljak igazságról;
mert minden, ki igazságból vagyon, hallgatja én szómat.

38. Mondá őneki Pilátos: Mi az igazság? És mikor ezt
mondotta volna, esmég kimene az zsidókhöz és mondá őne-
kik: Én semmi ügyet nem lelek őbenne!

39. Vayon kedig tünettek szokástok, hogy egyet eleresz-
jek tünettek az húsvétbe. Akarjátok-é, ereszjem el tünettek
az zsidóknak királyát?

40. Ivöltének azért esmég mend és mondának: Nem ezt, de
Barrabást! Vala kedig Barrabás tolvaj.

KAPITULUM XIX

1. Tahát azért megfogá Jézsus és megostorozá.

2. És az vitézek tüvisben font koronát vetének ő fejére,
és bársony ruhával megkörnyékezcék őtet.

3. És jőnek vala őhozzá és mondnak vala neki: Üdvöz légy
zsidóknak királya! És adnak vala neki arcól csapásokat.

4. Kimene esmég Pilátos és mondá őnekik: Íme kihozom
őtet tünettek, hogy megismerjétek, || mert sem egy ügyet 105va
nem lelek őbenne.

5. Kimene azért Jézsus viselvén az koronát és az bársony
ruhát. És mondá őnekik: Íme az ember!

6. Mikor azért látták volna őtet az püspökök és az szol-
gák, ivöltnek vala mondván: Feszejd meg, feszejd meg őtet!

Mondá őnekik Pilátos: Vegyétek tü ötet és feshétek meg ötet, mert én sem egy ügyet nem lelek őbenne!

7. Felelének őneki az zsidók: Münekönk törvényönk vagy, és az törvény szerént kell meghalni, mert Isten Fiája töttö őmagát.

8. Mikor azért hallotta volna Pilátos e beszédet, inkább félemék.

9. És esmég bemene az itélő házba. Mondá Jézusnak: Honnan való vagy te? Jézus kedig feleletet nem ada neki.

10. Mondá azért Pilátos: Te énnekem nem szólasz? Nem tud [tudod], mert hatalmam vagy, téged megfeszítenem és hatalmam vagy, téged eleresztenem?

11. Felele Jézus: Sem egy hatalmat nem vallanál én ellenem, ha fellyől adatván nem volna teneked. Azért nagyobb bűnt vall, ki engemet teneked adott.

105vb 12. Ennek utána keresi vala Pilátos elereszteni || ötet. Az zsidók kedig ivöltének vala mondván: Ha ezt elereszted, nem vagy császárnak barátja. Mert minden, ki királlyá teszi magát, ellene mond császárnak.

13. Pilátos azért mikor hallotta volna e beszédek, kihozá Jézust és ülő az itélőszékbe az helyen, ki mondatik Likustratusnak, héberöl kedig Galgatának.

14. Vala kedig az húsvét készülő napjának hatod ideje. És mondá az zsidóknak: Íme tü királytok!

15. Azok kedig ivöltnek vala mondván: Vedd el, vedd el, feshéjd meg ötet! Mondá őneki Pilátos: Tü király tokat megfeshéhem-é? Felelének az püspökök: Nincs királyonk, hanemcsak császáronk!

16. Tahát azért adá őnekik ötet, hogy megfeszítenék. Fogák kedig Jézust és kivivék.

17. És vevén önmagának keresztét, kimene az helyre, ki mondatik Kopaszlatnak helye, héberől kedig Galgatának.

18. Ott megfeszéjtek Jézusust, és övele más kettőt innen és onnan, középből kedig Jézusust.

19. Íra kedig es címert Pilátos és veté az keresztre. Vala kedig írván: Názéreti Jézus, zsidóknak királya.

20. E címert azért az zsidók közzöl sokak olvassák vala, mert közel vala az városhoz || az hely, hol megfeszéjtett vala Jézus. És irattatott héberől, görögöl és dejákol. 106ra

21. Mondnak vala azért az zsidók püspöki Pilátosnak: Ne akard írnod zsidóknak királya, de mert ő mondotta: zsidóknak vagyok királya.

22. Felelé Pilátos: Melyet írtam, írtam.

23. Az vitézcek azért, mikor megfeszéjtették volna ötet, vevék ő ruháját és alkotának négy részeket, egymenden vitéznek részt, és az szoknyát. Vala kedig az szoknya varratlan mindenestől szóttetett.

24. Mondának azért egymásnak: Ne meggyük meg azt, de nyílazonk órolla, kié legyen; hogy írás betöltessék mondván: Megosztották én ruháimat és én ruhámon eresztettek nyilat; és bizony az vitézcek tötték ezeket.

25. Állnak vala kedig rokon Jézusnak keresztéhez es ő anyja és ő anyjának huga, Kleofásnak Máriája; és Magdalmi Mária.

26. Mikor látta volna azért Jézus ő anyját és az tanejtványt állatta, kit szeret vala, mondá ő anyjának: Néemberi, íme te Fiad!

27. Annak utánna mondá az tanejtványak: Íme te anyád! És az időtől fogván vevé az tanejtványt azt övéjé.

106rb 28. És ezek után tudván Jézus, || hogy mindenek megtö-
kéllettek. Azután mondá: Szomjúhozom.

29. Vala kedig ott edény ecettel teljes helyhetvén. Azok ke-
dig szovárványt ecettel teljes izsoppal környölhimtvén vivék
ő szájához.

30. Mikor azért vöttö volna Jézus ezeket mondá: Megtö-
kélletett. És feje lehajtván elereszté ő lelkét.

31. Az zsidók azért, mert készölet vala, hogy ne marad-
nának szombaton az testek az kereszten, mert ez vala az szom-
batnak nagy napja, kérék Pilátost, hogy megszegdeltetnének
ő szárok elvetetnének az keresztről.

32. Jövének azért az vitézek, és valóbizony az előnek meg-
szegdelék szárait, es az másiknak, ki megfeszéjtetett övele.

33. Jézusához kedig mikor juttak volna, hogy láták ötet
immár meghalván, nem szegdelék meg ő szárait.

34. De az vitézek egyik láncsával ő oldalát megnyitván és
lőttan vér és viz kifolya ki. (!)

35. És ki látta, tanóságot vallott, és igaz ő tanósága. És
ő tudja, mert igazakat mond, hogy tü es higyjétek.

36. Mert löttek ezek, hogy írás beteljesednék: Tetemet
öbelöllö meg nem törték.

37. És esmég más mond: Látják, kit általgyakdostak. ||

106va 38. Ezek után kedig kéré Arommátiabeli József Pilátost
azért, hogy ő es volna Jézusnak tanejtványa, titkoltatott ke-
dig az zsidóknak félelmekért, hogy elvenné Jézusnak testét;
és engedé Pilátos. Jövö azért, és elvevé Jézusnak testét.

39. Jövö kedig Nikodémos es ki előszer éjjel jött vala
Jézusához, hozván mirrának és aloesnek elegyöletét monnal
száz fonttal.

40. Vevék azért Jézusnak testét és köték azt lallahokba aromatákkal, miképpen az zsidóknak szokások eltemetniek.

41. Vala kedig az helyen, hol megfeszéjtetett, kert és az kertben új koporsó, kibe még sonha senki nem helyhettett vala.

42. Az zsidóknak azért készöletekért, mert rokon vala az koporsó, ott helyheték Jézust.

KAPITULUM XX

1. Az szombatnak kedig elő napján jövő Magdalmi Mária az koporsóhoz holval, mikor még setét volna, és látá az követ elhengerejtvén az koporsóról.

2. Elfuta azért és juta Simon Péterhez és az más tanejtványhoz, kit szeret vala Jézus; és mondá önekik: Én uramat elvötték az koporsóból, és nem tudom, hol vették őtet.

3. Kimene || azért Péter és az más tanejtvány; és jutának az koporsóhoz. 106vb

4. Futnak vala kedig ketten egyembe: és az más tanejtvány hamarabb eleve futa Péternél és elébb juta az koporsóhoz.

5. És mikor lehajtotta volna őmagát, látá az lallahokat vetvén; de maga nem mene be az koporsóba.

6. Jövő azért Simon Péter követvén őtet: és bemene az koporsóba és látá az lallahokat vetvén.

7. És az szemfedeleket, ki volt vala ő fején, nem az lallahokkal vetvén, de önmagának göngyörejtvén egy helyen.

8. Tahát azért bemene es az tanejtvány, ki előszer jutot vala az koporsóhoz, látá és hívé.

9. Mert még nem tudja vala az írást, hogy kellene őneki halottaiból felkelni.

10. Elmenének azért esmég az tanejtványok önegymáshoz.

11. Mária kedig áll vala kívüül az koporsónál sírván. Mikor azért sírna, lehajtá őmagát, és tekintvén az koporsóba:

12. Látá két angyalt albákban ülvén, egyik fejénél és másik lábánál, hol vettetet vala Jézusnak teste.

107ra 13. Mondának őneki: Némberi mit || sírsz? Kit keressz? Mondá őnekik: Mert elvötték én uramat, és nem tudom hol vették őtet.

14. Ezt mikor mondotta volna, elfordola hátmegé és látá Jézust állatta. És nem tudja vala, hogy Jézus volna.

15. Mondá őneki Jézus: Némberi mit sírsz? Kit keressz? Az alajtván, hogy az kertész volna, mondá őneki: Uram, ha te vötted el őtet, mondjad meg énnekem, hol vetted őtet, és én elveszem őtet.

16. Mondá őneki Jézus: Mária! Megfordolván az mondá neki: Rabi! Ki mondatik mesternek.

17. Mondá őneki Jézus: Ne akarih engemet illetned, mert még nem mentem fel én Atyámhoz. Menj el kedig én atyámfiához és mondjad őnekik: Felmegyek én Atyámhoz és tü Atyátokhoz, én Istenemhez és tü Istenetekhez.

18. Jövő Magdalmi Mária meghirdetvén az tanejtványoknak: Mert látám Urat és ezeket mondá énnekem.

107rb 19. Mikor kedig estve lött volna az napon, az szombatiak előnapján, és az ajtók betéve volnának hol valának az tanejtványok egybe gyölekezvén az zsidóknak félelmekért, jövő Jézus és állapék az tanejtványoknak közöttök és mondá őnekik: || Békesség tünettek!

20. És mikor ezt mondotta volna, mutatá önekik ő kezeit és oldalát. Örölnék azért az tanejtványok Úr lárván.

21. Mondá azért esmég önekik: Békesség tünektek! Miként eresztetett engemet Atya, es én eresztlek tütöket.

22. Ezeket mikor mondotta volna, fualla őrejájok és mondá önekik: Vegyetek Szent Szelletet!

23. Kiknek megbocsátandjátok bünöket, megbocsáttatnak önekik; és kinek megtartandjátok, megtartattak lesznek.

24. Tamás kedig és az tizenkettő közzöl egy, ki mondatik Didimosnak, nem vala ővelek mikor jött Jézus.

25. Mondának azért öneki az egyéb tanejtványok: Látók Urat! Ó kedig mondá önekik: Hanem ha látandom ő kezeiben az szegeknek gyakásit és cersztendem én ujjaimat az szegeknek helyére, és cersztendem én kezeimet ő oldalába, nem hiszem.

26. És nyolcadnap után valának egybe ő tizenkét tanejtványi és Tamás ővelek. Jövő Jézus ajtók betevén és ablakok berekesztvén és állapék öközöttök, és mondá: Békesség tünektek!

27. Annak || utánna mondá Tamásnak: Hozjad ide te ujjaidat és lássad én kezeimet, és te kezeidet ereszjed én oldalamba: és ne akarih hütötlen lenned, de hű. 107va

28. Felele Tamás és mondá neki: Én Uram és én Istenem!

29. Mondá öneki Jézus: Mert láttál engemet Tamás és hitél: bódogok, kik nem láttak és hittek.

30. Egyéb sok jelenségeket tött Jézus ő tanejtványinak szemek előtt, melyek nincsenek írván e könyöben.

31. Ezek kedig írván vadnak, hogy higyjetek, mert Jézus Kristus Istennek Fia, és hogy hívén életet valljatok ő nevébe.

1. Ezek után esmég megjelenté önmagát Tiberiádisnak [!] tengerénél; megjelenté kedig önmagát így:

2. Valának egyembe Simon Péter és Tamás, ki mondatik Didimosnak, és Natánael, ki vala Kána Galileából, és Szebedeusnak fiai, és egyebek ő tanejtványi közzöl kettők.

3. Mondá nekik Simon Péter: Elmegyek halásznom. Mondának őneki: Mü es elmegyönk teveled! Kimenének és felmenének az hajócskába; és az éjjel semmit nem fogának.

107vb 4. Immár kedig holval levén, || állapék Jézus az marton; de maga nem esmerék meg az tanejtványok mert Jézus.

5. Mondá azért nekik Jézus: Gyermekek! Midenem vagyon-é valami ennetek való? Felelének őneki: Nincs!

6. Mondá őnekik: Ereszjétek a hálót az hajónak jog felére és leltek! Ereszték azért az hálót, és immár nem vonhatják vala azt az halnak sokaságáért.

7. Mondá azért az tanejtvány, kit szeret vala Jézus, Péternek: Ez Úr! Simon Péter azért, mikor hallotta volna mert Úr, szoknyájával szorejtá őmagát (mert mezejtelen vala), és ereszté őmagát az tengerbe.

8. Egyéb tanejtványok kedig evezettel jutának el, mert nem messze valának az földtől, de monnal két száz könyökletnye, vonván a halaknak hálóját.

9. Hogy azért leszállottanak az földre, látának szeneket vetvén és halat fellyől rejá tevén, és kenyeret.

10. Mondá őnekik Jézus: Hozjátok ide az halakaban, kiket mostan fogtatok.

11. Felmene Simon Péter és kivoná az hálót az földre, teljest

száz ötven három nagy halakkal: mikor ezennyen [ezennyin] volnának, nem szakadozott meg az háló.

12. Mondá önekik Jézus: Jövvetek, || ebéljetek! És az evők 108ra közzöl senki nem meré őtet kérdeni: Te ki vagy? Tudván, mert Úr.

13. És jövö Jézus, vevé az kenyeret és adja vala önekik; és az halat azonképpen.

14. Ez immár harmadszor jelentetett meg Jézus ő tanejtványinak, mikor felkölt volna halottaiból.

15. Mikor ebéllettek volna, mondá Jézus Simon Péternek: Jánosnak Simona, szeretsz-é engemet ezektől inkább? Mondá öneki: Bizony, Uram, te tudod, mert szeretlek tégedet. Mondá öneki: Őrizjed én bárányimat!

16. Mondá esmég öneki: Jánosnak Simona, szeretsz-é engemet? Mondá öneki: Bizony, Uram, te tud, mert szeretlek tégedet. Mondá öneki: Őrizjed én bárányimat!

17. Mondá öneki harmadszer: Jánosnak Simona, szeretsz-é engemet? Megszomorodék Péter, mert harmadszer mondá öneki: szeretsz-é engemet; és mondá: Uram, te tudsz mendeneket, te tud, mert szeretlek tégedet. Mondá: Őrizjed én juhimat!

18. Bizony, bizony mondom tenéked, mikor ifjabb valál, megszorejtd vala temagadat és jársz vala, hol te akarod vala; mikor kedig megvénhezél, kiterjeszted te keze || det és más 108rb szorejt meg tégedet: és viszen, hová te nem akarod.

19. Ezt kedig mondá jegyezvén, mely halállal volna megfényesejtendő Istent. És mikor ezt mondotta volna, mondá öneki: Kövess engemet!

20. Megfordolván Péter látá az tanejtványt követvén, kit

szerepet vala Jézus és ki feködt vala az vacsorán ő mellyére és mondá őneki: Uram, ki az, ki tégedet elárol?

21. Ezt azért mikor látta volna Péter, mondá Jézusnak: Ezt kedig mit?

22. Mondá őneki Jézus: Ingyen akarom őneki maradtát míglén jövök; mi teneked? Te köves engemet!

23. Kikele azért e beszéd az atyafiak között, mert az tanejtvány nem halna meg. És nem mondotta őneki Jézus, de: Ingyen akarom őneki maradtát; mit teneked?

24. Ez az tanejtvány, ki tanóságot vall ezekről és írta ezeket; és tudjuk, mert igaz ő tanósága.

25. Vadnak kedig es sokak egybek, melyeket tött Jézus, melyek ha mindenkét megírattatnának, nem vallom, hogy mend e világ foglalná azokat, kik az könyveket írandók volnák.

E könyö megvégeztetett
Németi Györgynek Hensel Emre fiának
keze miatt
Moldovában Tatros városában
Úr születetének ezer négyszáz hatvan hatod esztendeiben.

A Müncheneri Kódex szókincse

ÖSSZEÁLLÍTOTTA SZABÓ T. ÁDÁM
DÉCSY GYULA OLVASATA

ÉS NYÍRI ANTAL BETŰHŰ MAGYAR-LATIN KIADÁSA ALAPJÁN:

A MÜNCHENI KÓDEX 1466-BÓL,
AKADÉMIAI KIADÓ BUDAPEST 1971
ÉS MAGYAR NYELV 1972(68): 342-45.

TÁJÉKOZTATÓ A MÜNCHENI KÓDEX SZÓTÁRÁHOZ

A szótári rész feloleli a Müncheni Kódex négy evangéliumának teljes szöanyagát, s minden egyes nyelvtani alakját. Mind a címszók sorrendje, mind pedig a nyelvtani végződések felsorolása az ábécét követi.

A CÍMSZÓK

Lehetőleg a szövegben előforduló szó mai irodalmi nyelvi (vagy ahhoz minél közelebb álló) alakját tartalmazzák. Így a szöveg és a szótár szavainak alakjai egyes esetekben nem fedik egymást. Ismert szövegről lévén szó, bármelyik mai magyar bibliafordításban megtalálhatjuk a szövegbéli szó megfelelőjét. A szótári részben előbb a *címszó*, majd ennek magyar (ha szükséges) és német *jelentése*, esetleg latin megfelelője található. Ugyanazon címszó különböző jelentéseit vagy ; (pontosvesszővel), vagy 1., 2., 3... (számozással), vagy – (vízszintes vonással) választom el egymástól. Ezután a *toldalékok* következnek. Ha a szó szövegünkben szótári alakjában jelentkezik, akkor a szótárban a jelentések után todalék nem található, hanem pusztán a szövegbéli előfordulásra való utalás: pl. Mt (Máté evangéliuma) 1. (első fejezet, kapitulum) 11 (tizenegyedik vers) vagy Jo 2.17 (János evangéliuma, második kapitulum, fejezet, tizenhetedik vers).

A nyelvtani todalékok a szótári részben lehetőleg mai alakjukban szerepelnek. Így például a középfok jele *-bb* (két b), a felszólító módé *-jj* (két j). A szövegben csupán egy *-b* és egy *-j* szerepel. Erre éppen a nyelvtani vizsgálódások megkönnyítése végett van szükség, hiszen különben igen-igen nehéz lett volna egy-egy korabeli nyelvtani alak azonosítása.

E szótár nem csupán szakembereknek készült, hanem a nyelvünk múltja iránt érdeklődő olvasóközönségnek is.

Wortschatz des Münchener Kodex

ZUSAMMENGESTELLT VON ÁDÁM T. SZABÓ
MIT HILFE DER LESART VON GYULA DÉCSY
UNTER BENUTZUNG
DER BUCHSTABENTREUEN UNGARISCH-LATEINISCHEN AUSGABE
VON ANTAL NYÍRI:
A MÜNCHENI KÓDEX 1466-BÓL
(DER MÜNCHENER KODEX AUS DEM JAHRE 1466)
AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST 1971
UND MAGYAR NYELV 1972(68): 342-45.

ANLEITUNG ZUM WÖRTERBUCH DES MÜNCHENER KODEX

Das Wörterbuch umfaßt das gesamte Vokabular des Münchener Kodex, ebenso alle grammatikalischen Formen des Textes. Sowohl in der Reihenfolge der Stichwörter als auch in der Aufzählung der grammatischen Endungen bin ich alphabetisch verfahren.

DIE STICHWÖRTER

Sie enthalten nach Möglichkeit die schriftsprachliche Form (oder die dieser am nächsten stehende) des im Text gebrauchten Wortes. Deshalb decken sich die Formen der Wörter im Text und im Wörterbuch in einzelnen Fällen nicht. Da es sich um einen bekannten Text handelt, kann man die Entsprechung eines im Text vorkommenden Wortes in jeder beliebigen ungarischen Bibelübersetzung nachsehen. Im Wörterbuch erscheint somit zuerst das *Stichwort*; es folgen die ungarische und deutsche *Bedeutung*, eventuell auch die lateinische Entsprechung. Verschiedene Bedeutungen des selben Stichwortes sind durch ; (Semikolon), 1., 2., 3... (Numerierung) oder – (Gedankenstrich) voneinander abgesetzt. Danach folgen die *Suffixe*. Wenn ein Wort in unserem Text in seiner lexikalischen Grundform erscheint, dann nennt das Wörterbuch hinter den Bedeutungen keine Suffixe, sondern lediglich einen Hinweis auf das Vorkommen im Text: z. B. Mt 2,17 (Matthäus-Evangelium) 2. (Kapitel zwei) 17 (Vers siebzehn).

Auch die Suffixe kommen im Wörterbuch möglichst in ihrer heutigen standardisierten Form vor, so z. B. das Komparativzeichen -bb (zwei b) und das Imperativzei-

chen -jj (zwei j). Im Text kommen dagegen nur -b (ein b) bzw. -j (ein j) vor. Dieses Verfahren ist besonders zur Vereinfachung der sprachlichen Analysen notwendig, da sonst die Identifizierung der einzelnen altungarischen Formen äußerst schwer gewesen wäre.

Das Wörterbuch richtet sich nicht nur an eine handvoll Fachleute, sondern auch an alle diejenigen, die an der Geschichte der ungarischen Sprache interessiert sind.

RÖVIDÍTÉSEK ÉS JELEK / ABKÜRZUNGEN UND ZEICHEN

<i>a.</i>	„melléknév” ‚Eigenschaftswort’ nomen adjectivum
<i>abl.</i>	casus ablativus
<i>acc.</i>	casus accusativus
<i>adj.</i>	s. <i>a.</i>
<i>adv.</i>	„határozószó” ‚Umstandswort’ adverbium
<i>adv.dem.</i>	„mutató határozószó” ‚hinweisendes Umstandswort’ adverbium – demonstrativus
<i>adv.pers.</i>	„személyragos határozószó” ‚Umstandswort mit Personalsuffix’ adverbium + suffixum personale
<i>art.def.</i>	„határozott névelő” ‚bestimmter Artikel’ articulus – definitus
<i>art.indef.</i>	„határozatlan névelő” ‚unbestimmter Artikel’ articulus – idenfinitus
<i>attr.</i>	„jelzői használatban” ‚attributiv, als Attribut’ attributivus
<i>átv.</i>	„átvitt értelemben” ‚übertragene Bedeutung’ per translationem
<i>bzw.</i>	„illetve, illetőleg” ‚beziehungsweise’ quod attinet
<i>comp.</i>	„középfok” ‚Mehrstufe, erste Steigerungsstufe’ gradus comparativus
<i>conj.</i>	„kötőszó” ‚Konjunktion, Bindewort’ conjunctio
<i>dat.</i>	„részes esettel” ‚mit Wemfall’ dativus
<i>dt.</i>	„németül” ‚Deutsch’ Germanice
<i>etc.</i>	„és így tovább” ‚und so weiter’ et cetera
<i>etw.</i>	„valami” ‚etwas’ quid
<i>genr.</i>	„általános” ‚allgemein’ generalis
<i>ger.</i>	„határozói igenév” ‚Verbalsubstantiv’ gerundium
<i>gerv.</i>	„szenvedő melléknévi igenév” ‚Verbaladjektiv passivischer Bedeutung’ gerundivum

<i>hebr.</i>	„héber” ,hebräisch’ Hebraeus; Hebraice
<i>id.</i>	„azonos jelentésű” ,gleichbedeutend’ idem significans
<i>ill.</i>	„illetőleg” ,beziehungsweise’ quod attinet
<i>imp.</i>	„személytelen” ,unpersönlich’ impersonalis
<i>imperf.</i>	„befejezetlen múlt” ,Imperfekt’ imperfectus
<i>inf.</i>	„főnévi igenév” ,Nennform, Infinitiv’ infinitivus
<i>interj.</i>	„indulatszó” ,Ausrufewort, Interjektion, interjectio
<i>interr.</i>	„kérdő” ,fragend, interrogativ’ interrogativus
<i>inv.</i>	„ragozatlan” ,unwandelbar’ inflexibilis, indeclinabilis, constanter
<i>jd.</i>	jemand’
<i>jm.</i>	jemandem’
<i>jn.</i>	jemanden’
<i>Jo</i>	„János evangélioma” ,das Evangelium nach Johannes’ Evangelium secundum Joannem
<i>K</i>	„kolofon” a kódex befejező sorai ,Schlußstück alter Handschriften, Kolophon’ colophon, explicatio
<i>l.</i>	„lásd” ,siehe’ vide
<i>lat.</i>	„latinul” ,lateinisch’ Latine
<i>Lk</i>	„Lukács evangélioma” ,das Evangelium nach Lukas’ Evangelium secundum Lucam
<i>loc.</i>	„helybeli értelemben” ,örtlich’ localis
<i>Mk</i>	„Márk evangélioma” ,das Evangelium nach Markus’ Evangelium secundum Marcum
<i>modif.dem.</i>	„mutató módosító” ,hinweisendes Modifikativum’ alicis rei commutationem facit et demonstro aliquem
<i>modif.empf.</i>	„érzelmi módosító’ ,emphatisches Modifikativum’ alicis rei commutationem facit et sensus suos alici aperit
<i>Mt</i>	„Máté evangélioma” ,das Evangelium nach Matthäus’ Evangelium secundum Matthaëum
<i>num.adj.</i>	„melléknévi számnév” ,adjektivisches Zahlwort’ nomen numerale – pro adjectivo dictus
<i>num.subst.</i>	„főnévi számnév” ,substantivisches Zahlwort’ nomen numerale – usus pro appellatione
<i>od.</i>	„vagy” ,oder’ aut, sive, vel, seu, -ve
<i>pers.</i>	„személyrag” ,Personalendung’ suffixum personale
<i>pl.</i>	„csak többes számban” ,nur in der Mehrzahl, im Plural’ plurari numero semper dicendus est, plurale tantum

<i>poss.pers.</i>	„birtokos személyrag” ,possessives Personalsuffix’ suffixum personale – possessivus
<i>postp.</i>	„névutó” ,Postposition’ postpositio
<i>p.p.</i>	„befejezett, avagy múlt idejű melléknévi igenév” ,Mittelwort der Vergangenheit’ participium perfectum
<i>ppr.</i>	„folyamatos, avagy jelen idejű melléknévi igenév” ,Mittelwort der Gegenwart’ participium praesens
<i>ppr.s.</i>	„folyamatos, avagy jelen idejű melléknévi igenév főnévi használatban” ,substantiviertes Mittelwort der Gegenwart’ participium praesens – usus pro appellatione
<i>pp.s.</i>	„befejezett, avagy múlt idejű melléknévi igenév főnévi használatban” ,substantiviertes Mittelwort der Vergangenheit’ participium perfectum – usus pro appellatione
<i>praed.</i>	„állítmánykiegészítői használatban” ,prädikativ, als prädikative Ergänzung’ praedicativum
<i>praef.</i>	„igekötő” ,Vorsilbe, Präfix’ praefixum
<i>pron.</i>	„névmás” ,Fürwort’ pronomen
<i>pron.adv.</i>	„határozói névmás” ,adverbiales Fürwort’ pronomen – pro adverbio accipitur
<i>pron.dem.</i>	„mutató névmás” ,hinweisendes Fürwort’ pronomen – demonstrativus
<i>pron.pers.</i>	„személyes névmás” ,persönliches Fürwort’ pronomen – personale
<i>pron.poss.</i>	„birtokos névmás” ,besitzanzeigendes Fürwort’ pronomen – possessivum
<i>rec.</i>	„kölcönös” ,wechselbezüglich’ reciprocus
<i>refl.</i>	„visszaható” ,rückbezüglich’ reflexivum
<i>reg.</i>	„irány” ,Richtung’ regio
<i>rel.</i>	„vonatkozó” ,bezüglich’ relative
<i>s.</i>	„lásd” ,siehe’ vide
<i>S.</i>	„dolog” ,Sache’ res
<i>sic</i>	„így” ,so’ sic
<i>sg.</i>	„egyes szám, ill. csak egyes számban” ,im Singular od. nur in der Einzahl’ numerus singularis
<i>skr.</i>	„szerb-horvát” ,serbo-kroatisch’ Serbicus-Croaticus
<i>sub.</i>	„főnév, ill. főnévi használatban” ,Substantivum od. hauptwörtlich gebraucht’ substantivum et usus pro appellatione

<i>suff.</i>	„toldalék” ,Suffix’ suffixum
<i>temp.</i>	„időbeli” ,zeitlich’ temporalis
<i>ung.</i>	„magyarul” ,ungarisch’ in Hungaricam linguam transfert
<i>usw.</i>	„és így tovább” ,und so weiter’ et cetera
<i>übertr.</i>	„átvitt értelemben” ,im übertragenen Sinn’ per translationem
<i>v.</i>	„vagy” ,oder’ aut, sive, vel, seu, -ve
<i>v. fac.</i>	„ható ige” ,Fakultativum’ verbum facultativum
<i>v. fact.</i>	„műveltető ige” ,Faktitivum’ verbum – factitivum
<i>vgl.</i>	„ved össze” ,vergleiche’ comparo
<i>v. i.</i>	„tárgyatlan ige” ,nichtzielendes Zeitwort, intransitives Verb’ verbum – intransitivum
<i>v. imp.</i>	„személytelen ige” ,unpersönliches Zeitwort’ verbum – impersonalis
<i>vki</i>	„valaki” ,jemand’ aliquis, quis
<i>vmely</i>	„valamely” ,irgendeine’ aliquis, aliqui
<i>vmi</i>	„valami” ,etwas’ aliquid, quid
<i>vö.</i>	„ved össze” ,vergleiche’ comparo
<i>v. refl.</i>	„visszaható ige” ,rückbezüglich’ verbum reflexivum
<i>v. t.</i>	„tárgyas ige” ,zielendes Zeitwort, transitives Verb’ verbum – transitivum
<i>z. B.</i>	„például” ,zum Beispiel’ exempli causa
<i>8ra b</i>	8. levél rectójának <i>a</i> és <i>b</i> hasábjá Seite 8, Recto, <i>a</i> - und <i>b</i> -Spalte
<i>8va b</i>	8. levél versójának <i>a</i> és <i>b</i> hasábjá Seite 8, Verso, <i>a</i> - und <i>b</i> -Spalte

- A pont után az egyes fejezeteken belül a mondatok sorszáma következik.   Dieses Zeichen (Punkt) trennt hier die Zahlen einzelner Kapitel von den Zahlen, die einzelne Verse des betreffenden Kapitels bezeichnen (z.B. Mt 1.13 das Evangelium nach Matthäus, erstes Kapitel, Vers dreizehn).
- A vessző a szám után azt jelzi, hogy a fejezeten belül a szó többször előfordul.   Das Komma nach Zahlen bedeutet, daß innerhalb eines Kapitels die betreffende Wortform öfter vor-

- kommt (z.B. Lk 16.25,29,30 Evangelium nach Lucas, sechzehntes Kapitel, Vers 25, 29 und 30.)
- ? A kérdőjel azt jelzi, hogy a szó jelentése vagy olvasata bizonytalan.
- ~ Két címszó között a hullámvonal azt jelzi, hogy a toldalékolás folyamán a töben változás történhet. Különben a ‚vagy‘ helyén is állhat.
- ; A pontosvessző a jelentéseket különíti el egymástól.
- :*elmen*: Ha két kettőspont között egy *dőlt betűs* szótő áll, ez azt jelenti, hogy a következőkben ezt kell egybeolvasnunk a végződésekkel, nem pedig a címszót.
- *bzw.* ≈ A vízszintes és a hullámvonal a toldalék előtt a szótő helyett áll.
- "... *bzw.* "... E két jel a szótő rövid magánhangzójának megnyúlását jelzi.
- ..." Macskakörmök között a szó feltehető mai magyar jelen-
- Die betreffende Bedeutung bzw. Lesart ist ungewiß.
- Zwischen zwei Stichwörtern bezeichnet die Wellenlinie, daß bei der Flexion im Inneren des Wortes Vokalveränderungen auftreten. Ansonsten steht sie für ‚oder‘.
- Das Semikolon trennt die ungarischen bzw. deutschen Bedeutungen des Stichwortes voneinander.
- Wenn zwischen zwei Doppelpunkten eine *kursive* Wortform erscheint (z.B. *:elmen*:), bedeutet dies, daß diese Form sammenzulesen ist (z.B. *elmegy -ek -en*, aber *:elmen: -e -ék=elmegyek, elmegyen*, aber *elmene, elmenék*).
- Beide Grapheme stehen anstelle des unterstrichenen Stichwortes oder, falls vorhanden, anstelle der Wortform zwischen zwei Doppelpunkten.
- Diese Grapheme bedeuten, daß der kurze Vokal des Stammes verlängert wird (z.B. *anya -'d=anyád* Mutter - deine Mutter)
- In „...“ stehen die heutigen ungarischen Bedeutungen der Stich-

tése áll, úgy, ahogyan az első sorban a protestáns egyházakban használatos bibliafordításokban található.

wörter (z. B. *emberöldökő* „gyilkos” ‚Mörder’). Falls die Bedeutungen der heute gebräuchlichen ungarischen Bibelübersetzungen und die Normen der Gegenwartssprache übereinstimmen, benutze ich die Terminologie der ungarischen Bibeln, hauptsächlich die revidierte Gáspár Károlyi-Übersetzung von 1590 (letzte Revision 1938). Da aber sowohl diese Sprachform als auch die der deutschen Bibelübersetzungen, mit Ausnahme einiger noch nicht voll akzeptierter Versuche, eine veraltete Sprachnorm darstellen, habe ich bei besonders auffällenden Unterschieden von der Gegenwartssprache die heute gebräuchlichen Ausdrücke benutzt.

id. Az egykori és a mai magyar jelentés szövegünket tekintve nem változott.

Die ehemalige und die heutige Bedeutung und Form des Wortes stimmen im Ungarischen voll überein (z. B. *fed id.* ‚decken’.) In solchen Fällen gebe ich oft nur die deutsche Bedeutung des Wortes an.

„*id.*; ...” Az egykori és a mai jelentés nem felel meg teljes egészében egymásnak. A szó jelentése 1466-ban még gazdagabb volt.

Das ehemalige und das heutige semantische Feld des Stichwortes stimmen nur teilweise überein. Im gegenwärtigen Bedeutungsfeld des Wortes fehlen einige Schattierungen, die 1466 noch vorhanden waren.

...’ Idézőjelben a szó német jelentése található. Ez esetben az 1956-ban jóváhagyott, Luther

In Anführungszeichen werden von mir die deutschen Bedeutungen des Stichwortes angegeben. Hierfür

Márton fordításán alapuló Bibliát használtam.

benutze ich die Bibelübersetzung von Martin Luther (revidierter Text 1956, freigegeben von dem Rat der Evangelischen Kirche in Deutschland).

.../.../ Két zárójel között lévő részt a további toldalékolás folyamán nem kell figyelembe venni.

Zwischen zwei Schrägstrichen gebe ich die Stichwortteile an, die bei der Suffigierung wegfallen (z. B. *kely(eh)-he -hen -het=kelyhe, kelyhen, kelyhet*).

(2) ... (4) A zárójelben lévő számok azt mutatják, hogy a megfelelő szó hányszor fordul elő a mondatban.

Die Zahlen in Klammern bezeichnen, wie oft das Wort in einer betreffenden Form im gleichen Satz vorkommt.

1.(...2.) Sorszámokkal elsősorban egy-egy szó különböző jelentéseit különítem el. Elkülöníthetem azonban a jelentéseket külön címszavakban is.

Bei klar trennbaren semantischen und grammatikalischen Unterschieden der Stichwörter werden die einzelnen Bedeutungen entweder durch Numerierung 1.)...2.)...3.) voneinander getrennt, oder die neue Bedeutung wird als Homonymausdruck selbständig aufgeführt.

%.....% Két százalékjel között a legtöbbször előforduló kifejezések gyakorisági mutatói szerepelnek Máté, Márk, Lukács és János evangéliumában.

Zwischen zwei Prozentzeichen wird die Häufigkeit der betreffenden Wortformen in den einzelnen Evangelien aufgeführt (z. B. *az %* Häufigkeit: kommt in Mt 898 – in Mk 578 – in Lk 790 – und in Jo 643-mal vor %).

A, Á

a, welcher, -c, -es (als Relativum - art.def.) der, die, das' Mt 24.28 Mk 4.8,21 Lk 9.36 Jo 15.24
abba, (adv.dem.) daren' Mk 10.15 14.36
abban, (pron.dem.) in dem od. der, in jenem' Lk 10.9 16.16 Jo 6.39
abból, (pron.dem.) aus od. von dem od. der aus od. von jenem od. jener' Mk 12.44 14.23 Lk 21.4
ablak, 'Fenster' -ok Jo 20.26
ÁBEL Mt 23.35 -nek Lk 11.51
ABIÁS Mt 1.7 -nak Lk 1.5 -t Mt 1.7
ABIUD Mt 1.13 -ot Mt 1.13
ABIATAR -nak Mk 2.26
ABILINIA '-ban Lk 3.1
ÁBRAHÁM Mt 1.1,2 Lk 16.25,29, 30 Jo 8.33,37,39(3),40,52,56,58 -é Lk 3.34 -mal Mt 8.11 -nak Mt 19.9 -ot Mt 3.9 Lk 3.8 13.28 16.23 Jo 8.57 -tól Mt 1.17 Jo 8.53
ács l. *ács*
ACHELDEMACH -nak Mt 27.8
ACHIM Mt 1.14 -ot Mt 1.14
ad, 'geben' Mt 5.25(2) Mk 4.8 Lk 11.11,13 Jo 6.27,32,33, -a Mt 10.1 Mk 3.15 Lk 7.21 Jo 18.22 -á Mt 14.19 Mk 2.26 Lk 10.35 Jo 13.26 -adhatik Mk 14.5 -ák Mt 14.19 15.36 22.19 27.2 Mk 15.1 -ál Mt 25.20 Lk 7.44,45 -ának Mt 13.8 27.34 28.12 -and Mt 10.42 Mk 9.41 -andja Mk 14.30 -andol Lk 1.73 -andotok Lk 6.34 -aték Mt 14.11 Lk 4.17 -athatik Mt 26.9 -atik Mt 7.7 Mk 4.25 Lk 6.38 8.18 -atjára Lk

1.77 -atnak Mt 6.33 10.29 12.6,31 20.34 Jo 12.6 -atnám Jo 18.36 -átok Mt 25.35.42(2) -atott Mt 28.18 Lk 12.48 Jo 1.17 7.39 12.5(2) -attak Mt 11.27 Lk 4.6 10.22 -attatott Mk 6.2 -atván Mk 13.11 Jo 19.11 -d Mt 18.28 19.21 Mk 10.21 Lk 14.9 18.22(2) -hatja Jo 6.52 -hatná Mt 26.16 Mk 14.11 -hatnák Mk 14.55 -hatok Mt 20.23 -hatom Mk 10.40 Lk 11.7 -j Mt 5.42 Jo 4.7,10 9.24 -ja Mt 5.31 Mk 12.9 Lk 1.32 Jo 10.11,22 -jad Mt 5.40 Mk 6.25 Lk 6.30 Jo 4.15 -ják Mt 20.19 Mk 10.33 -jatok Mt 10.8 Mk 6.37 Lk 6.35,38 9.13 -játok Mt 22.21 Mk 12.17 Lk 12.33 19.24 20.25 -jon Mt 24.25 -jonk Mk 6.37 12.14 Jo 1.22 -na Mt 26.53 Lk 17.18 Jo 13.29 -ná Mk 10.45 Lk 22.6 Jo 3.16 -nak Mt 24.24 Mk 13.22 Lk 4.22 Jo 19.3 -nák Mt 26.59 27.1 Lk 20.20 -nának Lk 20.10 -ni Mt 14.7,9 19.7 20.28 Mk 12.14 Lk 12.32 -nia Mt 12.36 -niok Mk 5.43 Lk 8.55 22.5 -nod Mt 25.27 -nonk Mt 22.17 Lk 20.22 -nom Mt 20.14 -notok Mt 7.6.11 26.15 Lk 11.13 -ok Lk 18.11,12 19.8 21.15 Jo 4.14 6.51 11.41 13.34 -ók Mt 24.38 -om Mt 4.9 Mk 6.22,23 Lk 4.6(2) Jo 10.28 -onk Mt 10.4 -ott Mt 9.8 Mk 14.44 Jo 1.12 4.5,10 -óvol Mk 14.11 -ta Mt 21.23,33 Mk 11.28 Lk 6.4 Jo 3.34 -tad Lk 19.23 Jo 17.2,6 -tak Jo 11.57 -ták Mt 27.10 Lk 1.2 24.20 -tál Mt 25.22 Jo 17.4,6, 7,8,9,11,12,22,24(2) 18.9 -tani Lk 10.19 Jo 13.15 17.8,14,22 -tanak Mt 26.67 Jo 18.35 -tatok Mt 25.35

-tonk Mt 25.37 -tuk Jo 18.30 -ván
Mt 13.11(2) 15.36 Mk 4.11 Lk 8.10
Jo 3.27

ÁDÁM -é Lk 3.38

ADDI -é Lk 3.28

adeps „áldozat” ,Opfer’ Mk 9.49

adó ,Steuer’ -ja Lk 23.14 -ját Lk
2.5 -jokat Lk 2.3 -t Mt 17.25 22.17
Mk 12.14 Lk 20.22

adomány ,Gabe’ -okat Mt 7.11
Lk 11.13

adó pénz ,Steuermünze’ -t Mt
22.19(2)

adós ,Schuldner’ -i Lk 7.41 -it Lk
16.5

adósság ,Schuld’ -ot Mt 18.27,30,
32,34

ág ,Ast, Zweig’ -a Mt 24.32 -ai
Mk 13.28 Lk 13.19 -ain Mt 13.32
-ait Jo 12.13 -akat Mt 21.8 Mk 4.32
11.8

agy ,Kopf, Haupt’ -ához Mt
27.30

ágy ,Bett’ Mk 4.21 Lk 8.16 -a Mk
2.12 -adat Mt 9.6 Mk 2.9 2.11 Lk
5.24 Jo 5.8,10,11,12 -akat Mk 6.55
-at Mk 2.4 -át Lk 5.25 Jo 5.9 -ával
Lk 5.19 -ban Mt 9.2 24.41 Lk 5.18
17.34 -on Mk 7.30

ahhoz ,(pron.dem.) zu dem od.
der, zu jenem od. jener’ Mk 4.24
Lk 15.4

ajak ,Lippe’ -ával Mk 7.6 -okkal
Mt 15.8

ajándék l. ajándok, korbán

ajándok ,Geschenk’ Mt 15.5 -odat
Mt 5.23, 24(2) -okat Mt 2.11 Lk
21.1 -it Lk 21.4 -kal Mt 2.2 -okkal
Lk 21.5 -nak Mk 7.11 -ot Mt 8.4

ajándokoz ,schenken’ -jad Mt 5.24
8.4 Mk 1.44

ajánl ,anbieten, empfehlen’ -á Mk
15.45 -ának Lk 2.22 -ának Lk 2.24
-anának Mt 2.11 -atik Mk 14.12 -j
Lk 5.14 -om Lk 23.46 -otta Mk 12.1
ajánlat „áldozat” ,Opfer’ Mk
9.49 -oknál Mk 12.33

ajéjt „áhít, óhajt” ,wünschen’ -ja
Lk 19.31 -onk Mk 14.63

ajejtat „akarat, kívánság”
,Wunsch’ Jo 8.44

ajtó ,Tür’ :ajt: -aja Jo 10.7 -ára
Mt 27.60 Mk 15.46 Lk 16.20 -áról
Mk 16.3 :ajtó: Mt 6.6 25.10 Mk 11.4
13.34 Jo 10.9 18.16 -hoz Mk 2.2
-k Jo 20.19,26 -kban Mt 24.33 M:
13.29 -mat L 11.7 -n Mt 26.71 Lk
13.25 Jo 10.1,2 -ra Mk 1.33 -t Lk
13.25

ajtó tartó ,Türhüter’ Jo 10.3 18.16,
17

akar ,wollen, beabsichtigen’ Mt
16.24 Mk 8.34 Lk 5.39 Jo 3.8 -a Mt
2.18 Mk 3.13 Lk 15.28 Jo 1.43 -á
Mt 1.19 18.30 Mk 6.26 -ád Mt
23.37 Lk 13.34 -ák Jo 7.44 -ának
Mt 22.3 Lk 1.1 -and Mt 5.40 20.26,
27 Mk 9.35 10.43,44 -andja Mt
16.25 Mk 8.35 Lk 9.24 Jo 7.17
-átok Jo 5.35 -d Jo 19.21 -ih Mt
1.20 Mk 5.36 Lk 5.10 Jo 5.14 -ja
Mt 11.27 Mk 6.19 Lk 18.4,13 -jad
Mt 6.2 Lk 6.29 8.49 14.12 -ják Mt
23.4 Jo 6.21 16.19 -jatok Mt 5.17
Mk 6.50 Lk 2.10 Jo 6.20,43 -játok
Mt 3.9 Mk 9.39 Lk 9.50 Jo 2.16
-juk Mk 10.35 Lk 19.14 Jo 12.21
-lak Mt 8.3 Mk 1.41 Lk 5.13 -ná

- Lk 1.62 *-nak* Mk 12.38 20.46 Jo 6.11 *-nának* Mt 27.15 Lk 16.26 *-notok* Lk 17.22 *-od* Mt 15.28 Mk 14.12 Lk 22.9,42 Jo 18.11 *-od-e* Mt 13.28 Lk 9.54 Jo 18.11 *-ok* Mt 9.13 Mk 14.36 Lk 12.49 *-om* Mt 15.32 Mk 6.25 Lk 4.6 Jo 17.24 *-ondotok* Jo 15.7 *-onk* Mt 12.38 *-sz* Mt 8.2 Mk 1.40 Lk 5.12 Jo 5.6 *-t* Mt 18.23 *-tak* Mt 17.12 *-tők* Lk 10.24 19.27 *-tam* Mt 23.37 Lk 13.34 *-tanak* Mk 9.13 *-tok* Mt 7.12 Mk 10.36 Lk 6.31,47 9.27(2) 10.38 *-ván* Mt 14.5 Mk 15.15 Lk 8.20 10.29 14.28 23.10
akarát ‚Wille, Willen‘ *-át* Mt 12.50 *-ja* Mt 18.14 Lk 12.47 Jo 6.39,40 *-jából* Jo 1.13(2) *-ját* Mt 7.21 Mk 3.35 Lk 12.47 Jo 4.34 *-joknak* Lk 23.25 *-od* Mt 6.10 26.42 Lk 11.2 *-om* Lk 22.42 *-omat* Jo 6.38 *-on* Mt 18.19
akosa ‚fillér‘ ‚Heller‘ Mt 5.26 Mk 12.42 Lk 12.59
akkor ‚(adv.dem.) dann, zu jener Zeit‘ Mt 24.21
akol ‚Schafstall‘ *:ak:* *-lába* Jo 10.1 *:akol:* *-ból* Jo 10.16
alá ‚(praep.acc.) unter‘ Mt 4.6 Mk 4.21(2) Lk 4.9 7.6
alabástrom ‚Alabaster‘ Mt 26.7 Mk 14.3 *-at* Mk 14.3 *-nak* Lk 7.37
alább ‚(adv.comp.) unten, unter‘ Mt 2.16 Jo 2.10 vö. *alól*
alad ‚alud(ik)‘ ‚schlafen‘ *:alad:* *-tok* Mt 26.40,43,45 Mk 14.37,40 *:alod:* *-jatok* Mt 26.45 Mk 14.41 *:alo:* *-szék* Mk 9.44,46,48 *-szom* Mt 8.24 9.24 Mk 4.38 Lk 8.52 Jo 11.11,12 *-ssz* Mk 14.37 *-sztok* Lk 22.46 *:alu:* *-ván* Mk 13.36 *-vánk* Mt 28.13
aldereszt ‚hinunterlassen‘ *-ék* Mk 2.4 Lk 5.19
aláhajt ‚lehajol‘ ‚sich niederbücken, (nieder)beugen‘ *-ván* (önmagát) Jo 8.6
aláli ‚gondol‘ ‚wähnen‘ Mt 10.34
alajt ‚gondol‘ ‚wähnen, glauben, meinen‘ Lk 8.18 *-ának* Lk 19.11 *-anotok* Mt 5.17 Jo 5.45 *-asz* Mt 18.1 24.45 Lk 12.42 *-atik* Lk 3.23 *-ják* Mt 6.7 20.10 Mk 6.49 Jo 13.29 *-jatok* Mt 24.44 Mk 4.41 Lk 12.51 Jo 5.39 *-od* Lk 1.66 8.25 18.8 *-om* Lk 7.43 13.18,20 17.9 *-otok* Jo 11.56 *-ottak* Jo 11.13 *-ván* Lk 2.44 3.15 24.37 Jo 20.15
alamizsna ‚Almosen‘ Mt 6.3 *-d* Mt 6.4 *-t* 6.2 Lk 11.41 12.33
alás ‚alvás‘ ‚Schlaf‘ *-áról* Jo 11.13
alatt ‚(postp.) unter‘ Mt 8.9 Mk 2.26 Lk 7.8 Jo 1.48,50
alatta ‚(adv.dem.) darunter‘ Mt 21.5 Lk 19.32
alattam ‚(adv.pers.) unter mir‘ Mt 8.9
aláz ‚erniedrigen‘ *-andja* Mt 18.4 23.12 Lk 14.11 *-ja* Lk 18.4
alázatos ‚Niedrige‘ *-okat* Lk 1.52
alázatos ‚demütig‘ Mt 11.29
alázatosság ‚Demut‘ *-át* Lk 1.48
aláztat ‚erniedrigen lassen‘ *-ik* Mt 23.12 Lk 3.5 14.11 18.14 *-ott* Lk 2.51
alba ‚weißes Kleid‘ *-kban* Jo 20.12

áles „ács“ ‚Zimmermann‘ Mt 13.55 Mk 6.3
áldott ‚gesegnet‘ Mt 21.9 Mk 11.9,10 Lk 1.42(2),68 Jo 12.13(2)
áldott ‚Gesegnete‘ -i Mt 25.34
áldomás ‚Opfer‘ -t Mt 9.13 12.7
áldozat ‚Opfer‘ -okkal Lk 13.1
-oknál Mk 12.33
alejtát „szándék“ ‚Vorsatz‘ -it Jo 8.44
 ALEKSÁNDOR ‚Alexander‘ -nak Mk 15.21
 ALFEUS Mt 10.3 Mk 2.14 3.18 Lk 6.15
álhatatos ‚dauerhaft‘ -t Lk 23.10
alig ‚(adv.) kaum, wohl nicht‘ Lk 9.39
aljáiglan ‚bis unten‘ Mk 15.38
alkolmas „alkalmas“ ‚gelegen, richtig‘ Mk 6.21 14.59 -ok Mk 14.56
alkot ‚bereiten, schaffen, bauen‘
:alko: -ssatok Mt 3.3 Lk 12.33 16.9
-ssatok Mk 14.15 -ssonk Mt 17.4
 Mk 9.5 Lk 9.33 -ssuk Mt 26.17
 Mk 14.12 :alkot: -a Lk 5.29 Jo 9.6,11
-ának Jo 12.2 19.23 -nom Jo 14.2
-nonk Lk 22.9 -ok Mk 14.58 -om
 Lk 12.18 -ott Mt 5.14 Mk 14.58
 Lk 14.16 Jo 2.15 -ottat Mk 14.58
-óval Lk 9.49 -ta Mt 7.26 Lk 7.5
 Jo 9.14 -tük Lk 24.1 -tál Lk 2.31
 12.20 -tatott Mt 20.23 25.34,41 Jo
 2.20 -ván Mk 10.40 vö. *rak*
áll ‚stehen‘ Mt 12.25 Mk 15.39
 Lk 5.1 Jo 1.35 -ana Mt 2.9 -anak Lk
 9.32 -andja Mt 10.22 -andotok Mk
 11.25 -ani Mk 13.14 -aniok Lk
 11.53 - anotok Lk 13.25 21.36

-apandik Mt 24.13 -apának Lk 24.4
-aptá 9.36 -apék Mt 27.11 Lk
 6.17 24.36 Jo 20.19,26 21.4 -apik Mt
 12.26 Lk 11.18 -aptatá Mt 18.2 Lk
 4.9 9.47 -aptaták Jo 8.3 -aptattok
 Mk 13.9 -apván Lk 7.38 -atá Mt 4.5
-atja Mt 25.33 -atok Mt 20.6(2)
-atta Jo 19.26 20.14 -hat Mk 3.24,
 25.26 -hatnak Lk 21.15 -j Lk 6.8
-nak Mt 12.46,47 13.2 26.73 Mk
 3.32 Lk 8.20 Jo 18.18 -ó Jo 18.22 -ok
 Lk 1.19 -ók Mt 16.28 27.47 Mk 9.1
 Lk 9.27 -ókat Lk 5.2 -óknak Mk
 14.69 -ónak Lk 19.24 -ót Jo 1.26 -ott
 Lk 2.9 Jo 8.44 -ván Mt 6.5 Mk 3.31
 Lk 1.11 Jo 8.9
állat „termet“ ‚Wuchs‘ -jához Mt
 6.27 vö. *barom*
állat „esemény, történet“ ‚Ge-
 schichte, Ereignis‘ -oknak Lk 1.1
állhatatos ‚dauerhaft‘ l. *álhatatos*
állhatatlan ‚ewig‘ Mk 9.43,45,47
 Lk 3.17
álnok ‚(heim)tückisch, hinter-
 listig, arglistig‘ Mt 6.23 13.38 18.32
 20.15 Lk 11.29 19.22 -bakat Mt
 12.45 Lk 11.26 -ol Mk 3.2 Lk 14.1
álnok ‚Übertäter‘ -ok Lk 23.32
álnokság ‚Arglist, Hinterlistig-
 keit‘ Jo 1.47 -gal Mk 14.1 -ok Mk
 7.22 -okat Mt 22.18 Mk 12.15
álnolkodat ‚Arglist, Hinterlistig-
 keit‘ -ok Mk 7.22 -okat Lk 20.20
:álnolkodjokat: Lk 20.23
álnolkodjik/ik „leselkedik“ ‚lauern,
 nachspähen‘ -ik Mk 6.19 -ván Lk
 11.54 20.20
alod „alud(ik), alszik“ ‚schlafen‘
-jatok Mt 26.45 Mk 14.41 :alo:

-szék Mk 9.44,46,48 -szon Mt 8.24
 9.24 Mk 4.38 5.39 Lk 8.52 Jo 11.11,
 12 -ssz Mk 14.37 -sztok Lk 22.46
 aloes ‚Aloe‘ -nek ‚lat. aloes‘ Jo
 19.39
 alol ‚alul‘, (adv. - postp.) unten,
 unter Lk 23.7 Jo 8.23
 álom ‚Schlaf, Traum‘ :álm: -ában
 Mt 1.20 2.13, 19, 22 -ából Mt 1.24
 -okban Mt 2.12 :álm: -ból Jo 11.11
 -mal Lk 9.32 -nak Jo 11.13
 alot ‚,vél, gondol‘ ‚meinen, glau-
 ben‘ -od Mt 26.53 vö. alajt
 álság ‚hamisság‘ ‚Heimtücke,
 Tücke‘ -ot Mk 10.19
 alsó ‚(adj.) unter‘ -iglan Mt 27.51
 által ‚(postp. praef.) durch‘ Mt
 8.18 Mk 2.23 Lk 2.35 Jo 4.4 -la
 Lk 17.11
 általam ‚rajtam‘, (adv. pers.) auf
 od. an mir Jo 10.9 vö. által
 által(l) ‚scheuen‘ -l Lk 18.2 -ják
 Mk 12.6 Lk 20.13 -lom Lk 16.3
 általfoly ‚átszúr‘ ‚durchdringen‘
 l. foly(ik)
 általyakdos ‚átdöf‘ ‚durchste-
 chen‘ -tak Jo 19.37 vö. foly[ik]
 általkod[ik] ‚megszégyenül‘
 ‚(verb.) beschämt werden‘ -nak Lk
 13.17
 általmegy ‚átmegy‘ ‚durchge-
 hen‘ -nnek Mt 7.13 -nni Lk 18.25
 aludik ‚schlafen‘ l. alad
 alul ‚unten, unter‘ l. alol
 alvás ‚Schlaf‘ l. alás
 amaz ‚(pron. dem. subst.) jener,
 jene, jenes‘ -t Lk 14.9
 amely ‚(pron. rel.) der, die das‘
 Mt 2.7

Amen ‚Amen‘ Mt 6.13
 AMINADAB Mt 1.4 -'é Lk 3.33 -ot
 Mt 1.4
 ÁMON -t Mt 1.10
 ÁMOS -é Lk 3.25
 amott ‚(adv. dem.) dort drüben‘
 Mt 24.23 Lk 17.21,23
 ANDERIÁS -t Lk 6.14
 ANDORIÁS ‚Andreas‘ Mt 10.2 Mk
 13.3 Jo 1.40 6.8 -nak Mk 1.29 Jo
 1.44 12.22 -t Mt 4.18 Mk 1.16 3.18
 angyal ‚Engel‘ Mt 28.5 Lk 1.13,
 19,26,28,30,35,38 2.10,21,43 Jo
 12.29 -a Mt 1.20,24 2.13,19 28.2
 Lk 2.9 Jo 5.4 -i Mt 22.30 24.36
 25.31 Mk 12.25 Lk 12.8,9 15.10
 24.23 -inák Mt 4.6 25.41 Lk 4.10
 -it Mt 13.41 24.31 Mk 13.27 Jo 1.51
 -ival Mt 16.27 Mk 8.38 -lal Lk 2.13
 -nak Lk 1.18,34 -ok Mt 4.11 13.39,
 49 18.10 Mk 1.13 13.32 Lk 2.15
 -okat Mt 2.53 -okéban Lk 9.26 -ok-
 kal Lk 20.36 -októl Lk 16.22 -omat
 Mt 11.10 Mk 1.2 Lk 7.27 -t Jo 20.12
 ANNA Lk 2.36
 annak ‚(adv. dem.) -(előttö) (vor)
 dem, früher‘ Lk 23.12 -(utána)
 ‚her/nach, (nach)her‘ Mt 4.2 21.29
 Mk 4.28(2) Jo 5.14 13.5,7,3 19.27
 20.27
 annak ‚(pron. dem.) dem, der;
 jenem, jener‘ Mt 5.31,39 Mk 2.15
 Lk 7.2,48 Jo 3.30
 ANNAS Lk 3.2 Jo 18.24 -hoz Jo
 18.13
 anya ‚Mutter‘: Lk 12.53 -'d Mt
 12.47 Mk 3.32 Lk 8.20 Jo 19.27
 -'dat Mt 15.4 19.19 Mk 7.10 10.19
 Lk 18.20 -'kat Mk 10.30 -'m Mt

12.49,50 Mk 3.33,35 Lk 8.21 :anyj:
 -a Mt 1.18 Mk 3.31 Lk 1.43 Jo
 2.1,3,5,12 -ának Mt 14.11 Mk
 6.24,28 Lk 1.15 Jo 3.4 -át Mt 2.13,
 14,20 Mk 5.40 Lk 8.51 Jo 6.42
 -ától Mt 10.35 14.8 -ával Mt 2.11
 -ok Mt 20.20 27.56
 annye „annyi” (pron.dem.num.)
 soviel Mt 15.33 -ját Mt 19.29
 annyi s. annye
 apastal „apostol” ‚Apostel’ Jo
 13.16 -ok Mk 6.30 Lk 9.10 17.5
 -okat Lk 9.1 11.49 -oknak Mt 10.2
 Lk 6.13
 apex „jóta” ‚Tüpfelchen’ Mt 5.18
 -nek 16.17
 apol „csókol” ‚küssen’ -ni Lk 7.45
 apolat „csók” ‚Kuß’ -ot Lk 7.45
 -tal Lk 22.48
 apostol l. apastal
 apró ‚Klein’ -k Lk 17.2
 apród „gyermek” ‚Kind’ Mt 18.4
 Mk 10.15 -ok Mt 15.38 18.3 19.13
 -okat Mt 19.14 Mk 10.13,14 Lk
 18.16 -oknak Mt 11.25 Lk 10.21
 -októl Mt 14.21 -ot Mt 18.2,5
 ár ‚Preis’ l. árr
 áradat „áradás” ‚Wasserflut’ Lk
 6.48
 áradat „patak” ‚Bach’ Jo 18.1
 ARAM Mt 1.4 -é Lk 3.33 -ot Mt
 1.3
 arany ‚Gold’ Mt 23.17 -ára Mt
 23.16 -at Mt 2.11 10.9 23.17
 arat ‚ernten’ Jo 4.36(2),37 -nak
 Mt 6.26 Lk 12.24 -notok Jo 4.38 -od
 Lk 19.21 -ok Mt 25.26 -om Lk 19.22
 -sz Mt 25.24
 aratás ‚Ernte’ -ába Mt 9.38 -ba Lk

10.2 -iglan Mt 13.30 l. még arata
 „aratás”
 aratat ‚Ernte’ Mt 9.37 Mk 4.29
 Lk 10.2 Jo 4.35 -nak Mt 9.38 13.30
 Lk 10.2 -ra Jo 4.35
 arató ‚Schnitter’ -k Mt 13.39
 -knak Mt 13.30
 arcólsapás ‚Backenstreich’ -okat
 Jo 19.3 -okkal Mk 14.66 -t Jo 18.22
 arcuicsapás l. arcolcsapás
 ARCHEALUS Mt 2.22
 ARFAKSÁT ‚Arphachsad’ -é Lk
 3.36
 árnyék ‚Schatten’ -a Mk 4.32
 -ában Lk 1.79 -ának Mt 4.16
 árol „árul” ‚verkaufen’ -ják Jo
 2.16 -nak Lk 17.28
 árol „árul, elárul” ‚verraten’ Mt
 26.23 -ja Mt 10.21 -od Lk 22.48 -ták
 Mt 27.18 Mk 15.10 -tatni Lk 24.7
 ároló „árus” ‚Käufer’ -kat Mt
 21.12 Mk 11.15 Lk 19.45 Jo 2.14
 ároló ‚Verräter’ Mk 14.44
 áros „árus” ‚Käufer’ -okhoz Mt
 25.9
 aromata ‚illatos szer’ ‚Spezerei’
 -kat Mk 16.1 Lk 23.55 24.1 -kkal
 Jo 19.40
 AROMATIA ‚Arimathia’ -ból Mt
 27.57 Mk 15.43
 AROMATIABELI ‚aromatiai” ‚von
 Arimathia’ Lk 23.51 Jo 19.38
 ÁRON -nak Lk 1.5
 árpakenyer ‚Gerstenbrot’ -ekből Jo
 6.13 -i Jo 6.9
 árr „ár” ‚Preis’ -a Mt 27.6 Mk
 6.37 Jo 6.7
 arra (adv.dem.) 1. darauf, daran,
 dazu 2. dorthin, in der Richtung’

- Mt 23.20,21,22 Mk 1.38 6.14 Lk 4.43 Jo 12.27
arról , (adv. dem.) davon, darüber'
 Jo 6.41
árul ,verkaufen' l. *árol*
árul ,verraten' l. *árol*
árt ,schaden, schädlich sein' Mk 16.18 Lk 10.19 -a Lk 4.35
ártatlan ,Unschuldig' Mt 27.4,24 -okat Mt 12.7
árus ,Käufer' l. *ároló*, *áros*
árva ,Weise' -k Jo 14.18
ás ,graben' -á Mt 25.18 -hatok Lk 16.3 -ott Mt 21.33 Mk 12.1 -sa Lk 6.48 -sák Mt 6.20
 ASSER Lk 2.36
aszju „aszott, elszáradt“ ,verdorrere' Mt 12.10 Lk 6.6,8
aszott „száraz“ ,verdorrere' l. *aszju*, *aszuj*
aszott „aszókóros“ ,Ausgezehrt' -aknak Jo 5.3
aszuj „száraz, kiszáradt“ ,trocken, dürr' Mt 12.43 -ban Lk 23.31
asszony ,Frau' -(*népek*) Mt 27.55
asszonyberát „barátnő“ ,Freundin' Lk 15.9
asztal ,Tisch' -áról Lk 16.21 -ok Mk 7.28 -okat Mt 21.12 Mk 11.15 Jo 2.15 -okról Mt 15.27 -on Lk 22.21 -ra Lk 19.23
átall „becsül“ ,schätzen, würdigen' Lk 18.4
átkozód[ik] ,fluchen' -ni Mk 14.71
átkozott ,verflucht' Jo 7.49 -ak Mt 25.41
attól ,I. (pron. dem.) von dem od. der, von jenem od. jener 2. (adv. comp.) desto, umso' Mt 1.6 10.28 Mk 7.3,37 Lk 11.22 Jo 13.16
attólfogva ,von da an, seit der Zeit' -ni Lk 16.16
Atya ,Vater - Gott' Mt 10.21 Mk 13.12,32 Lk 10.21,22(2) Jo 4.23, 33 -ban Jo 10.38 14.10,11,20 -d Mt 6.4,6,18 Lk 2.48 15.27 Jo 8.19 -dat Mt 6.6 15.4 Mk 7.10 Jo 14.8 -dnak Mt 6.18 -é Jo 6.39 14.24 -ért Jo 5.30 6.38,57 -hoz Jo 14.6,12,28 16.10,17 -ink Jo 4.20 6.31 -inknak Mt 23.30 Lk 1.55 -itok Lk 11.47 Jo 6.49,58 -itoknak Lk 11.48 -kat Mk 10.30 -knak Lk 1.17 -któl Jo 7.22 -ni Mt 10.32,33 Mk 3.34 Lk 15.17 Jo 5.17 -mat Mt 8.21 26.53 Lk 9.59 Jo 8.19(2),49 10.15 -mé Lk 2.49 -mhoz Lk 15.18 Jo 7.33 16.16, 28 20.17 -mnak Mt 7.21 12.50 Lk 16.27 24.49 Jo 2.16 -mnál Jo 8.38 -mról Jo 16.25 -mtól Mt 11.27 18.19 20.23 Lk 10.22 Jo 6.65 -nak Mt 21.31 28.19 Jo 1.18 -nál Jo 5.45 -nk Mt 6.9 Lk 11.2 Jo 8.38 -nknak Mt 3.9 Mk 11.10 Lk 1.72,73 3.8 -nktól Jo 4.12 8.53 -t Mt 11.27 23.9 Jo 4.23 5.19,23(2) -tok Mt 5.47,48 Mk 11.25,26 Lk 6.36 Jo 8.42,56 -tokat Mt 5.16 -tokhoz Jo 20.17 -toknak Mt 5.45 10.20 Lk 12.32 Jo 8.41,44 -toknál Mt 6.1 Jo 8.38 -tól Jo 1.14 6.45 8.44 14.14 15.16,26 :aty: -ja Mt 12.46 Mk 9.24 Lk 1.67 Jo 8.44 -jéban Lk 9.26 -jéért Mt 2.22 -jéhez Lk 15.20 Jo 13.1 -jának Mt 15.4,5 16.27,28 Mk 7.11,12 Lk 1.32,59,62 Jo 8.27 -ját Mt 10.37 Mk 5.40 Lk 8.51 Jo 4.21

-jától Mt 10.35 Lk 11.11 -jok Mt 4.22 Lk 6.23,26 -jokat Mk 1.20 -jokkal Mt 4.21 -joknak Mt 13.43 vö. Isten, Úr

atyafi 'Verwandte' :atyádfi: -a Mt 5.23 7.3 Lk 6.41,42 Jo 11.23 -ai Mt 12.47 Mk 3.32 Lk 8.20 -ait Lk 14.12 22.32 -ának Mt 7.4,5 Mk 6.18 Lk 6.42 -át Mt 18.15 -ával Mt 5.24 :atyafi: -ait Mt 1.2,11 -ak Mt 22.25 23.8 Mk 12.20 Lk 20.29 Jo 21.23 -akat Mt 4.18 Mk 10.30 -akról Mt 20.24 -at Mt 4.21 -át Mt 10.21 -u Mt 10.21 Mk 12.19 13.12 :atyámfia: Mt 7.4 Mk 3.35 Lk 6.42 Jo 11.21,32 -i Mt 12.48,49 25.40 Mk 3.33,34 Lk 8.21 16.28 -ihoz Jo 20.17 -inak Mt 28.10 -'nak Lk 12.13 :atyátokfia: Mt 10.2,3 22.24 Mk 12.19 Lk 3.19 Jo 1.40 -i Mt 12.46 Mk 3.31 Lk 8.19 Jo 2.12 -it Mt 19.29 Mk 10.29 Lk 14.26 -ának Mt 5.22(3) 14.3 Mk 6.17 12.19 Lk 20.28 -'t Mt 4.18,21 Mk 1.16,19 Lk 6.14,16 Jo 1.14 :atyajokfia: Mk 6.3 -'ról Jo 11.19

AUGUSTUS Lk 2.1

auster „déli szél” „Südwind” -t Lk 12.55

avagy „vagy, avagy” (conj.) oder' Mt 5.17 Mk 2.9 Lk 2.24 Jo 2.6

avol „avul” ‚veralten’ -nak Lk 12.33

avul ‚veralten’ l. avol

avval „azzal” ‚I. (adv.dem.) damit dadurch 2. (pron.dem.) mit dem od. mit jenem od. jener’ Mt 5.41 Jo 9.9

az ‚I. (art.def.) der, die, das 2. (pron.dem.) der, die, das 3. (subst.) jener, jene, jenes 4. (adj.) der, die, das; jener, jene, jenes 5. derjenige, diejenige, dasjenige % előfordul Mt 898 in, Mk 578 in, Lk 790 in, Jo 643 esetben % -é Jo 7.16 -ok Mt 2.5 Mk 3.4 Lk 1.2,45 Jo 5.39 -okat Mt 5.46 Mk 1.34 Lk 2.9,46 Jo 1.38 -okba Lk 8.32 -okban Lk 2.49 17.24 18.7 -okból Jo 6.13 -okért Mt 14.9 Jo 17.9,20 -okhoz Mt 6.8 Lk 1.22 11.49 23.28 -okkal Mt 26.26,36 27.7 Lk 6.17 -oknak Mt 4.19 Mk 1.38,44 Lk 1.79 Jo 1.22 -oknál-e Mt 6.26 -okon Mk 15.24 Lk 2.33 -okra Mt 23.20 Mk 14.60 Lk 9.5 -októl Mt 10.26,28,31 Lk 9.17 12.4,24 Jo 14.12 -okval Lk 10.7 -t Mt 5.46,47 Mk 2.4 Lk 1.18 Jo 2.10 AZA ‚Asa’ Mt 1.8 -'t Mt 1.7 azanye „ugyanannyi” (pron.dem.subst.) ebensoviel -át Lk 8.8 azannyi „ugyanannyi” l. azanye azaz (conj.) das ist od. heißt' Mt 27.8,33 Mk 7.2

azért ‚I. (adv.dem.) darum, dafür; deshalb, deswegen 2. (pron.dem.) um den, die od. das; um jenen, jene od. jenes' Mt 1.17 Mk 4.6 Lk 1.7,20,35 Jo 1.21,22,25,31,39 azért hogy „mert, mivel hogy” (conj.) weil, denn, da zumal' Lk 11.8 19.9,11,44

azesztend[ő] ‚dasselbe Jahr’ -ei Jo 11.49,51

azként „különben” ‚sonst’ Lk 5.36,37

azon „abban (az időben); afelett;

ugyanazon" ,i. (adv.dem.) darin, daran, dabei 2. (adv.dem.) darüber 3.(pron.dem.adj.)(pron.dem.subst.) derselbe, dieselbe, dasselbe' Mt 8.13 Mk 4.35 Lk 2.8,38 Jo 10.40 -képpen Mt 21.30,36 Mk 4.16 Lk 3.11 Jo 5.19 -ként Mt 6.10 Lk 11.2 -közben Jo 4.31 -ról Mk 10.10

AZOR ,Asor' Mt 1.14 -t Mt 1.13 azután ,(adv.dem.) danach, (als) dann, hernach' Jo 19.28 azzal l. *avval*

B

BABILLO [N] ,Babylon' -mba Mt 1.11,12,17(2)

bal ,link(erseit)' Mt 20.21,23 Lk 23.33 -felöl Mt 27.38 -felölle Mt 25.33,41 Mk 15.27 -od Mt 6.3 10.37 -om Mk 10.40

balgatag „bolond” ,Narr' Mt 5.22 -ok Mt 25.2,3,8

balgatagoslik „bolondozik, bolondságot beszél” ,spricht Unsinn' Jo 10.2

balgatagság „bolondság” ,Narrheit, Unvernunft' Mk 7.22

bánkód[ik] ,trauern; sich härmern' -ni Mt 26.37 -ván Mk 10.22 Lk 2.48

bán ,(verb.tr.) bereuen, gereuen' -om Lk 17.4

baptista „keresztelő” ,der Täufer' Mt 3.1 14.2 Mk 6.14 Lk 7.20,33 -'nak Mt 11.12 14.8 16.14 Mk 6.24, 25,27 8.28 Lk 9.19 -'ról Mt 17.13 -'tól Mt 11.11 Lk 7.28

BAR Mt 16.17

BARABÁS ,Barabas' Jo 18.40 -nak Mk 15.7 -t Mt 27 17,20,21,26 Mk 15.11,15 Lk 23.18 Jo 18.40

BARAKIÁS ,Barachjas' Mt 23.35 bárány ,Lamm, Osterlamm' Mt 26.18 Mk 14.12 -a Jo 1.29,36 -imat Jo 21.15,16 -okat Lk 10.3 -t Mt 26.17,19 Mk 14.12,14,16 Lk 22.7,8,11, 13,15

barát ,Freund' -idat Lk 14.12 -im Jo 15.14 -immal Lk 15.29 -innak Lk 12.4 Jo 15.15 -it Lk 7.6 15.6 -itoktól Lk 21.16 -ja Mt 11.19 Lk 11.5,8 Jo 3.29 19.12 -járt Jo 15.13 -jök Lk 7.34 Jo 15.13 -ok Lk 23.12 -okat Lk 16.9 -om Mt 20.13 22.12 26.50 Lk 11.5,6 14.10 -onk Jo 11.11

bárka ,Arche' -'ba Mt 24.38 Lk 17.27

barlang ,Höhle' Jo 11.38 -ájá Mt 21.13 -já Mk 11.17 Lk 19.46

bar[om] ,Tier, Vieh' -mára Lk 10.34 -mi Jo 4.12 l. még *igabarem* vö. *állat*

BARRABÁS l. *Barabás*

bársony ,Samt' Jo 19.2,5 -ba Mk 15.17 Lk 16.19 -ból Mk 15.20

BARTIMEUS ,Bartimäus' Mk 10.46 bátoréjt „bátorít” ,ermutigend, aufmuntern' -ván Lk 22.43

bátorít l. *bátoréjt*

bátran l. *bátron*

bátron „bátran, merészen” ,(adv.) kühn, wagemutig' Mk 15.43

bátoroltatik „erősödik” ,stark od. stärker werden' Lk 1.80

be ,(praef.) (nur postp. angeführt)

ein-, herein-, hinein' Mt 5.20 Mk 1.45 Lk 8.16 Jo 2.7
bead „gyalázatba kever" ,in Schande bringen' -ni Mt 1.19
becsül l. *böcsöl*
befed „betakar - felruhá - elrejt" ,bedecken, bekleiden - verbergen, verstecken' -ék Lk 22.64 -ezett Lk 9.45 -eztetnék Mt 8.24 -eztetvén Mk 16.5 -eztönk Mt 25.38 l. még *fed*
befogad „aufnehmen, beherbergen' -d Lk 10.38 19.6 -átok Mt 25.35 -tonk Mt 25.38
befut(*ván mend az vidéket*) ,liefen im ganzen Land umher' Mk 6.55
behoz ,hereinbringen' -nák Lk 2.27
bejö[n] ,hereinkommen' -nniek Lk 14.23 -ttem Lk 7.45 -vék Lk 7.44
békesség ,Friede' Mt 10.12 Lk 2.14 10.5 Jo 20.19,21,26 -ben Lk 2.29 8.15 11.21 21.19 -e Lk 14.32 -edre Lk 19.42 -et Mt 10.34(2) 18.26,29 Mk 9.50 Lk 12.51 Jo 14.27(2) -gel Mk 5.34 Lk 7.50 8.48 -nek Lk 1.79 10.6 -tek Mt 10.13(2) Lk 10.6(2)
békességes ,Friedfertig' -ek Mt 5.9
béklyó l. *békó*
békó „béklyó" ,Fessel' -kkal Mk 5.4 Lk 8.29
beköt „einbinden, verdecken" -ni Mk 14.65
bele ,(praef.) hinein' Mt 23.13 vö. *öbele*
belendesől „tobzódva" ,prassend' Lk 15.13
belendezked(ik) „házasságot tör,

paráználkodik" ,ehebrechen' -ik Mt 19.9(2) Lk 16.18(2) -jél Lk 18.20
beleönt l. *beleöt*
beleöt „beleönt" ,hineingießen' -vén Lk 10.34
beli ,(prostp.adj.) in, im, zu' Mt 2.1 27.32 l. még *adj.*
belöll [em] ,(adv.pers.) aus od. von mir' -ed Mt 21.19 -em Lk 8.46 -ö Mk 4.29 9.25
belöl ,(adv.) innen, inwendig, drinnen; (postp.) innerhalb' Mt 7.15 23.25,26,27,28 Mk 7.21(2), 23 Lk 11.7,40
bélpoklos ,Wassersüchtig, leprös, aussätzig' -(ember) Lk 14.2
BELZEBUB ,Belzeubub' -bal Mt 12.24,27 Lk 11.15,18,19 -nak Mt 10.25 -ot Mk 3.22
bemárt ,(hin)eintunken, (hin)eintauchen' -ja Mk 14.20 -otta Jo 13.36
bemegy ,(hin)eingehen': -en Mt 15.11,17 Mk 6.36 Lk 10.38 Jo 13.27 :bemen: -e Mt 9.25 Mk 2.26 Lk 1.40 Jo 18.1 -end Mk 14.14 Lk 13.25 -endesz Mk 8.26 -endtek Mt 10.11 Mk 6.10 Lk 9.4 10.5,8 -ének Mt 25.10 Mk 5.13 Lk 8.33 Jo 18.28 -ettek Lk 9.34 -j Mt 6.6 -jen Mk 13.15 -ne Lk 8.41 17.12 -ned Mt 18.9 Mk 9.43,45,47 -nek Mk 1.21 Lk 11.33,52 -netek Lk 13.24 -netettek Lk 22.10 -ni Mt 19.24 Lk 8.51 15.28 18.25 24.26 -niek Mt 23.13 Lk 13.24 18.24 -ő Mk 7.15,18 -ők Lk 8.16 -őket Mt 23.13 -t Mt 8.5 17.25 21.10 Mk 6.22,25 9.28 11.15 Lk 6.4 -tek Mk 7.17 Lk 10.10 -tetek Jo 4.38 -véjek Mt 2.11 12.45

-vén Mt 26.58 Mk 1.21 Lk 1.9,28
 7.36 -vétek Mt 10.12
 béna ,(adv.) gelähmt' -'n Mk 9.43
 -'ol Mt 18.8
 béna ‚Lahme' -'kat Lk 14.13,21
 benne [m] ,(adv.pers.) in mir' Mt
 9.21 10.11 12.25 Mk 3.25 Jo 6.7
 -d Mt 6.23 -k Mt 9.3 Mk 14.4 -m
 Mt 11.6 -tek Mt 3.9 10.20
 benyel [ik] ‚fölemésztk' ‚fressen'
 Mk 12.40 Lk 20.47 -te Lk 15.30
 bér ‚ár, érték' ‚Preis' -ét Mt 27.9
 berekeszt [ik] ‚becsuk, bezár -
 bebörtönöz' ‚schließen, einschlie-
 ßen - einkerkern, einsperren' -é Lk
 3.20 -endi Lk 11.53 -cniek Lk 11.53
 -etett Mt 25.10 Lk 4.25 -ették Mt
 13.15 -ettem Lk 11.7 -üek Mt 23.13
 -vén Jo 20.26
 bér[el] ‚értéket felmér, megbe-
 csüil - vásárol' ‚auf etw. veran-
 schlagen - kaufen' -lettek Mt 27.9
 béres ‚Mietling, Tagelöhner' Jo
 10.12,13(2) -ed Lk 15.19 -ek Lk
 15.17 Jo 18.18 -ekkel Mk 1.20
 beszéd ‚szó, mondás - hír' ‚Wort
 Gerede - Kunde, Nachricht' Mt
 28.15 Lk 5.15 7.17 Jo 6.60 -e Lk
 4.32 Jo 10.35 12.38 18.32 -ében Mt
 22.15 Mk 12.13 Lk 1.29 20.20
 -ed Lk 1.38 -edből Mt 12.37(2) -edért
 Jo 4.42 -ejért Jo 4.41 -ek Lk 24.17
 -eket Mt 7.28 Mk 16.20 Jo 19.13
 -ekkel Lk 23.9 Jo 2.22 -em Jo 8.37
 -emet Lk 6.47 9.26 Jo 15.20 -en Mt
 21.24 -ének Lk 3.4 -éről Mt 26.75
 -ért Mk 7.29 -et Mt 26.44,73 Mk
 14.39 Lk 9.44 Jo 17.17 -ét Jo 8.55

-ével Mk 1.45 -idet Jo 17.4 -imben Jo
 8.31 -imért Jo 15.7 -imet Jo 8.43(2),
 51,52 14.23,24 17.6 -imről Jo 15.20
 -it Jo 7.40 -nek Lk 1.2 Jo 4.50 -tek
 Mt 5.37
 beszél ‚reden, sprechen' Mt
 10.20 Mk 2.2.7 Lk 1.64 Jo 7.18,26,
 46 -hessen Mk 9.39 -hettek Mt 12.34
 -j Jo 3.31 -jek Jo 12.49 -jen Jo 9.21
 -jénéck Mk 8.30 -jeteck Mt 10.19(2)
 Mk 13.11(2) -jük Jo 3.11 -nek Lk
 2.15 4.36 9.30,31 24.14 Jo 11.56
 -vejek Mt 17.3 -vén Mt 12.46 Lk
 13.1 :beszél: -e Mt 13.33 Mk 6.50
 Lk 22.4 Jo 8.12 -é Mt 13.34 Jo 8.20
 12.36 -ek Mt 13.13 Jo 4.26 7.17
 8.25 12.50(2) -ék Jo 10.25 -elének
 Lk 24.15 -em Jo 8.26,28,38 17.13
 -endéck Mt 12.36 -ene Lk 11.37
 24.32 Jo 4.27 10.6 -ének Mk 1.30
 Lk 24.36 -enem Lk 1.19 Jo 8.26 -eni
 Mk 12.1 Jo 7.13 -esz Mt 13.10 Jo
 4.27 16.29 -etek Mt 10.20 -etéről
 Lk 5.4 -ett Mt 17.13 Mk 16.19 Lk
 1.55,70 Jo 7.46 -ette Mt 9.18 Mk
 5.35 Lk 8.49 Jo 1.37 -ettek Lk 21.5
 24.17,25 -ettem Lk 24.44 Jo 6.63
 8.40 12.48,49 14.10(2),25 -ettetek
 Lk 12.3 -i Mk 8.32 Jo 3.34 -ök
 Mk 9.4 13.11 -ökhöz Lk 7.32
 betakar ‚begöngyöl' ‚(ein- od.
 um)wickeln' -á Mt 27.59 Lk 2.7
 vö. terejt
 BETÁNIA ‚Bethanien': -'ba Mt
 21.17 Lk 24.50 -'ban Mt 26.6 Jo 1.28
 :Bethánia: Jo 11.18 -'ba Mk 11.11
 Lk 19.29 Jo 12.1 -'ban Mk 14.3 Jo
 11.1 -'ból Mk 11.12
 beteg ,(adj.) krank' Mt 25.36,42

26.41 Mk 14.38 -en Mt 25.39 -l Jo 4.47 11.2,3,6 -lnek Jo 6.2

beteg, (subst.) Kranke' -eknek Lk 5.17 -ekre Mk 16.18 -eket Mt 10.8 Mk 6.5,13,56 Lk 4.40 9.2 10.9

beteg, „betegség”, Krankheit' -eket Lk 4.40 -ének Lk 13.11

beteglett „betegség”, Krankheit' -ed Mt 25.44

betegség, Krankheit' Jo 11.4 -ben Jo 5.5 -edtől Lk 13.12 -eket Mt 4.23 9.35 -ektől Lk 5.15 8.2 -et Mt 10.1 Mk 3.15 -önket Mt 8.7 -től Jo 5.4 l. még beteg, beteglett

betel l. betöl

betel [ik] „megtelik - beteljesedik”, voll werden' -ék Mk 4.37 Lk 1.41,57,67 Jo 12.3 -ének Lk 4.28 6.11 -ik Mt 13.48 -vén Jo 17.13 l. még tel [ik]

beteljesed [ik], voll werden - sich erfüllen' -ék Mt 2.17 -ének Mt 22.10 -ett Mt 27.9 Mk 1.15 15.28 Lk 4.21 -ik Lk 1.15 -jek Lk 22.16 -jék Mt 13.14 Jo 13.18 15.25 17.12 -jenek Mk 14.49 Lk 21.22 -ne Mt 1.22 -nek Lk 1.20 18.31 21.24 -nék Mt 2.15,23 4.14 Jo 12.38 18.32 -nének Mt 26.56 Lk 9.51 -niek Lk 24.44 -tek Lk 1.1,23 2.21,22 l. még teljesedik

beteljesít l. beteljeséjt

beteljeséjt „beteljesít”, sich erfüllen' Mt 5.17

beté [sz], zumachen' -'ve Jo 20.19 -vén Mt 6.6 Jo 20.26 vgl. bető [sz]

BETHÁNIA l. Betánia

BETHFAGE „Bethphage” -'ba Mt 21.1 Mk 11.1 Lk 19.29

BETHSAIDA: Lk 10.13 'ba Mk 8.22 -'ból Mk 6.45 Jo 1.44 12.21 -cnak Lk 9.10 :Betsaida: Mt 11.12

BETLEHEM, Bethlehem' Mt 2.6 -bc Mt 2.8 -ében Mt 2.1,5,16 -iglen Lk 2.15 -nek Lk 2.4 Jo 7.42

betöl „betel; elmúlik”, (hin)einfüllen - sich erfüllen; voll werden, vergehen' -t Jo 3.29 -té Mt 27.48 Mk 15.36 -tek Lk 2.6 Jo 6.12 -ték Lk 5.7 Jo 2.7 -tének Lk 5.26 Jo 6.13 -teni Lk 15.16 -tenönk Mt 3.15 -tesék Jo 19.24 -tetik Lk 3.5 -ő Jo 16.6 -ött Lk 1.35

bető [sz], zumachen' -ttő Lk 4.20 vö. beté [sz]

BETHSAIDA l. Betsaida

betü l. bötő vö. írás

bevesz „befogad”, aufnehmen, beherbergen' -itek Jo 5.43

bevi [sz], hincintragen, hineinbringen' -nnék Lk 5.19 -mi Lk 5.18 -vé Jo 18.16

bíbor „Purpur, feines Leinenge-webe” -ba Lk 16.19

bír „besitzen, haben” Lk 11.21 12.15,44 14.33 -ja Mt 2.6 -ják Mt 5.4 -játok Mt 25.33 Lk 21.19 -notok Mt 10.9 -ok Lk 18.12 -om Lk 18.18 -tok Lk 12.33

bíra „Richter” -'itok Lk 11.19 -'ja Lk 18.6 -'knak Mk 6.21 -'tok Mt 12.27 vö. bíró

birka „juh”, Art Schaf, Schaf' -'im Mt 22.4

bírálkod [ik] „bíráskodik - ural-kodik”, Recht sprechen - regieren' -tának Lk 3.1

bíráskodik l. bírálkod [ik]

bíró ‚Richter‘ Mt 5.25 Lk 12.58
 18.2 Jo 18.12 -*nak* Mt 5.25 Lk 12.58
 -*vá* Lk 12.14 vgl. *bíra*
BIRTALA[N] ‚Bartholomäus‘ -*n* Mt
 10.3 -*mot* Mk 3.18 Lk 6.14
bíz[ik] ‚jemandem trauen‘ Lk
 11.22 -*nak* Lk 18.9 -*óknak* Mk 10.24
 -*ón* Lk 10.39
bízodalmasz[ik] ‚‚bízik‘‘ ‚jemandem trauen, zuversichtlich sein‘
 -*játok* Jo 16.33
bizony ‚wahr, wahrhaftig‘ Mt
 3.11 Mk 3.28 Lk 3.18 Jo 1.51 -*ába*
 Lk 11.48 Jo 7.26 -*ba* Lk 11.48
bizonyejt ‚(meg)bizonyít, meg-
 bizonyosodik – ítéletet tesz, ítéлке-
 zik‘ ‚prüfen – sich einer Sache ver-
 gewissen‘ -*játok* Lk 12.56
bizonyít l. *bizonyejt*
 [meg]bizonyosodik l. *bizonyejt*
BOANERGES Mk 3.17
bocsánat ‚Vergebung‘ -*jára* Mt
 26.28 Mk 1.4 Lk 1.77 3.3 24.47
 -*ot* 3.29
bocsá[t] ‚megbocsát‘ ‚vergeben‘
 -*ss* Lk 17.3,4 23.34 -*ssad* Mt 6.12 Lk
 11.4 -*ssak* Mt 18.21 -*t* 7.49 -*tand*
 Mt 18.35 -*tandjátok* Mt 6.15 -*tan-*
dotok Mk 11.26 -*tani* Mt 9.6 -*that*
 Mk 2.7 Lk 5.21 -*tja* Mt 6.15 Mk
 11.26 -*tonk* Mt 6.12 -*ttatik* Mt 12.
 31,32 Lk 7.47 12.10
bódog ‚boldog – szent, üdvözült‘
 ‚freudig, zufrieden – heilig, selig‘
 Mt 11.6 16.17 Lk 1.45 7.23 -*nak*
 Lk 1.48 -*ok* Mt 5.3,4,5,6,7,8,9,10,11
 13.16 Lk 6.20,21(2),22 Jo 13.17
 20.29

bojt ‚buzog, serken‘ ‚quellen‘ -*ó*
 Jo 4.14
bokor ‚Busch‘ Mk 12.26 -*ndl* Lk
 20.37 -*ról* Lk 6.44
 boldog l. *bódog*
 bolond l. *balgatag*
bor ‚Wein‘ Mt 9.17 Mk 2.22(2)
 Lk 5.38 Jo 2.3 -*nak* Mt 11.19 Lk
 7.34 -*rá* Jo 2.9 4.46 -*t* Mt 9.17(2)
 Mk 2.22(2) Lk 1.15 Jo 2.3,10(2)
borjú ‚Kalb, Jungtier‘ -*t* Lk 15.23,
 27,30
bosszóság ‚gyalázat – igazságtal-
 anság‘ ‚Schmach – Unrecht‘ -*omat*
 Lk 1.25 -*ot* Mt 20.13 Lk 11.45
bosszóság[gal gyeter] ‚bántalmaz,
 kigúnyol, csúfol‘ ‚höhnén‘ -*gal*
gyetervén Mt 22.6 -*gal gyetrék* Mk
 12.4 -*okkal gyetervén* Lk 20.11
BÓZ ‚Boas‘ Mt 1.5 -*é* Lk 3.32 -*t*
 Mt 1.5
bő ‚bőséges, sok – széles‘ ‚reich
 – breit, weit‘ Mt 5.12 7.13 Lk 12.16
 -*vőben* Mt 5.37 Jo 10.10 -*vöt* Lk 6.38
böcsöl[ik] ‚becsülik, tisztelik‘
 ‚verehren, ehren, respektieren‘ Mt
 21.37 -*nek* Mt 15.9 Mk 7.7
böjt ‚Fasten‘ Mt 17.21 -*tel* Mk
 9.29 -*ökkel* Lk 2.37
böjtöl ‚fasten‘ -*endesz* Mt 6.17
 -*endetek* Mt 6.16 -*hetnek* Mk 2.19(2)
 -*nek* Mt 9.14,15 Mk 2.18(2),20
 Lk 5.33,35 -*ő* Mt 6.18 -*ök* Lk 18.12
 -*ők* Mt 6.16 Mk 2.18 -*önk* Mt 9.14
 -*t* Mt 4.2 -*tethetik* Lk 5.34 -*völ* Mk
 8.3
bölcs ‚klug, kluge‘ Mt 7.24
bölcs ‚kluge Person, Weise‘ -*eket*
 Mt 23.34 -*ektől* Mt 11.25 Lk 10.21

bölcsen ,(adv.) weise, wohlweislich' Mk 12.34

bölcsesség ‚Weisheit‘ Mk 6.2 -e Mt 11.19 Lk 7.35 11.49 -ek Mt 13.54 -et Lk 21.15 -ét Mt 12.42 Lk 11.31 -gel Lk 2.40,52

bőség ‚teljesség - bővölködés‘ ‚Vollständigkeit, Vollheit - Weite, Breite, Fülle‘ -ben Lk 12.15 -éből Mt 12.34 Lk 6.45

bötő ‚írás, betű‘ ‚Schrift Buchstabe‘ -kkel Lk 23.38 vö. *írás*

bővölködet ‚fölösleg‘ ‚Überfluß‘ -ekből Lk 21.4

bővölköd[ik] ‚gyarapodik - bőviben van, fölöslege van‘ ‚zunehmen anwachsen - in Überfluß od. in Hülle u. Fülle haben‘ -endik Mt 5.20 -nek Lk 15.17 -tek Mk 12.44

bővöltet[ik] ‚bővölködik‘ ‚Überfluß haben, an einer Sache Überfluß haben‘ Mt 13.12 25.29 Lk 19.26

búsejt ‚zaklat - fáraszt‘ ‚betrüben - er/abmüden‘ -od Mk 5.35

búsít l. *búsejt*

búza ‚Weizen‘ Mt 13.25 -'ját Mt 3.12 Lk 3.17 -'nak Lk 12.42 Jo 12.24 -'t Mt 13.29,30 Lk 22.31 -val Lk 16.7

buzog ‚quellen‘ l. *bojt*

büdös ‚stinkend‘ Lk 17.29 Jo 11.39

bűn ‚Sünde, Gesetzbruch‘ Mt 12.5,31 Jo 8.7 -ben Jo 9.34 -ét Jo 1.29 -i Lk 7.47 -id Mt 9.2,5 Mk 2.5,9 Lk 5.20,23 7.48 -ök Mk 3.28 4.12 Lk 24.47 Jo 15.22 ,24 -öket Mt 3.6 6.14,15 Lk 5.21,24 Jo 20.23 -öknek Mt 26.28 Mk 1.4 Lk 1.77 3.3

-örökl Jo 15.22 -öktől Mt 1.21 -önket Lk 11.4 -nek Jo 8.34 -ről Jo 8.46 16.8,9 -t Mk 2.7,10 Lk 7.49 Jo 8.34 19.11 -tök Jo 9.41(2) -tökben Jo 8.21,24(2) -töket Mt 6.15 Mk 1.11,25,26

bűnhend[ik] ‚vétkezik ellene‘ ‚sich gegen ihn verfehlen (versündigen) vergehen‘ -(énbennem) Mt 18.21 -(tebenned) Mk 18.15 Lk 17.3,4

bűnhő[dik] ‚vétkezik‘ ‚sündigen‘ -at Jo 9.2,3 -dtem Mt 27.4 Lk 15.18, 21 -nmöd Jo 5.14 8.11

bűnös ‚sündhaft, sündevoll‘ Mt 5.46 Mk 2.15,16(2) Lk 5.8 Jo 9.16, 24,25 -bek Lk 13.2,4

bűnös ‚Sünder‘ Lk 7.37 18.10,11, 13 -ök Mt 9.10 Mk 2.15 3.12 6.32, 33,34 7.29 15.1 -öket Mt 9.13 Mk 2.17 Lk 5.32 15.2 Jo 9.31 -ökkel Mt 9.11 Mk 2.16(2) Lk 5.30(2) -öknek Mt 11.19 26.45 Mk 14.41 Lk 5.29 6.34 7.34(2) -ön Lk 15.7,10 -nek Lk 18.13 -t Lk 5.27

bűntetik ‚szidalmazák, gyalázzák, ócsárolják‘ ‚schmähen‘ Mk 15.32

C, CS

centurió ‚százados‘ ‚Hauptmann‘ Mt 8.5,8 27.54 Mk 15.39,44 Lk 7.6 23.47 -nak Mt 8.13 Lk 7.2 -tól Mk 15.44,45

CÉSÁR [ea] ‚Cézára‘ ‚Cäsaerea‘ -cának Mk 8.27 -iának Mt 16.13 *cet* ‚Walfisch‘ -nek Mt 12.40

CHUZÉ „Khúza“ ,Chusa' -nak Lk 8.3

CIRENIA BELI „cirénei“ ,von Kyrene' Mt 27.32

CIRENIAI „cirénei“ ,von Kyrene' Mk 15.21 Lk 23.26

cilicium „gyászlepel, gyászruha“ ,Sack, Teppich aus Ziegenhaaren in Cilicien gefertigt' -ban Mt 11.21 Lk 10.13

címer ,Überschrift' -t Jo 19.19,20 címerlet „felirat“ ,Überschrift—Wappen, Schild' -e Mk 15.26

CIRINUS „Cirénius“ ,Cyrenius' -tól Lk 2.2

csak ,alleine, nur' Mt 4.10 Mk 5.36 Lk 4.4,8 Jo 5.18

csalárdság ,Betrug' -a Mk 4.19

csap ,schlagen' -á Mk 14.47 Lk 22.50 -and Mt 5.39 -andja Lk 6.29 -ott Mt 26.68 Lk 22.64 -sz Jo 18.23 -ván Mt 26.51 Jo 18.10

csapás ,Schlag, Plage' -ok Lk 10.30 -okat Mk 3.10 -okkal Mt 26.67 Lk 12.47 -októl Lk 7.21 -tól Mk 5.29,34

csapdos „csapkod, üt“ ,(vt.) öfters schlagen' -ák Lk 22.64

császár ,Kaiser' Lk 3.1 23.14 -é Mt 22.21(2) Mk 12.16,17 Lk 20.25 -ét Lk 20.24 -nak Mt 22.17,21 Mk 12.14,17 Lk 20.22,25 Jo 19.12(2) -onk Jo 19.15 -tól Lk 2.1

császárlat „uralkodás“ ,Herrschaft' -jának Lk 3.1

csendesség ,Stille' Mt 8.26

csendeszben „csendesen, titkon“ ,(adv.) heimlich' Jo 11.28

csepp l. cseppenet

cseppenet „cseppenés“ ,Tropfen' -e Lk 22.44

csikorgatás ,(inf.s.) Zähneklappen' -a Mt 8.12 13.42,50 22.13 24.51 25.30 Lk 13.28

csikorgat[ja] ,(mit den Zähnen) knirschen' -tatja Mk 9.18

csillag ,Stern' Mt 2.9 -át Mt 2.2 -nak Mt 2.7 -ok Mt 24.29 Mk 13.25 -okban Lk 21.25 -ot Mt 2.10

csipke „tövis“ ,Dorn' l. csipkebokor

csipkebokor „tövises bokor“ ,Hagebutte, dorniges Gebüsch' -ről Lk 6.11

csoda l. csuda

csodál l. csudál

csodálatos l. csudálatos

csodálkod[ik] „elálméllodik“ ,sich entsetzen – erstaunt sein, staunen' -nak Lk 9.43 -ván Lk 9.43 vö. csudálkod[ik]

csodálkozik l. csodálkod[ik], csudálkod[ik]

csorda ,Herde' Mt 8.31,32 Mk 5.13 Lk 8.33 12.32 -i Mt 8.30 -ja Mk 5.11 Lk 8.32 -jok Lk 2.8 -nak Mt 26.31 Mk 14.27

csuda „csoda“ ,Wunder' Mt 21.15 24.24 Mk 13.22 Lk 5.26 -'val Lk 23.48

csudál „csodál“ ,bewundern' -ván Lk 23.35

csudálatos „csodálatos“ ,staunenswürdig, bewunderungswürdig' Mt 21.42 Mk 12.11 Jo 9.30

csudálkod[ik] „csodálkozik“ ,sich (ver)wundern, erstaunen' -ának Mt 9.33 15.31 Lk 1.63 2.48 8.25 -ék Mt

8.10 Lk 7.9 -ik Mk 6.6 11.18 15.44
 Lk 1.21 -júl Jo 3.7 -jatok Jo 5.20 -nak
 Mt 7.28 Mk 1.22 Lk 2.47 Jo 4.27
 -nák Mt 27.14 -nának Mk 2.12 -nék
 Mk 15.5 -notok Jo 5.28 -ók Lk 2.33
 -tak Lk 11.14 -tanak Mk 1.27 Lk
 2.18 -tatok Jo 7.21 -vái Mk 10.26
 Lk 20.26 24.12,41 vö. *csodálkod[ik]*
csupa „egysegyedül, csupán”
 ,allein’ Mt 12.4
csügg „lóg, függ” (herab)hängen
 - von einer Sache abhängen’ Mt
 22.40 -nek Lk 23.39
csüing l. *csügg*
csűr ,Scheune’ -ibe Mt 3.12 Lk
 3.17 -ök Lk 12.24 -ökbe Mt 6.26
 -ömbe Mt 13.30 -ömet Lk 12.18

D

DALMANITA (sic) „Dalmanuta”
 ,Dalmanutha’ Mk 8.10
 DÁNIEL ,Daniel’ Mt 24.15
 darab l. *dereb*
darabos „göröngyös” ,uneben’
 -ok Lk 3.5
 DÁVID ,David’ Mt 1.1,6(2) Mk
 2.25 Lk 6.3 Jo 7.42(2) -é Mt 22.42
 Lk 3.31 -iglan Mt 1.17 -nak Mt 1.20
 Mk 10.47,48 11.10 Lk 1.27,32,69
 -tól Mt 1.17,
de „hanem, hát, sőt, de” (conj.)
 sondern, oder, doch, aber’ Mt 4.4
 Mk 1.8,44,45 Lk 1.60 Jo 1.13,31,33
de ,aber, doch’ l. *kedig*
deják „diák - latin” (adv.) latei-
 nisch’ -okkal Lk 23.38 -él Jo 19.20
 DEKAPOLIS „Tízváros” ,Zehn

Städte’ -ban Mk 5.20 -nak Mk 7.31
 vö. *Dekapulia*
 DEKAPULIA „Tízváros” ,Zehn
 Städte’ -ból Mt 4.25 vgl. DEKAPOLIS
Délszegi királyné „Délnek király-
 asszonya” ,die Königin vom Süden’
 Lk 11.31
demé „ámde” „de már” ,nun
 aber’ Jo 9.41
dereb „darab” ,Brocken’ -ekből
 Mt 15.37 Mk 7.28 Lk 9.17 Jo 6.13
 -eket Mk 8.19,20 Jo 6.12 -eknek Mt
 14.20 Mk 6.43
derhenyő „derüs, szép idő” ,ein
 schöner Tag’ Mt 16.2
derüs l. *derhenyő*
dézsma ,Zeh(c)nt, Zehnte, Abga-
 be’ -t Lk 18.12
diák „latin” ,lateinisch’ l. *deják*
dicsér ,loben’ -é Lk 16.8 -jék Mt
 5.16 -niek Lk 19.37 -vén Lk 2.13
 24.53
dicséret ,Lob’ Mt 26.30 -et Mt
 21.16 Lk 18.43 Jo 9.24
dicsőség ,Ehre, Ruhm’ Lk 2.14
 14.10 19.38 -ébe Lk 24.26 -ében Mt
 16.27,28,29 Mk 8.38 Lk 12.27 -ed-
 ben Mk 10.37 -eket Jo 12.43 -em Jo
 8.54 -emet Jo 8.50 -ére Jo 11.4 -et Lk
 2.32 Jo 5.44(2) -ét Jo 1.14 2.11 7.18
 11.40 12.41,43 -gel’ Mk 13.26 -it Mt
 4.8 Lk 4.6
dicsőül ,verherrlichen, selig wer-
 den’ -tetett vala Jo 7.39
dicsővejt „dicsőit” ,ehren’ Jo 8.54
 -ék Mt 9.8 -em Jo 8.54 -i Lk 13.13
 23.47 -vén Lk 2.20
dicsővöl „dicsőit” ,verherrlicht
 werden’ -tessék Jo 11.4 14.13

dicsővöl „(adv.) dicsőül“ ‚herrlich, rühmlich‘ Lk 13.17

DIDIMOS ‚Kettös‘ ‚Zwilling‘ -*nak* Jo 11.16 20.24 21.2

didragma ‚kétdrakma‘ ‚Tempelgrosche‘ -*t* Mt 17.24(2) Lk 15.8 (vö. lat. drachmas decem) vö. *dragma*

disznó ‚Schwein; Sau, Mutterschwein‘ -*k* Mt 7.6 Lk 15.16 -*kat* Lk 15.15 -*ka* Mt 8.31,32 Mk 5.13 Lk 8.33 -*knak* Mt 8.30 Mk 5.11 Lk 8.32 -*król* Mk 5.16

doktor ‚tanító – törvénytudó‘ ‚Lehrer, Schriftgelehrte‘ -*i* Lk 5.17 -*oknak* Lk 2.46

dol[og] 1. ‚van szükség rájuk‘ ‚bedarf ihm‘ -*ga* Mt 21.3,2 2. ‚mű, munka‘ ‚Werk‘ -*gát* Jo 4.34

dög ‚döghalál, járvány, pestis‘ ‚Pestilenz, Seuche‘ -*ök* Lk 21.11

drágalátos ‚drága‘ ‚köstlich – kostspielig, teuer, kostbar‘ Mt 13.46 Mk 9.7 Lk 7.2,25 Jo 12.3

dragma ‚drakhma‘ ‚Groschen‘ -*t* Lk 15.8,9 vö. *didragma*

E, É

e 1. ‚mut.nm‘ ‚hinweisendes Führwohrt‘ 2. ‚hat.ne.‘ ‚bestimmter Artikel‘ Mt 3.9 Mk 2.8 Lk 1.2 Jo 1.9

-*e/ -é* 1. ‚simuló kérdőszócska: vajon‘ ‚enklitische Fragepartikel: ob‘ 2. ‚ha‘ ‚wenn‘ Mt 5.46,47 Mk 2.25 Lk 2.49 Jo 1.21(2),50

eb ‚Hund‘ -*ek* Mt 7.6 Lk 16.21

-*eknek* Mt 7.6 15.26 Mk 7.27 vö. *köly[ök]*

ebben 1. ‚ezen(nel)‘ ‚(pron.dem. adj. od. adv.) (auch in übertrag. Bed.) auf od. an d(ies)em od. dieser‘ 2. ‚id., abban‘ ‚(pron.dem. adj. od. adv.) hierhin, darin; hierbei, dabei; darin, daran‘ 3. ‚azért; úgy, így‘ ‚(adv.dem.) dazu – darum: so, auf diese Art od. Weise‘ Lk 10.20 Jo 3.29 4.37 13.35 15.8 16.30 18.37

ebből ‚(pron.dem.adv. – ablativus aus/von diesem od. dieser‘ Mt 26.27

ebéd ‚Essen, Mahlzeit, Mittagmal – Mittagessen‘ Lk 11.38 -*em* Mt 22.4 -*et* Lk 14.12

ebél ‚Mahl halten – zu Mittag essen od. speisen‘ -*jetek* Jo 21.12 -*lenék* övele Lk 11.37 -*lettek* volna Jo 21.15

ebéllő ház ‚ebédlő‘ ‚Speisezimmer‘ Mt 14.6

éber ‚héber – zsidó‘ ‚(adj.) hebräisch‘ Lk 23.38

ecet ‚Essig‘ -*et* Lk 23.36 -*tel* Mt 27.48 Mk 15.36 Jo 19.29(2)

eddeglen ‚idáig, eddig‘ ‚(adv. dem.) bis hierher od. daher; bis jetzt‘ Lk 23.5,51 Jo 2.10

eddig 1. *eddeglen, egyedlen*
edény ‚id. – holmi, kincs‘ ‚Gefäß, Hausrat – Ding, Zeug, Schatz. Etwas‘ Jo 19.29 -*e* Lk 17.31 -*ét* Mt 12.29 -*ekbe* Mt 13.48 25.4 -*it* Mk 3.27 -*nyel* Lk 8.16 -*t* Mk 11.16

édes ‚gyönyörűséges‘ ‚sanft, annehm. wönig‘ Mt 11.30

édes l. *ides*
éjféلكoron „éjféلكor” ,zur Mitternacht’ Mt 25.6 Mk 13.35 Lk 11.5
vö. *éj*

effeta „Effata” ,lat. Ephphetha, dt. Hephatha – ki mondatik megnyilatni Mk 7.34

EFRÉN „Ephraim” ,Ephraim’ -nek Jo 11.54

ég ,brennen’ -ő Lk 12.35 Jo 5.35

ég [edez] l. *égödöz*

egész l. *egész elmével*

egész „egészséges” ,Starke – Gesunde’ -ek Lk 5.31 -eknek Mk 2.17 -nek Mt 9.12

egész elmével „ép elmével, józan ésszel” ,vernünftig – bei Sinnen/Verstand’ Mk 5.15 Lk 8.35

egészség „id., gyógyulás, épség” ,Gesundheit, Unversehrtheit – Genesung, Heilung’ Lk 9.11 -ben Lk 7.10 15.27 -eket tesz „gyógyít” Lk 13.32 -nek Lk 6.10 vö. *egészsége* (ke)t tesz(ek)

egészsége(ke)t tesz „gyógyít” ,gesund machen – heilen, kurieren’ -ek Lk 13.32

éget ,verbrennen’ -i Mt 3.12

égödöz „gerjedez” ,brennen – aufschwellen, sich (allmählich) regen’ Lk 24.32

egy „id., egyik; azonos, hasonló; egyetlen” ,I. (num.adj., num.s.; adj.; adv.) ein, eine, ein; der, die das eine; identisch, gleich; einzig, alleinig 2. (pron.indef.) einer, eine, eines; der, die od. das eine’ Mt 5.18(2) Mk 1.40 Lk 1.5 Jo 1.40 -et

Mt 5.19 Mk 9.5(3) Lk 9.33 Jo 9.25 -nek Mt 10.42 16.14 20.13 Mk 8.28 -tól Lk 8.43

egybe „id., össze” ,zusammen’ Mt 1.18 Mk 2.2 Lk 3.17 Jo 20.26

egybeevők „együtt evők” ,die mit dir zu Tische sitzen’ Lk 14.10

egybefut „összegyűl” ,sich versammeln’ -ván Lk 11.29

egybegyöjt „összegyűjt” ,zusammenbringen, versammeln’ -ené Jo 11.52 -vén Lk 15.13 l. még *egybe*

egybegyöl „összegyűl” ,versammeln’ -ének Mt 22.34

egybegyölekez [ik] „összegyűlekez” ,sich versammeln’ -ének Lk 20.1 22.66 Jo 18.20 -vén Lk 24.33 Jo 20.19 l. még *egybe*

egybehív [v] „összehív” ,ein od. zusammenberufen’ -ja Lk 15.9 -ván Lk 9.1 16.5 18.16 23.13 -vja Lk 15.6 l. még *egybe*

egybeszorít „egybeszorít – megszorít – megfélemlít” ,ängstigen’ -tanak Lk 19.43

egybetanakod [ik] „megegyezik” ,übereinkommen’ -tak Jo 9.22

egye (-l, -m, -nek, -tek, -’tek etc.) ,essen’ s. *eszik*

egyéb: „más, id.” , (adj.indef.) anderer, -e, -es’ Mt 12.45 Mk 4.36 Lk 4.43 Jo 4.37(2) -nemő Mk 4.19 :*egyeb*: -ében Lk 16.12 -ek Mt 16.14 (3) Mk 6.15(3) Lk 8.3 Jo 4.38 -eket Mt 15.30 20.3,6 Mk 7.8 Lk 3.18 -eknek Mk 12.9 16.13 Lk 5.29 8.10 20.16 -ektől Lk 9.8 -et Mt 11.3 19.9 Mk 12.5 Lk 7.19,20 -i Mt 13.5,7,8, (4) Mk 4.4,5,7,8 Lk 8.5,6,7,8 -ik

Mk 4.18 -iknek Lk 24.9 -iről Lk 12.26

egyébként „azokkal bizonyos fokig ellentétben; máskülönben, különben” (adv.indef.) sonst, wo nicht’ Mt 6.1 Lk 14.32 Jo 14.11

egyébnemű l. *egyéb*

egyébönnen „egyebünnen, más-honnan” (adv.gen.reg.abl.) anders-wo hinein (steigen) Jo 10.1 ~ jötte nek

- Jo 10.8

egyebünnen l. *egyébönnen*

egyeddegen „eddig” (adv.) bis jetzt’ Lk 22.51 vö. *eddegen*

egy-egy „je eins’ Mt 20.9,10

egyek „egységes(ek), közös(ek)” „sind ein-(geint)gleich’ Jo 10.30 17.11,21,22(2)

egyembe „együtt, közösen” (adv.) zusammen, beisammen’ Mk 2.15 Lk 1.58 Jo 4.36 11.56

egyenes „síma (út)” (adv.) eben, ebenflächig’ Lk 3.5

egyenlő „hasonló; hasonlít, ugyanolyan” „gleich, gleichartig; identisch, ähnlich’ Lk 2.24 6.47,48. 49 Jo 7.28 8.55 9.9 -ek Mt 23.27 -k Lk 12.36 20.36 -kké Mt 20.12 -nek Lk 13.18,20 -ni’ Jo 5.18

egyenlő „ugyanannyi” „Gleiche’ -ket Lk 6.34

egyesejt „egyesít, egybeszerkeszt” „zusammenfügen’ -ett Mk 10.9

egyesít l. *egyesejt*

egyesől „ragaszkodik, megbékél, vkihez hozzászegődik” „(dem einen) anhangen, sich versöhnen’ Lk 16.13 -j Mt 5.24 -ő Lk 15.15

egyesől „ragaszkodik, közösül” „an seinem Weibe hangen, seinem Weibe anhangen - mit jm. geschlechtlich verkehren od. Geschlechtsverkehr pflegen’ Mt 19.5 Mk 10.7

egyetlenegy „(num.adj.) einzige’ Lk 7.12 9.38 Jo 1.14,18 3.16,18

egyetlenegyszülött „egyszülött (fiú)” „eingeborenen (Sohn)’ -et Jo 3.16

egygyen-egygyen „egyenként” „einer nach dem andern’ Mk 14.19

egyház „templom, anyaszentegyház, gyülekezet” „Tempel, Gemeinde’ Lk 11.51 22.52 -amat Mt 16.18 -at Mt 18.17 -nak Mt 18.17

egyik „(pron.indef.) einer, eine, eines; der, die od. das eine’ Mt 20.21 Lk 6.29 7.41,42 Jo 19.34 -be Lk 5.3 -ben Lk 5.12,17 8.22 -ben Lk 20.1 -et Mt 6.24(2) Lk 3.11 16.13 23.33 -hez Lk 4.26 15.15 -kel Lk 16.13 :*egyink*: Mk 10.37 :*egyitek*: Mt 26.21

egyink l. *egyik*

EGYIPTOM „Ägyptenland -ba Mt 2.13,14 -ban Mt 2.19 -ból Mt 2.15

egyitek l. *egyik*

egy más „(pron.rec.) (unter)einander; (mit)einander; (hinter)einander usw.’ Jo 8.9 13.14 -hoz Lk 7.32 Jo 13.35 -nak Mk 4.41 8.16 Lk 4.36 Jo 4.33 -ra Jo 13.22 -sal Mk 9.10 15.31 Lk 2.15 Jo 6.43,52 -t Mt 24.10 Lk 12.1 13.34(2) 15.12,17 -tól Mt 25.32 Jo 5.44

egy minden „minden; mindegyik” „1. (pron.indef.) alles; jedermann,

ein jeder, eine jede' 2. (pron.indef.)
jeder, jede, jedes' Lk 6.44 Jo 6.7
7.53 19.23 -ik Lk 19.15 -ikre Lk 4.40
-tek Mt 18.35 Lk 13.15 Jo 16.32

egynéhány (num.indef.) etliche,
einige' Lk 8.2

egynemely „valaki; egyvalaki;
egy" (pron.indef.s.) jemand, einer,
eine; irgend jemand; irgendeiner,
irgendeine' Lk 9.57 11.45 13.23
14.15,16 18.2

egyő[-nk] „essen' l. eszik

együgyő „tiszta; szelid, alázatos;
őszinte" (adj.) lauter; sanftmütig;
ehrlich' Mt 6.22 21.5 Lk 11.34 -ek
Mt 10.16

eh (interj.) (ach) was' Lk 16.2

éh „hungrig; Hunger' -en „ich
will sie nicht ohne Speise vor mir
lassen' Mt 15.32 -hel elveszek „ich
verderbe im Hunger' Lk 15.17

ehet „essen' l. eszik

éhez[ik] „hungern' -ék Mt 4.2 Mk
11.12 Lk 4.2 -em Mt 25.42 -ett Mk
2.25 Lk 6.3 -etted Mt 25.37,44 -ik
Jo 6.35 -nek Mt 5.6 -őket Lk 1.53
-tek Lk 6.21 -tem Mt 25.35

ehhez (pron.dem.) zu diesem od.
dieser' Mt 22.39 Mk 12.31

elnyejt „fészek, megfészek" bän-
digen - zügeln, (be)zähmen, be-
zwingen' -heti Mk 5.4

éhség „Hunger' Lk 4.25 15.14 -ek
Mt 24.7 Mk 13.8 Lk 21.11

éj „éjszaka" „Nacht' Jo 9.4 13.30
-ekben Mt 4.2 Mk 1.13 -nek Mt
14.25 Lk 2.8 12.38

ejned (-ik, -itek, -ő) „essen' l. eszik

éjette „éjjel" (adv.) nachts,

in/während der Nacht' Mt 9.10
éjfélkor l. éjfélkoron

éjjel (adv.) nachts, in/während
der Nacht, bei Nacht' Mt 2.13,14
Mk 4.27 Lk 2.37 Jo 3.2 vö. éjette
éjszaka (adv.) nachts, in/wäh-
rend der Nacht, bei Nacht' Lk 5.5
6.12

ejt l. leejt

eképpen „ekként" (adv.dem.)
also - derart, auf diese Art/Weise,
so desgleichen' Mt 18.14

eke „Pflug' -re Lk 9.62

ékesejt „ékesít, felékesít" „schmük-
ken' -ett Lk 21.5

ekként l. eképpen

ekképp[en] l. eképpen

el „(igekötő, határozószó) id.;
egészen" (praeft., adv.) eine Ver-
balvorsilbe; ganz - (trennbar, hier
nur getrennt angeführt)' Mt 5.14,
18,29,30(2),42 Mk 1.44 Lk 2.37
Jo 3.15

él „leben' Mt 4.4 Lk 4.4 Jo 4.50,53
6.51,58 11.25,26 -ek Jo 6.57 14.19

-emett (vala) Lk 2.36 -jen Mk 5.23
-ne Mk 16.11 Jo 4.51 -nek Lk 20.38

Jo 5.25 -ni Lk 24.23 -ő Mt 16.16 Jo
1.49 6.51,57 11.27 -őt Lk 24.5 -sz

Lk 10.28 -t Lk 2.36 -tek Jo 14.19 -tet
Jo 5.21 -teti Mt 6.26 -vén Lk 15.13

elad „id. - elárul - börtönbe/töm-
löcbe vet (lat. trado) „verkaufen -
verraten - festnehmen (hier: war
gefangen gelegt)' -athatik Mt 26.9

-atik Mk 14.5 -atott Mt 4.12 Mk
1.14 -ja Mt 13.46 Lk 22.36

elal[szik] „einschlafen' -odjék Mk
4.27 -udtak Mt 13.25 27.52 -unak

Mt 25.5 -*uván* Lk 22.45 -*vék* Lk 8.23

elárol „árusít, elárusít – elárul”
„verkaufen – verraten” Mt 26.21 Mk
14.18 Jo 13.21 21.20 -*á* Mt 10.4
26.25 Mk 3.19 Jo 13.11 -*andó* Lk
22.23 Jo 6.64,71 -*ja* Mt 13.44 Mk
13.12 Jo 18.2 -*ják* Mt 24.10 -*ná* Mk
14.10 Lk 22.4 Jo 13.2 -*nak* Mt 24.9
Mk 13.9 -*ó* Lk 6.16 Jo 12.4 -*ónak*
Lk 22.21 -*ta* Mt 26.48 27.3 Jo 18.5
-*tassék* Lk 9.44 -*tatik* Mt 17.22
20.18 26.2,24,45 Mk 14.21 Lk 22.
19,22 -*tatni* Mt 18.25 -*tattok* Lk
21.16 -*ván* Mt 27.4 vö. *clad*

elárul l. *elárol*

elárusít l. *elárol*

eldő[nt] „felborít, felfordít” „um-
stoßen” -*jté* Mt 21.12 Jo 2.15 -*nté*
Mk 11.15

elé- „(prae. - adv.)” l. *elől*

ELEÁZÁR „Elesar” Mt 1.15 -*t* Mt
1.15

elbocsájt l. *elereszt*

elébb „tovább, előbbre; el-; ko-
rábban” „(adv.) näher, mehr weiter
vorn; weg-; früher, cher” Mt 4.21
26.39 Mk 1.19 2.14 14.35 Jo 9.1
15.18 20.4 -*i* Lk 9.19

elébbme[gy] „eltávozik, tovább-
megy” „weitergehen” l. *elébb me*
[gy]vén

eledel „?legelő (lat. pascua)-
étel” „Weide, Weidenland – Nah-
rung” -*eket* Jo 10.9

elég „elegendő” „genug” Mt 6.34
Mk 14.41 Lk 22.38 Jo 14.8 -*ek* Jo
6.7 -*et* Mk 15.15

elégejt „megelégit – kielégít”

„sättigen” -*heti* (meg) Mk 8.4

elegette[sz]jmi az népnek „dem
Volk zu Willen zu sein” Mk 15.15

elégit „kielégít” l. *elégejt*

elegyejt „elegyít, vegyít” „mi-
schen, hineinmischen” -*ett* Mt 27.34
-*ette* Lk 13.1

elegyít l. *elegyejt*

elegyölet „kenet” „(Myrre und
Aloe) untereinander gemengt” -*ét*
Jo 19.39

elegyület l. *elegyölet*

el[é]je „(prae. - adv. dem.) davor”
l. *elővető* (kenyér)

el[é]be „valakivel szemközt;
el[é]be; el[é]-, el[ő]-” „(prostp. - adv.
pers.) entgegen; vor jm.” -*be* Mt 7.6
Mk 5.2,6 Lk 5.18,19 Jo 4.51 -*kbe* Mt
28.9 Mk 6.41 8.7 Lk 9.37 -*nél* Mt
12.45 vö. *elő*

elektrom „?és nyoszolya (lat. et
lectorum)” „Bett” -*oké* Mk 7.4

el[é]m tek l. *elő[m]*

elenyész[ik] „eltűnik” „versch-
wunden” -*ék* Lk 24.31

elenyész[ik] „megízetlenül”
„wird kraftlos” -*en[é]k* Mt 5.13 Lk
14.34

elered „útra kel, elmegy” „hin-
wegziehen, hinweggehen, wegge-
hen” -*ett* Mt 25.15 Lk 15.13 -*vén* Mk
9.30 16.20 Lk 19.1

elérkezik l. *elközelejt*

elereszt „elbocsájt, szabadon
bocsájt; kiad, kibocsájt(ja lelkét Mt
27.50)” „losgeben, loslassen – frei-
lassen; (die Seele aushauchen), den
Geist aufgeben – verscheiden” -*jek*
Mt 27.17,21 Jo 18.39 -*té* Mt 18.27

Mk 6.45 Lk 8.38 Jo 19.30 -*ted* Lk 2.29 Jo 19.12 -*ték* Mk 12.3 Lk 20.10,11 -*tem* Lk 4.18 23.16,22 -*tendem* Mk 8.3 -*tene* Mt 27.15 -*tené* Mt 14.22 -*tenem* Mt 15.32 Jo 19.10 -*teni* Mk 15.6 20.11 23.17,20 Jo 19.12 -*tette* Mk 6.46 -*tik* Mt 21.3 -*tvén* Mt 13.36 14.23 15.39

élet ‚Leben‘ Jo 1.4(2) 6.51 11.25 12.50 -*be* Mt 18.8,9 19.17 Mk 9.43, 45 Jo 4.36 -*e* Lk 12.15 -*edben* Lk 16.25 -*et* Mt 19.16,29 Mk 10.17,30 Lk 10.25 Jo 3.15 -*ét* Mk 12.44 Lk 21.4 -*nek* Lk 8.14 Jo 5.29 6.35,48, 50,68 8.12 -*re* Mt 7.14 Jo 12.25

elevé ‚elé-; előre‘, (praef. -adv.) vor-; davor, hervor‘ Mt 8.28 Mk 2.26 Lk 1.17,76 Jo 2.10

eleven ‚elő‘, lebendig‘ Jo 4.10,11 7.38 -*eké* Mt 22.32 Mk 12.27 Lk 20.38 -*en* Lk 10.30 -*te* Mt 27.63

elevenejt ‚megelevenít, életre kelt‘ ‚lebendig machen, beleben‘ Jo 6.63

elevenít l. *elevenejt*

elfeledkez[ik] ‚elfelejt‘ ‚vergeszen‘ -*tek* Mt 16.5 Mk 8.14

elfenyajt[ik] ‚fedd‘ -*ik vala* ‚fuhren (die) an‘ Mk 10.13

elfordejt ‚félrevezet‘ ‚abwendig machen - irreführen, irre, fehl-, ver-, mißleiten, beirren‘ -*atta* Lk 23.2,14

elfordít ‚félrevezet‘ l. *elfordejt*

elfordol (*hátmegé*) ‚hátrafordul‘ ‚sich um-, zurückwenden‘ Jo 20.14

elfordul l. *elfordol*

elfut ‚elszalad; menekül; odafut‘

‚fliehen; entrinnen, flüchten; hinlaufen, hinrennen‘ Jo 10.12,13 -*a* Mk 14.52 Jo 6.15 20.2 -*ának* Mt 8.33 26.56 Mk 5.14 Lk 8.34 -*nak* Jo 10.5 -*notok* Mt 3.7 Lk 3.7 -*ván* Mk 15.36

elhagy ‚verlassen, lassen‘ -*á* Mt 3.15 -*ák* Mk 11.6 -*andja* Mt 5.31,32 19.9 Mk 10.11,12 -*andjuk* Jo 11.48 -*nonk* Mk 10.4 -*notok* Mt 19.8 -*ottat* Mt 5.32 19.9 Lk 16.18 -*ván* Mt 16.4 Mk 8.13 l. még *hagy* vö. *meghagy* *elhajít* l. *levet*

elhaj[ol] ‚félrevonul‘ ‚entweichen; beiseite, sich zur Seite treten‘ -*la* Jo 5.13

elhagy ‚ledob‘ ‚wegwerfen, herab-, hinab-, niederwerfen‘ -*ván* Mk 10.50

elhengerajt ‚elhengerít‘ ‚weg- od. abwälzen‘ -*é* Mt 28.2 -*vén* Mk 16.4 Lk 24.2 Jo 20.1

elhengerít l. *elhengerajt*

elhiml ‚szétoszol, szétszéd‘ ‚auseinandergehen, sich auflösen, sich verlaufen, sich zerstreuen‘ -*essetek* Jo 16.32 -*etnek* Mt 26.31 Mk 14.27 -*ettek* Jo 11.52

elhimt ‚szétszór, elszéleszt; kitölt‘ ‚zer-, ver-, ausstreuen; versprengen‘ -*é* Jo 2.15 -*ett* Lk 1.51 -*i* Jo 10.12

elhitet ‚id., hitet - becsap, megcsal, félrevezet‘ ‚verführen - betrügen, hintergehen, täuschen‘ -*i* Jo 7.12 -*lenöltetek-(é)* Jo 7.47 -*nek* Mt 24.5,11 Mk 13.6 -*re* Mk 13.22 -*tenének* Mt 24.24

elhoz ‚előhoz‘ ‚herbeitragen -

zur Stelle bringen, herbeibringen'
-aték Mt 14.11

eli ,(hebr.) Eli' Mt 27.46(2)

ÉLI „Héli“ ,Eli' -é Lk 3.23

ELIÁKHM „Eliákim“ ,Eliakim'
Mt 1.13 -é Lk 3.30 -ot Mt 1.13

ELIUD ,Eliud' Mt 1.15 -ot Mt 1.14

eljő „megjő, megérkezik; elér-
kezik; jő; odamegy, odajön“ ,kom-
men; ankommen; eintreffen; (hin)-
gehen, (hin)kommen' Jo 4.25,35
-nek Mt 27.64 -tt 17.12 Mt 25.6,10,
19 Mk 9.13 14.41 Jo 11.20 -ttek Mt
28.13 -vend Mk 9.12 Jo 4.25 -vének
Mt 25.11 Lk 14.17 Jo 4.27 -vő Mt
24.39 26.47

eljut „odaér“ ,kommen - ankomen-
men, hinreichen' -ok Jo 5.7

elkezd „kezd“ ,beginnen, anfan-
gen' -ett ,hob an zu sinken' Mt
14.30

elkölt „magára költ“ ,verwenden
- ausgeben, verhaufen, verschwenden'
-öttő Mk 5.26

elközeleg l. *elközelejt*

elközelejt „elközeleg; elérkezik -
közeleg; érkezik“ ,nahe heran-
kommen - herannahen, sich nä-
hern; herbeikommen - ankomen-
men, gelangen, heranrücken, na-
hen' Mt 3.2 4.17 Lk 10.9,11 21.8,
20,28 -ett Mt 21.34

ellen „szemközt; valakivel ellen-
ségesen szemben; átellenben“ ,1.
(postp.) entgegen 2. (adv.pers.) ge-
gen, wieder mich usw. 3. (adv.) ge-
genüber - vis-a-vis 4. (praeef.) ge-
gen' Mt 5.39 Mk 3.6,29 Lk 12.10(2)
Jo 11.47 -be Mk 15.39 -e Mt 12.14

16.18 Mk 3.26 Lk 2.34 -ébe Mt
27.61 Lk 8.26 -ed Mt 5.23 26.62
27.13 Mk 14.60 -ek Mk 6.48 -em
Mt 12.30 -etek Mt 5.11 Mk 11.2
Lk 19.30 -önk Mk 9.40 -tekbe Mt
21.2

ellen(bc)[n] „átellenben“ ,(adv.)
gegenüber' -be Mk 15.39 -ébe Mt
27.61 Lk 8.26 vö. ellen

ellenség ,Feind(c), Widersacher -
Gegner' Mt 13.39 -e Mt 13.25 -ed
Mt 5.25 -eddel Mt 5.25 Lk 12.58
-edet Mt 5.43 -ei Lk 13.17 -emet Lk
19.27 -emtől Lk 18.3 -i Mt 10.36 -id
Lk 19.43 -idet Mt 22.44 Mk 12.36
Lk 20.43 -ink Lk 1.71 -nek Lk 10.19
-önknek Lk 1.74 -tek Lk 21.15 -teket
Mt 5.44 Lk 6.27,35

ellenséges ,(adj.) feindlich' ~ (em-
ber) ,ein Feind → feindlicher
Mensch' Mt 13.28

ellop l. *eluroz*

elme „ész, józan ész; gondolat“
,Vernunft, Verstand; Sinn - Ge-
danke, Hintergedanke' -ddel Mt
22.37 Mk 12.30 Lk 10.27 -'jében
Lk 1.51 -'vel Mk 5.15 12.33 Lk 8.35
elmegy „id., eltávozik; felmegy,
elszakad (vkitől); szegődik vkihez“
,kommen, hinkommen, hingehen;
herauf- od. hinaufgehen; sich
lostrennen; sich verdingen - in
Dienst treten' -ek Mt 8.7 21.30 Lk
14.19 Jo 7.33 -en Mt 8.9 13.44 Lk
7.8 Jo 4.50 -önk Mt 13.28 Jo 21.3
:elmene ~ elméne: elmen -e Mt 9.7
Mk 1.35 Lk 1.23,39 Jo 4.3,28,43
-ék Mt 25.25 Jo 9.11 -endek Jo 14.3

16.7 -ének Mt 2.9 Mk 6.32 Lk 9.56
 Jo 18.6 -ettek Mk 6.33 -jek Jo 16.7
 -ne Mt 8.34 Mk 14.35 Lk 8.37,42
 -nének Mt 25.10 Lk 17.14 -nni Jo
 4.4 11.44 -niek Mt 14.16 Jo 18.8 -t
 Mt 9.9 12.9 13.25 Jo 10.40 11.54
 -tek Mt 2.13 28.11 Lk 7.24 -tenek
 Jo 4.8 11.46 -véjek Mt 11.7 -vén Mt
 9.27 Mk 11.4 Lk 19.36 23.53
 elmeről „elsüllyed” ,versinken
 -nének Lk 5.7
 elmerül l. elmeről
 elmet[sz] „levág” ,abhauen –
 wegschneiden, weghauen’ -öttö Jo
 18.26 -vé Jo 18.10
 elmúl „elkerül; eltávozik” ,vor-
 übergangen, weggehen – vor etw.
 ausweichen, etw. vermeiden, sich
 entfernen’ -a Lk 10.31,32 -t Mt
 15.29
 elmúl(ik) „id., elesik” ,vergehen,
 wegfallen’ -ik Mt 5.18 Lk 21.33
 -nak Mt 24.35 Mk 13.31 -ni Lk
 16.17(2) -t Mk 16.1 -t „esteledik”
 ,die Nacht fällt herein, der Tag ist
 bald dahin’ Mt 14.15 Mk 6.35
 elmúl „elmulaszt, hátrahagy, cser-
 behagy” -játok Lk 11.42
 „elmúlik” l. közbemúl
 elnyel „id., lenyel” ,verschlucken’
 -ítek Mt 23.24
 elnyugod[ik] „lenyugszik, leszáll
 (a nap)” ,untergehen (Sonne)’ -t
 Mk 1.32 Lk 4.40
 eloszt „id., ad” ,ver-, austeilen,
 geben’ -á Jo 6.11 -ja Lk 11.22
 elő „első; elől-, fő-, legszebb-”
 ,(num) erste, vordere; (adv.) vorn,
 voran, vorne; erst, haupt, Haupt-’

Mt 1.25 Mk 9.35 Lk 14.7,18 15.22
 -nek Lk 16.5 Jo 19.32 -vek Mk
 10.31 l. még előnap, előstóla vgl.
 előülő hely, előszék
 elő- „(ígeközöszerű határozószó)
 eléje” ,(prae. – adv. dem.) davor’ l.
 elővet
 előbbi „első” ,(s.) erste (Betrug)’
 -nél Mt 27.64
 előbeli „mint előbb, első” ,erste
 Mal, zuvor’ -eknél Mt 21.36 -knél
 Lk 11.26
 előhoz l. elhoz
 elől „id., elé-” ,(prae. – adv.)
 zuvor- (laufen), -kommen -kel
 „megelőz lat. praecedit” Mt 2.9
 14.22 Mk 6.33 10.32 -múl Mt 21.31
 Mk 6.45,48 11.9 vgl. eleve
 elől „id.” ,(postp.) vor’ Lk 24.31
 elől l. elő, előülő hely
 „elől” l. elvöl
 előlkel l. elől
 előlett „első(született fiú)” ,erster
 (Sohn)’ -et ,und sie gebar ihren
 ersten Sohn’ Lk 2.7 vö. elő, valag-
 megnyitó
 előlmúl l. elől
 előlső „id., előbbi” ,(num.) erste,
 crstere, Erste’ Mt 21.31 -k Mt
 19.30(2) 20.10,16(2) Mk 10.31 Lk
 13.30(2) -kiglen Mt 20.8 -nek Mt
 21.28
 előülő hely l. előülő hely
 elő[m] „elé[m]” ,(adv. pers.)
 vor mir’ -tökbe Mk 14.13 Lk
 22.10 Lk 10.8
 előnapján „első napján” ,am
 ersten Tag’ Mt 28.1 26.17 Mk
 14.12 16.2,9 Lk 24.1 Jo 20.1,19

előntetik „kiontatik (vér)” l. *előntetik*

előr „?sorvégi összevonás=elő- (szö)r „zuvor” Mt 13.30 vö. *előszer* *előstóla* „legszebb ruha” „das beste Kleid” -t „lat. stolam primam” Lk 15.22

előszék „első szék, főszék” „Hauptstz” -eket Mt 23.6 Lk 20.46 -en Mk 12.39 vgl. *elő*

előszer „először” (adv.) erstens; das erste Mal, zuerst, zunächst” Mt 5.24 Mk 3.27 Lk 2.26 Jo 1.41 l. még *előszer* „korán” vö. *előr*

előszer „jó (korán), idejében, jókor” „früh”, lat. (exiit) primo mane” Mt 20.1 vö. *előszer*

először l. *előr* és *előszer*

előtlet(ik) „előntetik – kiontatik, kiömlik”, vergrossen wird – (wird) (hin-, her-) ausfließen” -ett Mt 23.35 Lk 11.50 -ik Mt 9.17 26.28 Mk 2.22 Lk 5.37

előtt „id.; szemük láttára” „1. (postp.) vor 2. (adv.pers.) vor mir, dir usw.” Mt 5.16,24 Mk 1.2,24 Lk 1.6,8,15,17,19,76 Jo 10.4 -ed Mt 6.2 Mk 1.2 Lk 10.21 15.18,21 -etek Mt 5.12 Lk 23.14 -ő Mt 27.29 Mk 7.25 Lk 14.2 23.12 -ők Mt 17.2 Mk 9.2 Lk 9.45

előttem l. még *énelőttem*

előülő hely „főhely” „Hauptstz” -eken Mk 12.39 -eket Mt 23.6 Lk 14.7 20.46 vö. *elő*

elővető „elsőnek vetett (kenyér) – szentelt (kenyér)” „Schaubrot”, lat. quomodo intravit in domum Dei

et panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere” Mt 12.4

„előz” l. *elől kel*

elragad „id., elkap” „(hin)wegreißen, erhaschen” -ja Mt 13.19 Jo 10.12

elragadoz „elrabol” „rauben” -hatja Mt 12.29

elrejt „id., rejt; (kovászt) elegyít; eltűnik; eltitkol”, verborgen; vermengen (Scuerteig); verb (arg sich) orgen; (d. Rede war ihnen) verborgen” Mt 13.33 Lk 13.21 -é Mt 25.18 Jo 8.59 12.36 -em Mt 25.25 -ett Lk 18.34 -ett Mk 4.22 -etted Mt 11.25 Lk 10.21 -ettek Lk 19.42 -i Mt 13.44

„elsorvad” l. *megaszlik*

első l. *elő*

„elsülyed” l. *elmeröl*

„elszárad” l. *megaszlik*

elszunyadoz[ik] „elszunnyad” „wurde/n sie schläfrig – einschlimmern” -ának Mt 25.5

„eltávolít” l. *levet*

eltávozt[ik] „id.; megfoszt(at) Lk 16.4 „sich entfernen, fort weggehen; (von dem Amt) gesetzt werden” -ának Lk 9.33 -ék Mk 1.42 Lk 4.13 5.13 22.41 -janak Lk 21.21 -nak Lk 8.13 -nék Mk 5.17 -tassék Mt 16.22 -tatandom Lk 16.4 -tatnd Lk 5.3 -tatnotok Lk 21.36

„eltávozik” l. *elváltozt*[ik]

eltékoz[ol] „id.” „verschwenden, vergeuden” -lotta Lk 15.13 16.1

eltemet „id.” „beerdigen” -ék Mt 14.12 -endőnek Mt 26.12 -nem Lk 9.59 -niek Jo 19.40

eltemetet ‚Begräbnis‘ -ben Mk 14.8 -emnek Jo 12.7

„elterjed” ‚verbreiten‘ l. kihir-
hev(ik), kikel

eltévedh[ik] ‚id.‘ ‚verirren‘ -en-
dik Mt 18.12 -ett Mt 18.12 -ték Mt
10.6 15.24

eltévehendik l. eltévedh[ik]

eltűnik l. elenyész[ik]

eluroz ‚ellop” ‚stehlen‘ -ják Mt
6.19 27.64 -ták Mt 28.13

elvág ‚levág” ‚abheben; abhauen‘
-á Mt 26.51 Mk 14.47 Lk 22.50

elválaszt ‚kiválaszt” ‚scheiden;
auslesen, ausschließen, selektieren‘
-ják Mt 13.49

elvál[ik] ‚scheiden, trennen‘ -ék
Lk 1.38

elváltoz[ik] ‚eltávozik, megdi-
csőül” ‚verklären‘ -taték (lat. trans-
figuratus est) Mk 9.2

elve ‚elé, túl lat. trans.” ‚(postp.)
jenseits, über‘ Mt 8.28 Mk 5.1,21
Lk 8.22,40 Jo 6.17

elvely (-ed, -en) l. elvesz - el-
vész

elvesz - elvesz: ‚id.; levesz; el-
kárhozik; felvi[sz]” ‚(weg-)neh-
men; herunternehmen; verdammt
werden; sich verklären‘ :elvely: -ed
Jo 17.15 -en Mk 13.15 :elven: -né Jo
19.38 -ni Lk 1.25 :elvesz - elvesz:
Jo 6.27 -ek Lk 15.17 -em Jo 20.15
-eniek Lk 19.47 -esse Lk 9.25 -essen
Jo 10.10 -ett Mt 18.11 Lk 11.51
15.4,6,24,32 19.10 -i Mk 4.15 Lk
6.29,30 11.22 16.3 Jo 1.29 15.2 -ik
Jo 11.48 -jen Mt 5.29,30 18.14 -nek
Mt 9.17 Mk 2.22 Lk 5.37 -önk Mk

4.38 8.25 Lk 8.24 -te Lk 17.27,29
-té Mt 22.7 -tek Lk 13.3,5 -tend Lk
15.4 -tendi Mt 10.39 16.25 Mk 8.35
Lk 9.24 -tené Mk 9.22 -tened Mk
1.24 Lk 4.34 -tenék Mt 12.14 Mk
3.6 -tének Mt 27.20 -teni Mt 2.13
Mk 3.4 Lk 6.9 9.56 -tettem Lk
15.9 -thetnék Mk 11.18 -ti Mt 10.39
Mk 8.35 Lk 9.24 Jo 12.25 :elvetet:
-ék Mk 16.19 -ik Mt 9.15 Mk 2.20,
21 Lk 5.35 8.18 -nének Jo 19.31 :el-
vev: -é Jo 19.38 -ék Jo 11.41 vö.
elvö[sz]

„elvesz” l. elvö[sz]

elvet ‚id.” ‚(aus)säen‘ -ette Lk 8.5
-ni Lk 8.5

elvétel ‚felvitet, megdicsőülés”
‚Verklärung‘ -ének Lk 9.51

elvi[sz] ‚id.; vezet” ‚führen,
wegbringen‘ -vék Mt 27.2,31 Mk
14.35 Jo 9.31 vö. :elvetet:

„elvisz” l. elvö[sz]

elvisz ‚felvisz” l. :elvetet:

elvöl ‚elöl, túlról lat. trans.”
‚(postp. abl. - loc.) jenseits, vor
dem, vorm’ Mt 4.15,25 Mk 3.8 Jo
1.28 3.26

elvö[sz] ‚elvisz; elvisz, elsodor”
‚wegnehmen; hinwegreißen‘ -’n
Mt 24.39 -tték Jo 20.2,13 -tő Mt
8.17 vö. elvesz - elvesz

ELZSÉBET ‚Erzsébet” ‚Elisabeth’
Lk 1.7 -nek Lk 1.57 vö. Erzsébet
EMANUEL ‚Immanuel” ‚Imma-
nuel’ -nek Mt 1.23

EMAUS ‚Emmaus” ‚Emmaus’ Lk
24.13

EMMAUS l. Emaus

ember ‚id.; férfi; férj; nép, nép-

ség" ‚Mensch; Mann; Gemahl; Volk' Mt 4.4 Mk 1.23 Lk 2.25(2)
 Jo 1.6 -ben Lk 23.4,14 Jo 2.25 -böl
 Mt 12.43 Mk 1.25 Lk 8.29,33 11.24
 -ek Mt 5.11,16 Mk 8.9 Lk 1.25 Jo
 3.19 -eké Mt 16.23 Mk 8.33 -ekért
 Mk 2.27 -eket Mt 5.19 Mk 8.24 Lk
 5.10 11.46 -ekkel Lk 12.36 -eknek
 Mt 4.19 Mk 1.17 Lk 9.44 Jo 4.28
 -eknél Mt 19.26 Mk 10.27 Lk 2.52
 13.4 16.15 -ektől Mt 5.13 Mk 11.32
 Lk 20.4,6 Jo 5.41 -en Mk 7.15,18
 -em Jo 5.7 -hez Mt 7.24 13.24,45,52
 20.1 22.2 Lk 19.7 -in Mt 24.45 -nek
 Mt 10.23,36 Mk 2.2,10,27 Lk 5.20
 Jo 1.4,51 -nél Lk 18.27 -rel Lk 6.48,
 49 -ről Jo 2.25 -t Mt 9.9,32 Mk
 1.15,20(2),23 Lk 7.25 Jo 1.9 -től Jo
 5.34
 Emberfia ‚Menschensohn' -'nak
 Lk 17.22,26
 emberöldölő ‚gyilkos" l. ember-
 öldökő
 emberöldökő ‚gyilkos" ‚Mörder'
 -ket Mt 22.7 Jo 8.44
 emel ,(er)heben' -i Jo 13.18 -jétek
 Lk 21.28 Jo 4.35 -vén Jo 17.1 vö.
 kiemeli
 emel l. kiemel
 emelked[ik] ‚steigen' -netek Lk
 12.29
 emerejtet ‚lealázat" ‚demütigen;
 herab-, entwürdigend' -el Lk 10.15
 ‚emiatt" l. erről
 em[ik] ‚szopik" ‚saugen' -etnek
 Lk 23.29 -tél Lk 11.27
 emlékez[ik] ‚id.; megemlít"
 ‚sich erinnern; erwähnen' Jo 16.21
 -jél Lk 16.25 23.42 -jétek Lk 24.6

Jo 15.20 -tek Mt 16.9 Mk 8.18
 emlékezet ‚Gedächtnis' -emre Lk
 22.19
 emlő ‚mellbimbó" ‚Brust' -k Lk
 11.27 23.29
 emő ‚csecsemő" ‚Säugling' -knek
 Mt 21.16
 EMRE ‚Imre" ‚Emerich' Jo 21.
 en ‚fine" ‚nun wohl' Lk 13.16
 én ,(pron.pers.) ich' Mt 2.6,8,15
 Mk 1.2,(2)7,8,11(2),17 Lk 1.18(2),
 19,20,25,43,44(2),46,47(2) Jo 1.20,
 23,26,31(2),33,34
 énalattam ‚uralom, hatalmam
 alatt (van) lat. habens sub me" ‚ha-
 be unter mir' Lk 7.8
 énbennem ‚id.; ellenem, hozzám,
 énvelem" ‚(adv.pers.) in mir; ge-
 gen od. wieder mich; zu mir; mit
 mir' Mt 18.21,29 Mk 14.6,27,29
 Lk 7.23 Jo 6.56 l. még mübenemök,
 őbennek, tübennetek
 énbélem ‚énbennem" ‚(adv.pers.)
 in mir' Mt 18.6 Mk 9.42 Jo 6.35,47
 7.38
 encsenia ‚templomszentelés ünne-
 pe" ‚Tempelweihe' -'k (lat. Encae-
 nia) Jo 10.22
 ének ‚id.; zene" ‚Lied, Gesang;
 Musik' -et: Mt 11.17 Lk 7.32
 ének(el) ‚id.; zenél; kukorékol"
 ‚singen; vorspielen, spielen - mu-
 sizieren; krähen' -el Jo 13.38 -lénk
 Mt 11.17(2) -lettönk Lk 7.32 vö.
 igrec
 énellennem ‚id." ‚(adv.pers.) ge-
 gen od. wider mich' Lk 11.23 Jo
 13.18 19.11
 énelőttem ‚id." ‚(adv.pers.) vor

mir' Lk 4.7 19.27 Jo 1.15 1.15(2),27, 30(2) 5-7

enenmagam „egyedül; magam, énmagam” (adv.) alleine; (pron. refl. selbst, selber' Jo 8.16 16.32 -at Jo 8.54 -nak Jo 16.32 -tól Jo 7.17 vö. *maga, műnagunk, őmagok temagad, tümagatok*

enentöllem „énmagamtól, magamtól” (pron.pers. refl.) von mir selbst' Jo 7.28 8.28,42 10.18 12.49 14.10 vö. *őtöllő, tetölled, tütölletek*

énértem „id.” (adv.pers.) für od. um mich; meinenthalben' Lk 9.24 Jo 6.57 18.36 vö. *értem*

énértem „id.” (adv.pers.) für od. um mich; meinenthalben' Mt 5.11 10.18,39 Mk 10.29 Jo 12.30 vö. *értem*, l. még *énértem*

enged „engedelmeskedik; id., r észes vmiben, hagy, ráhagy” ‚gehörchen; nicht widerstehen; erlauben, gestatten, zulassen' Lk 8.33 17.6 -e Jo 19.33 -ett Lk 23.51 -jed Mt 7.4 -nek Mt 8.27 Mk 1.27 4.41 Lk 8.25 -te Mt 19.8

engemet (pron.pers. acc.) mich' Mt 4.9 Mk 1.40 Lk 1.48 Jo 1.33

„engemet” l. (*én*)*hozjám* Lk 11.7 *énhozjám* „énhozzám, hozzám” (adv.pers.) zu mir' Mt 3.14 Mk 10.14 Lk 1.43 Jo 5.40 vgl. *hozjá, őhozjá, tehozjád, tuhozjátok*

énhozzám l. *énhozjám*

énmagam „magam, egyedül” (pron.pers. refl. adv.) selbst, selber; allein' Lk 24.39 -at Lk 7.7 10.40 14.21 17.19 vgl. *műmagonk, őnma-*

ga, temagad, tümagatok s. noch *enenmagam*

„énmagamtól” l. *enentöllem*
enn (-ed, -ék, -em, -ének, -etek, -i, -iek) l. *esz(ik)*

énnálmánkül „nélkülém” ‚ohne mich' Jo 15.5

ennek (adv.dem. - pron.poss.) dem; diesem, dieser' Mt 8.9 Mk 6.2 Lk 7.8 Jo 10.3 l. még *ennek utána*
énnekem (pron.pers.) mir' Mt 2.8 Mk 5.7,9 Lk 1.3 Jo 1.33 vgl. *műnekönk, nekik, teneked, tínektek, őnekik*

ennek utána „ezután” (adv.) danach, hernach; darauf' Mt 4.17 Mk 4.17 Lk 7.11 Jo 2.12 vö. *ennck*

ennivaló ‚zu essen - Proviant, zum Essen' Lk 24.41

ENOK „Enok” (lat. Henoch) Henoch' -é Lk 3.37

ÉNON „Énon”, „Ānon” -ban Jo 3.23

ÉNOS „(lat. Henos) Énos” ‚Enos' -é Lk 3.38

énrajtam „énvelem” (adv.pers.) mit mir' Mt 26.10 l. még *énrajtaz*
énrajtaz (sic) „énrajtam - miattam” (adv.pers.) meinentwegen' Lk 23.28 l. még *énrajtam*

énrám l. *énrejám*

énrejám „rám” (adv.pers.) auf od. an mich' Lk 4.18 22.53 vgl. *műrejáuk, őrejáuk, rejáuk, túrejáuk*
énrólam l. *énrollam*

énrollam „rólam” (adv.pers.) Mk 9.39 Lk 23.42 24.44 Jo 5.31 vö. *őrolla, rolla, terollad, tírollatok*
éntölem l. *éntöllem*

éntöllem „tölem“ (adv.pers.) von mir; meinenthalben' Mt 7.23 Mk 6.22 Lk 5.8 Jo 4.9 vö. *ötöllük, tetöled, tölled, tütölletek*

énutánam l. *énutánmam*

énutánmam „utánam, mögém“ (adv.pers.) hinter od. nach mir' Lk 9.23 14.27 Jo 1.15,27,30 vgl. *őutánna, utánna*

énvelem „velem“ (adv.pers.) mit mir' Mt 12.30(2) Mk 14.18,20,34 Lk 11.7,23(2) Jo 8.29 vö. *ővele*

„énvelem“ l. *énrajtam*

enyé(m) (pron.poss.) es ist mein; der, die, das meine' -*ím* Lk 15.31 16.15 17.10 -*m* Mt 25.27 Jo 7.16 14.24 -*mből* Jo 16.14,15

ennye „ennyi“ (pron.dem.) so viel /wie das hier; so viel' Mt 8.10 15.33 Jo 14.9 l. még *ezemnye*

ennyi l. *ennye, ezemnye*

enyő (suff.) l. *derhenyő, verhenyő epe* ‚Galle‘ Mt 27.34

ér „valamivel megelégzik“ ‚sich begnügen‘ -*ed* Mt 16.23

érc „péncz lat. aēs=(öntvény) érc“ ‚Geld – [heute: Erz]‘ -*eket* Jo 2.15 -*et* Mk 6.8 12.41

ércnemő „ércnemű – rézedény“ ‚Kupfergefäß‘ -*veké* Mk 7.4

ércnemű l. *ércnemő*

érdem ‚id.; bér, jutalom‘ ‚Verdienst, Vorzug; Lohn‘ -*eket* Mt 6.2 6.5,16 20.8 -*ének* Lk 10.7 -*ét* Mt 5.46 6.1 10.41(2),42 Mk 9.41 Jo 4.36 -*tek* Mt 5.12 Lk 6.23,35

ered ‚id., indul, megy, távozik‘ ‚gehen, sich entfernen‘ -*ett* Mt 21.33 25.14 Mk 12.1 13.34 Jo 12.19

-*j* Jo 7.3 -*jetek* Lk 10.3 -*jönk* Mt 26.46 Mk 14.42 Jo 14.31 -*vén* Lk 9.52 l. még *kiered*

eresz(t) ‚id., küld, bocsájt; (bele-)vet; tölt‘ ‚lassen, nachgeben, schicken, entsenden, entlassen; herein- od. hineinwerfen; füllen, gießen‘ -*d* Mt 14.15 15.23 Mk 6.36 Lk 9.12 23.18 -*ihh* Mt 8.31 Mk 5.12 -*je* Mt 9.38 Lk 10.2 Jo 8.7 -*jed* Mt 4.6 Lk 4.9 16.24,27 Jo 18.11 20.27 -*jek* Lk 13.8 -*jél* Mt 8.21 -*jem* Mk 15.9 Jo 18.39 -*jen* Jo 5.7 -*jétek* Mt 7.6 22.13 25.30 Jo 21.6 -*sz* Lk 9.59,61 -*t* Mk 2.22 Lk 5.37 12.58 Jo 14.26 -*te* Mt 27.9 Mk 5.37 11.1 12.4,5,42 14.13 Lk 8.51 Jo 7.30,44 -*té* Mt 10.5 Mk 5.19 Lk 7.3 Jo 18.24 -*tek* Mt 23.34 Lk 11.49 Jo 15.26 -*ték* Jo 21.6 -*telek* Lk 10.3 -*tem* Mt 11.10 Mk 1.2 Lk 7.27 Jo 16.7 -*tendek* Jo 13.20 -*tendem* Jo 20.25(2) -*tendő* Lk 5.38 -*tené* Mk 3.14 15.11 Lk 8.32 -*tenetned* Mk 9.47 -*tenem* Mt 10.34(2) Lk 12.49,51 -*tének* Mt 14.35 Lk 20.20 23.34 24.45 Jo 7.32 11.3 -*tenék* Mk 3.31 -*tened* Mt 18.8,9 Mk 9.45 -*teni* Mt 15.26 Mk 2.22 6.7 12.5 20.12,19 -*tenők* Mt 27.6 -*tessék* Mt 5.29 -*tessél* Mt 5.25 -*tetek* Jo 5.33 -*teték* Lk 1.26 -*tetet* Lk 21.2 -*tetett* Lk 4.26 -*tetik* Mt 3.10 6.30 Mk 4.37 Lk 3.9 Jo 15.6 -*tetlek* Jo 20.21 -*tetned* Mk 9.43 -*tetnek* Jo 9.7 -*tetnék* Mk 9.42 -*tetni* Mk 11.23 -*tett* Mt 10.40 Mk 9.37 Lk 1.53 Jo 1.6,33 -*tette* Mt 22.3 Mk 12.2 Lk 10.1 Jo 3.17 -*tettek* Mt 23.37 Mk 12.43,44 Lk 7.10 Jo 1.19, 24 -*tették* Lk 21.4 -*tettél* Jo 11.42

17.3,8,18,21,23,25 -tettelek Lk 22.35
Jo 4.38 -tettem Lk 1.19 4.43 Jo 3.28
17.18 -tettének Lk 19.14 Jo 1.22 -ti
Mt 9.16 13.41 Mk 4.29 Lk 5.36 -tik
Mt 13.42,50 22.50 Mk 11.3 Lk 21.1
-tlek Mt 10.16 -tnék Mt 9.17(2) Mk
12.13 -tvéjek Mk 1.16 -tvén Mt 2.8,
16 Mk 6.27 Lk 14.32

érettem l. *énérettem*

ér[ez] „megérez” „fühlen, empfinden” -zé Mk 5.29

ERÓDES (sic) „Heródes” ‚Herodes’ Mk 6.20 vö. *Heródes*

eródiános „Heródes-párti” ‚Herodes Leuten’ -ok Mk 12.13 -okkal
Mt 22.16

erő „id.; hatalom, erőszak” ‚Kraft, Stärke, Gewalt’ -ddel Lk 10.27 -t Mt 11.12 -vel Mt 11.12 Mk 12.33

erőköd[ik] „erőködik, igyekeznek” ‚streben’ -jél ‚mühe dich’ Lk 12.58 -jetelek ‚ringet danach’ Lk 13.24

erőlte[t] „kényszerít” -ssed ‚nöti-ge sie’ Lk 14.23

erős „id.; hatalmas, nagy” ‚(adj.) kräftig, stark; mächtig, gewaltig, groß’ Mt 7.25 Lk 6.48 11.21 -b Mt 3.11 Lk 3.16 11.22 -ben Mk 1.7

erős „hatalmas” ‚(sub.) Mächtige, Gewaltige’ -nek Mt 12.29 Mk 3.27 -t Mt 12.29 Mk 3.27

erősejt „erősít; tátong (szakadék)” ‚stärken; klaffen’ -é Lk 9.51 -ett Lk 16.26

erősít l. *erősejt*

erőtlenység l. *létezet*

erre „id.; azért” ‚(adv.) darauf, daher’ Lk 14.6 Jo 12.18

erről „emiatt, id. (arról)” ‚(adv.) deshalb, darum, deswegen’ Jo 6.61 16.19

erszény „id.” ‚Geldbeutel’ -i Jo 12.6 13.29

ért „id., vél” ‚verstehen, meinen’ -ed Mt 17.27 Mk 8.33 -em Mt 16.25 17.27 Mk 8.35 -enek Mt 13.13 -enének Mt 13.15 -etek Mk 4.13 -ettek Mk 6.52 -ették Lk 2.50 -ette- nek Lk 18.34 -ették-e Mt 13.51 -i Mt 13.19,23 -ik Mk 9.32,45 18.34 -itek Mt 13.14 15.17 Mk 7.18 8.17, 21 -se Mt 24.15 Mk 13.14 -senek Mk 4.12 Lk 8.10 Jo 12.40 -setek Mt 11.50 -sétek Mk 7.14

értelem „id.” ‚Verstand’ Mt 15.16 -mel Mk 12.33 :*értelmeket*: Lk 24.45

értelm l. *értelem*

értem l. *énérettem, énérttem, tüé-rtetek*

ERZSÉBET ‚Elisabeth’ Lk 1.5,13,24, 36,41(2) -nek Lk 1.40 vö. *Elzsebét*
es „eskü” ‚Eid’ -edet Mt 5.33 -ért Mk 6.26 -ével Mt 14.7 26.72 -ről Lk 1.73 vö. *esked, esküd*

es „is” ‚(adv. - conj. - modif. emph.) auch, ebenfalls, gleichfalls, sowohl, sogar’ Mt 2.8 Mk 2.27 Lk 1.35 Jo 3.32

és ‚(conj.) und’ % előfordul Mt 12.76, Mk 10.93, Lk 15.83, Jo 8.41 esetben %

es[ő] ‚Regen, Niederschlag’ Lk 12.54

es(ik) „lefelé hull, zuhan; id.; vmit hullat” ‚fallen, stürzen; regnen; fallen lassen’ -e Lk 17.29 -ék

Mt 26.39 Mk 4.7,8 Lk 1.12 Jo 11.32
 -endik Mt 12.11 21.44(2) Lk 14.5
 20.18(2) -ének Mt 13 7,8 17 6 Jo
 18 6 -ett Mt 7 25 Mk 4.4,5 Lk 8.5,
 6,7,8,12 10.36 13 4 -ik Mt 10.29
 15.14 17.15 -nek Mt 14.9 15.27 Lk
 6.39 21.24 -setek Lk 23.30 -tenek Mt
 13.4,5 Lk 8.13,14 -vén Jo 12.24
 esik l. leesik
 eske(szik) ,schwören' -djél Mt
 5.33,36 -djetek Mt 5.34 -ndik Mt
 23.16,18(2) -nmi Mt 26.74 Mk 14.71
 -szék Mt 23.16,20,21(2),22(2) -szik
 Mt 23.20 vgl. esköd[ik]
 esköd[ik] ,schwören' -t Lk 1.73
 vgl. eske(szik)
 eskü l. es
 esküszik l. eske[szik], esköd[ik]
 esmég ,ismét; továbbá, még;
 szintén' ,(adv.) weiter, nochmals,
 ferner; noch; gleichfalls' Mt 4.7,8
 Mk 2.1,13,23 Lk 13.20 Jo 1.35
 esmer ,tud; ismer [i]; tudja, kicso-
 da, micsoda, milyen; tapasztalatot
 szerez vkiről, vmiről; (nemileg) kö-
 zösül vkivel; észrevesz' ,wissen,
 kennen; etwas erkennen, kennen-
 lernen; den Beischlaf vollziehen,
 sich begatten; bemerken, wahrneh-
 men' -é Mt 1.25 -ed Mk 10.19 Lk
 18.20 -ék Mt 24.39 Lk 1.34 2.43
 Jo 8.27 12.16 21.4 -em Mk 14.71
 -etes (vala) Jo 18.15,16 -itek Mt 7.16,
 20 Mk 8.17,43 -jenek Jo 17.3 -jétek
 Mt 24.32 Mk 13.28 -lek Jo 5.42 -né
 Jo 2.24 -nek Jo 13.35 -nék Lk 24.16
 -őí Lk 23.49 -ők Lk 2.44 -t Jo 7.49
 17.25 -te Mt 11.27(2) 26.72,74 Lk
 10.22 Jo 1.10 -ted Lk 19.44 24.18

-tedet ,(zinf.s.)' Lk 22.34 -ték Mt
 17.12 Jo 10.5,6 16.3 -tél Jo 1.48
 -telek Mt 7.23 -tem Mk 14.68 Lk
 22.57 Jo 8.55 -tetek Jo 14.9 -tétek
 Lk 12.56 Jo 8.55 -tetik (meg) Mt
 12.33 Lk 6.44 8.17 -tük Jo 6.42 l.
 még megesmer
 esmer[e]t ,ismerés' ,Erkennung'
 -edet Lk 22.34
 eső l. kéneső Lk 17.29
 „eső” l. es
 est ,id.' ,Abend' -eg „-ig” Mt
 20.6 -in Mt 28.1
 este l. est, estve
 „esteledik” l. elmúl
 „estig” l. est(eg)
 esti (pénzbe) „tíz pénz lat. ex
 denario diurno” ,Silbergroschen;
 Groschen' Mt 20.2,13
 estve „este” ,(adv.) abends, am
 Abend' Mt 8.16 14.15,23 Mk 1.32
 Jo 6.16
 „ész” l. elme
 eszerint ,id., ekképpen, ekként'
 ,(adv. dem.) ,auf diese Weise' Lk
 6.23 17.30 vö. ez(ek szerint) Lk
 6.26
 e(szik) „étkezik; felemészt, felél;
 emészt (átvitt ért.) - gyötör” ,essen;
 aufzerren, verbrauchen; an je-
 mandem od. einer Sache zehen,
 zerfressen' -gyék Mk 11.14 -gyél Lk
 12.19 17.8 Jo 4.31 -gyem Mk 14.14
 Lk 17.8 22.11 -gyenek Mk 6.36 8.2
 Jo 6.5 -gyetek Mt 6.25 Lk 12.22,29
 22.30 -gyétek Mt 26.26 Lk 10.8,10
 -gyönk Lk 15.23 22.8 -hetnének Mk
 3.20 -jendik Jo 6.50,51 -jenditek Jo
 6.53 -jendő Jo 4.32 -med Mk 14.12

-nnék Mk 2.15,16 Lk 7.36,37 24.30
-nnem Mt 25.35,42 Lk 22.15 -nné-
nek Mt 26.21 -nnetek Jo 21.5 -nni
Mk 5.43 7.2 Lk 8.55 12.45 14.1
Jo 4.33 -nniek Mt 12.1 Mk 6.31,
37(2) Lk 9.13(2) Jo 6.31 -szek Mt
24.49 Mk 2.16 14.18 Lk 5.30 -szem
Lk 22.16 -szi Jo 6.54,56,58 -szik Mt
9.11 Mk 1.6 Lk 14.15 Jo 6.57 -sznek
Mt 9.10 15.2,27 Mk 2.15 Lk 5.33
-szönk Mt 6.31 -vélk Lk 22.14 -vén
Mt 11.18,19 Mk 14.22 Lk 7.33,34
10.7 -vők Mt 24.38 Lk 5.29 14.10,15
Jo 12.2 13.28 21.12 -vőkért Mk 6.26
-vöket Mt 22.11 -vöknek Mt 14.21
Mk 14.18 Mk 6.22 vö. ö[szik]

esztend(ő), Jahr' -ei Mk 5.42 Lk
2.42 8.42 -eiben Jo 21. K -eiglen Lk
2.37 -eje Lk 13.7 -ejében Lk 3.1
-ejeket Mt 2.16 -ejét Lk 4.19 -őben
Lk 13.8 -ők Lk 2.41 -őkben Lk 2.36
4.25 12.19 15.29 Jo 2.20 -őkötől Mt
9.20 -őt Lk 3.23 Jo 5.5 8.57 -ötől Mk
5.25 Lk 8.43 13.11,16

ét(ek), Speise, Futter' -ek Mt 6.25
Lk 12.23 Jo 6.55 -ke Mt 3.4,11 -ke-
ket Mk 6.36 7.19 Lk 9.12 Jo 6.27
-kem Jo 4.32,34 -kének Mt 10.10
-ket Mt 14.15 24.45 Jo 4.8 vö. étel

étel, Spiese, Essen' Mt 15.20 Mk
14.1 -nek Mt 26.17 Mk 14.12 Lk
22.7 -t Mt 26.18 vö. ét(ek)

etet, „enni ad, táplál”, jm. zu essen
geben, füttern' -i Lk 12.24 -tönk Mt
25.37

etnikos, „vámszedő lat. ethnicus”
,Zöllner' Mt 18.17 -ok Mt 5.47 6.7

ettől, (pron.dem.adj.) von diesem
od. dieser' Jo 15.13

ettől fogva, (adv.dem.) von hier
angefangen, von nun an, von die-
ser Zeit an' Lk 5.10 -'n Lk 22.16,69
Jo 6.66 s. noch fogva(n)

evangéliom „evangélium” ,eines
der vier Bücher des Neuen Testa-
ments über das Leben Jesu; für den
Gottesdienst vorgeschriebener Ab-
schnitt aus den Evangelien, Freun-
denbotschaft von der Gnade Got-
tes in Jesus Christus' Mt 26.13 Mk
14.19 -a Mt 24.14 -ának Mk 1.1
-át Mt 4.23 9.35 Mk 1.14 -ért Mk
8.35 10.29 -onnak Mk 1.15 13.10 -ot
Mk 16.15

evangélium l. evangéliom

evangelizál „az evangéliumot hir-
deti” ,das Evangelium verkün-
digen' -atta Lk 20.1 -uom Lk
1.19 4.18,43 -ok Lk 2.10 -tatnak Mt
11.5 Lk 7.22 -tatott Lk 16.16 -atta
Lk 20.1 -ván Lk 8.1 9.6

evez ,rudern' -ettek Lk 8.23 -tek
Jo 6.19 s. noch kievez Lk 8.26

evezet „evezés” ,Rudern' -tel Mk
6.48 Jo 21.8

evő (-k, -kért, -ket, -knek), (ppr.
s.) l. eszik

ez, (pron.dem.) der, die, das;
(art.def.) dieser, diese, dieses od.
der, die, das' Mt 1.20 Mk 1.15,27(2)
Lk 1.1 Jo 1.2 -ek Mt 6.29 Mk 4.15
Lk 1.20 Jo 1.28 -ekben Lk 13.14
18.34 Jo 5.3 -eken Jo 6.2 -eket Mt
6.32 Mk 8.4 Lk 1.19 Jo 2.16,22
-ekhez Mk 7.8,13 -eknek Mt 24.6
Mk 13.7 Lk 12.16 Jo 6.7 -ekről Mt
8.33 Lk 2.18 Jo 21.24 -ektől Mt
5.37 Mk 12.31 Lk 9.36 Jo 1.50 -t

Mt 8.9,10 Mk 1.42 Lk 3.20 Jo 2.11, 18

EZEKIÁS „Ezékiás” ,Hiskia lat. Ezechias’ Mt 1.10-t Mt 1.9

ezekek után (adv.) ?danach, hernach, hiernach’ Lk 10.1 17.8 vö. ennek utána

ezenne „ilyen” (pron.dem.) solcher, solche od. solches’ Lk 7.9

ezenye „ennyi” (pron.dem.) so viel’ Lk 15.29 Jo 12.37 -iek Jo 6.9-n Jo 21.11

ezer: ,tausend’ Mt 5.41 Jo 21.K -(monnal négyszer) ~ „mintegy négyezer” Mk 8.9 -(négyezer) ~ Mt 15.38 16.10 Mk 8.20 -(ötszer) ~ Mt 14.21 16.9 Mk 6.44 8.9 9.14 -(ötszer) ezren Jo 6.10 -(két) ~ iglen Mk 5.13 -(hússzer) ~ rel Lk 14.31 -(tízszer) ~ rel Lk 14.31

ezért „id., azért” (adv.dem.) deshalb, deswegen’ Mt 6.33 19.5 Mk 10.7 Lk 1.48 Jo 6.30

EZRO(N) „Esrom lat. Esron” ,Hezron’ -m Mt 1.3 -mot Mt 1.3 -né Lk 3.33

ezután l. ennek utána, ezek után ezüst „id.” (attr.) Silber’ Mt 26.15 27.3,5,6,9

ezüst ,Silber’ Mt 10.9

F

fa ,Baum, Obstbaum; Holz’ Mt 3.10(2) 7.17(2) Lk 3.9 6.43(2),44 -’ban Lk 23.31 -’ja Mt 13.32 Mk 4.32 Lk 13.19 -’kat Mk 8.24 Lk

21.29 -’król Mt 21.8 Mk 11.8 -’nak Lk 3.9 -’t Mt 12.20,33(2)

fajzat „faj → betegség” ,Art → Krankheit’ -(e) ~ Mk 9.29

FÁLAH „Fálek lat. Phaleg” Lk 3.35

fáklya ,Fackel’ -’kkal Mk 14.48 Jo 18.3

FÁLAH „Fálek lat. Phaleg” Lk 3.35 falat ,Bissen’ Jo 13.27,30

faldokló „nagyétkű” ,ein Fresser’ -(im) ~ ember Mt 11.19 Lk 7.34

falu ,Dorf’ -ba Mt 26.36 Mk 16.12 -balól (sic.) Mk 15.21 -ból Mt 27.32 -jába Mt 22.5 Lk 15.15 -kba Mk 1.38 6.36,56 Lk 9.12 -kban Lk 8.34 -t Lk 14.18

FÁMUEL „Fánuel lat. Phanuel” ,Phanuel’ Lk 2.36

farsok „csípő, derék” ,Hüfte, Kreuz’ -tok 12.35

FÁRES „id.” ,Perez’ Mt 1.3 -é Lk 3.33 -t 1.3

farkas ,Wolf’ Jo 10.12 -ok Mt 7.15 10.16 -oknak Lk 10.3 -t Jo 10.12

fazekas l. fazokas

fazokas ,Töpfer’ -nak Mt 27.7,10 fe „fej” l. :fe[je]

fed „id.” ,decken’ -(meg ne) -dssenek Jo 3.20 -(nem) ~ i be Lk 8.16 s. noch befed

fed ,rügen’ l. fedd

fedd „id., megdorgál” ,imperativ: rügen’ Mt 18.15 Lk 19.39

:fedjed: (meg) Lk 17.3 vö. fegy s. noch megfedd

„fedd” l. elfenyajt, megfedd vö. szidalmaz

fedelm „uralkodó, kormányzó;

főpap; fejedelemség" ,Landpfleger, Herrscher; Hochepriester; Fürstentum' Mt 27.15,27 -e Mt 26.3,51, 58,59,63 Mk 2.26 14.47, 60,63 -ek Mt 21.15,23 Mk 10.42 Lk 19.2 Jo 3.1 -ekét Mt 2.4 -eknek Mt 28.11 Mk 6.21 -ektől Mt 26.47 -ének Mk 1.44 5.38 Lk 14.1 -hez Lk 12.58 -i Mt 20.25 26.3 27.41,62 Mk 11.18, 27 14.55 15.1,3,11 -iben Mt 2.6 -ihez Mt 26.14,57 -inek Mk 10.33 -itől Mk 8.31 -től Mt 28.14 Lk 2.2 vö. *fejedel[e]m, herceg*
fedelmked[ik] „uralkodik” ,herrschen' -niek Mk 10.42 vö. *ország, uralkodik, hatalmaz*
fedez „betakar, elfed” ,decken' -étek Mt 25.43 -jetek Lk 23.30 -önk Mt 6.31 -tetett Mt 6.29
fedezet „rejtett dolog” ,Verborgenheit' Mt 10.26 Lk 12.2
fegy „vádol” ,beschuldigen' -meg Jo 8.46 vö. *fedd, megfed*
fegyver ,Waffe' -ekkel Jo 18.3 -it Lk 11.22
fegyveres ,Bewaffnete, Waffenträger' Lk 11.21
feh „ront” ,brechen' -étek Jo 2.19 vgl. *fegy*
fej „id.; sarok” ,Kopf, Haupt; Ecke' -e Mt 14.11 27.37 Jo 19.30 -ében Mk 12.10 Lk 20.17 -eket Mt 27.39 Mk 15.29 -emet Jo 13.9 -én Mk 12.4 Jo 20.7 -énél Jo 20.12 -ére Mt 26.7 27.29 Mk 14.3 Jo 19.2 -ét Mt 8.20 14.8 Mk 6.24 Lk 9.58
fej[je]: -det Mt 6.17 -dre Mt 5.36 -met Lk 7.46 -teket Lk 21.28 -teknek

Mt 10.30 Lk 12.7 -tekről Lk 21.18 vö. *fejezet*
fej l. *fő* „kalász”
fej l. *fe*
 „fejalj, párna” ,Kissen' l. *főal*
fejedel[e]m „uralkodó, kományzó; főpap; fejedelemség” ,Landpfleger, Herrscher; Kirchenvorsteher; Hohepriester; Fürstentum' Mt 9.18 27.11(2) 14,21,23 Lk 18.18 20.20 -e Mt 26.62,65 Mk 5.22 Lk 8.41 Jo 12.31 -éhez Mk 5.35 Lk 8.49 -ek Mt 27.1 Lk 21.12 23.35 Jo 7.26, 32,48 -ekhez Mt 10.18 -eknek Lk 3.2 -ének Mk 5.36 Lk 22.50 -ével Mt 9.34 12.24,27 Mk 3.22 Lk 11.15 -i Mt 27.6 Mk 14.1,66 Lk 19.47(2) Jo 12.10 -ihez Mk 14.10 -inek Mt 27.3 Lk 22.52,54 23.4 -ink Lk 24.20 -it Lk 23.13 -itől Mt 27.12 Lk 9.22 -ivel Lk 22.4 -nek Mt 9.23 27.2 vö. *fedelm, herceg, úr*
 fejedelemség l. *fejedelemség*
fejedelemség „felsőbbség” ,Ob-rigkeit' -nek Lk 20.20
fejér „id.; érett (gabona)” ,weiß; reif' Mt 28.3 Mk 16.5 Lk 9.29 23.11 -ek Mt 17.2 Jo 4.35 -re Mt 5.36
fejezet „sarok” ,Ecke' -ében Mt 21.42 vö. *fej*
fejsze ,Axt, Beil' Mt 3.10 Lk 3.9
fejt „eltöröl” ,aufzulösen' -enem Mt 5.17
fekete „id.” ,schwarz' -'jé „vé” Mt 5.36
 fekete l. *fetete*
fek[szik] „id.” ,liegen, sich legen' -eté ötet Lk 2.7 -ödét Jo 13.25 -ödét vala Jo 21.20 -ette Mt 8.14 Jo

5,6 -ők Mt 9,36 -őt Mt 9,2 -szen Mt 8,6 Mk 1,30 2,4 5,40 Lk 5,25 16,20 Jo 5,3 -vén Jo 13,23

fel, (praef. sep. nur getrennt angeführt) auf-, empor-, hoch' Mt 2,13,20 Mk 2,9(2),11(2) Lk 5,23,24(2) Jo 2,20

fél, (v.i., v.t.) fürchten, befürchten' -e Mt 14,5 -ed Lk 23,40 -ék Mt 21,46 Lk 20,19 -em Lk 18,4 -ének Lk 24,5 -i Mk 6,20 Lk 18,2 -ik Mk 9,32 11,18 12,12 Lk 9,45 22,2 -j Lk 1,13,30 -jen Jo 14,1,27 -jetek Mt 10,26,28 10,28(2),31 Mk 13,7 Lk 12,5 -jétek Lk 12,5(2) -jüik Mk 11,32 -ned Mt 1,20 Mk 5,36 Lk 5,10 Jo 12,15 -nek Mk 16,8 Jo 9,22 -netek Mt 14,27 Mk 6,50 Lk 2,10 Jo 6,20 -önk Mt 21,26 -őknek Lk 1,50 -tek Mt 8,26 -tekben Mt 14,26 -tem Lk 19,21 -tetik Lk 23,54 -vén Mt 25,25 Mk 5,33 Lk 8,25

fél, (adj.) halb' Mk 9,47 12,42 -ére Jo 21,6 -et Lk 24,21 -ét Mk 6,23 Lk 19,8 -étől Mt 27,51 vö. *félakcsa*, *feleszolga*, *feletanejtvány*, *fél-térdre térdpel*

fél „felebarát, társ“ l. *fel(e)*, *feleszolga*, *feletanejtvány*

fél „(adv.)út -“ l. *fel(én)*

felakaszt, (v.refl.) sich erhängen, sich aufhängen' -á Mt 27,5

félakcsa „(fél)fillér“ ‚Scherflein, die kleinste griechische Kupfermünze‘ Lk 21,2 vö. *akcsa*, *félpénz*

feldáll ‚aufstehen‘ -a Lk 6,8

fel(e) „társ(a); felebarát(ja)“ ‚Gespiele; Nächste - Mitmensch(en)‘ -edet Mt 19,19 22,39 Mk 12,

31,33 Lk 10,27 -eknek Mt 11,16 -em Lk 10,29

felé „át“ ‚(postp., reg. lativus) auf, hinüber‘ Mk 4,35

„felebarát“ l. *fel(e)*

felébred ‚auf- od. erwachen‘ -vén Lk 9,32

feledés l. *feledet*

feledet „feledés“ ‚Vergessenheit‘ -ben Lk 12,6

feledszolg(ának) l. *feleszolga*

„felegyenesedik“ l. *feligazejt*, *feligazoltat* [ik]

felejt „ront“ ‚(den Sabbat) brechen‘ -i Jo 5,18

félekeny „félős“ ‚ängstlich, furchtsam‘ -ek Mk 4,40

felel „id.“ ‚antworten‘ Mt 25,45 Mk 15,9 -e Mt 15,23 Mk 7,28 Lk 3,16 Jo 1,21 -é Lk 8,50 Jo 5,11,17 9,3 10,34 11,9 12,34 -él Jo 4,17 -ének Mt 12,38 Mk 8,4,28 Lk 9,19 Jo 2,18 -het Mt 22,46 -hetének Lk 14,6 -jettek Mk 11,29,30 Lk 12,11 20,3 21,14 -nek Mt 25,37 -sz Mt 26,62 Mk 14,60 15,4 Jo 18,22 -tek Lk 22,68 -t 12,28,34 -vén Mt 3,15 Mk 3,33 Lk 1,19,35,60 3,11

félelem l. *félelm*

felelet „id.; intés, figyelmeztetés“ ‚Antwort; Warnung‘ Mt 2,12 -et Lk 2,26 Jo 1,22 19,9 -in Lk 20,26

félelm „félélem“ ‚Furcht, Angst‘ Mk 16,8 Lk 1,12,65,74 5,26 7,16 -ek Lk 21,11 -ekért Jo 7,13 19,38 20,19

-étől Mt 28,4 -mel Mt 28,8 Mk 4,41 9,6 Lk 2,9 Lk 5,26 8,37 -től Lk 21,26

vö. *ijesztet*, *rémölet*

félelmes „Istenfélő“ (gottes)fürchtig' Lk 2.25

felemler (v.t.) aufheben; auf-, empor-, hochheben; (die Stimme) erheben' -é Mk 1.31 9.27 Lk 1.69 -ék Lk 17.13 -ni Lk 18.13 -te Jo 6.5 -vén Lk 6.20 11.27 16.32 24.50 Jo 11.41 „felemler“ l. *felmagaszt(al)*

félem[ik] „fél“ ‚fürchten‘ -ék Mt 2.22 14.30 Jo 19.8 -'nek Mt 9.8 Mk 4.41 Lk 2.9 Jo 6.19

felén „(út)félén“ (adv.) an den (Weg)' Mt 13.4,19 20.30

felen vivén „félrevon“ ‚nahm ihm zu sich‘ (Verbaladverb) Mt 16.22

feleség ‚Frau - Ehegatte‘ Mt 22.28 Mk 10.12 Lk 20.33 -e Mt 27.19 Lk 1.5,24 8.3 -ed Lk 1.13 -edet Mt 1.20 -ejért Mt 14.3 Mk 6.17 Lk 3.19 -eket Lk 20.35 -em Lk 1.18 -éről Lk 17.32 -et Mt 22.25 Mk 12.20 Lk 14.20 17.27 20.28,29 -ét Mt 1.24 5.31,32 Mk 6.18 10.2,11 -ével Mt 19.5,10 Mk 10.7 Lk 2.5 -gé Lk 20.28 -nek Lk 6.35 -öl Mk 12.23 Lk 20.33 -teket Mt 19.8

feleszolga „szolgatárs“ ‚Mitsknecht‘; Mt 18.29 -'k Mt 18.28,31 -'kat Mt 24.49 :feledszolgának: Mt 18.33

feletanejtvány „tanítványtárs lat. condiscipulus“ ‚Mitschüler‘ -oknak Jo 11.16

felett (postp.) über, ober, oberhalb (auch übertr.)' Mt 2.9 Mk 12.26 Lk 2.8 Jo 4.6 -e Lk 11.41 Lk 3.20 -ek Lk 11.44

felfénylet „felragyogtat(ja Isten a

fényt)“ (v.fact.) die Sonne (Licht) aufgehen lassen' -i Mt 5.45

felgyűjt „felgyűjt → összegyűjt“ ‚sammeln → zusammensammeln‘ -ék Jo 6.13 15 6

felgyűjt l. *felgyőjt*

felhág „(fára) felmászik; be(fel)lép (a hajóba)“ (v.i.) hinaufsteigen - hochklettern; in (ein Schiff) treten' -a Lk 19.4 -ván Mk 4.1

feligazejt „felegyenesedik“ ‚sich auf- od. emporrichten‘ -ván Jo 8.7,10

feligazoltat[ik] „felegyenesedik“ ‚(sich) emporrichten‘ -ék Lk 14.13 „felírás“ l. *környölirat*

felire „fölé“ (postp.) über, ober' Mt 27.37 Lk 19.35

felivölt „(ellene)kiált“ ‚rufen - schreien‘ -ének Lk 23.21

felkel „id.; feltámad“ ‚aufstehen, sich erheben - heilen, genesen; auferstehen‘ Mt 12.42 Mk 9.31 Lk 11.8,31 Jo 11.23,24 -e Mt 8.15 Mk 2.12 Lk 4.16 Jo 5.9 -ek Mt 27.63 Lk 15.18 -end Mk 9.9,10 12.23 14.28 16.31 -endek Mt 26.32 -ének Mt 25.7 27.52 -ette Mk 16.14 -jen Mt 17.9 Mk 4.27 -jenek Mk 12.26 Lk 20.37 -nek Mt 11.5 12.41 Mk 12.25 Lk 7.22 11.32 -ni Mt 16.21 Mk 8.31 Lk 9.22 Jo 20.9 -ő Mk 4.8 -vén Mt 1.24 Mk 1.35 Lk 1.39 4.38 39 vö. *elöl(kel)*, *kel*, *megkel*

felkel l. *kel*, *költ*

felkelet „feltámadás“ ‚Auferstehung‘ Mt 22.23 Jo 11.25 -ben Mt 22.28,30 Mk 12.23 Lk 20.33 Jo 11.24 -ében Jo 5.29(2) -ekben Lk 14.14

-ekre Lk 2.34 -ének Mt 27.53 -et Mk 12.18 Lk 20.27 -iről Mt 22.31 -nek Lk 20.35

felkelt l. felkölt

felkölt „id.; feltámaszt” ,aufwecken; übertr. erwecken, auf- od. wiedererwecken’ Mt 27.64 Mk 4.6 Lk 22.45 Jo 2.22 -ék Mk 4.38 Lk 8.24 -eni Mt 3.9 Lk 3.8 -öm Jo 2.19 6.40,44,54 -ött Jo 12.1,9 -öttö Jo 12.17 -sem Jo 6.39 11.11 -setek Mt 10.8 -sö Mt 22.24

felkölt l. költ

fellép l. felhág

fellöl l. felöl

fellölmúló „fő, felülmúló, előkelő” ,(ppr.) Vornehmste lat. qui praecessor est’ Lk 22.26

felmagaszt(al) „felemel; id. átv.” ,erheben; hoch anpreisen, lobpreisen’ -alandjátok Jo 8.28 -alja Lk 1.46 -alták Mt 15.31 -alván Lk 17.15 -atandom Jo 12.32 -atja Lk 18.14 -atják Lk 5.26 7.16 -atni Jo 3.14 12.34 -atik Mt 23.12 Lk 4.15 14.11 18.14 -atják Mt 23.5 -atol-e Mt 11.23 -atta Lk 1.58 Jo 3.14 -atván Lk 5.25 -ja Lk 14.11 -ol Lk 10.15 -ott Lk 1.52 -ván Lk 18.43

felme[gy] „id.; bemegy, beszáll; kijön” ,hinaufgehen; hereingehen, hereinsteigen; herauskommen’ -gyek Jo 20.17 -gyönk Mt 20.18 Mk 10.33 Lk 18.31 -ne Mt 3.16 Mk 5.18 Lk 2.4 Jo 2.13 -’ne Mt 5.1 Mk 8.13 Lk 8.22 -nének Lk 5.19 8.22 9.34 Jo 6.24 21.3 -nnék Mk 10.32 -nni Jo 6.62 -nniek Mt 14.22 Mk 6.45 -nök Mk 10.32 -nökét Jo 1.51 -nt

Mt 14.32 Mk 5.21 15.8 -ntek Jo 6.17 7.10 12.20 -nven Mt 8.23 9.1 Mk 1.10 Lk 2.42

felnö „id.” ,aufwachsen’ -evének Mt 13.7 Mk 4.7 -ő Mk 4.32 -őni Jo 3.30 -őttek Lk 8.7

félő l. félelmes

felöl ,(postp. abl. - locativus) von ...her’ Mt 22.44 Mk 10.37,40(2) Lk 5.19 12.54 :fellől: -ed Mt 20.21 (2) Mk 10.37 -em Mt 20.23(2) -ö Lk 1.11

félpénz „(két)fillér lat. dipondo” ,zwei Pfenige’ -en-(e) Mt 10.29 Lk 12.6 vgl. akcsa, félakcsa

„félös” l. félékeny

„felragyotat(ja) l. félénylet(i)

„félre ?” l. felen vivén

„félrevezet” l. elfordejt

felsőges „id.” ,(adj.) höchster, allerhöchster’ Mk 5.7 Lk 1.32 8.28 -nek Lk 1.35,76

felső ,(adj.) Ober-, ober-, Mt 27.51

„felsőbbtség” l. fejedelemség

felsőzik[ik] „id.” ,auf- od. hochspringen’ -vén Mk 10.50

„feltámad” l. felkel

„feltámadás” l. felkelet

feltámaszt „id.” ,auf- od. wiedererwecken’ -ja Mk 12.19 Lk 20.28

feltart „felnevel” ,(auf)erziehen, großziehen’ -atott Lk 4.16

felteként „feltekint” ,hin-, auf- od. emporblicken’ -vén Mk 7.34 Lk 10.30 19.5

feltekint l. felteként

féltérdre térdep[el] „térdet hajt” ,lat. plectentes coronam de spinis

dt. beugen die Kniee vor ihm' -*vén*
Mt 27.29

felülmúló l. *fellölmúló*

felültep[ik] „felül” ,sich aufrichten, auferstehen' -*ék* Lk 7.15 vö. *ülte*(t)

felve(sz) ,aufnehmen; anziehen'
-*gye* Mt 16.24 Mk 8.34 Lk 9.23
22.36 -*nné* Mt 27.32 -*nned* Jo 5.10
-*nnék* Mk 15.21 -*nni* Mt 24.18
Mk 13.16 Lk 17.31 -*sznek* Mk
16.18 -*tetek* Lk 9.17 -*tetni* „v.fact.”
Mk 11.23 -*vé* Lk 5.25 -*vék* Mt
14.20 15.37 Mk 6.43 8.8 -*vén* Mk
2.12

felvi[sz] „id.; kivisz” ,heraus- od.
hinausbringen' -*nniek* Mt 24.17

„felvisz” l. *zelvetet*:

„felvitet” l. *elvétel*

fellyöl „felül(röl)” ,(adv.) oben,
droben, obenan, obenauf' Mt 13.25
Lk 23.38 Jo 1.30 3.31

fe(met) l. *fe*[je]*met*

fene „kemény” ,hart' Lk 19.21,22
fenék ,Grund' :*fenekébe*: Mt 18.6
fenyajt „fenyít, int” ,bedrohen -
züchtigen' -*é* Mt 9.30 Mk 9.25
-*ik* Mk 10.48

fényes ,(adj.) licht, lichtvoll' Mt
17.5 Lk 24.4 -*ek* Mk 9.3 -*ekké* 9.3
fényesen ,(adv.) glänzend, licht-
voll' Mk 8.25 Lk 16.19

fényes[ít] „dicsőít” ,(v.t.) verherr-
lichen' -*eh* Jo 17.5 -*ehed* Jo 12.28
17.1 -*ehhen* Jo 17.1 -*ejtett* Jo 15.8

fényesség ,Glanz, Helle' Jo 1.5
3.19 12.46 -*e* Jo 1.4 2.9 -*ében* Jo 5.35
-*emet* Jo 17.24 -*et* Jo 3.19,20 5.41

17.22 -*nek* Lk 16.8 -*re* Jo 3.20,21
fenyít l. *fenyajt*

fényl(ik) „id.; (átv.) megdicsőül”
,glänzen; übertr. verherrlichen'
-*enek* Mt 13.43 -*ik* Mt 16.3 28.1
Lk 17.24 Jo 1.5 -*ő* Jo 5.35 vö. *vilá-
gosé*(jt)

fér ,Platz haben' -*nének* Mk 2.2
fér[e]*g* „id. → átv. lelki gyötrec-
lem lat. vermis” ,Wurm → See-
lenqual' Mk 9.44,46,48

férfi „id.; férj; elsöszülött fiú”
,Mann; Gemahl; erstgeborener
Sohn' -*ai* Mt 14.35 -*aival* Lk 11.31
-*ak* Mt 12.41 14.21 Mk 6.44 Lk 5.18
Jo 6.10 -*akat* Mk 10.6 -*an* Lk 9.14
-*at* Mt 19.4 Lk 1.34 9.32 -*től* Lk
16.18 -*ú* Lk 2.23 5.12 8.27,38,41
9.38 19.2 -*úhoz* Mt 7.26 -*únak* Mk
6.20 10.2 Lk 1.27 Jo 1.13

fergeteg ,Sturmwind, Ungewit-
ter' Mt 16.3 -*e* Mk 4.37

férj ,Gemahl' -*e* Mt 1.19 -*ed*
Jo 4.18 -*edet* Jo 4.16 -*eket* Jo 4.18
-*em* Jo 4.17(2) -*ét* Mt 1.16 Mk 10.12
-*ével* Lk 2.36

fergeteges „tiszátalan” ,unsauber'
Mt 10.1 12.43 Mk 1.23,26,27 Lk
4.33,36

fergetegesség „undokság” ,Unrat'
-*vel* Mt 23.27

fergetege „fetröztet” ,(v.fact.) un-
rein machen' Mt 15.11(2) 15.20
-*heti* Mk 7.18 -*nek* Mt 15.18 Mk
7.20 -*nének* Jo 18.28

„fertöz” l. *fergeteg*
fesél „romol” ,(Gesetz)brechen'
-*tessék* Jo 7.23 vö. *feslet*

fesető „(ruha)festő” ‚Bleicher’
Mk 9.3

feslet ‚felbont” ‚(Schrift)brechen’
-hetik Jo 10.35

festő ‚Bleicher’ l. *fesető*

feszeh ‚feszít” ‚(imp.) ans Kreuz
schlagen’ -ed (meg) Lk 23.21(2) -étek
Jo 19.6 vö. *feszey*(t)

feszey(t) ‚feszít” ‚kreuzigen’ -d
(meg) Mk 15.12,14 Jo 19.6(2),15
-tének (meg) Mk 15.27 vgl. *feszeh*
fész(ek) ‚,id.” ‚Nest’ -kek Mt 8.20
Lk 9.58 -két Lk 13.34

feszít l. *feszeh*, *feszey*(t)

fetete ‚,sötétség” ‚Finsternis’ lat.
tenebrae -’k Jo 1.5

fi ‚Sohn - übertr.’ l. *fi*(ú)

fige ‚füge” ‚Feige’ -’ket Mt 7.16
-nek Mk 11.13 -’t Lk 6.44

figefa ‚fügefá” ‚Feigenbaum’ Mt
21.19 Mk 11.21 Jo 1.48,50 -’n Lk
13.7 -’ról Mt 21.21 24.32 Mk 13.28
-’t Mt 21.19 Mk 11.13,20 Lk 13.6
21.29

figyelmez ‚,vigyáz” ‚acht haben,
acht geben, sich vorsehen’ -jetek
Mt 6.1 7.15 Lk 12.1 17.3 20.46
21.34

‚,figyelmeztetés, intés” l. *felelet*

filateriom ‚,homlokszíj” ‚Gebets-
riemen’ -okat Mt 23.5

fi(ú) ‚,id.; valamely terület szü-
lötte - átv.” ‚Sohn; aus einer Ge-
gend gebürtige Person - auch
übertr.’ -a Mt 1.1(2),20 Mk 1.1 Lk
4.3,9,22,41 Jo 1.34, -ába Jo 9.35 -ad
Lk 15.30 Jo 4.50,53 17.1 19.26
-adnak Lk 15.19,21 -acéglan Mt 23.35
-áért Lk 6.22 -ához Lk 3.2 -ai Mt

5.45 8.12 Mk 2.19 Lk 1.16 Jo 4.12

-aidat Mt 23.37 Lk 9.41 13.34 19.44

Jo 17.1 -ainak Mt 5.9 20.20 27.56

Mk 3.28 -ainál Lk 16.8 -ainkon

Mt 27.25 -ait Mt 2.18 3.9 Mk

10.29 Lk 3.8 Jo 11.52 -aitok Mt

12.27 Lk 11.19 -aitoknak Mt 7.11

Lk 11.13 -aitokon Lk 23.28 -aitól Mt

11.19 27.9 Lk 7.35 -aival Mt 20.20

-ájá Mt 23.15 Jo 19.7 -ak Mt 10.21

13.38 15.26 17.26 Mk 13.12 -akat

Mk 7.27 10.30 12.19 -akba Lk 1.17

-aknak Mk 7.27 -alim (!) Mk 10.24

Jo 13.33 -am Mt 3.17 Mk 1.11 Lk

2.48 Jo 4.49 -amat Mt 2.15 21.37

Mk 9.17 12.6 Lk 20.13 -amnak Mt

17.15 20.21 -amra Lk 9.38 -ának Mt

8.20 Mk 3.17 Lk 1.32,35 Jo 3.14,18

-ára Jo 1.51 -áról Mk 9.1 -at Mt 1.

21,23 Mk 12.6 Lk 1.13,31,36,57

5.23 -át Mt 1.25 Mk 2.14 Lk 2.7

Jo 1.45 -atok Jo 9.19 -ától Lk 18.31

-ok Lk 1.7 -októl Mt 17.25 -onk Jo

9.20 -ú Mt 11.27(2) Mk 13.32

Lk 10.22(3) Jo 1.18 -úba Jo 3.35

-úban Jo 14.13 -únak Mt 28.19 Jo

3.35 5.22 -út Mt 10.35 11.27

fizet ‚geben, zahlen’ -i (meg) Mt

17.24

fog ‚megragad; (halat) fog; elfog

- átv.” ‚greifen, ergreifen; fischen,

Fische fangen; gefangen nehmen -

auch übertr.’ -a Lk 9.47 -á Mt 9.25

Jo 8.20 -ák Mt 28.9 Jo 19.16 -ának

Lk 23.26 Jo 21.3 -andja Mt 17.27

-andó Lk 5.10 -attat Jo 8.3 -attatott

Mk 15.7 Jo 8.4 -haták Lk 20.26 -hat-

ja Mt 19.12 -ja Mt 19.12 -jad Mt

17.27 -ják Mt 19.11 -játok Mt 26.48

Mk 14.44 -niok Lk 11.54 -tanak Lk 5.9 -tatok Mt 21.32 26.55 Mk 14.49 Jo 21.10 -tonk Lk 5.5 -(ettől) -va Lk 5.10 1.70 Jo 11.53 -(ettől) -ván Lk 12.52 22.16,69 Jo 6.66 -ván Mt 1.17(3) Mk 5.25,41 Lk 1.2,3 Jo 6.64,66

fog „hat” ,wirken’ Jo 8.37

fog „fogan” ,schwanger werden’ Lk 1.36 -a Lk 1.24 -adtaték Lk 2.21 -sz Lk 1.31

fog ,Zahn’ -aival Mk 9.18 -aknak Mt 8.12 13.42,50 22.13 24.51 25.30 Lk 13.28 -at Mt 5.38 -ért Mt 5.38

fogad „befogad; ígér, ért, megért” ,empfangen, bewirten; versprechen - auch übertr. begreifen’ Mt 10.40(2),41(2) 18.5 Lk 15.2 -d Mt 14.7 Lk 9.11 22.6 -ák Lk 9.53 Jo 4.45 -ának Lk 22.5 -and Mt 18.5 -andnak Mk 6.11 Lk 10.8,10 -átok Mt 25.43 -ja Mt 10.40 -ják Mk 4.20 Lk 8.13 -janak Lk 16.4,9 -ni Mt 20.1 -ott Mt 20.7 -ta Lk 1.54 -tak Jo 1.11,12

fogadat „(hal)fogás, halászat” ,(einen) Zug (beim Fischen) -ra Lk 5.4 vö. fogás

„fogan” l. fog

foganatos „kedves, kedvelt” ,beliebt’ Lk 4.19,24

fogás „(hal)fogás, halászat” ,Fischfang’ -ában Lk 5.9 vö. fogadat

foglal „id.; fenyegget; átv. erő vesz (rajta); elfog” ,von etw. Besitz nehmen; bedrohen; übertr. überwältigen; gefangen nehmen’ Lk 13.7,33 -a Lk 5.26 -janak Jo

12.35 -ná Jo 21.25 -ta Lk 8.29 -ták Jo 1.5 -takat Mt 4.24 -tatik Jo 5.4 -ván Jo 2.6

fogoly ,Gefangene’ :fogly: -a Mt 27.16 -ok Mk 15.6 -oknak Lk 4.18 -ot Mt 27.15

fogyatkozat „fogyatkozás” ,Fehler’ -od Mk 10.21 -om Mt 19.20 -os Lk 21.4

fogyatkozatlan „elfogyhatatlan” ,(Schatz) der nimmer abnimmt’ Lk 12.33

fogyatkoz(ik) „hibázik” ,fehlen’ -ik Lk 18.22 -jék Lk 22.32 -ni Lk 18.1 -ott Lk 22.35

fohászokod[ik] „sóhajtózik” ,seufzen’ -ván Mk 7.34

folnagy „sáfár, gondnok, jószágigazgató” ,Haushalter’ Lk 16.3 -a Lk 16.1 -át Lk 16.8

folnagykodat „sáfárság” ,Haus halten’ -odnak Lk 16.2 vö. folnagság

folnagykod[ik] „sáfárkodik” ,verwalten’ -hatol Lk 16.2

folnagság „sáfárság” ,Amt’ -ot Lk 16.3 -tól Lk 16.4 vö. folnagykodat

folt ,Flicklappen’ Mk 2.21 -át Mt 9.16 -ját Mk 2.21

folyás ,(Blut)fluß’ -a Lk 8.44

foly[ik] ,fließen’ -nak Jo 7.38 -a Jo 19.34 l. még kifoly[ik]

foly[ik] „(által)hat, (át)szúr” ,(durch)dringen’ által ~ ja Lk 2.35 vö. általgyakdos

folyó ,Wasserflut, Fluß’ Lk 6.48, 49 -i Jo 7.38 -jában Mk 1.5 -k Mt 7.25,27

fon ‚spinnen‘ -*nak* Mt 6.28 Lk 12.27 -*t* Mt 27.29 Mk 15.17 Jo 19.2

fonalg ‚,tusakodik‘ ‚streiten‘ -*nak* Jo 6.52

fundamentom ‚,alap‘ ‚Grund‘ Lk 6.49 -*át* Mk 6.48 14.29

font ‚Pfund‘ -*át* Jo 12.3 -*tal* Jo 19.39

forcsok ‚,derék‘ ‚Kreuz‘ -*a* Mt 3.4 Mk 1.6

fordejt ‚,fordul, fordít‘ ‚sich wenden, (ein Blatt) umwenden‘ Lk 1.16 -*otta* Lk 4.17

fordít l. *fordejt*

ford[ít] ‚,tesz‘ ‚stecken‘ -*éhad* Mt 26.52

fordol ‚,fordul; változik‘ ‚sich wenden; sich ändern, in etw. verwandelt werden‘ Mt 10.13 Lk 10.6 Jo 16.20 -*ának* Mt 2.12 -*j* Mt 5.42 -*janak* Mk 4.12 Lk 9.12 -*jon* Mt 24.18 Mk 13.16 Lk 17.31 -*ván* Lk 15.17 vö. *jár, kel*

fordul l. *fordol*

forga[t] ‚(in einem Buch, Schrift usw.) herumblätern‘ -*ss* Jo 7.52 -*ssatok* Jo 5.39 l. még *megforgat*

forradoz[ik] ‚,felindul, izgatottí válik‘ ‚erregen‘ -*ván* Jo 11.38

forrás ‚,buzogás‘ ‚Quellen‘ -*a* Mk 5.29 Jo 4.14

foszlat ‚,zsákmány‘ ‚Beute‘ -*it* Lk 11.22

fő- ‚,legrangosabb‘ ‚vornehmste‘ l. *főhely, főszék, fővén*

-*fő* ‚,kalász, (gabona)fej‘ ‚Ähre -*be* Mk 4.28 -*ket* Mt 12.1 -*t* Mk 2.23 4.28 l. *gabonafő*

fő ‚,?egyenes‘ l. *fő*(meredek) *főal* ‚,fejalj, párna‘ ‚Kissen‘ -*on* Mk 4.38

főhely ‚Hauptsitz‘ Lk 14.8

föld ‚,id.‘ ‚Erde (auch als Himmelskörper); Acker; Land; Festland‘ Mt 5.18 Mk 3.8 Lk 21.33 -*be* Mt 13.8,23 Mk 4.8 Lk 8.8,15 Jo 12.24 -*ből* Jo 3.31(2) -*ébe* Mt 2.20,21 14.34 Mk 6.53 Jo 3.22 -*eken* Lk 21.25 -*eket* Mk 10.30 -*et* Mt 5.4 Mk 4.5 Lk 13.7 Jo 6.19 -*ét* Mt 27.7 Mk 10.29 -*nek* Mt 5.13 11.25 Mk 4.5 Lk 10.21 -*nye* Lk 24.13 -*ö* Mt 2.6 4.15(2) 27.8 Lk 12.16 -*őjért* Mt 27.10 -*ök* Mt 13.5 -*öknek* Mt 10.15 11.24 -*ön* Mt 6.10,19 Mk 2.10 Lk 2.14 Jo 8.6,8 -*re* Mt 5.35 Mk 8.6 Lk 5.11 Jo 6.21 -*től* Lk 5.3 Jo 1.32 21.8

földi ‚,földön lévő‘ ‚irdisch‘ Mt 24.30 Mk 13.22 Lk 4.5 Jo 4.48 -*eket* Jo 3.12

földindolás ‚,földindulás‘ ‚Erdbeben‘ Mt 28.2 -*ok* Mt 24.7

földindolat ‚,földrengés‘ ‚Erdbeben‘ -*ok* Mk 13.8 Lk 21.11 -*ot* Mt 27.54

földindulás l. *földindolás* ‚,földrengés‘ l. *földindolás, földindolat*

‚,föle‘ l. *felire*

főmeredek ‚,egyenes‘ ‚(adv.) kopf über, direkt, Abhang hinunter‘ Mt 8.32 Mk 5.13 Lk 4.29 8.33 vgl. *hírtelen*

förgeteg l. *fergeteg*

fővény ‚,pénzszertető‘ ‚geldgierig, geizig‘ -*ek* Lk 16.14

fősvénység ‚Habsucht‘ -ek Mk 7.22
-tól Lk 12.15

főszék ‚vornehmer Platz‘ -eket Lk
11.43 l. még *fő*, *szék*

fővén ‚főpap‘ ‚Hohepriester‘ -ek-
től Mk 8.31

fővény ‚homok‘ ‚Sand‘ -en Mt
7.26

fű[j] ‚id.; lehell‘ ‚wehen; hau-
chen‘ -alla Jo 20.22 -atta Lk 12.55

-ttanak Mt 7.25,27 -ttatván Jo 6.18
‚fűj‘ l. *lehel*, *kilehel*

fundamentum ‚alap‘ l. *fonda-
mentum*

fu(t) ‚id.; megy; menekül‘
‚laufen; gehen; fliehen‘ -ss Mt 2.13

-ssanak Mt 24.16 Mk 13.14 Lk 21.
21 -ssatok Mt 10.23 *fut*: -a Mk 5.6

10.17 Lk 24.12 Jo 6.21 11.20 20.4
-ának Mk 6.33 -ások Mt 24.20 -nak

Jo 20.4 -tát Mk 9.25 -ván Mt 28.8
Mk 9.15 Lk 15.20 19.4

fuvatag ‚szélvész‘ ‚Windwirbel‘
-a Lk 8.23

fű ‚Gras, Kraut‘ Mt 13.26 -vet
Mk 4.28

füge l. *fige*

fügefá l. *figefa*

függ l. *csügg*

fűjt ‚melegít(i önmagát)‘ ‚(refl.)
sich wärmen‘ -ette Mk 14.67 -i Mk

14.54 -ik Jo 18.18 -vén Jo 18.18,25
fül ‚Ohr‘ -e Mt 13.9,43 -ei Mk

4.9 7.16,35 Lk 14.35 -eibe Mk 7.33
-eimbe Lk 1.44 -eitekben Lk 4.21

-ekben Lk 12.3 -eket Mk 8.18 -ét
Mt 26.51 Mk 14.47 Lk 22.50,51

Jo 18.10,26 -etek Mt 13.16 -lél Mt
10.27 -ő Mt 11.15 Mk 4.23 Lk 8.8

-ökebe Lk 7.1 -ökkel Mt 13.15(2)

fűles(*kosár*) ‚Henkel(korb), Trag-
(korb)‘ Mt 14.20 Mk 6.43 8.19 Lk

9.17 Jo 6.13 l. még *kosár*
FÜLÖP ‚Philippus‘ Mt 10.3 Mk

8.27 Lk 3.1 Jo 1.44 -höz Jo 12.21
-nek Mk 6.17 Jo 6.5 -öt Mk 3.18 Lk

6.14 Jo 1.43
fűrt ‚hajfűrt‘ ‚Haar‘ Lk 21.18
-i Mt 10.30 Lk 12.7 -ivel Jo 12.3 -öt

Mt 5.36

fűstől[ög] ‚rauchen‘ -gő Mt 12.20

G, GY

gabonafő ‚kalász‘ ‚Ähre‘ -be Mk
4.28 -ket Mt 12.1 Lk 6.1 -t Mk 2.23

4.28

GÁBRIEL ‚Gabriel‘ Lk 1.19,26

gádor ‚pitvar, tornác‘ ‚Hausflur,
Vorderhaus‘ -át Lk 11.21

galamb ‚Taube‘ Lk 3.22 -ak Mt
10.16 -akat Jo 2.14,16 -at Mt 3.16

Mk 1.10 Lk 2.24 Jo 1.32

galambároló ‚galambárus‘ ‚Tau-
benkrämer‘ -knak Mt 21.12 Mk

11.15

galambároló l. *galambároló*

galambárus l. *galambároló*

GALGATA ‚Golgota‘ ‚Gabbatha‘
-’nak Jo 19.13,17

GALILEA ‚Galiläa‘ -’ba Mt 4.12 Mk
9.30 Lk 2.39 Jo 1.43 -’ban Mt 17.22

Mk 14.28 Lk 3.1 Jo 7.1 -’ból Mt
3.13 Mk 3.7 Lk 2.4 Jo 7.41,52 -’ja

Mt 4.15 -’nak Mt 2.22 Mk 1.28 Lk

1.26 4.44 -'t Mt 4.23 Lk 23.6 -'töl
Lk 23.5

galileabeli ,(adj.) aus Galiläa' Mt
4.18 Mk 1.9,16 Lk 4.31 Jo 2.1,11
-ek Jo 4.45 -eknél Lk 13.2 -ekről Lk
13.1 vö. galileai

galileai ,(adj.) aus Galiläa' Mt
21.11 26.69 Mk 14.70 Lk 23.6 vö.
galileabeli

ganéj „trágya” ,Dünger' -t Lk
13.8

gazdag l. kazdag

gazdagság l. kazdagság

gazofilanciom „persely” ,lat. ga-
zophylacium dt. Gotteskasten' -ba
Mk 12.41,43 vö. gazofilancium

gazofilancium „persely” ,lat. ga-
zophylacium dt. Gotteskasten' Mk
12.41 -ba Lk 21.1 -on Jo 8.20 vö.
gazofilanciom

GENAZÁRET „Genezáret” ,Gene-
zareth -nek Mt 14.34 Mk 6.53 -nek
Lk. 5.1

GERAZENOS „Gadarénus” ,Gera-
saner' -ok Lk 8.37 -oknak Mt 8.28
Mk 5.1 Lk 8.26

gerenda ,Balken' Mt 7.4 -'t Mt
7.3,5 Lk 6.41,42(2)

gerjedet „jó illatozás, tömjéne-
zés” ,(Stunde des) Räucherns' Lk
1.11 -et Lk 1.9 -nek Lk 1.10

„gerjedez” l. égődöz

gerlice l. görlice

GETSEMÁNI „Gethsemáné” ,Geth-
semane' Mk 14.32 -nak Mt 26.36

gigira (sic) „tálemtom, pénzfajta”
,Zentner herb.gera' -át Mt 25.24
vö. gira

gira „tálemtom, pénzfajta” ,Zent-

ner Silber vgl. herb. gera' -'dat Mt
25.25 -'t Mt 25.15,16,20(2),22(2),28
-'val Mt 18.24 vö. gigira

gírla „véka, dézsa” ,Scheffel' Lk
16.7

GOLGOTA ,Golgatha' Mk 15.22
-'nak Mt 27.33

GOMORRA ,Gomorre' -'jak Mt
10.15

„gondnok” l. folnagy

gondol „id.; tervez, fontol; alat-
tomoskodik” ,denken; planen,
überlegen; (heim)tückisch denken'
-ák Jo 12.10 -ának Lk 20.14 -ja Lk
1.29 12.17 -játok Lk 21.14 Jo 11.50
-nak Lk 20.5 -nának Mk 2.8 -notok
Mt 10.19 Mk 13.11 -sz Mt 22.16
Mk 12.14 -ták Jo 11.53 -tok Mt 9.4
16.8 Mk 8.17 Lk 5.22 -ván Mt 1.20
6.27 Lk 3.15 12.25

gondolat „id.; gond; alattomos-
ság” ,Gedanke; Kummer; (arge)
Gedanke' Lk 9.46 -it Lk 9.47 -ok
Mt 15.19 Mk 7.21(2) Lk 2.35 24.38
-jokat Mt 9.4 12.25 Lk 5.22 6.8
11.17

gondolkod[ik] „latolgat vmit, ta-
nácskozik” ,denken, überlegen'
-nak Mt 16.7 21.25 Mk 8.16 11.31
-niok Lk 5.21 -ván Mk 2.6

gonosz „romlott, korhad; rossz;
bünös” ,faul(er Baum); schlecht,
minderwertig; sündig' Mt 7.17(2),
18(2) Mk 7.21(2),22 Lk 6.43(2),
45(2) 8.2 -b Mt 12.45 27.64 Jo 5.14
-bak Mt 12.45 Lk 11.26 -okra Mt
5.45 -okról Lk 3.19 -ol Mt 4.24 Mk
1.32 Lk 5.31 Jo 3.20 -ról Jo 18.23

gonosz „gonoszság; gonosz em-

ber" ,Übel; der Arge' Mt 5.39
13.19 -ok Mt 7.11 Mk 7.23 Lk 3.5
Jo 3.19 -okat Mt 9.4 12.35 Lk 5.22
16.25 Jo 5.29 -okon Lk 6.35 -t Mt
5.11(2) 12.33 Mk 9.39 Lk 6.22,45
-tól Mt 5.37 6.13 Jo 17.15

gonoszb[ít] „botránkoztat” ,är-
gern' -ehük Mt 17.27 -ejt Jo 6.61
-odnom Mt 26.33

gonoszbolat „botránkozás” ,Ar-
gernis' Mt 16.23 18.7(2) -ok Lk 17.1
-okat Mt 13.41 -tól Mt 18.7

gonoszboltatik „(meg)botránko-
zik” ,(ver)ärgern' Mt 11.6 Lk 7.23
gonoszság „baj, betegség” ,Übel,
Krankheit' Jo 12.40 -a Mt 6.34

„gonoszság” l. gonosz
göngyölit l. göngyörej
göngyörejt „göngyölit” ,(zusam-
men-, ein-)wickeln' -vén Jo 20.7
gördölet „mennydörgés” ,Don-
ner' Mk 3.17 Jo 12.29

görlice „gerlice” ,Truteltaube' -t
Lk 2.24

görög „,id.” ,Griechisch' -ökkel Lk
23.38

görögöl „görögül” ,(adv.) gric-
chisch' Jo 19.20

görögül l. görögöl
gyakás „szúrás, döfés” ,(Nägel)-
male, Stoß, Stich' -it Jo 20.25

gyakorta „gyakran” ,(adv.) oft,
oftmals' Mt 9.14 Mk 5.4 Lk 10.40
Jo 18.2

gyakran l. gyakorta
gyalog ,(adv.) zu Fuß' -on Mt
14.13 Mk 6.33

gyanakod[ik] „,id.” ,argwöhnen,
üßtrauen' -ván Lk 11.38

gyászol ,um jn. trauern' -ják Lk
8.52 23.27 -kodtok Lk 6.25

gyászoló ,Leidtragende' -k Mk
16.10

gyenyerkedet „gyönyörűség, gaz-
dagság, pompa” ,Pracht, Reich-
tum, Überfluß' -ében Lk 8.14 -ekben
Lk 7.25

gyenyerked(ik) „vigadozik” ,fröh-
lich, lustig sein/leben' -ik Lk
16.19 -jél Lk 12.19 -jönk Lk 15.23
-ném Lk 15.29 -niek Lk 15.24

gyenyeroség „ajándék” ,Opfer lat.
donum' Mt 23.19 -et Mt 23.19 -re
Mt 23.18

gyermek ,Kind, Sohn' Mt 2.9 Lk
1.41,44,66,76,80 Jo 6.9 -ek Jo 21.5
-eket Mt 2.16 21.15 Lk 12.45 -ekhez
Lk 7.32 -eknek Mk 7.28 -em Mt
8.6,8 12.18 Lk 7.7 -ének Lk 1.69
-et Mt 2.11,13(2),14,20,21 Lk 1.59
Jo 16.21 -ét Lk 1.54 -hez Mt 11.16
-in Lk 11.7 -inek Mt 14.2 -nek Mt
2.20 Mk 9.24 -önk Lk 15.32 -ről
Mt 2.8 Lk 2.17 vö. gyermekded, ap-
ród, küsed

gyermek l. gyermekded
gyermekded „gyermek, kicsi gyer-
mek” ,junge Kindlein' -eket Lk
18.15 -eknek Mt 21.16 -et Lk 2.12
16 vgl. gyermek

gyermekded „kicsi, fiatal” ,(adj.)
junge (Taubc)' Lk 2.24

gyermekdedség „gyermekség”
,Kindheit' -étől Mk 9.21

gyermekség l. gyermekdedség
gyertyatartó ,Leuchter' -ra Mt
5.15 Mk 4.21 Lk 8.16 11.3

gyeter „bántalmaz” ,höhnén'

-vén Mt 22.6 Lk 20.11 :gyetr: -ék
Mk 12.4 -endő Mt 17.12 ened (mün-
ket) Mt 8.29 -ened Lk 7.6 8.49
-enek Lk 8.45 -etel Lk 16.25 -etem
Lk 16.24 -etett Mk 5.18 -etik Mt
8.6 15.22 17.15 Mk 5.15 -etnek Mk
1.34 Lk 6.18 -ettek Mt 9.36 -ettem
Mt 27.19 -ih Mk 5.7 Lk 8.28 -ik
Mt 10.21 Mk 13.12

gyetrelm „gyötrelm” ,Qual’ -be
Mt 25.46 -ekben Lk 16.23 -ekkel Mt
4.24 -et Mt 16.26 Jo 16.33 -nek Lk
16.28 -ről Jo 16.21

gyetr(ik) l. gyeter
gyetrő „poroszló” ,Gerichtsdie-
ner’ Lk 12.58 -nek Lk 12.58

„gyilkos” l. emberöldökő
gyilkosság ,Mord’ Lk 23.19 -ot
Mk 15.7

gyilkosság l. még gyolkosság
gyimöles „id.; átv.” ,Frucht,
Obst; auch übertr.’ Mt 13.22 21.19
Mk 4.19 -ében Mk 12.2 Lk 20.10
-éről Mt 12.33 Lk 6.44 -ét Mt 3.8
12.33(2) 21.34,42, 43 Lk 3.8 -imet
Lk 12.17 -ő Lk 1.42 -öket Mt 7.18(2)
Lk 12.16 -ökről Mt 7.16,20 -öt Mt
3.10 Mk 4.8 Lk 3.9 Jo 4.36 -tök
Jo 15.16

gyimölcsözet „gyümölcsérés” ,die
Zeit der Früchte’ -nek Mt 21.34

gyimölcsöz (verbum) Frucht brin-
gen; auch übertr.’ Mt 13.23 Mk
4.28 Jo 15.2 -end Lk 13.9 -het
Jo 15.4 -jetez Jo 15.16 -jön Jo 15.2
-nek Mk 4.20 Lk 8.14,15 -ő Mk 4.7
Jo 15.2 -őt Jo 15.2 -ött Mt 13.26 Lk
8.8

gyójt „gyújt” ,anzünden’ Lk

11.33 15.8 -nak Mt 5.15 -ván Lk
22.55

gyolcs ,Leinwand’ Mk 14.52
15.46 -ba Mt 27.59 Mk 15.46 Lk
23.53 -csal Mk 14.51

gyolkosság „gyilkosság” ,Mord’
-ok (sic) Mk 7.21 vgl. gyilkosság
gyöh l. gyö(jt)

gyö(jt) „gyűjt, arat” ,sammeln,
ernten’ -hétek Mt 13.30 Jo 6.12
:gyöjt: Mt 12.30 Lk 11.23 Jo 4.36
-enek Mt 22.10 27.27 -enem Mt
23.37 Lk 13.34 -esz Mt 25.24 -etnek
Mt 25.32 -i Mt 3.12 23.37 Mk 13.27
Lk 3.17 -ik Mt 24.31 -nek Mt 6.26
13.41 -ök Mt 25.26 -öttek Jo 11.47
-vén Mt 2.4 22.41

gyöker ,Wurzel’ -ek Mt 13.6 Lk
8.13 -ére Mt 3.10 Lk 3.9 -et Mt
13.21 Mk 4.6,17 -étől Mk 11.20

győl „gyül” ,sich versammeln’
Mt 27.62

gyölekezet „sokaság, tömeg”
,Volk, Masse’ Mt 14.23 Mk 2.13
Lk 6.19 Jo 6.22,24 -ből Mk 7.33 -e
Lk 5.29 6.17 7.12 23.27 -ért Mk 3.9
-ek Mt 4.25 8.1 9.8,33 12.23 Mk
5.24 Lk 4.42 Jo 7.31,40 -ekben Mt
9.35 10.17 -eken Lk 8.2 -eket Mt
5.1 Mk 6.34,36 Lk 5.3 Jo 7.32
-eknek Mt 11.7 12.46 Lk 7.24 12.54
-ektől Lk 8.42 -en Mt 15.32 -et Mt
14.14 Mk 5.31 9.14 15.11 Jo 7.12
-hez Mt 17.14 Mk 5.30 -i Lk 19.37
-nek Mt 14.19 15.35 Mk 8.6 Lk
3.7 -öknek Lk 7.9 -től Mt 21.26 Mk
2.4 7.17 Lk 5.19 8.19

gyölekez(ik) „gyülekezik” ,sich
versammeln, sich anhäufen’ -ék Mk

4.1 5.21 Lk 8.4 -*endnek* Mt 18.20
-*ének* Mt 13.2 Mk 2.2 3.20 7.1 -*ett*
Mk 1.33 Jo 12.12 -*ik* Mt 13.47 Jo
18.2 -*nek* Mt 24.28 Mk 1.45 Lk 5.15
-*tek* Mt 26.3,57 -*véjek* Mt 27.17 -*vén*
Mt 28.12 Mk 6.30

gyöngy ‚Perle‘ -*ötöket* Mt 7.6
gyönyörködik l. *gyenyerkedik*
gyönyörködtet l. *kellott*
gyönyörűség l. *gyenyerkedet*
gyönyörűség ‚ajándék‘ l. *gyenye-
rőség*

GYÖRGY ‚Georg, Jürg, Jörg‘ -*nek*
Jo 21. K

gyötör l. *gyeter*
gyötrelm l. *gyetrelm*
gyötrő ‚poroszló‘ l. *gyetrő*
győzedelem l. *győződél* [em]
győződél [em] ‚győzelem, diada-
lom‘ ‚Sieg‘ -*meket* Lk 18.8 -*met* Lk
18.7 -*mét* Mt 12.20 -*mnek* Lk 21.22
győzödelmez ‚bosszút áll, igazsá-
got tesz‘ ‚Recht (ver)schaffen‘ -*ih*
meg engemet Lk 18.3 l. még *meggyő-
ződelmez*

gyújt l. *győjt*
gyújt l. *győjt*
gyújt l. *kenszez*
gyülekezet l. *gyölekezet*
gyülekezik l. *gyölekez* (ik)
gyül [ik] l. *gyöl*
gyűlöl ‚hassen‘ Jo 7.7 15.18,19,23
-*endnek* Lk 6.22 -*het* Jo 7.7 -*i* Mt
6.24 Lk 14.26 16.13 Jo 3.20 -*ik*
Mt 24.10 -*jed* Mt 5.43 -*t* Jo 15.18
-*tek* Lk 6.27 Jo 15.24 -*ték* Lk 19.14
-*tenek* Mt 5.44 Lk 1.71 Jo 15.25 -*tő*
Jo 17.14 vgl. *megvet*; *utál*, *megutál*
gyűlölet l. *gyűlölség*

gyűlölség ‚gyűlölet‘ ‚Haß‘ -*ben*
Mk 13.13 -*ekben* Mt 10.22 24.9 Lk
21.17

gyűrő ‚gyűrű‘ ‚Fingerring‘ -*t* Lk
15.22

gyűrű l. *gyűrő*
gyümölcsözet ‚gyömölcsözés‘
l. *gyimölcsözet*
gyümölcsözik l. *gyimölcsöz*

H

ha ‚id. (kötőszó); vajon...e‘
(conj.) wenn, falls; ob‘ Mt 4.3 Mk
1.40 Lk 4.3,7,9 Jo 1.25

hab ‚hullám‘ ‚Welle‘ Mk 4.37
-*inak* Lk 21.25 -*okkal* Mt 8.24 Lk
8.23 -*októl* Mt 14.24

háborgás l. *háborgó*
háborgó ‚háborgás, (?)hab‘ ‚Wo-
ge‘ -*ját* Lk 8.24

háborlat ‚vihar‘ ‚Sturm‘ -*jának*
Lk 21.25

háboró ‚háború ← zendülés‘
‚Aufruhr‘ Mt 26.5

háboród [ik] ‚botránkozik; nyug-
talankodik‘ ‚in Zorn geraten;
erschrecken, unruhig werden‘ -*ja-
tok* Jo 16.1 -*jék* Jo 14.1 vö. *háborog*
háborog ‚zavarog, lármáz‘ ‚lär-
men‘ -*tok* Mk 5.39

háborol ‚zavarog, nyugtalanko-
dik‘ ‚erschrecken, unruhig werden‘
-*tak* Lk 24.38 -*tatol* Lk 10.41 vö.
háborog

háború ‚zendülés‘ l. *háboró*
had ‚id.‘ ‚Heer‘ -*ait* Mt 22.7
-*akat* Mt 24.6 Mk 13.7 Lk 21.9

-*aknak* Mt 24.6 Mk 13.7 -*at* Lk 14.31 -*tól* Lk 21.20

had hadd l. *ha(gy)*

hág „id.“, (hinein)treten/steigen' Jo 10.1

ha(gy), lassen; (ver)lassen; vererben; hinterlassen' *had*: -*játok* (cl)

Lk 22.51 :*hadd*: -(*meg*) Mt 5.24

-(cl) Lk 9.60 :*hagy*: -*a* Mt 12.21

-*d* Mt 22.25 Jo 4.52 -*ának* Mk 12.22

Lk 20.31 -*and* Mk 12.19 -*atik* Mt 23.38

Lk 21.6 -*d* Mt 8.22 Lk 13.8

-*ja* Mk 1.34 11.16 Lk 4.41 -*jad* Mk 7.27

-*játok* Mt 13.30 Mk 7.12 Lk 18.16

Jo 11.44 -*játok* (cl) Mt 15.14

-*lak* (cl) Jo 14.18 -(*nem*) -*ná* Mt 24.43

Lk 12.39 -*om* Jo 14.27 -*ott* Lk 7.43

10.40 Jo 8.29 -*sz* Mt 5.36

-*ta* Mk 10.4 -*tál* Mt 27.46 Mk 15.34

-*ván* Mk 12.20 Lk 10.30

hagyapás „köpés“ ‚Speichel‘ -*ból* Jo 9.6

hagyap(ik) „köp“ ‚spucken‘ -*a* Jo 9.6

-*ják* Mk 15.19 -*ván* Mt 27.30

Mk 7.33 8.23

hagy(ejt) „hajigál“ ‚herumwerfen, bewerfen‘

-*ejtanák* Jo 8.59

-*igálatik* Mt 14.24

hagyományak levele ‚elválásról való levél‘/írás“ ‚Scheidebrief‘ -*t*

Mt 5.31 19.7 Mk 10.4

hajfonat ‚Flechte, Haarflechte‘

-*ival* Lk 7.38,44 Jo 11.2

„hajigál“ l. *hagy*(ejt), *hány*

hajlak „hajlék“ ‚Kammerlein‘

-*odba* Mt 6.6 -*okat* Mk 9.5 -*okba* Lk 16.9

-*okban* Lk 12.3 -*omban* Lk 11.7

-*ot* Mt 17.4 Lk 9.33

hajlék l. *hajlak*

hajó ‚Schiff‘ Mk 4.37 6.47 Lk 5.3

Jo 6.21,22 -*ba* Mk 4.1,37 5.18,21

Lk 8.37 Jo 6.17,22 -*ban* Mt 4.21 Mk 1.19,20

4.36 Lk 5.7 -*bél* Mk 5.2

6.54 Lk 5.3 -*cska* Mt 8.24 14.24 Mk 3.9

-*eskába* Mt 8.23 9.1 Lk 8.22 Jo 21.3

-*eskában* Mt 13.2 14.33 -*eskából* Mt 14.29

-*hoz* Jo 6.19 -*jokat* Mk 1.19

-*k* Mk 4.36 Jo 6.23 -*kat* Lk 5.2

-*kba* Jo 6.24 -*nak* Mk 4.38 Jo 21.6

-*t* Mk 6.53 Lk 5.7,11

haj[ol] ‚sich beugen‘ -*lának* Lk 24.5

hajt ‚biegen, umbiegen‘ -*ani* Mt 8.20

Lk 9.58 -*ván* Mk 10.17 15.19

hajzat „háztető“ ‚Dach, Hausdach‘

-*okon* Mt 10.27 Lk 12.3 -*ou* Mt 8.8

Lk 7.6 -*ou* Mt 24.17 Mk 13.15

Lk 17.31 -*ot* Mk 2.4 -*ra* Lk 5.19

vö. *tető*

haki „ha valaki“ ‚wenn jemand‘

Lk 19.31 Jo 7.17,37 8.51,52 9.31

-*t* Jo 13.20

hal ‚sterben‘ Mk 9.4,46, 8 Jo 11

26 -*andó* Jo 12.33 -*hatnak* Lk 20.36

-*jon* Mt 15.4 Mk 7.10 Jo 6.50 -*jonk* Jo 11.16

-*na* Jo 11.37 21.23 -*nom* Mt 26.35

vö. *hol*

hal ‚Fisch‘ Mt 14.17 Lk 24.42

-*aeskájok* Mk 8.7 -*aeskánk* Mt 15.34

-*akat* Mt 14.19 15.36 Mk 6.41(3)

Lk 9.16 -*akban* Jo 6.11 21.10 -*akból* Mk 6.43

Jo 6.13 -*akkal* Jo 21.11

-*aknak* Mt 13.47 Lk 5.6,9 Jo 21.8 -*at* Mt 7.10

17.27 Mk 6.38 Lk 11.11 Jo 21.9,13

-*ért* Lk 11.11 -*i* Jo 6.9

-*nak* Jo 21.6 -*onk* Lk 9.13

hála ‚Dank‘ -*t* Mt 15.30 Mk 8.6

14.23,26 Lk 6.32 Jo 6.23 vö. *háldála*

halál ,Tod' Mt 4.16 -*án* Mk 5.23
 -*áról* Lk 9.31 Jo 11.13 -*ból* Jo 5.24
 -*iglan* Mt 26.38 Mk 14.24 -*lal* Mt
 10.21 15.4 Mk 7.10 Lk 21.16 Jo
 12.33 -*nak* Mt 26.66 Mk 14.64 Lk
 1.79 23.15,22 -*ok* Mt 24.7 -*ra* Mt
 10.21 20.18 Mk 13.12 Lk 22.33 Jo
 11.4 -*t* Mt 16.28 Mk 9.1 Lk 2.26
 Jo 8.51,52 vö. *dög*
hálálat „hála” ,Dank' Lk 6.33,34
 -*et* Mt 26.27 Lk 17.9,16 17.18
 22.17,19 Jo 6.11 vgl. *hála*
hálálatlan l. *hálálatlon*
hálálatlon ,Undankbar' -*okon* Lk
 6.35
haldlos ,(adj.) tödlich' -*t* Mk
 16.18
halastó ,Teich, Fischteich' -*ba* Jo
 5.4(2)
halász ,Fischer' -*ia* Mk 1.17 -*ojá*
 Mt 4.19 -*ok* Mt 4.18 Mk 1.16 Lk
 5.2
halász[ik] ,fischen' -*nom* Jo 21.3
 „haláltságában lévén” l. *hoszja lé-*
vén az viadalban
hall ,hören; vernehmen; erfah-
ren' -*a* Mk 7.25 -*á* Mt 14.1 Mk 6.14
 Lk 9.7 Jo 9.35 -*ák* 20.30 Lk 1.58 Jo
 1.37 7.32 -*aná* Lk 18.36 -*ánának* Mt
 13.15 -*and* Jo 7.51 16.13 -*andja*
 Jo 12.47 -*andják* Mt 10.14 Mk 4.15
 16 Lk 8.13,14 -*andó* Lk 14.35 -*andók*
 Mt 24.6 -*andotok* Mk 13.7 -*anotok*
 Jo 9.27 -*atott* Mt 2.18 Jo 9.32 -*ja*
 Mt 7.24,26 12.9 Lk 6.49 Jo 12.29
 -*ják* Mk 4.18,20 6.55 Lk 2.47 Jo
 5.25(2) -*janak* Mk 4.12 -*játok* Lk
 6.27 Jo 8.47 -*juk* Jo 4.42 -*nak* Mt
 11.5 13.13,16 Lk 7.22 -*niok* Mt

13.17 Lk 10.24 -*ó* Mt 11.15 13.9,43
 Mk 4.9,23 7.16 Lk 8.8 -*od* Jo 3.8
 -*od* (-*e*) Mt 21.16 27.13 -*ok* Lk 9.9
 16.2 Jo 5.30 -*otok* Mt 10.27 Mk
 8.18(2) Lk 8.18 10.24 -*ott* Mt 14.13
 Mk 5.27 Lk 7.3 Jo 3.32 -*otta* Mt
 4.12 Mk 10.47 Lk 1.41 Jo 4.47
 -*ottok* Lk 2.20 -*ották* Mt 2.9 Mk
 3.21 Lk 1.66 Jo 1.40 -*ottam* Jo 8.26
 40 15.15 -*ottanak* Mt 13.15 -*ottatok*
 Mt 11.4 Lk 7.22 Jo 14.24 -*ottáok*
 Mt 5.21,27,33,38,43 26.65 Mk
 14.64 Jo 5.37 -*ottonk* Lk 4.23 -*ottuk*
 Mk 14.58 Lk 22.71 Jo 12.34 -*óvát*
 Mk 7.37 -*ván* Mt 2.22 Mk 2.17
 Lk 4.28 Jo 6.60
hallás l. *hallat*
hallat „hallás; tanítás” ,Zuhören;
 Predigt' -*ára* Lk 20.45 -*oknak* Jo
 12.38 -*tal* Mt 13.14
hallga(t) ,(an)hören, zuhören'
:hallgat -*hatják* Mk 4.33 *:hallga* -*ss*
 Mk 12.29 -*ssa* Mt 11.15 13.9,43 Mk
 4.9,23 7.16 -*ssák* Lk 16.29 -*ssatok*
 Mt 15.10 21.33 Mk 7.14 -*ssátok* Mt
 13.18 17.5 Mk 4.3 Lk 9.35 -*t* Lk
 10.16(2) Jo 9.31 -*tand* Mt 18.15,16
 -*tandja* Mt 18.17(2) -*tja* Mk 6.20
 12.37 Lk 6.47 Jo 3.29 -*hatják* Lk
 8.21 11.28 16.31 -*thatjátok* Jo 8
 843 -*tjátok* Jo 10.20 -*tnák* Lk 5.1,15
 6.18 15.1 -*tni* Mt 12.42 Lk 11.31
 21.38 -*ttok* Mk 4.24 -*tván* Mk 6.20
 Lk 2.46 19.48
halm l. *halom*
háló ,Netz' Jo 21.11 -*ját* Jo 21.8
 -*jok* Mt 4.20,22 Mk 1.18 Lk 5.7
 -*jokat* Mt 4.18,21 Mk 1.16 Lk 5.2
 -*t* Lk 5.5 Jo 21.6(2), 11 -*tokat* Lk 5.4

hal(om) ‚Hügel‘ -om Lk 3.5
:halmoknak: Lk 23.30

halott ‚tote‘ Lk 7.12 -*aiból* Mt 14.2 Mk 6.14,16 Lk 9.7 Jo 2.22 -*ak* Mt 11.5 22.32 Lk 7.22 Jo 5.25 -*akat* Mt 8.22 10.8 Lk 9.60 Jo 5.21 -*aké* Lk 20.38 -*akkal* Lk 24.5 -*aknak* Mt 22.31 23.27 -*akról* Mk 12.26 vgl. *holt*

hamar ‚(adv.) rasch, schnell, plötzlich‘ Mt 5.25 Mk 8.39 Lk 8.47 Jo 11.29,31 -*abb* Jo 20.4 -*an* Mk 6.25

hamis ‚unwahr‘ Mt 7.15 15.19 Mk 10.19 13.22(2) -*akra* Mt 5.45 -*an* Mt 5.33 -*sak* Lk 18.11

hamisság ‚gonoszság; törvénytelenység‘ ‚Unglaube, Boshaftigkeit; Gesetzlosigkeit‘ Mt 24.12 Jo 7.18 -*gal* Mt 23.28 Lk 11.39 -*nak* Lk 13.25 16.8,9 18.6 -*ot* Mt 7.23 13.41

hamit ‚ha valamit‘ ‚wenn... etwas‘ Jo 14.14 16.23

hamu ‚Asche‘ -*ban* Mt 11.21 Lk 10.13

hanem ‚(conj.) als; sondern‘ Mt 12.4 Mk 9.9 Lk 2.26 Jo 3.13 -*csak* Mt 11.27(2) Mk 2.7,26 Lk 4.26,27 Jo 1.18 -*ha* Mt 5.20 Mk 3.27 Lk 13.3 Jo 3.2 -*hogy* Mt 5.13 Jo 15.13
hangoslat ‚énekvés, muzsika‘
‚Singen, Musik‘ -*ot* Lk 15.25

hány ‚id.; hajjigál‘ ‚werfen; schleudern‘ -*attatnak* Lk 8.23 -*na* Mk 12.41 -*nak* Mk 12.41 -*ván* Lk 19.35

hány ‚(interr.) wieviel‘ Mt 15.34 16.9,10 Mk 6.38 8.5,19,20 -*szer* Mt 18.21 23.37

harag ‚Zorn‘ Lk 21.23 -*gal* Lk 4.28 -*ja* Jo 3.35 -*jától* Mt 3.7 Lk 3.7 -*val* Mk 3.5

haragosz[szik] l. *harag[szik]*
harag[szik] ‚zürnen‘ -*oszeké* Mt 5.22

hárm l. *három*
harmad ‚három, harmadik‘
(num.adj.) drei; (num.subst.) dritter, dritte, drittes‘ -*nap* Mt 27.63 Mk 14.58 Lk 2.46 -*napi* Jo 11.39 -*iglan* Mt 27.64 -*napja* Lk 24.21 -*napokban* Jo 2.19 -*napon* Mt 20.19 Mk 8.31 Lk 9.22 Jo 2.1

-*naptól fogván* Mt 15.32 Lk 8.2 -*ot* Lk 20.12 -*szer* Mk 14.41 Lk 23.22 Jo 21.14,17 vö. *három*

harmad idő ‚három óra‘ ‚dritte Stunde‘ Mk 15.25

harmadidő koron ‚három óra tájban‘ ‚um die dritte Stunde‘ Mt 20.3

harmad(ik) ‚dritte‘ Mk 12.21 Lk 14.20 19.20 -*ik* Mt 22.26

‚harmadik őrváltáskor‘ l. *harmad vigyázatja koron*

harmadnap (-i, -iglan, -ja, -okban, -on, -tól fogván) l. *harmad harmad vigyázatja koron* ‚harmadik őrváltáskor‘ ‚in der dritten Wache‘ Lk 12.38

harmic ‚harminc‘ ‚dreißig‘ Mt 13.8,23 26.15 Lk 3.23 Jo 6.19 -*at* Mk 4.8,20

harmicnyolc ‚harmincnyolc‘
‚achtunddreißig‘ Jo 5.5

harminc l. *harmic*
harmincnyolc l. *harmicnyolc*
három: ‚drei‘ Mt 12.40(4) Mk 9.5

Lk 1.56 Jo 2.20 -nak Mt 18.16 -szer
Mt 26.34,44,75 Mk 14.30,72 Lk
22.34,61 Jo 13.38 :hárm: -an Mt
18.20 Lk 12.52 -at Jo 2.6 vö. har-
mad

„három óra” l. *harmad idő*

„három óra tájban” l. *harmadidő*

koron

háromszáz ‚dreihundert’ Mk 14.5

Jo 12.5

has ‚id.; belső; anyaméh” ‚Ba-
uch; Innere, Innen-; Gebärmu-
ter’ Lk 11.27 -*ába* Mk 7.19 Jo 3.4
-*ában* Mt 12.40 -*ából* Jo 7.38 -*ak*
Lk 23.29 -*át* Lk 15.16 -*ba* Mt 15.17

hasal ‚fekszik, szenved” ‚liegen,
leiden’ Mt 9.20

hasonfél ‚(az egész vagyon) fele
része” ‚Hälfte (der Güter)’ -*ét* Lk
19.8

hasonlandó ‚hasonió” ‚ähnlich’ -*k*
Lk 7.31,32

hasonlat ‚példabeszéd” ‚Gleich-
nis’ Lk 8.4 12.16 13.6 20.19 21.29
-*ot* Lk 4.23 4.36 6.39

hasonl[it] ‚id.; színlél” ‚ähnlich
werden; vergleichen; heucheln,
vorheucheln’ -*ának* Lk 20.20 -*atik*
Mt 7.24,26 13.24,31,33,44,47,52
18.23 20.1 22.2 25.1 Mk 4.30 -*atnak*
Mt 11.16 -*atnorok* Mt 6.8 -*jam* Mt
11.16 Lk 7.31 -*juk* Mk 4.30 -*ván* Lk
20.47

hasonló ‚ähnlich’ Mt 22.39 Mk
12.31 -*ókat* Mk 7.8 7.13 vö. *hason-*
landó

használ ‚nützen, helfen’ Mt 15.5
Mk 7.11 Lk 9.25 Jo 6.63 -*na* Mt
7.24 -*ónk* Jo 12.19 -*t* Mk 5.26

hat ‚(übertr.) ‚átv. birtokol” be-
sitzen’ -*om* Lk 10.25

hat ‚sechs’ Lk 4.25 13.14 Jo 2.6
12.1 vö. *hatod*

hatalm ‚hatalmasság” ‚Obrigkeit’
Mt 8.9 28.18 Lk 7.8

hatalm l. *hatal[o]m*

hatalmas ‚mächtig’ Mt 3.9 7.29
Mk 1.22 Lk 1.49

hatalmas ‚hatalmasság” ‚Macht-
haber’ -*okat* Lk 1.52

‚hatalmasság” l. *hatalm*, *hatalmas*
hatalmaz[ik] ‚diadalmaskodik;
erőszakoskodik” ‚besiegen; auf-
dringlich, zurdringlich sein’ -*hatnak*
Mt 16.18 -*nak* Lk 23.5 vgl. *fedelm-*
ked, *ország*, *uralkod*

hatal[o]m ‚(Voll)macht, Gewalt’
-*a* Mt 9.6 Lk 23.7 -*am* Jo 19.10(2)
-*ának* Lk 20.20 -*at* Mt 9.8 Mk 2.10
Lk 1.51 Jo 1.12 -*ával* Mt 21.23,24
27 Mk 11.33 -*ban* Lk 4.4,32,36 -*mal*
Mk 1.27 11.28,29 20.2,8 21.27
-*okat* Mk 10.42

határ ‚Grenze’ -*aiglan* Mt 24.31
hátmege ‚vissza, hátra” ‚(adv.)
zurück, rückwärts lat. retro, ret-
rorsum – reg. lativus’ Mk 13.16 Lk
9.62 17.31 18.6 Jo 20.14

hátmegeöl ‚hátulról” ‚(adv.) von
hinten reg. ablativus locativus’ Mt
9.20 Mk 5.27 Lk 7.38 8.44 vö.
megöl

hatod ‚hat; hatodik” ‚sechs;
sechster, sechste, sechstes’ Mt 17.1
Mk 9.2 Lk 1.26,36 Jo 4.6 vö. *hat*
hatvan ‚sechzig’ Mt 13.8,23 Lk
24.13 Jo 21. K -*t* Mk 4.8

‚ha valaki” l. *haki*

havas „holdkóros“ ‚Mondsüchtig‘ Mt 17.15 -*okat* Mt 4.24

ház ‚Haus; Wohnort; Familie – auch übertr.‘ Mt 2.9 10.13 Mk 3.25(2) Lk 11.17 -*a* Lk 6.48 19.46 Jo 4.53 12.3 -*ába* Mt 8.14 Mk 1.29 Lk 1.23,40,56 Jo 7.53 -*ában* Mt 13.57 Mk 14.3 Lk 1.33,69 Jo 14.2 -*ából* Mk 13.15 Lk 1.27 2.4 -*alba* Mt 9.6 Mk 2.11 5.19 Lk 5.24 -*adban* Lk 4.23 19.5 -*adnak* Jo 2.17 -*ához* Lk 22.54 -*ájá* Jo 2.16 -*akat* Mk 10.30 -*akban* Mt 11.8 Lk 7.25 -*akból* Mt 24.17 -*am* Mt 21.13 Mk 11.17 Lk 14.23 19.46 -*amba* Lk 11.24 -*amban* Mt 8.6 12.44 -*ának* Mt 21.13 Mk 11.17 -*ánál* Mk 2.15 -*at* Mk 13.34 -*át* Mt 7.24,26 Mk 3.27 Lk 6.49 Jo 2.16 -*atok* Mt 23.38 Lk 13.35 -*ba* Mt 2.11 Mk 2.2 Lk 8.16,41 9.4 -*ban* Mt 5.15 Mk 2.1 Lk 8.27 Jo 8.35 -*ból* Mt 10.14 13.1 Lk 10.7 -*hoz* Lk 8.41 15.25 -*nak* Mt 10.12 13.35 Mk 15.16 Lk 10.5 -*okat* Mt 23.14 Mk 12.40 Lk 20.47 -*okba* Mk 8.3 Lk 16.4 -*ra* Mt 7.25,27 Lk 6.48 11.17 -*tól* Lk 7.6

haza ‚Vaterland, Vaterstadt‘ -*já*-*ba* Mt 13.54 Mk 6.1 -*jában* Mt 13.57 Lk 4.24 -*jokban* Mk 6.4 vö. *hou*

haza ‚(praef.) heimwärts‘ Mk 7.30 Lk 7.10 15.6,25,27 vö. *hazajön*, *hazame[gy]*

házabeli ‚házanépe‘ ‚Hausgenosse‘ -*ek* Mt 10.36 -*ekben* Lk 12.42 -*eket* Mt 10.25

hazajön ‚heimkommen‘ -*nő* Lk 15.25 -*ván* Lk 15.6 vö. *haza*

hazame[gy] ‚heimgehen‘ -*nt* Mk 7.30 vö. *haza*

‚házanépe‘ l. *házabeli*
házaskod[ik] ‚házasodik‘ ‚heiraten‘ -*andik* Mk 10.12 -*nak* Mt 22.30 Mk 12.25 Lk 20.34,35 -*ni* Mt 19.10 -*ók* Mt 24.38

házasodik l. *házaskod[ik]*
házasság ‚Heirat‘ -*ba* Mt 22.30 24.38 Mk 12.25

házi ‚házban lévő‘ ‚(adj.) häuslich, im Hause (Gute) befindliche (Person, Tier usw.)‘ Mt 18.23 24.45

háziaty(a) ‚gazda, házigazda‘ ‚Hausvater, Hausherr‘ -*a* Mt 20.11 21.33 Lk 12.39 13.25 -*ához* Mt 13.52 20.1 -*ának* Mt 13.27 -*át* Mt 10.25 -*jának* Lk 22.11

háziember l. *házi*
‚házigazda‘ l. *háziaty*
‚háztető‘ l. *hajzat* vgl. *tető*

hazud[ik] ‚lügen‘ -*ván* Mt 5.11
hazug ‚(adj.) lügnerisch‘ Jo 7.28 8.44,55

hazugság ‚Lüge‘ -*a* Mt 13.22 -*ot* Jo 8.44

HÉBER ‚Eber‘ ‚Eber lat. Heber‘ -*é* Lk 3.35

héber l. *éber*
hebersől ‚héberül‘ ‚(adv.) hebräisch‘ Jo 19.13,17,20

héberül l. *héberöl*
hegy ‚Berg‘ Lk 3.5 -*ein* Lk 1.65 -*ekbe* Lk 1.39 -*ekben* Mk 5.5 -*eknek* Lk 23.30 -*ekre* Mt 24.16 Mk 13.14

Lk 21.21 -*en* Mt 5.14 Lk 8.32 21.37 Jo 4.20 -*én* Mt 24.3 Mk 13.3 -*ének* Lk 19.37 -*ére* Mt 21.1 Mk 11.1 Lk 4.9 Jo 8.1 -*nek* Mt 17.20 21.21 Mt

11.23 Lk 4.29 -nél Mk 5.11 -re Mt 4.8 Mk 3.13 Lk 4.5 Jo 6.3 -ről Mt 8.1 17.9 Mk 9.9 Lk 9.37

hejába „hiába” (adv.) vergeblich¹ Mk 7.7 vö. hiába

hejt „bolond, hitvány” (adj.) törlich¹ Mt 7.26

hejt „bolond, hitvány (ember)” Narr¹ Lk 12.20 -ok Mt 23.17 Lk 11.40 24.25

hejtség „esztelenség” „Unsinnigal” „würden ganz unsinnig” Lk 6.11

HELI „Elő” „Eli” Mk 15.34(2)

HELIÁZÁR „Eliézer” „Elieser lat. Eliezer” -e Lk 3.29

HELIZEUS „Elizeus” „Elisa lat. Heliaso” Lk 4.27

HELLI „Esi” „Esi lat. Hesli” -é Lk 3.25

HELMADAN „Elmodám” „Elmadam lat. Elimadam” Lk 3.28

hely „id.; vidék; föld; szállás; ország - átv.” „Platz, Gegend; Erde; Unterkunft; Land - auch übertr.” Mt 14.15 Mk 6.35 Lk 2.7 Jo 4.20 -ben Lk 11.1 Jo 11.6,30 -e Mk 15.22 -en Mt 24.15 Lk 9.12 14.10 Jo 4.21, 5.13 -én Lk 4.37 -ének Mt 27.33 -ére Mt 26.52 Lk 16.28 Jo 20.25 -hez Jo 6.23 -ek Mk 13.8 Lk 21.11 -éken Mt 12.43 24.7 Mk 1.45 Lk 11.24 -eket Mt 23.6 Lk 14.7 -nek Mt 14.35 -üket Jo 11.48 -re Mt 14.13 Mk 1.35 Lk 4.42 Jo 6.15 -t Mt 28.6 Mk 14.15 Lk 4.17 Jo 14.2.3

helyek szerint „mindenfélre” „überall” Mk 13.8

helyez l. helyhet, helyhez

helyhet „helyez” „legen” -ék Jo 19.42 -te Mt 27.60 Lk 23.53 -tetett Lk 23.54 Jo 19.41 -véu Lk 2.12 Jo 19.29

helyhez „helyez” „legen” -tetett Mt 28.6 -tetnék Mk 15.47

hengerejt „hengerít” „wälzen (als transitiv)” -e Mt 27.60 Mk 15.46 -i Mk 16.3

hengerít l. hengerejt

HENSEL „(személynév)” „(Personname)” Jo 21. K

herceg „királyfi” „Herzog” Mt 2.6

HER „Er” (n.per s) Er lat. Her¹ -é Lk 3.28

HERÓDES l. Eródes

HERÓDES „Herodes” Mt 2.1 Mk 6.14 Lk 1.5 3.19(2) -ért Mt 2.22 -hez Mt 2.12 Lk 23.7 -nek Mt 14.16(2) Mk 6.18,22 Lk 3.1

„Heródes-párti” l. heródiános

HERÓDIÁDIS „Herodias” -ért Lk 3.19 -nak Mt 14.6 Mk 6.22 vö. Heródiás

heródiános „Heródes-párti” „Herodes Leuten” -okkal Mk 3.6

„heródiános” l. eródiános, heródiános

HERÓDIÁS „Herodias” Mk 6.19 -ért Mt 14.3 Mk 6.17 vgl. Heródiádis

hét „7” „sieben” Mt 12.45 Mk 8.5 Lk 2.36 8.2 -ediglen Mt 22.26 -en Mt 22.25,28 Mk 12.22,23 Lk 20.29, 31,33 -et Mk 8.20 -szer Lk 17.4(2) -szeriglen-e Mt 18.21,22

het „Woche” -ében Lk 18.12

hetvenhét „77” „siebenundsiebzig” -szeriglen Mt 18.22

hetvenkettő „72” ‚zweiundsiebzig’ Lk 10.17 -t Lk 10.1

hev ‚hív, nevez” ‚nennen’ -attaték Lk 2.21 -attatik Lk 2.23

hév ‚hő, meleg” ‚(adj.) heiß’ Lk 12.55

hévség ‚hőség” ‚Hitze’ -nek Mt 20.12

hí l. hí(v)

hiába ‚(adv.) vergebens’ Mt 203 vö. hejába

‚hiáavalóan” l. hián

hián ‚üresen” ‚leer’ Lk 20.10,11

hián ‚hiáavalóan, tétlenül” ‚(adv.) müßig’ Mt 20.6 vgl. hiu, hívan

hideg ‚(adj.) kalt’ Mt 10.42 Mk 9.41 Jo 18.18 ~ (lelette) Mt 8.14 vö. hideglelet

hideglelés l. hideglelet

hideglelet ‚Fieberfrost’ Mt 8.15 Mk 1.31 Jo 4.52 -ben Mk 1.30 -ekkel Lk 4.33 -nek Lk 4.39 vö. hideg

hidegleli ‚lázás” l. hideg(lelette) Mt 8.14

hiend ‚glauben; meinen’ l. hi(sz)

higgy ‚glauben; meinen’ l. hi(sz)

hihet ‚glauben; meinen’ l. hi(sz)

hijedelmez ‚hűsít” ‚erfrischen’ -ze Lk 16.24

himlet ‚szorvány(népség)” ‚Zerstreuung’ -ibe Jo 7.35

himt ‚tékozol” ‚zerstreuen’ Mt 12.30 Lk 11.23 -ettél Mt 25.24 -ettem Mt 25.26

hinn(i) ‚glauben; meinen’ l. hi(sz)

hír ‚Kunde, Nachricht’ Mt 9.26 Lk 4.14,37 -e Mt 4.24 Mk 1.28

-eket Mk 13.7 -ét Mt 14.1 24.6 hirdess l. hirde(t)

hirde(t) ‚,id.; jelent, tudtára ad; beszél” ‚verlautbaren, verkündigen melden; reden’ -ssed Mk 5.19 Lk 8.39 9.60 -ssétek Mt 2.8 11.4 28.10

:hirdet: Mt 12.18 -ek Jo 16.25 -ék Lk 24.9 -i Jo 16.14,15 -ni Mk 1.45

híres ‚,jó lat. bonus” ‚(adj.) guter (Mann) Lk 23.50

hirtelen ‚(adv.) unerwartet, plötzlich’ Mk 13.36 Lk 8.33 9.39

hirtelen ‚,váratlan, gyors” ‚(attr.) plötzlich’ Lk 21.34

hirtelenkedet ‚,hirtelenség” ‚Über-eile’ -tel Mk 5.13 vö. hirtelenség

hirtelenkedetbe választatott ‚,maga-n kívül van” ‚er ist von Sinnen lat. quoniam in furorem versus est’ Mk 3.21

hirtelenség ‚Übereile’ -gel Mt 8.32 vgl. hirtelenkedet

‚,hírű” l. híres

hi(sz) ‚glauben; meinen’ -end Mk 16.16(2) Jo 6.35 7.38 -endéd Jo 11.40

-endi Mk 11.23 -enditek Jo 8.24

-endnek Mk 16.17 -endők Jo 6.64

7.39 17.20 -ggy Mk 5.36 Lk 8.50

-ggye Jo 17.21 -ggyék Jo 11.42

-ggyetek Mk 1.15 Jo 12.36 14.1,11

20.31 -ggyétek Jo 13.19 14. 29

19.35 -ggy Jo 4.21 -ggyek Jo 9.36

-ggyenek Lk 8.12 -ggyetek Jo 6.29

10.38 11.15 -ggyétek Mt 24.23,26

Mk 11.24 13.21 Jo 10.38 -ggyönek Jo

6.30 -ggyük Mk 15.32 -heted Mk

9.23 -hettek Jo 5.44. 47 -hették

Jo 12.39 -nnetek Jo 10.37. 38 -nné-

tek Mt 21.32 Jo 5.46(2) -nni

Lk 24.25 -„sz” l. *hü(sz)* -sz-é Jo 9.35 -szed-é Jo 1.50 11.26 14.10 -szék Jo 6.64 -szem Mk 9.24 Jo 9.38 20.25 -szen Lk 16.11 Jo 3.15,16,18 (2), 35 5.24 6.40 47 11.25,26 -szi Jo 2.24 -szik Lk 8.13 -szitek Jo 3.12(2) 10.25,26 16.31 -szitek-é Mt 9.28 Jo 14.11 -szjüik Jo 6.69 16.30 -sznek Mt 18.6 Lk 16.31 24.11 Jo 7.5 11.48 12.11 -szönk Mt 27.42 Jo 4.42 -sztek Lk 22.67 Jo 4.48 5.3,47 8.45,46 14.1 -tessen Mt 24.4 Mk 13.5 -tettesetek Lk 21.8 -tt Jo 7.48 -tted Lk 1.45 -ttek Jo 20.29 -tték Jo 17.8 -ttél Mt 8.13 Lk 1.20 Jo 20.29 -ttem Jo 11.27 -ttenek Mt 21.32 Mk 16.14 Jo 8.31 11.45 -ttetek Mt 21.25,32 Mk 11.31 Lk 20.5 Jo 6.36 -ttétek Jo 16.27 -vé Jo 20.8 -vék Mk 16.11 -vén Lk 24.41 Jo 20.31 vö. *hü(sz)*

hit l. *hűség*

hit ‚glauben; meinen’ l. *hüt*,

hi(sz)

hitetes ‚zendülő”, ‚Empörer’ -eket

Lk 21.9

hitetlen l. *hitlen*

hitetlen l. *hütötlen*

hitetlenség l. *hütötlenység*

hitető ‚Verführer’ Mt 27.63

hitlen ‚hitetlen”, ‚Ungläubige’

Lk 16.10 -ekkel Lk 16.10 vö. *hütötlen*

„hütvány (adj.)” l. *hejt*

„hütvány (ember)” l. *hejt*

hüü ‚üres”, (adj.) leer’ Mt 12.36

vö. *hián*, *hívan*

hív(v) ‚id.; nevez; felszólít”, ‚ru-

fen, anreden; nennen; auffordern’

-ja Mt 22.43,45 27.47 Mk 15.35 Lk

20.44 Jo 10.3 -jad Mt 20.8 Jo 4.16

-játok Mt 22.9 -tta Mt 25.14 -utt

Lk 14.10,16 -utta Lk 14.9,12 Jo 11.

28 -va Lk 7.18 15.26 -vá Mt 1.25

Mk 1.20 Lk 6.13 Jo 2.9 -vák Jo

9.18,24 -ván Mt 2.7 10.1 Mk 3.31

Lk 19.13 -vának Mk 15.16 -vatik

Mt 1.16,23 Mk 11.17 Lk 1.35 2.4

-vatnak Lk 22.25 -vatni Lk 19.15

-vatol Jo 1.42 -vattam Mt 2.15 -vat-

tassatok Mt 23.10 -vattassék Lk 1.61

-vattaték Jo 2.2 -vattatik Mt 2.23

21.13 27.8 Lk 1.32,36,60 -vattanak

Mt 5.9 -vattatni Mt 23.7 -vattatnom

Lk 15.19 15.21 -vattatnotok Mt 23.8

-vattatol Lk 1.76 14.8,10 -vattatott

Lk 2.21 14.8 -vj Lk 14.13 -vjék Mt

10.25 -vna Jo 1.48 -vni Mt 22.3

-vmod Lk 14.12 -vniom Mt 9.13 Mk

2.17 Lk 5.32 -vnotok Mt 23.9 -vod

Mt 1.21 Lk 1.13,31 -vönök Mk 9.23

-vta Lk 7.39 -vtok Lk 6.46 Jo 13.13

hív ‚nennen’ l. *hev*

hív ‚glauben; meinen’ l. *hi(sz)*,

hü(sz)

hívan ‚üresen”, (adv.) leer’ Mt

12.44 Lk 1.53 vö. *hian*, *hián*, *hiü*

hivatalos ‚hívott, meghívott,

vendég”, ‚eingeladen(e) Person,

Gast, berufen(e) Person’ -ok Mt

20.16 22.8,14 Lk 14.24 -okat Mt

22.3 -oknak Mt 22.4 Lk 14.7,17

hívott l. *hivatalos*

„hívő” l. *hű*, *hüvő*

hizodal[om] ‚?szállás”, ‚Gemach

lat. refectio”, ‚felfüdülés” -mam

Mk 14.14

hó ‚Schnee’ Mt 17.2 28.3 Mk 9.3

hód ‚Mond‘ Mt 24.29 Mk 13.24
-ban Lk 21.25 vö. *hold*

hogy ‚1. ahogyan 2. amikor 3. miután‘ ‚1. (adv.rel.-conj.) wie 2. als, wenn, da, wann 3. nachdem‘ Mt 9.6 Mk 2.10 Lk 2.24,39 Jo 3.15

hogy ‚(conj. – adv.)‘ Mt 1.22 Mk 1.24 Lk 1.4 Jo 1.7

hogyha ‚(conj.) wenn; insofern‘ Mt 5.13,29 18.17 Mk 5.28 Lk 12.45

hogynem ‚hogysem‘ ‚(conj.) als daß‘ Mt 5.20 Mk 9.43 Lk 7.26 Jo 3.19

hogynemihogy ‚hogysem‘ ‚(conj.) als daß‘ Lk 17.2

hogysem l. *hogynem*, *hogynem-hogy*

hol ‚hal‘ ‚sterben‘ –t Mt 9.24 Mk 5.39 Lk 8.52 Jo 11.21,32 l. *hal*, *holt*

hol ‚1. (adv.rel.) wo 2. (interr.) wo?‘ Mt 2.2 Mk 4.5 Lk 4.16 Jo 1.28

hold l. *hód*

hold ‚Mond‘ –a (kelve) Jo 12.12 –a (kelvén) Jo 1.43 vö. *hód*

‚holdkóros‘ l. *havas*

holló ‚Raabe‘ –kat Lk 12.24

holnap ‚(adv.) morgen‘ Mt 6.30 12.28 –i Mt 6.34 –on Lk 13.32,33 –ra Mt 6.34

holt ‚halott‘ ‚(adj.) gestorben, verstorben‘ –ak Mk 12.27 vö. *halott*

holt ‚halott‘ ‚Tote‘ –ak Mt 28.4 –akat Mt 8.22 vö. *halott*

holvai ‚reggel‘ ‚(adv.) morgens‘ Mt 16.3 Mk 1.35 Lk 24.1 Jo 18.28 vö. *reggel*

homály ‚Dunkelheit, Finsternis‘ –a Lk 22.53

‚homok‘ l. *fövény*

hompolyg ‚fctreng‘ ‚sich (herum)wälzen lat. provolvo‘ Mk 9.20 –ván Mt 17.14

hon ‚Vaterland‘ –jában Jo 4.44 vö. *haza*

hónap ‚Monat‘ Lk 1.36 –ban Lk 1.26 –ok Jo 4.35 –okban Lk 1.24,56 4.25

honn ‚otthon‘ ‚(adv.) zu Hause‘ Mk 9.33 Jo 11.20

honnai ‚ahonnan; amiből; amiert‘ ‚(adv.rel. – conj.) woher; weshalb‘ Mt 12.44 Lk 6.7 7.42 11.24 14.14

honnai ‚(adv.interr.) woher?‘ Mt 13.27 Mk 6.2 Lk 1.18 Jo 1.48

hord ‚tragen, schleppen‘ –ani Mk 6.55

horg(o) l. *hor[og]*

hor[og] ‚Angel‘ –got Mt 17.27

hoszja lévén az viadalban ‚halál-tusában lévén‘ ‚daß er mit dem Tote rang lat. et factus in agonia prolixius orabat‘ Lk 22.44 vö. *hosz[sz]*

hoszjú ‚hosszú‘ ‚(adj.) lang‘ Mt 23.14 Mk 12.40 Lk 20.47

hosz[sz] ‚hosszúság‘ ‚(tempus) Länge‘ –jában Mk 12.40

hoszjú l. *hosz[sz]*

hosz[sz] l. *hosz[sz]*

hová ‚1. ahová 2. id.‘ ‚1. (adv.rel.) wohin 2. (adv.interr.) wohin?‘ Mt 8.20 Mk 14.12 Lk 9.58 Jo 3.8

hoz 1. ‚holen, (her)bringen 2. (Früchte)tragen‘ Mt 12.35(2) 13.52

Lk 6.45(2) -a Mk 4.8 -ák Mt 21.7
 Mk 9.20 12.6 -ám Mt 17.16 Mk 9.7
 -ának Mt 4.24 Mk 7.32 Lk 24.42
 Jo 8.3 -and Mk 4.29 -atának Mt
 19.13 -aték Mt 12.22 18.24 -atik
 Mk 2.3 Lk 7.12 -atni Mk 6.27 -ihh
 Lk 14.21 -jad Lk 9.41 Jo 20.27 -ja-
 tok „=hozzatok” Lk 15.23 Jo 15.8
 -játok Mt 14.18 17.17 21.2 Mk 9.19
 Lk 15.22 Jo 7.45 -nak Mt 9.2 Mk
 1.32 10.13 Lk 5.18 18.15 -ókat Mk
 10.13 -ott Lk 12.16 -ott-é Jo 4.33
 -váu Mk 2.3 Lk 24.1 Jo 19.39 vö.
 kihoz

hozjá „hozzá; magához” (adv.
 praef.) zu ihm; zu sich’ Mt 20.32
 ~ (hív) Mt 20.32 Mk 8.34 ~ (köze-
 lejt) Lk 9.42 ~ (told) Lk 19.11 20.11
 -(vépék ő) Mt 8.5 ~ (vép) Mt 4.3
 8.19.25 Mk 6.35 Lk 8.24 ~ (vesz) Jo
 10.17 -d „magadhoz” Mt 1.20
 -iglan Lk 4.42 -jok (toldá) Lk 3.20
 -ni Mk 9.9 Lk 11.7 Jo 10.18 -tok
 Mt 10.13 Lk 16.26 20.19

hozjá l. hozzá

hozjátold l. hozjá

hozjávép „hozzálép” „zu jni. hin
 (zu)treten’ s. hozjá

hozzá l. énhozzám, hozjá, őhozzá,
 tehozzád, tihozzátok, tihozzátok

hozzálép l. hozjá

hozzátold l. hozjá

hő l. hév

hős „ifjú” „Jüngling’ Mt 19.20.22
 Mk 14.15 Lk 7.14

hőség l. hévség

hug „Schwester’ -a Lk 10.39 Jo
 11.39 19.25 -át Jo 11.5 11.28 -i Mt
 13.56 Mk 6.3 Jo 11.3 -inak Jo 11.1

-it Mt 19.29 Mk 10.29 Lk 14.26
 -okat Mk 10.30 -om Mt 12.50 Mk
 3.35 Lk 10.40

„hullám” l. hab

hull[ik] „herabfallen’ Lk 16.21
 vö. le hull

húsvét „Ostern’ Mt 26.2 Mk 14.1
 Lk 2.41 Jo 6.4 -be Jo 18.39 -ben
 Jo 2.23 -ek Jo 2.13 11.55 -nak Lk
 22.1 -nek Jo 13.1

húsz „zwanzig’ -szer Lk 14.31

húszezer l. ezer

huszonöt „fünfundzwanzig’ Jo
 6.19

hű „hüses, ragaszkodó” (adj.)
 treu’ Mt 25.23 24.45 Lk 12.42
 16.10(2)

hű „hívő” (adj.) gläubig’ Jo
 20.27

hűség „?hit, bizalom” „?Glaube’
 -et Mt 14.27

hűséges l. hű

„hűsít” l. hijedelmez

hű[sz] „hisz” „glauben’ -ni Jo
 4.50.53 -nék Mk 16.13 -nek (az írá-
 soknak) Jo 2.22 -nek (öbele) Jo 2.11
 4.39 7.31 8.30 -nek (ő beszédjeért)
 Jo 4.41 -nek (ő nevébe) Jo 2.23 -nek
 (örolla) Jo 9.18 -vön Mt 21.22 vö.
 hi(sz)

hűt „hit” „Glaube’ -ét Mk 11.22
 -ő Mt 14.31 -öd Mt 9.22 15.28 Mk
 5.34 Lk 7.50 -öket Mt 9.2 Mk 2.5
 Lk 5.20 -önket Lk 17.5 -öt Mt 8.10
 23.23 Lk 7.9 17.6 18.8 -ötek Mk
 4.40 -ötök Mt 9.29 17.20 21.21 Lk
 8.25 -övek Mt 6.30 8.26 16.8 Lk
 12.28 -övet Mt 23.15 vö. hi(sz),
 hü[sz]

hütötlén „hitetlen“ ,1. (adj.) ungläubig, zweifelnd 2. (subst.) Ungläubige' Mt 17.17 Mk 9.19 Lk 1.17 vö. *hitlen*

hütölenség „hitelenség“ ,Unglaube, Zweifel' -*eken* Mk 6.6 -*ekért* Mt 13.58 -*eket* Mk 16.14 -*emet* Mk 9.24 -*tekért* Mt 17.20

hüvely ,Scheide' -*ébe* Jo 18.11

hüvő „hivő“ ,(sub.-ppr.s) gläubig, Gläubige' -*k* Mk 9.42 Lk 16.11,12

I, Í

ide ,(praef. - adv.) her, hierher' -*(ereszt)* Mk 11.3 -*(hív)* Jo 4.16 -*(hoz)* Mt 14.18 17.17 Mk 9.19 11.2 Lk 9.41 19.27,30 Jo 10.16 20.27 21.10 -*(jön)* Mt 8.29 22.12 Lk 16.26,28 Jo 4.15,16 6.25

ideereszt l. *ide*

idegen ,(adj.) fremd' Lk 17.18

idegen ,Fremde' -*eknek* Jo 10.5 -*ektől* Mt 17.25,26 -*t* Jo 10.5

idehí[v] l. *ide*

idehoz l. *ide*

ideig l. *id(ő)*

ideiglen l. *id(ő)*

„ideig való“ l. *ides*

idejön l. *ide*

ides „édes“ ,(adj.) süß' -*ek* Mk 4.17 -*t* Mt 13.21 l. *édes*

ides „idős“ ,(adj.) alt' -*b* „idősebb“ Lk 15.25

id(ő) „id.; időpont; óra“ ,Zeit; Zeitpunkt; Stunde' -*eig* Jo 5.35 -*eiglen* Mt 20.12 Mk 2.19 Lk 4.13

Jo 7.33 -*eje* Mt 21.34 Mk 9.21 Lk 1.10 Jo 5.6 -*ejében* Mt 13.30 Lk 3.1(4) 4.5,27 8.13 -*ejek* Lk 21.24 Jo 16.4 -*ejekben* Lk 3.2 -*ejekorán* Mt 21.41 24.45 Mk 12.2 Lk 1.10,20 -*ején* Lk 12.42 -*ejét* Mt 2.7 Lk 19.44 -*ém* Mt 26.18 Jo 2.4 7.6,8 -*étek* Lk 22.53 Jo 7.6 -*ő* Mt 2.16 14.15 Mk 1.15,24 Lk 21.8 Jo 1.39 -*öben* Mt 8.13 Mk 10.30 Lk 2.38 Jo 4.52 -*öböl* Jo 12.27 -*ökben* Lk 8.27,29 20.9 -*ön* Mt 24.44,50 Lk 12.40,46 -*önek* Mt 16.3 -*öröl* Mk 13.32 -*őt* Mt 24.36 25.13 Mk 6.31 14.37 Lk 12.56 -*ötől* Mt 27.45 Lk 23.8 Jo 19.27 -*övel* Lk 2.52

idős l. *ides*

IDUMEA ,Idumäa' -*ből* Mk 3.8

ifj[ú] ,(adj.) jung' -*abb* Lk 15.12, 13 Jo 21.18

ifj[ú] ,Jüngling' -*at* Mk 16.5

ifjúdadság „ifjúság“ ,Jugend' -*omtól* Mt 19.20 vö. *ifjúság*

ifjúság ,Jugend' -*omtól* Mk 10.20 Lk 18.21 vö. *ifjúdadság*

igabar[om] „id.“ ,Jochochse, Arbeitstier, Zugtier' -*mot* Lk 14.19 vö. *barom*

igaz „1. becsületes; id.; igazságos 2. igaz ember“ ,1. (adj.) recht schaffen; wahr; gerecht 2.; Gerechte' Mt 1.19 Mk 6.20 Lk 2.25 Jo 1.9,47 -*ak* Mt 13.17,43,49 25.37, 46 Lk 1.6 Jo 10.41 -*akat* Mt 9.13 Mk 2.17 Lk 5.32 Jo 4.18 -*akká* Mt 3.3 Mk 1.3 Lk 3.4,5 -*aknak* Mt 23.28,29 Lk 1.17 14.14 -*akra* Mt 5.45 -*an* Mk 7.35 Lk 7.43 10.28 -*án* Lk 20.21 -*at* Mt 10.41 -*nak* Mt

10.41(2) 27.29,24 Lk 20.20
igazejt „igazzá tesz (látszólag)”
 ,(selber) gerecht hinstellen' -*játok*
 Lk 16.15
 „igaznak ismer” l. *igazoltat*[ik]
igazolat „rendelet” ,Satzung’
 -*iban* Lk 1.6
igazoltat[ik] „igaznak ismer”
 ,rechtfertigen’ -*ol* Mt 12.37
igazság ,Wahrheit’ Jo 1.17 6.63
 8.32,44 14.6 -*át* Mt 6.33 Lk 1.4
 12.31 -*ban* Mk 12.14,32 Lk 1.75
 4.25 Jo 4.23 -*ból* Jo 18.37 -*ért* Mt
 5.10 -*gal* Mt 22.16 Lk 20.21 Jo 1.14
 -*nak* Mt 21.32 Jo 5.33 14.17 15.26
 16.13 -*ot* Mt 3.15 5.6 Mk 5.33 Jo
 3.21 -*ra* Jo 16.13 -*ról* Jo 16.8,10
 18.37 -*tok* Mt 5.20 -*tokat* Mt 6.1
 „igazzá tesz (látszólag)” l. *igazejt*
ige „szó; beszéd; Isten szava”
 ,Wort; Rede; Wort Gottes’ Mt
 15.12 Mk 4.15 Lk 1.37 Jo 1.1(2)
 -*ben* Mk 10.22 -*d* Lk 2.29 -*dben*
 Lk 5.5 -*ddel* Mt 8.8 Lk 7.7 -*iben*
 Mk 10.24 Lk 4.22 -*im* Mt 24.35
 Mk 13.31 Lk 21.33 Jo 15.7 -*imet*
 Mt 7.24,26 Mk 8.38 Jo 5.24 12.47,
 48 -*imnek* Lk 1.20 Jo 5.47 -*it*
 Lk 7.1 10.39 -*je* Lk 3.2 8.11 -*jéért*
 Lk 20.26 -*jek* Jo 17.20 -*jének* Mk
 15.26 -*jért* Mt 13.21 Mk 4.17 -*jéről*
 Lk 22.61 24.8 -*jét* Mt 13.19,20
 Mk 7.13 Lk 5.1 8.21 Jo 3.34 -*jével*
 Lk 4.4 -*k* Lk 1.65 9.28 24.11,44
 Jo 6.63 -*ket* Lk 2.19,50,51 Jo 14.10
 17.8 -*knek* Lk 1.4 -*re* Mt 27.14
 -*ről* Mt 12.36 Mk 14.72 Lk 2.17
 9.45 -*t* Mt 12.32(2) 13.22,23 Mk 2.
 2 Lk 2.15 -*vel* Mt 4.4 8.16

igen „nagyon” ,(adv.) sehr’ Mt
 2.10,16 4.8 Mk 1.35 Lk 1.3
igér ,versprechen’ -*ének* Mk 14.11
igéret ,Versprechen, Verheißung’
 -*ét* Lk 24.49
igrec „énekmondó, zenész, mu-
 lattató” ,Spielmann, Jokulator’
 -*eket* Mt 9.23 vö. *énekel*
igric l. *igrec*
így ,1. (adv.dem.) auf diese
 Weise; so sehr 2. (conj.) so daß’ Mt
 1.18 Mk 2.7 Lk 1.25 Jo 3.16 vö.
ígyen
ígyen „eképpen, így (úgy) van”
 ,(adv.dem - conj.) also, so ist’ Mt
 7.17 Mk 4.26 Lk 12.21 Jo 3.6 vö.
így
ijed ,zusammenschrecken, er-
 schrecken’ -*jetek* Lk 12.4 -*netek* Mk
 16.6 -*tek* Mk 9.6 vö. *fél*, *rémöl*, *resz-
 ket*
ijedtség l. *ijesztet*
ijesztet „ijedtség, csodálkozás”
 ,Erschrockenheit’ -*tel* Mk 5.42 vö.
rémölet
ildomos „okos, bölcs; okos, bölcs
 személy (ember)” ,(adj.) geschait,
 klug; Gescheite, Kluge’ -*bak* Lk
 16.8 -*nak* Mt 24.45 Lk 12.42 -*ok*
 Mt 10.16 25.2,4,9 -*oknak* Mt 25.8
 -*októl* Mt 11.25 Lk 10.21
ildomosan „okosan, bölcsen”
 ,(adv.) klüglich, weislich, vernünf-
 tigerweise’ Lk 16.8
ildomosság „bölcsesség, okosság”
 ,Verstand, Klugheit’ -*án* Lk 2.47
 -*ára* Lk 1.17
ildomotlan „tudatlan, buta” ,(adj.)
 unverständig’ -*ok* Mk 7.18

illat ‚Wohlgeruch‘ -jával Jo 12.3
illet ‚,érint; id.; vonatkozik, tar-
tozik‘ ‚berühren; betreffen; gehö-
ren‘ Lk 15.12 -é Mt 8.3,15 9.20,29
Mk 5.27,30 Lk 5.13 -endem Mt 9.21
Mk 5.28 -ett Mk 5.31 Lk 8.45(2),46
-hetnék Mk 3.10 -i Lk 7.39 -ik Mk
6.56 -itek Lk 11.46 -né Mk 8.22
10.13 Lk 18.15 -ned Jo 20.17 -nék
Mt 14.36 Mk 6.56 -ni Lk 6.19 -te
Lk 8.47 22.51 -ték Mt 14.36 -vén
Mk 1.41

illik ‚,id.; szabad, lehet‘ ‚sich
ziemen; dürfen, erlaubt sein‘ Mt
3.15 Mk 2.24,26 Lk 5.36 Jo 5.10

ilye(n) ‚(pron.dem.sub.) solcher,
solches, solche‘ Mt 9.8 Mk 4.33
-neket Lk 13.2 Jo 4.23 -ten Mt 18.5
Mk 6.2 Jo 8.5 -teneket Mk 7.13 Lk
9.9

ILLYÉS ‚Elia lat. Elias‘ Mt 11.14
Mk 6.15 Lk 4.26 Jo 1.21,25 -nek Mt
16.14 Mk 8.28 Lk 1.17 4.25 -t Mt
27.47 Mk 9.12 15.35

im ‚(interj.) siehe da, siehe‘ Mt
4.11 7.4 Mk 1.2 Lk 7.27 vö. *eu, ime*

imád ‚,kér, könyörög; id.‘ ‚um
etwas flehen, bitten; verehren‘ -á
Mt 8.2 9.18 15.25 Mk 5.6 Jo 9.38
-ák Mt 2.11 14.33 28.9,17 -andasz
Mt 4.9 -ja Lk 18.11 -jad Mt 4.10
6.6 Lk 4.8 -ják Mk 14.19 -jam Mt
2.8 -jatok Lk 6.28 -játok Jo 4.21,
23(2),24 -niok Jo 4.24 -nonk Mt
2.2 -ók Jo 4.23 -onk Jo 4.22 -tok Jo
4.22 -ván Mt 20.20

imádkoz[ás] ‚Dankgebet‘ -tokat
Mt 6.5 vö. *imádság*

imádkoz(ik) ‚beten‘ -andol Mt 6.6
Lk 4.7 -andotok Mt 6.5 -ék Mt 26.
42,44 Mk 14.39 -ik Mk 1.35 14.35
Lk 5.16 22.41,44 -jam Mk 14.32
-jatok Mt 5.44 6.9 Mk 13.18,33 Lk
22.40,46 -nának Lk 18.10 Jo 12.20
-nék Mt 19.13 Lk 9.28,29 -ni Mt
14.23 Mk 6.46 Lk 6.12 18.1 Jo
4.20 -nonk Lk 11.1 -notok Mk 11.25
-om Mt 26.36 -tak Jo 4.20 -tok Lk
11.2 -ván Mt 26.39 Mk 11.24 Lk
1.10 3.21 9.18 -vátok Mt 6.7 23.14

imádság ‚Gebet, Dankgebet‘ Mt
17.21 23.14 -ában Lk 6.12 -ból Lk
22.45 -gal Mk 9.29 -nak Mt 21.13
Mk 11.17 12.40 Lk 19.46 -od Lk
1.13 -okat Lk 5.33 -okkal Lk 2.37
-ot Lk 20.47 -tokba Mt 21.22 vö.
imádkoz[ás]

ime ‚(interj.) siehe da, siehe‘ Mt
1.20,23 Mk 2.24 Lk 1.20 Jo 1.29
vö. *eu, im*

IMMANUEL l. *Emanuel*
immár ‚(adv.) schon, bereits‘ Mt
3.10 Mk 1.45 Lk 2.29 Jo 2.8

IMRE l. *Emre*
imt ‚,buzdít, serkent; id.; jelt ad‘
‚aneifern; warnen; winken‘ -e Jo
13.24 -ének Lk 5.7 -etvén Mt 2.22
-nek Lk 1.62 -ő Lk 1.22

incs ‚,nincs‘ ‚(v.i.) es gibt nicht,
es ist kein, es gibt kein‘ Mt 22.23
Mk 9.39 Lk 8.13 Jo 7.18 vö. *incsen,*
nincs

incsen ‚,nincsen‘ ‚(v.i.) es gibt
nicht, es ist kein, es gibt kein‘ Mt
16.8 Mk 4.40 Lk 9.13 Jo 1.47 4.17
vö. *incs, nincsen*

indulat „háborgás, vihar” ‚Un-
gestürm’ Mt 8.24

inga [dozik], ‚schwanken’ -*ndó* Mt
11.7 Lk 7.27

ingyen ‚id.; hiába; korántsem,
sein nemi” ‚(adv.) unentgeltlich;
umsonst; durchaus nicht, gar nicht’
Mt 10.8(2) 21.32 Mk 3.20 6.31
14.68 Jo 4.11 15.25

inkább ‚(adv. gradus) mehr; eher’
Mt 5.20 Mk 5.26 Lk 5.15 Jo 3.19

innen ‚(adv.) von hier; aus dieser
Richtung’ Mt 4.21 Mk 1.19 Lk
16.26 Jo 2.16 vö. *innét, immeten*

innep ‚ünnep” ‚Fest’ -*e* (napja) Jo
13.1 -*e* (napjára) Lk 2.41 -*ek* (napja)
Lk 22.1 Jo 5.1,2 6.4 7.2 -*eken* Mt
12.2 Mk 1.21 -*en* Mt 12.1,5 24.20
-*et* Mt 12.5 -*nek* Mt 12.8 28.1(2) Jo
7.37 vö. *imnepnap*

imnepnap ‚ünnepnap” ‚Festtag,
Feiertag’ Mt 27.15 Jo 7.14 -*nak* Lk
2.42 -*on* Mt 26.5 Mk 14.2 Lk 23.17
Jo 2.23 -*ra* Jo 4.45 7.8(2) 11.56
12.12,20 13.29 vö. *innep*

innét ‚(adv.) von hier’ Mk 9.30
Jo 14.31 vö. *innen, immeten*

immeten ‚(adv.) von hier; aus
dieser Richtung’ Mt 5.26 19.15 Mk
7.24 Lk 4.9 13.31 vö. *innen, innét*
int l. *imt*

ipa ‚após” ‚Schwiegervater’ Jo
18.13

ír ‚id.; ?rajzol” ‚schreiben;
?zeichnen’ Jo 8.6 8.8 -*a* Lk 1.63
Jo 19.19 -*andók* Jo 21.25 -*attatott* Mt
3.3 Jo 15.25 19.20 -*atván* Mk 15.26
Lk 23.38 -*ih* Lk 16.6,7 -*nod* Jo
19.21 -*t* Mk 12.19 Lk 20.28 23.38

Jo 1.45 5.46 -*ta* Mk 10.5 Jo 21.24
-*tam* Jo 19.22 (2) -*va* Mt 11.10 26.24
Lk 4.17 18.31 24.46 -*ván* Mt 2.5
Mk 1.2 Lk 2.23 Jo 2.17

írás ‚id.; törvény” ‚Schrift;
Gesetz’ Mt 22.20 Mk 15.28 Lk 4.21
Jo 7.38,42 -*i* Mt 26.56 -*nak* Jo 5.47
-*ok* Mt 26.54 Mk 14.49 -*okat* Lk
24.32,45 Jo 5.39 7.52 -*okban* Mt
21.42 -*okból* Lk 24.27 -*oknak* Jo
2.22 -*t* Mt 22.29 Mk 12.10,24 Jo
7.15 20.9 vö. *irat, bött*

írástudó ‚Schriftgelehrte’ Mt 8.19
13.52 Mk 12.32 -*i* Mt 7.29 Lk 5.30
-*it* Mt 2.4 -*k* Mt 9.3 Mk 1.22 Lk
5.21 Jo 8.3 -*kat* Mt 23.34 Mk 9.14
-*ké* Mt 5.20 -*kkel* Mt 27.41 Mk
15.1,31 -*knak* Mt 20.18 Mk 10.33
-*ktől* Mt 16.21 Mk 8.31 12.38 Lk
9.22 20.46

irat ‚írás” ‚(Über)schrift’ Lk
23.38 vö. *írás*

irégység ‚irigység” ‚Neid’ -*hen*
Mt 27.18 Mk 15.10

irgalmas ‚kegyelmező” ‚(adj.)
barmherzig’ Lk 6.36(2)

irgalmasság ‚Barmherzigkeit’ -*a*
Lk 1.50 -*áról* Lk 1.54 -*át* Lk 1.58
-*gal* Lk 7.13 15.20 -*nak* (miatta) Lk
1.78 -*ot* Mt 5.7 9.13 12.7 23.23 Lk
1.72 10.37 -*ra* Lk 10.33

irgalmaz ‚kegyelmez” ‚begnadi-
gen, erbarmen’ -*ih* Mt 9.27 15.22
Mk 10.47,48 Lk 16.24 -*ók* Mt 5.7
vö. *irgalmas, irgalmasság, kegyelmez,*
megbocsát

irigység l. *irégység*

is l. *es*

ismer l. *esmer*

ismerés l. *esmer* [c]t
ismeret l. *esmer* [c]t
ismertétel meg (igaznak) l. *igazolattal*

ismét l. *esmé*g

Isten ,Gott' Mt 1.23 Mk 1.1 Lk 1.6 Jo 1.1,12 -*be* Mt 27.43 -*ben* Lk 12.21 Jo 3.21 14.1 -*e* Mt 22.32(4) Mk 12.26(3),27 Lk 1.68 -*é* Mt 16.23 Mk 8.33 Lk 3.38 20.25 -*ed* Mk 12.29 -*edet* Mt 4.7,10 22.37 Mk 12.30 Lk 4.8,12 10.27 -*ek* Jo 10.34 -*ekhez* Lk 1.16 -*eknek* Jo 10.35 -*em* Mt 27.46(2) Mk 15.24 Jo 20.28 -*emben* Lk 1.47 -*emhez* Jo 20.17 -*ének* Lk 20.37(3) -*ét* Mt 15.31 -*etek* Jo 8.54 -*etekhez* Jo 20.17 -*né* Jo 10.33 -*nek* Mt 3.7,16 Mk 1.24 Lk 2.9,14,40 Jo 1.29 -*nel* Jo 5.18 -*nél* Mt 19.26 Mk 10.27(2) Lk 1.37 Jo 1.1,2 -*önkbeli* Lk 1.78 -*re* Mt 26.63 Mk 5.7 -*t* Mt 5.8 Mk 2.12 Lk 2.13 Jo 1.18 -*től* Lk 1.26 Jo 1.6,13 3.2 5.44 6.45,46 vö. *Úr*

i(szik) ,trinken' -*andnak* Mk 16.18 -*andó* Mt 20.22 Mk 10.38,39 -*gyál* Lk 12.19 17.8 -*gyam* Lk 17.8 Jo 18.11 -*gyatok* Mt 26.27 Lk 12.29 22.30 -*gyék* Jo 7.37 -*hatjátok-e* Mt 20.22 Mk 10.38 -*hatjuk* Mt 20.22 Mk 10.39 -*hatnának* Mk 3.20 -*jandjátok* Jo 6.53 -*nmod* Jo 4.9 -*nnom* Mt 25.35,42 Jo 4.7,10 -*nnya* Mt 27.34(2),48 Mk 15.23 Lk 12.45 -*szék* Mt 24.49 Mk 2.16 Lk 5.30 Jo 4.13 -*szik* Lk 1.15 Jo 4.13 -*szja* Jo 6.54,56 -*szjátok* Mt 20.23 Mk 10.39 Lk 22.17 -*szom* Mt 26.29(2) Mk 14.25(2) Lk 22.18 -*szonk* Mt 6.31 -*ván*

Mt 11.18,19 Lk 5.39 7.33,34 10.7 -*vnak* (sic) Mk 14.23 -*vója* Mt 11.19 Lk 7.34 -*vók* Mt 24.38 -*vt* „,ivott” Jo 4.12

ítél,verurteilen; für etwas halten, crachten' Jo 5.55 7.51 -*é* Lk 23.24 -*ed* Lk 7.43 10.28 -*ek* Jo 5.30 8.15,16 -*em* Jo 12.47 -*endetek* Mt 7.2 -*i* Jo 12.48 -*ik* Mt 20.18 -*itek* Lk 12.57 -*je* Jo 3.17 8.50 12.48 -*jem* Jo 12.47 -*jetek* Jo 7.24 -*jétek* Jo 18.31 -*lek* Lk 19.22 -*nem* Jo 8.26 -*netek* Mt 7.1 Lk 6.37 Jo 7.24 -*tek* Jo 8.15 -*tetik* Jo 3.18 -*tettek* Mt 7.1,2 Lk 6.37 -*vén* Mt 19.28 Lk 22.30

ítélet ,Gericht(Gottes); Tage des Gerichts' Jo 3.19 - (napján) Mt 10.15 11.22,24 12.16,41,42 -*be* Jo 5.24 9.39 -*ben* Lk 10.14 11.31,32 -*e* Jo 12.31 -*em* Jo 5.30 8.16 -*emet* Jo 5.30 -*et* Mt 12.18 23.14,23 Mk 12.40 Jo 5.22,27 7.24 -*ét* Mt 23.33 Lk 11.42 -*nek* Mt 5.21,22,29 -*re* Mt 12.20 -*ről* Jo 16.8,11 -*tel* Mt 7.2 *ítélőház* „,örház” ,Richthaus' -*ba* Mt 27.27 Jo 18.28(2) 19.9 -*nak* (pitvarába) Mk 15.16

ítélőszék „,törvénytevő szék” ,Richterstuhl' -*be* Jo 19.13 -*ben* Mt 27.9

itt ,(adv.) hier' Mt 3.17 Mk 6.35 Lk 4.23 Jo 6.9 vö. *itten*

itten ,(adv.dem.) hier' Mt 14.8 26.36 vö. *itt*

ITUREA l. *Ituria*

ITURIA „,Iturea” ,Ituräa lat. Iturac -'ban Lk 3.1

iv(ó) l. *i*(szik)

ivölt „,üvölt - kiabál, kiáltoz”

„schreien, ausschreien, rufen“ Mt 12.19 Mk 10.48 Lk 8.8 Jo 7.28,37
-enek Jo 19.12 -ének Mt 8.29 14.26
20.30 Mk 6.49 Jo 12.13 -eni Mk
10.47 -nek Mt 20.31 Mk 3.11 Lk
23.23 Jo 19.6,15 -ő Mt 14.30 Mk
1.23 Lk 4.33 Jo 11.43 -vén Mt 21.15
Mk 1.26 Lk 4.41 16.24 23.46 l. még
üvölt vö. kajált

ivöltés „üvöltés – kiáltozás“ ,Ge-
schrei“ Mt 25.6 vö. ivöltet

ivöltet „üvöltés – kiáltás“ ,Ruf,
Predigt“ -nek Jo 1.23

ivöltő „kiáltó, szónok“ ,Prediger“
-nek Mt 3.3 Mk 1.3 Lk 3.4 vö. ivöl-
tet

IZRÁEL ,Israel“ Mt 2.20,21 27.9
Mk 12.29 Lk 1.16 -ben Mt 8.10 9.33
Lk 2.34 Jo 3.10 -hez Lk 1.80 -nek
Mt 10.6,23 Mk 15.32 Lk 1.68 Jo
1.49 -t Mt 2.6 Lk 1.54 24.21

izraelita ,Israelit“ Jo 1.47

IZSAIÁS „Ēsaiás“ ,Jesaja lat. Isaiá“
Mt 3.3 Mk 1.2 Lk 3.4 Jo 1.23

IZSÁK ,Isaak lat. Isaac“ Mt 1.2 Lk
20.37 -é Lk 3.34 -kal Mt 8.11 -nak
Mt 22.32 Mk 12.26 -ot Mt 1.2 Lk
13.28

izsóp ,Ysop lat. Hyssopus officia-
lis“ -pal Jo 19.29

J

JAIROS „Jairus“ ,Jairus lat. Iairus“
Mk. 5.22 vö. Jairus

jaj ,(interj.) au weh, wehe, ach“

JAIRUS ,Jairus lat. Iairus“ Lk 8.41
vö. Jairos

Mt 11.21(2) Mk 13.17 Lk 6.24,25
(2),26

JAKAB ,Jakobus lat. Iacobus“ Mt
13.55 27.56 Mk 10.35 Lk 9.54 -a
Mt 10.3(2) -át Mt 4.21 Mk 1.19
3.17,18 Lk 6.15 -bal Mk 1.29 -nak
Mk 3.17 5.37 6.3 Lk 6.16 24.10
-ot Mt 17.1 Mk 5.37 9.2 14.33 Lk
5.10 6.14 8.51 9.28 -ról Mk 10.41

JÁKOB ,Jakob lat. Iacob“ Mt 1.2,
16 Lk 20.37 Jo 4.5,6 -bal Mt 8.11 -é
Lk 3.34 -nak Mt 22.32 Mk 12.26 Lk
1.33 -ot Mt 1.2,15 Lk 13.28 -tól
Jo 4.12

jámbortalanság „tolakodás“ ,(un-
verschämtes) Drängen“ Lk 11.8

JANNA l. Jannej

JANNEJ „Janna“ ,Jannai“ -é Lk
3.24

JÁNOS ,Johannes lat. Iohannes“
Mt 3.14 Mk 1.4 Lk 1.63 Jo 1.6
-iglan Mt 11.13 Lk 16.16 -hoz Mt
3.13 Lk 3.2 Jo 3.26 5.33 -nak Mt
9.14 Mk 2.18(2) Lk 1.13,60 Jo 1.19
-ról Mt 11.7 Mk 10.41 Lk 3.15 7.24
-sal Mk 1.29 -t Mt 4.21 14.3,10
17.1 21.26 Mk 1.19 Lk 3.20 -tól Mk
1.9,40 5.36 vö. Jánus

JÁNUS ,Johannes lat. Iohannes“
Mt 3.1,4 14.8 Mk 6.24,25,27 Lk
7.18,28 vö. János

jár „id., megy; jön; bolyong,
vándorol“ ,gehen; kommen; wan-
dern“ Mt 12.43 Mk 5.42 Lk 11.24
Jo 5.9 -and KJo 11.10 -atta Mt 14.26
6.49 Jo 1.36 6.19 -attok Mk 2.23 Lk
9.57 -ihli Mt 9.5 Mk 2.9 Lk 5.23 Jo
5.8,11,2 -jatok Jo 12.35 -na Mk 11.
27 -nak Mt 11.5 Mk 7.5 Lk 7.22

Jo 6.66 -ni Jo 7.1 -niok Mt 15.31 Mk
8.24 12.38 Lk 20.46 -nom Lk 13.33
-sz Jo 21.18 -ván Mt 4.18 Mk 1.26
Lk 1.6 11.44 24.17

JÁRED ,Jaret lat. lared' -é Lk 3.37
jargalás „(?)zsold” ,?Sold' -tokon
Lk 3.14

járma l. jár[om]

jár[om] ,Joch - übertr. Knecht-
schaft, Last' -mam Mt 11.30 -mat
Mt 11.30

jászol ,Krippe' -ba Lk 2.7,12,16
-tól Lk 13.15

jav(a) „vagyon(a)” ,Habe, Gü-
ter' -át Mk 5.26 Lk 8.43 15.13 15.30
-id Lk 12.19 -imat Lk 12.18 -innak
Lk 19.8 -in Mt 24.47 -it Mt 25.14
Lk 16.1 vö. jó

„javak” (pl.) l. jószág

jegy ,jel” ,Kennzeichen' Mt 26.
48 vö. jel, jelenség

jegyez ,jelez, tudtára ad” ,zeigen'
-vén Jo 12.33 18.32 21.19 vö. jelen-
get

jel ,Zeichen, Kennzeichen' -t Mk
14.44 vö. jegy, jelenség

jelen ,itt; ott” ,(adv.) da (hier);
(dort)' Jo 7.4 11.28 -való „látható”
Mt 9.11 18.17 21.31,32 Lk 7.34 vö.
jelenen

jelenet „jelez” ,zeigen' -ni Mt
16.21 vö. jegyez

jelen(ik) ,erscheinen' -ék Mt 1.20
2.13,19 Mk 9.4 Lk 1.11 -tetett Mk
16.12 Jo 12.38 21.14 -tetik Lk 8.17
-tett Lk 2.15 -ted Jo 7.4 -vén Mk 1.45

jelenen „nyíltan, őszintén”
,(adv.) öffentlich, frei, freilich' Jo
7.10,13 10.24 11.14,54 vö. jelen

jelenség „jel, csodajel” ,Zeichen'
Mt 12.39 Mk 8.12 Lk 2.12 Jo 12.18
-e Mt 12.39 16.4 24.30 Lk 11.29
-eit Mt 16.3 -ek Mk 16.17 Lk 21.7,
11,25 -eket Mt 24.24 Mk 13.22 Jo
3.2 4.48 -eknek Jo 2.11 -ekre Lk 2.34
-et Mt 12.38,39 Mk 8.11,12 Lk 11.
16,29 Jo 2.18 -it Jo 2.23 vö. jegy,
jel

jelent „(el)árul, (fel)jelent; id.”
,verraten; offenbar machen' -enék
(ötet) Mt 12.16 Mk 3.12 -essenek
Jo 3.21 -ette Mt 16.17

jelenváló l. jelen

jeles „hírhedt” ,besondere, be-
rühchtigt' -(bünös) Mt 5.46 9.10 Mk
15.16(2) Lk 15.1 -(bünösök) Lk
3.12 7.29 -(bünösökkel) Lk 5.30
-(bünösöknek) Lk 5.29 -(bünöst)
Lk 5.27 -(foglya) Mt 27.16

JEKÓNÍÁS ,Jojachin lat. Iechonias'
Mt 1.12 -t Mt 1.11

JEREMIÁS ,Jeremia lat. Ieremias'
Mt 2.17 27.9 -nak Mt 16.14

JERIKÓ ,Jericho lat. Hiericho' -ba
Mk 10.46 Lk 10.30 -ból Mt 20.29
Mk 10.46 -hoz Lk 18.35 -t Lk 19.1

JERUZSÁLEM ,Jerusalem lat. Hiero-
solum Mt 2.3 3.5 23.37 Lk 13.33,
34(2) -be Mt 2.1 Mk 10.32,33 Lk
2.22 Jo 2.13 -ben Lk 2.25,43 13.4
Jo 1.31 2.23 -ból Mt 4.25 Mk 3.8,22
Lk 5.17 Jo 1.19 -et Lk 21.20 -hez
Mt 21.1 Mk 11.1 Lk 19.11 Jo 11.18
-nek Lk 23.28 -re Mt 5.35 -tól Lk
24.13,47

jeruzsálembeli „jeruzsálemi” ,von
(aus) Jerusalem' Lk 24.18 -ek Mk
1.5 Jo 7.25

jeruzsálemi l. *jeruzsálembeli*
JESSE „Jasai; Jesse“ Jesse lat.
Iesse' Mt 1.6 -*jé* Lk 3.32 -*t* Mt 1.5

JÉZUS l. *Jézus*

JÉZSUS „Jézus“ Jesus lat. Iesus'
% Gyakorisága Mt 137, Mk 83,
Lk 81, Jo 200 esetben % -*ba* Jo
12.11 -*é* Lk 3.29 -*ért* Jo 12.9 -*hoz*
Mt 14.29 Mk 3.8 Lk 7.4.19 Jo
19.33,39 -*ra* Mt 26.50 -*ról* Mk
5.27 Lk 6.11 7.3 24.19 -*nak* Mt
1.21,25 Mk 9.5 Lk 1.31 Jo 2.1,3 -*sal*
Mt 9.10 26.51 Mk 2.15 Jo 18.15
-*t* Mt 17.8 Mk 5.6 Lk 2.27 Jo 1.29

jó „1. (adj.) gutes (Werk), gut;
richtig, gesund 2. (sub.) das Gute,
(pl.) die Rechte“ Mt 3.10 Mk 4.8
Lk 1.3 Jo 1.46 -*bb* Mt 5.29,30 Mk
9.42 Lk 5.39 6.6 -*bbak* Mt 10.31 Lk
12.7 -*ból* Lk 15.12 -*kat* Mt 7.11
12.34,35 Lk 16.25 Jo 5.29 -*kra* Mt
5.45 -*nak* Mk 10.18.19 -*ról* Mt
19.17 -*t* Mt 12.33 Mk 9.39 10.17 Lk
6.45

jóakaró „Gönner, Wohltäter“ Lk
2.14

JOATHA(m) Joatham lat. Joath-
ham' -*n* Mt 1.9 -*not* Mt 1.9

jobb l. *jög*

jög „jobb; jobb oldal“ (adj.)
recht; (sub.) die rechte Seite' Mt
5.29 Mk 10.37 Lk 1.11 Jo 18.10
-*felől* Mt 27.38 -*felőlő* Mt 25.33,34
Mk 15.27 -*jába* Mt 27.29 -*ja* Mt
26.64 Mk 14.62 16.19 Lk 22.69
-*od* Mt 6.3 -*om* Mt 22.44 Mk 10.40
12.36 Lk 20.42 vö. *bal*

joh „juh“ ‚Schaf- – auch übertr.‘
-*i* Mk 14.27 -*icri* Jo 10.11 -*im* Jo

10.14,26,27 -*imért* Jo 10.15 -*okat*
Mt 10.16 25.33(!) -*tól* Mt 12.12 vö.
juh

JOHANNA ‚Johanna lat. Iohanna‘
Lk 8.3 24.10 Jo 1.42 -*é* Lk 3.27

jól (adv.) gut, wohl' Mt 3.17
Mk 1.11 Lk 2.34 Jo 4.17

jóllehet (conj.) obwohl, zwar'
Mt 13.32 Mk 14.56 Lk 11.13 Jo
4.2

JÓNA ‚Jonas lat. Iona (Ionas)‘ Mt
16.17 Lk 3.30 vö. *Jónás*

JÓNÁS ‚Jonas lat. Ionas‘ Mt 12.39,
40 12.41 16.4 Lk 11.29,30 -*nak* Lk
11.32 -*nál* Mt 12.41 Lk 11.32 vö.
Jóna

jonh „(ätv.) szív, lélek“ ‚übertr.
Herz, Seele‘ -*otok* Mt 19.8 -*ovak* Mt
5.8

JORÁM ‚Joram lat. Ioram‘ Mt 1.8
-*é* Lk 3.29 -*ot* Mt 1.8

JORDÁN ‚Jordan lat. Iordan‘ Mt
3.5 Mk 3.8 Lk 7.17 Jo 1.28 -*ban* Mt
3.6 Mk 1.9 -*nak* Mk 1.5 Lk 3.3 -*ra*
Mt 3.13 -*tól* Lk 4.1

JOSAFÁT l. *Jozsáfát*

JÓSAIAS l. *Józsiás*

„jösöl“ l. *jövendővöl*

jőszág „isteni (mennyci) erő; eso-
da; javak“ ‚Göttliche (Himmliche)
Kraft; Wunder; (pl.) Güter‘ Lk
6.19 -*a* Lk 1.35 -*ba* Lk 24.49 -*ban*
Lk 1.17 -*nak* Lk 8.46 -*ok* Mt 11.20
13.54 Mk 6.2,14 Lk 10.13 -*okat* Mt
7.22 13.58 -*okért* Lk 19.37 -*okkal*
Lk 1.53 -*ot* Mk 5.30 6.5

jóta (kleinster Buchstabe) Iota
lat. iota' Mt 5.18

JOZSÁFÁT „Josafát“ ‚Josephat lat.

Iosaphat' Mt 1.8 -ot Mt 1.8
JÓZSEF ,Joseph lat. Ioseph' Mt
1.19 Mk 15.43 Lk 1.27 Jo 19.38 -é
Mt 27.56 Mk 15.40 Lk 3.24,26,30
-et Mt 1.6 Lk 2.16 -nek Mt 1.18 2.13,
19 Mk 6.3 Jo 1.45

JÓZSIÁS „Jósiás” ,Josias lat. Iosias'
Mt. 1.11

jö(n) ,kommen; ankommen;
sich nähern; entstehen' -" Mt 2.6
Mk 1.7 Lk 1.35 Jo 1.30 -het Jo 6.44,
65 -hinek Lk 16.26 -hettek Jo 7.34,
36 8.21,22 13.33 -jj Mt 8.8,9 Mk
5.23 Lk 7.6,8 Jo 1.46 -jjek Jo 4.15
-jjenek Mt 13.32 Lk 16.28 17.1
-jjetek Lk 9.4 Jo 4.29 -jjön Mt 6.10
10.23 Lk 1.43 Jo 3.8 -nek Mt 7.15
Mk 2.20 Lk 5.35 Jo 3.23 -ni Mt
3.16 Mk 9.11 Lk 9.23 Jo 10.12
-"mek Lk 17.1 Jo 3.26 -mék Lk 7.7
-mnének Mt 1.18 Lk 5.7 -nni Mt
16.24 17.10 19.14 Lk 12.45 -nniek
Mt 22.3 Mk 10.14 Lk 18.16 -nnő
Lk 7.3 12.39 -mmötök Jo 5.40 -ssz Mt
3.14 5.26 Lk 12.59 -tt Mt 11.18 Mk
4.21 Lk 2.51 Jo 1.7,11 -ttek Mt 20.9
Mk 4.4 Lk 6.18 Jo 4.45 -ttél Mt
8.29 Mk 1.24 Lk 4.34 Jo 3.2 -ttem
Mt 5.17(2) Mk 1.38 Lk 5.32 Jo 5.43
-ttenek Mt 7.25,27 Mk 8.3 Lk 5.7
Jo 10.8,41 -ttetek Mt 25.36 26.55
-ttönk Mt 25.39 -ved Mt 5.24 -véjek
Mt 9.10 14.12 -vék Jo 1.31 -vén
Mt 8.2 Mk 7.1 Lk 14.9 18.5,8 -vend
Mt 21.40 Mk 8.38 Lk 9.26 Jo 5.43
-vendő Mt 3.11 16.27 Lk 7.19,20 Jo
1.15,27 (vgl. jövendő) -vendők Mk
10.38¹ Lk 21.36 Jo 6.15 16.13, 18.4
-vendővöl (vgl. jövendővöl) Mt 2.13

-vének Mt 2.1 Mk 1.29 Lk 1.59 Jo
1.39 -vénk Mt 2.2 -vetele Mt 24.27
24.37,39 -vetelednek Mt 24.3 -vette
Mt 26.64 Mk 14.62 Jo 1.29,47 -vő
Mt 2.21 Mk 1.9 Lk 2.27 Jo 3.2,22
-vők Lk 13.7 Jo 8.14 14.18,28 17.11
-vöket Mt 3.7 -vönk Jo 14.23 -vőt
Mt 27.32 Mk 15.21 Lk 23.26 Jo
1.9 -vvetek Mt 4.19 Mk 1.17 Lk
13.14 Jo 1.39

jövendő , (adj. - ppr.) künftig, zu-
künftig, kommend; (sub.) Zu-
kunft' Mt 3.7 Mk 10.30 Lk 3.7
18.30 -ben Mt 12.32 -et Mk 9.1 -völ
,in futurum' Lk 13.9 vö. jö(n)vendő
jövendővöl „jósol” ,voraussagen,
vorhersagen' Mt 2.13

JUDA ,Judas lat. Iuda' -'jé Lk
3.26,30 -nak Mt 2.6 Lk 1.39,65 vö.
Júddás

JÚDÁS ,id.; Juda” ,Juda; Judas
lat. Iuda (Iudas)' Mt 1.3 Mk 14.10,
43 Lk 22.48 Jo 12.4 -ba Lk 22.3 -é
Lk 3.33 -nak Mt 26.14 Mk 6.3 Lk
22.47 Jo 13.2 -ról Jo 6.71 13.2 -t
Mt 1.2 Mk 3.19 Lk 6.16(2) vö.
Juda

JUDEA ,Judäa lat. Judaea' Mt 2.1
3.5 -'ba Lk 2.4 7.17 Jo 7.3 11.7 -'ban
Mt 2.22 Mk 13.14 Lk 3.1 Jo 7.1
-'ból Mt 4.25 Mk 3.7 Lk 6.17 Jo
4.47,54 -'n Lk 23.5 -'nak Mt 2.1 Mk
1.5 Lk 5.17 Jo 3.22 -'t Jo 4.3
judeabeli „judeai” ,von/aus Judäa'
Lk 1.5

„judeai” l. judeabeli
juh ,Schaf' -a Mt 12.11 18.12 Lk
15.4 -i Mt 26.31 -imat Jo 10.14 21.
17 -ök Mt 9.36 Mk 6.34 Jo 10.3,4,8,

12 10.13 -okat Mt 25.32(!) Jo 2.14,
15 10.3,4,12(2),16 -okhoz Mt 10.6
25.24 -oknak Mt 7.15 Jo 10.1,2,7
-omat Lk 15.6 vö. *joh*

jut, (irgendwohin) kommen, ge-
langen' -a Mt 9.1 Mk 8.10 Lk
10.33 Jo 4.5 -ának Mt 14.34 Mk 5.1
Lk 7.20 Jo 4.30 -andasz Lk 23.42
-hassak Mt 14.28 -na Mt 14.29 -ott
Mt 8.14,28 Mk 11.1,13 Lk 8.51
Jo 4.45 -tak (sic) (volna) Mt 16.5
17.24 Jo 19.33 -tanak (volna) Jo
4.40 -tának (volna őhozá) Mk 1.37
-vájok Mt 8.33 -ván Mt 2.8,9,23
12.44 13.54

K

kád ‚Bottich‘ -os (lat. *cadus*) Lk
16.6

KAFARNAUM ‚Kapernaum‘ Mt
11.23 Lk 4.31 -ba Mt 8.5 17.24 Mk
1.21 Lk 7.1 Jo 6.17 -ban Mt 4.13 Lk
4.23

KAJAFÁS l. *Kajfás*

kajált ‚kiált‘ ‚schreien‘ -ana Lk
18.39 -nak Lk 19.40 -óknak (ppr.s.)
Lk 18.7 -ott Jo 1.15 vö. *ivölt, üvölt*

KAJFÁS ‚Kajafás‘ ‚Kaiaphas‘ Lk
3.2 Jo 11.49 18.24 -hoz Mt 26.57
-nak Mt 26.3 Jo 18.13 -t Jo 18.28

KAJÁN ‚Kainam‘ -é Lk 3.36,37

kakas ‚Halm‘ Jo 13.38 -(nielött
szavát kétszer adandja) Mk 14.30
-(szól) Mt 26.34,75 Lk 22.34,61
-(szóla) Mt 26.74 Mk 14.72 Lk
22.60 Jo 18.27 -(szóland) Mk 14.72

kalangya ‚kemence‘ ‚Ofen lat.
clibanum‘ -ba Lk 12.28

kaldász ‚szálka‘ ‚Splitter‘ -t Mt
7.3,4,5 Lk 6.41,42(2) vö. *gabonafő*
‚kalmárság‘ l. *komplárság*

‚kályha‘ l. *klibanos*

kamaraszék l. *kamoraszék*

kamoraszék ‚kamaraszék + illem-
hely, emésztőgödör‘ ‚Nachtstuhl
Mistgrube lat. *sterquilinium*‘ -be Lk
14.35

KÁNA ‚Kana‘ Jo 21.2 -ába Jo 4.46
-ában Jo 2.1,11

kánaneabeli ‚kananai‘ ‚(Simon)
Kananäus‘ Mt 10.4 Mk 3.18 vö.
kánanai

kánanai ‚(adj.) kanaanäisches‘ Mt
15.22 vö. *kánaneabeli*

KAPHARNAOM ‚Kapernaum‘ ‚Ka-
pernaum‘ Lk 10.15 vö. *Kapharnaom*

KAPHARNAUM ‚Kapernaum‘ ‚Ka-
pernaum‘ Jo 2.12(2) -ba 6.24 -ban
Jo 4.47 6.59 vö. *Kapharnaom*

KAPERNAUM s. *Kapharnaom*, *Ka-
pharnaum*

kap[or] ‚Dill‘ -rot Mt 23.23

káposzta ‚id.; ?vetemény, paraj‘
‚Kohl, Kraut; ?Sträucher; Salat,
Gemüse lat. *olus*‘ -nál Mt 13.32 Mk
4.32 -t Lk 11.42

kapu ‚Tor‘ Mt 7.13,14 -i Mt
16.18 -jához Lk 7.12 -n Mt 7.13 Lk
13.24

kar ‚id.; erő‘ ‚Arm; (übertr.)
Kraft‘ -ja Jo 12.38 -jában Lk 1.51
-jára Lk 2.28 15.5 -jokra Mt 23.4

kar ‚Chor, ?Reigen‘ ‚körtánc‘ -t
‚lat. *chorum*‘ Lk 15.25

kárhozat ‚Verdammnis‘ -ban Lk

23.40 -jára Lk 24.20 -ot Lk 20.47
kárhoz(ik) ‚verdammt werden‘
 -ik Mk 16.16 -ott Mt 27.3 -tatlak Jo
 8.11 -tatnotok Lk 6.37 -tatol Mt 12.
 37 -tatott-é Jo 8.10 -tattatok Mt 12.7
 -tattok Lk 6.37
 káromkodik l. *károm[ol]*
 káromlás l. *káromlat*
káromlat ‚id., káromlás‘ ‚Gottes-
 lästerung‘ Mt 12.31 Mk 7.22 -ért
 Jo 10.33 -ja Mt 12.31 -ok Mt 15.19
 Mk 3.28 -okat Lk 5.21 -ot Mt 26.65
 27.29 Mk 14.64 Lk 22.63
károm[ol] ‚lästern; Gottesläs-
 terung begehren‘ Mt 9.3 -and Mk
 3.29 Lk 12.10 -andanak Mk 3.28
 -ja Lk 23.39 -jék Mt 27.33.41.44
 Mk 15.29 -ó Jo 10.36 -ott Mt 26.65
 -ván Mk 2.7 Lk 22.65
kastély ‚Schloß, Kastell‘ -iba Mk
 8.27 -ából Jo 7.42 -ba Mt 10.11 Mk
 11.2 Lk 10.38 Jo 11.30 -hoz Lk
 24.28 -iból Lk 5.17 -ok Lk 8.1
 9.6.12 13.22 -okat Mt 9.35 Mk
 6.6 -okba Mt 14.15 -okból Jo 11.1
kantinom ‚(lapos) tál‘ ‚Schüssel
 lat. catinus‘ -on Lk 11.39
katrínca ‚kendő, keszkenő‘
 ‚Schweifstuch, Tuch vgl. rumäni-
 sche cătrînța‘ -ba Lk 19.20
kazdag ‚gazdag‘ ‚Reiche‘ Mt
 19.23 27.57 Lk 12.16.21 16.1, 19.22
 -nak Mt 19.24 Mk 10.25 Lk 16.21
 18.25 -ok Mk 12.41 -okat Lk 1.53
 14.12 21.1 -oknak Lk 6.24
kazdagság ‚gazdagság‘ ‚Reich-
 tum‘ -nak Mt 13.22 Mk 4.19 -ok-
 tól Lk 8.14
kebel ‚öl‘ ‚Schoß‘ -etekbe Lk 6.38

kecske ‚Ziege‘ -ket Mt 25.33
 -ketől Mt 25.32
 ‚kecskegödő‘ l. *kecskeolló*
kecskekégyő ‚keresztes vipera‘
 ‚Otter‘ -nak Mt 12.34 23.33 Lk 3.7
 vö. *kecskekégyő*
kecskekégyő ‚keresztes vipera‘
 ‚Otter‘ -nak Mt 3.7 vö. *kecskekégyő*
kecskeolló ‚kecskegödő‘ ‚Bock
 lat. haedus‘ Lk 15.29
kedig ‚azonban; de; pedig; vi-
 szont‘ ‚(conj.) doch; aber obgleich
 (conj. - adv.) dagegen, hingegen‘
 9/10 Mt: 378 esetben, Mk: 124 esetben
 Lk: 353 esetben, Jo: 225 esetben
 fordul elő.⁹⁰
 KEDRON ‚Kidron lat. Cedron‘
 -nak Jo 18.1
kedvel ‚helyesel‘ ‚billigen lat.
 consentiens‘ -itek Lk 11.48
kedveskedik l. *kellet[ik]*
kérás ‚Kephas‘ -nak Jo 1.42
kegyelmez ‚begnadigen‘ -ihh Lk
 18.13 -ned Mt 18.33 -tem Mt 18.33
 vö. *irgalmaz, megbocsát*
kegyes ‚jóindulatú‘ ‚wohlwol-
 lend‘ Mt 11.29 -ek Mt 5.4
kegyetlen ‚bűnös; id.‘ ‚sündig;
 unarmherzig‘ -ek Mt 8.28 -ekkel
 Mk 15.28
 ‚kegyetlen‘ l. *kemény*
 ‚kegyetlenség‘ l. *keményiség*
kégyő ‚kígyó‘ ‚Schlange‘ -k Mt
 10.16 23.33 -kat Mk 16.18 -kra Lk
 10.19 -t Mt 7.10 Lk 11.11 Jo 3.14
 l. még *kecskekégyő* vö. *kecskekégyő*
 kehely l. *kelyeh*
kéj ‚akarat, hajlandóság‘ ‚Wille,

Geneigntheit, Gefügigkeit' -én Mk 4.28

kel „megy, jön; felkel, felébred; (sorsot) von (nyíltegezből); megdacad“ „gehen, kommen; aufwachen, erwachen; (Los d. h. Pfeil) ziehen od. werfen; (Teig) aufgehen“ -(eleve) ~ Lk 1.17 -(elöl) ~ Mt 28.7 Mk 16.7 -(elötökbe) ~ Mk 14.13 Lk 22.10 -(eleibe) ~ e Mk 5.2 Lk 8.27 -(eleikbe) ~ e Mt 28.9 Lk 9.37 -(nyíllal) ~ e Lk 1.9 -(elöl) ~ ek Mk 14.28 -(elöl) ~ ek Mk 6.33 -(eleibe) ~ ének Mt 8.28 Lk 17.12 -ének (eleibe) Jo 4.51 -hetek (fel) Lk 11.7 -hetne (öleibe) Lk 14.31 -(elöl) ~ i Mk 10.32 -(elöl) ~ ik Mt 21.9 -j (fel) Mt 2.13,20 Mk 2.9,11 Lk 5.23 Jo 5.8,11 -jetek (eredjünk innét) Jo 14.31 -jetek (eleibe) Mt 25.6 -jetek (fel) Mt 17.7 Mk 14.42 Lk 22.46 -(elöl) ~ lek Mt 26.32 -ljetek (eredjünk) Mt 26.46 -(eleve) sz Lk 1.76 -t (fel) Lk 9.19 „kelt“ „aufwachen“ vö. költ -ve Jo 12.12 -(elöl) -vén Mt 14.22 Lk 1.78 -(holda) -vén Jo 1.43 vö. köl

kelés (felkelés) l. köl[e]t

kell „nötig sein; sollen, müssen“ Mt 12.36 Mk 2.22 8.31 Jo 3.7,14,30 -ene Jo 20.9 -essék Lk 12.12 -etendik Mk 14.31 -ett Mt 25.27 Lk 11.42 13.16 17.10 24.26 -ő Mt 9.12 -(sem mire) -ő Mt 5.13

kellemes l. kellemetes

kellemesség l. kellemetesség

kellemetes „szükséges; jó, kellemes“ „nötig; angenehm, liebenswürdig“ Mt 6.8 Mk 2.17 Lk 10.42

Jo 2.25 -b Mt 18.6 Jo 18.14 -ek Lk 11.8 14.28 24.44 Jo 8.29

kellemetesség „szükséglet, igény“ „Bedarf“ Jo 16.30 -ét Lk 19.34

kellet[ik] „tetszik, megtetszik; kedveskedik“ „gefallen; jm. gefällig sein“ -ék Mt 14.6 -ett Mt 12.18 17.5 Mk 6.22 Lk 3.22 10.21 12.32 -tem Mt 3.17 Mk 1.17 -vén Mt 11.26

kelletlen „haszontalan“ „unnützig“ Mt 25.30 Lk 17.10

-ként l. akként, azonként, miként kely(ch) „kehely“ „Kelch“ -eh Mt 26.39,42 Mk 14.23 Lk 22.20 -heknek Mk 7.4,8 -hen Mt 23.25,26 Lk 11.39 -het Mt 20.22,23 Mk 10.38,39 Lk 22.17 Jo 18.11

kemence (Feuer) Ofen' -jébe Mt 13.42,50

„?kemence“ l. kalangya

kemény „kegyetlen“ „unbarmherzig“ Mt 25.24 Jo 6.60

keményiség „id.; kegyetlenség“ „Härtigkeit; Unbarmherzigkeit“ -éjért Mk 10.5 -eket Mk 16.14 -ére Mt 19.8

ken „schmieren, überschmieren“ -é Jo 9.6 -eté Lk 7.46 -etéd Lk 7.46 -ette Jo 11.2

kenes ~ kéncs „kincs; kincstár“ „Schatz; Schatzkammer - auch übertr.“ -éből Mt 12.35(2) 13.52 Lk 6.45(2) -ed Mt 6.21 Lk 12.34 -ek Mt 2.11 -eket Mt 6.19,20 Lk 18.22 -et Mt 19.21 Mk 10.21 Lk 12.33 -hez Mt 13.44

kencsez „kincsez - gyűjt, halmoz“ „(vt.) (Schätze) sammeln“ Lk 12.21 -jetek Mt 6.20 -netek Mt 6.19

- kéneső* ‚Schwefelregen‘ -t Lk 17.29
- kenet* ‚kenőcs; illatszer (víz)‘, Öl – Schniwersalbe; Wasser – Duftstoff’ Mk 14.5 Jo 12.5 -*eket* Lk 23.56 -*ének* Jo 12.3 -*et* Mt 26.7,12 -*ét* Lk 7.37 -*nek* Mk 14.4 Jo 12.3 -*tel* Lk 7.38,46 Jo 11.2 vö. *elegyölet*
- kenőcs* l. *kenet*
- centurió* l. *centurió*
- kenyer* – *kenyér* ‚Brot; Nahrung‘ -*(az)* ~ Jo 6.41,58 -*(c)* ~ Jo 6.51 -*(egy)* ~ Mk 8.14 -*(élő)* ~ Jo 6.51 -*(étel)* Mt 15.20 -*(igaz)* ~ Jo 6.33 -*(öt)* ~ Mt 14.17 -*ből* Jo 6.51 -*(életnek)* ~ *e* Jo 6.35,48,50 -*ek* Jo 6.7 -*ekből* Jo 6.26 -*eket* Mt 12.4 15.36 Mk 6.41 Jo 6.5,11 -*(az hét)* ~ *eket* Mk 8.6,20 -*(öt)* ~ *eket* Mt 14.19 Mk 6.38,41 8.19 Lk 9.16 -*ek-ké* Mt 4.3 -*ekkel* Mk 8.4 Lk 15.17 -*ekről* Mt 16.9,10,11 Mk 6.52 -*et* Mt 6.11 7.9 Mk 3.20 Lk 7.33 Jo 6.23,31 -*ét* Mt 15.25 Mk 2.26 -*etek* Mt 15.34 16.8 Mk 8.5 -*it* Lk 6.4 -*nek* Lk 24.35 -*önk* Mt 6.11 15.33 Lk 9.13 -*önket* Lk 11.3 -*ré* Lk 4.3 -*rel* Mt 4.4 Lk 4.4
- kényszerajt* ‚kényszerít; ösztönöz, felszólít‘, ‚zwingen; antreiben‘ Mt 5.41 -*é* Mt 14.22 Mk 6.45 -*ek* Mk 15.21 -*ék* Mt 27.32 Lk 24.29 -*etem* Lk 12.50
- kényszerít* l. *kényszerajt*
- kép* ‚arckép‘, ‚Bild, Gesicht‘ Mt 22.20 Mk 12.16 -*ét* Lk 20.24
- képmutatlat* ‚képmutatás‘, ‚Heuchelei‘ -*nak* Lk 12.1 -*tal* Mt 23.28
- képmutató* ‚képmutató, älszent‘ ‚Heuchler‘ Mt 7.5 Lk 6.42 13.15 -*k* Mt 6.2,5,16 15.7 22.18 Lk 12.56 -*kka* Mt 24.51 -*kről* Mk 7.6
- képmutatás* l. *képmutatlat*
- képmutató* l. *képmutató*
- képpen* l. *azonképpen*, *ekképpen*, *miképpen*
- kér* ‚wünschen; bitten; beten; fordern‘ Mt 5.42 7.8 12.39 16.4 Lk 11.10,11 -*e* Mk 6.25 -*é* Lk 5.3 11.37 Jo 19.38 -*ek* Jo 17.20 -*ék* Mt 16.1 Lk 4.38 8.37 Jo 19.31 -*em* Jo 14.16 16.26 -*ém* Lk 9.40 -*end* Mt 7.9,10 Lk 11.12 19.31 -*endesz* Mk 5.23 Jo 11.22 -*endnek* Mt 18.19 -*endtek* Mt 21.22 Jo 14.13,14 15.16 16.23 -*hetném* Mt 26.53 -*i* Mt 18.26,29 Mk 7.26 Lk 5.12 Jo 4.47 -*ih* Mk 6.22 -*ik* Mt 8.31,34 Mk 6.56 Lk 7.4 Jo 4.31 -*jed* Lk 6.30 -*jek* Mk 6.24 -*jetek* Mt 7.7 Mk 10.38 Lk 11.9 -*jétek* Mt 6.8 9.38 Lk 10.2 Jo 15.7 -*lek* Mk 11.29 Lk 14.18,19 16.27 Jo 17.15 -*ne* Mt 14.7 -*nek* Lk 12.48 -*nék* Mt 27.20 -*ni* Mk 5.17 15.8 Lk 15.28 -*öknek* Mt 7.11 Lk 11.13 -*őnek* Lk 6.30 -*sz* Jo 4.9 -*tek* Mk 11.24 15.6 Jo 16.26 17.9 -*tél* Mt 18.32 Jo 4.10 -*tem* Lk 22.32 -*tetek* Jo 16.24 -*ve* Mt 20.20 -*vén* Mt 8.5 Lk 1.63 7.3 8.41 vö. *kérd*
- kérd* ‚id.; kér‘, ‚fragen; bitten‘ -*é* Mt 22.35,41 Mk 5.9 Lk 8.30 Jo 18.7,19 -*ék* Mt 17.10 Mk 4.10 Lk 20.21,27 Jo 1.21,25 -*endlek* Lk 22.68 -*endök* Mk 10.35 -*eni* Mt 22.46 Mk 12.34 Lk 20.40 Jo 16.19 21.12 -*esz* Mt 19.17 Jo 4.27 18.21 -*i* Mt 16.13 Mk 9.33 Lk 18.36

Jo 4.52 -ik Mt 12.10 Mk 7.5 9.11
Lk 3.14 -jétek Mt 10.11 Jo 9.21,23
-lek Mt 21.24 26.63 Lk 6.9 20.3 vö.
kér

kérdez ,fragen' Jo 16.5 -é Mk 8.5
-et Jo 3.25 -i Mk 8.27 -ik Lk 3.10
-jed Jo 18.21 -jen Jo 16.30 -teték Lk
17.20 -vén Lk 2.46 Jo 8.7 vö. kér-
dezkedik

kérdezkedik[ik] „kérdezősködik;
kérdez' ,nachfragen; fragen' -ének
Lk 24.15 -ett Mt 2.16 -ettek Mk
12.28 -jetez Mt 2.8 -nének Mk 1.27
-niek Mk 8.11 Lk 22.23 -tek Mk
9.16 Jo 16.19 -vén Mk 9.10,14

kérdezősködik l. kérdezkedik[ik]
kereng „jár, bejár' ,(umher) ge-
hen' -i Mk 6.6 -nek Lk 9.6

keres ,suchen; jm. nachforschen'
Mt 7.8 13.45 Lk 11.10 Jo 4.23 -endi
Lk 17.33 -em Jo 5.30 8.50 -i Mt
26.16 Mk 14.11 Lk 6.19 9.9 Jo
7.4,18(2),19 -ik Mt 2.20 21.46 Mk
11.18 Lk 5.18 Jo 5.18 -itek Mt 28.5
Mk 16.6 Jo 5.44 -nek Mt 12.47 Mk
1.37 Lk 13.24 Jo 7.25 -netek Lk
12.29 -se Mt 2.13 Jo 8.50 -ssetek Mt
7.7 Lk 11.9 -ssétek Mt 6.33 Lk 12.31
-sz Jo 20.13,15 -tek Lk 2.49 24.5
Jo 1.38 6.26 -tetik Lk 4.2 -tönk Lk
2.48 -vén Mt 12.43 Lk 11.24,54
13.7 Jo 6.24

kérés ,Bitte' -eket Lk 23.24
kereskedés l. kereskedet
kereskedet „kereskedés, foglalato-
sosság' ,Hantierung' -ére Mt 22.5
keresked[ik] ,(v.i.) Handel treiben'
-ett Lk 19.15 -jetez Lk 19.13

kereskedő (ember) ,(a.) Kauf-
(mann)' Mt 13.45

kereszt ,Kreuz' -éhez Jo 19.25 -en
Jo 19.31 -et Lk 23.26 -ét Mt 10.38
Mk 8.34 Lk 9.23 Jo 19.17 -jét Mt
27.32 Mk 15.21 Lk 14.27 -re Jo
19.19 -ről Mt 27.40,42 Mk 15.30,32
Jo 19.31

keresztel ,taufen' Mt 3.11 Mk 1.8
Lk 3.16 Jo 1.33 -ek Jo 1.26 -kedhet-
tek Mk 10.38 -kedtek Mk 10.39
-kedvén Lk 7.30 -lek Mt 3.11 Mk 1.8
Lk 3.16 -ne Jo 4.2 -nem Jo 1.33 -ő
Jo 3.23 10.40 -sz Jo 1.25 -vén Mk
1.4 Jo 1.28 -kedendő Mk 10.38,39
-nem Jo 1.31

keresztelés l. keresztség
„keresztes vipera" l. kecskekegyő,
kecskekegyő

keresztség ,keresztelés; (meg)mo-
sás' ,Taufe; Waschen' -e Mt 21.25
Mk 11.30 Lk 20.4 -eket Mk 7.4
-ére Mt 3.7 -ét Mk 1.4 Lk 3.3 -ével
Lk 7.29 -gel Mk 10.38,39 Lk 12.50
-it Mk 7.8

keresztül l. közep - közép
kert ,Garten' Jo 18.1 19.41 -ébe
Lk 13.19 -ben Jo 18.26 19.41 -nek
Mk 14.3

kertész ,Gärtner' Jo 20.15
kés „kard; id." ,Schwert; Mes-
ser' -edet Jo 18.11 -i Jo 18.10 -it
Mk 14.47 -sel Lk 22.49 -t Mt 26.51
késa „lázadás, vizzály" ,Streit,
Aufruhr lat. seditio' -bau Mk 15.7
vö. késaság

késás „lázadó, vizzálykodó"
,Aufführer lat. seditiosus' -okkal
Mk 15.7

késaság „lázongás, viszálykodás”
 ‚Aufruhr lat. *seditio*’ Lk 23.19 -ért
 Lk 23.25 vö. *késa*
késedel[em] ‚Verspätung lat. *mo-*
ra’ -met Lk 12.45
keselyő ‚keselyű” ‚Geier’ -k Mt
 24.28 Lk 17.37
keselyű l. *keselyő*
késért ‚kisért” ‚(v.t.) in Versu-
 chung führen’ -etek Mt 22.18 Mk
 12.15 Lk 20.23 -etik Mk 1.13 -etnék
 Mt 4.1 -sed Mt 4.7 Lk 4.12 -vén
 Mt 19.3 22.35 Mk 8.11 10.2 Lk
 10.25 11.16 Jo 6.6
késértet ‚kisértés” ‚Versuchung
 Lk 4.13 -be Mt 6.13 26.41 Mk 14.38
 Lk 11.4 22.40,46 -imben Lk 22.28
 -nek Lk 8.13
késértő ‚kisértő” ‚Versucher’ Mt
 4.3
keservesen ‚(adv.) bitterlich’ Mt
 26.75 Lk 22.62
kés(ik) ‚zu spät kommen, ver-
 spätet’ -ik Mt 24.48 -nék Lk 1.21
 -vén Mt 25.5
keskeny ‚schmal, eng’ Mt 7.14
késő(szívű) ‚rest(szívű)” ‚träg
 (en Herzens) lat. *tardus*’ -ek Lk
 24.25 vö. *szűv*
kész ‚fertig, vollendet; bereit’ Mt
 22.4,8 Mk 14.38 Lk 9.62 Jo 7.6 -ek
 Mt 22.4 22.44 -en Mt 25.10
készlet ‚szállás” ‚Herberge’ -et
 Lk 9.52
kész[ít] ‚bereiten; fertigen; bau-
 en’ -eh Lk 17.8 -ehetek Lk 3.4
 -éhétek Mk 1.3 Lk 22.8.12 Jo 1.23
 -ejtének Lk 23.56 -ejteni Lk 1.17
 ‚keszkenő” l. *katrinca*

készlel, buzdít l. *kiszlel*
készület ‚készület, péntek” ‚Rüst-
 tag lat. *parasceve*’ Mk 15.42 Jo
 19.31 -ekért Jo 19.42 -nek Lk 23.54
 vgl. *készülő nap*
készülő nap ‚készülődés napja,
 péntek” ‚Rüsttag’ Mt 27.62 -jának
 Jo 19.14 vö. *készület*
készület l. *készület*
 ‚készülődés napja” l. *készülő nap*
készülő nap l. *készülő nap*
ket – két ‚zwei’ Mt 2.16 Mk 5.13
 Lk 2.24(2) Jo 1.37 – (egyenlő gör-
 licét) Lk 2.24 -szer Mt 23.15 Mk
 14.30,72 Lk 18.12 -té Mt 27.51 Mk
 15.38 Lk 23.45 -ten (adv.) Mt 18.20
 Mk 6.7(2) Lk 10.1(2) Jo 20.4 -tő
 Mt 18.19 21.31 Lk 12.52(2) Jo
 1.35,40 -tők Jo 21.2 -tőnek Mt 18.16
 19.6 Mk 16.12 -ős Mk 11.4 -tőt Mt
 5.41 Mk 11.1 Lk 7.18 Jo 19.18
két egyenlő ‚pár” l. *két* Lk 2.24
kételkedetlen ‚kétségtelen, való-
 ban, bizonyára” ‚(adv.) zweifellos
 lat. *profecto*’ Lk 11.20
kételked(ik) ‚zweifeln, bezweifeln’
 -él Mt 14.31 -endetek Mt 21.21
 -endik Mk 11.23 -ik Lk 9.7 -nek Mt
 28.17 -vén Jo 13.22
 ‚kétezer” l. *ezer*(-iglen)
kétségtelen l. *kételkedetlen*
kétszáz ‚zweihundert’ Mk 6.37
 Jo 6.7 21.8
kéván ‚akar; óhajt; igényel”
 ‚wollen; wünschen; benötigen’ -ja
 Lk 15.16 23.8 -onk Lk 22.71 -tak
 Mt 13.17 -tam Lk 22.15 -ván Lk
 16.21
kévánat ‚kívánat, kívánság”

Wunsch' -tal Lk 22.15 vö. kíván-
ság

kíván[a]t „kívánás, megkívánás”
,(geschlechtliche) Begierde' -ára
Mt 5.28

kívánság „kívánás” ‚Wunsch'
-okhoz Mk 4.19 vö. kívánat

kívánt l. kíván[a]t

kevély ‚Hoffartige' -eket Lk 1.51
kevelység ‚Hochmut, Hoffart' Mk
7.22

keves - kevés ‚(adj.) wenig' Mt
6.30 8.26 Mk 6.5 Lk 12.28 -ben Mt
25.21,23 Lk 16.10 -ebb Lk 7.47 -eb-
bet Lk 7.47 -ek Mt 9.37 20.16
22.14 Lk 10.2 -et Jo 6.7 vö. keve-
sennye

kevesen ‚id.: kissé” ‚(adv.) we-
nig' Mt 7.14 Lk 13.23 19.17

kevesenne „kissé, kisértatva”
,(adv.) nach kurzer Zeit, über kurz'
Mt 26.39 Mk 1.19 6.31 Lk 5.3

kevesennye „1. kissé, kisértatva
2. kevés” ‚1. (adv.) nach kurzer Zeit,
über kurz 2. (adj.) wenig' Lk 22.58
Jo 7.33 12.35 -iglen Jo 13.33 14.19
16.16(2),17(2) 16.18,19(2)

kevesse „kevésé, kissé” ‚(adv.)
kleine (Weile)' Mt 26.73 vö. keve-
sen

kez - kéz ‚Hand' -be Mt 26.46
Mk 14.11.42 Lk 12.58 Jo 13.3 -e
Mt 14.31 Mk 1.31 Lk 1.66 Jo 21.K
-ébe Lk 15.22 -ében Mt 3.12.17
-éből Jo 10.29 -ed Mt 5.30 18.8(2)
Mk 9.43(2) -edet Mt 9.18 Mk 3.5
Lk 6.10 Jo 21.28 -ei-lábai Mt 22.13
Jo 11.44 -ei Mk 6.2 -eiben Jo 20.
25 -eidbe Lk 23.46 -eidet Jo 20.27

-eimet Lk 22.53 24.39 Jo 13.9 20.25,
27 -eit Mk 8.23,25 10.16 Lk 24.40
50 Jo 20.20 -ekbe Mt 4.6 17.22 Mk
9.31 Lk 4.11 -ekben Lk 9.44 -ekből
Lk 1.71,74 -eket Mt 15.2 26.50 Mk
7.3 Lk 20.19 -ekkel Mk 7.2 Lk 4.40
Jo 7.30.44 -ét Mt 8.3,15 9.25 Mk
1.41 Lk 5.13 -etekben Lk 12.35
-eteket Lk 22.53 -ő „kezü” Mt 12.10
-zel Mt 15.20 Mk 14.58(2) vö.
kezemegaszott, közkéz

kezd ‚anfangen' -e Mt 4.17 26.37,
74 Mk 1.45 Lk 4.21 -é Mt 11.7.20
Mk 5.18,20 Lk 7.24,38 Jo 13.5 -ed
Lk 14.9 -ék Mk 5.17 6.55 15.18
Lk 14.18 -endi Mt 24.49 Lk 12.45
-endő Lk 3.23 -ének Mk 2.23 8.11
Lk 7.49 15.24 -enék Mt 26.22 -etek
Lk 13.25 -ett Mt 18.24 Lk 9.12
14.30 Jo 4.47 -itck Mt 26.64 -jék
Lk 14.29 -jétek Lk 3.8 -nek Mt 12.1
Mk 13.4 Lk 21.7 23.30 -vén Mt
20.8 Lk 21.28 23.5 24.27,47 Jo 8.9

kezdet ‚Anfang, Beginn' Jo 8.25
-ben Jo 1.1.2 -e Mt 24.8 Mk 1.1
-ében Jo 2.11 -étől Mt 25.34 Mk
10.6 13.19 -i Mk 13.8 -itől Mt 13.35
Lk 1.70 11.50 Jo 9.32 -től Mt 19.4.8
Lk 1.2,3 Jo 6.64 8.44

kezemegaszott (ember) ‚megszá-
radtkézű (ember)” ‚(p.p.) (ein od-
der Mensch mit) verdorrte Hand'
Mk 3.1 3.3 vö. kéz; aszott

ki ‚aki; amely; ami; mi” ‚(pron.
dem. interr.rel.) wer, der, die, das
welcher, welche, welches; was' -
% az alapforma Mt 198, Mk 91,
Lk 262, Jo 220 esetben fordul elő %
-be Mt 13.47 Lk 19.30 22.10 Jo

5.45 *-ben* Mt 3.17 12.18 Mk 2.4 Jo 1.47 *-ből* Mk 16.9 Lk 8.2,35,38 *-é* Mt 22.20 Mk 12.16,23 Lk 20.33 Jo 19.24 *-éi* Lk 12.20 *-hez* Mt 11.16 Mk 4.30 Lk 7.31(2) Jo 6.68 *-jé* Jo 8.53 *-k* Mt 2.9 Mk 1.34,36 Lk 1.2 Jo 1.13 *-kben* Mt 11.20 Lk 1.78 5.25 Jo 5.39 *-ket* Mt 12.4 Mk 2.26 Lk 6.4,13 Jo 5.21 *-két* Lk 19.37 *-khez* Jo 10.35 *-kkel* Mk 3.28 *-knek* Mt 19.11 Mk 8.29 Lk 5.34 Jo 20.23 *-kre* Lk 13.4 *-kről* Lk 1.4 *-ktől* Lk 6.34 *-n* Mk 11.2 Lk 4.29 12.46(2) 19.30 22.7 *-nek* Mt 3.11,12 Mk 1.7 Lk 1.26 Jo 1.6,27 *-re* Mt 21.44 Lk 6.49 20.18 Jo 1.33 6.21 *-ről* Mt 3.3 11.10 Lk 7.27 Jo 1.30 *-t* Mt 2.9 Mk 2.8,24 Lk 1.73 Jo 1.15 *-tek* Lk 6.27 *-teknek* Lk 14.5 *-től* Mt 1.16 7.9 17.25 *-vel* Mt 12.27 Mk 10.38,39 Lk 6.47 Jo 13.5
ki „(igekötő) id.”, (praef.) eine Verbalvorsilbe: Richtung heraus (hier nur getrennt angeführt) Mt 5.26,29 Mk 3.5 Lk 2.1 Jo 2.16 *-(víz kifolya) ~(!) Jo 19.34 - % Mt: 15 esetben, Mk: 8 esetben, Lk 20 esetben, Jo 11 esetben fordul elő %*
kiált l. *kajált* vö. *ivölt, üvölt*
kiás „ausgraben” *-sák* Mt 6.19
kiasz [ik] „elszárad”, verdorren, vertrocknen’ *-a* Mk 4.6
kíb l. *kíb* [ik]
kibe l. *ki*
kiben l. *ki*
kíb [ik] „retteg”, zittern lat. [abhorreo], paveo’ Mk 14.33
kiből l. *ki*
kicsi l. *küsed*

kiemel „ausheben, herausheben” *-i* Mt 12.11
kiered „kimegy” „hinausgehen” *-vén* Mk 10.46 Lk 4.42
kiereszt „id.; elereszt”, herauslassen; freilassen’ *-endi* Jo 10.4 *-ették* Mt 13.48
kietlen „puszta, kopár” „wüst, öde” Mt 14.13 Lk 4.42 5.16 9.10
kietlen „puszta” „Wüste” *-be* Mt 4.1 Mk 1.12 Lk 4.1 7.24 *-ben* Mt 3.3 Mk 1.3 Lk 1.80 Jo 1.23 *-ében* Mt 3.1 *-hez* Jo 11.54
kievez „elevez”, fort- od. weg-rudern’ *-ének* Lk 8.26
kifarag „aushauen, außmeißeln” *-tatott* (vala az köszirtből) Mt 27.60 *-(az köszirtből) tatott* (vala) Mk 15.46
kifoly [ik] „herausfließen” *-a* Jo 19.34
kígyó l. *kégyó*, *kecskekégyó*, *kecskekégyó*
kihány „hinauswerfen, hinaus- od. herausschmeißen” *-á* Mt 21.12 *-ni* Mk 11.15 Lk 19.45
kihírhev [ik] „elterjed”, verbreiten, sich ausbreiten’ *-ék* Mt 4.24 Mk 1.28 Lk 4.14 7.17 vö. *kikel*
kihí [v] „ausrufen” *-ta* Jo 12.17
kihoz „elövezet”, (heraus- od.) vorführen’ *-á* (Jézus) Jo 19.13 *-om* (ötet) Jo 19.4
kiirt „ausroden, vernichten” *-atik* Mt 15.13 *-atni* Lk 17.9 *-sátok* Mt 13.29
kijö (n) „heraus- od. hinauskommen - auch übertr.” *-”* Mt 15.11 *-”nek* Mt 15.18 Mk 7.20 *-ttem* Mt

12.44 Lk 11.24 Jo 16.28 -*ttetek* Mk
14.48 Lk 22.52 -*vén* Mt 8.28 15.22
27.53 Lk 15.28 -*vének* Mk 8.11 -*vö*
Mt 8.34 Jo 11. 44

kilhel ‚aushauchen, verhauchen‘
-*le* Mk 15.37 Lk 23.46

kilenc ‚neun‘ -*i* Lk 17.17 vö. *ki-*
lenced

kilenced ‚kilenc‘ ‚neun‘ -~
(ideiglen) Mt 27.45 Mk 15.33 Lk
23.44 -~ (időben) Mk 15.34 vö.
kilenc

kilencedidő (*koron*) ‚kilenc óra-
(kor)‘ ‚um die... neunte Stunde‘
Mt 20.5 27.46

kilencszázkilenc (!) ‚kilencvenki-
lenc‘ ‚(?)neunundneunzig‘ -*en* Mt
18.13 Lk 15.7 -*et* Mt 18.12 Lk 15.4
‚(?)kilencvenkilenc‘ l. *kilenc-*
százkilenc

kikel ‚aufgehen, heraufwachsen‘
-*end* Mk 4.32 -*vén* Lk 8.6 8.8 vö.
kiköl

kikel ‚elsterjed‘ ‚sich verbreiten‘
-*c* Jo 21.23 vö. *kihírhevik*

kiköl ‚aufgehen, herauswachsen‘
-*t* Mk 4.5 -*tenek* Mt 13.5 vö. *kikel*
kiküld ‚heraus- od. hinauschi-
cken‘ -*é* Mk 1.43 -*etett* Mt 9.25

kime(gy) ‚her- od. hinausgehen;
verlassen; sich entfernen - auch
übertr.‘ -*gyen* Mt 3.5 Mk 7.19 11.19
Jo 10.4,9 -*ne* Mt 17.18 Mk 1.26
Lk 4.35 Jo 4.43 -*ne* Mt 20.6 Mk
11.12 Lk 17.29 Jo 18.29 -*nének*
Mt 25.1 Mk 3.21 Lk 8.33,35 Jo
4.30 -*nend* Lk 11.24 -*nette* Mt 26.71
-*nj* Mk 1.25 4.35 -*nne* Mk 13.1 Lk
8.29 -*nnek* Mt 13.49 Mk 1.5 Lk 3.7

4.36,41 -*nmi* Mk 4.1 Jo 1.43 -*nt* Mt
13.3 Mk 4.3 Lk 8.5,35 Jo 10.39
-*ntek* Mt 10.11 Mk 6.10 Lk 8.27
8.38 -*ntét* Lk 8.46 -*nvén* Mt 12.14
Mk 1.29,45 Lk 1.22 9.5,6 -*nvéjek*
Mt 8.32 9.31,32 10.14 vö. *kiered*
kimet[sz] ‚kivág‘ ‚abhauen, her-
ausschneiden -*tetik* Mt 3.10 7.19
Lk 3.9

kin l. *ki*

kincs l. *kencs* - *kéncs*

kincesz ‚gyűjt, halmoz‘ l. *ken-*
csez

‚kinccsár‘ l. *kencs* - *kéncs*

kinck l. *ki*

kinn l. *künn*

kinyójt ‚kinyújt‘ ‚hinausstre-
cken‘ -*á* Mt 12.13 Mk 3.5 Lk 6.10
-*ván* Mt 8.3 14.31 Mk 1.41 Lk 5.13

kinyójt l. *kinyójt*

‚kinyújt‘ l. *kiterjeszt*

király ‚König - auch übertr.‘ Mt
1.6 Mk 6.14,22,26 Jo 18.37 (2) -*a*
Mt 2.2 Mk 15.2 Lk 23.3 Jo 1.49 -*át*
Mk 15.9 Jo 18.39 -*csa* Jo 4.47,49
-*hoz* Mk 6.25 -*i* (ember) Mt 22.2
-(földnek) -*i* Mt 17.25 -*i* (házakban)
Mt 11.8 Lk 7.25 -(pogányoknak) -*i*
Lk 22.25 -*lyá* Jo 6.15 19.12 -*nak*
Mt 2.1 5.35 Lk 1.5 23.2 -*od* Mt 21.5
Jo 12.15 -*ok* Mk 13.9 Lk 10.24
21.12 -*okhoz* Mt 10.18 -*onk* Jo
19.15 -*t* Mt 1.6 2.9 -*tok* Jo 19.14
-*tokat* Jo 19.15

királyi ház ‚palota‘ ‚Palast, kö-
nigliches Haus‘ -*akban* Mt 11.8 Lk
7.25 vö. *király*

királyné ‚Königin‘ Mt 12.42 Lk
11.31

kis l. *küis, küised*
 kisded (sub.) l. *küisded*
 kísért l. *késért*
 kísértés l. *késértet*
 kísértet l. *késértet*
 kis[ik] l. *kib[ik]*
 kissé (adv.) l. *kevesse*
 „kissé, kisvártatva” l. *kevesenne, kevesenye*
kiszakad ,(v.i.) ausreißen, einen Riß bekommen’ Lk 5.36
kiszakaszt ,(v.t.) ausreißen’ -ja Mt 9.16
kiszármaz[ik] „kiárad, terjed, kihatól” ,ausgehen, hinausdringen’ -ott Mk 5.30
kiszed ,ausjäten’ -vétek Mt 13.29
kiszlel „készlel, buzdít” ,überreden’ -ék Mt 27.20
kiszűr[ik] ,(v.t.) seigern’ -itek Mt 23.24
kiterjeszt „kinyújt” ,(v.t.) (Hand) ausstrecken’ -ed Jo 21.18 -vén Mt 12.49 26.51
kiűz ,austreiben’ -é Mk 1.12 -ettetek Lk 13.28 l. még *űz*
kivág ,abhauen, (her)ausschneiden’ -jad Lk 13.9 vgl. *kimet[sz]* l. még *elvág, vág*
kiváj ,aushöhlen, austieien’ -t Lk 23.53
 kíván l. *kéván*
 „kívánás, megkívánás” l. *kévánat*
 „kívánás” l. *kévánság*
 kíván[a]t l. *kéván[a]t*
 kívánság l. *kévánság*
 kivel l. *ki*
kive[sz] „kivesz; kivisz” ,(her-

aus)-nehmen; hinaustragen’ -tték Jo 9.35 -vé Mt 26.51 Lk 8.40 24.50 Jo 18.10 vö. *kivisz*
kive(t) ,austreiben, verjagen’ -ssetek Mt 10.8 -t 12.26 Mk 1.34 -ték Mt 21.39 Lk 4.29 20.12 Jo 9.34 -tendik Lk 6.22 -tett Lk 8.2 -tette Mk 16.9 Lk 11.14 -ti Mt 8.16 -tné Mk 7.26 -tned Mt 7.5 Lk 6.42 -tnek Mk 6.13 -tnék Mt 10.1 Mk 9.18 Lk 9.40 -tném Lk 11.18 -tniek Mk 3.15 -tő Mk 1.39 Lk 11.14 -tőt Mk 9.38 Lk 9.49 -tsz Mt 8.31 -tssék Mt 5.13 -ttetik Lk 14.35 Jo 12.31 15.6 -ttetnek Mt 8.12 -tönk Mt 7.22 -tvén Mt 9.33 Mk 5.40 l. még *vet*
kivi(sz) ,(v.t.) hinaustragen, herausbringen’ -mék Lk 23.26 -szi Jo 10.3 -vék Mk 15.20 Jo 19.16 vö. *kive[sz]*
kivon ,(v.t.) ausziehen’ -í Jo 21.11 -ván Mt 13.48
kivonsz[ol] ,(vt.) ausziehen’ -ja-é Lk 14.5
 kívül l. *küvöl*
 KLEOFÁS ,Kleopas’ Lk 24.18 -nak Jo 19.25
klibanos „kemence” ,Ofen lat. clibanos’ -ba Mt 6.30
koles „kulcs” ,Schlüssel’ -át Mt 16.19 vö. *kules*
koldol „koldul” ,bettel’ Jo 9.8 -ván Mk 10.46 Lk 18.35
koldol[a]t „koldulás” ,Betteln’ -omat Lk 16.3
koldos „koldus” ,Bettler’ Lk 16.20.22 Jo 9.8
 koldul l. *koldol*

koldulás l. *koldol*[a]t
 koldus l. *koldos*
koltag „kopog, zörget“ ,klopfen,
 pochen' -and Lk 12.36 -*jatok* Mt 7.7
 Lk 11.9 -*notok* Lk 13.25 -*ónak* Mt
 7.8 Lk 11.10 -*ván* Lk 11.8
komplárság „kalmárság“ ,Krä-
 merei' -*nak* Jo 2.16
konkoly ,Unkraut' Mt 13.29
 -*ának* Mt 13.36 -*ok* Mt 13.26 13.38
 -*okat* Mt 13.27,40 -*t* Mt 13.25,30
 „kopár“ l. *kopasz*, *koppat*
kopasz „puszta, kopár“ ,kahl,
 wüst' -*latnak* Mk 15.22 Jo 19.7 -*nak*
 Lk 23.33 vö. *koppat*
 „kopog“ l. *koltag*
koporsó ,Grab' Mt 27.60,61 Mk
 16.3 Jo 19.41,42 -*ba* Mk 6.29 15.46
 Lk 23.53 Jo 20.5 -*ban* Mk 5.2 Jo
 11.17 -*ból* Mt 28.8 Jo 12.17 20.2
 -*hoz* Mk 16.2 Lk 24.1,12,24 Jo
 11.31,38 20.1,3,4,8 -*jába* Mt 27.60
 -*jokat* Mt 23.29 Lk 11.47,48 -*k*
 Mt 27.52 Lk 11.44 -*kban* Mk 5.3,5
 Lk 8.27 -*kból* Mt 27.53 -*kkal* Mt
 23.27 -*nál* Lk 24.22 Jo 20.11 -*nak*
 Mk 15.46 -*ról* Lk 24.2 Jo 20.1 -*t* Mt
 27.64,66 28.1 Lk 7.14 23.54 -*tól*
 Mk 16.8 Lk 24.9
koppat „kopasz, kopár“ ,kahl,
 wüst' -*ak* ,Schädelstätte' Mt 27.33
 -*kor* (suff.) l. *akkor*, *mendenkor*
korán, (adv.) zur rechten Zeit' Mt
 24.45 Mk 12.2 Lk 1.10,20 14.17 vö.
előszer

KORAZIM „Korazin“ ,Chorszin'
 Mt 11.21 Lk 10.13

KORAZIN l. *Korazim*

korban „templomi ajándék“ ,Kor-
 ban (das heißt Opfergabe) lat.
 corban' Mk 7.11 -*onkba* Mt 27.6

kóró ,(dürrer) Stengel' -*król* Mt
 7.16

koron „idejében, tájban“ ,(postp.
 hier nur getrennt angeführt) zur
 Zeit' Mt 14.25 20.3 Mk 6.48 Lk
 12.38

-*koron* (postp. - suff.) l. *éjfélko-*
ron, *harmad idő koron*, *kilenced idő*
koron, *koron*, *mikoron*, *valamikoron*,
vigyáztatja koron

korona ,(Dornen) Krone' -*t* Mt
 27.29 Mk 15.17 Jo 19.2.5

korsó ,Krug' -*val* Lk 22.10 vö.
rocska

kosar - *kosár* ,Korb' Mk 8.20
 -*akat* Mt 15.37 -*akkal* Mt 16.9,10
 Mk 8.19 -*ral* Mk 8.8 Lk 9.17 -*okat*
 Mt 14.20 Mk 6.43

kóstol ,kosten, schmecken: pro-
 bieren' Jo 8.52 -*ja* Lk 14.24 -*ják* Mt
 16.28 Mk 9.1 9.27 -*ta* Mt 27.34 Jo
 2.9

kovász ,Sauerteig' -*hoz* Mt 13.33
 -*tól* Mt 16.6,11 Mk 8.15 Lk 12.1

kő ,Stein' Mt 21.44 Mk 9.42 Lk
 20.18 Jo 11.38 -*höz* Mt 4.6 Lk 4.11

-*nek* Lk 4.3 -*re* Mt 21.11 Lk 20.18
 -*vek* Mt 4.3 Mk 13.1 Lk 19.40

-*vekből* Mt 3.9 Lk 3.8 -*veket* Jo 8.59
 10.31 -*rekkel* Lk 21.5 -*ret* Mt 7.9

Mk 12.10 Lk 9.49 Jo 8.7 -*vön* Mt
 24.2 Mk 13.2 Lk 21.6

köb[öl] ,(Hohl)maß' -*löt* Jo 2.6
köd ,Nebel' Mt 17.5 Mk 9.7 Lk

9.34 -*be* Lk 9.34 -*ből* Mt 17.5 Mk
 9.7 Lk 9.35 -*ben* Lk 21.27 -*iben* Mt

24.30 26.64 Mk 13.26 14.62 -nek
Lk 12.54
kődménruha „kődmön” ,Art Pelz-
jacke’ Mk 1.6 -t Mt 3.4
kődmön l. kődmén ruha
kőhagyjásnye „kőhajításnyira”
,auf Steinwurfweite’ Lk 22.41
kőhajításnyira l. kőhagyjásnye
köl „megy, jön; feltámad; fel-
támaszt; származik” ,gehen, kom-
men; wiedererwecken; auferste-
hen; stammen’ -t (fel) Lk 9.8 -t (fel
halottaiból) Mt 14.2 Mk 6.14,16
Lk 9.7 -t (ki) „származik” Lk 2.1
Jo 4.22 -(eleibe) -t Jo 11.30 vö. kel
kölesön ,(adv.) leihweise’ Mt 5.42
Lk 6.34,35
kölesönöz ,leihen’ -ihli Lk 11.5
-tenek Lk 12.48
köl[e]t „(fel)kelés, felemelkedés”
,Aufgang’ -ét Lk 12.54
költ „épít, megépít, ?előkészít”
,(auf)erbauen; ?vorbereiten’ -é Mk
14.8 -öd Jo 2.20
költ ,ausgeben’ -endesz Lk 10.35
-öttö Lk 8.43
költég ,(sg.) Kosten’ -ét Lk 14.28
köly[ek] l. köly[ök]
köly[ök] „eb, kutya” ,Hund’
-kek Mt 15.27 Mk 7.28
kömény ,Kümmel’ -t Mt 23.23
köntös ,Oberkleid, Mantel’ -ö Mt
24.18 -öket Mt 10.10 vö. ruha
könyv l. könyv
könyvez l. könyvez
köny(nyö) „könnnyű; gondtalan”
,leicht; sorgenlos’ -nyő Mt 11.30
-vebb Mt 9.5 10.15 Mk 2.9 Lk 5.23
könnnyű l. könnnyű

könyv „könyv” ,Buch, Schrift’
Jo 21.K -ben Jo 20.30 vö. könyv
könyöklet „sing” ,Elle’ -nye Jo
21.8 vö. könyöknye, láb
könyöknye „könyöknyi - arasz”
,Spanne’ -’jet Lk 12.25
könyör[ög] ,flehen’ -gönk Mt
28.14
könyöröl „könyörül” ,sich erbar-
men, bemitleiden’ -ö Mt 9.36 14.14
Mk 6.34 -ök Mt 15.32 Lk 8.2 -t Mk
5.19 -vén Mt 18.27 20.34 Mk 1.41
9.22
könyöröletes „könyörületes”
,barmherzig’ Lk 6.35
könyörül l. könyöröl
könyörületes l. könyöröletes
könyv ,Buch, Schrift’ -leben Mk
12.26 Lk 3.4 20.42 -eket Jo 21.25
-et Lk 4.17 -it Lk 4.20 -ö Mt 1.1 Lk
4.17 vgl. könyv
könyv „könnny” ,Träne’ -eivel Lk
7.38 7.44
könyvez „könnyez” ,tränen’ -tek
Jo 16.20 -vén Mk 9.24
könyék ,Umkreis’ -ét Lk 13.8
könyékez „körülvesz, beborít”
,bekleiden, bedecken’ -é Mt 17.5 -ék
Mt 27.28
könyékezet „körülmetelés” ,Be-
schneidung’ -et Jo 7.22,23
könyöl „körül” ,1. (adv.) rings-
herum; um 2. (adv.pers.) um mich,
um dich (usw.) herum’ Mt 3.4,5
Mk 1.6 3.5,34 Lk 6.10 -lö Mt 8.18
Mk 3.34 Lk 13.8 -lök Mk 9.8,14
könyölhint „(meg)tölt” ,füllen’
-vén Jo 19.29
könyölirat „körülírás, felírás”

„Aufschrift“ Mk 12.16 -jät Lk 20.24
vö. *környölvaló írás*

környölül „körülül“ ,etw. umsitzen, um etw. herumsitzen“ -vén Lk 22.55

környölvaló írás „körülírás“ ,Aufschrift“ Mt 22.20 vgl. *környölirat*

körül l. *környöl*

körül (Zeitlich) l. *koron*

körülhint l. *környöllimt*

körülírás l. *környölirat*, *környölvaló írás*

„körülmetelés“ l. *környekezet*

körülül l. *környölül*

körül való írás l. *környölvaló írás*

körülvesz, beborít l. *környékez*

kőszirt ,Steinklippe“ -ból Mt 27.60 Mk 15.46 -ok Mt 27.51 -on Mt 7.24.25 16.18 Lk 6.48(2)

köszön ,grüßen; jm. begrüßen“ -jétek Mt 10.12 Lk 10.4 -nek Mk 9.15 -ó Lk 1.40 -teniek Mk 12.38

köszönet „id.; üdvözlés“ ,Dank; Gruß“ Lk 1.29 -ednek Lk 1.44 -eket Mt 23.7 Lk 11.43 20.46 -it Lk 1.41

köszvényes ,gichtbrüchig“ Mt 8.6 Mk 2.4 Lk 5.18

köszvényes ,Gliederkrank, Gichtbrüchig“ Mt 4.24 -nek Mt 9.2,6 Mk 2.5,9.10 Lk 5.24 -t Mt 9.2 Mk 2.3

köt. ,begöngyöl; id.“ ,einwickeln, umhüllen; binden“ -ék Jo 19.40 -tetnék Mk 9.42 -tessék Mt 18.6

kötél ,Strick, Fessel“ -e Mk 7.35 -lél Mt 27.5 -től Lk 13.16

kötelecke „kötél, madzag“ ,Strick“ -kből Jo 2.15

kötélék „id.; börtön“ ,Fessel; Gefängnis“ Lk 8.29 -ben Mt 11.2

kötöz ,(an-) festbinden“ -heti Mk 5.3 -jétek Mt 13.30 -nek Mt 23.4 -vén Jo 18.24

kőved[er] ,Wasserkrug – wörtlich: Steinkrug“ -rek Jo 2.6

kövé ,fett“ Lk 15.23 15.27,30
köves „köves hely“ ,(sub.) Felsige Stelle“ -re Mt 13.5,20 Mk 4.5,16 Lk 8.6,13

követ „id.; kérdez“ ,folgen; begleiten; (nach)machen; fragen“ :kövess; Mt 8.22 Mk 2.14 Lk 5.27 Jo 1.43 -en Mt 16.24 Mk 8.34 Lk 9.23

Jo 12.26 -étek Mk 14.13 Lk 17.23 22.10 :követ; Mt 10.38 Mk 8.12 Lk 11.29 Jo 8.12 -é Mt 9.9 Mk 1.36

2.14 3.7 Lk 5.28 -ék Mt 4.20 Mk 1.18,20 Lk 5.11 Jo 1.37 -ett Lk 22.31 -hetlek Jo 13.36,37 -i Mt 9.19

Mk 10.52 Lk 7.24 Jo 6.2 -ik Mt 6.32 Mk 2.15 5.24 Jo 10.4,5 -lek Mt 8.19 Lk 9.57,61 -nek Mt 5.7

Lk 11.16 Jo 10.27 -ni Mk 8.34 5.37 -őnek Mt 8.10 Lk 7.9 -őnek Lk 1.3 -sz Jo 13.36 -tek Mt 19.28 Jo 1.38

-ték Mt 27.55 Lk 23.49 Jo 1.40 -tönk Mt 19.27 Mk 10.28 Lk 18.28 -vén Mk 8.11 10.32 Lk 23.54 Jo 20.6

követ ,Bote“ -ek Mk 5.35 -eket Lk 9.52

követ[el] ,fordern“ Lk 12.48 vö. *következ*

következ „akar, követel“ ,fordern“ -vén Mt 12.46 vö. *követ[el]*

követség ,Botschaft“ Lk 14.32 -et Lk 19.14

kövez ,steinigen“ -tek Jo 10.32 -önk Jo 10.33

közbe „közé“ ,(postp.) unter,

zwischen' Lk 14.23 vö. *közbeül*[ik]
közibe

közbeül[ik] „elműlik“ (v.i.)
vergehen' Lk 22.59

(közbevetés) „szakadék“ l. *köz-
let*

közé l. *közibe*

közél (adv.) nahe (einer S.)' Mt
24.32,33 Mk 14.42 Lk 19.11 Jo
19.20 vö. *rokon*

közefeldik l. *közelejt*

közelejt „közefeldik; közelít“ (vi.)
sich nähern; (v.t.) (einer S.) nä-
hern' Mk 1.15 -ene Mk 11.1 Lk
15.25 18.35 19.37 -ének Lk 24.28
-eni Jo 6.19 -ett Mt 21.1 Lk 7.12
9.42 18.40 19.29,41 -het Lk 12.33
-hetének Lk 8.19 -ők Lk 15.1 -vén
Lk 24.15 Jo 7.14

közélt l. *közelejt*

közep - *közép* „középen; ke-
resztül“ (adv.) in der Mitte; durch'
-be Mk 3.3 14.60 Lk 4.35 Jo 8.3 -böl
Jo 19.18 -i Jo 4.4

középen l. *közep* - *közép*

közepett „középütt“ (adv.) in der
Mitte' Mt 14.6,24 Mk 6.47 Lk
22.55 Jo 8.9 -e Lk 2.46 21.21 -ek
Mt 18.2 Mk 9.36 Lk 22.55 24.36

közepi által „keresztül“ l. *közep*
- *közép*

középütt l. *közepett*

közi(be) „közé“ (postp.) zwi-
schen, darunter' -be Mt 10.16 13.25
Mk 5.27 Lk 8.7 -kbe Lk 10.3 21.24,
35 -tekbe Mt 12.28 Lk 11.20 21.34
vö. *közbe*

közkez „közönséges (mosdatlan)

kéz „unreine Hand“ -ekkel Mk
7.2,5

közlet „(közbevetés), szakadék“
,Kluft' Lk 16.26

közönséges (mosdatlan) *kéz* l.
közkez

közösködik l. *közösöl*

közösöl „barátkozik, közöskö-
dik“ (v.i.) gemeinschaftliche S. mit
jm. machen' -nek Jo 4.9

közösül „barátkozik, közöskö-
dik“ l. *közösöl*

között (postp.) zwischen' Mt
11.11 Mk 7.31 Lk 1.25,42 Jo 6.9

közötte[m] (adv.pers.) zwischen
mir' -tek Mt 20.26(2) 23.11 Mk
10.43,44 Lk 16.26 :közöttö: Mt
18.15 -k Jo 20.19 -nk Lk 7.16 16.26
l. még *teközötted*

közöttö l. *közötte*[m]

közül l. *közöl*

közülünk l. *közöl*

közöl „közül“ (postp.) von.
aus' Mt 5.19 Mk 2.6 Lk 1.5 Jo 1.24.
35

közöll[ünk] „közülünk“ (adv.
pers.) von uns usw.' -tek Mt 7.9
12.11 Lk 12.25 15.4 21.6 -ök Mt
20.13 22.35

KRISTOS (sic) „Krisztus“ ‚Chris-
tus' Mt 24.24 vgl. *Kristus*

KRISTUS „Krisztus; krisztus(ok)“
,Christus; (mancher falsche) Chris-
tus' Mt 1.1 Mk 1.1 Lk 3.15 Jo 1.1
-ának Lk 9.20 -át Lk 2.26 -é Mk
9.41 -hoz Jo 1.42 -iglan Mt 1.17 -nak
Mt 1.16,18 Mk 1.34 Lk 2.11 Jo 1.41
-ok Mk 13.22 -ról Mt 22.42 -t Mk
12.35 Jo 7.27

KRISZTUS I. *Kristos, Kristus*
kulcs „id. (átv.)“ (übertr.) Schlüssel’
 -át Lk 11.52 vö. *kolcs*
kút ‚Brunnen‘ Jo 4.6,11 -a Jo 4.6
 -ba Lk 14.5 -ot Jo 4.12
 ‚kutya‘ l. *köly*[ök]
küld l. *kiküld*
külömb-külömb ‚különféle‘ (adj.)
 verschiedenartig, mancherlei’ Mt
 4.24 Mk 1.34 Lk 4.40
külön (adv.) l. *nélkül*
külső (adj.) ‚außerlich‘ Mt 8.12
 22.13 25.30
künn ‚kinn‘ (adv.) ‚draußen‘ Mt
 12.46,47
küsz ‚kis‘ ‚klein‘ Mt 5.19 -ebb
 Mt 2.6 11.11 Mk 4.31 Lk 7.28
 -ebbek Mt 5.19 10.42 -sebbek Mt
 18.6 25.45 -sebben Lk 16.10 vö.
apró
küszed ‚kicsi, szerény; kised‘
 (adj.) klein; (sub.) Kleinkind’ Lk
 12.32 19.3 -ek Mt 18.10,14 Mk 9.42
 vö. *apród*
küvöl ‚kívül(ről)‘ (adv.) (von.)
 draußen; (postp.) außer, außerhalb’
 Mt 23.25 Mk 1.45 Lk 1.10 Jo 9.22

L, Ly

láb ‚Fuß‘ -ad Mt 18.8(2) -ai
 Mt 15.30 Mt 22.13 Lk 8.47 17.16
 Jo 11.44 -aiba Lk 15.22 -aidat Mt
 4.6 Lk 4.11 -aidnak Mt 22.44 Mk
 12.36 Lk 20.43 -aihoz Mk 5.22 Lk
 8.41 Jo 11.32 -aimat Lk 7.44,45,46
 24.39 Jo 13.6,8,9 -ainak Mk 7.25
 -ainál Lk 7.38 8.35 10.39 -ainknak

Lk 1.79 10.11 -ait Mt 28.9 Lk
 7.38(2) 24.40 Jo 11.2 -aitokat Jo
 13.14 -ainál Jo 20.12 -át Jo 13.14
 -atknak Lk 9.5 -atokról Mk 6.11
 -imnak Lk 7.44 -inak Mt 5.35 -okat
 Jo 13.12 -okkal Mt 7.6
láb („hosszmérték) id.“ (als Län-
 genmaß) Fuß’ Lk 24.13 Jo 6.19
 11.18 vö. *könyöklet*
lágý ‚puha, finom‘ ‚weich, fein‘
 Lk 7.25 -akkal Mt 11.8
 ‚lakás‘ l. *lakodal*[om]
lak[ik] ‚wohnen‘ -óknál Lk 13.4
 vgl. *lakoz*(ik)
lakodal[om] ‚lakás, szállóhely‘
 ‚Wohnung‘ -mak Jo 14.2 -mat Mk
 5.3 Jo 14.23
lakoz(ik) ‚lakik; él (átv.)‘ ‚woh-
 nen; leben (auch übertr.)‘ -ának Jo
 1.39 2.12 -andik Jo 15.6 -andnak Jo
 15.7 -andtok Jo 15.7 -ék Mt 2.23
 4.13 21.17 Jo 11.6 -hassanak Mk
 4.32 -ik Mt 23.21 Lk 8.27 21.37 Jo
 1.14 -janak Mt 13.32 -jatok Mt
 10.11 Mk 6.10 Lk 9.4 Jo 15.4,9
 -jék Jo 14.16 -nak Mt 12.45 15.32
 Lk 11.26 -nék Jo 1.39 -nom Lk 19.5
 -ol Jo 1.38 -om Jo 15.10 -ott Lk 1.56
 Jo 10.40 -óvol Jo 5.38 -tok Jo 15.10
 -ván Jo 14.10,25 vö. *lak*[ik]
lám (adv.modif.dem.) siehe, sieh
 da’ Mt 15.27 Mk 14.49
lama sabatni ‚lam(m)a sabaktáni‘
 ‚lama asabthani‘ Mk 15.34
lama zabatni ‚lam(m)a sabaktani‘
 ‚lama asabthani‘ Mt 27.46
 ‚LÁMEK‘ l. *Lamet*
 LAMET ‚Lámek‘ ‚Lamech‘ -é Lk
 3.36

„lam(m)a sabaktani” l. *lami: sábatani*, *lama zabatni*

lám pá s ‚Lampe’ -*ink* Mt 25.8
-*okat* Mt 25.7 25.1.3 -*okkal* Mt 25.4
Jo 18.3

lán csa ‚lándzsa” ‚Speer’ -*’val* Jo
19.34

lándzsa l. *lán csa*
láng ‚Flamme’ -*ban* Lk 16.24

lán y ‚leány” ‚Mädchen; Tochter’
-*a* Mt 14.6 -*át* Mt 10.37 -*nak* Mt
14.11 -*om* Mt 9.22 vö. *leány*, *lyány*
lapát ‚Schaufel’ -*ja* Mt 3.12 Lk
3.17

láss l. *lát*

lassóság ‚csendesség” ‚Stille’ Mk
4.39 Lk 8.24

lassúság ‚csendesség” l. *lassóság*
lát ‚id.; tapasztal; ügyel” ‚sehen,
schauen; erfahren, verstehen; ach-
ten’ :*láss*: -*ad* Mt 8.4 27.4 Mk 1.44
Jo 1.46 -*ak* Mk 10.51 Lk 18.41 -*ék*
Mt 5.16 16.28 Mk 9.1 Lk 8.16 Jo
7.3 -*am* Mk 12.15 -*anak* Mk 4.12(2)
Lk 8.10 11.33 Jo 9.39 -*atok* Mt 16.6
Mk 8.15 13.9.33 Lk 8.18 -*átok* Mt
6.26.28 Mk 4.24 Lk 12.24.27 Jo
1.39 -*on* Jo 9.21 -*ük* Mt 27.49 Mk
15.32.36 Lk 2.15 Jo 6.30 :*lát*: Jo
8.51 9.19 14.9.19 -*a* Mt 4.16 Mk
1.10 Lk 5.2.27 Jo 9.1.7 -*á* Mt 3.16
Mk 1.16.19 Lk 8.28 Jo 1.29 -*ék*
Mk 5.15 6.33.49 Lk 9.32 Jo 1.39
-*élak* Jo 1.48.50 18.26 -*ám* Jo 1.34
20.18 -*ának* Mt 17.8 20.34 Mk 9.8
Jo 21.9 -*and* Mt 5.28 Jo 5.19 -*and-
ják* Lk 20.13 -*andjátok* Mt 24.15
Mk 13.14.29 Lk 12.54.55 Jo 6.62
-*andó* Jo 1.33 -*andom* Jo 20.25

-*andotok* Lk 21.9 Jo 4.48 -*ánk* Mk
9.38 Lk 9.49 -*at* Mt 27.19 -*átok*
Mt 25.43 -*atot* Mt 17.9 Lk 1.22
4.18 7.21 -*ék* Jo 9.11 -*hatja* Lk 19.3
Jo 3.3 -*hatná* Lk 19.4 -*hatták* Lk
10.24 -*ja* Mt 6.4.6.18 Lk 18.43 Jo
3.35 -*ják* Mt 5.8 Mk 3.11 Lk 10.23
Jo 6.2 -*játok* Lk 17.22 -*játok*-(c) Mt
24.2 Jo 12.19 -*na* Mt 12.22 Mk
8.23.25 Lk 2.26 -*ná* Mt 22.11 26.58
Lk 2.26 Jo 8.56 -*nak* Mt 11.5 13.13,
16 Lk 7.22 Jo 9.39 -*ndk* Jo 12.9
-*niok* Mt 13.17 15.31 Mk 5.15 Lk
8.20.35 -*nonk* Mt 12.38 -*notok* Mt
11.7.8.9 26.64 Lk 7.24.25.26 17.22
-*od* Mt 7.3(2) Mk 13.2 Lk 6.41.42(2)
Jo 11.40 -*od*-(c) Mk 5.31 15.4 Lk
7.44 -*ok* Mk 8.24 Jo 9.15.25 20.25
-*ók* Mt 2.2 -*om* Lk 10.18 Jo 4.19
-*onk* Jo 9.41 -*ott* Mk 10.14 11.13
Lk 1.22 5.8 Jo 3.32 -*sz* Jo 1.50 -*szik*
Mt 13.12 -*ta* Mt 9.4.23 Mk 2.5
Lk 5.20 Jo 1.18 -*tad* Jo 8.57 9.37 -*tak*
Mt 2.9 Mk 9.9 Lk 2.20 8.34 -*ták*
Mt 13.17 Mk 5.16 Lk 1.2 Jo 6.14
-*tál* Jo 20.29 -*tam* Jo 1.32 8.38
-*tanak* Mk 10.42 Lk 9.30 -*tassál* Mt
6.18 -*tassanak* Mt 6.5.16 23.5
-*tassatok* Mt 6.1 -*tatok* Mt 11.4 Lk
7.22 Jo 6.36 8.38 -*tátok* Jo 5.37
6.26 -*tatott* Mk 16.11 -*tök* Mt
13.14(2).17 Mk 8.18 Lk 10.23.
24 Jo 16.10 -*tokat* Lk 24.23 -*tonk*
Mt 25.37.39 Mk 2.12 Lk 5.26 Jo
3.11 -*tük* Mt 25.38 Jo 1.14 -*vájok*
Mt 12.2 14.26 -*ván* Mt 2.10.16 Mk
2.16 Lk 1.12 Jo 1.38 -*vátok* Mt
21.32

LÁZÁR ‚Lazarus’ Lk 16.20.25 Jo

11.1,2,11,14,43 12.1,2 -t Lk 16.23,
24 Jo 11.5 12.9,10,17

le „(igekötő) id.“ (praef.) eine
Verbalvorsilbe (hier nur postpo-
niert und getrennt angeführt) Mt

7.25(2),27 Mk 13.15 Lk 4.29 Jo 4.49
leány ‚Mädchen; Tochter‘ Mt
9.25(2) Mk 5.39,40 Lk 22.56 Jo
18.17 -a Mk 7.25 Lk 2.36 -nak Mk
5.40,41 6.28 Jo 18.16 -od Mk 5.35
-om Mt 9.18 15.22 Mk 5.34 -t Mt
10.35 Mk 7.30 vö. *lyány, lány*

léc ‚Latte‘ -ek Lk 5.19
lecsorog ‚abtropfen, herabrinnen‘
-ván Lk 22.44

leejt ‚(v.t.) fallen lassen‘ -é Lk 9.42
-ette Lk 4.35 -i Mk 9.18 Lk 9.39
-vén Mk 9.20

lend l. *le(sz)*
lees[ik] ‚(herunter-) niederfallen‘
-ék Mk 5.33 Lk 8.28 -ett Mt 7.27
Lk 6.49 -nek Mk 3.11 -rőjek Mt 2.
11 -vén Mt 4.9 18.26,29 Lk 4.7 5.12
Jo 9.38

légió ‚id.‘ ‚Legion‘ Mk 5.9 Lk
8.30 -tól Lk 8.36

legottan ‚azonnal, rögtön‘ (adv.)
sogleich Mt 3.16 Mk 1.10 Lk 1.64
Jo 4.27

legy - *légy* ‚(létige)‘ l. *le(sz)*
lejtő ‚Abhang‘ -jére Lk 19.37

lehajl[ik] ‚lenyugszik‘ ‚unter-
gehen‘ -ani Lk 9.12 -ott Lk 24.29
lehajol ‚(vi.) niederbeugen‘ -ván
Mk 1.7 -ván Lk 24.12

lehajt ‚(vonatk.) lehajol‘ (v.
refl.) niederbeugen -á Jo 20.11
-otta Jo 20.5 -ván (v.t.) Lk 22.41 -ván
Jo 8.8 19.30

lehel ‚fúj‘ ‚blasen - wehen‘ Jo
3.8 vö. *kilehel*

lehet ‚sein können, möglich sein;
werden können‘ Mk 6.23 Lk 14.26,
27,33 Jo 1.46 -nek Jo 3.9 -ők Mt
19.26 Lk 18.27 vgl. *jöllehet, le(sz),*
lehetetlen, lehetséges

lehetetlen ‚unmöglich‘ Mt 17.20
19.26 Mk 10.27 Lk 1.37 17.1 -ek Lk
18.27 vö. *lehet, lehetséges*

lehetséges ‚möglich‘ Mt 24.24 26.
39 Mk 13.22 14.35 -ek Mk 9.23
10.27 14.36

lehull ‚id.; lecsap (villám)‘ ‚fal-
len, niedergehen (Stern); herabfal-
len (Blitz)‘ -atta Lk 10.8 -ók Mk
13.25 -nak Mt 24.29 vö. *hull*

lektrom ‚nyoszolya, ágy‘ ‚Bett
lat. lectus‘ -oké Mk 7.4

lel ‚találkozik; talál‘ ‚treffen;
finden‘ Mt 7.8 Lk 11.10 18.8 Jo 10.9
-e Mt 18.28 Mk 11.13 Lk 13.6 Jo
2.14 -é Mt 26.40,45 Mk 7.30 Lk
4.17 Jo 1.41 -ek Lk 23.4 Jo 18.38
19.4,6 -ék Mt 2.11 Mk 11.4 14.16
Lk 2.16 -em Lk 23.22 -end Lk 12.37

-ének Mt 22.10 26.60 27.32 -etek Mt
1.18 Lk 9.36 -endi Lk 12.38,43 15.9
-i Lk 11.25 -ik Lk 19.48 -jen Mk

13.36 -jenek Lk 9.12 -jűk Jo 7.35
-ne Mk 11.13 -nek Mk 14.55 -nék Lk
6.7 -ők Lk 23.2 -sz Mt 17.27 -te Mt
12.44 Jo 11.17 -tek Mt 11.29 Mk
11.2 Lk 11.9 Jo 7.34,36 -tél Lk
1.30 -tem Mt 8.10 Lk 7.9 -vén Mt

12.43 13.46 Lk 2.45 5.19 vö. *lel*
lel ‚(hideg)lel‘ ‚schütteln, (das
Fieber) schüttelt ihn vgl. die un-
garische Spiegelübersetzung: hi-

degráz (aus dem dt. en), die letztere Form heutzutage mehr verbreitet' Mt 8.14

lélek, Geist; Seele; Gemüt; Herz; Gewissen' Mt 12.32 26.41 Mk 3.29 Lk 12.23 *-ben* Mt 3.11 22.43 Mk 1.8 Jo 4.23 *-kel* Mk 12.33 Lk 1.41 4.1 *-nek* Mt 12.31 28.19 *-től* Mt 1.18,20 *:lelk:* *-e* Mt 10.20 *-ében* Mt 16.26 *-eddel* Mt 22.37 Mk 12.30 Lk 10.27 *-edet* Lk 2.35 12.20 Jo 13.38 *-ért* Mt 16.26 *-éért* Mk 8.37 *-eket* Lk 9.56 21.19 *-em* Mt 26.38 Mk 14.34 Lk 1.46 Jo 12.27 *-emet* Mt 12.18 Jo 10.15,17 13.37 *-emnek* Mt 12.18 Lk 12.19 *-ének* Mk 8.36 *-et* Mk 1.10 3.4 Lk 6.9 *-ét* Mt 2.20 Mk 8.35(2) Lk 9.24(2) Jo 10.11 *-etek* Mt 6.25 *-eteket* Mt 10.28(2) *-eteknek* Mt 6.25 11.29 Lk 12.22 *-ével* Mt 12.28 *-i* Mt 5.3 *-önket* Jo 10.24

lelet(ez)[ik] „betegedik, megbetegszik” „erkranken” *-ező* Jo 11.1 *-tetett* Lk 17.18

leletezet „betegség” „Krankheit” *-eket* Mt 4.23 9.35 10.1 Lk 9.1 *-ekkel* Mt 4.24 Mk 1.34 Lk 4.40 *-ektől* Lk 6.18 7.21 *-önket* Mt 8.17

leletezetes „beteg” „krank; Kranke” Jo 5.7 *-eket* Mt 15.30 *-eknek* Jo 5.3 vö. *beteg, leletez*

leletező „beteg” „Kranke” *-jüket* Mt 14.14 vö. *leletezetes*

lellah „lepedő; kendő” „(Bett-)laken, Laken; Tuch” *-hal* Jo 13.5 *-hokat* Lk 24.12 Jo 20.5,6 *-okba* Jo

19.40 *-okkal* Jo 20.7 *-ot* Jo 13.4 vö. *katrinca*

lelk(e) l. *lélek*

„lepedő” l. *lellah*

leráz „abschütteln” *-játok* Mt 10.14 Lk 9.5 Mk 6.11 vö. *letörl*

lend l. *le(sz)*

lenn(i) l. *le(sz)*

„lenyugszik” l. *lehajl[ik]*

le(sz) „(léti)ge” „(Seinsverb; Kopula) werden, geschehen; wird sein; etw. werden; wird etw. haben usw.” *:legy - légy:* Mt 2.13 Mk 1.24 Lk 19.19 Jo 9.28 *-ek* Mt 5.17 10.34 Jo 3.28 5.45 *-en* Mt 5.37 Mk 5.19 Lk 1.38 Jo 7.17,27 *-enck* Mt 4.3 Mk 13.18,30 Lk 1.20 Jo 9.39 *-etek* Mt 5.48,45 6.5,25 Lk 6.36 Jo 12.36 *:lend:* Mt 5.37 Mk 9.50 Lk 6.40 Jo 3.2,27 *-nek* Mt 18.19 Mk 13.28 *:lenn:* *-e* Mt 26.5 Mk 5.18 Lk 9.36 Jo 8.58 *-ed* Mt 19.21 Jo 20.27 *-em* Lk 2.49 *-etek* Mt 6.16,31,34 Lk 12.22 Jo 9.27 *-i* Mt 20.26,27 24.33 Mk 9.35 Lk 8.34 *-iek* Mt 24.6 Mk 13.7,29 Lk 21.7 Jo 1.12 *-önk* Mt 17.4 Mk 9.5 Lk 9.33 *:lesz - lész:* Lk 14.14 23.43 *-ek* Mt 17.17 Mk 9.19 Lk 9.41 Jo 7.28 *-en* Mt 5.21,22(3) Mk 2.21 Lk 1.14 Jo 3.4 *-nek* Mt 12.27 Mk 4.11 Lk 3.5 Jo 6.45 *-sz* (sic) Lk 1.20 5.10 19.17 *-tek* Mt 10.22 24.9 Lk 6.22,35 Jo 8.31 *:lett:* *-ét* Jo 12.29 *:levén - lévően:* Mt 8.16 Mk 1.32 Lk 4.42 Jo 21.4 *„,levők... l. van vö. lö[sz]*

leszáll „id.; leereszkedik (hegyről a völgybe); kiszáll (hajóból)”

herunterliegen; herabsteigen; aussteigen, sich ausschiffen' Jo 5.4
 -a Lk 3.2 8.23 19.6 Jo 2.12 -ana Jo 4.47 -ának Jo 6.16 -ani Jo 1.33 -asz Mt 11.23 -atokban Mk 9.9 -atta Jo 1.32 4.51 -attok Lk 9.37 -ó Jo 6.50 -ókat Jo 1.51 -óknak Lk 19.37 -ott Mt 8.1 Lk 2.51 4.31 Jo 3.13 -ottak Lk 5.2 -ottam Jo 6.38,41,51 -ottanak Mk 3.22 Jo 21.9 -ván Mt 14.26 17.9 Mk 1.10 15.30 Lk 6.17
 lét „állapot” ‚Zustand’ -ét Lk 18.24 vö. le[sz]
 lét ‚születés(nap)”, ‚Geburts(tag)’ -e napján Mk 6.21 vö. létel
 létel ‚születés(nap)”, ‚Geburts(tag)’ -e napján Mt 14.6 vö. lét
 letör[ö]l ‚leráz” ‚schütteln’ -jüik Lk 10.11. vö. leráz
 lett l. le[sz]
 leül, (v.i.) sich niedersetzen; sich hinsetzen’ -ének Jo 6.10 -nének Mt 15.35 -ni Mt 14.19 -niek Mk 8.6
 ő- Lk 4.20 11.37 -t Mt 5.1 Jo 13.12 -vén Mk 9.35
 leültet, (v.t.) niedersetzen heißen’ -i Lk 12.37 -nének Mk 6.39 Lk 9.15 l. még ültet
 ‚levág” l. elvág
 levált ‚farizeus” ‚Pharisäer Abgeschiedenen lat. disiunctus’ Lk 7.39 11.38 18.10,11 -ak Mt 7.29 Mk 1.22 Lk 4.23 Jo 1.24 -aké Mt 5.20 -akéri Jo 12.42 -akhoz Jo 7.45 9.13 11.46 -aknak Mt 3.7 16.6,11,12 Mk 8.15 Lk 11.37 -aktól Lk 17.20 Jo 18.3 -i Mk 2.18 -nak (sic) Lk 7.36,37
 level - levél ‚(fa)levél” ‚Blatt

(einer Pflanze)’ -ei Mk 13.28 -eket Mt 21.19 Mk 11.13 -ektől Mk 11.13
 level - levél ‚frás, okirat; (el)hagyás levele - válólevél” ‚Schrift, Urkunde; Scheidungsbrief, Scheidungsurkunde’ -edet Lk 16.7 -ét Mt 5.31 19.7 Mk 10.4
 levén - lévén l. le[sz]
 leve[sz] ‚herunternehmen’ -vén Mk 15.46
 levet, ‚félrevet - eltávolít; elvet - elhajít” ‚(v.t.) entfernen; wegwerfen’ -ett Lk 1.52 -vén Mt 27.5
 levétel ‚(Kreuz) abnehmung, (Kreuz) abnahme’ -ére Mk 15.36 vö. leve[sz]
 levetkeztet ‚levetköztet” ‚(v.t.) auskleiden, entkleiden’ -ék Mt 27.31 Mk 15.20 -vén Mt 27.28
 levetkeztet l. levetkeztet
 LÉVI ‚Levi’ Lk 5.27,29 -é Lk 3.24, 29 -t Mk 2.14
 lévita ‚(ein) Levit’ Lk 10.32 -’kat Jo 1.19
 lik ‚lyuk” ‚Loch, (Fuchs)grube’ -ok Lk 9.59 vö. lyik
 likustratus ‚kőpadolat - márványkövezet” ‚Steinpflaster (vö. griechisch lithostrotos Marmorpflaster, Pflasterung)’ -nak(sic) Jo 19.13
 lilium ‚Lilie’ -it Mt 6.28 Lk 12.27
 LISÁNIÁS ‚Lisániás” ‚Lysanias’ Lk 3.1
 liszt ‚Mehl’ -be Mt 13.33 Lk 13.21
 LÓT ‚Lot’ Lk 17.29 -nak Lk 17.28,32
 lön l. lõ[sz]
 lõ[sz] ‚lesz” ‚(Seinsverb; Kopula) werden, geschehen; wird sein

(gebären); etw. werden; wird etw. haben' :lőn: Mt 7.28 Mk 1.9,11 Lk 1.44 8.24 -ek Mt 17.2 Mk 9.3 Lk 23.12 Jo 2.1 :lött: Mt 1.22,25 Mk 2.15 Lk 2.1 Jo 1.3(2) (-ek Mt 11.23(2) 28.11 Lk 10.13(2) Jo 1.28 -eket Lk 4.23 -enek Mt 11.20,21(2) 28.4 Lk 23.44 Jo 1.3 -nek Jo 9.32 11.37 vö. le(sz)

lött l. lö(sz)

lyány „lány” ‚Mädchen; Tochter' Mt 9.24 Mk 5.42 6.28 Lk 8.50 52,54 -a Mt 15.28 Mk 6.22 Lk 8.42 12.53 Jo 12.15 -ából Mk 7.26 -ának Mt 21.5 -át Lk 13.16 -i Mk 14.66 Lk 1.5 23.28 -nak Mk 6.22 Lk 8.51 -od Lk 8.49 -odból Mk 8.29 -okat Lk 12.45 -om Mk 5.23 Lk 8.48 vö. lány, leány

lyik „lyuk” ‚Loch, (Fuchs)grube' -ai Mt 8.20 vö. lik

lyuk l. lik, lyik

M

ma „most; id.” ‚(adv.) jetzt - heute' Mt 3.15 Mk 14.30 Lk 2.11 Jo 4.23 vö. máiglan, mától fogva madár ‚Vogel' Lk 13.34 -im Mt 22.4 vö. menyői repeső

madzag l. mazzag

mag ‚Same' Mt 13.38 Mk 4.27 Lk 8.11 -ot Mt 13.24,27,37 Mk 4.26 -tól Mt 13.32 -va Jo 12.24 -vát Mt 13.3 Lk 8.5

maga ‚(pron.)(ich, du usw.) selbst' Mt 11.24 15.27 Mk 7.28 Lk 10.11 Jo 4.27 -dat Mt 4.6 8.4 Mk 15.30

-m Jo 8.16 s. noch énmagam; enenmagam -mnak Mt 3.17 Mk 1.11 Jo 8.29 -'nak Mt 14.13 17.1 20.17 Mk 7.33 -'t Mt 9.16 16.24 Lk 9.23 Jo 19.12 -tokat Lk 16.15 17.14 -toknak Mt 6.19,20 23.9 Mk 6.31 Lk 16.9 :mago: -kat Lk 14.18 Jo 18.18 -knak Mt 14.15 Mk 4.34 6.32 9.2 Lk 9.10 -któl Mk 4.31 -nk Lk 22.71 -nknak Mk 9.5 vö. enenmagam, mii-magonk, önмага, önőmaga, tii-magatok, tii-nőmagatok

magas ‚id.; mély; nagyra becsült; magasztos” ‚(adj.) hoch; tief; hochgeschätzt; erhaben' Mt 4.8 17.1 Mk 9.2 Lk 4.5 Jo 4.11 -b Lk 16.15 -on (adv.) Lk 12.29

magasság ‚Höhe - auch übertr.' -aiglan Mk 13.27 -át Mk 4.5 -ától Mt 24.31 -ba Lk 24.49 -ból Lk 1.78 -okban Mt 2.18 21.9 Mk 11.10 Lk 2.14 19.38

MAGDALÉNA l. Magdalna

MAGDALNA „Magdaléna” ‚Magdalena' -i Mt 27.56,61 Mk 15.40,47 Lk 24.10 Jo 19.25 -inak Lk 8.2

„MAGDALNA” l. Magedon

MAGEDON „Magdalna” ‚Magdalan lat. Magdala' -nak Mt 15.39

mago l. maga

mágos „mágus” ‚Magier' -ok Mt 2.1 -okat Mt 2.7 -októl Mt 2.16(2)

magzat ‚id.; utód” ‚Nachkomme' Mt 21.38 Mk 12.7,20 Lk 20.14, 28,29 -i Jo 8.33 -jából Jo 7.42 -jának Lk 1.55 -ját Mt 22.24 Mk 12.19 -ot Mt 22.24,25 Mk 12.21,22 Lk 20.28,31

magyaráz ‚erklären' Lk 24.27 -d

Mt 13.36 15.15 -*tatik* Mt 1.23t Mk 5.41 15.22 Jo 1.38,41,42 9.7 -*atott* Mk 15.34

MAHALAÉEL l. *Malakel*

maiglan „mostanáig“ (adv.) bis hierher' Mt 11.12 24.21 Mk 13.19 Jo 5.17 vö. *ma*; *mától fogva*

„MAINA“ l. *Menna*

major ‚Meierhof‘ -*ba* Mk 14.32 -*hoz* Jo 4.5

MALAKÁL „Mahalaéel“ ‚Mala-leel‘ -*é* Lk 3.37

malaszt ‚jóindulat; isteni kegyelem‘ ‚Wohlwollen; Güte Gottes‘ -*a* Lk 2.40 -*ért* Jo 1.16 -*nak* Lk 4.22 -*ot* Lk 1.30 Jo 1.16 -*tal* Lk 1.28 2.52 Jo 1.14

maláta ‚moslék‘ ‚Schlempe‘ -*k-ből* Lk 15.16

MALCHUS „Málkus“ ‚Malchus‘ Jo 18.10

MALKA „Mélea“ ‚Melea‘ -*'jé* Lk 3.31

MÁLKUS l. *Malchus*

malom ‚Mühle‘ -*ban* Mt 24.41

malomkö ‚Mühlstein‘ Mt 18.6 Lk 17.2

MAMMON l. *Mamon*

mamon ‚Mammon, mammon‘ ‚Mammon‘ -*nak* Mt 6.24 Lk 16.13

MANASSES ‚Manasse‘ Mt 1.10 -*t* Mt 1.10

manna l. *menna*

már (adv.) schon' Mk 8.2 Lk 6.11

marad ‚bleiben; in einen Zustand geraten‘ Mt 24.2 Jo 3.35 12.24,34 -*a* Jo 4.40 7.9 8.9 -*ának* Jo 19.31 -*and* Jo 15.4 -*andotok* Jo 8.31 15.4

-*j* Lk 24.29 -*jatok* Mt 26.38 -*jon* Jo 12.46 -*na* Jo 4.40 -*ni* Jo 1.33 -*ott* Jo 1.32 -*tak* Mt 11.23 -*tatik* Mk 13.2 -*ván* Mk 1.10 vö. *megmarad*

maradás l. *marad[a]t*

marad[a]t ‚maradás‘ ‚Bleibe‘ -*át* Jo 21.22,23

maradék ‚Überrest, Überbleibsel‘ -*át* Mt 14.20 Mk 6.43 -*okat* Lk 24.43

maradt... l. *marad[a]t*

MÁRIA ‚Maria‘ Mt 1.18 Mk 15.40 (2) Lk 1.26 Jo 11.2 -*'hoz* Jo 11.19,45

-*'ja* Lk 24.10 Jo 19.25 -*'nak* Mt 1.16 Mk 6.3 Lk 1.41 Jo 11.1 -*'t* Mt 1.20 Lk 2.16 Jo 11.5,28,31 -*'val* Mt 2.11 Lk 2.5

mart ‚part‘ ‚Ufer‘ Mt 13.48 -*on* Mt 13.2 Jo 21.4

márt ‚(ein)tauchen, tunken‘ -*ja* Mt 26.23 -*ott* Jo 13.26 -*sa* Lk 16.24

vö. *bemárt*

MÁRTA ‚Martha‘ Lk 10.38, 40, 41 (2) Jo 11.20,21,24,30,39 12.2 -*'hoz* Jo 11.19,45 -*'nak* Jo 11.1 -*'t* Jo 11.5

más ‚I. (adj.) folgender, -e, -es; anderer, -e, -es, 2. (s.) (ein, eine, ein) anderer, -e, -es‘ Mt 2.12 4.21 Lk 5.7 Jo 18.15 -*ba* Mt 10.23 -*nak* Mt 25.15(2) Lk 7.8 -*sal* Mk 10.12 -*t* Mk 10.11 14.58 Lk 16.18 vö. *másik, másod*

másik ‚I. (pron. s.) anderer; 2. (adj.) anderer‘ Mt 12.13 20.21 Lk 7.41 Jo 20.12 -*at* Mt 5.39 6.24(2)

Lk 6.29 16.13(2) 23.33 -*nak* Mt 8.9 Lk 9.59 16.7 Jo 19.32 vö. *másink*

másink ‚(sub.) anderer‘ Mk 10.37 vö. *más, másik*

másnap l. *másodnap*
másod „második“ (num.subst.)
 zweiter; (num. adj.) zweiter; fol-
 gender' Mt 22.39 Mk 12.21,31 Lk
 6.1,6 Jo 4.54 -hoz Mt 21.30 vö.
más, másik, másink
második l. *másod*
másodnap „másnap“ (adv.) Tags
 darauf, am folgenden/nächsten Ta-
 ge' -on Mk 11.12 Lk 9.37 10.35 Jo
 1.29.35 6.22
másodszer „másodszer“ (adv.)
 das zweite Mal' Mt 26.42
másodszor l. *másodszer*
 MATÁN „Matthán“ „Matthan“ Mt
 1.15 -t Mt 1.15
 MATÁT „Mattát“ „Matthat“ -*ejé*
 Lk 3.24.26(2).29 -*iajé* Lk 3.31 -*iejé*
 Lk 3.25
 MÁTÉ „Matthäus“ Mt 9.9 10.3 -t
 Mk 3.18 Lk 6.15
mától fogva „mostantól kezdve“
 (adv.) von jetzt an' Mt 23.39 26.29,
 64 Jo 13.19 14.7 vö. *ma, maiglan*
 MATIÁT l. *Matát*
 MATTHÁN l. *Matán*
 MATUZSABELI l. *Matuzsábelyé*
Matuzsábelyé „Matuzsabeli“
 (Sohn) aus/von Methusalas' Lk
 3.37
mazzag „madzag; ?öv“ Bind-
 faden; ?Gürtel' -*okkal* Jo 11.44 -on
 Mk 6.8 -*okon* Mt 10.9
medd l. *metsz*
meddő „unfruchtbar, steril“ Lk 1.7
 -k Mt 19.12 Lk 23.29 -*nek* Lk 1.36
medence „Becken“ -'be Jo 13.5
meg „(igekötő, határozószó) id.;
 vissza-; ki-“ (prae. - adv.) eine

Verbalvorsilbe: be-, er-; zurück-;
 aus- (hier nur getrennt angeführt)
 Mt 1.25 Mk 2.7 Lk 2.15 Jo 1.5
 % Mt 7.1 esetben, Mk 4.4 esetben,
 Lk 8.9 esetben, Jo 6.8 esetben fordul
 elő %
még (adv.) noch' Mt 15.16 Mk
 11.2 Lk 1.15 Jo 3.24 vö. *esmé; még*
es; méglen
még „míg, ameddig“ (adv.) so-
 lange, während (als Relativum)
 Mt 9.18 12.46 Mk 5.35 Lk 8.49 vö.
míg, míglen
megad „id.; visszaad; betart“
 ,geben; zurückzahlen, vergelten;
 zurückgeben, zurückschenken;
 einhalten' Mt 16.27 17.11 Mk 9.12
 -á Lk 2.5 4.20 7.15 9.42 -*até*k Mk
 3.5 8.25 Lk 6.10 -*atni* Mt 27.58
 -*ja* Mt 6.4,6,18 -*jad* Mt 5.33 -*jál*:
 Mt 21.41 -*ná* Mt 18.30,34 -*nák* Lk
 2.3 -*ni* Mt 18.25(2) -*niok* Lk 7.42
 -*od* Mt 5.26 Lk 12.59 -*ok* Mt 18.26,
 29 -*on* Mt 20.4 Lk 10.35
megadás l. *megadat*
megadat „megadás, megfizetés“
 'Bezahlung' -*ját* Lk 23.14
 „megalapoz“ l. *megvet*
megáld „(v.t.) seggen, einsegnen“
 -á Mt 14.19 26.26 Mk 6.41 Lk 2.28
 -*ja* Mk 10.16 -*otta* Lk 24.51 -*ván* Lk
 1.64 24.53
megalkot „elkészít (megsüt); (he-
 lyet) készít; (utat) rak“ (zu) be-
 reiten (braten); (Platz) machen;
 (Straße) bauen' -*ák* Mk 14.16 -*an*-
dom Jo 14.3 -*ja* Lk 7.27
megáll „(v.i.) stehenbleiben; zum

Stillstand kommen' -a Mt 14.32
Mt 20.32 Lk 8.44 -na Lk 10.40
-ottak Lk 7.14 -ván Mk 10.40 11.13
12.32 Lk 18.40

megállap [ik] „megáll” (v.i.)
stehenbleiben' -ának Lk 17.12 -ának
Jo 8.7

megállat „megállít” (v.t.)
anhalten' -ák Mk 6.53

megállhatatlan „unauslöschlich”
Mt 3.12

megállít l. *megállat*

megalosz [ik] „megalszik - kial-
szik” „erlöschen” -nak Mt 25.8

megalszik „kialszik” l. *megalosz*-
[ik]

megapol „megcsókol” (v.t.) kü-
sen' -á Mt 26.49 Mk 14.45 -andok
Mt 26.48 Mk 14.44 -ja Lk 7.38 -ná
Lk 22.47 -ván Lk 15.20

megás „id. → átv. betör” „graben
→ übertr. einbrechen” -ni Mt 24.43
Lk 12.39 -sam Lk 13.8

megasz [ik] „megszárad” (v.i.)
trocknen, trocken werden' Jo 15.6
-a Mt 21.19,20 Mk 5.29 -ának Mt
13.6 -ott Mk 11.21 Lk 8.6 :*megasz* :
-ván Mk 11.20 Lk 21.26 vgl. *keze-
megaszott* l. még *aszju*, *aszott*, *aszuj*.

megátkoz „szidalmaz; id.” (v.t.)
beschimpfen; verfluchen' -ák Jo
9.28 -ál Mk 11.21

megavól „megkeményszik” (v.i.)
verhärten' -t Mk 6.52

megavul „megkeményszik” l.
megavól

mégazonanyej (sic) „?ugyan-
annyi” „?(pron.dem.sub.) ebenso-
viel” -at Lk 19.8

megbátorodik l. *megbátoroltatik*
megbátoroltatik „teljesedik, (meg)-
teljesedik - tökéletessé, erőssé vá-
lik” „erstarken” Lk 2.40

„megbecstelenít” l. *megtisztel-
nejt*

megbérlet „kibérelés” „Miete” -nek
Mt 27.9

„megbilincsel” l. *megkötelez*,
megkötez, *megkötoz*

megbizonyejt „megpróbál; meg-
ítél” „erproben; ermessen” -anom
Lk 14.19 -anotok Lk 12.56 vö. *bi-
zonyejt*

megbizonyít l. *megbizonyejt*
„megbizonyosodik” l. *megérte-
kez* [ik]

meghocsá(t) „vergeben” -ssa Mk
11.25 -ssatok Mk 11.25 Lk 6.37
-tandjátok Mt 6.14 Jo 20.23 -tani
Mk 2.10 Lk 5.24 -tatnak Lk 5.23
-tja Mt 6.14 -ttassanak Mk 4.12
-ttatik Mt 12.31,32 Lk 12.10 -ttatnak
Mt 9.2,5 Mk 2.5 Lk 5.20 Jo 20.23
-ttattatok Lk 6.37

„megbont” l. *meghány*
„megbotránkoztat” l. *meggo-
noszbeh*, *meggonoszbejt*, *meggonosz-
bod*(ik)

megbővödik „megbővül - megsok-
kasodik” (v.i.) vermehren' Mt
24.12

megbővül l. *megbővödik*
megcsal „betrügan, hintergehen”
-atott Mt 2.16 -tam Lk 19.8

megcsendesít l. *megcsendeszejt*
megcsendeszejt „elnémít” „zum
Schweigen bringen, verstummen”
-ette Mt 22.34

„megcsókol” l. *megapol*
megdézsmál ‚verzehnten, plün-
 dern’ -játok Mt 23.23 Lk 11.42
 „megdicsőít” l. *megfényszejt*,
megfénysöl
megdicsöül l. *megdicsövöl*
 „megdicsöül” l. *megfényesed*[ik]
megdicsövöl „megdicsöül” ‚sich
 verklären’ -tetett Jo 12.16
 „megdorgál” l. *megporejt*
 „?megdöbben” l. *megfogyatko-*
z[ik]
megé „mögé - el” ‚(adv.) hinter
 ihn - weg’ Jo 6.66
megég ‚(ver)brennen’ Jo 15.6
megéget ‚(v.t.) verbrennen’ -i Lk
 3.17 -ik Mt 13.40 -tetni Mt 13.30
megegyesöl ‚megegyesül - meg-
 egyez’ ‚übereinkommen’ -t Mt
 5.25
megegyesül l. *megegyesöl*
 „megegyez” l. *megegyesöl*, *meg-*
szegőd[ik]
megéhez[ik] ‚hungrig werden’
 -ett Mt 12.3 -tek Lk 6.25 -véjek Mt
 12.1 vö. *megéhöl*
megéhöl „megéhezik” ‚hungrig
 werden’ -ő Mt 21.18 vgl. *megéhez-*
[ik]
megékesejt ‚megékcsít - megszc-
 pít” ‚schmücken’ -itek Mt 23.29
 -vén Mt 12.44 Lk 11.25
megeléged[ik] ‚jöllakik; id.” ‚(v.i.)
 sich sättigen, satt werden’ -ének
 Mt 14.20 -ének Mt 15.37 Mk 6.42
 8.8 Lk 9.17 -jetekek Lk 3.14 -ni Lk
 16.21 -niek Mk 7.27 -tek Lk 6.21
 -tettek Lk 6.25 Jo 6.26 -tetnek Mt 5.6
megelégejt ‚megelégit, kielégít,

jöllakat” ‚befriedigen, zufrieden-
 stellen’ -hessönk Mt 15.33
megelégit ‚jöllakat” l. *megelégejt*
megélemed[ik] „megidősödik”
 ‚(v.i.) alt werden’ -t Lk 1.18 -tek
 Lk 1.7
megelevened(ik) ‚lebendig od. leb-
 haft werden’ -ett Lk 15.24,32 -ik
 Mt 9.18
megelevenejt ‚megelevenít” ‚le-
 bendig machen, beleben’ Lk 17.33
megelevenít l. *megelevenejt*
 „megelőz” s. (elé, elől) *kel*
megém „mögém, el (tölem)”
 ‚(adv.pers.) hinter mich, weg von
 mir’ Mk 8.33 vö. *hátmegé*
megemész(t) „megéget; eltéko-
 zol” ‚(v.t.) versengen; verschwenden;
 vergeuden’ -e Lk 9.54 -tett Lk
 15.14
megemlékez[ik] ‚id., emlékezik”
 ‚sich erinnern’ -ék Mt 26.75 Mk
 14.72 Lk 22.61 -endel Mt 5.23
 -ének Jo 2.17,22 12.16 -etére Mt
 26.13 Mk 14.9 -ett Lk 1.54 -jenek
 Jo 16.4 -jetekek Lk 17.32 -nék Lk
 1.72 -tenek Lk 24.8 -tönk Mt 27.63
 -vén Mk 11.21
megenn l. *mege*(sz)[ik]
megeteszt „?(vissza)irányít,
 -küld” ‚zurücksenden’ -ette Lk
 23.15
megért ‚verstehen’ -ék Mt 17.13
megértekez[ik] „megbizonyoso-
 dik” ‚erkennen, sich vergewissern’
 -ének Lk 2.17
mégés - *meg es* „mégis” ‚(conj.)
 doch, dennoch’ Mt 26.65 Mk 14.63
 Lk 22.71 24.41 vö. *esmég*, *még*

megeskesz[ik] „(meg)esküszik”
 ‚schwören’ -ék Mk 6.25
megeskesz l. *megeskesz*[ik]
megesmer ‚megismer, felismer;
 meggyőződik” ‚erkennen; sich
 vergewissern’ -é Jo 4.53 12.9 16.19
 -ék Mt 21.45 Mk 6.33,54 12.12 Lk
 1.22 -em Jo 10.14,15,27 -endi Jo 7.51
 11.57 -i Jo 7.17 -itek Jo 8.28,32
 14.7,17,20 -je Jo 14.31 17.23 -jed
 Lk 1.4 -jétek Jo 10.38 19.4 -né Jo
 4.1 -nek Jo 10.14 -netek Mt 13.11
 Mk 4.11 Lk 8.10 -t Jo 10.15 -te
 Mk 15.44,45 Lk 5.22 7.37 Jo 5.6
 -ted Lk 19.42 -tek Lk 9.11 Jo 17.25
 -ték Mt 14.35 Mk 6.38 Lk 20.9
 Jo 7.26 -telek Jo 17.25 -tetek Jo 14.7
 -tétek Jo 14.7 -tik Jo 6.69 8.52 -vén
 Mt 22.18 Mk 2.8 5.30 Lk 20.23 l.
 még *esmer*
megesteledik ‚beesteledik” l.
megestvehezik
megestvehezik ‚megesteledik, be-
 esteledik” ‚dunkeln, Abend wer-
 den’ Lk 24.29
mege(sz) ‚(v.t.) essen, fressen –
 auch übertr.’ -med Mt 26.17 -nnék
 Jo 18.28 -mi Mt 12.4 Mk 2.26 Lk
 6.4 -nnönk Jo 6.52 -szék Lk 6.1
 -szitek Mt 23.14 -vé Mk 2.26 l. még
megö[sz]
megfárad ‚kifárad” ‚ermüden’
 -ván Jo 4.6 vö. *megterhesöl*
megfedd ‚id.; vádol” ‚(für etw.)
 rügen; beschuldigen’ -em Lk 23.22
 -eni Mk 8.32 -etnék Lk 3.19 -ni
 Mt 16.22 20.31 Jo 16.8 -vén Lk 4.41
 9.21 vö. *fedd, fegy, megfegy*
megfegy ‚megfedd” ‚(für etw.)

rügen’ -vén Lk 23.16 vö. *fedd, fegy*
megfehérít l. *megfehéréjt*
megfehéréjt ‚megfehérít, beme-
 szel” ‚übertünchen (wörtlich: weiß
 machen)’ -ett Mt 23.27
megfejt ‚megront, érvénytelenít”
 ‚auflösen, außer Kraft setzen’ -end
 Mt 5.19
megfeketed[ik] ‚elsötétül” l.
megfetetöl
megfélem[lik] ‚megijed, id.” ‚er-
 schrecken; fürchten’ -ének Mt 27.
 5.4 Lk 8.35
megfenyéjt ‚megfenyít” ‚ermah-
 nen; rügen’ -é Mk 4.39 8.30,33 -i
 Mk 3.12 -vén Mk 1.25,43
megfényesed[ik] ‚id. → megdi-
 csöül” ‚glänzen, glänzend werden
 → sich verklären’ -jék Jo 12.23 -vén
 Lk 9.29 vö. *megfényl*[ik]
megfényesejt ‚megfényesít – meg-
 dicsőít” ‚(v.t.) glänzen – verherr-
 lichen’ Jo 16.14 -em Jo 12.28 -endő
 Jo 21.19 -ett Jo 13.31(2),32 -ettelek
 Jo 17.4 -ettem Jo 12.28 -i Jo 13.32(2)
megfényesít l. *megfényesejt*
megfényesöl ‚megdicsőít” ‚ver-
 herrlichen’ -tettem Jo 17.10
megfenyít l. *megfenyéjt* vö. *meg-
 porejt*
megfényl[ik] ‚glänzen’ -ének Mt
 17.2 vö. *megfényesed*[ik]
megfertez ‚megfertőz” ‚(v.t.) ver-
 unreinigen’ -tethetné Mk 7.15 -tet-
 nek Mt 15.20 Mk 7.15,23
megfertőz l. *megfertez*
megfeszéh ‚megfeszít” ‚kreuzi-
 gen’ -hed Mk 15.13 -hem-(é) Jo
 19.15

megfeszéjt „megfeszít” .kreuzi-
gen’ -ék Mk 15.25 Lk 23.33 Jo 19.
18 -enék Mt 27.31 Mk 15.15,20
-enem Jo 19.10 -enének Lk 23.32 Jo
19.16 -essék Mt 26.2 27.22,23,26
-etek Mt 23.34 -etni Mt 20.19 Lk
24.7 -ettek Mt 27.38 27.44 Mk
15.32 -ették Mt 27.35 Lk 24.20 Jo
19.23 -etett Mt 28.5 Jo 19.20,32,41 -ők
Mk 15.24

megfeszít l. *feszélh*, *feszéj(t)*, *meg-
feszélh*, *megfeszéjt*, *megfeszöl*

megfeszöl „megfeszít” .kreuzi-
gen’ -t Mk 16.6

megfeketöl „megfeketed[ik] - el-
sötétül” ,verfinstern (wörtlich:
schwarz werden)’ -ő Lk 23.45

megfog „elfog; rajtakap” ,festhal-
ten; ertappen - auch übertr.’ -á
Mk 6.17 Jo 19.1 -adta Mt 14.3 -ák
Mt 22.6 26.50 Mk 14.46,51 Jo 18.12
-adnak Mt 10.19 -attatván Lk 21.
24 -hatnák Mt 22.15 26.4 Mk 14.1
-ják Jo 11.57 -nák Mk 12.13 Lk
20.20 Jo 6.15 7.32 -ni Mt 14.5
Jo 7.30,44 -niok Mt 21.46 Mk 12.18
Jo 10.39 -notok Mt 26.55 Mk 14.42
Lk 22.52 -ván Mt 18.28 21.35,39
Mk 12.3,8 Lk 22.54

megfogyatkoz[ik] „meghal, el-
pusztul; ?megdöbben; elfogy”
 ,sterben, unkommen; ?bestützt
werden; (der Wein) ist aus’ -ando-
tok Lk 16.9 -nak Mk 8.3 -tak Lk
24.4 -ván Jo 2.3

megfojt „megöl, megfullaszt”
 ,ersticken, erwürgen, ertrinken’ -ák
Mt 13.7 -aték Lk 8.33 -atnak Lk

8.14 -ja Mt 13.22 18.28 -ják Mk
4.7,19 -ották Lk 8.7

„megfontol” l. *meggondol*
megforbátlat „visszafizetés” ,Zu-
rückzahlung’ Lk 14.12

megforbát[o]l „meg/visszafizet”
 ,zurückzahlen, vergelten’ -atik Lk
14.14 -atnak Lk 4.19 -hassák Lk
14.14

megfordel „megfordít - eltérít”
 ,abwendig machen’ -ha Lk 1.17

megfordít „eltérít” l. *megfordel*
megfordol „megfordul - vissza-
tér; megtér; id.; változik” ,zu-
rückkehren; sich bekehren; (sich)
an jm. wenden; sich ändern’ -a Mk

14.40 Lk 1.56 7.16 Jo 7.53 -ának Lk
2.39,45 7.10 10.17 24.33,52 -and
Lk 17.4 -andok Lk 10.35 -andotok
Mt 18.3 -janak Jo 12.40 -jon Lk
12.36 -na Lk 17.18 19.15 -nak Lk
23.48 -nának Mt 13.15 Lk 2.43 -ni
Lk 19.12 -ok Mt 12.44 Lk 11.24 -t
Lk 4.14 8.40 17.15 -tanak Lk 2.20
-vái Mt 7.6 Mk 5.30 Lk 4.1 Jo
1.38

megfordul l. *megfordol*
megforgat „felforgat” ,durchwüh-
len’ -ja-é Lk 15.8 vö. *forgat*

megforradoz[ik] „felindul, izga-
tottá válik” ,erregen, ergrimmen’
-ott Jo 11.38 vö. *forradoz[ik]*

megfoszt „kifoszt, kirabol → le-
vetköztet” ,ausrauben - ausziehen’
-ák Lk 10.30

megful[lad] ,ertrinken’ -ának Mk
5.13

„megfullaszt” l. *megfojt*

meggerjed „(tűz) gerjed → gyúl”
‘entbrennen’ -*jen* Lk 12.49

meggondol „megfontol” ‘überlegen’ -*ja-e* Lk 14.31

meggonoszbeli „megbotránkoztat” ‘Ärgernis erregen, entrüsten’ -*hon* Lk 17.2

meggonoszbéjt „meggonoszbít → megbotránkoztat → bosszúságot okoz” ‘Ärgernis schaffen → entrüsten’ -*and* Mt 5.29,30 18.6,8,9 Mk 9.42,43,45,47

meggonoszbít l. *meggonoszbeli*, *meggonoszbéjt*

meggonoszbod(ik) „megbotránkozik → felháborodik” ‘Ärgernis erregen → entrüsten’ -*andnak* Mt 26.33 Mk 14.29 -*ik* Mt 13.21 -*nak* Mt 15.12 13.57 24.10 Mk 4.17 6.3 -*tok* Mt 26.31 Mk 14.27

meggörbed „meggörbül” ‘krümmen’ -*ett* Lk 13.11

„meggörbül” l. *meggörbed*
meggyermekdedöl „(ág) zsendül, kisarjad” ‘hervorspießen’ -*end* Mt 24.32 -*nek* Mk 13.28

meggyermekdedül „kisarjad” l. *meggyermekdedöl*

meggyet[er] „meggyötör” ‘(zu Tode) quälen’ -*reték* Lk 21.16

„meggyógyul” l. *megjobbol*
meggyójt „meggyújt” ‘entzünden’ -*á* Mt 22.7 -*ván* Lk 8.16

meggyón l. *meggyún*
meggyójt „meggyújt → (meg) tart” ‘behalten’ -*vén* Lk 2.19,51

meggyötör l. *meggyet[er]*
meggyőz „legyőz; id.” ‘siegen, besiegen; überzeugen’ -*endi* Lk 11.22

meggyőzödélmez „?megszabadít – igazságot tesz” ‘?befreien – Recht schaffen’ -*em* Lk 18.5 l. még *győzödélmez*

meggyújt l. *meggyójt*
meggyún „meggyón” ‘beichten’ -*ván* Mt 3.6 Mk 1.5

meggyújt „(meg) tart” l. *meggyójt*
megháboréjt „megháborít → felkavar, felzaklat; megszorít” ‘reißen → aufwühlen, heftig erregen; betrübt/traurig machen’ -*á* Mk 9.20 Jo 11.33 -*otta* Lk 23.5

megháborít l. *megháboréjt*
megháborod[ik] „felháborodik; ?megrémül” ‘sich entrüsten; ?erschrecken’ -*ék* Jo 13.21 -*ott* Jo 12.27 -*tak* Lk 24.37 vö. *háborog*

megháborol „1. felzavarosodik (víz) 2. megdöbben” ‘1. sich bewegen (Wasser) 2. erschrecken’ -*and* Jo 5.7 -*tatéék* Lk 1.29 vö. *háborol*

meghagy „id.; elhagy; elenged (adósságot)” ‘verlassen, weiter kommen, lassen; erlassen’ -*á* Mt 4.11 8. 15 18.27 Mk 1.31 Lk 4.39 7.42 Jo 4.3,28 -*andja* Mt 19.29 Mk 12.19 Lk 18.29 -*atik* Mt 24.40,41(2) Lk 13.35 17.34 17.35,36 -*ék* Mt 18.32 -*ja* Mt 18.12 19.5 Mk 10.7,29 Lk 15.4 -*notok* Mt 23.23 Lk 11.42 -*om* Jo 16.28 -*onk* Mk 10.28 Lk 18.28 -*tátok* Mt 23.23 -*tonk* Mt 19.27 Jo 16.32 -*ván* Mt 4.13,20,22 Mk 1.18,20 Lk 5.11,28 l. még *hagy* vö. *elhagy*

meghal ‘sterben’ Lk 8.42 -*a* Mt 22.25,27 Mk 12.20,21,22 Lk 16.22 -*ának* Mt 8.32 -*and* Mk 12.19 Lk 20.28 Jo 11.25 12.24(2) -*andó* Lk

7.2 Jo 11.51 18.32 -*ának* Lk 20.31
-jon Jo 4.49 11.50 -*na* Lk 16.22 -*ni*
 Jo 4.47 18.14 19.7 -*nom* Mk 14.31
 -*ok* Jo 8.21 -*tok* 8.24(2) -*ván* Mt
 2.19 22.24 Jo 19.33 vö. *kilehel*,
megfogyatkoz[ik]; l. *még meghol*
meghall ‚hören‘ -*attatott* Lk 1.13
 -*attatik* Mt 28.14 -*otta* Mt 22.7 -*ot-*
ták Mk 2.1 Jo 4.1
meghallgat ‚anhören, zuhören‘ -*sz*
 Jo 11.42 -*tál* Jo 11.41 -*tassanak* Mt
 6.7
meghány ‚megbont – felbont‘
 ‚aufdecken – öffnen‘ -*ák* Mk 2.4 vö.
hány
megharag[szik] ‚erzürnen‘ -*vék*
 Mt 2.16 22.7 -*ván* Lk 14.21
 ‚megharagszik‘ l. *méltatlanol*
ve[sz]
meghasad l. *megmetél*
 (meg)hasít l. *megmetél*
 ‚meghasonlik‘ l. *mégosz[ol]*
meghat ‚áthat, elfog‘ ‚ergreifen‘
 -*ta* Mk 13.34 16.8
meghatt- l. *meghagy*
megherél ‚kiherél‘ ‚verschneiden,
 kastrieren‘ -*ték* Mt 19.12
meghevöl ‚meghevül – felhevül‘
 ‚erhitzen, in Hitze geraten‘ -*ének*
 Mk 13.6 -*ö* Mk 4.6
meghevül l. *meghevöl*
meghidegöl ‚meghidegül‘ ‚sich
 erkälten‘ Mt 24.12
meghidegöl l. *meghidegöl*
meghiedelmez ‚környez, beárnyé-
kol ‚überschatten‘ Lk 1.35
meghirdet ‚id.; kihirdet‘ ‚ver-
kündigen Jo 4.25 -*ék* Mt 8.33 9.31
 Mk 5.14 Jo 4.51 -*em* Mt 13.35

-*i* Jo 16.13 -*niek* Mt 28.8 -*te* Jo 1.18
 -*vén* Jo 20.18
meghírhedik ‚elterjed‘ l. *meg-*
hírhev[ik], *meghírhöd[ik]*
meghírhev[ik] ‚elterjed‘ ‚ver-
breiten -*ék* Mt 9.26 28.15 vö.
meghírhöd[ik], *meghírhez[ik]*
meghírhez[ik] ‚elterjed‘ ‚ver-
breiten, bekannt werden -*ék* Lk
 4.37 5.15 -*nek* Lk 1.65 vö. *meghír-*
hev[ik], *meghírhöd[ik]*
meghírhöd[ik] ‚meghírhedik –
ismertté válik, elterjed ‚bekannt
werden -*t* Mk 6.14 vö. *meghírhe-*
v[ik], *meghírhez[ik]*
 ‚meghív‘ l. *megrendéget*
meghízlat ‚felüdit, felfrissít‘ ‚er-
quicken -*lak* Mt 11.28 vö. *hizoda-*
ll[om]
meghol ‚meghal‘ ‚sterben‘ -*t* Mt
 9.18 Mk 5.35 Lk 7.15 Jo 8.52,53
 -*tak* Jo 8.53 -*tanak* Mt 2.20 6.49,58
 8.52 vö. *meghal*
meghol[a]t ‚halál‘ ‚Tod‘ -*iglan*
 Mt 2.15
 ‚megidősödik‘ l. *megélemed[ik]*
megigazajt ‚igazol; igazat ad, he-
lyesel ‚sich rechtfertigen; recht
geben -*ák* Lk 7.29 -*ani* Lk 10.29
megigazoltat[ik] ‚igazoltatik‘
 ‚rechtfertigen – bestätigen‘ -*nak*
 Mt 11.19 -*ott* Lk 7.35 -*ván* Lk 18.14
megigya l. *megi[szik]*
megijed ‚erschrecken‘ -*e* Mk 9.15
 -*ének* Mk 5.42 -*netek* Lk 21.9 -*tek*
 Mt 28.4 Lk 24.37
megijeszt ‚zusammenschrecken‘
 -*ettek* Lk 24.22
megindol ‚megindul, megrendül‘

beben' -a Mt 27.51 -tatnak Mt 24.29 Lk 21.26
 megindul l. megindol
 megint l. méglen
 megír 'schreiben' -nom Lk 1.3
 -ván Mt 27.37
 megirattat 'összeírta, felbecsül'
 'schätzen' -nának Jo 21.25 -nék Lk 2.1
 megirattat 'összeírás → népszámlálás'
 'Schätzung → Volkszählung'
 -(e) ~ Lk 2.2
 mégis l. megés ~ még es
 megismer l. megismer
 megiszik '(aus)trinken' -gyam Mt 26.42 -tani Lk 13.15
 megítél 'elítél' 'verurteilen; richten'
 -tetett Jo 3.18 16.11
 'megítél' l. megbizonyejt, megválaszt
 megüzén 'megüzén → tudtára ad'
 'ansagen → berichten' Lk 8.20
 megjár 'ältalmege, átmege'
 'durchgehen' -ja Lk 19.1
 megjegye(ez) 'lepecsétel, megjelöl'
 'siegeln - auch übertr.' -ezvén Mt 27.66 -zette Jo 3.33 6.27
 megjelen[ik] 'erscheinen' -ének Mt 13.26 27.53 vö. megjelent[ik]
 megjelent 'láthatóvá tesz' 'offenbaren'
 Mt 26.73 Lk 24.34 -é Lk 8.47 Jo 2.11 21.1(2) -em Jo 14.21
 -endő Jo 14.22 -ének Lk 1.80 -eni Mt 11.27 Lk 10.22 -ére Lk 2.32
 -essenek Lk 2.35 Jo 9.3 -etik Mt 10.26 Mk 4.22 Lk 12.2 17.30 -etnek Jo 1.31 -etnék Lk 19.11 -etted Mt 11.25 Lk 10.21 -ettem Jo 15.15 17.6,

26(2) -i Jo 5.20 -vén Mk 2.4 vö. megjelen[ik]
 megjelöl l. megjegye(ez)
 megjobbol '„meggyógyul" 'gesund werden' -t Jo 4.52
 megjö l. megjö[n]
 megjö[n] '„id.; visszajön" 'ankommen; zurückkommen' -vend Lk 12.36 -vök Lk 19.13 Jo 14.3
 '„megkap" l. megvő[sz]
 megkárhozta(t) '„id.; megvet; elítél' 'verdammen (übertr.); verachten; verurteilen' -ssék Mk 9.12
 -ták Mk 14.64 -tja Mt 12.42 Lk 11.31 -tni Mt 20.9 -tják Mt 12.41 Mk 10.33 Lk 11.32
 megkároml (sic) l. megkárom[o]l
 megkárom[o]l '„káromol; kicsúfol; (Istent) szid" 'lästern; verspotten; (Gott) beschimpfen' -d Lk 23.11 -ani Lk 14.29 -attatik Lk 18.32
 -ják Mk 10.34 15.31 -ották Mt 27.31 Mk 15.20
 megkegyelmez l. kegyelmez
 megkel '(Teig) aufgehen' -jen Lk 13.21 -ne Mt 13.33
 megkell 'müssen' -etendik Mt 26.35
 megkeményejt '„megkeményít - megkonokít' 'übertr. verstocken (wörtlich: erhärten)' -ette Jo 12.40
 megkeményít l. megkeményejt
 megken '„beken" 'salben' -é Jo 9.11 -jed Mt 6.17
 megkenet '„beken" 'salben' -é Jo 12.3 -ett Lk 4.18 -i Lk 7.38 -nek Mk 6.13 -nék Mk 16.1 -ni Mk 14.8
 megkér '„elkér" 'um etw. bitten,

verlangen' -é Mt 27.58 Mk 15.43
Lk 23.52 -ik Lk 12.20

megkér „kérdezősködik, érdeklődik” „nachfragen” -ék Mk 7.17
9.28 Jo 15.19 -eni Mk 9.32 Lk 9.45
-vén Lk 23.14

megkérdez „fragen” -nék Jo 1.19
megkereng „megkerül - bejár”
„durchwandern” -i Mt 4.23

megkeres „id.; kutat (valaki után)”
„suchen; (jm.) nachforschen” -ék
Lk 2.44 -i Lk 15.8 -ik Lk 4.42 -ni
Mt 18.12 Lk 19.10 -vén Lk 2.45
megkeresztel „taufen” Mt 28.19

megkeresztelked(ik) „sich taufen
lassen” -ék Mk 1.9 -ének Mk 1.5
Jo 3.23 -endik Mk 16.16 -nek Mt
3.6,13 Mk 7.4 -nék Lk 3.21 -nének
Lk 3.7,12 -nem Mt 3.14 -tetvén Mt
3.16 -vén Lk 3.21 7.29

megkereszteltet[ik] „sich taufen
lassen” -nem Lk 12.50

megkeröl „megkerül → bejár”
„(kreuz und quer) durchwandern”
-i Mt 9.35 -itek Mt 23.15

megkerül „bejár” l. *megkereng*,
megkeröl

megkészít „megkészít - (el)ké-
szít” „zubereiten; vorbereiten” -ék
Mt 25.7 26.19 Lk 22.13 -ened Lk
1.76 -ettek Lk 14.17 -i Mt 11.10
Mk 1.2

megkészít l. *megkészít*
megküseb[b]ed[ik] l. *megküsebed-*
[ik]

„megkonokodik” l. *megkövére-*
d[ik]

megkönnyez l. *megkönnyez*
megkönnyez „megkönnyez →

könnyre fakad” „tränen” -e Jo 11.35
megkönyvékez „i. bekerít; betakar;
körülvesz 2. körülmetél”

„(ein-)zumzäunen; bedecken; um-
geben 2. beschneiden” -é Mk 12.1
Lk 9.34 -ék Mt 27.66 Jo 10.24 19.2
-nek Lk 19.43(2) -ni Lk 1.59 -te Mt
21.33 Lk 2.9 5.9 -tek Jo 7.22 -tetnék
Lk 2.21 -tetni Lk 21.20 -vén Mk 9.7

megköt „megköt(öz)” „anbin-
den” -vén Mk 11.2,4 Lk 19.30

megkötelez „megkötöz, megbi-
lincsel” „fesseln” -é Mk 6.17 -ék Jo
18.12 -te Mt 14.3

megkötöz „fesseln; binden” -ende-
tek Mt 18.18 -endesz Mt 16.19
-endi Mt 12.99 Mk 3.27 -i Lk 10.34
-ött Mt 16.19 21.2 Lk 13.16 -öttek
Mt 18.18 -tetik Lk 8.29 -tetvén Mk
5.4 -vén Mt 22.13 27.2 Mk 15.1
Jo 11.44(2) vö. *megköt*, *megkötelez*

megkövéred[ik] „megkonokod-
[ik]” „sich verstocken” -ett Mt
13.15

megkövet[el] „számon kér” „for-
dern” -tessék Lk 11.50 -tetik Lk 11.
51

megkövez „steinigen” Lk 20.6 -ed
Mt 23.37 Lk 13.34 -ének Mt 21.35
-nék Jo 10.31 -ni Jo 11.8 -nök Jo
8.5

megközelejt „(meg)közelít; hoz-
zájárul” „annahen; hinzukommen”
-é Lk 22.47 -vén Lk 19.34

megközelít l. *megközelejt*
megkurtabbít „megkurtabbul”
l. *megkurtabejt*

megkurtab[b]od[ik] l. *megkurta-*
bod[ik]

megkurtabejt „megkurtabbít – megrövidül“ ,sich verkürzen‘ -*attak* Mt 24.22

megkurtabod[ik] „megrövidül“ ,verkürzen‘ -*tak* Mt 24.22

megküssebed[ik] „megkissebbe-dik“ ,sich verkleinern‘ -*nem* Jo 3.30

meqlát ,sehen, bemerken; erbli-cken‘ -*átok* Mt 25.36 -*lak* Jo 16.22 -*ja* Lk 3.6 -*játok* Mt 28.7 Mk 14.62 16.7 Jo 1.51 -*nak* Mt 28.10 -*nom* Lk 14.18 -*od* Mt 7.5 -*ta* Lk 1.68 7.16 -*tok* Jo 14.19 16.16,19

meqlátat „meqlátogatás“ ,Heim-suchung (übertr.)‘ -*odnak* Lk 19.44

meqlát[ogat]ás l. *meqlátat*

meqlél „,id.; megtalál“ ,finden‘ -*ék* Lk 2.46 19.32 24.33 -*end* Mt 13.44

-*endi* Mt 10.39 18.13 Lk 15.5 -*endi-tek* Mt 2.8 -*etett* Lk 15.32 -*ettetett* Lk 15.24 -*i* Mt 10.39 16.25 -*ik* Mt 7.14 -*itek* Mt 7.7 Lk 2.12 -*je* Lk 15.4,8 -*te* Jo 9.35 -*ték* Jo 6.25

-*tem* Lk 15.6,9 -*tük* Jo 1.41,45

megleletez[ik] „megvan, talál[ta-tik]“ ,finden‘ -*ett* Lk 7.10

méglen „még; ismét, megint“ ,(adv.) noch; wieder‘ Mk 12.6 Lk 14.26 Jo 7.33 12.28

megle[sz] l. *megvan*

meglevelez(ik) „kizöldül“ ,grün werden‘ -*endik* Mt 24.32

megmagyaráz ,erläutern‘ Mk 4.34 -*ni* Mk 4.10

megmarad „,id.; marad“ ,bleiben‘ Jo 6.27 9.41 -*a* Lk 1.22 2.43 -*jon* Jo 15.16 -*ott* Lk 9.17 -*tak* Mt 15.37

Jo 6.12 -*tanak* Mk 8.8 Jo 6.13 -*ta-
tok* Lk 22.28

megmar „,morzsol, kimorzsol“ ,zerkrümeln‘ -*ván* Lk 6.1

megment ,retten, befreien‘ -*önk* Mt 28.14 l. *még ment*

megmér „,id., kimér“ ,messen, zumessen‘ -*tetik* Mt 7.2 Mk 4.24

Lk 6.38 vö. *mér*

megmetél „meghasad; (meg)ha-sít, szakít“ ,(v.i.) sich spalten; (v.t.) reißen, (zer)spalten‘ -*tetének* Mt 27.51 -*vén* Mk 14.63

megmond ,sagen, sprechen, nen-nen, behaupten‘ -*a* Mk 5.33 Jo 4.29 -*d* Lk 14.21 Jo 5.15 18.16 -*ék* Mt 18.31 Mk 5.16 6.30 Lk 7.18

8.34,36 9.10 24.35 -*anom* Lk 9.61 -*atik* Mt 26.13 Mk 14.9 -*attatott* Mt 24.15 -*ják* Mk 3.21 -*om* Mt 21,

24 -*otok* Mt 21.24 -*ott* Jo 4.39 -*ották* Jo 11.46 -*ottam* Mt 24.25 Mk 13.23

megmos ,(fertig) waschen‘ Mt 27.24 -*ám* Jo 9.15 -*atott* Jo 13.10 -*ni* Lk 7.38 Jo 13.5 -*notok* Jo 13.14

-*sad* Mt 6.17 -*sák* Mk 7.3 -*ta* Lk 7.44 Jo 13.12 -*tam* Jo 13.14

megmosd[ik] ,sich (ab)waschen, -*ám* Jo 9.11 -*ék* Jo 9.7 -*jál* Jo 9.11

megmozdol „megmozdul – meg-zavarosodik; megrendül“ ,sich be-wegen; wanken‘ -*tatik* Jo 5.4 -*ta-
nak* Mk 13.25

megmozdul l. *megmozdol*

megmövetik „megnevetik – kine-
vetik“ ,auslachen‘ Mt 9.24 Mk 5.40

Lk 8.53 16.14

megmuta(t) ,zeigen‘ -*ssa* Jo 11.57 -*tom* Lk 6.47 12.5

megnehezded[ik] ,schwer werden (auch übertr.)‘ -*ett* Mt 26.43 Mk

5.26 -jenek Lk 21.34 -tek Mk 14.40
Lk 9.32

megnémol „megnémul → elné-
mul”, ‚verstummenen’ -a Mt 22.12 -j

Mk 1.25 4.39 Lk 4.35

megnémul l. megnémol

megnevet l. megmövet

megnyakaz „lefejez”, ‚köpfen’ -á
Mt 14.10

megnyal ‚lecken’ -ják Lk 16.21

megnyer ‚gewinnen, überzeugen’
-ted Mt 18.15

megnyíl ‚felnyílik, feltáruul”, ‚sich
öffnen’ -ának Mt 3.16 27.52 Mk
7.35 -atni Mk 7.34 -ék Mt 9.30 Lk
1.64 3.21 -janak Mt 20.33 -tak Lk
24.31

„megnyilvánul” l. megjelent

megnyi(t) ‚öffnen; sich öffnen’
-ssanak Lk 12.36 :megnyit: -á Lk
24.45 Jo 9.17 -ja Jo 10.3 -ná Lk
24.32 -om Mt 13.35 -ta Jo 9.14,32
11.37 -tá Jo 9.30 -tatik Mt 7.7 7.8
Lk 11.9,10 -ván Mt 2.11 5.2 Mk
1.10 Jo 19.34

megnyom l. megnyomod

megnyomod „megnyom; eltipor”
(auf-)drücken; zertreten (auch
übertr.)’ -ják Mt 7.6 -nák Lk 12.1
-tassék Mt 5.13 -tatik Lk 21.24 -ta-
tott Lk 8.5

megnyomot l. megnyomod

megnyő „(megnyű) – meggyötör,
megszaggat”, ‚raufen) – quälen,
reißen’ -vé Lk 9.42 -vén Mk 9.26
Lk 9.39

megnyugod[ik] „megpihen” ‚ru-
hen’ -tanak Lk 13.19 vö. megnyu-
gosz[ik]

megnyugosz[ik] „rászáll (békes-
ség); letelepszik, megpihen” ‚ru-
hen’ -ék Lk 10.6 -nak Mt 8.11 Lk
13.29

megnyű „meggyötör” l. meg-
nyő

megócsárl l. megócsár[o]l

megócsár[o]l „bevádol, rágal-
maz” ‚anklagen’ -atott Lk 16.1

megód „elold; id.” ‚auflösen, los-
binden’ -ák Mk 11.4 -anom Mk 1.7
Lk 3.16 -attok Lk 19.33 -ja-é Lk
13.15 -jam Jo 1.27 -ván Mk 11.5

megódoz „megoldoz – (büntöl)
megszabadít” ‚losbinden – (übertr.)
absolvieren’ -andasz Mt 16.19
-andotok Mt 18.18 -ott Mt 16.19
-ottak Mt 18.18

megold ‚losbinden (übertr.)’

-aték Mk 7.35

megold „id.; elold” l. megód

megoldoz l. megódoz

megostorl l. megostor[o]l

megostor[o]l ‚peitschen’ -attatik
Lk 18.32 vö. megostoroz

megostoroz ‚peitschen’ -á Jo 19.1

-andják Lk 18.33 -ják Mk 10.34
-nak Mt 10.17 -tatni Mt 20.19
-tatván Mt 27.26 -tok Mt 23.34 vö.
megostor[o]l

megosz l. megosz[o]l

megosz[o]l „meghasonlik” ‚(sich
innerlich) spalten, auseinander-
gehen’ -atnak Lk 12.53 -atik Mk
3.24,25 -atott Mt 12.25(2),26 Mk
3.26 Lk 11.17,18 -attak Lk 12.52

megoszt „id.; oszt” ‚einteilen;
zerteilen’ -á Mk 6.41 Lk 15.12 -ák
Mt 27.35 Mk 15.24 -ja Lk 12.46

-ották Mt 27.35 Jo 19.24 -ván Lk 23.34

„megóv” l. *megtart*

megöl, 'töten' Jo 16.2 -ék Mt 21.39 22.6 Mk 12.5,8 Lk 20.15 -end Lk 12.5 -ének Mt 21.35 -etek Mt 23.35 -etni Mt 16.21 Mk 8.31 Lk 9.22 -ettek Mt 22.4 -etvén Mk 9.31 -hetnék Mt 26.4 Mk 14.1 Lk 22.2 -i Jo 8.22 -ik Mt 10.28 17.23 Mk 9.31 Lk 12.4 -nek Mt 24.9 Lk 11.49 -nék Jo 11.53 12.10 -nie Mk 6.19 Lk 22.7 Jo 5.18 7.20 -niek Jo 7.1,25 -nötök Jo 7.19 8.37,40 -nünk Jo 18.31 -ő Mt 2.16 -öd Mt 23.37 -sz Lk 13.34 -ték Mt 23.31 Lk 11.47,48 -tő Lk 13.4 -tők Mt 23.24 -vén Mk 12.5

megölel, 'herzen, umarmen' -t Mk 9.36 -vén Mk 10.16

megöröl „megörül” 'sich freuen' Jo 16.22

megő[sz] „megesz” 'essen' -tt Jo 2.17 -tték Mt 13.4 Mk 4.4 Lk 8.5 -ttő Mt 12.4 Lk 6.4 vö. *megesz*

megparáználkod[ik] „házasságot tör” 'ehebrechen' -ott Mt 5.28

„megpihen” l. *megnyugod[ik]*, *megnyugosz[ik]*

megporejt „megdorgál, megfenyít” 'bedrohen' -á Mt 17.18 Lk 4.35 8.24 9.42,55 -ák Mt 19.13 -ja Lk 23.40 -ják Lk 18.15,39

megporít „megdorgál, megfenyít” l. *megporejt*

megköp „leköp” 'hinunterspucken' -ik Mk 10.34

„megpróbál” l. *megbizonyejt*
megpusztol „elpusztul” 'verwüs-

tet werden' -tatik Mt 12.25 Lk 11.17

megragad, 'ergreifen' -á Mt 14.31
megrak „felépít, épít” 'bauen'

-hatom Mt 26.61 -játok Mt 23.29 Lk 11.47,48 -od Mt 27.40 Mk 15.29

megrázó[d]ik „széttűződik” 'zerschellen' -tatik Lk 20.18

megredden „megretten” 'erschrecken' -e Mk 9.15 -ének Mk 16.5

megrémöl „megrémül” 'sich entsetzen' -ének Lk 8.56

megrémül l. *megrémöl*
megrëndöl „felháborodik” 'sich

erregen' -t Mt 21.10 vö. *megindol*
megrëndül l. *megrëndöl*, *megindol*

megrészeged[ik] „lerészegedik” 'sich betrinken' -ni Lk 12.45

megrészegő[l] „lerészegedik” 'sich betrinken' -endnek Jo 2.10

megretten l. *megredden*
„megront - érvénytelenít” l.

megfejt
megrostál 'sieben' -na Lk 22.31

megrövidejt „megrövidít” '(ab-)verkürzen' -ette Mk 13.20

megrövidít l. *megrövidejt*
„megrövidül” l. *megkurtabejt*,

megkurtabod[ik]
megrüház „felruház, felöltöztet”

'ankleiden' -átok Mt 25.36 -tatván Mk 5.15 Lk 8.35

megsebesít l. *megsebhethet*
megsebhethet „megsebesít” 'ver-

wunden' -ék Mk 12.4 -vén Lk 20.12
mégsem '(conj.) doch nicht' Mt 16.9 Mk 8.17

megsemmiejt „megsemmisít; elvet, érvénytelenít” 'zunichte ma-

chen; ablehnen, entwerfen' -ik Mt 6.19 -ettétek Mt 15.6 Mk 7.9
 megsemmisít l. megsemmiejt
 megsérszik „megsérül” ‚verwunden lat. offendo’ Jo 11.10
 megsért ‚verletzen’ -enéd Lk 4.11 -sed Mt 4.6
 megsérül l. megsérszik
 megsetétül „megsötétül - elsötétül” ‚verfinstern’ Mk 13.24 -tetik Mt 24.29
 „megsokasodik” l. megbővödik
 megsötétül l. megsetétül
 megszabadejt „megszabadít” ‚befreien’ Jo 8.32,36 -andó Lk 24.21 -ani Mt 27.49
 megszabadít l. megszabadejt vö. megódoz
 megszabadol „megszabadul” ‚freikommen’ -nod Lk 12.58 -tál Lk 13.12 -tatván Lk 1.74
 megszabadul l. megszabadol
 megszagat ‚zerreißen (auch übertr. vernichten)’ -ja Mk 2.22 -nak Mt 7.6 -ta Mk 5.4 -ván Mk 1.25 7.13 Lk 8.29
 megszakad ‚(ab)reißen’ Lk 5.7
 megszakadoz[ik] ‚zerreißen’ -nak Mt 9.17
 megszakaszt ‚zerreißen’ -á Mt 26.65 -ja Lk 5.37
 megszámlál ‚zusammenzählen’ -ja-e Lk 14.28 -tattak Mt 12.7 Lk 12.7
 „megszárad” l. megszá[ik]
 megszeg „id., kettévág; szétzúz-(ódi)” ‚anschneiden, zerspalten; zerschellen’ -é Mt 14.19 15.36 Mk

6.41 Lk 9.16 -etik Mt 21.44 -vén Mk 14.3
 megszegdel „megtör” ‚brechen’ -ék Jo 19.32 -tetnének Jo 19.31
 megszegőd[ik] „megegyez” ‚einigen’ -vén Mt 20.2
 megszélesajt „megszélesít” ‚(aus-)breiten’ -ik Mt 23.5
 megszélesít l. megszélesajt
 megszentel ‚id.; megtisztít” ‚heiligen; sich reinigen, säubern’ -i Mt 23.17,19 -jed Jo 17.17 -nék Jo 11.55 -t Jo 10.36 -tek Jo 17.19 -tem Jo 17.19
 megszerez ‚kötözget” ‚flicken’ -vén Mt 4.21 Mk 1.19
 megszió ‚szidalmaz” ‚beschimpfen’ -andja Mk 7.10
 megszióalmaz ‚id.; dorgál” ‚beschimpfen; rügen’ -á Mk 16.14 -ák Mk 7.2 -nak Lk 6.22
 megszólal ‚zu sprechen anfangen’ -a Mt 9.33 Lk 11.14
 megszomjazik l. megszomjuhozik
 megszomjuhozik „megszomjazik” ‚durstig werden’ Jo 4.13
 megszomorajt „megszomorít” ‚betrüben, traurig machen’ -ani Mk 6.26 -ják Mk 5.24 -ván Mk 5.31
 megszomorít l. megszomorajt
 megszomorod[ik] ‚betrübraurig werden’ -ának Mt 14.26 17.23 18.31 Mk 6.50 -ék Mt 14.9 Mk 3.5 Lk 1.12 Jo 21.17 -taték Mt 2.3 -tok Jo 16.20
 megszorejt „megszorít; szorongat” ‚in die Enge treiben; bedrängen’ -aték Lk 8.42 -atott Jo 13.5 -ja Lk 12.37 -nak Lk 8.45 -od Jo 21.18

-otta Jo 13.4 -ván Lk 12.35
megszorít l. megszorejt
megszőn [ik] „megszűnik” ,auf-
hören’ -ék Mk 4.39 6.51 Lk 5.4
8.24 -t Lk 11.1

megszűnik l. megszőn [ik]
megtagad ,(ver)leugnen’ -á Mt
26.70,72 Mk 14.68 Lk 22.57 Jo
18.25,27 -and Mt 10.33 Lk 12.9
-andó Mk 14.30 -ja Mt 16.24 Mk
8.34 Lk 9.23 -ják Lk 20.27 -om Mt
10.33 -tatik Lk 12.9 -ván Lk 8.45
„megtalál” l. meglel, megüdvö-
zejt

megtart ,id.; megóv’ ,behalten;
bewahren’ -ák Mk 9.10 Lk 4.42
-ának Mk 3.21 -andják Jo 20.23 -atik
Mt 9.17 Lk 5.38 -attak Jo 20.23 -ja
Lk 2.19,51 -ják Lk 8.15 -sad Jo
17.15 -sának Lk 4.10

„megtart” l. megüdvözejt
„megtart[atik]” ,gesund wer-
den’ l. megüdvözöl

megterhel ,belasten’ -tek Lk 11.46
megterhesöl „megfárad - kifárad”
ermüden’ -tetek Mt 11.28

megterhesül l. megterhesöl
megtesz ,schaffen lat. facio’ -i Lk
18.8

megteszi ő győzedelmeket „bosz-
zút áll” ,Recht schaffen lat. faciet
vindictam’ Lk 18.8

megtetik „feltetszik” ,erscheinen’
Mt 24.30

megtilt ,id.; visszatart’ ,verbo-
ten; zurückhalten’ -anatok Lk 9.50
-anod Lk 6.29 -anatok Mt 19.14 Mk
9.39 18.16 -atta Lk 23.14 -ja Mt

3.14 -ök Mk 9.38 Lk 9.39 -ottátok
Lk 11.52

megtisztejt „megtisztít; kitisztít,
kiseper” ,reinen (auch übertr.);
kehren’ -anom Mt 8.3 Mk 1.41 Lk
5.13 -hatsz Mt 8.2 Lk 5.12 -ja Mt
3.12 Lk 3.17 Jo 15.2 -játok Mt 23.25
Lk 11.39 -ván Mt 12.44 Mk 7.19
Lk 11.25

megtisztít l. megtisztejt
megtisztelenéjt „megtisztelenít -
megbecstelenít - gyaláz’ ,verunch-
ren’ -tek Jo 8.49

megtisztelenít l. megtisztejt
megtisztol „megtisztul” ,rein
werden’ -aték Mk 1.42 8.3 -atnak
Mt 11.5 Lk 7.22 -tatott Lk 17.15
-tattak Lk 17.14

megtisztul l. megtisztol
megtökél „elvégez; teljesít; erő-
sít” ,fertigbringen; erfüllen; stár-
ken, kräftigen’ -jed Lk 22.32 -jem
Jo 4.34 -lendő Lk 9.31 -lenének Lk
2.39 -lessék Lk 12.50 -etett Jo 19.30
-letnek Lk 1.45 -letniek Mk 13.4
-letere Lk 14.28 -lettek Jo 17.23
19.28 -lettem Lk 13.32 Jo 17.4
-vén Mk 16.20 Lk 2.43 4.2,13

megtör „lerombol; széttör, szét-
zúz” ,zerstören; zerbrechen’ -etik
Mk 13.2 -ettessék Lk 21.6 -ettetik Mt
24.2 -hetem Mt 26.61 Mk 14.58
-i Mt 21.44 Lk 20.18 -ik Mt 12.5
-öd Mt 27.40 Mk 15.29 -öm Lk 12.
18 vö. megás

megtör l. megtör[ö]
megtör[ö]l ,(ab)trocknen (wört-
lich: abwischen)’ -é Jo 12.3 -eni Jo
13.5 -i Lk 7.38 -ötö Lk 7.44 Jo 11.2

megtud ‚wissen werden‘ -atik Mt 10.26 Lk 12.2 -od Jo 13.7
megtud[a]t ‚észrevétel‘ ‚Bemerkung‘ -át Mk 7.24
megtudt(a) l. *megtud[a]t*
megújolat ‚újjászületés‘ ‚Wiedergeburt‘ -ban Mt 19.28
megundokejt ‚megundokít‘ ‚Ekel erregen‘ -ja Lk 9.39
megundokít l. *megundokejt*
megutál ‚megvet; szégyell‘ ‚verachten; schämen‘ -á Lk 23.11 -ák Mt 22.5 Lk 7.30 -andja Lk 9.26 -ja Lk 9.26 -tak Lk 20.17 -tanak Mt 21.42 Mk 12.10 -tanni Mk 8.31 Lk 9.22 17.25
megüdvözejt ‚megtart; megtalál‘ ‚(gesund) halten; erhalten‘ -ett Mk 5.34 Mk 10.52 Lk 7.50 18.42 -i Mk 8.35
megüdvözít l. *megüdvözejt*
megüdvöz[ik] ‚megüdvözül → megtart[atik]‘ ‚gesund werden‘ -öl Lk 8.50 -ölfjön Mk 5.23 -ölök Mk 5.28
megüdvözül l. *megüdvöz[ik]*
megüzen ‚bücsút vesz, lemond‘ ‚absagen lat. renuntio‘ -endi Lk 14.33 vö. *megizen*
megvádol ‚vádol‘ ‚beschuldigen‘ -hatnák Jo 8.6 -nák Mt 12.10 Mk 3.2 Lk 11.54 -ni Lk 6.7
megvagyon l. *megvan*
megvakejt ‚megvakít‘ ‚blenden‘ -otta Jo 12.40
megvakít l. *megvakejt*
megválaszt ‚elválaszt; megítél, tud‘ ‚trennen, spalten; urteilen,

wissen‘ -anom Mt 10.35 -ja Mt 24.51 -anotok Mt 16.3
megváll[ik] ‚eltekint(ve) – kívül‘ ‚(v.i.) etw. außer acht lassen‘ -ván Mt 14.21
megvall ‚bekennen‘ -ó Jo 1.20
megváltoz[ik] ‚verändern‘ -ék Mt 17.2 Lk 9.29
megva[n] ‚besitzen, haben‘ -gyon Mt 25.25 :*meglévén*: Jo 13.2 vö. *megléletez[ik]*
megvanál ‚meggyógyul‘ ‚gesund werden‘ -nak Mk 16.18
megvégez ‚befejez‘ ‚beenden‘ Mt 7.28 11.1 13.53 Lk 7.1 -tetett Lk 22.22 Jo 21.K
megvendégel ‚meghív‘ ‚einladen‘ -jenek Lk 14.12
megvénhez[ik] ‚megvénül‘ ‚verreisen‘ -el Jo 21.18
 ‚megvénül‘ l. *megvénhez*
megver ‚(durch)prügeln, verhaufen‘ -ék Mk 12.3 -em Mt 26.31 Mk 14.27 -ének Mt 21.35 -etvén Mk 15.15 -nek Mk 13.9 -ni Lk 12.45 -vén Mk 12.5 Lk 20.10,11
megve(sz) ‚elvesz; vesz, vásárol‘ ‚wegnehmen; kaufen‘ -ni Mt 5.40 15.26 Mk 7.27 Lk 19.12 -szí Mt 13.44.46 Mk 3.27 -vén Lk 19.15 -'tetik Mt 21.43
megvesz ‚bekommen‘ l. *megvösz*
megvet ‚megalapoz‘ ‚fundieren‘ -endi ‚dt. (wenn) er den Grund gelegt hat‘ Lk 14.29
megvet ‚kivet‘ ‚auswerfen‘ -em Lk 5.5
megvet ‚csúfol‘ ‚spotten‘ -ik Lk 23.35 vö. *megutál*

megvettét „visszaadás” ‚Rückgabe’ -eket Lk 6.34

megví l. megví[v]

megvigaszt(ik) „meggyógyul” ‚heilen, gesund werden’ -ék Mt 9.22 12.13 15.28 Jo 5.9 -ik Mt 8.8 Lk 7.7 Jo 5.4 -jam Mt 13.15 Jo 12.40 -jatok Lk 13.14 -na Lk 6.7 -nak Mk 6.56 Lk 6.18 -nának Lk 5.15 6.18 -nod Jo 5.6 -om Mt 9.21 -ott Mk 5.29,34 Lk 8.36,47 Jo 5.10,13

megvigasztal „meggyógyít; vigasztal” ‚heilen, gesund machen; trösten’ -a Mk 1.34 Jo 5.11 -á Mt 4.24 12.15,22 14.14 15.30 -ál Jo 5.14 -ana Mk 3.2 -aná Lk 7.3 Jo 4.47 -andk Lk 9.1 -ának Mt 14.36 -ának Mt 10.1 -ani Lk 9.2 -aniok Mk 3.15 -anom Lk 4.18 -attak Lk 8.2 -hatsz Mk 1.40 -nak Mk 6.13 -om Mt 8.7 7.23 -ván Mt 4.23 9.35

megvigasztal ‚trösten lat. consolor’ -nák Jo 11.19 -tatnak Mt 5.5 -tatni Mt 2.18

megvilágít l. megvilágoséjt

megvilágoséjt „megvilágosít -megvilágít” ‚erleuchten - sichtbar machen’ Lk 11.36 Jo 1.9

megvilágosít l. megvilágoséjt

megvi(sz) „visszavisz” ‚zurückbringen’ -vé Mt 27.3

megví[v] ‚kämpfen’ -nának Jo 18.36

megvő[sz] ‚elvesz, megkap(jutalmat)’ ‚bekommen, kriegen’ -tték Mt 6.2,5,16 vö. megvesz

megy -megy ‚führen; gehen, fortkommen; eindrängen’ Lk 12.58 Jo 13.36 14.5 16.5 -ek Mt 21.29

Jo 7.8,34 8.14(2),21,22 13.33,36 -en Mt 7.21(2) Mk 7.19 Lk 4.30,42 Jo 3.13 -önk Jo 6.68 :meh: -et Mt 12.29 Mk 10.15 Jo 3.4,5 -etek Lk 14.20 -etne Mt 8.28 Mk 1.45 -etnek Lk 13.24 16.26 -ettek Mt 5.20 18.3 :men: -e Mt 2.14,22 Mk 2.23 Lk 8.33 Jo 4.47 -end Jo 10.9 -endesz Mt 8.19 Lk 9.57 -endő Lk 10.1 14.31 19.4 Jo 7.35(2) -ének Mt 8.32 Mk 11.20 Jo 6.66 11.55 -evől Lk 9.53 -j Mt 2.20 Mk 1.44 Lk 5.8,14, 24 Jo 4.16,50 -jen Mt 5.30 Jo 3.8 -jenek Mt 28.10 Lk 21.21 -jetek Mt 2.8 Mk 1.38 Lk 7.22 Jo 7.8 -jönk Mk 4.35 5.12 Lk 2.15 Jo 11.7,15,16 -ne Mt 20.30 Lk 6.1 10.38 14.1 -ned Mt 18.8 19.17 -nek Mt 25.46 Mk 6.31 Lk 2.3,41 Jo 6.21 -nének Mt 2.12 Lk 18.10 -nem Mt 8.21 Lk 9.59,61 14.18 22.33 -netek Lk 10.7 17.23 Jo 6.67 -ni Mt 16.21 19.24 Mk 10.25(2) Lk 9.62 -niek Mt 8.18 14.22 Lk 8.31 -őknek Mk 16.12 -t Mk 2.14 14.35 -tek Lk 2.15 Jo 6.22 -tenek Mt 14.34 Mk 6.53 15.41 -tem Jo 20.17 -tét (!) Lk 24.28 -tetek Mt 11.7,8,9 Lk 7.24 25,26 11.52 -vén Mt 4.21 Mk 1.19 Lk 4.30 Jo 9.1

meggyek „mit tegy(ek)” ‚was soll ich tun’ Lk 12.17

meggyük (sic) „metsz(j)ük” ‚zerschneiden - zerteilen’ Jo 19.24 meh l. megy

méli ‚Gebärmutter’ -ébe Lk 1.15 -ében Mt 1.18,23 Lk 1.41 2.21 -edben Lk 1.31 -ednek Lk 1.42 -emben Lk 1.44

MÉLEA l. *Malka*
 MELKI ‚Melchis‘ -é Lk 3.24,28
 mell l. *melly*
 mellé ‚(adv.) neben (mit Akkusativ)‘ Mt 15.29
 mellett ‚(adv.) neben, bei nächst‘ Mt 4.13,18 13.1,48 Lk 2.9 5.1,2
 mellől ‚(adv.) von...her‘ Mk 1.16 Lk 6.17
 méltá ‚méltó; ?méltányos büntetés‘ ‚würdig; ?würdige Strafe‘ -*k* Lk 21.36 -*kat* Lk 23.41 vö. *méltó*
 ‚„méltányos büntetés“ l. *méltá*
 méltatlankod[ik] ‚haragszik, haragra gerjed‘ ‚auf jn. zürnen, auf jn. böse sein, jm. grollen‘ -*ának* Mt 20.24 21.15 26.8 -*ék* Lk 15.28 -*niok* Mk 10.41 -*nak* Mk 14.5 -*tok* Jo 7.23 -*rán* Lk 13.14
 méltatlanul ve[sz] ‚megharagszik‘ ‚erzürnen‘ -*vé* Mk 10.14
 méltatlanul visel[kedik] ‚háborog‘ ‚unzufrieden sein‘ -*vén* Mk 14.4
 méltatlanul ve[sz] l. *méltatlanul ve[sz]*
 méltatlanul visel[kedik] l. *méltatlanul visel[kedik]*
 méltó ‚würdig‘ Mt 5.22(3) Mk 1.7 Lk 3.8,16 Jo 1.27 -*k* Mt 22.8 Lk 20.35 -*nak* Lk 7.7 vö. *méltá*
 mely ‚ami; amelyik; id.; ki‘ ‚(rel.) was; der, die, das welche; (rel.) welche; (interr.) wer‘ Mt 1.20 Mk 1.27 Lk 1.35 Jo 1.3 -*lyek* Mt 11.21,23 Mk 4.31 Lk 1.1 Jo 5.39 -*lyekben* Lk 1.25 23.14 -*lyeket* Mt 11.4 Mk 1.44 Lk 2.20 Jo 2.22,23

-*lyel* Mk 12.44 Lk 6.38 -*lyen* Mt 24.30,38,50 Lk 1.20 17.27 -*lyet* Mt 8.4 Mk 4.25 Lk 2.15,50 Jo 3.11(2), 32
 mély ‚„mélység“ ‚Tiefe‘ -*ére* Lk 5.4 vö. *mélység*
 mélyen ‚(adv.) tief‘ Lk 6.48
 melly l. *mellyik*
 melly ‚„mell“ ‚Brust‘ -*ére* Jo 13.25 21.20 -*ét* Lk 18.13
 melyik ‚(interr.) welche‘ Mt 21.31
 mélység ‚Tiefe; Hölle‘ -*be* Lk 8.31 -*e* Mt 13.5
 men l. *megy - mégy*
 mend ‚1. mind; egész 2. valamennyien‘ ‚(adj.) alle, alles; ganz; (adv.) so weit, bis; alle zusammen‘ Mt 2.3,16 Mk 1.5 Lk 1.65(2) Jo 1.16
 mendaz ‚mindaz‘ ‚(pron. indef.) all das; alle die (jenigen)‘ -*okat* Mt 18.31 Lk 5.9 24.25 -*okon* Lk 13.17 vö. *mendez*
 mendegyembe ‚egyenlőképpen‘ ‚(adv.) gleich‘ Lk 14.18
 menden ‚„minden“ ‚(sub.) alles; (adj.) alle, jener, jene, jenes‘ Mt 1.17 Mk 1.5 Lk 1.6 Jo 1.9 -*ek* Mt 11.27 Mk 1.37 Lk 1.63,66 Jo 1.3 -*ekben* Lk 2.20 9.43 -*ekből* Lk 18.12 -*eken* Lk 4.36 12.44 -*eket* Mt 7.12 Mk 4.34 Lk 1.3 Jo 2.24 -*ekhez* Lk 12.40,41 -*eknek* Mt 5.15 Mk 6.41 Lk 1.71 Jo 3.31(2) -*eknél* Lk 21.3 -*ekre* Jo 14.26 -*ektől* Mk 9.35 12.22 Lk 4.15 Jo 10.29 -*ét* Mt 13.44,46 18.25 -*ik* Jo 2.6 -*nek* Mt 16.27 25.15 -*t* Mt 18.19 23.3 Jo 6.37,39 -*teknek* Mk 10.44
 mendenek előtt ‚legelőször (is)“

„(adv.) zuallererst' Mt 26.70 Mk 2.12

mendenek után „legutoljára“
,(adv.) zu (aller) letzt' Mt 22.27

mendenesből „egészen, teljes egészenben“
,(adv.) ganz, völlig' Lk 11.36 13.11,21 Jo 7.23 9.34

mendenha „mindenkor“
,(adv.) immer lat. *semper*' Mt 18.10 Mk 5.5 Lk 15.31 Jo 6.34

mendenként „egyenként“
,(adv.) einzeln, einzelweise' Mt 5.34 Jo 21.25

mendenkor „mindenkor, mindig“
,(adv.) immer lat. *semper*' Jo 11.42

mendemapi „mindennapi“
,(all)täglich' Lk 11.3

mendememő „mindennemű“
allerlei, jeder Art' Lk 1.6

mendenönnen „mindenünnen“
,(adv.) überallher' Mk 2.45 Lk 19.43

mendenött „mindenütt“
,(adv.) überall' Mk 16.20 Lk 9.6

mendez „mindez“
,(pron.indef.) all(es); das/dies alles' Mt 26.56 -ek Mt 13.56 23.36 Mk 6.2 Lk 6.26 -ekben Lk 16.26 -eket Mt 4.9 Mk 10.20 Lk 7.18 Jo 15.21 -eknek Lk 4.6 -ekre Mt 26.62 -ekről Lk 24.14 vö. *mendaz*

menekedet „szabadulás, felmentés“
,Befreiung' -et Jo 15.22

menj én megém „távozz tőlem“
,hebe dich lat. *abscede a me*' Mk 8.33

MENNA „Maina“
,Menna lat. Menna' -jé Lk 3.31

menna „manna“
,Manna' -t Jo 6.31,49,58

menőföld „járóföld“
,(Tages-)fahrt, Tagereise' -et Lk 2.44

ment „mint, ahogy, amint; mennyivel“
,(adv. conj.) wie (rel.); (um) wieviel' Mt 2.16 7.11,29 Mk 12.31,33 Lk 2.24

menta „Minze“
'-t Mt 23.23 Lk 11.42

mentől „minél; mindegyiknél, mindennél“
,(adv.) je; über alles, über jener, -e, -es, Mt 10.42,45 18.6 Mk 16.14 Lk 12.59

meny „Schwiegertochter“
'-e Lk 12.53 -étől Mt 10.35

menyasszony „Braut“
'-nak Mt 25.1 -t Jo 3.29

menyegző I. *menyeket*, *menyegző*

menyegzői ruha I. *menyegző ruha*

menyeket „menyegző“
,Hochzeit' -be Lk 17.27 20.34 -nek Mk 2.19

menyegző „menyegző“
,Hochzeit' Mt 22.8 -be Mt 22.3,4,9 25.10 Lk 14.8,10 Jo 2.2 -ből Lk 12.36 -k Jo 2.1 -nek Mt 22.10 -t Mt 22.2 vgl. *menyeket*

menyegző ruha „menyegzői ruha“
,hochzeitlich Kleid, Hochzeitskleid' -t Mt 22.12 -'val Mt 22.11

menyez „eljegyez“
,sich trauen lassen; (v.t.) trauen' -ett Lk 1.27 Lk 2.5 -tetett Mt 1.18 vö. *házasod*(ik)

menny „Himmel; Himmelreich“
' Mt 5.18 Mk 13.31 Lk 3.21 4.25 -be Mt 14.19 Mk 6.41 7.34 Lk 9.16

Jo 3.13 *-ben* Mt 6.20 Mk 10.21 Lk 6.23 Jo 3.13 *-ből* Mt 3.17 Mk 1.11 Lk 3.22 Jo 1.32 *-ei* Mt 5.48 Mk 4.4,32 Lk 2.13 11.13 *-ek* Mt 3.16 16.19 26.64 Mk 13.27 *-ekben* Mt 5.12,16,45 Mk 11.25,26 Lk 10.20 *-eket* Mk 1.10 *-eknek* Mt 3.2 4.17 Mk 13.26 Lk 7.28 *-en* Mt 6.10 24.30 28.18 *-et* Jo 1.51 *-i* (sic) Mt 8.11 - Mk 13.25 Lk 9.58 11.16 Jo 4.48 *-ieket* Mk 13.22 Jo 3.12 *-ig* Mt 11.23 *-iglen* Lk 10.15 *-re* Mt 4.34 23.22 *-ről* Mt 24.29 *-nek* Mt 11.25 16.3 Mk 14.62 Lk 10.21

„mennydörgés” l. *gördölet*

mennye „mennyi; amennyi” (pron.) *wieviel* (interr.; rel.); *soviel* (rel.) Mt 6.23 Mk 2.19 Lk 15.17 Jo 9.5 *-jeteke* Lk 4.23 8.39(2) *-ket* Mk 5.20 *-szer* Lk 13.34 *-t* Mk 5.19 Lk 19.15 Jo 6.11 *-vel* Lk 16.5,7

mennyekző l. *menyekző*

mennyi l. *menny* ‚Himmel’

„mennyi” (pron.) l. *mennye*

mennyivel l. *ment*

mennyország ‚Himmelreich’ *-nak* Mt 13.11 vö. *menny*

mer ‚wagen’ Jo 7.13 *-é* Jo 21.12 *-i* Mk 12.34 Lk 20.40

mér ‚messen’ *-endetek* Mt 7.2 Mk 4.24 Lk 6.38

mérce ‚véka” ‚Scheffel’ Mt 13.33 Lk 13.21

meredek ‚mélység, meredek hely’ ‚Abhang lat. *praeceps*’ Mt 8.32 Mk 5.13 Lk 4.29 8.33 vö. *főmeredek*, *mély*, *mélység*

meréh l. *merejt*

merejt ‚merít” ‚schöpfen’ *-enem* Jo 4.15 *-eni* Jo 4.7 *-ették* Jo 2.9 *:meréh:* Jo 4.11 *-etek* Jo 2.8

merészik ‚merészkedik” ‚wagen, sich trauen’ Mt 22.46 vö. *mer*

‚merészkedik” l. *mer*, *merészik*

merít l. *merejt*

merül ‚merül → süllyed” ‚sinken’ *-ni* Mt 14.30 *-tessék* Mt 18.6

merül l. *meröl*

mérték ‚Maß’ Jo 3.34 *-et* Lk 6.38 *-ét* Mt 23.32 Lk 12.42 *-kel* Mt 7.2 Mk 4.24 Lk 6.38

mérték [e]l ‚megfontol, szemlél” ‚schätzen, wahrnehmen lat. *considero*’ *-ed* Lk 6.41 vö. *mér*

mert ‚id.; hogy” ‚weil, denn; daß’ % Mt 236 esetben, Mk 144 esetben, Lk 256 esetben, Jo 312 esetben fordul elő%

MESSIÁS ‚Messias’ Jo 4.25 *-t* Jo 1.41

mester ‚id.; tanító; előjáró, főméltóság” ‚Meister, Führer, Lehrmeister; Vorsteher, Vorgesetzter’ Mt 8.19 Mk 4.38 Lk 3.12 Jo 3.2,10 *-e* Mt 10.25 Lk 6.40(2) *-ekhez* Lk 12.11 *-ekkel* Lk 22.4 *-eknek* Mt 23.10 *-étől* Mt 10.24 *-inek* Lk 22.52 *-it* Lk 23.13 *-nek* Jo 1.38 13.13 20.16 *-t* Mk 5.35 Lk 8.49 *-tek* Mt 9.11 17.24 23.8,10 Mk 2.16

messze ‚(adv.) weit, fern’ Mt 8.30 Mk 7.6 Lk 7.6 Jo 21.8 *-bb* Lk 24.28

messzevaló (ország) ‚messze (vidék, tartomány) – távoli föld” ‚ferne Land’ Lk 15.13 19.12

messz [ir]ől l. *messzől*

messzől ‚messziről” ‚(adv.) von

weitem' Mt 26.58 Mk 5.6 Lk 14.32
16.23

metél „vág, vagdos“ (ab)hauen –
schneiden' -*nek* Mt 21.8 Mk 11.8
me[tsz] „(le)vág; (ki)metsz“
(Körperteile) abhauen – abschnei-
den; (Pflanze) abhauen' -*dd* Mt 5.30
Mk 9.43 Lk 13.7 l. még *elmet[sz]*,
kimet[sz], *meggyük* (sic)

metsz (sic) „mit tesz – mi a teen-
dő“ ‚was (ist zu) machen‘ -*ek* Lk
16.4

me[tsz](d) l. *me[tsz]dd*
„metsz(j)ük“ l. *meggyük* (sic)
mész ‚Honig‘ Mt 3.4 vö. *mézsizin*
mezejtelen ‚meztelen‘ ‚nackt‘ Mt
25.36,38,43,44 Jo 21.7

mezejtelen ‚meztelenül‘ (adv.)
bloß, nackt' Mk 14.51

mező ‚id.; (falusi) gazdaság, bir-
tok‘ ‚Feld, Acker; Land, Landgut‘
Mk 5.14 -*n* Mk 13.16 Lk 12.28
15.25 17.31 -*nek* Mt 6.28,30 Lk
12.27 -*ről* Lk 17.7

mezőhely ‚síkság‘ ‚ebenes Feld –
Ebene, Flachland‘ -*en* Lk 6.17

mézsizin ‚lépesmész‘ ‚Honigseim
– Wabenhonig, Scheibenhonig‘ -*t*
Lk 24.42 vö. *mész*

meztelen l. *mezejtelen*

mi ‚(pron.pers.) wir; (attr.) un-
ser‘ Mt 6.9 6.11 l. még *mí*

mi ‚(interr.) was‘ Mt 5.37 Mk
1.24,27 Lk 2.49 Jo 1.21 -*k* Lk 15.26
Jo 6.9

mi ‚mit‘ ‚(interr.) was‘ Lk 10.25

mi ‚mílyen, miféle‘ ‚(interr.)
welcher, -e, -es, was für ein‘ Mt
5.46 Mk 8.12,37 Lk 8.47 Jo 2.18

mi ‚ami, amely‘ ‚(rel.) was‘ Mt
20.4 22.31 -*je* Mt 13.44,46 18.25
„mi a teendő“ l. *metsz* (sic)

miatt ‚által, révén; általam, álta-
lad, általa stb.‘ ‚(postp.) durch;
(pron. und postp.) durch mich,
durch dich usw.‘ Mt 1.22 Mk 2.8
Lk 1.70,78 Jo 1.17(2) -*a* Mt 5.28
24.15 -*am* Jo 14.6

mibe ‚id., - mivel‘ ‚(adv.) womit
lat. in quo (sic)‘ Mt 5.13 Mk 9.50
Lk 14.34

mibennünk l. *mübennök*
miből ‚amiből‘ ‚(adv. rel.) wor-
aus‘ Mt 18.25

mid ‚ami + d‘ ‚(pron. rel. →
conj.) was‘ Mt 19.21

midenem ‚talán, nemde‘ ‚(adv.)
vielleicht, möglicherweise, etwa‘
Mt 11.23 Lk 22.35 Jo 4.29,33 7.26,
51,52 21.5

mié ‚miért‘ ‚(interr.) warum‘
Lk 1.66

miellenök ‚miellenünk – elle-
nünk‘ ‚(adv.pers.) gegen/wieder
uns‘ Lk 9.50

miellenünk l. *miellenök* vö. *ellen*
mielőtt ‚(adv. – conj.) bevor, ehe‘
Mt 1.18 Mk 14.30,72 Lk 2.21 Jo
1.48

mienk ‚(pron.poss.) unser‘ Mt
21.38 Mk 12.7 Lk 20.14

miért ‚mert‘ ‚(conj.) weil‘ Mk
9.41

miért ‚(interr.) warum‘ Mt 8.29
Lk 23.22 vö. *mié*, *miokért*, *mire*, *mit*

miértünk ‚miértünk – értünk‘
‚(adv. pers.) für/um uns‘ Lk 9.50
vö. *énértem*, *énérettem*, *tüértetek*

miértünk l. *miértönk, müértönk*
 „miféle” l. *mi, minemő*
míg „meddig” (adv. interr.)
 wie lange’ Mt 17.17 26.65
míg „amíg” (adv. rel. → conj.)
 solange, bis’ Mt 5.25 10.11,13,23
 16.28 vö. *míglén*
míg (als Relativum) l. *még*
míglén „meddig” (adv. interr.)
 wie lange’ Mk 9.19 Lk 9.41 Jo
 10.24
míglén „ameddig” (adv. rel. →
 conj.) so lange, bis’ Mt 2.9,13 Mk
 6.10,45 Lk 5.34 Jo 5.7
míglénem „amíg (nem); id.” (adv.
 rel. → conj.) solange, bis; während’
 Mt 1.25 5.18,26 Mk 13.30 Lk 9.27
 Jo 9.18
míhozzánk l. *míhozzánk*
miként „1. (adv. interr.) wie, auf
 welche Art 2. (adv. rel.) wie,
 gleichwie’ Mt 1.24 Mk 1.2 Lk 1.2,
 55 Jo 1.23 vö. *miképpen*
miképpen „1. (häufiger: adv. in-
 terr.) wie, auf welcher Art 2. (sel-
 tener: ad. rel.) wie’ Mt 6.2,28 Mk
 2.26 Lk 1.34,70 Jo 3.4 vö. *miként*
mikor „1. amikor 2. id.” „1. (adv.
 rel. → conj.) als, wann, wenn, da 2.
 (interr.) wann’ Mt 1.18 Mk 1.32,37
 Lk 1.8,29 Jo 1.19,48
mikoron „mikor, amikor” (adv.
 rel.) wann, wenn’ Lk 12.36 13.25
miközülünk l. *miközözlünk*
 „milyen” l. *mi, minemő*
mimágunk l. *mimágonk*
minálunk l. *mínálunk*
 „minálunk” l. *mübennünk*
 mind l. *mend*

mindaz l. *mendaz*
 mindegyembe l. *mendegyembe*
 minden l. *menden*
 mindenek előtt l. *mendenek előtt*
 mindenek után l. *mendenek után*
 mindenestől l. *mendenestől*
 mindenha l. *mendenha*
 mindenként l. *mendenként*
 mindenkör l. *mendenkör*
 mindennapi l. *mendennapi*
 mindennemű l. *mendenemű*
 mindenünnen l. *mendenönnen*
 mindenütt l. *mendenött*
 mindez l. *mendez*
 „mindig” l. *mendenkör*
 „mindkettő” l. *monn(o)*
minekünk (?) (sic) „minekünk”
 (adv. pers.) uns. für uns’ Mt 8.29
minekünk l. *minekünk, minnekünk*
minem „vajon, csaknem: ?soha-
 sem” (interr. conj.) ob... (wohl),
 wohl; ?(adv.) niemals, nie’ Mt 7.9
 Mk 2.19 Lk 5.34 Jo 3.4
minemő „minemű – miféle, mi-
 lyen; ?kicsoda” (pron.interr.) was
 für /ein/eine/ein,/ welch, welche
 Art; ?(pron.interr.) wer’ Mt 8.27
 Mk 4.30 Lk 1.29 Jo 7.36
minemű l. *minemő*
minket l. *münket*
minönmágunk l. *münönmágonk*
mint l. *ment*
 „mint” l. *monnal*
 „mintegy” l. *monnal*
miokért „miért” (adv. interr.)
 warum’ Lk 8.47
mioltól „mióta” (adv. rel.) seit
 wann’ Lk 7.45
 „mióta” l. *mioltól*

mirajtunk l. *mürajtonk*
 miránk l. *mürejánk*
 mire „miért; mire (fel)” (adv. interr.) warum, weshalb, weswegen; wozu, wofür’ Mt 9.11 Mk 2.16,18 Lk 5.30 Jo 8.46
 mireánk ‚auf uns’ Lk 10.11 vgl. *mürejánk*
 mireánk l. *mürejánk*
 „mire (fel)” l. *mire*
 mirha l. *mirra*
 mirhás l. *mirrált*
 mirra „mirha” ‚Myrrhe’ Jo 19.39 -‘t Mt 2.11 vö. *mirrált*
 mirrált „mirhász” (adj.) Myrrhe (in Wein)’ Mk 15.23
 miszerént „miszerint – amint, ahogyan” (adv. rel. → conj.) wie, gleichwie’ Lk 22.22
 miszerint l. *miszerént*
 mit „id.; miért; amit” (pron. interr.) was; (interr.) warum; (pron. rel. → conj.) was’ Mt 5.47 Mk 2.7 Lk 2.48 Jo 1.22 vö. *mi*
 „mit tegeyk” l. *meggyek* (sic)
 mit [t]esz l. *metsz*
 miután (adv. → conj.) nachdem, wonach’ Mt 26.32 Mk 1.14 Lk 2.21 Jo 13.12 vö. *mielőtt*
 mivel (pron. – adv.) (interr.) womit’ Mt 6.25,31 Lk 12.22 vö. *mibe*
 „mível” l. *mibe*
 mivel „amivel” (pron. rel. → conj.) womit, was’ Mt 18.28 Jo 4.11
 mivelönk (sic) „mívelünk” ‚mit uns’ Lk 9.49
 mívelkedet l. *müvelkedet*

mívelünk l. *mívelönk*, *müvelönk*
 mod (sic) „mond” ‚sagen’ -nak Mk 15.35
 MOJZSES „Mózes” ‚Mose’ Mt 8.4 Mk 1.44 Lk 5.14 Jo 1.17 -nek Mt 17.4 Mk 9.5 Lk 2.22 Jo 5.46 -ről Lk 24.27 -sel Mk 9.4 -t Lk 16.29,31 -től Jo 7.22
 MOLDOVA „Moldva” ‚Moldau’ -‘ban Jo 21.K
 Moldva l. *Moldova*
 moly ‚Motte’ Mt 6.19,20 Lk 12.33
 monal l. *monnal*
 mond: ‚sagen; sprechen; behaupten’ Mt 7.21 Mk 2.27 Lk 3.7 Jo 6.65 :monda ~ mondá: % Mt 18.1 esetben, Mk 12.4 esetben, Lk 2.41 esetben, Jo 2.13 esetben fordul elő % :mond: -ád Mt 26.25,64 Mk 12.32 Lk 20.39 Jo 4.18 -ák Mk 16.13 Jo 9.22,23 12.2 -ám Mk 9.18 Jo 3.7 6.65 8.24 -ana Mk 9.6 Lk 9.33 -anak Mt 12.2 Mk 10.26 Lk 9.18 Jo 4.33,42 -ának Mk 9.9 Lk 8.56 9.21 19.29 -ának Mt 2.5 Mk 1.37 Lk 1.61 Jo 1.22 -ának Mt 13.54 Mt 13.54 -and Mt 5.22(2) Mk 7.11 11.3 Lk 12.45 Jo 2.5 -andjuk Mt 21.26 Mk 11.31, 32 Lk 20.5,6 -andnak Mt 5.11(2) 23.3 24.26 Lk 6.26 -andok Jo 3.12 -andom Lk 22.67 Jo 7.28 8.55 -andonk Mt 21.25 -andotok Mt 17.20 21.21 Lk 17.6 -ani Mt 4.17 Mk 2.9(2) Lk 4.21 5.23(2) -aniok Mt 26.22 -anotok Mt 3.9 Lk 3.8 12.12 -asz Mt 26.70 Mk 5.31 Lk 8.45 Jo 1.22 -atik Mt 10.2 Mk 3.17 Lk 2.11,34 Jo 4.5,25 -atnak Mt 19.6

Mk 14.60 Lk 2.33 12.3 *-atnék* Lk 9.7 *-atott* Mt 1.22 2.15,17 8.17 Lk 2.17 *-attak* Lk 1.45 2.18 *-attatott* Mt 27.35 Lk 2.20,24 *-d* Mt 18.17 Lk 20.2 *-ék* Jo 1.15,30 *-hatnak* Lk 21.15 *-hatod* Lk 6.42 *-j* Mt 4.3 8.8 Mk 10.19 Lk 7.7 *-ja* Mt 26.18 Mk 12.37 Lk 5.36 Jo 2.21 *-jad* Mt 8.4 Mk 1.44 Lk 4.3 Jo 10.24 *-jak* Jo 12.27,49 *-jék* Mt 16.13 23.3 Mk 3.30 Jo 8.6 *-jatok* Lk 12.11 Jo 4.35 *-játok* Mt 10.27 17.9 21.3,5 22.4 Mk 11.3 Lk 4.23 Jo 13.13 *-jon* Lk 11.7 14.9,10 17.7,8 *-juk* Lk 9.54 Jo 8.48 *-lak* Jo 15.15(2) *-nak* Mt 7.22 Mk 2.16,24 Lk 1.48 Jo 6.14 *-od* Mt 7.4 Mk 15.2 Lk 12.40,41 Jo 8.33 *-ok* Mt 2.13 Mk 13.37 Lk 6.46 Jo 8.45,46 *-ókhöz* Lk 7.32 *-óknak* Lk 6.28 *-om* Mt 3.9 Mk 2.11 Lk 3.8 Jo 1.50,51 *-óm* Lk 7.40 Jo 16.12 *-otok* Mt 15.5 Mk 7.11 Lk 7.33,34 Jo 4.20 *-ott* Mt 15.4 Mk 7.10 Lk 5.22 Jo 1.23 *-otta* Mt 28.6,7 Mk 1.42 Lk 13.17 Jo 2.22 *-ották* Lk 11.15 24.24 Jo 18.34 *-ottam* Mt 16.11 Jo 3.12,28 10.34,36 11.42 *-ottatok* Lk 12.3 *-tok* Lk 11.18 Jo 8.54 9.19,41 10.36 *-ván* % Mt 113 esetben, Mk 46 esetben, Lk 101 esetben, Jo 22 esetben, fordul elő % *-vátok* Mt 6.31 l. még *megmond*, *mod* (sic) *mondék* „rend → sokaság” ,Reihe, Ordnung lat. *ordinatio*’ *-it* Lk 1.1 vö. *monnal* *monna* l. *monn(o)* *monnal* „i. mintegy; mint; körülbelül 2. megközelítőleg. majd-

nem” ,(adv. – conj.) 1. gleichsam; wie, gleichwie; ungefähr 2. beinahe, fast’ Mk 8.9,24,28 9.35 Lk 1.56 Jo 1.14

monn(o) „mindkettő” ,beide’ *-aik* Mt 15.14 *-aiknak* Lk 7.42 *-ó* Mt 9.17 Lk 5.7,38 *-ok* Lk 1.6,7 *-on* Lk 6.39 *-ot* Mt 13.30

morg l. *mor(og)*

morgás „zúgás” ,Gemurmel’ Jo 7.12

mor(og) „zúgolódik; elégedetlenkedik” ,murren; murmeln’ *-ganának* Jo 6.61 *-ganatok* Jo 6.43 *-gattok* Jo 7.32 *-ognak* Mt 20.11 Lk 5.30 Lk 15.2 19.7 Jo 6.41

morzsa l. *morzsalék*

morzsalék „morzsa” ,Brotsame’ *-okból* Mt 15.27

„morzsol” l. *megmar*

mos ,waschen’ *-andlak* Jo 13.8 *-od-é* Jo 13.6 *-od* Jo 13.8 *-ottakkal* Mk 7.2 *-sa* Jo 13.10 *-sák* Mt 15.2 Lk 5.2 l. még *megmos*

mosd[ik] ,sich waschen’ *-jál* Jo 9.7 *-ott* Lk 11.38

mosdatlan ,(adj.) ungewaschen’ Mt 15.20

most ,(adv.) *jetzt*’ Mt 26.65 vö. *ma*, *mostan*

mostan ,(adv.) *jetzt*’ Jo 21.10 vö. *ma*, *most*

„mostanáig” l. *maiglan*

„mostantól kezdve” l. *mától fogva* *mozdejt* „mozdít” ,bewegen, rühren’ *-ani* Mt 23.4 *-hatá* Lk 6.48

mozdít l. *mozdejt*

mozdul „mozdul” ,(plötzlich) sich bewegen, sich rühren (auch

übertr.)' -taték Lk 15.20 -tatván Lk 7.13 l. még *megmozdul*
mozdul l. *mozdul*
mozdulat „mozdulás, felkavarodás, felzavarás” ,Bewegung (des Wassers)’ -ja Jo 5.4 -ját Jo 5.3
MÓZES l. *Mojzes*
mögé l. *hátnegé*
mögém l. *megém* vö. *hátnegé*
mövet „nevet” ,lachen’ -tek Lk 6.21,25
mula[szit] „(el)mulaszt” ,(ver)säumen’ -ttam Lk 15.29 l. még *elmúl* vö. *el*
múl[ik] „(el)megy, előtte megy, jár” ,vorbeigehen, vorübergehen’ -nak Mt 21.31 Mk 11.9 -nák Mk 6.45 -ni Mk 6.48 -ók Mt 27.39 Mk 15.29 -ván Mk 1.16 l. még *elevé*, *elől*, *elmúl*
múl(ik) „(el)célvül, id.” ,vergehen (nur getrennt vom Verbalprafix angeführt)’ Mt 5.18 -ik Mt 24.34 Mk 13.30 Lk 24.35 - Mk 13.31 Lk 21.33 l. még *elmúl*(ik)
munka „Arbeit’ -jokba Jo 4.38
munkálkodás l. *munkálkodat*
munkálkodat „?munkálkodás + kinlódás, vesződés” ,Arbeit + Mühe, Not’ -tok Mk 6.48
munkálkod[ik] „dolgozik, id.” ,arbeiten’ -nak Mt 6.28 Lk 12.27 -nod Mt 21.28 -ták Jo 4.38 -tatok Mt 11.28 Jo 4.38 -ván Lk 5.5 vgl. *művel*, *művelked*(ik)
„munkálkodik” l. *művel*, *művelked*(ik)
munkás „Arbeiter’ Mt 10.10 Lk 10.7 -ók Lk 10.2 -okat Lk 10.2
„munkás” l. *műves*

mustármag „Senfkorn’ Mt 17.20
Mk 4.31 Lk 17.6 -gal Lk 13.19 -hoz
Mt 13.31 l. még *mag*
muta(t) „id., jelez, (meg)mutat; színlel, tettet” ,zeigen, weisen, deuten; vortauschen’ -sd Mk 1.44 -ssad Mt 8.4 Lk 5.14 Jo 14.8,9 -ssátok Lk 17.14 20.24 -ssátoksze Mt 22.19 -t Mk 14.15 Lk 22.12 Jo 5.20 -tá Mt 4.8 Lk 4.5 24.40 Jo 20.20 -tna Mt 16.1 -tnák Mt 24.1 -tott Mt 3.7 Lk 3.7 -tsz Jo 2.18 -tta Lk 20.37 -ttam Jo 10.32 l. még *megmutat*
mü „mi” ,(pron. pers.) wir; (pron. poss.) unser’ Mt 6.12(2) Mk 9.4 Lk 1.55 Jo 1.16 l. még *mi*, vö. *mi*, *mi*
mübennök „mübennünk - minálunk” ,in uns - unter uns’ Lk 1.1 24.32 Jo 1.14 17.21 vö. *benne*(m) „működik” l. *művelked*(ik)
müértök „miértünk - velünk” ,für uns’ Mk 9.40
mühozjánk „mihozzánk” ,zu uns’ Lk 12.40,41 23.15
müközölök l. *müközzöllök*
müközzöllök „miközülünk” ,aus unserer Mitte’ Lk 24.22,24
mündlonk „minálunk” ,(adv. pers.) bei uns’ Mt 13.56 22.25
münekök „minekünk” ,(adv. pers.) uns; für uns’ Mt 6.11 Mk 1.24 Lk 1.2 Jo 2.18 vö. *minekök*
müinket „minket” ,(pron. pers.) uns (acc.)’ Mt 6.13(2) Mk 1.24 Lk 1.71 Jo 1.22
müönmagonk „minönmagunk → mimagunk → magunk” ,(pron. refl.) wir selber lat. ipsi’ Jo 4.42
mürajtonk „mirajtunk → raj-

tunk" , (adv. pers.) über/auf/an uns'
Mk 9.22 Lk 19.14

műreánk „mircánk - ránk”
, (pron. adv.) über/auf uns' Lk 23.30
művel „munkálkodik, serényke-
dik, dolgozik” ,arbeiten' -tek Mt
20.12 vö. munkálkod[ik]

művelkedend(ik) „cselekszik” ,ma-
chen' -étek Lk 13.3 -ik Lk 17.3

művelkedés „cselekedet” ,Werk'
-teket Mt 5.16 vö. művelkedet

művelkedet „cselekedet” ,Werk,
Handel' Mk 14.6 Jo 5.36 -e Mt 16.

27 -ében Lk 24.19 -ek Mt 23.3 Jo
3.19 5.36 -ekért Jo 14.11 -eknek Lk

23.51 Jo 10.38 -eket Mt 23.5 Lk
11.48 Jo 5.20 10.25,32 -ért Jo 10.32,

33 -et Jo 7.21 -i Jo 3.20,21 7.7 9.3
-idet Jo 7.3 -it Mt 11.2 Jo 6.28,29

8.39,41 9.4 10.37 -nek Mk 13.34
-önk Lk 23.41 vö. művelkedés

művelkedetbéli „(bűnös) művelke-
detbéli - vámszedő” ,Zöllner lat.

publicanus, „közhaszonbérlo” Päch-
ter' Mt 10.3 18.17 -ek Mt 5.46

9.10 Mk 2.15 Lk 15.1 -ekkel Mt
9.11 Mk 2.16(2) -eknek Mt 11.19

Lk 19.2

művelked(ik) „munkálkodik, cse-
lekszik; működik; kereskedik” ,ar-
beiten, handeln, machen; wirken;

handeln, Handel treiben' -el Jo 6.30
-em Jo 5.17 -hetik Jo 9.4 -ett Mt

26.10 Mk 14.6 -ik Jo 3.20 5.17
-jetek Mt 4.17 Jo 6.27 -jük Jo 6.28

-nek Mk 6.14 -nének Mk 6.12 Lk
16.30 -nem Jo 9.4 -ni Lk 13.14 -ői

Lk 13.25 -őn Lk 15.7 -tek Mt 7.23

Mk 6.30 Lk 11.32 Jo 5.29 -tetnék
Mt 14.2 -vén Mt 25.16 Mk 16.20

vö. művelköd[ik]

művelünk „mívelünk” ,mit uns'
Mt 1.23 Mk 6.3 Lk 24.29

műves „munkás” ,Arbeiter' -ek
Mt 9.37 -eket Mt 9.38 20.1,8 -ekkel
Mt 20.2 vö. munkás

N, Ny

NAÁMÁN l. Náman

NAÁSSON l. Násson

nád ,Schilfrohr, Rohr' -at Mt
11.7 12.20 27.29,30 Lk 7.24 -dal

Mk 15.19 -ra Mt 27.48 Mk 15.36
NAGGEJ „Naggai” ,Naggai' -é Lk

3.25

nagy ,groß' Mt 2.10,18 Mk 1.26
Lk 1.15 Jo 5.3 -gyal Mk 6.51 Lk

18.39 Jo 4.41 -obb Mt 6.25 Mk 2.21
Lk 7.26 Jo 4.12 -obbak Mt 6.26

-obbakat Jo 1.50 14.12 -obban Lk
12.18 16.10(2) -obbnak Lk 22.24

-okat Lk 1.49

nagyság ,Größe, Herrlichkeit'
-ában Mt 25.31 Lk 9.26 -án Lk 9.43

-ának Mt 19.28 25.31 -át Lk 9.32
-ban Lk 9.31 -gal Mt 24.30 Lk 9.27

NAIM „Nain” ,Nain' -nak

NAIN l. Naim

NÁKHOR l. Nákor

Nákor „Nákhor” ,Nahor' -é Lk
3.34

nálammálkül l. énnálammálkül
nálkül „nélkül” , (postp.) ohne'
Mt 9.36 15.38 Lk 5.31 Jo 1.3 l. még
nélkül

nálonk „nálunk” ,bei uns’ Mk 12.20
nálunk l. *nálonk*
NÁMAN „Naámán” ,Naeman’ Lk 4.27
nap ,1. Tag 2. Sonne’ Mt 6.34 Mk 1.32 Lk 4.40,42 Jo 4.43 -*ban* Lk 21.25 -*i* Mt 24.29 Mk 13.19 Lk 1.23 2.22,44 -*iban* Mt 2.1 23.30 Lk 1.5,18 4.25 -*iglan* Mt 11.23 24.38 Mk 14.25 Lk 1.20 -*inkban* Lk 1.75 -*tól* Mt 11.12 -*ja* Lk 22.1,7 23.54 Jo 5.1,2 6.4 -*jában* Lk 17.4(2),24 Jo 11.9 -*jaiglan* Lk 1.80 -*ján* Mt 10.15 Mk 6.21 Lk 13.16 Jo 7.37 -*jának* Jo 19.14 -*jára* Lk 2.41 Jo 12.7 -*ját* Mt 5.45 Lk 4.19 17.22 -*nak* Mt 6.34 20.12 -*odban* Lk 19.42 -*ok* Mt 9.15 17.1 Mk 2.20 Lk 1.24 -*okat* Mk 13.20(2) -*okban* Mt 3.1 Mk 1.9,13 Lk 1.7 Jo 2.12,20 -*omat* Jo 8.56 -*ou* Mt 7.22 Mk 4.35 Lk 1.59 Jo 1.39 -*ot* Mt 20.6 24.36 25.13 -*ról* Mk 13.32 -*tól* Mt 15.32 22.46 Lk 8.2 l. még *harmadnap*, *másodnap* vö. *nap-ság*
napa „anyós” ,Schwiegermutter’ Mk 1.30 Lk 4.38 12.53 -*t* Mt 8.14 10.35
napkelet ,Osten’ Lk 13.29 -*től* Mt 2.1 8.11
napkeleten ,(adv.) Morgenland, Aufgang’ Mt 2.2,9 24.27
napnyugat ,Westen, Niedergang’ Lk 12.54 13.29 -*iglan* Mt 24.27 -*tól* Mt 8.11
nappal ,(adv.) bei Tage, tags’ Mt 12.40(2) Mk 4.27 Lk 2.37 Jo 11.9
napság ,Tag’ -*tól* Jo 11.53 vö. *nap*

nardipistikos kenet „nárdus olaj” ,Nardenöl’ -*nek* Mk 14.3 Jo 12.3 nárdus olaj l. *nardipistikos kenet*
NÁSSON „Naásson” ,Nahesson’ Mt 1.4 -*é* Lk 3.32 -*t* Mt 1.4
násznagy ,Speisemeister’ Jo 2.9(2) -*nak* Jo 2.8
NÁTÁN ,Nathan’ -*é* Lk 3.31
NATÁNAEL ,Nathanael’ Jo 1.46 21.2 -*t* Jo 1.45,47
NAUEJ „Naum” ,Nahum’ -*é* Lk 3.25
 „NAUM” l. *Nauej*
NÁZÁRET ,Nazareth’ Mt 4.13 Lk 1.26 2.4 -*be* 2.39,51 4.16 -*ből* Mk 1.9 Jo 1.46 -*nek* Mt 2.23
názáretbeli „Názáretből való” ,(adj.) aus Nazareth’ Mt 21.11 Jo 1.45
NÁZÁRETI (Jézsus) ,(Jesus) von Nazareth’ Mt 26.71 Mk 1.24 Lk 4.34 Jo 1.45 vö. *Názáreus*
NÁZÁREUS „názáreti” ,Nazarener’ -*nak* Mt 2.23 vö. *Názáreti*
ne ,(Verbotungspartikel) nicht’ -
 % Mt 64 esetben, Mk 36 esetben, Lk 73 esetben, Jo 40 (összesen 213) esetben fordul elő % vö. *nem*
négy ’(num.) vier’ Mt 24.31 Mk 13.27 Jo 4.35 11.17 -*től* Mk 2.3
 [négy azon annyi] l. *mégazonnyej* (sic)
negyed ,viertel, Viertel’ Mt 14.25 Mk 6.48 -*nek* Mk 12.42
negyedes (fejedelem) l. *negyedlő*
negyedlő „negyedes (fejedelem) -
 kisebb fejedelem” ,Vierfürst’ Mt 14.1 Lk 3.1(3),19 9.7
négyszer l. *négyszer ezer*

négyszáz ,(num.) vierhundert'
Jo 21.K

„négyszemközt” l. *önön közöttő*
négyszer ezer „négyezer” ,(num.)
viertausend' Mt 15.38 16.10 Mk
8.9.20

negyven ,(num.) vierzig' Mt 4.2
(2) Mk 1.13(2) Lk 4.2

negyvenhat ,(num.) sechsund-
vierzig' Jo 2.20

néhány ,(pron. indef.) einige' Lk
10.25 l. még *egynehány*

nehéz ,(adj.) schwer' Mt 23.4 Mk
10.24 Lk 18.24

nehazed[ik] „csügged” ,zagen'
-ni Mk 14.33

nehazel „zaklat, terliére van” ,(jm.)
viel Mühe machen, belästigen'
Lk 18.5 -tek Mt 26.10 Mk 14.6

nehezen ,(adv.) schwer, schwer-
lich; hart' Mt 13.15 19.23 Mk 10.23
Lk 11.53

nehézsékes „terhes” ,(adj.) schwan-
ger' Lk 2.5

nehézséget [tesz] „kárt vall”
„Schaden (er)leiden' Mk 8.36

nehézséget vall „szükösködik”
„Not leiden' -ott Mk 2.25

nehézten „zaklat, bánt” „belästi-
gen' -j Lk 11.7

„nehogy (conj.)” l. *netalántal*

nek(em) ,(pron.pers.) mir, dir
usw.; (attr.) sein (besitzanzeigend)
-ed Mt 4.9 8.29 Mk 4.38 Lk 10.13

-em Mt 14.18,28 Lk 15.29 :l. még
énnekem : -i % Mt 103 esetben, Mk
20 esetben, Lk 15 esetben, Jo 19
(összesen 157) esetben fordul elő %
-ik Mt 2.7 Mk 1.17,31 Lk 2.10 Jo

6.26 -önk Mt 3.15 Mk 9.5 Lk 9.33
-tek Mt 3.7 4.17 5.11 7.12 Mk 11.26

nekéhez (sic!) „öhozzá, ama bizo-
nyos emberhez” ,(pron.pers. -
suff.) zu einem' -hez (sic!) Mt 26.18
nélkül ,(postp.) ohne' Mt 5.32
Mk 4.19,34 Lk 1.6,74 Jo 8.7 l.
nálkül, nélkülön

„nélkülem” l. *émmámmá nélkül*
nélkülön „nélkül” ,(postp.) ohne
lat. sine' Lk 22.6 vö. *nálkül*
nem ‚Geschlecht. Sippe’ -éből Lk
2.4

nem l. *nemzet*

nem ,(adv.) nicht' % Mt 222
esetben, Mk 152 esetben, Lk 242
esetben, Jo 342 (összesen 958) eset-
ben fordul elő % l. még *minem*

néma ‚stumm, sprachlos - still'
Mt 9.32 12.22 Mk 9.17 9.25 Lk
11.14

néma ‚Stumme’ Mt 9.33 Lk 11.14
-’kat Mt 15.30,31 Mk 7.37 -’t Mk
7.32

némán l. *némáol*
némáol „némán” ,(adv.) stumm,
stillschweigend' Lk 1.22

némbéri „nő, asszony” ‚Frau.
Weib' Mt 9.20,22 Mk 5.25,33 Lk 7.
37,39 Jo 2.4 -ek Mt 15.38 Mk 15.40

Lk 1.42 Jo 4.39,42 -eknek Mt 11.11
28.5 Lk 7.28 -ektől Mt 14.21 -et Mt
5.28 Mk 10.6 Lk 7.44 Jo 8.3 -hez

Lk 4.26 7.44 -nek Lk 7.50 -re Mt
26.10 -t Mt 19.4 -vel Jo 4.27

nemcsak ,(conj.) nicht nur, bloß,
allein' Mt 4.4 21.21 Jo 11.52 12.9
17.20

nemde ,(conj.) nicht wahr?, gelt?.

wenn aber? Mt 5.46,47 Mk 4.21,38
Lk 4.22 Jo 4.35

némely „1. egyik, valamelyik;
néhány 2. valaki” „1. (adj.) irgen-
dein; mancher 2. (sub.) jemand’ Mt
12.47 Mk 5.22 Lk 7.2,36 Jo 11.1 -*ek*
Mt 9.3 Mk 2.6 Lk 6.2 Jo 6.64 -*eket*
Mk 12.5,13 -*eknek* Lk 18.9 21.5
-*ektől* Lk 9.7,8 -*et* Mt 21.35(3) Mk
9.38 Lk 9.49

némelyik (sic!) „egyik-másik em-
ber” „manche Leute’ Mt 22.5(2)

nemes „id. → értékes” „(adj. ad-
lig, Adels- → kostbar, edel’ Mt
13.45 Mk 15.43 Lk 19.12

NÉMETI „eine Familiennamc’ Jo
21.K

némínemő „(határozatlan) egy bi-
zonyos” „(art. indef.) ein, irgendein’
Mt 21.28 Mk 14.51 Lk 1.5 Jo 4.47

nemő „-annyi, -rétű” „(adv. dem.
num.) -faltig, soviel’ -*vet* Mt 13.8(3)
13.23(3)

nemő „-nemű, -féle” „(adv.) -ar-
tig lat. (huius) modi’ -*vet* Jo 8.5
nemű l. *nemő*

nemzés „termés” „Gewächs’ -*éből*
Mt 26.29 Lk 22.18

nemzet „nem, nemzetség; nép”
„Geschlecht, Stamm, Sippe; Volk’
Mt 12.39 Mk 8.12,38 Lk 9.41 Jo
11.50 -*beli* Lk 2.36 -*éből* Mt 13.47
-*ek* Mt 1.17(4) 24.30 Lk 1.48 -*ekbe*
Lk 1.50 -*ekben* Mk 13.10 Lk 16.18
-*ekből* Lk 1.50 -*eket* Mt 28.19 -*eknek*
Mt 24.14 Mk 11.17 Lk 21.24(2),25
24.47 -*ért* Jo 11.51 11.52 -*et* Mt
11.16 -*ét* Mt 19.28 Lk 22.30 -*i* Mt
3.7 12.34 23.33 Lk 3.7 -*id* Jo 18.35

-*nek* Mt 12.45 Mk 8.12 Lk 7.31
11.30,31 -*önket* Lk 7.5 -*re* Mt 23.36
-*tel* Mt 12.41,42 Mk 7.26 Lk 11.32
-*től* Lk 11.50,51 17.25

nemzetség l. *nemzet*

nép „id.; emberek; tömeg, soka-
ság” „Volk; Leute; Menge’ Mt
4.16 Mk 7.6 Lk 1.21 Jo 8.2 -*ben*
Mt 4.23 26.5 -*ednek* Lk 2.32 -*einek*
Lk 1.77 -*ek* Mt 13.25 15.8 Lk 20.26,
45 -*eket* Jo 6.10 -*eknek* Mt 2.4 10.22
Lk 2.14 7.1 -*emet* Mt 2.6 -*ének* Lk
1.68 -*ért* Jo 11.42,50 18.14 -*et* Mt
1.21 27.20 Mk 6.45 Lk 1.17 -*ét* Mt
9.23 Lk 7.16,31 -*nek* Mt 13.15 27.
15.64 Mk 15.15 Lk 1.10 -*önket* Lk
23.2 Jo 11.48 -*től* Mt 14.5

„nép” l. *nemzet*

NEPTALIM „Naftali” „Naphthali’
-*nak* Mt 4.13,15

NÉRI l. *Niri*

netalántál „vajon; nehogy; ne-
tán” „(conj.) ob... (wohl), wohl;
(conj.) um nicht; (adv.) etwa,
vielleicht’ Mt 4.6 Mk 12.6 Lk 3.15
Jo 4.10

„(adv.) netán” l. *netalántál*

nev - *név* „Name’ -*e* Mt 1.23
Lk 1.5,26,27(2) Jo 1.6 -*ébe* Mt 12.21
Mk 11.9 Lk 13.35 Jo 5.43(2) -*ében*
Mt 10.41,42(2) -*ed* Mt 6.9 Mk 5.9
Lk 8.30 11.2 -*edbe* Mt 7.22(3) Mk
9.38 Lk 10.17 Jo 17.11,12 -*edben* Lk
9.49 -*edet* Jo 12.28 17.6,26 -*ek* Mt
10.2 Jo 10.3 -*eket* Mk 3.17 -*em*
Mk 5.9 -*embe* Mt 18.5,20 Mk 9.39,
41 Lk 9.48 Jo 14.13 -*emért* Mt 10.22
Mk 13.13 Lk 21.12,17 Jo 15.21 -*én*
Lk 1.59 -*et* Mk 3.16 -*ét* Mt 1.21,25

Lk 1.13 1.31 -etek Lk 10.20 -eteket
Lk 6.22 -ő Mt 4.13 Mk 4.8 Lk 1.5
Jo 3.1 -őt Mt 27.32 Lk 5.27 -vel Lk
1.61

nevend l. nő

„nevet” l. mövet

nevez ‚nennen, rufen, heißen’
-e Lk 6.13,14 -ik Lk 1.59 -ni Lk
1.62 -tetik Lk 22.3

néz ‚schauen, betrachten’ Lk 9.62
-het Lk 13.11 -i Mk 5.32 12.41 -ik
Mk 15.47 -nek Jo 13.22 -sz Mk
12.14 -vén Mk 11.11 15.40 Lk 14.7
20.17

NIKODÉMOS ‚Nikodémus”, ‚Niko-
demus’ Jo 3.1,4 l. még *Nikodémus*
NIKODÉMUS ‚Nikodemus’ Jo 3.9
7.50 19.39 l. még *Nikodémus*

nincs ‚(v.i.) es gibt nicht, es ist
kein, es gibt kein’ Mt 8.20 Mk 4.22
Lk 6.40 Jo 4.44 l. *incs*

nincsen ‚(v.i.) es gibt nicht, es ist
kein’ Mk 4.25 12.31 Lk 1.61 Jo
4.11,17 -ek Jo 10.16 17.14,16 20.30
l. *incsen*

Ninivabeli ‚Ninive (férfiai)” ‚(die
Leute) von Ninive’ Mt 12.41 Lk
11.32 -eknek Lk 11.30

„nivei” l. *Ninivabeli*

NIRI ‚Néri”, ‚Neri’ -é Lk 3.27

NOÉ ‚Noah’ Mt 24.38 Lk 17.27
-nak Mt 24.37 Lk 17.26 l. még
Nové

NOVÉ ‚Noé”, ‚Noah’ -jé Lk 3.36
l. *Noé*

n(ő) ‚wachsen’ -evend Mt 13.32
-ő Lk 1.80 2.40 -őjön Mk 4.27
-őnek Mt 6.28 Lk 12.27 -őni Mt

13.30 -őt Mt 13.26 Lk 13.19 l. még
felu(ő)

„nő (sub.)” l. *némbéri*

nőstény ‚(adj.) weiblich’ Mt 21.2,
5.7

nőstényszamar l. *nőstény*
nyájaskod[ik] ‚„gyülekezik” ‚sich
versammeln’ -ván Mt 17.22

nyak ‚Hals, Nacken’ -a Mk 9.42
Lk 17.2 -ára Mt 18.6 Lk 15.20

nyakaz ‚„lefejez” ‚köpfen’ -an
(meg) Lk 9.9

nyakcsapás ‚„öklözés” ‚Faust-
schlag’ -okkal Mt 26.67 Mk 14.65
nyakcsapásokkal ver ‚„öklöz” ‚mit
der Faust zuschlagen, ohrfeigen’

-ik Mt 26.67 -ni Mk 14.65

nyakvágó ‚„hóhér” ‚Henker’ -t
Mk 6.27

nyaláb ‚Bündel’ -okba Mt 13.30
nyár ‚Sommer’ Mt 24.32 Mk

13.28 Lk 21.30
nyavalg ‚„szükösködik, nyomor-
rog” ‚darben’ -ania Lk 15.14

nyavalya ‚„gond, baj; betegség”
‚Übel; Krankheit’ -ja Mk 4.19

-jából Mk 12.44

nyavalyás ‚„szegény” ‚Arme’ -ok-
nak Jo 12.5 13.29 -okról Jo 12.6

nyelv ‚Zunge; Sprache’ -e Lk
1.64 -ekkel Mk 16.17 -emet Lk

16.24 -ének Mk 7.35 -ét Mk 7.33
nyer ‚bekommen; erwerben, er-
langen’ -e Mt 25.16,17 -je Mt 16.26

Mk 8.36 Lk 9.25 -t Lk 19.16,18
-tem Mt 25.20

nyers ‚feucht’ Lk 23.31

nyíl ‚Pfeil (hier: Los)’ -akat Lk

23.34 -at Mt 27.35 Mk 15.24 Jo 19.24 -lal Lk 1.9

nyilat ereszt „sorsol, sorsot vet” ,losen, (Los) ziehen’ *eresztenek nyilakat* Lk 23.34 *eresztvén nyilat* Mt 27.35 Jo 19.24 *eresztvén nyilat* Mk 15.24 *nyilat eresztvén* Mt 27.35 vö. *nyilaz, nyillal kel*

nyilaz „sorsot von/vet” ,losen, (Los) ziehen (hier: Pfeil ziehen)’ -*jonk* Jo 19.24 vö. *nyilat ereszt, nyilal kel*

nyil[ik] ,sich öffnen’ -*tamak* Jo 9.10 -*ván* Jo 1.51 vö. *nyit*

nyilla! kel „kisorsol(tatik)” ,aus/verlosen’ -*e* Lk 1.9 vö. *nyilat ereszt, nyilaz*

„nyiltan” l. *nyilván*

nyilván „nyiltan” ,(adv.) öffnen’ Mk 8.32 Jo 7.26 16.25,29 18.20

nyisd l. *nyi(t)*

nyi(t) „öffnen, aufmachen’ -*sd* Mt 25.11 - Lk 13.25 -*tta* Jo 9.21,26 -*thatta* Jo 10.21 vö. *nyil[ik]*, *megnyit*

nyójt(t) „1. (át)nyújt, átad 2. kiegyenesít 3. (kezet) emel valakire” ,1. überreichen 2. ausbreiten 3. (die Hand) erheben gegen jn.’ -*d* Mk 3.5 Mt 12.13 Lk 6.10 -*t* Mt 7.9,10 Lk 11.11,12 -*tja* Lk 24.30 -*tom* Jo 13.26 -*tottatok* Lk 22.53 l. még *kinójt*

nyole ,(num.) acht’ Lk 2.21 9.28

nyolcad[ik] ,(num.sub.) achter/achte od. achtés’ Mk 2.1 Jo 20.6 Lk 1.59

nyolcszáz (sic) „nyolcvan” ,ach-

zig (hier: ?achthundert) lat. (scribe) *octoginta’ -at* Lk 16.7

nyolcszáznégy (sic!) „nyolcvannégy” ,vierundachtzig (hier: ?achthundertvier’ Lk 2.37

„nyolcvan” l. ?*nyolcszáz* (sic) „nyolcvannégy” l. ?*nyolcszáznégy* (sic)

nyom l. *nyomott*

nyomot[ik] „tapos, lép” ,treten’ -*notok* Lk 10.19

nyomott „megnyomott, jól kimért (mérték)” ,p.p. gut gedrückt(es Maß)’ -*at* Lk 6.38

nyugal[om] l. *nyugol[om]*

nyugod[ik] ,ruhig bleiben; (aus-)ruhen’ -*jál* Lk 12.19 -*jatok* Mt 26.45 Mk 14.41 6.31 l. még *megnyugod[ik]*, *megnyugosz[ik]*

nyugol[om] „nyugalom” ,Ruhe’ -*mat* Mt 11.29 12.43 Lk 11.24

nyújt l. *nyójt(t)*, *kinójt*

O. Ó

ó ,(sehr) alt’ Mt 9.16,17 Mk 2.21 Lk 5.36,37(2),39 -*kat* Mt 13.52 -*nak* Lk 5.36 -*t* Lk 5.39 -*tól* Mk 2.21

ó ,(interj.) o, ah’ Mt 15.28 17.17 Mk 9.19 Lk 1.3

Obed l. *Obet*

OBET „Obed” ,Obed lat. Obed’ Mt 1.5 -*é* Lk 3.32 -*et* Mt 1.5

ód „old” ,1. lösen, aufbinden 2. Sünde nachlassen’ -*ani* Lk 13.16 -*játok* Mt 21.2 Mk 11.2 Lk 19.30,34

Jo 11.44 l. még megódot vgl. megódoz, megold

oda ,I. (adv.dem.) dort, hin 2. (praef.) hin-’ Mk 6.33,55 11.2 Jo 11.32 18.2,3

odagyűjt „odagyűjt” , (adv.dem. → praef.) darein sammeln’ -ök Lk 12.18

odagyölekez [ik] „odagyül” , (adv.dem. → (praef.) da, hin- sammeln)’ -nek Mt 24.28 Lk 17.37

odagyűjt l. odagyűjt

odagyül l. odagyölekez [ik]

odahív , (adv.dem. → praef.) hin-, herrufen’ -án Mk 15.44 -atni Mk 10.49

odához , (adv.dem. - praef.) hinbringen’ -ák Mt 21.7 -atni Mk 6.27

odajut , hingelangen, hinkommen’ -ván Lk 2.38

odame(gy) , hingehen’ -gy Jo 11.8 -gyek Mt 26.36 -ni Mt 2.22

ólajt „fohászkodik, sóhajt” , seufzen’ -ván Mk 8.12

ok „,id.; cél” , Grund; Ziel’ Mt 5.32 -át Mt 26.16 -ával Mk 12.40 -ért Mt 19.3 Lk 8.47 -on Lk 1.60

Jo 9.9 -ot Mt 12.36

ok „,okirat, írás” , Urkunde’ -odat Lk 16.6

okirat l. ok

okosan „,óvatosan; alkalomadtán” , (adv.) vorsichtig; gelegentlich, gegebenenfalls’ Mk 14.11,44

okot (ad) „,számot vet (ad)” , über etw. od. von einer Sache Rechenschaft (ablegen)’ okot (kell) adnia Mt 12.36

oktalan „,hiába” , (adv.) umsonst, vergeblich’ Mt 15.9

olaj , Öl’ -jal Lk 7.46 16.6 -t Mt 25.3,4 Lk 10.34 -tokban Mt 25.8 -val Mk 6.13

OLAJOKNAK HEGYE „,Olajfák hegye” , Ölberg’ -re Mk 14.26 Lk 22.39

old , lösen’ l. ód

oldal , Seite (als Körperteil)’ -ába Jo 20.25 -amba Jo 20.27 -át Jo 19.34 20.20

OLIVET „,Olajfák hegye” , Ölberg’ -nak Lk 19.29 -nek Lk 21.37

OLIVET HEGYE „,Olajfák hegye” , Ölberg’ -nek Lk 19.37 vgl. Olajoknak hegye, Olivet, Olivetnek hegye, Olivetnek hegye

OLIVETNAK HEGYE „,Olajfák hegye” , Ölberg’ -n Mk 13.3 -re Mt 26.30 Jo 8.1 vö. Olivetnek hegye

olló „,gida” , Zicklein, Zickel’ -t Lk 15.29

olt , löschen’ Mt 12.20

oltár , Altar’ Mt 5.24 23.19.35 Lk 11.51 -ának Lk 1.11 -ra Mt 5.23 23.18,20

olvas „,id.; (meg)számol” , lesen, durchlesen; (auf)zählen’ -ák Jo 19.20 -ni Lk 4.16 -od Lk 10.26 -sa Mt 24.15 Mk 13.14 -tátok Lk 6.3 -tátok-e Mt 12.3,5 19.4 Mk 2.25 12.10,26

oly , I. (pron.dem.) solcher, -e, -es 2. (adv.) so sehr’ Mt 10.26(2) 21.20 Mk 4.22(2),32 Lk 8.17(2) -ak Mk 13.19 -anoke Lk 18.16 -at Mt 12.2 -atonoké Mt 19.14 Mk 10.14

om(l) [ik] „,döl; árad, ömlik; ro-

han, tolong (vkihez); rátör" ,fallen; strömen, fluten; (sich) drängen; überrumpeln' -la Lk 6.48 -lanának Mk 3.10 Lk 5.1 -lottanak Mt 7.25,27 -ol Lk 11.17 -olván Lk 6.49

onnan „arról a helyről; arrafelé; ?előtte el-“ ,(adv.) von dort; in der Gegend; ?(prae.f.) vorüber-’ Mt 10.11 Mk 6.10,11 Lk 6.35 Jo 19.18 vö. *onaton*, *innen*, *innét*, *innen* *onaton* „arról a helyről“ ,(adv.) von dort’ Mt 12.15 Mk 2.12 Lk 12.59 16.26 vgl. *onnan*, *innen*, *innét*, *innen*

onnan múlt „arra megy, mellette/előtte elhalad, elmegy“ ,vorübergehen’ -ók Mt 27.39 Mk 15.29

onszol „unszol, kér, könyörög; int“ ,bitten, anflehen; ermahnen’ -ja Mk 5.23 -ják Mk 5.10,12 7.32 -lik Mk 5.7 Lk 8.28 9.38 -lani Mk 5.18 -ván Mk 1.40 Lk 3.18

or „tolvaj, rabló“ ,Dieb’ Jo 10.1, 10 12.6 -rok Jo 10.8 vö. *oroz*, *eluroz*, *ur(r)*

orca „arc, ábrázat - látszat“ ,Angesicht - Anschein, Schein’ -d Mt 11.10 Mk 1.2 Lk 7.27 -’dat Mt 6.17 -’ja Mt 17.2 Lk 1.76 2.31 Jo 11.44 -’jának Lk 9.29 -’jára Mt 26.39,67(2) Mk 12.14 Lk 5.12 17.16 -’ját Mk 18.10 Mk 14.65 Lk 9.51 22.64 -’jokat Mt 6.16 -’jokra Mt 17.6 -’ra Jo 7.24 vö. *arcolcsapás*

ordejt „ordít“ ,heulen’ -ókat Mk 5.38 vö. *ordejtat*

ordejtat „ordítás“ ,Heulen’ Mt 2.18 vö. *ordejt*

ordít l. *ordejt*

ordítás l. *ordejtat*

oroz „lop“ ,stehlen’ -jon Jo 10.10 vö. *or*, *orság*, *eluroz*

orság „lopás“ ,Stehlen’ -ot Lk 18.20

orságot te[sz] „lop“ l. *oroz*, *orság* *ország* ,Land, Reich’ Mt 12.25

Mk 3.24 Lk 11.17 19.15 -a Mt 3.2 Mk 1.15 Lk 6.20 -ába Mt 5.20 Mk 9.47 Lk 9.62 Jo 3.5 -ában Mt 5.19

Mk 14.25 Lk 7.28 13.28,29 -ából Mt 13.41 -áért Mt 19.12 -ájért Lk 18.29 -ának Mt 16.19 Mk 1.14

4.11 Lk 1.33 -áról Mt 21.17 Lk 9.11 -át Mt 6.33 Mk 9.1 Lk 4.43 Jo 3.3

-ától Mk 12.34 -ba Lk 15.13 19.12 -ban Lk 15.14 -it Mt 4.8 Lk 4.5

-od Mt 6.10 Lk 11.2 -odba Lk 23.42 -odban Mt 20.21 -okba Mt 2.12

-om Jo 18.36(3) -omat Lk 19.27 -omban Lk 22.30 -onnak Mk 6.23

-nak Mt 4.23 8.12 9.35 13.19,38 -ot Mt 25.34 Lk 12.32 19.12 22.29

országbeli (polgár) „azonos vidékbeli (ember)“ ,(Bürger) desselben Landes’ Lk 15.15

országgl „uralkodik“ ,herrschen, regieren’ Lk 1.33 -ana Mt 2.22

országlat „uralkodás“ ,Regieren’ -ját Lk 19.14 -omat Lk 19.27

„orv“ ,tolvaj l. *or*, vö. *ur(r)*

orvos l. *urvos*

ostor ,Peitsche’ -t Jo 2.15 -val Mk 15.15

ostya „áldozat“ ,Opfer’ -t Lk 2.24

osz(t) ,teilen’ -ja Lk 12.13 -tí Lk 9.16 -ták Mk 6.40

osztat „hasonulás, meghasonlás, nézeteltérés” *Zwietracht* Jo 7.43 9.16 10.19

osztó „Erbteiler” -*vá* Lk 12.14

OTEFILÉ (sic!) „Theofilus”
„Theophilus” Lk 1.3

otromba „durva” „rauh, grob” Mt 9.16 Mk 2.21

ott „(adv.) dort; dann, sogleich” Mt 2.13.15 Mk 1.35.38 Lk 4.31 Jo 1.39

ottan „id.; itt; rögton” „(adv.) dort; hier; gleich, sofort” Mt 14.23 24.6 Mk 1.31

otthon „(adv.) zu Hause” Lk 9.61

osztán „asztán” „(adv.) danach, hernach” Mt 7.5 12.29 21.32 Lk 6.42 vö. *azután*

OZIÁS „Uzziás” „Usia lat. Ozias” Mt 1.9 -*t* Mt 1.8

OZSÁNNA „Hozsánna” „Hosianna” Mt 21.9(2).15 Mk 11.9,10 Jo 12.13

Ö, Ó

ő „(pron.pers.) er, sie, es; (pron.poss.) sein, seine, sein od. ihr, ihre, ihr (sg. und pl.); (mit adv.pers.) %Mt 409 esetben, Mk 201 esetben, Lk 397 esetben, Jo 224 (összesen 1231) esetben fordul elő % -*k* Mt 5.4 Mk 6.49 Lk 2.50 Jo 4.45 -*ket* Mt 2.8.9 Mk 1.20,21 1.22 -*tet* „öt” % Mt 155 esetben, Mk 157 esetben, Lk 176 esetben, Jo 140 (összesen 627) esetben fordul elő % l. még *őalatta*, *őbele*, *őbelöllő*, *őbenne*, *őeleibe*, *őellene*, *őelöttö*, *őerte*, *őfelette*, *őhozja*, *őközöl*

[*ök*], *őközöttök*, *őmaga*, *őmellette*, *őmiatta*, *őndla*, *őneki*, *őrajt(a)*, *őrejá*, *őrolla*, *őtölle*, *őtöllö*, *őutána*, *ővele*

őalatta „alatta” „(adv.pers.) unter ihm” Mt 21.5 vö. *alattam*, *énalattam*

őbele „1. id.; 2. (hisz) benne” „1. (adv.dem.) herein, hinein, dar in; (adv.pers.) in ihn 2. (adv.pers.) in ihm” Mk 9.25 Lk 8.30 18.17 Jo 2.11 -*'jek* Mk 5.12 Lk 9.46 vö. *bele*

őbelöle l. *őbelöllö*

őbelöllö „öbelöle, abból; benne” „(adv.pers.) aus/von ihm; (adv.pers.) in ihm” Mt 17.18 Mk 1.26 Lk 4.35(2) Jo 4.12 -*k* Lk 2.30

„őbenne” l. *őbele*, *őbelöllö*

őbenne „(adv.pers.) in ihm” Mt 1.20 Mk 5.33 Lk 2.25,40 Jo 1.4 -*k* „magukban” Mt 9.3 13.14 Mk 6.51 Jo 15.24

őelébe l. *őeleibe*

őeleibe „őelé(bc)” „(adv.pers) vor ihm” Mt 17.14 Lk 11.6 14.31 Jo 12.13,18

őellene „(adv.pers.) gegen ihm” Mt 12.14 16.18 Lk 11.53

őelöttö l. *őelöttö*

őelöttö „őelöttö” „(adv.pers.) vor ihm” Mk 3.11 5.33 10.17 Lk 1.75 -*k* Mt 17.2 Lk 24.11,43 Jo 12.37 vö. *elött*, *énelöttem*, *teelőtetd*, *tielőtetek* *őerte* „id.; miatta” „(adv.pers.) für ihn; seinentwillen” Mt 27.19 Lk 2.27 4.38 Jo 7.43 -*k* Jo 17.9,19.20 *őfelette* „(adv.pers.) über ihm” Lk 4.39 23.38 vö. *felett*

őhozja „őhozzá” „(adv.pers.) zu

ihm' Mt 3.5 Mk 1.5 Lk 1.28 Jo 1.19
-ja Mk 10.50 -jok Mt 14.25 Mk
6.48,51 Lk 16.30 Jo 6.17 vö. *hozjá-
nekihez*

őhozzá l. *őhozjá*

őközöl[ök] „őközülük; azok kö-
zül” (adv.pers.) von ihnen; aus
ihrer Mitte' -lök Mt 18.12 Mt 20.13
Mk 8.3 16.12 Lk 4.30 Jo 7.44 vö.
közzöl, közzöllök

őközöttök „őközöttük” (adv.
pers.) zwischen sie' Mt 18.20 20.25
Mk 9.34 Jo 9.16 20.26

őközöttük l. *őközöttök*

őközülük l. *őközöl*[ök] (auch:
őközzöllök)

őközzöllök l. *őközöl*[ök]

öl ‚Schoß' -ébe (sic!) Lk 16.22
-ében Lk 16.23 Jo 1.18 13.23

öl ‚,id., gyilkol’ ‚töten, morden'
-jétek (meg) Lk 15.23 19.27 -jüek
(meg) Mt 21.38 Mk 12.7 Lk 20.14
-ni Lk 13.31- ö Lk 15.27 -tél Lk
15.30 -hetik Mt 10.28 l. még *megöl*
vö. *öldök*[öl]

öldökés ‚ölés’ ‚Tötung, Mor-
dung' Mt 15.19 27.16 Lk 23.25 -t
Mt 19.18 vö. *ember öldökö*

öldök[öl] ‚öl, gyilkol’ ‚töten,
morden' -end Mt 5.21 -ihh Mt 5.21
Mk 10.19 Lk 18.20 vö. *öl, megöl*

‚ölés’ l. *öldökés*

öltöz(ik) ‚sich kleiden' -ik Lk
8.27 16.19 -jétek Mt 6.25

öltözte(t) ‚(an)/bekleiden’ (auch
übertr.) -ssenék Mk 9.9 -ssétek Lk
15.22 -ssetek Lk 24.49 -ték Mt 27.31
Mk 15.17,20 -tvén Lk 23.11 vö.
megruház

őmaga ‚(pron.pers./refl.) er/sie/es
selbst' -t Mt 16.24 18.8 Mk 8.34
Jo 2.24 :*őmagok*: -nak Mk 13.3

őmaguk l. *őmaga* :*őmagok*:

őmelle ‚maga mellé” (adv.
pers.) neben ihm' Lk 9.47

őmiatta ‚,id.; ezzel, emiatt” (adv.
pers.) scinetwegen; (adv.dem.)
deshalb, hierüber' Mt 5.28 Jo 1.3
1.10 3.17

ön ‚saját(ja); tulajdon(a)” (adj.)
eigen; (sub.) Eigentum' -é Jo
10.12 -nébe -néi Jo 1.11(2)

önála ‚(adv.pers.) bei ihm' Mk
3.32 Lk 16.1 Jo 1.3 14.23 vö. *nálok*
‚,önála” l. *őtölle, őtölle*

önbenne ‚magában, önmagában”
,(pron.pers./refl.) in sich (selbst)'
Mt 9.21 12.26 Mk 3.24 Lk 12.17
-k Mt 21.25 Mk 2.8 4.17 Lk 18.9
vö. *önönbenne*

önegymás ‚egymás” (pron.rec.)
einander' -t Mt 24.10 Lk 12.1 -hoz
Jo 20.10 vö. *egymás*

önellene ‚(adv.pers.) gegen/wie-
der ihm' Mk 3.26 vö. *ellen*

önmaga ‚(pron.pers.refl.) er/sie/es
selbst, selber; (adv.) allein' Mt
14.23(2) Mk 2.7 Lk 5.21 Jo 8.9
-nak Mt 6.34 Lk 10.42 19.12 Jo
19.17 -t Mt 17.8 Mk 5.5 Lk 1.24

Jo 5.18(2) -től Jo 5.44 :*önmag*: -okat
Mt 19.12 Lk 20.20 24.23,37 -oknak
Mt 27.35 Mk 6.36 Lk 6.4 24.12 vö.
*önönmaga, enmagam, enenmagam,
mümagonk, temagad, tümagatok*

‚önmagában” l. *önbenne, önön-
benne*

önök l. *ő[szik]* vö. *é[szik]*

őneki ,(pron.pers.) ihm: für ihn' % Mt 6 esetben, Mk 66 esetben, Lk 125 esetben, Jo 147 (összesen 344) esetben fordul elő % z.B. Mt 1.24 4.24 Jo 13.27 -k % Mt 6 esetben, Mk 83 esetben, Lk 75 esetben, Jo 86 (összesen 250) esetben fordul elő % Mindkét forma 594 esetben (in Mt, Mk, Lk und Jo) vor. vö. *énnekem, neki, miénekem, tünektek*

„önmagától” l. *önöntöllo*
önmál[a] „magában” ,(pron.pers. refl.) in sich' -ok Mk 9.10 vö. *önönmála*

önnék l. *ő[szik]*
önnönmaga l. *önnön maga*
önnön l. *önön*
önnön benne l. *önön benne*
önnön kéjén „magától” l. *önön*
önnön közöttö (sic) l. *önön közöttö*

önnön maga l. *önönmaga*
önön „saját/maga; őmaga” ,(pron.poss.) sein eigen (es)' Mt 21. 37 26.65 27.31 -*kéjén* „magától” Mk 4.28 Mk 15.20

önönbenne „magában, magával, önmagában” ,1. (pron.pers.) (refl.) er/sie/es selbst 2. (adv.) allein' Mt 12.25 Mk 3.25 Lk 7.39 Jo 11.38 -k Mt 14.4 Lk 7.30,49 20.5,14 vö. *önbenne*

önön közöttö „önön közöttö – egymás között – négy szemközt” ,unter vier Augen' Mt 18.15 -k Mt 21.38 Mk 1.27 9.34 Lk 22.23,24 Jo 12.19

önönmaga „sajátmaga, önmaga, egyedül” ,(adv.pers.) nur, allein'

Lk 9.36 Jo 6.15 12.24 -' *uak* Mk 4.10 Lk 9.25 -'t Kk 1.73

önönmála „önmagá(ban)” ,(pron.pers.refl.) in sich' Jo 6.61 vö. *önnd[la]*

önöntöllo „magától, önmagától” ,(pron.pers.refl.) von sich (selbst)' Jo 7.18 9.21 11.51 15.4 16.13

ő[n]t „tölt, kitölt” ,geißen' schütteln' -té Mt 26.7 Mk 14.3 *öntulajdon* „saját” ,sein eigen' -iból „sajátjából” Jo 8.44

őrá l. *őrejá*
őrajt(a) „id., azon” ,(adv.pers.) auf/an ihm; (adv.dem.) darauf, darüber' -a Mt 7.13 17.12 Mk 1.10, 41 Lk 7.13 Jo 1.32 -ok Mt 9.36 14. 14 Mk 6.34 Lk 19.27

őrejá „1. őrá, rá 2. (?)rá-; 3. ró-luk; 4. rá(m)” ,1. (adv.) darauf, daran 2. (?praef.) 3. (adv.pers.) über ihn (bzw. sie) 4. (adv.pers.) auf/an ihn (bzw. sie)' Mt 3.16 Mk 3.10 Lk 4.20 Jo 7.30 -ja Mk 11.7 Lk 1.12 3.22 Jo 8.7 -jok Mt 19.13 Mk 3.17 10.27 Jo 20.22 vö. *műrejkánk, rejá, türejátok*

ördög ,Teufel, böser Geist' Mt 4.5 Mk 3.24 Lk 4.3 Jo 6.70 -nek Mt 25.41 -ök Mt 8.31 Mk 3.22 Lk 4.41 8.30 -öket Mt 4.24 7.22 Mk 1.32 Lk 11.15 -ökön Lk 9.1 -öktől Lk 8.29 -öt Mt 9.32,33 Mk 5.16 Lk 7.33 Jo 7.20 -től Mt 4.1 15.22 Mk 5.15,18 Lk 4.2

ördöngös ,Besessener' Mt 12.22
őreg(b) „id.; nagyobb; értékes; ?vezér, előkelő” ,(adj.comp.) alt; groß; wertvoll; (?sub.) Führer,

Vornehme lat. magnus (bzw. maior) -b Mt 20.26 -bek Mt 20.25 23.23 Lk 12.24 -beknek Mk 6.21

örégedik „gyarapodik, fejlődik“
zunehmen' Lk 2.52

öriz „id.; megart“ ,hüten, behüten; bewachen; bewahren, behalten' Jo 9.16 -endi Jo 12.47 -i Lk 11.21 Jo 12.25 -ik Mt 27.36 Mk 5.14 Lk 8.34 11.28 -jed Jo 21.15,16,17 -jétek Mt 27.65 -ne Lk 15.15 -tem Mt 19.20 Lk 18.21 Jo 17.12 -tetett Lk 8.32 -tetni Mt 27.64 -tétvén Mt 8.30 Mk 5.11 Lk 8.29 -vén Mt 27.54 Lk 2.8

örizetbe von „tömlöcbe vet, bebörtönöz“ ,einkerkern' -ván Lk 21.12

örizked[ik] „övakodik“ ,sich vor etw. hüten, sich vor etw. in Acht nehmen' -jetek Mt 10.17 16.6,11 Mk 8.15 12.38 Lk 12.15

öriző „id.; ör“ ,Wache; Wacht' -k Mt 28.4 -kkel Mt 27.66 Lk 8.29 -tök Mt 27.65

öröl l. ör[ö]l

öröla l. öröll(a)

öröll(a) „öröla; arról“ ,(adv. pers.) von ihm, über ihn; (adv. dem.) davon, darüber, dafür' -a Mt 12.36 26.24 Mk 7.25 Lk 2.33 Jo 1.15 -ök Mt 21.45 vö. énrollam, rolla, türollatok

örök „örökség“ ,Erbschaft' Mk 12.7 Lk 20.14 -öt Mt 21.38 -öt Lk 12.13 vö. örök

örök ,(adj.) ewig' Mt 25.46 Mk 3.29 Lk 16.9 l. még örök élet, örök tűz

örök élet (sic!) ,das ewige Leben' Jo 12.50 17.3 -be Mt 18.8,9 19.17 Mk 9.45 Jo 4.14 -et Mt 19.16,29 Mk 10.17,30 Lk 10.25 Jo 3.3 -nek Jo 6.68 -re Jo 12.25 vö. örök, örök tűz

örökké ,(adv.) ewig, immer' Mt 21.19 Mk 3.29 11.14 Lk 1.33,55 Jo 4.14

örökség l. örök

örök tűz ,das ewige Feuer' -be Mt 18.8 25.41 vö. örök, örök élet

örül „örül“ ,sich freuen' Mt 18.13 Lk 13.17 Jo 3.29 16.20 -ének Mk 14.11 Lk 22.5 Jo 20.20 -j Mt 25.21, 23 Lk 19.17 -jetek Mt 5.12 Lk 6.23 10.20(2) 15.6 -jön Jo 4.36 -lő Lk 23.8 -nek Lk 1.14 -nének Jo 14.28 -nönk Lk 15.32 -ök Jo 11.15 -t Jo 8.56 -tenek Mt 2.10 -vén Lk 15.5 19.6,37 -vö Mk 6.20 12.37 vö. ör-vendez[ik]

ör[ö]l ,mahlen' -ök Mt 24.41 Lk 17.35 l. még egyembeöröljétek Lk 15.9

öröm ,Freude' Lk 1.14 15.7,10 -ébe Mt 25.21,23 -ében Mt 13.44 -ért Jo 16.21 -em Jo 3.29 15.11 -et Lk 2.10 -mel Mt 2.10 13.20 Mk 4.16 Lk 1.44 Jo 3.29 -ökben Lk 24.41 -ömet Jo 17.13 -re Jo 16.20 -tök Jo 15.11 16.24 -töket Jo 16.22 „ör(ség)“ l. öriző

öröl l. örül, ör-vendez[ik]

ör-vendez[ik] „örül“ ,sich freuen, froh sein' -nek Lk 1.58 vö. öröl ösvény ,Steig, Pfad' -ét Mk 1.3 -it Mt 3.3 Lk 3.4

ő[szik] „eszik“ ,essen' -'nek Mt

14.20 15.37 Mk 6.42 8.8 Lk 9.17 -t
Lk 4.2 24.43 -ttek Jo 6.13 -tték Jo
6.23 -ttenek Mt 15.38 Mk 6.44 8.9
Jo 6.31,49,58 -ttetek Jo 6.26 vö.
e(szik)

össze „együtt” l. *öszvö*

öszvö „össze → együtt” (adv.)
zusammen, beisammen’ Mt 13.29
20.20 Mk 3.6 6.22

öt „5” ‚fünf’ Mt 14.17,19 Mk
6.41 Lk 1.24 Jo 6.9

öt (pron.pers.) l. *ő*

ötet (pron.pers.) l. *ő*

ötezer l. *ötszer ezer*

ötöle l. *ötölle*, *ötöllö* vö. *éntöllem*,
tetölled, *tütölletek*

ötölle (sic) „?ötöle – általa; öná-
la” ,?(adv.pers.) durch ihn; als er’
Lk 9.45 -től Lk 7.28 vö. *ötöllö*

ötöllö „általa; önála, nála” (adv.
pers.) durch ihn; von ihm’ Mt
3.6,13 Mk 1.5,42 Lk 1.38 Jo 3.28
-k Mt 2.4,7 Mk 2.20 Lk 2.15 Jo
4.52 vö. *ötölle*

ötszáz (num.adj.) fünfhundert’
Lk 7.41

ötszer ezer „ötezer” (num.adj.)
fünftausend’ Mt 14.21 Mk 6.44 Lk
9.14 Jo 6.10

ött l. *ő[n]t*

ött l. *ő[szik]* vö. *e(szik)*

ötven (num.adj. – num.sub.)
fünfundzwanzig’ Jo 8.57 -ekbe Mk 6.40 -ével
Lk 9.14 -nel Lk 7.41 -t Lk 16.6

ötána l. *ötánna*

ötánna „ötána” (adv.pers.)
nach ihm’ Lk 19.14 vö. *énutánam*,
után

övé (pron.poss.) seiner/seiner/

seines; ihrer/ihrer/ihrer: sein’ Jo
14.24 15.19 -it Jo 13.1 -jé Jo
19.27 -k Mt 5.3,10

övele „id.; magával /bzw. ma-
gukkal” (adv.pers.) mit ihm/bzw.
ihnen’ Mt 2.3 Mk 1.36 Lk 1.56 Jo
3.2 vö. *énvelem*, *müvelönk*, *teveled*,
tüveletek, *velem*, *velek*, *velönk*

özvegy ‚Witwe’ Mk 12.42 Lk
2.37 4.26 7.12 -ek Lk 4.25 -eknek
Mt 23.14 Mk 12.40 Lk 20.47 -et
Lk 21.2

P

palánk l. *plánk*

palánta „növény” l. *plántálat*

palántáz „ültet” l. *plántál*

palást ‚Mantel, Krönungsmantel’
-ból Mt 27.31 -odat Mt 5.40 -tal Mt
27.28

pálma ‚Palme’ -’nak Jo 12.13

pap ‚Priester’ Lk 1.5(2) :-i *fedel-
mek*: Mt 20.18 21.15,23,45 27.1 -től
Mt 26.47 -nek Mt 28.11 Lk 3.2
-ok Mt 12.5 Mk 1.44 Lk 9.22 Jo
12.10 -okat Jo 1.19 -oknak Mt 2.4
8.4 Mk 2.26 Lk 5.14

papi fedelmek l. *pap* :-i *fedelmek*:
-től, -nek vö. *papság*, *püspök*
„papi fejedelem” l. *püspök*
„papi tiszt(ség)” l. *papság*
papság „papi tiszt(ség)” ‚Pries-
teramt, Priesterschaft’ -’gal Lk 1.8
-nak Lk 1.9

paradicsom ‚Paradies’ -’ban Lk
23.43

parancsol ‚befehlen’ Mk 1.27 7.36

Lk 4.36 8.25,29 -á Mt 1.24 8.18,26
Mk 5.34 Lk 4.39 -j Mt 14.28 -jad
Mt 27.64 -na Lk 8.31 -ok 9.25 Jo
15.14 -om Jo 15.17 -t Mt 4.6 8.4
Mk 1.44 Lk 4.10 Jo 8.5 -tál Lk
14.22 -tam Mt 28.20 -tattak Lk
17.10 -ván Mt 10.5 11.1

parancsolat ,Gebot' Mt 22.36,38
Mk 12.28,29,30,31 Lk 2.1 23.55
-ban Mt 22.40 -iban Lk 1.6 -imat
Jo 14.15,21 15.10 -it Mt 15.9 Mk
7.7,8,9 Jo 15.10 -ja Jo 12.50 -ját Mt
15.3,6 -odat Lk 15.29 -ok Mt 5.19
-okat Mt 19.17 Mk 10.19 Lk 18.20
-om Jo 15.12 -ot Mk 10.5 Jo 10.18
11.57 12.49

parancsoló „Mester, Tanító = Jé-
zus” ,Meister lat. Praeceptor' Lk
5.5 8.24,45 9.33,49 17.13

parázna „hütlén, hitehagyott;
kurva” ,abtrünnige Geschlecht, treu-
ubrúchig, abtrünnig; Hure' Mt
12.39 Mk 8.38 -ák Mt 21.31,32

paráználkod(ik) ,ehbrechen, ein-
nen Ehebruch begehen' -ik Mk
10.12 -jál Mt 5.27 -tatja Mt 5.32

paráznaság ,Hurerei' -ból Jo 8.41
-ért Mt 19.9 -ok Mt 15.19 Mk 7.21
-nak Mt 5.32

pásztor ,Hirt' Mt 9.36 25.32 Jo
10.11,12,14,16 -a Jo 10.2 -ok Mt
8.33 Lk 2.8,15,20 -októl Lk 2.18 -t
Mt 26.31 Mk 7.34 14.27

paták „id., itt: (szőlővédő) gye-
pű” ,Bach (zum Schutz vom
Weinberg) lat. lacus' -ot Mk 12.2

patvar „veszekedés” ,Hader, Ge-
zänk' -t Lk 3.14

patvaroz[ik] „patvarkodik, ve-

szekedik” ,hadern, zanken' -ókért
Mt 5.44 Lk 6.28

példa ,Beispiel' -t Jo 13.15

példabeszé(d) „példázat” ,Gleich-
nis' -d Mt 13.34 Mk 4.34 Lk 8.9,11
-dben Mk 3.23 12.1 Lk 20.9 -dekkben
Mt 13.3 Mk 4.2,11,33 Lk 8.10 Jo
16.25 -deket Mt 13.53 -dekről Mk
7.17 -det Mt 13.24,33 Mk 4.10,13(2)
Lk 12.40,41 Jo 10.6 -dét Mt 13.18
-det Mt 13.36 -dhez Mk 4.30 -dit
Mt 21.45 -t (sic) „példabeszé(de)t'
(egyéb) ~t Mt 13.31 24.32 Lk
19.11

példabeszét (sic!) „példabeszédet”
l. példabeszé(d)

„példázat” l. példabeszé(d)

pelyva l. polyva

penitencia „megtérés, megkeresz-
telkedés; vezeklés, bűnbánat” ,Be-
kehrung; Buße' Lk 15.7 -nak Mt 3.
8 Mk 1.4 Lk 3.3,8 -ra Mt 3.11
21.29 27.3 Lk 5.32 -t Mt 3.2 -t
Mt 4.17 -t Mt 11.20,21 Mk 1.15
Lk 10.13 11.31

penitenciát fog „megtér, vezekel”

l. penitencia

penitenciát mivelkedik „megtér” l.

penitencia

penitenciát művelkedik „megtér”

l. penitencia

penitenciát tart „megtér, vezekel”

l. penitencia

pénz „id.; garas; gazdagság;
(napi)bér; font” ,Geld; Groschen;
(Tages)lohn; Pfund' Jo 6.7 -be Mt
20.2,13 Mk 10.24 -e „font” Lk
19.24,25 -ed Lk 19.16,18,20 -eket
Mt 27.5,6 -emet Mt 25.27 Lk 19.

23 -en Mk 14.5 Jo 12.5 -ét Mt 25.18 -t Mt 10.9 Mk 6.37 Lk 9.3 10.35 -zel Mt 18.28 Lk 7.41 vö. *akcsa, dragma, gira, félakcsa, félpéncz, érc pénzváltó, Wechsler' -kat Jo 2.14 -knak Mt 21.12 Mk 11.15 Jo 2.15 perel, rechten' -ni Mt 5.40 perem „szegély; ?bojt, rojt” ,Saum; ?Quaste' -eket Mt 23.5 -ét Mt 9.20 Mk 6.56 Lk 8.44*

PÉTER ,Petrus' Mt 14.28,29 Mk 3.16 Lk 5.8 Jo 6.68 -hez Mt 17.24 Jo 13.6 20.2 -nek Mt 4.18 Mk 14.37 Lk 6.14 Jo 1.40,42,44 -nél Jo 20.4 -t Mt 17.1 Mk 5.37 Lk 8.51 Jo 18.16

PILÁTOS „Pilátus” Mt 27.58,65 Mk 15.2 Lk 23.12 Jo 18.29 -hoz Mt 27.58,62 Mk 15.43 Lk 23.1 -nak Mk 15.1 Jo 19.21 -t Jo 19.31,38 vö. *Pilátus*

PILÁTUS ,Pilatus' Mt 27.2 Lk 3.1 13.1 Jo 18.35

pince ,Keller' -jék Lk 12.24

pipe „csibe” l. *pislény*

pirongás „pirulás - szegyen” ,Rötung - Scham' -sal Lk 14.9

pirulás „szegyen” l. *pirongás*

pislény „pipe, csibe, csirke” ,Küchlein, Kücken lat. pullus' -it Mt 23.37

pitvar „id.; tornác” ,Vorhof; Diele, Hausdiele' Mk 14.68 Lk 22.55 -iba Mk 15.16 Jo 18.15 -ában Mt 26.3 -aiglan Mt 26.58 Mk 14.54 -ba Jo 18.33 -ban Mt 26.69 Mk 14.66

plánk „palánk, cölöpzet, sánc” ,Wall, Planke, Zaun' -kal Lk 19.43

plántál „palántáz, (el)ültet” ,pflan-

zen' -a Lk 20.9 -nak Lk 17.28 -t Mt 15.13 21.33 Mk 12.1 -tatni Lk 17.6 -tattat Lk 13.6

plántátal „palánta, növény” ,Pflanze' Mt 15.13

pogácsa „kovásztalan kenyér” ,ungesauertes Brot' Mt 26.17 14.1 Mk 14.1 Lk 22.7 -'knak Lk 22.1 -'t Jo 18.28

pogácsétel l. *pogácsa*

pogány „id., külföldi, idegen” ,Heide lat. gens, gentilis = paganus' Mk 7.26 -i Lk 12.30 -ok Mt 6.32 12.21 Jo 12.20 -okat Jo 7.35 -oknak Mt 4.15 Mk 10.33 Lk 2.32 6.37,35 -okon Mk 10.42 -októl Lk 21.24

polár ,Becher' Mt 10.42 Mk 9.41

pokol ,Hölle lat. infernus' Mt 5.22 -ba Mt 5.29,30 10.28 Lk 12.5 16.22 -nak Mt 16.18 18.9 Mk 9.43, 45.47 :pokol: -iglan Mt 11.23 Lk 10.15

pokliglan l. *pokol* :pokol:

poklos „bélpoklos, leprás” ,Aus-sätziger; aussätziger, -e' Mt 8.2 26.6 Mk 1.40 Lk 17.12 -ok Mt 11.5 Lk 4.27 7.22 -okat Mt 10.8

poklosság „bélpoklosság, lepra” ,Aus-satz' Mk 1.42 Lk 5.13 -a Mt 8.3 -gal Lk 5.12

polgár „id., alattvaló” ,Bürger lat. civis' Lk 15.15 -i Lk 19.14

polyva „id., pelyva” ,Spreu' -'kat Mt 3.12 Lk 3.17

PONCIUS ,Pontius' Mt 27.2 Lk 3.1

por ,Staub' -át Mk 9.5 Lk 10.11 -t Mt 10.14 Mk 6.11

poroszt „kínzó, bakó” ,Peiniger lat. tortor’ -óknak Mt 18.34

?porosztó „poroszló → törvény-szolga, hajdú; börtönőr” ,Büttel, Häscher, Scherge; Gefängnis-auf-seher’ l. poroszt

portikosz „tornác, csarnok, osz-lopcsarnok” ,Halle lat. porticus’ -ában Jo 10.23

posztó ,Tuch, Flans (hier: Lap-pen) lat. pannus’ -nak Mt 9.16 Mk 2.21

pök „köp” ,spucken’ -ének Mt 26.67 -ni Mk 14.65

?pönitencia l. penitencia
prédikáció ,Predigt’ -jéért Mt 12.41 -jára Lk 11.32

prédikál ,predigen’ Mk 1.7 -jak Mk 1.38 -jatok Mt 10.7 -játok Mt 10.27 -játok Mk 16.15 -na Mt 11.1 -nak Mk 6.12 7.36 -ni Mt 4.17 Mk 1.45 5.20 Lk 4.19 -niok Mk 3.14 Lk 9.2 -nom Lk 4.18 -ó Mk 1.39 Lk 4.44 -tanak Mk 16.20 -tatandik Mt 26.13 -tatik Mt 24.14 Mk 14.9 -tatnak Lk 12.3 -tatni Mk 13.10 Lk 24.47 -ván Mt 3.1 4.23 Mk 1.4, 14 Lk 3.3

prédikáló l. prédikál
profécia „jövendölés” ,Weissa-
gung’ -ja Mt 13.14

prófeta ,Prophet’ Mt 1.22 Mk 6.4,15 Lk 3.4 Jo 1.21 -ban Mk 1.2 -jának Lk 1.76 -k Mt 7.12 Mk 6.15 Lk 9.8,19 Jo 8.52,53 -kat Mt 5.12, 17 Lk 11.49 13.28,34 -kban Lk 24.44 Jo 1.45 6.45 -knak Mt 23.29, 30 26.56 Lk 1.70 6.23,26 11.47 -kről Lk 24.27 -ktől Mt 7.15 -nak

Mt 12.39 16.4 Lk 4.17,27 Jo 4.44 -t Mt 10.41 11.9 Lk 7.26 13.33

„prófétaasszony” l. profétissza
prófétál „jövendöl” ,weissagen’
-a Lk 1.67 -t Mt 15.7 Mk 7.6 Jo 11.51 -tak Mt 11.13 -tonk-e Mt 7.22 vö. profétizál

prófétissza „prófétaasszony”
Prophetin’ Lk 2.36
prófétizál „jövendöl, profétál”
weissagen’ -j Mt 26.68 Mk 14.65 Lk 22.64 vö. profétál

psalmos (bzw. pszalmosz) „zsol-tár” ,Psalm’ -okban Lk 24.44 -óknak Lk 20.42

puszta „elhagyott, kietlen (hely); róna, id.” ,verödet, öde, verein-samt, unbewohnt; Heide(land)’ Mt 14.15 Mk 1.35,45 6.31,32,35 Lk 9.12

pusztán „üresen” ,(adv.) leer,
wüste’ Mt 23.38 Lk 13.35

pusztolat „(el)pusztulás” ,Ver-wüstung’ -ja Lk 21.20 -nak Mt 24. Mk 13.14

pusztulás l. pusztolat
püspök „főpap, (zsidó) papi feje-delem” ,Hohenpriester lat. ponti-fex’ Jo 11.49,51,57 18.19,26 -höz Jo 7.45 18.24 -i Jo 19.21 -id Jo 18.35 -kel Jo 18.15 -nek Jo 18.10,15,22 -nél Jo 18.16 -ök Mk 15.11 Jo 11.47 19.6,15 -iől Jo 18.3 vö. pap

R

rá (adv.pers.) l. *rcjá*, l. még *őrejá* vö. *rajta*

rá- (praef.) l. *rcjá* (-ereszt, -ítél, -ültet, -tesz, -ül, -vet)

RÁB „Ráháb” ,Rahab lat. Rachab’ -tól Mt 1.5

RABI „Mester” ,Rabbi, verstärkt Rabbini (ehrende Anrede an die Schriftgelehrten): mein Herr, mein Meister’ Mt 26.25,49 Mk 9.5 Jo 1.38,49 -nak Mt 23.7,8

rablás l. *ragadozás*

„rabol” l. *ragadozik*

RACHEL „Rákel” ,Rahel lat. Rachel’ Mt 2.18

ragad „id.” ,1. (er)greifen, fassen; (mit sich) reißen 2. kleben’ -e Mt 12.11 -ának Jo 10.31 -andja Mk 9.18 -hatja Jo 10.29 -ja Jo 10.28 -jak Mt 11.12 -ott Lk 10.11 -ván Mk 1.31 8.32 Lk 14.4 l. még *megragad*

ragadomány - *rablás* l. *ragadozás*, *ragadozat*

ragadozás „ragadomány - rablás” ,Raub lat. rapina’ -sal’ Lk 11.39 vö. *ragadozat*

ragadozat „ragadomány - rablás” ,Raub lat. rapina’ -tal’ Mt 23.25 vö. *ragadozás*

ragadoz [ik] „rabol” ,rauben lat. rapio’ -hatja Mk 3.27

ragadozó ,(adj.) reißend; raubend’ Mt 7.15 -k Lk 18.11

RAGAN „Ragáv” ,Ragus’ -é ,lat. filii Ragavi’ Lk 3.35

RAGÁV l. *Ragan*

RÁHÁB l. *Ráb*

rajta „id.; annak” ,(adv.dem.) darauf; darüber’ Mt 18.13 23.18 28.2 l. *őrajta* vö. *mürajtonk*

rajtaragad „megragad; megfog” ,ergreifen lat. apprehendo’ -e Mt 12.11 vö. *rajta*, *őrajta*

rak „id., épít; alapít” ,bauen; gründen’ -atott Mt 7.25 Lk 4.29 -attatott [t] Lk 6.48 -ja Mt 7.24 -ni Lk 14.30 -om Mt 16.18 -ott Mt 21.33 Mk 12.1 -óval Lk 6.48 vö. *alkot*

ráka „id., semmirekellő” ,Taugenichts, Nichtsnutz lat. Raca’ Mt 5.22

rakás „épület” ,Gebäude’ -it Mt 24.1 -ok Mk 13.1 -okat-e Mk 13.2

RÁKEL l. *Rachel*

rakó „építő(munkás), építő(mester)” ,Bau(arbeit)er, Bau(meister)’ -k Mt 21.42 Mk 12.10 Lk 20.17 vö. *mester*

ravasz „róka” ,Fuchs (auch übertr.)’ -nak Mt 8.20 Lk 13.32 -oknak Lk 9.58

ráz ,schütteln’ -ván Mt 27.39 Mk 15.29 l. még *leráz*, vö. *rázód* [ik], *megrázód* [ik]

rázód [ik] „(meg)reped, összetörik” ,zerstoßen’ -ott Mt 12.20 vö. *megrázód* [ik]

reá l. *rejá*

rég l. *régenten*

régen - *rég* l. *régenten*

régente - *régen* l. *régenten*

régenten „régente → régen → rég” ,(adv.) längst’ Mt 11.21 Lk 10.13

reggel ‚(adv.) früh am Morgen; ?(sub.) Morgen, Frühe lat. (prima) luce, mane' Mt 20.1 21.18 vö. *hol-val*

régi ‚alt' Lk 9.8 vö. *öreg*(b)

rejá ‚reá – rá – ‚(adv.pers.) auf/an ilan (bzw. sie) – (prae)fix mit entsprechenden Personalsuffix' Mt 9.18 13.25 Mk 5.23 Lk 10.30 Jo 21.9 üllö -*ja* Mk 11.7 -*jok* Mt 19.15 Mk 6.5 10.16 l. még *éurejám*, *mir-rejánk*, *mürejánk*, *őrejá*, *türejátok*

rejáereszt l. *rejá*

rejátel l. *rejá*

rejate[sz] l. *rejá*

rejáül l. *rejá(ja)*

rejáültet l. *rejá*

rejávet l. *rejá*

rejt ‚titkol; (el)rejt, eldug' ‚verheimlichen, verbergen; verstecken, verbergen' -ék Lk 8.47 -ett Mt 13.44 vö. l. még elrejt vö. *rejték*, *rejtéz*

rejték ‚(el)rejtett dolog, zug; id.; titok; belső szoba' ‚Heimlichkeit; Winkel; Geheimnis; Kammer' Mk 8.17 Lk 12.2 -be Lk 11.33 -ben Mt 6.4 24.26 Jo 7.4 vö. *fedezet*, *titok*

rejtéz ‚verbergen' -hetik Mt 5.14 vö. *rejt*, *elrejt*

rekeszt ‚(be)kerít' ‚stauen (bzw. dadurch Fische Fangen) lat. concludo' -é Lk 5.6

‚remeg' l. *rémöl*

‚remél' l. *remény*[e]l

reménked[ik] l. *reményked*[ik]

remény[e]l ‚remél' ‚hoffen' -i Mt 24.50 Lk 12.46 23.8 -itek Lk 6.34 -jük Lk 24.21 -vén Lk 6.35 vö. *bíz*(ik), *reményked*(ik)

reményked[ik] ‚bíz; id.' ‚vertrauen; hoffen' -ett Mt 27.43 -jél Mt 9.2,22 -jetek Mk 6.50 -nek Mt 12.21 -tek Jo 5.45 *bizadolmaz*[ik], *remény*[e]l

rémöl ‚rémül → remeg' ‚sich entsetzen → zittern lat. tremo' -vén Mk 5.33 vö. *fél*, *ijed*, *reszket*

rémület ‚rémület, ijedség' ‚Entsetzen, Furcht, Schrecken' 16.8 Lk 4.36 5.9 vö. *félelm*, *ijesztet*

rémül – remeg l. *rémöl*

rémület l. *rémület*

repdeső → ‚madár' l. *repeső*

‚reped' l. *rázód*[ik] vö. *megrázód*[ik]

repeső ‚repdeső → madár' ‚Vogel' -k Mt 13.4,32 Mk 4.4,32 Lk 8.5 13.19 -ket Mt 6.26 -knek Mt 8.20 Lk 9.58

rés ‚szakadás' ‚Riß' Mk 2.21

RÉSA ‚Rhésa' ‚Resa' -é Lk 3.27

rest ‚id., lusta' ‚fauler' Mt 25.26

rész ‚id.; csoport, szakasz; darab' ‚Teil; Gruppe; Stück' -ekbe Mk 6.40 -eket Jo 19.23 -emet Lk 15.12 -et Lk 24.42 -ét Mt 24.51 Lk 11.36 12.46 -t Lk 10.42 Jo 13.8 19.23 vö. *dereb*

részeges ‚Trinker' -ekkel Mt 24.49 vö. *i*(szik)-vó

részegség ‚Saufen' -gel Lk 21.34

reszket ‚zittern' -vén Lk 8.47 vö. *ijed*, *rémöl*, *fél*

rész(ét) *vet*(i) ‚sorsára l. juttat' *rész*(-ét)

retez ‚kötélék' ‚Fessel lat. catena' -ekkel Mk 5.4 -eket Mk 5.3,4 vö. *retezet*, *kötél*

retezet „kötélék” ,Fessel lat. catena’ -*ekkel* Lk 8.29 vö. *retez, köté-
lék*

rezzed „észhez tér, (fel)eszmiél”
„sich besinnen lat. respisco’ -*vén*
Mt 21.29

rezzeszt „sarkall, ösztökél, buz-
dít” ,reizen lat. concito’ -*ék* Mk
15.11 irgalmasságra ~*ék* Lk 10.33

RIHÉSA l. *Résa*

ROBOÁM l. *Robovam*

ROBOVAM „Roboám” ,Rechabe-
am lat. Roboamus’ Mt 1.7 -*ot* Mt
1.7

rocska „id., fakorsó, (csonka kúp-
alakú) faedény” ,Kübel, (ein halb-
kegelförmiges) Holzgefäß, eine Art
Krug aus Holz’ -*knak* Mk 7.4,8 vö.
korsó, edény

„róka” l. *ravasz*

rokom „?közel” ,?(adv.) nahe’
-*ban* Jo 14.2 vö. *rokon*

rokon „(hely- és időhat.) közel –
(melléknév) közeli” ,(adv. loc. u.
temp.) örtlich u. zeitlich nahe –
(adj.) nächste lat. prope, iuxta’ Mk
1.38 3.8 Lk 2.9 Jo 2.13 l. még *ro-
kom* vö. *közel*

rokon „közeli” ,(adj.) nahe,
nächste’ -*b* Lk 10.36

rokon „id.; felebarát” ,Verwandt;
Nächste’ -*a* Jo 18.26 -*i* Lk 1.58
-*idat* Lk 14.12 -*itoktól* Lk 21.16 -*od*
Lk 1.36 -*odat* Mt 5.43 vö. *fel(c)*
feleszolja, feletanejtvány

rokonság ,Verwandtschaft’ Lk
2.44 -*odban* Lk 1.61 vö. *rokon*
róla l. *rolla* l. még *énrollam, őrol-
la, tennenrollad, terollad*

rolla „felöle” ,(adv.pers.) von
jener lat. de illa’ Mk 1.30 -*d* l. még
*énrollam, őrolla, tennenrollad, terol-
lad* vö. *maga, felöl*

római ,Römer’ -*ak* Jo 11.48 vö.
deják

romlás „pusztulás, omlás” ,(Ver-
fall, Sturz lat. casus, ruina’ -*a* Mt
7.27 Lk 6.49 vö. *romlat, pusztolat*
romlat „pusztulás” ,(Ver)fall lat.
casus’ -*jokra* Lk 2.34 vö. *pusztolat,*
romlás

ront „háborít, (meg)döbönt”
„ängstigen, Gewalt tun lat. con-
cutio’ -*satok* Lk 3.14 vö. *megfejt*

rozsdá ,Rost’ Mt 6.19,20

rúd ,Stange’ -*akkal* Mt 26.47,55
Mk 14.48 Lk 22.52 vö. *fa*

RUFOS „Rufus” ,Rufus’ -*nak* Mk
15.21

RUFUS l. *Rufos*

ruha ,Kleid’ Mt 6.25 Mk 1.6 -*ba*
Mt 9.16 Mk 2.21 Lk 5.36 23.11
-*ban* Lk 24.4 -*ból* Mt 9.16 -*i* Mt
17.2 Mk 9.3 -*imat* Mk 5.30 Jo
19.24 -*it* Mk 15.24 -*ja* Mt 28.3
-*jába* Mt 27.31 Mk 15.20 -*jában*
Mt 7.15 -*jának* Mt 9.20 14.36 Mk
6.56 Lk 8.44 -*ját* Mt 9.21 21.8 Mk
5.27,28 Lk 23.34 Jo 13.4,12 -*jokat*
Mt 21.7 Mk 11.7,8 Lk 19.35,36
-*kban* Lk 7.25 -*kkel* Lk 7.25 -*mat*
Mt 27.35 -*mon* Mt 27.35 Jo 19.24
-*nak* Lk 5.36 -*ról* Mt 6.28 -*t* Mt
3.4 22.12 Jo 19.5 -*val* Mt 22.11 Lk
8.27 Jo 19.2 vö. *ködménruha, me-
nyekző ruha – menyekező ruha*
ruhácska „pölya” ,Winde’ -*kba*.
Lk 2.12 -*kkel* Lk 2.7

ruhácská[ba] *takar* „(be)pólyál, (be)pólyáz” „(ein)wickeln, (ein)windeln” :*ruhácskába takarván*: Lk 2.12 vö. *ruhácská*[val] *betakar*

ruhácská[val] *betakar* „bepólyál, bepólyáz” „einwindeln, einwickeln” :*ruhácskákkal betakará*: Lk 2.7 vö. *ruhácská*[ba] *takar*

ruház „öltöz(köd)ik” „sich kleiden, sich anziehen” -*ott* Lk 7.25 -*ja* Mt 6.30 12.28 -*jatok* Lk 12.22 -*tat* Mt 22.11 -*tatik* Lk 12.27 -*tatnak* Mt 11.8 -*tatott* Mt 11.8 Mk 1.6 14.51 vö. *öltöz*[ik], *öltözte*(t)

ruházat „öltözet” „Kleidung, Bekleidung” Lk 12.23 -*ja* Lk 9.29 vö. *ruha*

RÚT „Ruth” -*tól* Mt 1.5

ruta „id. (gyógynövény, virága zöldessárga)” „Raute lat. rauta (graveolens)” -*t* Lk 11.42

S, SZ

s l. és

SÁBABELI (*királyné*) „Délnek (királyné asszonya)” „die Königin vom Süden lat. Regina Austri” Mt 12.42

sabatáni „sabaktáni” „asabthani lat. bzw. arameus sabachthani” *lama* ~ Mk 15.34 vö. *Zabatani*

sabaktáni l. *sabatáni*, *Zabatani*

sadduceus l. *saduceusok*

SÁDOH „Sádok” „Zadok lat. Sadosus” Mt 1.14 -*ot* Mt 1.14

SÁDOK l. *Sádoh*

SADUCEOSOK „(csak többes szám-

ban) sadduceusok” „(pl.) Sadduzäer [eine historische Partei im Judentum, die dem Pharisäismus widersprach]” Mt 16.1 22.23 Mk 12.18 Lk 20.27 -*at* Mt 22.34 -*nak* Mt 3.7 16.6,11,12

sáfár „id., gondviselő, felügyelő, gazdatiszt; vincellér” „Wirtschaftler, Verwalter; Winzer, Weingärtner” -*ának* Mt 20.8 Lk 8.3 -*nak* Lk 12.42

sajtaland lend (sic!) l. *sajt*[t]aland le[e]nd

sajtó „(szőlő)sajtoló, szőlőprés” „Kelter” -*t* Mt 21.33

sajtoló l. *sajtó*

sajt[t]aland le[e]nd „ízét vesztí” „wird kraftlos” Mk 9.50

SAKRIUTI „(Judás) az Iskariotes” „Ischarioth lat. Iscariotes” Mk 14.10

SALA l. *Salej*

SALAMON „Salomo” Mt 1.7 6.29 Lk 11.31 12.27 -*nak* Mt 12.42 Lk 11.31 Jo 10.23 -*nál* Mt 12.42 -*t* Mt 1.6

SALÁTIEL „Scalthiel lat. Salathiel” Mt 1.12 -*é* Lk 3.27 -*t* Mt 1.12

SALEJ „Sala” „Salah” -*é* „lat, filii Salae” Lk 3.35

SALEM l. *Salmi*

SALMI „Salem” „Salim” -*hoz* „lat. prope Salim” Jo 3.23

SALMON (sic!) „Sálmón” „Salma” Mt 1.5 -*é* Lk 3.32 -*t* Mt 1.4

SALOMÉ „Salome” Mk 16.1 -*nak* Mk 15.40

sálsás „szószos, mártásos, mártással telt” „(adj.) Tunken-, Soßen-

[schüssel]' Mk 14.20 vö. *márt*, *be-márt*

sálsás tál „mártással telt tál“
,Tunkelschüssel, Soßenschüssel' l. *sálsás*

SAMÁRIA „id.“ ‚Samariten' Jo 4.4
-'*ból* Lk 6.17 Jo 4.7 -'*nak* Lk 17.11
Jo 4.5

SAMÁRIABELI „szamáriai“ ‚samaritische' Jo 4.9 -*ekkel* Jo 4.9 vö. *samáriai*

SAMÁRIAI „id.“ ‚samaritische' Jo 4.9 vö. *samáriabeli*

SAMARITÁNOS „samaritanus“ ‚Samariter' Lk 10.33 Jo 8.48 -*ok* Lk 9.52 Jo 4.39,40 -*oknak* Mt 10.5 vö. *samaritánus*

SAMARIÁNUS (sic!) „id.“ ‚Samariter' Lk 17.16 vö. *samaritános*

sánta ‚Hinkende, Lahme' -'*k* Mt 11.5 21.14 Lk 7.22 -'*kat* Mt 15.30,31 Lk 14.13,21 -'*knak* Jo 5.3

sántán l. *sántáol*
sántáol „sántául – sántán“ ‚(adv.) hinkend' Mt 18.8 Mk 9.45

sántául – *sántán* l. *sántáol*
sár „id., agyag“ ‚Brei – Kot lat. lutum' -'*t* Jo 9.6(2),11,14,15

[*sarat*] l. *sár*[-*t* (sic)]
sarka l. *sar*[ok]
sar[ok] „id.“ ‚Ferse, Hacke' -'*kát*

Jo 13.18
SAREPTA „id.“ ‚Sarepta' -'*ba* Lk 4.26

sarló ‚Sichel' -'*t* Mk 4.29

saru „szandál, boeskor“ ‚Sandale, Bundschuhe, Schuhe' -'*k* Lk 22.35 -'*jának* Mk 1.7 Jo 1.27 -'*ját* Mt 3.11

-*kat* Mt 10.10 Lk 10.4 -'*t* Lk 15.22 vö. *sollya*

„saru“ l. *sollya*
SÁRUK l. *Serutt*
sarut köt l. *saruzta*[tik]
saruzta[tik] „sarut köt“ ‚(Sandale, Bundschuhe) anziehen' -'*ssanak* Mk 6.9

[*sása*] „mártás“ l. *sálsás*
sáska „id.“ ‚Heuschrecke, Heupferd' Mt 3.4 -'*kat* Mk 1.6

sátán (sic!) „id.“ ‚Satan' -'*t* Lk 10.18 vö. *satanas*

satanas ‚Sátán“ ‚Satan lat. Satana – hebr. Widersacher, Ankläger' Mt 4.10 Mk 3.23,26 Lk 11.18 Jo 13.27 -'*t* Mt 12.26 Mk 3.23 -'*tól* Mk 1.13

sav „[id.] – só“ ‚[Säure] – Salz' -'*i* Mt 5.13 vö. *só*

se ‚(conj.) auch nicht; weder... noch' Mt 5.34 Mk 1.44 Lk 5.14 Jo 14.1 vö. *sem*

seb ‚Wunde' -'*cit* Lk 10.34
segeh l. *seg*[ít]
segel l. *seg*[ít]

seg[ít] ‚(v.t.) jm. helfen' -*ehl* Mt 15.25 Mk 9.22 -'*éljen* Lk 10.40 -'*ellenék* Lk 5.7 -'*ellyed* Mk 9.24

SEM ‚Sem' -'*é* ‚lat. filii Semi' Lk 3.36

sem ‚(Verneinung; conj.) nicht; (weder) ... noch' Mt 6.15 Mk 2.2 (2) Lk 4.24 Jo 1.13(2) vö. *se*

SÉMEI l. *Sémmei*
SÉMMEI ‚Sémei“ ‚Simei' -'*é* ‚lat. filii Semei' Lk 3.26

semmi ‚(pron.indef.) kein, keine

od. kein; nichts; (inv.) Nichts'
 Mt 10.26 Mk 7.15 Lk 1.15 Jo 1.3
 -t Mt 21.19 Mk 5.26 Lk 3.13 Jo
 7.26 -vel Mt 2.6 Mk 9.29 vö. *senki*
semmiejt „semmisít” ,zunichte
 machen, (ver)nichten’ -i Lk 12.33
 -ik Mt 6.20 l. még *megsemmiejt*
semmire kellő ,Nichtsutz, (zu)-
 nichts nütze’ Mt 5.13
semmisít l. *semmiejt*, *megsemmiejt*
seng „sing, arasz” ,Spanne’ -nyet
 Mt 6.27 vö. *könyöklet*
sengnyi (adj.) l. *seng*
senki (pron.indef.) niemand;
 kein Mensch, Nichts’ Mt 6.24 Mk
 2.21,22 Lk 8.16 Jo 1.18 -nek Mt 8.4
 Mk 1.44 Lk 5.14 Jo 8.33 -t Mt
 17.8 Mk 9.8 Lk 3.14 Jo 4.2 vö.
semmi
seprő „seprű” ,Besen’ -kkel Mt
 12.44 Lk 11.25
seprő[vel] *megtisztajt* „kiseper”
 ,auskehren’ *seprőkkel megtisztajtván*
 Mt 12.44 Lk 11.25
seprű l. *seprő*
sér „sír(bolt)” ,Grab’ -ekben Jo
 5.28 -ekből Mt 8.28 -eket Mt 23.29
sereg „id., (katonai) csapat; cso-
 port” ,Heer, Heerschar; Schar;
 Gruppe’ Jo 18.12 -ek Mk 6.39
 Lk 9.14 -eknek Lk 2.13 -et Mt 27.27
 Mk 15.16 Jo 18.3 -ével Lk 23.11
seregszék „botlik” ,stolpern’ Jo
 11.9
sérel[em] „siralom, fájdalom”
 ,Jammer, Weh lat. dolor’ -meknek
 Mk 13.8
serofenissa (bzw. serofenissza) „si-

ro-feniciai” ,aus Syrophönizien’
 Mk 7.26
 SERUTT „Sárúk” ,Sarug’ -é Lk
 3.35
setét „sötétség; id., sötét” Mt
 6.23(3) Lk 11.34,35 Jo 6.17 -ben
 Mt 10.27 Jo 8.12 12.35,46 -ek Mk
 15.33 -ekben Lk 1.79 12.3 Jo 1.5 vö.
setétség
setétség „sötétség” ,Finsternis’
 -ben Mt 4.16 -ek Mt 27.45 Lk 23.
 44 Jo 12.35 -ekbe Mt 8.12 22.13
 25.30 -et Jo 3.19 -nek Lk 11.36
 Lk 22.53 vö. *setét*
 SETH l. *Sett*
 SETI „Seth” ,Seth’ -é ,lat. filii
 Sethi’ Lk 3.38
 SIDON ,Sidon’ Mk 7.31 -ban Mt
 11.21 Lk 10.13 -hoz Mk 3.8 -nak
 Mt 11.22 15.21 Mk 7.24 Lk 10.24
sidóni ,(adj.) aus Sidon’ -ak Lk
 6.17 vö. *sidóniai*
sidóniai ,(adj.) im Lande der
 Sidonier’ Lk 4.26 vö. *sidóni*
siet „id. - megy” ,eilen, sich has-
 ten - gehen’ -ének Lk 8.4 vö. *megy*
sietelm „sietség” ,Eile, Hast’ -mel
 Mk 6.25 Lk 1.39 12.36 vö. *hamar*
sietelmest „rögtön, azonnal”
 ,(adv.) gleich, sofort, sogleich’ Lk
 19.11
sietve l. *sietvén*
sietvén „hamar; rögtön, azonnal
 - sietve” ,(adv.) schnell, plötzlich;
 gleich, sofort -eilend’ Lk 2.16
 19.5,6 vö. *hamar*, *sietelmest*
 SIKÁR ,Sychar lat. Sicar’ -nak Jo
 4.5

siket „süket“ (adj.) taub' Mk 9.25

siket „süket“ (sub.) Taube' -ek Mt 11.5 Lk 7.22 -eket Mk 7.37 -et Mk 7.32

SILÓAM l. Siloé

SILÓÉ „Siloám“ ,Siloah lat. Siloam' -ban Lk 13.4 -nak Jo 9.7,11

SIMEON ,Simeon' Lk 2.25,34 -é Lk 3.30

SIMON ,Simon' Mt 10.2.4 Mk 1.36 Lk 5.5,8 Jo 1.40,42 -a Jo 21.15 -é Lk 5.3 -nak Mt 26.6 Mk 1.29,30 6.3 Lk 4.38(2) -ra Mk 3.16 -t Mt 4.18 Mk 1.16 3.18 Lk 6.14,15 Jo 1.41

[sing] l. *seng* vö. *könyöklet*

singnyi (adj.) l. *sengl* -nyet

SION „id.“ ,Zion lat. Sion' Mt 21.5 Jo 12.15

síp ,Pfeife' -okkal Lk 7.32

sír ,weinen' -a Mt 26.75 Lk 19.41 22.62 -átok Mt 11.17 -hatnak Mt 9.15 -jatok Lk 23.28 -jon Jo 11.31 -na Jo 20.11 -nak Mt 5.5 24.30 -ni Mk 14.72 -nod Lk 7.13 -notok Lk 8.52 23.28 -sz Jo 20.13,15 -tatok Lk 7.32 -tok Mk 5.39 Lk 6.21,25 Jo 16.20 -ván Jo 20.11

sír (sub.) l. *sér*

sír(bolt) l. *sér*

síralm „siralom → sírás“ ,Weinen, Heulen' Mt 2.18 8.12 13.42,50 Lk 13.28 vö. *sérel*[em]

síralmas ,jammervoll, kläglich lat. mentabilis' ~ *éneket énekleltönk* Lk 7.32

síralom „fájdalom; sírás“ l. *sérel*[em], *síralm*

sírás l. *síralm* vö. *sérel*[em]

sírat ,um jn. weinen, beweinien' -ják Lk 8.52 23.27 -ta -tok Jo 11.33 (2) -ván Mt 2.18

„?sirató“ l. *síró*

sírelm „fájdalom, kin. szenvedés“ ,Weh lat. dolor' -eknek Mt 24.8 l. még *sérelm*, vö. *síralm*

SIRIA ,Syrienland' -ban Mt 4.24 siriabeli „siriaí“ ,(in) aus Syrien' Lk 2.2 4.27

síró „id.; ?sirató“ ,(ppr.) weinend; ?Klage (weib) lat. flens; ?[prae]ficiat' -k Mk 16.10 -kat Mk 5.38

siro-feniciai l. *serofenissa*

skarióti „iskariótes[i]“ ,aus/von Ischarioth lat. Iscariotes' Jo 12.4 vö. *Skariut*, l. még *skariut*, *skariuti* SKARIUT „Iskariotes“ ,Ischarioth' -nak Lk 22.3 vö. *skarióti*, *skariutbeli*, *skariuti*

skariutbeli „iskariotes[i]“ ,aus/von Ischarioth' Mt 10.4 Jo 13.26 14.22 vö. *skarióti*, *skariuti*

skariuti „iskariótes[i]“ ,aus/von Ischarioth' Mt 26.14 Mk 3.19 Lk 6.16 Jo 6.71

skorpió ,Skorpion' -kra Lk 10.19 -t Lk 11.12

só ,Salz (auch übertr.)' Mt 5.13 Mk 9.50(2) Lk 14.34(2) -t Mk 9.50 -val Mk 9.49 l. még *sav*, vö. *sóz* „só“ l. *sav* ,Salz'

SODOMA ,Sodom' -'ban Mt 11.23 -'ból- Lk 17.29 -'nak Lk 10.12

sodomai ,Sodomer' -k Mt 11.24 vö. *sodomi*

sodomi ‚Sodomier‘ -ak Mt 10.15
 vö. *sodomai*
soha l. *sonha*
sok (num.adj.) viel; (num.sub.)
 viele; - (adv.) Mt 4.25 Mk 1.32
 Lk 2.35 Jo 2.12 -ak Mt 7.13 Mk 6.2
 Lk 1.1 Jo 2.23 -akat Mt 15.30 Mk
 1.34 Lk 1.16 3.18 -akban Mk 15.3
 Lk 10.41 -akból Lk 4.41 -akért Mt
 26.28 24.12 2.34(2) -akon Mt 25.21,
 23 -akra Mk 6.34 -akról Lk 11.53
 -at Mt 6.7 Mk 8.31 Lk 7.47 Jo 8.26
 -kal vö. *kevés*, *kevesenny*
sok ‚sokaság‘ ‚Menge‘ -it Mt
 3.7 vö. *sokaság*
sokak ‚sokan‘ l. *sok/-ak*
 ‚sokan‘ l. *sok/-ak*
sokan (num.adv.) viele Mk 2.2
 2.15 5.9 Jo 4.30 l. még *sokon* vö.
sok/-ak
sokaság ‚id. sokasága‘ ‚Menge‘
 Mk 3.8 10.46 Jo 6.2,5 -a Lk 1.10
 2.13 6.17 Jo 5.3 -dért Jo 21.6 -át
 Lk 5.6 -ok Lk 23.1 vö. *sok*
 ‚sokaság‘ l. *sok*
sokon ‚drágán‘ (adv.) teuer lat.
 magno [pretio] Mt 26.9 l. még *so-*
kan vö. *sok/-ak*
sollya ‚saru, szandál‘ ‚Sandale,
 Schuh lat. sandalium‘ -kkel Mk
 9.9 vö. *saru*
sonha ‚soha‘ (adv.) nie, nie-
 mals, nimmer Mt 7.23 Mk 2.25
 Lk 15.29 Jo 1.18
soporlah ‚kárpit, vastag (nehéz)
 függöny‘ ‚Vorhang lat. velum‘
 -a Mt 27.51 Mk 15.38 Lk 23.45
sóz ‚salzen‘ -atik Mt 5.13 Mk
 9.49(2) -játok Mk 9.50 vö. *sav*, *só*

sőt ‚bizony(ára); bizony...
 (ha)‘ (adv.) ja sogar, sicherlich lat.
 certe; (conj.) etiam (si) Mt 11.9
 26.33,35
sötét l. *setét*
sötétség l. *setét*, *setétség*
sövény ‚Zaun, Umzäunung‘ -ek
 Lk 14.23 -nyel Mt 21.33 Mk 12.1
stalló tartó ‚(vendégfogadó) gaz-
 da‘ ‚Herbergsvater, Wirt lat. hos-
 pes‘ -nak Lk 10.34,35
státer ‚státer (kb. 50 forint értékű
 ezüstérme) ‚Stater, Zweigroschen-
 stück (Silbermünze im Wert von
 - 5. DM)‘ -t Mt 17.27
stóla ‚köntös, palást, talár‘
 ‚Kleid, Talar‘ -kban Mk 12.38 Lk
 20.46 -val Mk 16.5
süket (adj. und sub.) l. *siket*; *si-*
ket (sub.)
sült (adj.) Brat- Lk 24.42
szá (sic) l. *szás(j)*
szabad ‚frei‘ -ok Mt 17.26 Jo
 8.33,36
szabadéhh ‚szabadít‘ ‚erlösen‘ -a
 Mt 27.43 vö. *megszabadejt*, *megódoz*
 l. még *szabado* [l]
szabadoh ‚szabadít‘ ‚erlösen‘ Mt
 6.13 l. még *szabadéhh* vö. *megsz-*
badol
szabadolat ‚szabadulás, szabad-
 ság‘ ‚Erlösung, Befreiung‘ -ba Lk
 4.18 -ját Lk 2.38 -ot Lk 1.68 4.18
szabadolatba (el)ereszt l. *szabado-*
lat
szabadolatot prédikál l. *szabadolat*
szabadolatot [tesz] l. *szabadolat*
szabadolat [ot] vár l. *szabadolat*

szegés ‚Brechen lat. fractio [panis]’ -ében Lk 24.35 vö. szeg szeglet ‚,id., szöglet” ‚Ecke’ -nek Mt 21.42 Mk 12.10 Lk 20.17 vö. szeg

szegőd[ik] ‚,id., (meg)egyezik” ‚übereinkommen, sich einigen lat. paciscor’ -tél Mt 20.13

szék ‚Stuhl; (auch übertr.) Macht’ -ből Lk 1.52 -eken Mt 19.28 Mk 12.39 Lk 22.30 -eket Mt 21.12 23.6 Mk 11.15 Lk 20.46 -iben Mt 19.28 25.31 -i Mt 5.34 -in Mt 23.2 -ire Mt 23.22 -it Lk 1.32 l. még előszék, ítélőszék, kamoraszék

szél - szel ‚Wind’ Mt 14.24,32 Mk 4.39 6.48,51 -ek Mt 7.25,27 8.27 Mk 4.41 -eknek Mt 8.26 -ektől Mk 13.27 -et Mt 14.30 Mk 4.39 Lk 8.24 -itől Mt 24.31 -lel Jo 6.18 -nek Mk 4.37 Lk 8.23,25 -től Mt 11.7 Lk 7.24

széles ‚breit, weit’ Mt 7.13 vö. bő; keskeny

szellem l. szellet

szellemet lát l. szelletlát

szellet ‚(Szent)Lélek; szellem” ‚Geist lat. spiritus’ Mt 12.43 Mk 1.12,26 Lk 1.35 Jo 3.6,8 -ben Mk 12.36 Lk 3.16 10.21 Jo 1.33 -e Mk 2.8 Lk 4.18 8.55 Jo 16.13 -ében Lk 1.17 Jo 11.33 13.21 -ek Mk 5.12 Lk 10.20 -ekben Mt 10.1 -eken Mk 6.7 -eket Mt 8.16 12.45 Mk 3.11 Lk 11.26 -eknek Mk 1.27 Lk 4.36 -ektől Lk 6.18 7.21 8.2 -em Lk 1.47 -emet Lk 23.46 -et Mk 7.25 9.25 Lk 9.42 Jo 1.32,33 -ét Lk 13.11 Jo 14.17 15.26 -ével Mk 8.12 -i Lk

9.55 -nek Lk 4.14 8.29 24.39 -öl Lk 4.1 -ről Jo 7.39 -tel Lk 1.15,67,80 -től Mt 4.1 Lk 2.26 Jo 3.6,8

szelletlát ‚szellemet lát” ‚Geist/ Gespenst sehen’ -tokat Lk 24.37

szellető ‚lelkületű” ‚(Verbaladj.) [niedrig]gesinnt’ Mk 1.23 5.2

szem ‚Auge; auch übertr. Blick, Verstand usw.’ Mk 7.22 -ében Mt 7.3 Lk 6.41 -éből Mt 7.5 Lk 6.42 -ed Mt 5.29 6.22(2),23 Mk 9.47(2) Lk 11.34 -edben Mt 7.3,4 Lk 6.41, 42 -edből Mt 7.4,5 Lk 6.42(2) -eibe Mk 8.23 -eid Jo 9.10 -eidet Jo 9.17, 26 -eidtől Lk 19.42 -eim Lk 2.30 -eimet Jo 9.11,30 -eimre Jo 9.15 -eink Mt 20.33 -einkben Mt 21.42 Mk 12.11 -eire Mk 8.25 Jo 9.6 -eit Lk 6.20 16.23 Jo 6.5 9.14 -eitek Jo 4.35 -ek Mt 9.30 26.43 Mk 14.40 Lk 4.20 Jo 20.30 -eket Mt 9.29 13.15 Mk 8.18 Jo 10.21 -ekkel Mt 13.15 Jo 12.40 -ért Mt 5.38 -et Mt 5.38 fél -mel Mk 9.47 -tek (sic!) Mt 13.16

személy ‚ábrázat, arc; tekintet; id.; szín, felület” ‚Gesicht, Miene, Visage; Blick; Person; Oberfläche’ -ben Lk 3.22 -e Mt 28.3 Lk 9.29,52 -eket Mt 22.16 Lk 20.21 -ekkel Lk 24.5 -én Lk 21.35 -ét Mt 16.3 Lk 12.56 Jo 5.37

szemérmertlenség ‚Unzucht, Unzüchtigkeit, Schamlosigkeit’ Mk 7.22

szemfedél - szemfedel ‚szemfedő” ‚Leinentuch, Schweiß Tuch. Grabtuch’ -eket Jo 20.7 -lel Jo 11.44

szemfedő l. szemfedél

szempillantat „szempillantás”
 ‚Augenblick’ -nak Lk 4.5
 szempillantás l. szempillantat
 szén – szén ‚Kohle, Kohlen-
 feuer’ -eket Jo 21.9 -nel Jo 18.18
 széna ‚Heu’ Jo 6.10 -ját Mt 6.30
 -’n Mt 14.19 Mk 6.39 -’t Lk 12.28
 szent ‚heilig, heilige, Heilige’
 Mt 4.5 24.15 Lk 1.70,72
 szent ‚Heilige’ Lk 1.35,49 -e Mk
 1.24 Lk 4.34 -eknek Mt 27.52 -et
 Mt 7.6 -nek Mk 6.20 Lk 2.23
 SZENT ATYA ‚Heilige Vater’ Jo
 17.11
 szentélet ‚heiliges Leben’ -nek Lk
 20.36
 szentelt ‚geheiligt’ -essék Mt 6.9
 Lk 11.2
 SZENT LÉLEK ‚Heilige Geist’ Mt
 12.32 Mk 3.29 -ben Mt 3.11 Mk 1.8
 -ből Jo 3.5 -kel Lk 1.41 4.1 -nek Mt
 28.19 -től Mt 1.18,20 :Szent Lelk:
 -et Mk 1.10
 szentség ‚Heiligkeit’ -ben Lk 1.75
 SZENT SZELLEK ‚Heilige Geist’ Mk
 13.11 Lk 1.35 2.25 Jo 14.26 -ben
 Mk 12.36 Lk 3.16 10.21 Jo 1.33 -e
 Mk 2.8 -et Jo 14.16 20.22 -ről Jo
 7.39 -tel Lk 1.15,67 -től Lk 2.26
 szenved ‚,id.; bir’, leiden; vertragen,
 aushalten’ -ett Mk 5.26 -jek
 Lk 22.15 -jen Mt 16.26 Mk 9.12
 -lek Mt 17.17 Mk 9.19 Lk 9.41 -nek
 Mk 8.2 -ni Mk 8.31 Lk 9.22 17.25
 24.26,46 -tek Mt 5.10 Lk 13.2
 szép ‚Hübsche’ -eknek Mt 23.27
 széplő ‚,hüba, bűn”, ‚Schandfleck
 lat. culpa’ Lk 1.6

szer ‚,rend”, ‚Orden’ -ebeli Lk 1.5
 -ének Lk 1.8
 szerel[em] ‚Liebe [Gottes]’ -me
 Jo 2.17 -mében Jo 15.10 -mek Mt
 24.12 -met Lk 11.42 -mét Jo 5.42
 szerelmes l. szerető
 szerelmest ‚szorgalmasan –
 gondosan, figyelmesen”, (adv.)
 fleißig – sorgfältig, sorgsam’ Mt
 2.7,8 Lk 1.3 15.8
 szerént ‚szerint”, (postp. – adv.)
 gemäß; entsprechend; nach; laut’
 Mt 2.16 Mk 5.14 Lk 1.8 Jo 2.6 l.
 még eszerént, vö. miszerént
 szeret ‚lieben’ Lk 7.47 Jo 10.17
 13.23 14.21(2),23 -e Jo 3.16 -é
 Mk 10.21 -ék Jo 3.19 -em Jo 14.21,
 31 -ett Lk 7.47 Jo 15.9 -i Mt 6.24
 10.37(2) Lk 7.5,42 Jo 5.20 -ik Mt
 6.5 23.6 Lk 6.32 -itek Mt 5.46 Lk
 6.32 11.43 -lek Jo 13.34 15.9 21.15,
 16,17 -ne Jo 15.19 -ned Mk 12.33
 -nek Mt 5.46 Lk 6.32 20.46 -nétek
 Jo 8.42 14.28 -őket Lk 6.32 -sz
 Jo 11.3 -sz-é Jo 21.15,16,17(2) -te
 Jo 13.1(2) -ték Jo 12.43 -tel Jo 17.23,
 24,26 -telek Jo 15.12 -tem Jo 17.23
 -tessék Mk 12.33 -tetek Jo 14.15
 16.27 -tetik Jo 14.21 :szeress: -ed
 Mt 5.43 Mk 12.30,31 Lk 10.27
 -étek Mt 5.44 Lk 6.27,35 Jo 13.34(2)
 15.12,17
 szeretet ‚Liebe’ Jo 17.26 -e Jo
 15.13 -emben Jo 15.9,10 -et Jo 13.35
 szeretetre méltó l. szerető
 szerető ‚szerelmes, szeretetre méltó’
 ‚lieb, liebwert, lebenswürdig’
 Mt 3.17 17.5 Mk 1.11 Lk 3.22 -m
 Mt 12.18

szerevel „rendszerint“ (adv.) von vorn an, regelmäßig lat. *ordine* Lk 1.3 vö. *szér*

szerez „id.; teremt; tesz; (alá)vet, (alá)rendel; bízik; megír; ad; rendel, parancsol“ „erwerben, verschaffen; schaffen; setzen; (sich) unterwerfen, unterstellen; vertrauen; (Bericht) geben; geben, schenken; befehlen“ -*lek* Mt 25.21,23 :*szerez* -*ek* Lk 22.29 -*ének* Mt 26.15 -*eniek* Lk 1.1 -*etett* Mt 8.9 Lk 7.8 -*ett* Mt 24.45 Mk 13.19 Lk 12.14,42 22.29 Jo 5.13 -*ette* Mt 27.10 28.16 -*ettetek* Mk 7.13 -*ettettek* Lk 3.13 -*ettetek* Mk 7.4 -*ettettek* Lk 12.19 -*i* Mt 24.47 Lk 12.44

szérint l. *szérint*

szertet „állít, illeszt“ „fügen“ -*ett* Mt 19.6

szérdő „szérdű“ „Tenne“ -*ét* Lk 3.17 -*jét* Mt 3.12

szerte (adv. - postp.) überall, ringsumher Lk 23.5

szézés „teremtés“ „Gründung, Schöpfung“ -*e* Jo 17.24 vö. *alkot*

szézés „rendelés → rendelkezés“ „Satzung → Gesetzbestimmung“ -*ek* *szérint* Mk 7.5 -*eket* Mt 15.2 Mk 7.3,8 -*tekért* Mt 15.3,6 Mk 7.13 -*teket* Mk 7.9 vö. *parancsolat*

szézet „sor“ „Reie“ -*e* Lk 1.8 vö. *szér*

szidalmaz „schelten“ -*ni* Mt 11.20 26.74

szíj „Riemen“ -*át* Mk 1.7 Lk 3.16 Jo 1.27

szín (felület) l. *személy*

szín „lép - tiszta /méz“ „Walbe - Seim“ lat. *favus* l. *mézszén*

szirt „Felsen, ?Klippe, Riff“ -*ból* Mt 27.60 Mk 15.46 -*ok* Mt 27.51 -*on* Mt 7.24,25 16.18 Lk 6.48(2)

szív l. *szív*

„szivacs“ l. *szovárvány*

szkenofégia „sátoros ünnep“ „Laubnüttenfest“ lat./griech. *scenopégia* Jo 7.2

sz(ó) „id.; hang; beszéd; szózat; kukorékolás“ „Wort; Stimme, Rede; Ruf - Stimme, Wort; Krähen“ -*ava* Mt 3.3 Mk 1.3 Lk 3.4 Jo 1.23 -*avért* Jo 3.29 4.39 -*avát* Mt 12.19 Lk 11.27 Jo 3.8 5.25,28,37 10.3,4 -*avat* Mk 14.30 -*avokat* Lk 17.13 Jo 10.5 -*avokban* Mt 6.7 -*avokkal* Lk 23.23 :*szó* : Mt 2.18 3.17 Mk 1.11 Lk 3.22 -*mat* Jo 10.16,27 18.37 -*val* Mt 27.46,50 Mk 1.26 Lk 4.33 Jo 11.43

szokás „Brauch; Gewohnheit“ -*a* Lk 1.9 2.27,42 4.16 22.39 -*ok* Jo 19.40 -*tok* Jo 18.39

szok[ik] „(v.t.) pflegen; gewöhnen“ -*ott* Mk 15.6 -*ta* Mt 27.15 Mk 10.1

szoknya „alsóruha; felsőruha; köntös“ „Rock; Mantel; Kleid, Gewand“ Jo 19.23 -*dat* Mt 5.40 Lk 6.29 -*ja* Lk 3.11 -*ját* Lk 22.36 -*jával* Jo 21.7 -*kat* Lk 9.3 -*kka* Lk 6.9 -*t* Jo 19.23

szól „id.; beszél; kukorékol; kotkodácsol“ „reden; sprechen; krähen; gackeln, gackern“ Mt 26.34,75 Mk 7.35 Lk 6.45 22.34 -*a* Mt 26.74 Mk 14.68 Lk 22.60 Jo 18.27 -*ala*

Mt 14.27 -and Mk 14.72 -asz Jo
19.10 -hat Lk 1.22 -hatsz Lk 1.20
-na Mt 12.22 -nak Mk 16.17 -nának
Mt 12.46 -ni Mk 1.34 Lk 7.15 -niok
Mt 15.31 Lk 4.41 -notok Mt 6.7
-ónak Mt 12.48 -óvák Mk 7.37

szól[at] „beszéd, szólás”, Reden,
Sprechen' -tát Jo 12.29

szolga ‚Knecht’ Mt 10.24 Mk
9.35 Lk 12.43 Jo 8.35 -'dat Lk 2.29
-i Mt 13.27 22.10 Lk 1.2 Jo 4.51
-im Jo 18.36 -imnak Jo 15.15
-inak Mt 22.8,13 Mk 13.34 Lk
14.21 15.22 -it Mt 21.34,35,36 Mk
12.2 Lk 14.17 -ival Mt 18.23 Jo
18.12 -ja Lk 7.2 Jo 8.34 -jához Mt
26.51 -jának Lk 14.23 -ját Mk
14.47 Lk 7.3 20.10,11 22.50 Jo
18.10 -k Mt 13.28 Mk 14.66 Lk
12.37,38 Jo 2.9 -kat Lk 19.15 Jo
7.32 18.3 -kkal Mt 26.58 Mk 14.54
-knak Mt 25.19 Jo 2.5 -m Mt
25.21,23 Lk 19.17 Jo 12.26 -mnak
Mt 8.9 Lk 7.8 -nak Mt 5.25 10.25
Lk 12.46 Jo 18.10 -t Mt 25.30 Mk
12.4 Lk 7.10 17.7 -tok Mt 20.26,27
23.11 Mk 10.43 vö. szolgáló

szolgál ‚dienen’ Mt 8.15 Mk 1.31
Lk 4.39 Jo 12.2,26(2) -á Lk 22.26
-hat Mt 6.24 Lk 16.13 -hattok Mt
6.24 Lk 16.13 -j Mt 4.10 Lk 4.8
17.8 -ja Jo 9.31 -jouk Lk 1.74 -na
Mk 3.9 10.45 Lk 1.8 -nak Mt 4.11
Mk 1.13 15.41 Lk 8.3 -ni Mt 20.28
-nom Lk 10.40 -ok Lk 15.29 -onk Jo
8.33 -tassék Mk 10.45 -tatni Mt
20.28 -tonk Mt 25.44 -váu Mt 27.55
Lk 2.37

szolgálat ‚Dienst’ Jo 16.2 -hoz
Lk 10.40 -ját Lk 19.31

szolgáló ‚Diener’ -nak Lk 4.20 vö.
szolga

szolgálóleány ‚Magd’ -a Lk 1.38
vö. leány

szolgálóleány ‚Magd’ -ának Lk
1.48 vö. lány

szólta l. szól[at]

szombat ‚Sabbat’ Mk 2.27 6.2 Lk

4.16 Jo 5.9,10 -ért Mk 2.27 -nak

Mk 2.27 16.2 Lk 6.5 13.16 -okon

Mt 12.12 Mk 2.24 3.3,4 Lk 4.31

-on Mt 12.10,11 Mk 2.23 Lk 6.1 Jo

5.16 -ot Jo 5.18 9.16

szomjazat ‚szomjúság’ ‚Durst’

-tad Mt 25.44

szomjaz[ik] ‚dursten’ -tad Mt

25.37 vö. szomjuhoz(ik)

szomjazik l. szomjuhoz(ik)

szomjuhoz(ik) ‚szomjazik’ ‚dur-

sten’ -ám 25.35,42 -ik Jo 4.14

6.35 7.37 -jam Jo 4.15 -nak Mt 5.6

-om Jo 19.28 vö. szomjaz[ik]

szomjúság l. szomjazat

szomorán ‚szomorúan’ ‚(adv.)

traurig, betrübt’ Mt 19.22

szomoró ‚szomorú; borús; siral-

mas” ‚(a.) traurige; betrübt; Klage-

ge’ Mt 11.17 26.38 Mk 14.34 Lk

18.24 -k Mt 6.5,16 -vak Lk 24.17

szomoród[ik] ‚traurig/betrübt

sein’ -jatok Mt 24.6 -jék Jo 14.27

-ni Mt 26.37 -niok Mk 14.19

szomoróság ‚szomorúság’ ‚Trau-

rigkeit’ Lk 22.45 Jo 16.6 -ot Jo 16.

21,22 -tok Jo 16.20

szomoró l. szomoró

szomorúan l. *szomoróan*
 szomorúság l. *szomoróság*
szomszéd ‚Nachbar‘ -i Lk 1.58
 Jo 9.8 -*idat* Lk 14.12 -*in* Lk 1.65
 -*it* Lk 15.6,9
szoréli ‚övez‘ ‚schützen → gür-
 ten‘ -*ad* Lk 17.8 vö. *szorejt*, *meg-
 szorejt*
szorejt ‚övez; borít, takar; szo-
 rongat‘ ‚gürten; sich bedecken;
 drängen‘ -*á* Jo 21.7 -*andk* Mk 3.9 -*od*
 Jo 21.18(2) l. még *megszorejt*, vö.
szoréli
szorgalmasság ‚gondozás, ápo-
 lás; gond; ‚Pflege; Sorge‘ -*át* Lk
 10.34 -*októl* Lk 8.14 vö. *szorgalma-
 tosság*, *szorgalmazat*
szorgalmasságát *viseli* ‚gondoz-
 za‘ l. *szorgalmasság*
szorgalmast ‚mindjárt, hamarost‘
 ‚(adv. temp.) alsbald, auf der Stelle,
 sogleich lat. statim‘ Mt 26.49 vö.
sietelmest; *szorgalmazatost*
szorgalmast ‚igen, nagyon‘ ‚(adv.
 modif.empf.) sehr, eifrig, mit
 Fleiß lat. studioso‘ Lk 7.4 vö. *igen*
 ‚szorgalmatosan‘ l. *szerelmest*
szorgalmatosság ‚gond‘ ‚Sorge‘
 -*a* Mt 13.22 vö. *szorgalmasság*, *szor-
 galmazatosság*
szorgalmazat ‚gond‘ ‚Sorge‘ -*od*
 Lk 10.40 vö. *szorgalmasság*; *szor-
 galmatosság*
szorgalmazatos ‚aggodalmasko-
 dó; bajos‘ ‚(a.) besorgt; mühselig‘
 Lk 10.41 -*ok* Mt 6.25,31,34(2)
szorgalmazatosság ‚gond‘ ‚Pfle-
 ge, Sorge‘ -*át* Lk 10.35 -*ával* Lk

21.34 vö. *szorgalmasság*, *szorgalma-
 tosság*, *szorgalmazat*
szorgalmazatosságot (*vall*) ‚gond-
 ja van rá‘ ‚sich um jn. kümmern‘
 Lk 10.35 vö. *szorgalmasság*
szorgalmazatost ‚azonnal, rög-
 tön‘ ‚(adv. temp.) auf der Stelle,
 sogleich, sofort lat. illico‘ Lk 13.13
 vö. *sietelmest*, *szorgalmast*
szorgalmaz(ik) ‚gondoskodik;
 aggodalmaskodik; foglalatosko-
 dik; megy, siet, igyekszik‘ ‚für jn.
 sorgen; besorgt sein; sich beschäf-
 tigen; gehen, eilen, streben‘ -*ik* Lk
 10.40 21.38 -*nek* Jo 12.6 -*notok* Lk
 12.11 -*ské* Lk 12.22 -*tok* Mt 6.28
 Lk 12.26
 szorit l. *szoréli*, *szoréjt*
szorólapát ‚Worfschaufel‘ -*ja* Mt
 3.12 Lk 3.17
 szorongás l. *szorongatás*
szorongat [t] ‚gyötör‘ ‚quälen.
 belästigen lat. obtundo‘ -*sson* Lk
 18.5 vö. *szorejt*, *szorch*
 szorongat l. *szorejt*
szorongatás ‚szükség; szorongás‘
 ‚Not; Bange‘ Lk 21.23 -*ok* Lk 21.25
szoros ‚eng‘ Mt 7.13,14 Lk 13.24
szovárvány ‚szivacs‘ ‚Schwamm
 lat. spongia‘ -*t* Mt 27.48 Mk 15.36
 Jo 19.29
szózat ‚id.; zúgás; ?harsona‘
 ‚Stimme; Brausen; ?Fanfare, Po-
 saune‘ Jo 12.28 -*jától* Lk 21.25 -*tal*
 Mt 24.31 vö. *hangoslat*
 szög l. *szeg*
 szöglet l. *szeg*, *szeglet*
szökös ‚táncolat‘ ‚(v.i.) tän-
 zeln‘ -*v* Mt 14.6

szök[ik] „táncol” ,tanzen’ -ételek
 Mt 11.17 -ött Mk 6.22 -tetek Lk
 7.32 vö. szökődös
 szől(ő) „id.” ,Weintraube;
 Weinberg’ -ejébe Mt 20.1 -ejében Lk
 13.6 -ejét Mt 21.41 -ő Lk 14.23
 -őből Mt 21.39 -őjébe Mt 20.2 -őket
 Mt 7.16 -őknek Mt 20.8 -őmbe Mt
 20.4,7 21.28 -őn Mk 12.8 Lk 20.15
 -őnek Mk 12.2 Lk 20.10,15 Mt 21.
 34,40 -t Mt 21.33 Mk 12.1,9 Lk
 6.44 20.9,16
 szőlőműves ,Weingärtner’ Jo 15.1
 -nek Lk 13.7
 szőlőtő ,Weinstock’ Jo 15.1,5 -n
 Jo 15.4
 szőlővessző „venyige” ,Rebe’ Jo
 15.4,6 -k Jo 15.5 -nek Mt 26.29 Lk
 22.18 Mk 14.25 -t Jo 15.2
 szőn[ik] „hagy; elhagy” ,(zu)-
 lassen; verlassen’ -nél Mt 27.49 Lk
 4.34 6.42 -t Lk 7.45 l. még meg-
 szőn[ik]
 szőny(ik) „szűnik, (meg)szűnik;
 ered, indul” ,aufhören, nachlassen’
 -nyedik Lk 11.8 -nyél Mt 3.15 -jetek
 Mk 15.36 vö. szőn[ik] l. még meg-
 szőn[ik]
 szőr ,Haar’ -éből Mt 3.4 Mk 1.6
 szőttest ,szövétt” ,gewebt’ Jo
 19.23
 szővécnek „fáklya; mécs, lámpás;
 gyertya” ,Fackel; Leuchte, Licht;
 (slavisches Lehnwort)’ Mk 4.21 Lk
 8.16 Jo 5.35 -e Mt 6.22 Lk 11.34,36
 -ek Lk 12.35 -et Mt 5.15 Lk 11.33
 15.8 vö. gyertyatartó
 szövétt l. szőttest
 szúnyog ,Mücke’ -ot Mt 23.24

szű l. szü(v)
 szűkös[ködik] ,(v.i.) Not leiden,
 bedürfen’ -ök Lk 5.31 15.7
 szűkösködik l. szűkösl(ik); szű-
 kösl[ködik]
 szűkösl(ik) „szüksége van; szű-
 kösködik, nélkülöz” ,brauchen, be-
 nötigen; Not leiden, entbehren,
 vermissen’ -ik Jo 13.10 -ötök Mt
 6.32 26.65 Lk 12.30 -ök Lk 9.11
 szűkös[öl] l. szűkösl[ködik]
 „szükség” l. szorongatás
 „szüksége van” l. szűkösl(ik)
 szüil ,(v.t.) gebären, zur Welt brin-
 gen’ Mt 1.21,23 Jo 16.21 -é Mt
 1.2-16 (% előfordul 38-szor %) -é
 Mt 1.25 Lk 2.7 -nő Lk 2.6 -ő Lk
 1.57 -sz Lk 1.31 -t Lk 1.13 -tenek
 Lk 23.29 -tő Jo 16.21
 szüile -i| -it| -ítektől -’jek l.
 szül(ő)
 szüilés ,(gebär)zeit’ -ének Lk 1.57
 születés l. születet
 születet „születés” ,Geburt’ -ben
 Jo 21.K -e Mt 1.18 -ébe Lk 1.4
 -ének Mt 1.1 -öl Jo 9.1 -nek Jo 1.14
 szület(ik) ,(v.i.) geboren werden,
 zur Welt kommen; entstehen’ -ék
 Mt 1.16 -endik Jo 3.3,5 -ett Mt 1.20
 Mk 14.21 Lk 2.11 Jo 1.18 -hessék
 Jo 3.4 -hetik Jo 3.4 -ik Lk 1.35
 -nék Mt 2.4 -netek Jo 3.7 -tek Jo
 1.13 -tél Jo 8.34 -tem 18.37 -tették
 Jo 9.2 -tönk Jo 8.41
 szüil(ő) ,(pl.) Eltern’ :szüile: -i Lk
 2.27 8.56 9.2 -it Lk 18.29 Jo 9.18
 -ítektől Lk 21.16 -’jék Mt 10.21 Mk
 13.12 :szüilö: -knek Mt 24.19 Mk
 13.17 Lk 21.23

szülött „gyermek” ‚Kind’ -i Lk 7.28 -ök Mt 11.11
 szűn(ik) l. szőny(ik) vö. szőn[ik]
 szű(v) „szív” ‚Herz’ :szű: -ben
 Lk 18.15 -ből Mt 15.18,19 -nek Mt 12.34 Lk 6.45 -vel Mt 11.29 Mk 12.33 :szüv: -ébe Mt 13.19 Mk 7.19 Jo 13.2 -ében Mt 5.28 12.40 Mk 11.23 Lk 2.19,51 -éből Mt 18.35 Mk 7.21(2) -ed Mt 6.21 Lk 12.34 -eddel Mt 22.37 Mk 12.30 Lk 10.27 -ekből Lk 2.35 -ének Lk 6.45 (2) -etek Lk 21.34 Jo 14.1,27 16.22 -etekbe Lk 9.44 21.13 24.38 -etekben Mt 9.4 Mk 2.8 Lk 5.22 -eteket Mk 8.17 Lk 16.15 Jo 16.6 -eteknek Mk 10.5 -ök Lk 24.25 -ök Mt 13.15 15.8 Mk 6.52 7.6 -ökbe Lk 1.66 -ökben Mk 2.6 4.15 Lk 3.15 -öket Lk 1.17 4.18 Jo 12.40 -ökkel Mt 13.15 Jo 12.40 -öknek Mk 3.5 16.14 Lk 1.51 9.47 -önk Lk 24.32 l. még késő szűvő
 szűz - szűz ‚Jungfrau’ Mt 1.23 -ek Mt 25.7,11 -ekhez Mt 25.1 -höz Lk 1.27 -nek Lk 1.27
 szüzesség ‚Jungfrauschaft’ -étől Lk 2.36

T

tabita gumi ‚talitha, kúmi” ‚Talitha kumi lat. talitha cumi → arameus talitha ‚Mädchen’ kum(i) ‚stehe auf’ Mk 5.41
 TADDEUS l. Tadeus
 TADEUS ‚Taddeus” ‚Thadäus’ Mt 10.3 -t Mk 3.18

tag ‚testrészt” ‚Glieder’ -id Mt 5.29,30
 tagad ‚leugnen, (ver)leugnen’ -á Mk 14.70 Jo 1.20 -lak Mt 26.35 Mk 14.31 -sz Mt 26-34.75 Mk 14.72 Lk 22.34,61 Jo 13.38 l. még megtagad
 tehát ‚?,akkor; ekkor” ‚(adv.) ?dann; da, nun’ Mt 2.7 Mk 2.20 Lk 5.35 Jo 2.10 vö. akkor
 tajték ‚Geifer, Schaum’ -kal Lk 9.39
 tajtékkal megundokejt l. tajték
 tajtékoz[ik] ‚tajtékozik” ‚geifern, schäumen, toben’ -tatja Mk 9.18 -ván Mk 9.20
 tajtékszik l. tajtékoz[ik]
 takar ‚bebugyolál; (össze)gyűjt” ‚wickeln; sammeln’ -á Mk 15.46 Lk 23.53 -jam Lk 12.17 -ván Lk 2.12 19.20
 tál ‚Schüssel’ -ba Mt 26.23 Mk 14.20 -on Mt 23.25,26 vö. tályér talán l. talántál
 talántál ‚talán, tán, esetleg” ‚(adv.) vielleicht’ Mt 11.23 Mk 11.13 Lk 9.13 Jo 8.19
 tályér ‚tányér → tál” ‚heute Teller → damals Schüssel’ -on Mt 14.8,11 Mk 6.25,27 vö. tál, vö. edény, sálsástál
 talp ‚Sohle’ -atokon Mt 10.14 vö. láb
 támad ‚id.; ellenszegül; felbukkan; háborog” ‚angreifen; widerstreben; auftauchen; sich erheben (Sturm)’ Mt 24.7,27 Mk 13.8 Lk 21.10 Jo 7.52 -a Mt 4.16 -jatok Mt 5.39 -nak Mt 10.21 24.11,24 Mk

13.12,22 -ott Mt 11.11 Mk 3.26
 Lk 7.16 -oz Jo 6.18
 TAMÁR ‚Thamar‘ -tól Mt 1.3
 TAMÁS ‚Thomas‘ Mt 10.3 Jo
 11.16 14.5 20.24 21.2 -nak Jo 20.27
 -t Mk 3.18 Lk 6.15
 tán l. telántál
 tanács l. tanács
 tanácskozás l. tanács
 tanács „tanács” ‚(Hohe) Rat;
 Ratschlag‘ Mt 26.59 Mk 14.55
 15.1(2) -át Lk 7.30 -oknak Lk 23.51
 -ot Mt 12.14 22.15 27.1 Mk 3.6
 Jo 11.47 18.14
 tanács „tanácskozás” ‚Rat‘ Mt
 27.7 Mk 15.1 -hoz Mt 28.12
 tanács „ítélet” ‚Urteil, Gericht‘
 -nak Mt 5.22
 tanács „ítélőszék, törvényszék”
 ‚Gericht, Tribunal‘ -okba Mt 10.17
 Lk 22.66 -okban Mk 13.9
 tanejt l. tan[ít]
 tanejtvány „tanítvány” ‚Jünger‘
 Mt 10.24 Lk 6.40 Jo 1.37 18.15(2),
 16 -a Mt 27.57 Jo 9.28 19.38 -aihoz
 Lk 10.23 -hoz Jo 20.2 -i Mt 5.1 Mk
 2.18(2) Lk 5.33 Jo 1.35 -id Mt 9.14
 12.2 Mk 2.18,24 Jo 7.3 -idat Lk
 9.40 19.39 -idnak Mt 17.16 Mk 9.18
 -ihoz Mt 26.40,45 Mk 9.14 Lk
 22.45 -iknak Mt 23.1 -im Jo 8.31
 13.35 15.8 -immel Mt 26.18 Mk
 14.14 Lk 22.11 -inak Mt 8.18 Mk
 2.16 Lk 5.30 Jo 6.12 -ira Mt 12.49
 Lk 6.20 -iról Jo 18.19 -it Mt 10.1
 Mk 6.45 Lk 6.13 11.1 -ival Mt
 9.10,19 Mk 2.15 Jo 6.3,22 -nak Mt
 10.25,42 Jo 19.27 -ok Mt 14.19 Mk
 10.13,24 Lk 9.18 Jo 4.33 -okat

Mt 22.16 Lk 18.31 -oknak Lk 9.14
 24.10 Jo 20.18 -om Lk 14.26,27,33
 -t Jo 19.26 21.20
 tanéhh l. tan[ít]
 tan[ít] ‚lehren‘ -éhh Lk 11.1 :ta-
 nejt: Lk 4.15 12.12 Jo 7.14 14.26
 16.13 -á Mt 13.54 Mk 10.1 11.17
 Lk 4.31 -ana Mt 11.1 Lk 6.6 -and
 Mt 5.19 -andó Jo 7.35 -ani Mk 6.2,34
 8.31 -asz Mt 22.16 Lk 20.21 Jo
 9.34 -atta (sic) Lk 20.1 -attak Mt
 28.15 Jo 6.45 -attál Lk 1.4 -ja Mt
 5.2 Mk 1.21 Lk 5.3 Jo 8.18 8.2 -ó
 Mt 7.29 Mk 1.22 Lk 13.10 -od Mk
 12.14 Lk 20.21 -ott Jo 8.28 -otta
 (sic) Lk 11.1 -ottak Mk 6.30 -ottam
 Jo 18.20 -vájok Mt 15.9 -ván Mt
 4.23 Mk 6.6 Lk 5.17 Jo 6.59 :ta-
 nohh: -atok Mt 28.19
 tanítvány l. tanejtvány, tanolt
 tanó „tanú” ‚Zeuge‘ -i Lk 24.48
 -k Mt 23.31 26.60,65 -kat Mk 14.64
 tanohh l. tan[ít]
 tanel „tanul; tanúskodik” ‚ler-
 nen; zeugen‘ -ja Mt 2.7 Jo 3.32
 -jatok Mt 9.13 11.29 -játok Mk
 13.28 Lk 11.48 -jon Lk 16.28 -nak
 Mt 26.62 -onk Jo 3.11 -t Mt 13.52
 Jo 6.45 -ta 7.15
 tanóság „tudomány; id., bizony-
 ság” ‚Lehre; Zeugnis‘ Mk 1.27 Jo
 4.39 -a Jo 1.19 5.32 8.17 19.35 21.24
 -ában Mk 4.2 12.38 -án Mt 7.28
 22.33 Mk 1.22 Lk 4.32 -ának Lk
 1.77 -áról Jo 18.19 -át Jo 3.32,33
 -ba Lk 9.5 21.13 Jo 1.7 -ból Jo 7.17
 -it Mt 15.9 Mk 7.7 -od Jo 8.13 -ok
 Mt 15.19 Mk 14.56,59 -okat Mt
 27.13 Mk 14.55 -okra Mt 8.4 10.18

Mk 1.44 Lk 5.14 *-októl* Mt 16.12
-om Jo 5.31 7.16 8.14 *-onkat* Jo
 3.11 *-ot* Mt 19.18 Mk 10.19 Lk 4.22
 Jo 1.7 vö. *tudomány*
 tanú l. *tanó*
 tanul l. *tanol*
 tanúság l. *tanóság*
 tanúskodik l. *tanol/-nak/-onk*
tapasz[t] „tapogat” (be)tasten,
 befűhlen’ *-játok* Lk 24.39
 tapogat l. *tapasz*[t]
 TÁREJ „Táré” ‚Tharah’ *-é* Lk
 3.34
társ ‚id.; cimborá” ‚Gesell(c)’ *-i*
 Lk 5.10 *-ok* Mt 23.30 *-oknak* Lk 5.7
társág (sic!) ‚közösség” ‚Gesell-
 schaft’ Lk 2.44
 tarsoly l. *tassoly*
tart ‚id.; cselekszik, tesz; (szavát)
 megtartja; megőriz, megtart; les-
 (elkedik); teljesít, megtart; megfo-
 gad; tartogat; odatart; (tanácsot
 ül; fekszik” ‚halten; tun; (sein
 Wort) hatten; lauern; bewahren,
 halten; einhalten; (einem Rat) fol-
 gen; verwahren; hinhalten; (Rat)
 halten; liegen’ *-ák* Lk 6.7 *-ának*
 Mt 22.15 26.4 27.1 Mk 3.6 *-andja*
 Jo 8.51,52 *-andjátok* Jo 15.10 *-ando-*
-tok Lk 13.5 *-aniok* Mt 28.20 Mk
 7.4 *-anod* Lk 14.9 *-atik* Lk 4.38
-atnak Lk 8.37 Lk 24.16 *-ja* Jo
 14.21,24 *-ják* Mk 3.2 Lk 14.1 22.63
 Jo 15.20 *-játok* Mk 7.8 *-nak* Mt
 12.14 :*tartó*: s. *ajtó-tartó*, *stalló-tartó*
 :*tart*: *-om* Jo 8.55 17.12 *-ón* Lk
 15.10 *-ónak* Mk 13.34 Lk 10.34
-otta Lk 10.13 *-ottad* Jo 2.10 *-ottak*
 Mt 11.20,2 12.41 *-ották* Jo 15.20

17.6 *-ottam* Mk 10.20 Lk 19.20 Jo
 15.10 *-sa* Jo 12.7 14.23 *-sad* Mt 5.39
 19.17 Lk 6.29 Jo 17.11 *-satok* Mt
 3.2 Mk 1.15 *-sátok* Mk 7.9 Jo 14.15
-ván Mt 27.7 Mk 7.3 15.1
tartat ‚észrevétel” ‚Wahrneh-
 mung lat. observatio’ *-tal* Lk 17.20
tartogat l. *tart*
tartoz(ik) ‚id.” ‚schulden’ *-ik* Mt
 18.24,28 23.16,18 Lk 7.41 *-nak* Jo
 10.13 *-ol* Mt 18.28 Lk 16.5,7 *-om*
 Mt 3.14 *-tok* Jo 13.14
 tasoly l. *tassoly*
tassoly ‚tarsoly” ‚Tasche, (Hir-
 ten)tasche’ Lk 22.35 *-t* Mt 10.10
 Mk 6.8 Lk 9.3 10.4 22.36 vö.
katrinca; *zsák*
tat ‚vagy” ‚auch, sogar’ Mt
 17.25 21.16
 TATROS ‚id.” ‚Ortsname in Ru-
 mänien rumänisch Tîrgu Trătuş’ Jo
 21.K
 tava l. *tó*
távoz(ik) ‚sich entfernen’ *-ik* Lk
 2.37 9.39 *-játok* Mt 7.23 9.24 25.41
 Lk 13.25 *-jék* Mt 26.39 *-nék* Lk
 4.42 *-tathatik* Mt 26.42 *-tatjátok* Mt
 23.33 l. még *eltávozik*
te ‚(pron.) du’% Mt 136 esetben,
 Mk 54 esetben, Lk 127 esetben, Jo
 102 (össz. 419) esetben fordul elő%
 l. még *tebeléd*, *tebelölled*, *tebenned*,
teelőtted, *teérted*, *tefelölled*, *tehozjád*,
teközötted, *te magad*, *tenélad*, *teneked*,
terajtat, *terollad*, *tetölled*, *teveled*
 ‚te (pron.poss.)” l. *tennen*
tebeléd ‚beléd” ‚(adv.pers.) in
 dich – über dich lat. in te’ Lk 1.35
 19.43

tebelölled „belöled“ (adv.pers.)
aus/von dir lat. ex te' Mt 2.6 21.19
Mk 11.14 Lk 1.35

tebened „bened“ (adv.pers.) in
dir lat. in te, apud te' Mt 6.23 Mk
1.11 Lk 1.45 Jo 17.20

tedd l. *te(sz)*

teelőttd „előttd“ (adv.pers.) vor
dir' Mt 6.2 11.10,26 Lk 7.27 10.21
15.18,21

teend l. *te(sz)*

teérted „érted“ (adv.pers.)
für/um dich' Mt 17.27 Lk 22.32 Jo
13.37

tefelölled „felölled“ (adv.pers.)
von dir' Lk 16.2 vö. *felől/-ed*

téged (pron.pers.) dich' Mt 9.22
Mk 9.45 Lk 7.50 Jo 1.48(2)

tégedet (pron.pers. + sg.acc.)
dich' Mt 4.6 Mk 1.37 Lk 2.48 Jo
1.50 vö. *téged*

tegnap l. *tegnapon*

tegnapon „tegnap“ (adv.temp.)
gestern' Jo 4.52 vö. *ma; maiglan;*
mától fogva

tégy l. *te(sz)*

tehát l. *tahát*

tehen „ökör“ ‚Ochse lat. bos
(sic) -e Lk 14.5 -eket Jo 2.14,15 -ét
Lk 13.15

tehenőriző „tehenőrző, tehénpász-
tor“ (Kuh)/Viehhirt' -t Lk 17.7

tehenőrző l. *tehenőriző*

tehénpásztor l. *tehenőriző*

teher l. *ter(eh)*

tehess l. *te(sz)*

tehet l. *te(sz)*

tehetség „erő; hatalom“ ‚Kraft;
Gewalt' -ben Mk 9.1 Lk 4.36 -e Mt

25.15 Lk 5.17 -*eddel* Mk 12.30 -*ének*
Lk 22.69 -*ére* Lk 10.19 -*et* Lk 9.1
-*ét* Mk 12.24 13.34 -*ével* Lk 4.14
-*gel* Mk 1.27 13.26 -*nek* Mk 14.62
-*vel* Mt 24.30 vö. *erő*

tehozzád „(te)hozzád; feléd“
(adv.pers.) zu dir; auf dich zu' Mt
14.28 23.37 25.39 Mk 9.7 Lk 1.19
vö. *hozzá*

tehozzád l. *tehozzád* vö. *hozzá;*
énhozzám; őhozzá; tühozzátok

tejend(-itek) -ő l. *te(sz)*

teként „találkozik; tekint; felte-
kint; (fel)pillant; (rá)néz“ ‚treffen;
ansehen; aufschauen; aufblicken;
ansehen' -e Lk 9.16 -é Lk 22.61 -*ett*
Lk 22.56 -*ette* Lk 1.25,48 -s Lk 9.38
18.42 -*sed* Mk 13.1 -*setek* Lk 21.28
-*rén* Mt 14.19 19.26 Mk 3.5,34 Lk
6.10 Jo 1.36,42

tekint l. *teként*

teközötted „egymás közt“ (adv.
pers. → adv.) zwischen dir → un-
tereinander' Mt 18.15

tél ‚Winter' Jo 10.22 -*be* Mt 24.20
Mk 13.18

teli l. *teljes*

tel[ik] „(meg)telik“ ‚voll wer-
den' -*jék* Lk 14.23 l. még *betelik*

telik l. *teljesed[ik]; beteljesed(ik)*

teljes „teli, telve; id.“ (adj.) voll,
gefüllt; voll, vollständig, vollkom-
men' Mk 4.28,29 Lk 1.28 2.40 Jo
5.11 -*ek* Mt 23.25,27,28 -*eket* Mt
14.20 15.37 Mk 6.43 -t Jo 1.14 19.29
21.11

teljesed[ik] „(be)telik“ ‚voll wer-
den → sich (er)füllen' -*nének* Mt

26.54 l. még *beteljesed(ik)* vö. *töl[ik]*; *betöl*

„teljesít” l. *tart*

„teljesít” l. *betöl[-t]*; *tölt*

teljesség „id., tökéletesség”. Fülle, Vollständigkeit’ -*ébből* Jo 1.16

telt l. *testes* vö. *tölt*

temagad „(ön)magad” (pron. pers./refl.) selbst, selber’ -*at* Mt 4.6 Mk 1.44 Lk 4.9,23 Jo 7.4 vö. *temmagad*; *maga*

„temagadnál” l. *tenennálad*

teme(t) ‚beerdigen, begraben’

-*ssék* Mk 8.22 Lk 9.60 -*tem* Mt 8.21 -*tték* Lk 16.22 l. még *eltemet*

temetés ‚Begräbnis’ -*ekre* Mt 27.7

tenjén ‚tömjén’ ‚Weilrauch’ -*t* Mt 2.11

templom ‚Tempel’ Mt 23.17,35

Mk 11.16 13.3 Lk 4.9 Jo 2.20 -*ába* Mt 21.12 Lk 1.9 -*ára* Mt 23.16 -*áról*

Jo 2.21 -*át* Mt 26.61 27.40 Mk 15.29 -*ba* Mt 21.23 Mk 11.11,15 Lk 2.27

18.10 Jo 7.14 -*ban* Mt 12.5 Mk 11.27 Lk 1.21,22 Jo 2.14 -*ból* Mt 21.12 Mk 11.15 Lk 21.5 Jo 2.15

-*nak* Mt 4.5 23.16 Mk 15.38 Lk 23.45 -*ot* Mk 14.58 Jo 2.19 -*ra* Mt 23.21 -*tól* (sic!) Mt 12.6 Lk 2.37

tenálad ‚nálad” (adv.pers.) bei dir’ Mt 26.18 vgl. *énálad*; *énálkél*; *ónála*

tend l. *te(sz)*

teneked ‚néked; veled” (pron. pers.) dir, für dich; (adv.pers.) dir, für dich; (adv.pers.) mit dir’ Mt 2.13 Mk 1.24 Lk 1.3 Jo 1.50 vö. *énnekem*, *őneki* usw.

tenennálad ‚temagadnál” (pron. pers./refl.) bei dir selbst’ Jo 17.5 vö. *önönnála*

tenger ‚Meer, See’ Mt 4.13,18 Mk 1.16 Lk 6.17 Jo 6.1 -*be* Mt 4.18

Mk 1.16 Lk 17.2,6 Jo 21.7 -*en* Mt 8.24 14.22 Mk 4.1 Jo 6.19 -*nek* Mt 4.15 8.26 Mk 4.39 Lk 8.25 -*nél*

Jo 21.1 -*nél* Mk 4.1 5.21 -*re* Mt 17.27 Mk 2.13 3.7 4.1 -*t* (sic!) Mt 23.15

vö. *tó*

tenmagad ‚egymagad; magad” (adv.) allein; (pron.pers./refl.) selbst, selber’ Lk 24.18 -*at* Mt 19.19

Mk 12.31,33 Lk 10.27 Jo 17.3 -*ról* Jo 8.13

tenn l. *te(sz)*

tenneid ‚tied” (pron.poss.) Dein(ig)en’ -*hez* Mk 5.19

temen ‚te” (pron.poss.) dein, deine, dein’ Mt 26.73 vö. *önön*

temenrollad ‚magadról” (pron. pers./refl. + suff. delativ) über dich (selbst)’ Jo 1.22

tenőtled ‚magadtól” (pron.pers./refl. + suff. ablat.) von dir selbst’ Jo 18.34

tenyer ‚Handfläche lat. palma’ -*eket* Mt 26.67

terajtal ‚rajta” (adv.pers.) an dir’ Mk 5.19 vö. *rajta*

térd ‚Knie’ -*ehez* Lk 5.8 -*en* Mt 17.14 -*et* Mk 10.17 15.19 -*re* Mk 1.40

térdel l. *térdep[e]l*

térdep[e]l ‚id., térdel” ‚knien’ -*vén* Mt 27.29 Mk 1.40

térdepl (sic!) l. *térdep[e]l*

tédré *térdep[e]l* ‚térdet hajc”

„auf den Knien liegen“ -*vén* Mk 1.40
l. még *féltérdré térdep*[c]l

ter(eh) „teher“ „Last lat. moles“
-*eh* Mk 9.42 -*heket* Mt 23.4 Lk 11.
46 -*hekkel* Lk 11.46 -*hem* Mt 11.30
-*hét* Mt 20.12 vö. *terhes*

terejt „terít“ „breiten“ -*i* Mt 21.8
-*ik* Mt 21.8 Mk 11.8 Lk 19.36 vö.
betakar, fedez

terem l. *teremt*

teremt „terem“ „hervorbringen,
tragen, fruchten“ Mk 4.32 Jo 12.24
-*endnek* Lk 21.30 -*sen* Mk 4.27

teremtés l. *teremtet*

teremtet „teremtés“ „Schöpfung;
Geschöpf“ -*nek* Mk 10.6 13.19 16.15
terhe l. *ter*(eh)

terhes „Schwanger“ -*eknek* Mt
24.19 Mk 13.17 Lk 21.23 vö. *ter*(eh)
terít l. *terejt*

terjeszt „vonszol“ „schleifen“ -*nek*
Lk 19.44 vö. *kiterjeszt*

termet „Wuchs“ -*tel* Lk 19.3

terólad l. *terollad*

terollad „rólad, felőled“ „(adv.
pers.) von dir, über dich“ Mt 4.6
Lk 4.10 -

TESÁM: „Hosám“ „Kosam lat. Cosami“
-*é* „filii Cosami od. qui fuit
Cosami“ Lk 3.28

test „id.; hús“ „Körper, Leib;
Fleisch“ Mt 6.25 Mk 10.8 Lk 6.3
Jo 3.6 -*ben* Mt 19.5 Mk 10.8 -*e* Lk
23.54 24.3 Jo 20.12 -*éből* Mk 5.29
-*ed* Mt 5.29,30 6.22,23 Lk 11.34(2),
36 -*ednek* Mt 6.22 Lk 11.34 -*ek* Mt
27.52 Jo 19.31 -*em* Mt 26.26 Mk
14.22 Lk 22.19 Jo 6.51,55 -*emet* Mk
14.8 Jo 6.54,56 -*emre* Mt 26.12

-*ének* Jo 2.21,22 -*éről* 2.22 -*et* Mt
27.59 -*ét* Mt 14.12 Mk 6.29 Lk
23.52 Jo 6.52,53 -*eteket* Mt 10.28
Lk 12.4 -*eteknek* Mt 6.25 Lk 12.22
-*i* Mt 6.11 Lk 3.22 -*nek* Mt 19.6 Jo
1.13 -*té* Jo 1.14 -*től* Jo 3.6

testámentom „végrendelet“ „letz-
ter Wille lat. testamentum (od.
pactio)“ -*áról* Lk 1.72

testamentum l. *testamentom*

„testrészt“ l. *tag*

te(sz) „id., cselekszik; készít
(ételt); változtat, átalakít; (gyü-
mölesöt) terem; ad; (vmit) okoz -
átv.“ „tun, machen; (zu) bereiten;
verändern, umändern; tragen,
fruchten; geben; verursachen -
auch übertr.“ :*tedd*: Mt 8.9 Lk 7.8
Jo 13.27 :*tégy*: Mt 19.18(2) Mk
10.19 Lk 10.37 15.19 :*tegy*: -*ed* Mk
10.35 Lk 4.23 7.5 10.28 -*ek* Mt
19.16 Mk 10.17 Lk 16.3 Jo 17.4
-*elek* Mk 1.17 -*en* Mk 8.36 9.38
Lk 3.11 -*enek* Mt 7.12 Lk 6.31 12.4
-*énk* Lk 3.10,12,14 Jo 6.28 :*teless*:
-*etek* Mt 23.15 :*tehet*: Mt 7.18 Jo
5.19 -*i* Mk 6.19 Jo 3.2 9.16 -*e* Mk
6.5 -*é* Jo 11.37 -*ek* Jo 5.30 -*ék* Mk
9.18 Lk 9.40 -*em* Mt 9.28 Jo 4.34
-*ik* Mk 9.3 -*itek* Lk 12.26 -*ne* Jo
9.33 -*sz* Mk 9.22 -*tek* Jo 15.5 :*tefend*:
-*itek* Jo 15.14 -*ő* Jo 6.6 :*tend*: Jo
5.19 -*esz* Mt 6.2 -*i* Mt 12.50 Mk
3.35 -*itek* Lk 17.10 :*tenn*: -*e* Mk
15.8 Lk 1.72 -*ed* Mt 5.36 -*ék* Jo
6.15 -*em* Mt 20.15 -*ének* Lk 2.27
Lk 9.52 19.48 6.11 -*etek* Mt 23.23
Lk 11.42 Jo 2.16 8.44 -*i* Mt 12.12

Mk 2.24 7.12 Lk 6.9 Jo 5.19 *-iek*
 Mt 12.2 *-önk* Lk 17.10 *:tesz - téisz:*
 Lk 14.12,13 Jo 3.2 6.30 7.3 *-ed*
 Mt 21.23 Mk 11.28(2) Lk 20.2 Jo
 2.18 *-ek* Mt 20.13 Lk 13.32 23.31
 Jo 5.36 *-ék* Mt 5.46,47 Lk 6.33 Jo
 15.21 *-em* Mt 21.24,27 Mk 11.29
 Lk 12.18 Jo 10.37 38, *-en* Mt 3.10
 Mk 3.8 Lk 6.43(2) Jo 2.23 *-i* Mt
 7.21,24,26 Lk 6.47 Jo 5.16,19 *-ik*
 Lk 8.21 *-itek* Mt 21.21 23.15 Lk
 6.46 Jo 8.38,41 *-lek* Mt 4.19 *-nek*
 Mt 6.2 Mk 2.24 Lk 5.33 6.23,26
-önk Jo 11.47 14.23 *-sz* Lk 11.45
-tek Mt 5.47 Mk 7.13 11.3,5 Lk
 6.2,33 *:tet:* Mt 26.12 *-ted* Mt 20.12
:tev: *-é* Mk 3.14 Jo 2.11 4.54 *-éd*
 Mt 6.3 *-én* Mt 27.48 Mk 15.36 Lk
 10.25 Jo 5.18 *-ő* Lk 3.9 Jo 18.30
-őknek Mt 21.43 *:tön:* Mt 1.24
 13.58 20.5 Mk 6.21 *-ek* Mt 21.36
 26.19 28.15 Lk 9.15 *:tön:* Mt 12.3
 Mk 2.25 Lk 1.25 Jo 4.45 *-ek*
 Lk 9.10 *-ék* Jo 12.16 19.24 *-él*
 Mt 21.16 Lk 2.48 Jo 18.35 *-em*
 Jo 4.29,39 7.21 13.12,15 15.24
-enek Mt 17.12 Mk 9.13 Jo 5.29
-étek Mt 21.13 Mk 11.17 Lk 19.46
-ő Mt 13.28 Mk 5.32 Lk 5.6 Jo
 4.46 *-önk* Mt 7.22 Lk 17.10
 „tesz” l. *tart*
 tet l. *te(sz)*
 tét „mívelés, tevé; munkálko-
 dás” ,Tat; Arbeit’ *-ét* Lk 12.43 Jo
 12.18 16.2 vö. *munkálkodat*
teteiglen l. *tet[ő]*
teteje l. *tet[ő]*
tetem „csont” ,Gebein’ *-e* Lk
 24.39 *-ekkel* Mt 23.27 *-et* Jo 19.36

tetes „tetejes, teli” ,voll, über-
 fließend Maß’ *-t* Lk 6.38

tet(ik) „(fel)tetszik, (meg)jelenik;
 látszik” ,erscheinen, sichtbar wer-
 den; sich zeigen, sich sehen lassen’
-ett Mt 2.7 9.33 Lk 1.3 9.8 *-ik* Mt
 17.25 18.12 25.29 *-nek* Mt 23.27
 Lk 11.44 *-nék* Lk 22.24 *-tetik* Mt
 6.16 *-tette* Lk 24.28 *-tettek* Mt 23.28
-teték Lk 24.11 vö. *lát/-szik*

tet[ő] „(fel)szín; csúcs; id., (épü-
 let) teteje” ,Oberfläche; Gipfel,
 Spitze; Dach’ *-eiglen* Lk 4.29 Jo
 2.7 *-ejére* Mt 4.5 vö. *befed, fed; haj-
 zat*

tetőled l. *tetőlled*
tetőlled „töled” ,(adv.pers.) von
 dir’ Mt 3.14 5.29,30 12.38 Jo 17.7,8
 l. még *tölle*

tetszik „gondol; látszik” ,den-
 ken; sich zeigen, sich sehen lassen’
 Mt 21.28 22.17,42 Mk 14.64 Lk
 10.36 vö. *tet(ik)*

tetszik l. *tet(ik)*
tett „munka; cselekedet” ,Tat,
 Arbeit; Handlung’ *-e* Mt 24.46
-ciért Lk 23.19 *-emet* Lk 17.4

tetterik l. *tet(ik)*
teve l. *te(sz)*
teve ,Kamel’ *-’nek* Mt 3.4 *-’nek*
 Mt 19.24 Mk 1.6 10.25 Lk 18.25
-’t Mt 23.24

téve[d] ,(ver)irren’ *-hettek* Mt
 18.13 l. még *eltévehed[ik]*; *tévelyg*
tévehed[dik] l. *téve[d]*, ua. *elté-
 vehed[ik]*
tévehet[ik] l. *téve[d]*, l. még *elté-
 vehed[ik]*
tevéd „id.; magaddal” ,(pron.

pers./refl.) mit dir (selbst)' Mt 18.16
Mk 14.31 Lk 1.28 Jo 3.26

tévely[c]g l. tévelyg

tévelyg „tévelyeg” (herum-/um-
her)irren' -etek Mt 22.29 Mk 12.27
Lk 24.11 -tek-e Mk 12.24 l. még
eltévehed[ik]; téved

tévelygés „hitetés” „Betrug” Mt
27.64

THADEUS l. Tadeus

ti (pron.poss.) cuer/cuere od.
cuer' Lk 10.6(2),11 l. még tibenne-
tek, tihozjátok, tiközitek, tiközötte-
tek, tinektek, tireátok, titeket vö. tü,
tübelétek, tübenetek, tüellenetek, tü-
előttetek, tüértetek, tühozjátok, tü-
közitekbe, tiközölletek, tiközöttetek,
tümagatokat, tündlatok, tünektek, tü-
rajtatok, türejátok, türollatok, tüöket,
tüötletek, tüveletek

tibenetek „bennetek” (adv.pers.)
in euch' Lk 10.13 vö. tübenetek

TIBERIÁDIS „Tiberiás” „Tiberias”
-ból Jo 6.23 -nak Jo 6.1 21.1

TIBÉRIUS „Tiberius” Lk 3.1

tie(d) (pron.poss.) deiner/deine
od. deines; (inv.) Dein' -d Mt 20.14
25.25 Lk 6.30 22.42 -id Lk 4.7 5.33
15.31 Jo 17.6,9 -tek 6.20 16.11 16.12
-teket Jo 15.20

„tieid” l. tenneid

tihozjátok „hozzátok” (adv.pers.)
zu/án euch' Lk 10.6 vö. hozzád l.
még tühozjátok

tik „tyúk; ?kakas” „Henne;
?Hahn” Mt 23.37 Mk 14.68

tikomány „tyúktojás” „Hünerei”
-at Lk 11.12

tiközitek „közétek – hozzátok”
(adv.pers.) zu euch' -be Lk 10.9
tiközöttetek „közöttetek” (adv.
pers.) zwischen euch' Lk 9.48 l.
még közötte[m] vö. tüközöttetek,
tünönközöttetek

tikszó koron „tyúkszólatkor –
?kakasszókor” „Hahnschrei” Mk
13.53 vö. éfélkoron; l. még holval,
reggel

tílt „verboten” -sátok Mk 10.14 l.
még megtílt

ti magatok „éppenséggel ti” l.
tünmagatok, tünönmagatok

„ti magatoktól” l. tünön tölletek

TIMEUS „Timäus” -nak Mk 10.46
tinektek „nektek” (pron.pers.)
euch; für euch' Lk 10.8,10 Lk
10.12,14 vö. tünektek

tireátok „reátok” (adv.pers.) auf
euch' Lk 10.11 vö. türeátok

TIROS „Tirus” „Tyrus” -nak Mk
7.24,31 vö. N Tirus

tirosi „tirusi” „aus/von Tyrus” -ak
Lk 6.17

TIRUS „id.” „Tyros” -ban Mt 11.21
Lk 10.13 -hoz Mk 3.8 -nak Mt 11.
22 15.21 Lk 10.14 l. még Tiros
tiszt „szolgálat” „Dienst lat. offici-
cium” -ének Lk 1.23

tiszta „rein, sauber – auch übertr.
Mt 5.8 23.26 27.59 Jo 13.10 -ák
Lk 11.41 Jo 13.10,11 15.3

„tisztalkodási mód” l. tisztolat
tisztelha[t] „(meg)tisztít” „rei-
nigen – (übertr.) -tok Mt 10.8 l. még
megtiszttejt

tisztel „(ver)ehren” Mk 7.6 -i Mt
15.6 Jo 5.23(2) -ik Jo 5.23 -jed Mt

15.4 19.19 Mk 7.10 Lk 18.20 -*jék* Jo
 5.23 -*nek* Mt 15.8 vö. *tisztesejt*;
megtisztelenejt
 „tisztel” l. *tisztesejt*
tisztelendő „tisztelben álló ember,
 előkelőség” ,Vornehme’ -*bb*
 Lk 14.8
 tisztelben álló ember l. *tiszte-*
lendő
tisztelte[tik] „dicsőít” ,preisen’
 -*szerék* Mt 6.2
tisztesejt „tisztel” ,(ver)ehren’ -*en*
 Jo 8.49 -*ének* Mk 2.12 -*i* Jo 12.26
 vö. *tisztel*, *tiszto*[h]
tisztesség ,Ehre, Ansehen lat. hono-
 nor’ Mt 13.57 Mk 6.4 -*e* Jo 4.44
tisztít l. *tiszto*[h]
tiszto[h] „tisztít” ,reimigen’ -*lad*
 Mt 23.26
tisztol „tisztul” ,rein werden’
 -*tatott* Lk 4.27 -*tattak-e* Lk 17.17 l.
 még *megtisztol*!
tisztolat „tisztulás; tisztálkodási
 mód” ,Reinigung lat. purificatio’
 -*inak* Lk 2.22 -*jok* Jo 2.6 -*odért* Mk
 1.44 Lk 5.14 -*ról* Jo 3.25
tisztolat „ürülék, széklet” ,Ent-
 leerung, Exkrement lat. stercus’
 -*ban* Mt 15.17 Mk 7.19
tisztul l. *megtisztol*, *tisztol*
tisztulás l. *tisztolat*
tisztartó „jótévő” ,Wohltäter,
 Benefakter lat. beneficius’ -*knak* Lk
 22.25
titeket ,(pron.pers.) euch’ Lk
 10.3,8,10
titk/a l. *titok*
titkolja (vala) önmagát „elrejtő-
 (zé)k, elrejtőzik” ,verb(a)rg sich,

sich verbergen lat. occulavit se’ Lk
 1.24 l. még *titkoltat*[ik]
titkoltat[ik] „(el)titkol(ja önma-
 gát)” ,sich verheimlichen, sich ver-
 bergen’ -*haték* Mk 7.24 l. még *titkol-*
ja (vala) önmagát vö. *fedez*, *elrejt*,
rejt
titkoltatott ,(participium perfecti
 passivi) unbemerkt, heimlich’ Jo
 19.38
titkon ,(adv.) heimlich, insge-
 heim’ Mt 1.19 2.7 Mk 9.28 Jo 7.10
 vö. *rejtekl-ben*, *jelennen*
titok ,Geheimnis’ Mt 10.26 Mk
 4.22 Lk 8.17 :*titok* -*ját* Mk 4.11 Lk
 8.10 -*ja* Mt 13.11 -*okat* Mt 13.35
 vö. *fedezet*, *rejtekl*
tíz „10” ,zehn; Zehn(e)’ Mt
 25.1,28 Mk 10.41 Lk 17.12 19.3(2)
 -*e* Mt 20.24 -*ed* Jo 1.39 -*en* Lk 17.17
tizenegy „11” ,elf’ Mt 28.16 -*e*:
 Lk 24.33 -*nek* Mk 16.14 Lk 24.9
tizenegyedidő koron „tizenegykor”
 ,um die elfte Stunde’ Mt 20.6,9
tizenegykor l. *tizenegyedidő koron*
tizenkét „12” ,zwölf’ Mt 9.20 Mk
 5.25 Lk 8.43 Jo 6.13
tizenkett(ő) „12” ,zwölf’ -*en* Mk
 3.14 Jo 6.70 -*ő* Mt 26.14,47 Mk 4.10
 Lk 8.1 Jo 6.71 -*öd* Mk 5.42 Lk
 2.42 8.42 -*őnek* Jo 6.67 -*őt* Mt 10.5
 Mk 6.7 9.35 10.38 Lk 6.13 -*ővel*
 Mk 8.19 11.11 14.17
tizennégy „14” ,vierzehn’ Mt
 1.17(3)
tizennyolc „18” ,achtzehn’ Lk
 13.4,11,16
tizenöt „15” ,fünfzehn’ Jo 11.18
 -*öd* Lk 3.1

tízezer „10 000“ ‚zehntausend‘
 Mt 18.24 vö. *tízszáz ezer*
tízszáz ezer „tízszáz“ ‚zehntausend‘ -rel Lk 14 31 vö. *tízszáz*
tő ‚See‘ Lk 5.2 8.22 -ba Lk 8.23,33
 Jo 5.7 :*tava*: Lk 5.1 -'n Jo 9.7 -'ra
 Jo 9.11 vö. *tenger*
toábbá ‚azután, később, azontúl‘;
többé „(adv.) danach, hernach,
 nacher; mehr, weiter“ Mt 22.46 Mk
 5.35 Lk 3.13 Jo 8.11 vö. *továbbá*
told ‚(meg)tetéz; (meg)told; (cl)-
 küld“ ‚(über)häufen, krönen; (zu
 einer S.) hinzufügen; (weg)schic-
 ken‘ -t Lk 3.20 20.21,12 -atik Mk
 4.24 -hat Mt 6.27 Lk 12.25 -ván Lk
 19.11
toldalék ‚folt‘ ‚(Flick)lappen‘ Lk
 5.36 -ít Lk 5.36 vö. *falt*
toll ‚Feder - Schreibfeder‘ -at Lk
 1.63
tolvaj ‚rabló‘ ‚Räuber‘ Jo 10.1
 18.40 -hoz Mt 26.55 Mk 14.48
 Lk 22.52 -ok Mt 27.38,44 Lk 10.30,
 36 23.39 Jo 10.8 -okat Lk 23.33 -nak
 Mt 21.13 Lk 19.46 -t Mk 15.27 vö.
or, ragadozó
torkosság ‚zabálás‘ ‚Fressen‘ -gal
 Lk 21.34 vö. *faldokló*
torony(o) l. *torony*
torony ‚Turm‘ Lk 13.4 -ot rakott
 Mt 21.33 Mk 12.1 Lk 14.28,30
továbbá „?toábbá - azután“
 ‚(adv.) danach, nachher‘ Mt 5.13
 vö. *toábbá*
 ?toábbá l. *továbbá*, és *toábbá*
több ‚(num.adj.) mehr; (num.
 sub.) mehr, mehreres‘ Lk 9.13 Jo
 4.17 31 15.8 -ek Jo 4.41 -eket Mt 21.

36 Mk 12.5 -et Mt 5.47 Mk 12.43
 Lk 7.43 Jo 15.2 -ön Mk 14.5 vö.
sok
 ?tőgy l. *tűgy*
többihed „növel“ ‚mehren‘ Lk
 17.5
tőfok ‚tűfok‘ ‚Nadelöhr‘ Mt
 19.24 Mk 10.25 -on Lk 18.25
tökéletes l. *tökéletes*
 ‚„tökéletesség“ l. *teljesség*
tökéletes ‚tökéletes“ ‚(adj.) voll-
 kommen‘ Mt 5.48 19.21 Lk 1.17
 6.40 -ek Mt 5.48
tőle l. *tölle*
tölle ‚(adv.pers.) von ihm bzw.
 von mir, von dir usw.; als ich/
 /du/er/sie/es stb.‘ -d Mt 5.42(2)
 Lk 19.21 -dtől Lk 14.8 -mtől Mt
 3.11 Mk 1.7 Lk 3.16 Jo 14.28 -tek
 Lk 12.57 -től Mt 12.45 Mk 12.32
 Lk 11.26 :töllő: -k Mt 9.15
töl[ik] ‚(be)teljesedik“ ‚sich (er)-
 füllen‘ -t be Jo 7.8 l. még *betöl*
tölő l. *tölle* :töllő:
tölt ‚(meg)tölt; teljesít“ ‚füllen‘;
 erfüllen‘ -sétek Mt 23.32 Jo 2.7 l.
 még *betöl*|-t vö. *betel(ik)*
tömjén l. *temjén*
tömlő ‚Schlauch‘ -k Mt 9.17(2)
 Mk 2.22 Lk 5.37 -kbe Mt 9.17(2)
 Mk 2.22(2) Lk 5.37,38 -ket Mk 2.22
 Lk 5.37
tömlőc ‚börtön“ ‚Gefängnis‘ -be
 Mt 5.25 18.30 Lk 3.20 Jo 3.24 -ben
 Mt 14.10 25-36,39,43,44 Mk 6.17
tömlőcbe ereszt l. *tömlőc*
tömlőcbe me[gy] l. *tömlőc*
tömlőcbe rekeszt l. *tömlőc*
tönj -ek l. *te[sz]*

tör ‚brechen‘ Mt 5.32 Mk 10.11
Lk 21.35 -ih Mt 19.18 Mk 10.19
-ik Mt 15.2 -itek Mt 15.3 -tek Jo
19.36 l. még megtör

tör ‚Dolch‘ Mt 26.52 Lk 2.35
22.38 -nek Lk 21.24 -ödet Mt 26.52
-ökkel Mt 26.47,55 Mk 14.48 Lk
22.52 -t Mt 10.34 26.52 Lk 22.36
törbe esik l. tör/-nek
töredel[c]m l. törödelm (sic)
töredelmes l. törödelmes
töreked[ik] ‚vetekedik‘ (über
eine streitige Sache) debattieren‘
-tek Mk 9.33

törödelm ‚nyomorúság, búbá-
nat‘ ‚Trübsal‘ Mt 13.21 24.21 Mk
4.17 -be Mt 24.9 -ek Mk 13.24 -nek
Mt 24.29 Mk 13.19

törödelmes ‚megtört‘ ‚zerknirscht
lat. contritus‘ Lk 4.18 vö. törött

töröl l. letöröl

törött ‚lesújtott, megtört‘ ‚Zer-
schlagene‘ -eket Lk 4.18 vö. törö-
delmes; szomoró

történ(ik) ‚geschehen‘ -ék Lk 8.42
Lk 10.31 -endik Mt 18.13 -nék Lk
21.13 Jo 5.14 -t Mk 6.21 9.21

törvény ‚id., jog‘ ‚Gesetz, Recht‘
Mt 7.12 11.13 Lk 16.16 Jo 1.17
-ben Mt 5.40 12.5 Lk 10.26 Jo 1.45
-böl Mt 5.18 Lk 16.17 Jo 12.34 -e
Mk 14.24 Lk 2.22,39 Jo 7.23 -ében
Lk 2.23,24 24.44 -ejért Mt 14.9
-ek Lk 5.17 -ekben Jo 15.25 -etekben
Jo 8.17 10.34 -nek Mt 26.28 Lk 2.27
-önk Jo 7.51 19.7 -t Mt 5.17,32
19.18 Mk 10.11,19 Jo 7.19,49 -tek
Jo 18.31 vö. parancsolat, tanács

‚törvénytörés‘ l. tanács

törvényt fejt l. törvény/-t
törvénytörés ‚házasságtörés‘
‚Ehebruch lat. adulterium‘ -ek Mt
15.19 vö. törvénytöröt

törvénytöröt ‚házasságtörés‘
‚Ehebruch‘ -ben Jo 8.3,4 -ek Mk
7.21 vö. törvénytörés

törvénytörő ‚hitehagyott‘ ‚ab-
trünnig‘ Mt 16.4

törvénytörő ‚házasságtörő‘ ‚Ehe-
brecher‘ -k Lk 18.11 vgl. törvénytö-
rés, törvénytöröt

törvénytudó ‚Schriftgelehrter‘ Mt
22.35 -k Lk 10.25 11.45,52,53 -knak
Lk 11.46 14.3

törvényt tör l. tör vö. törvénytörés,
törvénytöröt, törvénytörő,
tött/-k/-ek/-ék/-él/-em/-enek/-étek/
-ő/-önk

tövis l. tüvis

‚töviskorona‘ l. tüvis/-ben
TRAKONITIDES ‚Trakhónitis‘
‚Trachonitis‘ Lk 3.1

trombita ‚kürt‘ ‚Horn, Trompe-
te lat. buccina‘ -val Mt 6.2 24.31

trombitál ‚(ki)kürtöl‘ ‚(weit und
breit) ausposaunen, hinaustrom-
peten‘ -tatnod Mt 6.2

tud ‚id.; ért; ismer‘ ‚wissen;
verstehen; kennen – auch übertr.‘
Mk 13.32 Jo 7.15 19.10 21.16 -á
Jo 13.28 -e Mt 15.12 -hatjátok Mt
16.3 -hatjuk Jo 14.5 -ja Mt 6.3 Mk
4.27 Lk 12.30,46 Jo 2.25 -jük Mk
1.34 4.41 Lk 11.4 Jo 2.9 -jam Lk
1.18 -játok Mt 9.6 Mk 2.10 Lk 2.49
Jo 8.14 Jo 8.19 9.30 13.17
15.18 -játok-e Mt 20.25 26.2 Mk
10.42 Jo 13.12 -jük Mt 21.27 Mk

11.33 Lk 20.21 Jo 3.2 -lak Mt 25.12
 Lk 4.34 13.25 -ná Mt 24.43 Mk
 5.43 Lk 7.39 Jo 2.9 -nád Jo 4.10
 -nátok Mt 12.7 Jo 8.19(2) -od Mt
 25.26 Lk 19.22 Jo 3.8,10 13.7 -ok
 Jo 9.25 -om Mt 25.24 26.70 Mk 1.24
 Lk 8.46 Jo 1.31,33 -onk Jo 3.11 -sz
 Jo 16.30 21.17 -tok Mt 7.11 Mk
 12.24 Lk 11.13 Jo 1.26 -ván Mt
 12.15,25 Mk 5.33 Lk 8.53 Jo 6.61
 vö. *ért; esmer; megtud*
tudakozik „tudakozódik” ,sich
 erkundigen, anfragen’ Mt 2.4
tudakozódik l. *tudakozik*
tud[a]t l. *tudt[a]*
tudomány „(meg)ismerés” ,Er-
 kennen, Erkenntnis, theoretische
 Kenntnis lat. *cognitio*’ -nak Lk
 11.52 vö. *tanóság, tud; esmer[e]t*
 „tudomány” l. *tanóság*
tudt[a] „tudás; ismerés, ismeret”
 ,Wissen; Kennen, Erkennen’ -át
 Mk 9.30 -okat Lk 20.7
tulajdon „saját; övé; tulajdon(a),
 birtok(a)” ,(adj.) eigen; (sub.)
 Eigen, Eigentum’ Jo 1.11 10.3,4,12
 -itokba Jo 16.32 vö. *öntulajdon, maga*
tü „ti” ,(pron.pers.) ihr; (pron.
 poss.) euer/re od. euer, euerer %
 Mt 97 esetben, Mk 24 esetben,
 Lk 68 esetben, Jo 93 (összesen 282)
 esetben fordul elő % l. még *tübelé-*
tek, tübenetek, tüellenetek, tüelőtte-
tek, tüértetek, tühozjátok, tükö-
zitekbe, tüközölletek, tüközöttetek,
tümagatok, tünálatok, tünektek, tü-
rajtatok, türejátok, türollatok, tüötke-
tüölletek, tüveletek vö. *ti, tibenne-*
tek, tühozjátok, tiközitek, tiközötte-

tek, tinektek, tiredátok, titeket, tün-
magatok, tünönbennetek, tünönkö-
zöttetek, tünönmagatok, tünön tölle-
tek, tüntulajdonítok
tübelétek „belétek” ,(adv.pers.)
 in euch lat. in vos’ Lk 24.49 vö.
bele, énbélem, tebeléd, öbele, öbelé-
jek
tübenetek „bennetek; magatok-
 ban” ,(adv.pers.) bei euch; in euch’
 Mt 10.20 Mk 9.50(2) Lk 11.35,39
 Jo 5.38,42 vö. *énbennem, tebenned,*
öbenne, mübenniünk, tibenetek, ö-
benne-k
tüellenetek „(veletek) szemközt”
 ,(adv.pers.) gegenüber, vis-a-vis’
 Mk 11.2 Lk 19.30
tüelőttetek „előttetek” ,(adv.pers.)
 vor euch’ Lk 23.14
tüértetek „értetek, miattatok”
 ,(adv.pers.) für euch’ Lk 22.19 Jo
 12.30 16.26
tüfok l. *tőfok*
tügy „,?tögy; arc - ?áll” ,?Euter;
 Backe, Gesicht - Kinnbacken -
 ?metonymisch Kinn’ -ödet Lk 2.29
 -ödre Mt 5.39
tühozjátok „hozzátok” ,(adv.
 pers.) zu euch’ Mt 7.15 10.13 Lk
 16.26 Jo 14.28
tüközitekbe „közétek” ,(adv.pers.)
 zu euch’ Mt 12.28 Lk 11.20 21.34
 vö. *tiközitek*
tüközölletek „közületek” ,(adv.
 pers.) unter euch, aus eurer Mitte’
 Mt 7.9 Mk 14.18 Lk 11.5,11 Jo
 6.64,70
tüközöttetek „közöttetek, közü-
letek; egymás közt” ,(adv.pers.)

unter/zwischen euch; (adv.pers. – pron.rec.) untereinander' Mt 20.27 Mk 9.16 Lk 16.26 Jo 1.26 vö. *ti-közöttetek; tünönközöttetek*

tümagatok „önmagatok; magatok” (adv.pers. – pron.refl.) euch selbst; ihr (euch) selbst' -at Lk 16.15 -nak Mt 6.19 23.9 Lk 12.33 16.9 17.3 vö. *tünmagatok*

tünálatok „nálatok” (adv.pers.) bei euch' Mt 26.55 Mk 14.49 Jo 14.17,25

tündéret „kísértés” Genspenst lat. spectrum, phantasma' Mt 14.26 -nek Mk 6.49

tünektek „nektek; számotokra” (pron.pers.) euch; für euch % Mt 95 esetben, Mk 35 esetben, Lk 90 esetben, Jo 95 (összesen 315) esetben fordul elő % l. még *tünektek* vö. *énnekem; teneked; őneki; neki; minnekönk; műnekekönk: őneki/-k*

tünmagatok „(éppenséggel) magatok, ti magatok” (adv.pers. – pron.refl. + Verstärkung) ihr selbst (gerade)' Jo 3.28 vö. *tünönmagatok; tün tulajdonitok*

tünönbennetek „(ön)magatokban” (adv.pers. → pron.refl. + Verstärkung) ihr bei euch (gerade)' Mt 3.9 vö. *tünmagatok tünmagatok*

tünön közöttetek „egymás közt” (adv.pers. → pron.refl.) zwischen euch' Jo 16.19 vö. *tiközöttetek, tüközöttetek*

tünön magatok „(éppenséggel) ti magatok” (adv.pers. – pron.refl. + Verstärkung) (gerade) ihr (euch) selbst' -nak Mt 23.31(2) -at Mk 13.9

-on 23.28 vö. *tünmagatok, tün tulajdonitok*

tünön tölletek „ti magatoktól” (adv.pers. – pron.refl. – Verstärkung) von euch selber (gerade)' Lk 12.57 vö. *tütölletek*

tün tulajdonitok „övéihez (ti saját környezetetekbe)” (pron.poss. + adj. – sub.) in das Seine' -ba Jo 16.32 vö. *tünmagatok*

tün „ragaszkodik; marad; szenved, elvisel” „an jm. hängen; bleiben; leiden, vertragen' -i Mt 6.24 -jetekek Mk 14.34 -ni Mt 16.21

tünrajtatók „rajtatók, felettetek – közöttetek” (adv.pers.) über euch' Lk 12.14

tünejátok „reátok, magatokra” (adv.pers.) auf/über/an euch' Mt 11.29 23.35 Lk 21.12 vö. *türedtek türollatok* „rólátok, felőletek” (adv.pers.) von/über euch' Mt 15.7 Mk 7.6 Jo 8.26 13.18

tütöket „titeket” (pron.pers.) euch' Mt 3.11(2) Mk 1.8(2) Lk 3.16 Jo 4.38 vö. *titeket*

tütölletek „töletek” (adv.pers.) von euch' -nél Jo 15.18 vö. *tünön-töletek*

tüveletek „veletek, hozzátok [haszonló]” (adv.pers.) mit/bei euch; zu euch, [gleich] wie ihr seid' Mt 17.17 Mk 9.19 Lk 9.41 Jo 7.28,33

tüvis „tövis” Dorn, Schlehdorn lat. spinus' Lk 8.7 -be Mt 13.22 Mk 4.18 Lk 8.14 -ben Mt 27.29 Mk 15.17 Jo 19.2 -ek Mt 13.7 Mk 4.7 Lk 8.7 -ekbe Mt 13.7 Mk 4.7 -ekről Mt 7.16 -ről Lk 6.44 vö. *csipkebokor*

tűz ,Feuer – auch übertr.' Lk 9.54
22.55 -be Mt 3.10,12 Mk 9.22 Lk
3.9 Jo 15.6 -ben Mt 3.11 Lk 3.16,17
-ébe Mt 18.9 Mk 9.43,45,47 -ének
Mt 5.22 -et Lk 12.49 17.29 -höz
Mk 14.54 -nek Mt 13.42,50 -nél
Mt 26.73 -ök Mk 9.44,46,48 -zel
Mt 13.40 Mk 9.49

tyúk l. *tik*

tyúkszóltakor l. *tikszó koron*

tyúktojás l. *tikmony*

U, Ú

ucca „utca” ,Gasse’ -’jokban Mt
6.2 -’k Mt 6.5 -’kba Mk 6.56 8.26
Lk 14.21 -’kban Mk 12.19 -’n Mk
8.23

udvari „tanácsbeli” ,Ratsherr lat.
senator’ Mk 15.43

úgy „id.; akkor; pedig; azért;
így; tehát” ,(adv. → modif.dem.)
so; dann; aber; deshalb; also’ Mt
7.21,28 Mk 1.9 Lk 1.21 Jo 4.20

ugyan ,(adv.dem.) so’ Mt 6.29
Mk 10.43 Lk 11.30 Jo 3.14

úgyhogy ,(conj.) so daß’ Mt 8.24,
28 Mk 1.27 Lk 5.7 12.1

úgy...ment „úgy...mint”
(conj.) so...wie’ Lk 14.22

úgy...mint l. *úgy...ment*

úgymond „úgyyszólván” ,(adv.)
sozusagen’ Lk 5.39

uj ,Finger’ l. *ujj*

ujj ,Finger’ -aidat Jo 20.27 -aimat
Jo 20.25 -ának Lk 16.24 -át Mk 7.33
-ával Lk 11.20 Jo 8.6 -okkal Mt 23.4
-otokkal Lk 11.46

új ,(adj.) neu, jung; (sub.) Neue’
Mt 9.16,17 Mk 1.27 Lk 5.36(3) Jo
13.34 -okat Mt 13.52 -ot Lk 5.39
újjonnan „újra, ismét” ,(adv.)
aufs neue, neulich, abermals’ Mt
26.29 Mk 14.25,40 Jo 3.3,7

újra l. *újjonnan*

undok ,verabscheuenswert’ Lk
16.15

undokság ,Greuel’ -át Mt 24.15
Mk 13.14 -gal Mt 23.25

ur „orv, tolvaj” ,Dieb’ Lk 12.33,
39 -rok Mt 6.19,20

Úr - úr ,Herr - Herr(gott) ,Je-
sus’ Mt 8.25 Mk 2.23 Lk 1.15

Jo 13.14 -a Mt 10.25 Mk 2.27 Lk
1.68 Jo 15.15 -ad Istened Mk 12.29

-adat Istenedet Mt 4.7,10 22.37 Mk
12.30 Lk 4.8,12 10.27 -iak Mt

25.21,23 -ai Lk 19.34 -am Mt 7.21(2
Mk 7.28 Lk 2.29 Jo 4.11 -amat Jo

20.2,13 -amnak Mt 22.44 Mk 12.56
Lk 1.43 16.5 -ának Mt 22.43-45

25.18 Mk 12.37,47 14.21 16.5 -ánál
Jo 15.20 -at Mt 6.24 Lk 1.46,64

16.13 Jo 11.2 -át Mt 9.38 Lk 10.2
-atok Mt 24.42 -ától Mt 10.24 Jo

13.16 -nak Mt 1.20,24 Mk 1.3 Lk
1.6 Jo 1.23 -nál Lk 1.30 -ek Mt

25.19 -okat Lk 12.36 -okhoz Lk 1.16
-oknak Mt 15.27 18.31 -onk Mt

27.63 -tól Mt 1.22 2.15 Mk 12.11
Lk 1.45 vö. *Atya, Isten; kazdag*

uralkod[ik] ,Herr sein/werden
über etw., regieren’ -nak Mt 20.25

Mk 10.42 Lk 22.25
URIAS „id.” ,Uria’ -é Mt 1.6

uroz „lop” ,stehlen’ -ilhi Mk

10.19 -*ják* Mt 6.20 vö. *ur, or, raga-*
dozó l. még *eluroz, oroz*

urr „,orv, tolvaj” l. *ur*

urság „,lopás”, *Stehlen’ -ok* Mt
15.19 Mk 7.22 -*ot* Mt 19.18 vö. *ur*
urvos „,orvos”, *Arzt’* Mt 9.12 Mk
2.17 Lk 4.23 5.31 -*okra* Lk 8.43
-*októl* Mk 5.26

út *Weg; Straße’* Mt 7.13,14 Lk
10.32 Jo 14.6 -*a* Mt 4.15 -*ába* Mt
10.5 -*ában* Mt 21.32 Lk 1.79 -*adat*
Mt 11.10 Mk 1.2 Lk 7.27 -*ait* Lk
1.76 -*akb.1* Mt 22.10 Lk 3.5 -*ára*
Mt 22.16 -*at* Lk 8.1 10.33 Jo 14.5
-*át* Mt 3.3 Mk 1.3 Lk 3.4 Jo 1.23
-*ba* Mk 10.17 Lk 19.36 -*ban* Mt
5.25 Mk 6.8 Lk 9.3,57 Jo 4.6 -*ből*
Lk 11.6 -*on* Mt 1.12 8.28 Lk 10.31
vö. *ösvény*

utal „,utazik, megy (útra)kel”
„,gehen, sich auf den Weg machen,
aufbrechen” -*ván* Lk 10.33 13.22

utál „,megvet”, *verachten’* Lk
10.16 Jo 12.48 -*ja* Mt 6.24 Lk 10.16
16.13 -*jatok* Mt 18.10 -*nak* Lk 18.9
vö. *gyűlöl, megvet* l. még *megutál*
után „(adv. dem.) danach, darauf,
nachher; hinternach; (postp.) nach,
um’ Mt 1.12 Mk 2.1 Lk 1.24 Jo
3.22 -*a* Mt 4.2,17 Mk 4.17,28(2) Lk
7.11 Jo 2.12 -*am* Mt 3.11 4.19 Mk
1.7,17 Lk 3.16 -*onk* Mt 15.23 l. még
énutánam, utánna

utána l. *utánj/-a*

utca l. *ucca*

útfél „,Straße, Straßenrand” -*ekre*
Mt 22.9 -*re* Lk 8.12 vö. *útfélen*

útfélen „(adv.) an der Straße, am

Wege’ Mt 21.19 Mk 4.4,15 10.46
-*en* Lk 8.5 18.35 l. még *útfél*
utója l. *utóly[a]*

utól „,Ende’ -*jában* Mk 4.38 -*ját*
Lk 16.24 l. még *utóly[a]*
utolb „,(leg)utóbb” „(adv.) zu-
letzt, zum letzten Male, zu (aller)
letzt’ Lk 20.32 -*an* Mk 12.22

utolszer „,(leg)utoljára” „(adv.)
zu (aller) letzt’ Mt 21.37 22.27 25.11
26.60 Mk 16.14

utolsó „(adj.) letzt; (sub.) Letzte’
Mt 5.26 27.64 Lk 14.9,10 Jo 6.33
-*bb* Mk 9.35 Lk 12.59 -*k* Mt 19.
30(2) 20.12,16(2) Mk 10.31(2) Lk
13.30(2) -*kről* Mt 20.8 -*nak* Mt
20.14

utolszer (sic!) „,utoljára” „(adv.)
zuletzt’ Mk 12.6 vö. *utolszer*

utóly[a] „,utója” „(sub. + poss.
pers.) die Hintersten lat. *ultimi’ -i*
Mt 12.45 Lk 11.26

uzsora „,kamat”, *Zinse, Wucher’*
-*val* Mt 25.27 Lk 19.23

uzsorálkod[ik] „,uzsoráskodik”
„,wuchern. Wucher treiben’ -*nak*
Lk 6.34

uzsorás „,hitelező, kölcsönző”
„,Gläubiger -*Wucherer’ -nak* Lk 7.1

Û, Ű

űdő „,idő; óra; pillanat” *Zeit;*
Stunde; Augenblick’ Mt 8.29 Jo
11.9 12.23 16.2 -*ben* Mt 9.22 14.1
15.28 Lk 12.12 -*n* Lk 12.39 -*t* Jo
4.52 vö. *idő*

űdvösség „,Heil’ Lk 1.77 19.9 Jo

4.22 -et Lk 1.71 -emnek Lk 1.47 -nek
Lk 1.69

üdvözejt „ment, megment; kö-
szönt” ,retten; grüßen’ -eni Mt
16.25 Mk 3.4 Lk 6.9 9.24,56 -ett
Mt 27.42 Mk 15.31 Lk 8.48 -heti
Mt 27.42 Mk 15.31 -i Mt 1.21 Lk
9.24

üdvözajtő „üdvözítő, szabadító”
,Heiland, Retter, Erlöser’ Lk 2.11
-det Lk 2.30 -jét Lk 3.6 -jö Jo 4.42
vö. *üdvöz[ít]*

üdvöz légy ,gegrüßet seiest du’
Mt 26.49 Mk 14.45 Lk 1.28 Jo
19.3

üdvözök legyetek „legyetek üdvö-
zölve” ,seid gegrüßt’ Mt 28.9

üdvöz[ít] „megment; megtart”
,helfen, retten; in Sicherheit brin-
gen’ -ehh Mt 8.25 14.30 Jo 12.27
-ehhed Mt 27.40 Mk 15.30 Lk
23.37,39 -ehhem Jo 12.47 l. még *üdvö-
zöz[öl]*

üdvözítő l. *üdvözajtő*

üdvöz(öl) „megmenekül; meg-
örül; meggyógyul; gyógyít; kö-
szönt” ,gerettet werden; selig wer-
den; geheilt werden; heilen; grü-
ßen’ -ehhe Lk 23.35 -lenditek Mt 5.47
-leni Mk 15.18 :*üdvözöl*: Mt 10.22
24.13 Mk 13.13 Jo 10.9 -het Mt
19.25 Mk 10.26 Lk 18.26 -jenek Lk
8.12 -jetek Jo 5.34 -jön Jo 3.17
-nek Lk 13.23 -nő Mt 24.22 -t Mk
13.20 l. még *megüdvözejt*

ügy „ok; hiba; hiányolnivaló”
,Ursache; Sache; Schuld; Übel’ -et
Mt 27.37 Lk 23.4 Jo 18.38 19.4.6

ügyenes „Einkäufer, Verkäufer”
Jo 14.26

ügyelhő [l] „függ - figyel, vigyáz
hallgat” ,hängen → aufpassen →
jm. mit gespannter Aufmerk-
samkeit zuhören lat. pendeo’ -t Lk
19.48

ügyekez [ik] „szemét reávet(i);
függ” ,seine Auge/Aufmerksam-
keit auf etw. richten - spannen’ -ők
Lk 4.20 -vén Lk 8.14

ül ,sitzen’ Mt 4.16 Mk 3.32 Lk
5.17 Jo 6.3 -é Lk 22.27 -end Mt
19.28 -ette Mt 9.9 Mk 2.14 Lk 2.46
8.35 -ettek Mk 16.14 Jo 2.14 -j Mt
22.44 Mk 12.36 Lk 14.8,10 -jetek
Mt 26.36 Mk 14.32 Lk 24.49 -jön
Mt 20.21 -jönk Mk 10.37 -nek Mt
14.9 Mk 3.34 12.39 -nő Mt 13.2 Mk
4.1 13.3 14.3 -nötök Mt 20.23 Mk
10.40 -ő Mk 11.7 Mk 11.7 Jo 4.6
12.14 19.13 -ő Mt 11.16 23.6 Mk
12.39 Lk 7.32 -őknék Mt 4.16 Mk
14.18 Jo 5.11 -őnek Mt 26.7 -őt
Lk 5.27 -t Mk 11.2 Lk 19.30 -tek
Mt 23.2 -tem Mt 26.55 -tök Mt
19.28 Lk 22.30 -vén Mt 13.48
Mk 2.6 Lk 5.3,17 Jo 8.2 l. még *kör-
nyölül, leül*

üldöz ,verfolgen’ -ik Jo 5.16 -nek
Lk 11.49 21.12 -őkért Mt 5.44 -tek
Jo 15.20 -ték Mt 5.12 -tök Mt 23.34
üldözend „üldöz” ,verfolgen’ -nek
Mt 5.11 10.23 vö. *üldöz*

üldözet „üldözés” ,Verfolgung’
Mt 13.21 Mk 4.17 -et Mt 5.10

ülte (t), (v.t.) ,setzen, sitzen lassen’
-ssétek Lk 9.14 Jo 6.10 -ték Mt 21.7
Lk 19.35 l. még *leültet, rejá[ültet]*

vö. *felültep* [ik]
 ünnep l. *innep*
 ünnepnap l. *innepnap*
üvölt „kiált” ,schreien’ -*vén* Mt
 9.27 11.16 l. még *ivölt* vö. *kajált*
üvöltés l. *ivöltés* és *ivöltet*
űz ,treiben, ausjagen’ -*ne* Mk
 5.10 l. még *kiűz*

V

vach „hab” ,(interj.) ach, ha’ Mt
 27.40 Mk 15.29
vacsora ,Abendessen, Abend-
 malil’ Jo 13.2 -*’kon* Mt 23.6 Mk
 12.39 -*’mat* Lk 14.24 -*’n* Jo 21.20
-’nak Lk 14.17 -*’t* Mk 6.21 Lk
 14.12,16 Jo 12.2 -*’tél* Jo 13.4
vacsorál „vacsorázik” ,(v.t.) zu
 Abend essen’ -*jam* Lk 17.8 -*lotta* Mt
 26.26 -*t* Lk 22.20
vacsoráló hely „id., vacsoráló ház’
 ,Saal (od. Platz) zum Abend essen’
 -*t* Mk 14.15 Lk 22.12
vad „vadállat” ,Tier, Wild’ -*akkal*
 Mk 1.13
vad l. *vadméz*
 „vád” l. *vádoltat*
vadméz ,Wildhonig’ Mt 3.4 -*eket*
 Mk 1.6
vadnak l. *van/nak*
vádol ,verklagen; beschuldigen’
 Jo 5.45 -*andó* Jo 5.45 -*ják* Mk 15.3
-játok Lk 23.14 -*nak* Mk 15.4 Jo
 8.10 -*ni* Lk 23.2 -*tatnék* Mt 27.12
-ván Lk 23.10
vádoltat „vád” ,Klage’ -*ot* Jo
 18.29

vág ,(ab)hauen, (ab)schlagen, (ab)-
 hacken’ -*d* Mk 9.45 -*jon* Jo 10.10
-jonk Lk 22.49 l. még *elvág*, *kivág*
vagy „mammon, vagyon” ,Mam-
 mon, Habe vö. grch. mammonas,
 aramisch ma’mon „Hinterlegtes”
-ából Lk 16.9 -*ban* Lk 16.11 -*okból*
 Lk 8.3 -*ot* Lk 15.12 vö. *vagyon*
vagy ,(Existenzverb) sein [2 Pers.
 Sg.ind.pracs.]’ Mt 2.6 Mk 1.11 Lk
 1.28 Jo 1.19 -*e* Mt 11.3 Mk 14.61
 Lk 7.20 Jo 1.21 -*ok* Mt 8.8 Mk 1.7
 Lk 1.18,19 Jo 1.20 -*on* Mt 1.20 Mk
 1.2 Lk 1.28 Jo 1.18 -*onk* Mk 5.9
 Lk 9.12 17.10 Jo 8.33 -*tok* Mt 5.11
 Mk 4.40 Lk 9.55 Jo 8.23(2) vö. *van*,
volna, *volt*, *lesz*
vagyon „birtok” ,Gut’ -*t* Lk 15.12
 l. *vagy* „Hinterlegtes”
vah l. *vach*
vaj „miért; ?jaj” ,(interj.) warum
 denn → lat. quia; ?(interj.) ach vö.
 rumänisch vai’ Mt 27.43
vak ,(adj.) blind; (sub.) Blinde/-r
 - auch übertr.’ Mt 12.22 15.14
 Mk 10.51 Lk 6.39 Jo 9.1 -*nak* Mk
 8.23 Jo 9.17 -*ok* Mt 9.28 11.5 15.14
 Lk 7.22 Jo 9.39,40,41 -*okat* Mt
 15.30,31 Lk 14.13,21 -*oknak* Mt
 15.14 23.16 Lk 4.18 7.21 Jo 5.3
 10.21 -*on* Mk 8.17 Jo 9.2 11.37 -*ot*
 Mt 15.14 Mk 8.22 Lk 6.39
vakság „keménység” ,Verstockt-
 heit, Trotz’ -*án* Mk 3.5
vala „volt” ,(Existenzverb) ge-
 wesen’ - % Mt 174 esetben, Mk
 296 esetben, Lk 417 esetben, Jo 311
 (összesen 1198) esetben fordul elő %
 -*l* Mt 26.69 Mk 14.59,67 Jo 21.18

-*nak* Mt 2.16 Mk 1.16 Lk 1.6 Jo 1.24 :*val*: -*ék* Mt 25.35,36(3),43(3) Jo 11.15 17.12 vö. *van*, *volna*, *volt*, *lesz*

valagmegnyitó „elszülött” ‚Erstgeburt’ Lk 2.23 vö. *előlett*

valaha ‚(adv.) jemals, je’ Mt 13.15 Mk 4.12 Jo 5.37

valahol ‚ahol; bárhol” ‚(adv.) wo, allwo; wo auch immer’ Mt 18.20 26.13 Mk 9.13 Lk 17.37

valahova „ahova; bárhova” ‚(adv.) wohin; vö. auch immer’ Mt 8.19 Mk 6.10,56 Lk 9.57

valaki „bárki; aki; id.” ‚(pron. indef.) wer auch immer, (ein) jeder; wer; jemand’ Mt 5.31 9.30 Mk 5.3 Lk 8.46 Jo 2.25 -*k* Mt 10.14 Mk 6.11 Lk 9.5 *ket* Mt 18.18(2) 22.9 -*kkel* Mt 22.16 -*nek* Mt 18.12 Mk 7.36 Lk 8.18,56 -*t* Mt 16.19(2) Mk 7.36 Lk 8.18,56 -*t* Mt 16.19(2) Mk 5.37 Lk 8.51 Jo 5.22 -*tek* Mk 11.23 -*vel* Mk 12.14

valal „jóság” ‚Gut’ -*i* Mt 19.22 -*okat* Mk 10.22 vö. *vagy; jóság*

valamely „amely; valamelyik, bármely(ik)” ‚(pron. rel.) welcher, -e, -es; (pron. indef.) welcher, -e, -es, ein jeder, irgendein, irgendein’ Mt 10.11 Mk 7.11 Lk 9.4 10.5 -*eket* Mt 7.12 Mk 10.21 Lk 18.22 Jo 4.29,39 -*et* Mk 15.6

valamennyen „valamennyien” ‚(adv.) alle’ Mk 3.10 6.56 Jo 1.12 10.8

valamenny[i] „amennyi” ‚(pron. rel.) soviel’ -*ejek* Lk 11.8 vö. *valamennyen*

valamennyien l. *valamennyen*

valami ‚id., valami(féle); olyasmi; semmi; akármiféle” ‚ein etwas, irgendein; ein solcher, -e, es; kein, -e, es; welcher Art., auch’ Mt 19.3 Mk 4.22 Lk 7.40 Jo 1.46 -*ben* Lk 19.8 -*t* Mt 5.23 14.7 Mk 6.8,23 Lk 10.35 Jo 2.5

valamikoron „valamikor” ‚(adv.) irgendeinmal’ Lk 22.32

választ ‚teilen, aufteilen; wählen, auswählen’ -*a* Lk 6.13 10.1 -*anának* Lk 14.7 -*ja* Mt 19.6 25.32 Mk 10.9 -*otta* Lk 23.35 -*ott* Mk 13.20 Lk 10.42 -*ották* Mt 13.48 -*ottalak* Jo 15.16,19 -*ottalak-e* Jo 6.70 -*ottam* Jo 13.18 -*ottatok* Jo 15.16 l. még *megválaszt*

választás „meghasonlítás” ‚Zwietracht’ -*t* Lk 12.51

választatott „magánkivül van” ‚er ist von Sinnen’ *hirtelenkedetbe* ~ Mk 3.21

választott ‚Auserwählter(-e) es’ -*ak* Mt 20.16 22.14 24.24 -*akat* Mt 13.22 -*akért* Mt 24.22 Mk 13.20 -*am* Mt 12.18 -*inak* Lk 18.7 -*it* Mt 24.31 Mk 13.27

valék l. *vala*

vall ‚1. van (neki); (benne) lakozik; (benne) van 2. birtokol 3. kell (neki) 4. fogan (benne) 5. (nemileg) közöszül (vele) 6. mond, nyilatkozik, megvall; elárul 7. parancsol 8. (megbocsát), (bocsánatot) nyer 9. tart” ‚1. jn./etw. haben; geben, sich befinden; dasein 2. besitzen 3. nötig sein 4. (Kind) empfangen 5. mit jm. (geschlechtlich) verkehren 6. sagen, sich erklären, aussprechen, (ein)gestehen; verraten

7. befeljen 8. vergeben, verzeihen
 9. halten' Mt 1.23 Mk 2.10 Lk 2.38
 Jo 5.26,32 -a Jo 4.44 5.33 12.17
 13.21 -ál Jo 3.26 -ana Mk 4.6 Jo 1.7
 2.25 9.22 -andl Jo 19.11 -and Mt
 10.32 22.24 Lk 12.8 -andja Mk 8.38
 -andotok Lk 17.6 -ani Mt 13.12 Lk
 8.18 -anod Mt 14.4 Mk 6.18 -anom
 Lk 24.39 -anotok Jo 5.39 -asz Mt
 19.2 Mk 10.21(2) Lk 18.22(2) Jo
 4.18 -atát Mk 3.30 -atjéért Jo 4.39
 -ék Jo 1.34 -j Mt 18.26,29 Jo 18.23
 -ja Mt 13.27 19.29 Mk 3.22 Lk 12.8
 Jo 3.15,16 -jad Lk 10.35 -jak Jo
 18.37 -ják Mt 14.5 Mk 2.19 10.42
 Jo 12.42 -jam Mt 19.16 Mk 10.17
 -janak Jo 10.10(2) -jatok Mt 14.27
 Mk 9.50(2) Lk 9.3 Jo 5.40 -játok Mt
 5.46 Mk 8.17 Lk 6.24 Jo 5.38,42
 -juk Mt 3.9 Lk 3.8 -nak Mt 4.24
 Mk 3.10 Lk 4.40 Jo 2.3 -ó Mk 10.22
 Lk 4.33 19.17 Jo 10.21 -od Jo 4.11
 6.68 -ok Mt 7.23 11.25 Lk 10.21
 Jo 5.31,36 -ók Mt 8.28 Mk 6.34
 -ókat Mt 4.24 8.16(2) 14.35 Mk 1.
 32(2) -óknak Mt 9.12 Mk 2.17 -om
 Mt 10.32 Jo 21.25 -ónak Mt 25.29
 Lk 3.11 19.26 -onk Mk 8.16 Jo
 8.41 -ór Mt 9.32 Mk 9.17 11.13
 -otok Mt 26.11(2) Mk 6.38 8.17 Jo
 3.28 -ott Mk 2.25 4.5 Lk 8.6 Jo
 1.15,32 -otta Mk 5.16 -ották Mt
 8.33 22.28 Mk 12.23 Lk 20.33
 -ottál Jo 4.18 -ottam Lk 7.7 -vád Mt
 18.9 22.12 -ván Mt 1.18 Mk 8.18(2)
 Lk 7.2,8 Jo 5.5 -vátok Mt 12.34 l.
 még megvall

vallat l. *vall*

vallja ő kellemtességét „szüksége
 van rá” ,bedarf' Lk 19.34

vallja ő szorgalmatosságát „gond-
 ját viseli” ,pflegen' -jad Lk 10.35
való „lévő; fekvő; igaz” ,(adjek-
 tivizált Partizip) seiend, gehörend;
 aus/von (irgendwoher); Wahrheit'
 Mt 4.13 Mk 7.18 Lk 7.17 Jo 1.15
 - vagy-é Jo 18.25 -k Lk 4.28 13.25
 Lk 24.22 -knak Lk 4.20 -nak Mk
 2.26 vö. *vagy, vala, van; lesz*

valóbizony „id.; valóban” ,(adv.
 → modif.) tatsächlich; wahrlich'
 Mt 3.11 Mk 10.39 Lk 1.1 Jo 8.42
 vö. *bizony*

váltás „megváltás” ,Erlösung'
 -ájért Mt 20.28 -ba Mk 10.45 -ot Mt
 16.26 Mk 8.37

valvá[n] „lévén” ,zwar bin ich/
 bist du usw.' Jo 4.9 -tok Mt 7.11
vám „id., vámszedő hely” ,Zoll'
 -on Mt 9.9 Mk 2.14 Lk 5.27

van ,(seinsverb) ist/hat' Mt 25.29
 -nak Mt 2.18 Mk 4.9 Lk 5.31 Jo
 4.35 -nak-e Mt 13.56 Mk 6.3

„van (neki)” l. *vall*
var „fekély, seb” ,Schwäre,
 Wunde' -akkal Lk 16.20 -it Lk
 16.21 vö. *seb*

vár ,(v.t.) warten, erwarten'
 -andó Mk 15.43 -ja Lk 23.51 -ják
 Lk 2.38 -ó Lk 2.25 -ók Lk 8.40 -ók-
 kal Lk 12.36 -onk Mt 11.3 Lk 7.19,
 20 -tatván Mt 26.73 Mk 14.70 Lk
 22.58 -ván Lk 1.21 Jo 5.3

város „város” ,Stadt' -ba Lk
 10.1,8,10 -nak Lk 10.12 vö. *város*
várodalom „várás” ,Warten' -tól
 Lk 21.26 vö. *vár*

város ‚Stadt‘ Mt 4.13 Mk 1.33 Lk 4.29 -*a* Mt 5.35 -*ába* Mt 9.1 Lk 1.26, 39 2.4 Jo 4.5 -*ában* Lk 2.11 Jo 21.K -*ából* Jo 1.44 -*ba* Mt 4.5 Mk 1.45 Lk 4.31 Jo 4.28 -*ban* Mt 2.23 Mk 5.14 Lk 8.34 18.2,3 -*ból* Mt 10.14, 23 Mk 6.33 Lk 2.4 Jo 4.30,39 -*hoz* Jo 19.20 -*iba* Mt 10.5 -*it* Mt 10.23 -*nak* Mt 10.15 Lk 7.12(2) 14.21 -*ok* Lk 4.29 5.12 8.1 13.22 -*okat* Mt 9.35 11.20 22.7 -*okba* Mk 1.38 6.56 Lk 2.3,39 9.52 -*okban* Mt 11.1 -*okból* Mt 14.13 Lk 8.4 -*oknak* Lk 4.43 -*okon* Lk 19.17 -*okból* Lk 10.11 -*okra* Mt 23.34 -*okról* Mt 23.34 -*on* Lk 19.19 -*t* Lk 19.41 l. még *váras város* l. *váras*
városbeli ‚városi‘ ‚ein/einer aus der Stadt‘ Lk 7.37 23.51
 ‚városi‘ l. *városbeli*
varr ‚(v.t.) nähern‘ -*ja* Mk 2.21
varratlan ‚(adj.) ungenäht‘ Jo 19.23
varsa ‚Fangreuse‘ -*hoz* Mt 13.47
vásár ‚Markt‘ -*ban* Lk 20.46 -*ról* Mk 7.4 -*t* Mt 11.16 20.3 Lk 7.32
vásárhely ‚vásár‘ ‚Markt‘ -*t* Mt 23.7 Mk 12.38 Lk 11.43
vatalé ‚korsó‘ ‚Krug‘ Mk 14.13
vedd l. *vesz*
ved[er] ‚Krug – Eimer‘ -*reket* Jo 2.7 -*rét* Jo 4.28 l. még *kőveder*
vedr[e] l. *ved[er]*
veend l. *vesz*
 ‚vég‘ ‚Grenzburg‘ l. *víg*
vége ‚Ende‘ Mt 24.6 Mk 13.7 Lk 1.33 -*ról* Mt 12.42 Lk 11.31 -*t* Mt 26.58 -*től* Mk 13.27
 ‚vége van‘ l. *végezetet vall*

végez ‚(be)enden‘ Lk 14.30 -*he-*
tendi Lk 14.29 -*itek* Mt 10.23 l. *meg-*
végez
végezet ‚vég‘ ‚Ende‘ Mt 24.14 -*e*
 Mt 13.33 -*ében* Mt 13.40,49 -*eiglen*
 Mt 28.20 -*ének* Mt 24.3 -*i* Lk 21.9
 vö. *vége*
végezetet vall ‚vége van‘ ‚es ist
 aus mit ihm‘ Mk 3.26 vö. *végez*
végezetől ‚szüntelen, végtelenül‘
 ‚(adv.) unendlich, endlos‘ Lk 18.5
végig (áll) ‚(adv. – praef.) bis zu
 Ende, bis zum Schluß; (hin)durch-,
 durch-‘ -*állandja* Mt 10.22 Mk 13.
 13
végiglen ‚(adv.) bis zu Ende‘ Mt
 24.13 Jo 13.1
vegy – *végy* l. *vesz*
vchet l. *vesz*
vehm ‚vemh‘ ‚(Esel)füllen; Esel-
 chen‘ -*en* Mt 21.5 -*én* Jo 12.15
 -*ét* Mt 21.2,7 Mk 11.2,4,5,7 Lk
 19.30,32,33(2) -*re* Lk 19.35
vele ‚(adv.) (ad.pers.) mit mir,
 mit dir, mit ihm usw.‘ Mk 6.22,26
 14.33 Lk 9.28 23.32 -*d* Mt 5.40 -*k*
 Mt 9.15 13.29 Mk 2.19 Lk 24.1
 -*m-e* Mt 20.13 -*m* Mk 14.37 Lk
 15.31 -*tek* Mt 26.11 28.20 Lk 22.53
 Jo 14.9 l. még *énvelem*, *teveled*, *öve-*
le, *mivelönk* (sic!), *müvelönk*, *tüve-*
letek vö. *velönk*
velönk (sic!) ‚(adv.pers.) mit uns‘
 Mt 20.12 vö. *vele*
vemh(e) l. *vehm*
vén ‚id., öreg‘ ‚alt; Alter/-e‘ Lk
 1.18 Jo 3.4 -*ek* Mt 27.20 Mk 11.27
 14.53 -*ekkel* Mt 27.41 28.12 Mk
 15.1 Lk 20.1 -*eknek* Mt 5.21,27,31

Mk 7.3,5 Lk 22.52,66 *-ektől* Mt 16.21 Mk 8.31 Lk 9.22 Jo 8.9 *-i* Mt 21.23 26.3,57 27.1 Lk 22.66 *-inek* Mt 27.3 *-it* Lk 7.3 *-itől* Mt 26.47 27.12 vö. *vénség*

vendég „id.; jövevény” ‚Gast; Fremdling’ Mt 25.35,38,43,44 *-i* Mt 22.10

vendégség ‚lakoma” ‚Mahl’ *-ekben* Lk 20.46 *-et* Lk 5.29 14.13

venerék ‚ital” ‚Getränk’ Jo 6.55 *-éből* Mk 14.25 *-et* Mt 25.37 Mk 15.36 Lk 1.15

venn(e) l. *vesz*

vénség ‚Alter’ *-ében* Lk 1.36 vö. *vén*

vép ‚lép” ‚treten, gehen’ *-ék* Mt 8.5 Mk 12.28 Lk 7.14 8.44 *-ének* Mt 4.11 Mk 6.35 Lk 13.31 Jo 12.21 *-vén* Mt 4.3 8.19 Mk 1.31 Lk 8.24

vépés ‚lépés” ‚Schritt’ *-re* Mt 5.41 *ver* ‚schlagen’ *-ettetik* Lk 12.47 *-i* Lk 18.13 *-ik* Mt 26.67 27.30 Mk 14.65 15.19 *-ni* Mt 24.49 Mk 14.65 *-vén* Lk 22.63 23.48

vér ‚Blut – auch übertr.’ Mt 16.17 23.35 Jo 19.34 *-e* Mt 27.25 *-ében* Mt 27.24 *-eiglen* Mt 23.35 Lk 11.51 *-ek* Lk 11.50 *-ekben* Mt 23.30 *-ekből* Jo 1.13 *-eket* Lk 13.1 *-em* Mt 26.28 Mk 14.24 Jo 6.55 *-embe* Lk 22.20 *-emet* Jo 6.54,56 *-ének* Mk 5.29 Lk 8.44 *-ét* Jo 6.53 *-étől* Mt 23.35 Lk 11.51 *-nek* Mt 27.6,8 Lk 22.44 *-rel* Mt 9.20 *-t* Mt 27.4

vereb ‚Sperling’ *-ek* Mt 10.29 Lk 12.6 *-ektől* Mt 10.31 Lk 12.7

verej ‚verejték” ‚Schweiß’ *-e* Lk 22.44

verejték l. *verej*

verem ‚Grube’ *-be* Mt 12.11 15.14 Lk 6.39

veres ‚bíbor” ‚Purpur’ Mt 27.28 vö. *verhenyő*; *pironság*

‚veres” l. *verhenyő*
vérfolyás ‚Blutfluß’ *-ban* Mk 5.25
vérfolyat ‚Blutfluß’ *-ban* Lk 8.43
verhenyő ‚veres” ‚rot’ Mt 16.2

vö. *pironság*, *veres*
‚versengés, vita” l. *vetőködet*
ves[-d]/-se[-sed]/-sek[-sem]/-sen[-setek] l. *vet*

vess l. *vet*

vesz ‚id.; fogad, befogad; (magával) visz; kap; ügyel; néz; tisztel; nőszül; (nemileg) közöszül” ‚nehmen; empfangen, beherbergen; mitbringen; bekommen; achten; beachten; heiraten; (geschlechtlich) verkehren’ *:vedd*: Mt 2.20 Mk 2.9 Lk 5.24 Jo 5.8 *:vend*: Mt 19.9 Mk 9.37(2) Lk 9.48 16.18 *-i* Lk 9.48 16.18 18.17 Jo 3.33 *-nek* Mt 10.14 Lk 9.5 *-ők* Mt 20.10 Jo 7.39 *:vegy* *-végy*: Mt 18.16 *-e* Mt 22.24 Mk 12.19 Lk 20.28 *-ed* Mt 2.13 Lk 16.6,7 Jo 13.29 *-en* Lk 22.36 Jo 6.7 *-enek* Mt 14.15 Mk 6.36 Lk 6.34 *-etek* Mt 25.9 Lk 9.3 Jo 20.22 *-étek* Mt 11.29 Mk 14.22 Lk 19.24 Jo 11.39 *-önk* Mk 6.37 Lk 9.13 Jo 6.5 *:vehet*: Jo 3.27 *:venn*: *-e* Mk 15.24 *-ed* Mt 1.20 *-ék* Mt 21.34 *-em* Jo 10.18 *-ének* Mk 6.8 12.2 Jo 4.8 *-etek* Mt 11.14 *-i* Mt 16.5 Jo 6.21 *-iek* Mt 25.10 Mk 8.14 *:vesz*: *-ed* Mt 22.16 Lk 19.21 Jo 10.24 *-ek* Jo 5.34, 41 *-ék* Mk 12.40 *-en* Mt 7.8 Mk 9.37(2) Lk 9.48 Jo 13.20 *-em* Jo 10.17 *-lek* Jo 14.3 *-i* Mt 10.38,41(2),

42 Lk 9.48 Jo 3.32 -ik Mt 17.24 Mk
4.16 -itck Mt 21.22 Mk 11.24 Jo
3.11 16.24 -jen Jo 3.15,16 11.50 -je-
nek Jo 6.12 -nek Mt 4.6 17.25 Lk
4.11 Jo 10.28 -önk Lk 23.41 -tek
Mt 23.14 Jo 5.43,44 :vet: -'etik Lk
10.42 -tétek Jo 11.34 :vev: -é Mt
1.24 Mk 5.40 Lk 2.28 Jo 5.9 -éd
Mt 17.26 -éjek Mt 20.11 -ék
Mt 14.12 27.7,9,30 Mk 4.36 Jo 12.
13 -én Mt 2.12 Mk 6.41 Lk 9.10 Jo
19.17 -őtől Mt 5.42 vö. vö[sz] l.
még elvesz, levesz, kivesz

vesz „(meg)hal; id.” ,sterben;
verloren gehen' Mt 26.52 Lk 21.18
-éssek Jo 6.39 -ett Jo 17.12 l. még
elvész

„vész, romlás” l. *veszedelm*

veszedelm „id., vész; romlás; té-
kozlás” ,Verderben, Verdammnis;
Vergeudung' Mt 26.8 Lk 13.33 -e
Mk 14.4 -et Lk 9.25 -re Mt 7.13 -nek
Jo 17.12

veszedelmez „veszedelemben
van” ,(Verb) in Gefahr sein' -nek
Lk 8.23

veszű „pálca, bot” ,Stecken' -t
Mt 10.10 Mk 6.8 Lk 9.3

veszű „(szőlő)venyige” ,Rebe,
Rute' Jo 15.4,6 -k Jo 15.5 -nek
Mt 26.29 Mk 14.25 Lk 22.18 -t Jo
15.2 l. még szőlőveszű

veszt ,verlieren; verdammt wer-
den' -ettem Jo 8.9 -heti Mt 10.28 -i
Mk 9.41 l. még elveszt(t)

vesztég(l) „hallgat” ,schweigen'
-ih Mk 4.39 -l Mt 26.63 Mk 14.61
-lene Mk 10.48 Lk 18.39 -lének
Mk 3.4 Lk 14.4 20.26 23.55 -lenend-

nek Lk 19.40 -lenének Mt 20.31 -lnek
Mk 9.34 -lő Lk 1.20 vö. hallgat

vet l. vesz

vet „id., hajít; id., (magot) vet;
(ki)dob; (keresztre) feszít; ver; ne-
vez, (nevet) ad; (számot) vet; áldoz;
mond, nyilatkozik, szól; illatot
gerjeszt” ,(aus)werfen; (aus)säen;
anbauen; (aus)schmeißen; kreuzi-
gen; schlagen; nennen, (Name) ge-
ben; abrechnen; opfern; sagen,
deklarieren' :ves: -d Mt 5.29,30
Mk 9.47 Lk 6.42 -se Jo 15.13 -sed
Mk 5.23 -sek Lk 11.6 -sem Mt 7.4
22.44 Mk 22.36 Lk 6.42 20.43 -sen
Mk 4.26 -sétek Mt 25.30 Lk 5.4
9.44 21.14 :vet: Mt 12.24 Mk 4.14
(2) Lk 8.5 Jo 4.36,37 -e Mt 13.24,31
Jo 9.15 -é Mk 3.16,17 Lk 13.13 Jo
19.19 -ed Jo 13.38 -ek Mt 12.27,28
Lk 13.32 -ék Mt 15.30 21.7 Mk
6.29 Lk 1.66 -em Mt 12.18 Jo 6.37
10.15 10.17 -ének Mt 27.29 Mk
15.17 Jo 19.2 -ett Mt 13.24,25 25.19
Mk 4.4 -ette Mt 13.39 -heti Mk
3.23 -hettök Mt 17.19 -i Mt 9.34
12.20 Mk 3.22 Lk 6.48 Jo 2.10 -ik
Mt 5.15 23.4 Mk 6.56 Lk 11.19
-ne Lk 1.9 -né Mt 19.13 Mk 7.32
-nek Mt 6.26 Lk 12.24 -nék Mt
12.27 Mk 6.41 8.6 Lk 4.29 -ni Mt
13.3 18.23,24 Mk 4.3 Lk 5.18 -te
Mt 19.15 -ted Jo 20.15 -ték Mk
16.6 Jo 20.2,13 Jo 20.2 -tél Mt
13.27 25.24 Lk 19.21 -telek Jo 15.16
-tem Mt 25.26 Lk 19.22 -tessék Mk
4.21 Lk 17.2 -tettet Mt 3.10 13.19
Lk 2.34 Jo 11.38 -tethetik Mt 17.21
Mk 9.29 -tetik Mk 4.15,31 -tetnek

Mk 4.16 Lk 10.8,10 -*tetnének* Jo 12.42 -*tett* Mk 4.15 -*tettenek* Mk 4.18,20 -*tettet* Mk 14.15 Lk 22.12 -*tetvén* Lk 2.16 Jo 2.6 -*vén* Mk 6.5 10.16 Lk 4.40 Jo 20.5,6 l. még *felve(sz), elvet, kivet, levét*

„vétek” l. *vétet*

vetekedik „verseng, vetélkedik” ,wetteifern’ Mt 12.19 vö. *vetököd-[ik]*

vetélkedik l. *vetekedik*: *vetököd-[ik]*

vetendő l. *vét[kez]ik*

vetemény ,Saat’ Mt 12.1 Mk 2.23 Lk 6.1

vétet „1. vétek 2. (először) vetett (kenyér)” – ,1. Sünde 2. Schaubrot’ -*önket* Mt 6.12 -*nek* Mk 2.26 Lk 6.4

vétetik l. *vesz*

véte[z] „vérkezik” ,sündigen’ -*tteknek* Mt 6.12

vétkezés l. *vétkezet*

vétkezet „vétkezés” ,Sündigung, Versündigung’ -*nek* Mk 3.29 -*teket* Mt 6.14

vetkez(ik) l. *levetkez(ik)*

vét[kez]ik ,sündigen’ -*endőknek* Lk 11.4 l. még *véte[z]*

„vétkezik” l. *véte[z]*

vető „magvető” ,Säer, Sämann’ Mk 4.3 -*nek* Mt 13.18 vö. *vet*

vetöködet „versengés, vita” ,Zank’ Lk 22.24

vetököd[ik] „vetekedik” ,wetteifern’ -*tek* Mk 9.34

vev l. *vesz*

vevő ,Käufer’ -*ket* Mt 21.12 Mk 11.15 Lk 19.45

vezér „id., vezető” ,Führer,

Leiter’ -ek Mt 23.24 -*i* Mt 15.14 23.16

vezet ,leiten, führen’ -*endi* Mt 15.14 -*het* Lk 6.39 -*tetni* Lk 18.40 *viad* „vigad, örvendezik” ,sich freuen, fröhlich sein’ -*notok* Jo 5.35 vö. *vigad*

viadal „haláltusa” ,Todeskampf, Agonie’ -*ban* Lk 22.44

vidék ,Gegend – auch übertr.’ Mt 3.5 14.35 Lk 8.39 -*be* Lk 4.14 7.17 Jo 11.54 -*ben* Lk 2.8 21.21 -*ből* Mt 15.22 Mk 5.10 -*e* Mk 1.5 -*ébe* Mt 15.39 19.1 Mk 10.1 Lk 3.3 -*ekbe* Mt 8.28 Mk 5.1 Lk 8.26 -*ekből* Mt 8.34 Mk 5.17 Jo 11.55 -*én* Mk 1.28

-*et* Mk 6.55 Jo 4.35 -*ibe* Mt 2.22 15.21 16.13 Mk 7.24 -*iben* Mt 2.16 4.13,16 -*iből* Mk 7.31 -*inek* Lk 8.37 -*nek* Lk 8.37

viend l. *visz*

víg „vigasztott” ,getrost’ Mk 10.40

víg „vég(vár)” ,Grenzburg -*ei* Mk 7.31

„víg” l. *vigasságos*

vigad „örtül, repes” ,sich freuen’ -*a* Lk 1.41,44 10.21 -*jatok* Mt 5.12 Lk 6.23 -*ott* Lk 1.47 Jo 8.56 vö. *öröl*

„vigad, örvendezik” l. *viad*

vigadal[om] „vigasztalás” ,Trost’ -*matokat* Lk 6.24

„vigadozik” l. *gyenyerkedik*

vigasság „vigaszság, öröm” ,Wonne’ Lk 1.14

vigasságos „víg” ,fröhlich’ Mt 11.17

vigaszság l. *vigasság*

vigasz(t) „gyógyít” heilen’ -jad
Lk 4.23 -jatok Mt 10.8 -játok Lk
10.9 -t Mk 3.10 Lk 6.19.9.11 -ta Mk
6.5 Lk 7.21 -tani Mt 12.10 Lk 14.3
-tathatnék Lk 8.43 -thaták Mt 17.16
-tott Lk 13.14 -tván Lk 9.6 l. még
megvigaszt

vigasztal „id.” „trösten’ -andó Jo
14.16,26 15.26 16.7 -ják Jo 11.31
-tatik Lk 16.25

vigasztalat „vigasztalás” „Trost’
-ját Lk 2.25

vigasztás „gyógyítás” „Heilung’
-okra Lk 5.17

vigilia „virrasztás” „(Zeit der)
Nachtwache (bei den Römern) lat.
vigilia’ -’ja Mt 14.25 vö. vigyázat
vigy l. viz

vigyáz „wachen’ -attok Lk 12.37
-hattál Mt 26.40 Mk 14.37 -jatok
Mt 24.42 25.13 Mk 13.33 Lk 21.36
-jon Mk 13.34 -na Mt 24.43 Lk 12.
39 -ván Lk 2.8

vigyázat „virrasztás” „(Zeit der)
Nachtwache’ -it Lk 2.8 -ja Mk 6.48
Lk 12.38

vihet l. viz

világ „világosság” „Licht’ Mt 4.16
6.23 Lk 11.35 Jo 1.9 -a Jo 8.12 9.5
-át Mt 24.29 Mk 13.24 Jo 8.12
11.9 -ba Jo 12.36 -i Mt 5.14 -nál
Lk 22.56 -on Mt 10.27 -ot Mt 4.16
Lk 2.32 8.16 Jo 12.35,36 -ra Mk
4.22 -tok Mt 5.16 vö. világ

világ „id.” „Welt - auch übertr.’
Mt 13.35,38,39 Lk 1.70 Jo 1.10
-ba Mk 16.15 Jo 10.36 16.21,28
17.18(2) -ban Mt 12.32 Mk 10.30
Lk 12.3 Jo 1.10 -ból Jo 8.23(2) 13.1

15.19 (3) 17.14,15,16(2) -ért Jo 6.51
17.9 -nak Mt 4.8 5.14 Mk 4.19 Lk
4.5 Jo 1.29 -on Jo 17.6 -ot Mt 16.26
Mk 8.36 Lk 9.25 Jo 3.16 -ről Jo
1.7 vö. világ

világba jö[n] „világra jön” „zur
Welt/ans Licht kommen’ -jött Jo
3.19 jöttél Jo 11.27 jöttem Jo 9.39
jötteme ~ ra Jo 12.46 jöendő ez ~
Jo 6.14 ~ jövőt Jo 1.9 vö. világra
jö(n); születik

világra jö(n) „id.” „zur Welt/ans
Licht kommen’ ~ jö Mk 4.22 jö-
nek mend e ~ Lk 21.26 vö. világba
jö[n]; születik

világos „fénylő, tiszta” „leuchtend,
sauber’ Mt 6.22 Lk 11.34,36(2)

világosé(jt) „fénylik” „leuchten’
-hon Mt 5.15,16 -jtani Lk 1.79 vö.
fénylik

világosság „Licht’ -nak Jo 12.36
vö. világ

„világosság” l. világ

villám „Blitz’ -ot Lk 10.18

villámat „villámlás” „Blitz (ent-
ladung)’ Mt 24.27 28.3 Lk 17.24
-nak Lk 11.36

villám[ik] „villan” „blitzen, auf-
leuchten’ -ván Lk 17.24

„villámlás” l. villámlat; villámo-
dat

„villámlik” l. villámod[ik]
villámodat „villámlás” „Blitz
(entladung)’ Lk 24.22

villámod[ik] „villámlik” „blitzen’
-ván Jo 8.2

„villan” l. villám[ik]

vincellér „Weingärtner’ -ek Mt
21.35,38 Mk 12.7 Lk 20.14 -eket

Mk 12.9 Lk 20.16 *-ekhez* Mt 21.34
Mk 12.2 Lk 20.10 *-eknek* Mt 21.33,
40,41 Lk 20.9 *-ektől* Mk 12.2 *-nek*
Mk 12.1

vinne l. *visz*

„*virrasztás*” l. *vigília, vigyázat*
visel „id.; gondoz”, *tragen; pfle-*
gen *-nem* Mt 3.11 *-endi* Lk 14.27
-hetitek Jo 16.21 *-i* Jo 12.6 *-né* Lk
10.34 *-netek* Lk 10.4 *-ni* Lk 23.26
-t Lk 11.27 *-te* Mt 8.17 *-tethetnek*
Lk 11.46 *-tiük* Mt 20.12 *-vén* Mk
14.4 Jo 19.5

viselet „*irányítás*”, *Richtung* *'-ire*
Lk 1.79

viselhetetlen „*untragbar, schwer*’
-eket Mt 23.4

visz „*vezet; elvezet; hoz; hord-*
(oz); elítél”, *führen, fahren; weg-*
führen; bringen; tragen; verurteil-
len *:viend: -nek* Mk 13.11 *:vigy:*
Mt 6.13 Lk 5.4 11.4 *-étek* Mk 14.44
Jo 2.8,16 *:vihet: -nék* Mk 2.4 *:vin-*
ne: Mk 11.16 *:visz: -ed* Mt 5.23 *-ék*
Lk 7.14 Jo 18.18 *-em* Jo 21.18 *-en*
Mt 7.13,14 *-i* Lk 13.15 *-ik* Lk 4.40
-nek Mt 10.17 Lk 12.11 *:vitet: -ék*
Mt 4.1 Lk 16.22 *-ik* Lk 4.1 8.29
24.51 *-nek* Mt 22.30 Mk 12.25
Lk 21.24 23.32 *-tek* Mt 10.18 Lk
21.12 *-vén* Mt 27.3 *:vivé:* Mt 4.5,8
Mk 8.23 Lk 4.5,9 Jo 1.42 *-k* Mt
26.57 Mk 11.7 Lk 2.22 Jo 2.8 *-n*
Mt 16.22 14.13,33 Lk 5.11 22.10
l. még *bevisz, elvisz, felvisz, kivisz,*
megvisz

visszhavivó „*visszataszító*”, *ver-*
kehrt, unrecht, falsch, widersinnig

lat. *perversus*’ Mt 17.17 vö. *vissza-*
vivó

visszhavivó „*visszataszító*”, *ver-*
kehrt, unrecht, falsch, widersinnig
lat. *perversus*’ Lk 9.41 vö. *visszha-*
vivó

„*vita, versengés*” l. *vetőködet*
vitelet „*fogság*”, *Gefangenschaft*’
Mt 1.12 *-iglen* Mt 1.11,17 *-től* Mt
1.17

vitet l. *visz*

vivé l. *visz*

vitész ‚*Kriegsknecht*’ *-ek* Mk
15.16 Lk 3.14 23.36 Jo 19.2 *-eket*
Mt 8.9 Lk 7.8 *-eknek* Mt 28.12 *-i*
Mt 27.27 Lk 2.13 *-nek* Jo 19.23

víz ‚*Wasser*’ Mt 27.24 Jo 4.7,14
5.4,7 19.34 *-be* Mt 17.15 Mk 9.22
Lk 16.24 *-ben* Mt 3.11 Mk 1.8
Lk 3.16 Jo 1.26,31,33 *-ből* Mk 1.10
Jo 3.5 4.13,14 *-ek* Jo 3.23 *-ekbe* Mt
8.32 *-eken* Mt 14.28,29 *-et* Mt 10.42
Mk 9.41 Mk 14.13 Lk 22.10 Jo
2.9(2) 4.10 *-nek* Lk 8.24 Jo 4.14
5.3,4 7.38 *-től* Mt 3.16 *-zel* Jo 2.7
vizetlen „*aszályos*”, *wasserlos*’
Lk 11.24

vízözön „*özönvíz*”, *Sintflut*’ Mt
23.38,39 Lk 17.27

volna ‚*Perfekt des Konditionals*
(3. Pers. Sg. des Präsens Kondition-
nal von van)’ % Mt 83 esetben,
Mk 84 esetben, Lk 95 esetben, Jo
133 (összesen 395) esetben fordul elő
% *-’nak* Jo 21.25 Mt 20.10 Mk
3.14 Lk 15.26 Jo 6.64 *-’tok* Jo
9.41 *:volu: -ék* Lk 24.44 Jo 17.12 *-i*
Mk 12.18

volnék l. *volna*

volni l. *volna*

volt ‚Perfekt des Indikativs (3. Pers.Sg. Perfekt der Hilfs/Existenzverba *van*)‘ Mt 7.27 11.26 Lk 1.5 3.23 Jo 1.6 -*ában* Lk 20.6 -*ak* Mk 13.19 Lk 1.2,70 13.4 14.24 -*ál* Mt 25.23 Lk 19.17 Jo 11.21,32 -*am* Mk 14.49 Lk 22.53 Jo 9.25 16.4 -*anak* Mt 5.12 Lk 13.2 24.22 -*ának* Lk 3.1(3) -*át* Mk 6.55 Lk 2.44 4.42 20.41 Jo 7.4 -*atok* Lk 16.11,12 Jo 15.19 -*odat* Mt. 25.38,44(2) -*onk* Mt 23.30(2) *vö. van*

von ‚ziehen‘ -*andja* Jo 6.44 -*hatják* Jo 21.6 -*szok* Jo 12.32 -*ván* Lk 21.12 Jo 21.8 l. még *kivon*

vő ‚Bräutigam‘ -*nek* Mt 9.15(2)

vö. vőlegény

vőlegény ‚Bräutigam‘ Mt 25.2

Mk 2.19 Lk 5.34 Jo 3.29 -*nek* Mt 25.1 Lk 5.43 Jo 3.29(2) -*t* Mk 2.19 Jo 2.9 *vö. vő*

völgy ‚Tal‘ Lk 3.5

vön l. *vő[sz]*

vő[sz] ‚vesz; vásárol; feleségül vesz, nőül; (fel)vesz; elvesz; kap, érkezik‘ nehmen; kaufen; (zur Frau) nehmen, heiraten; (auf)nehmen; wegnehmen; bekommen‘ :*vön*: Mt 27.48 Mk 12.20 Lk 10.35 20.29 -*nek* Mt 20.9,10 Mk 16.1 Jo 8.59 :*vöt - vött*: Lk 2.26 -*ed* Jo 20.15 -*ek* Mt 16.7 -*él* Lk 16.25 -*em* Mt 25.27 Lk 14.18,19 Jo 10.18 -*etek* Mt 10.8 16.9,10 -*étek* Lk 11.52 -*ő* Lk 6.4 15.27 -*ő* *vala* Mt 25.16 Mk 6.17 -*ő* *volna* Jo 13.4,30 18.3 19.30

-*ök* Mk 8.19 -*önk* Jo 1.16 l. még *el-vő[sz]*, *megvő[sz]*; *vesz*, *vü[sz]*

vöt l. *vő[sz]*

vött l. *vő[sz]*

vün l. *vü[sz]*

vü[sz] ‚hoz, visz‘ ‚bringen, legen‘ -*n* Mt 25.20

Z, ZS

‚*zabatáni* ‚Sabaktani‘ ‚asabathani armeus sabachth ani‘ Mt 27.46 l. még *sabatáni*

ZABULON ‚Zebulon‘ ‚Sebulon‘ -*nak* Mt 4.13,15

zaj ‚háborúság, zendülés. zúrzarvar‘ ‚Getümmel, Aufruhr‘ Mt 27.24 Mk 14.2 -*t* Mk 5.38

zajgó ‚tolongó, tülekedő‘ ‚(Verbalsnomina) drängende, (Dränger) Mt 9.23

ZAKARIÁS ‚Zacharias‘ Lk 1.5 -*nak* Mt 23.35 Lk 1.40,59 3.2 11.51 -*t* Lk 1.21

ZAKE ‚Zákeus‘ ‚Zachäus‘ Lk 19.5

ZÁKEUS ‚Zachäus‘ Lk 19.2,8

‚*ZARA*‘ l. *Zarám*

ZARÁM ‚Zara‘ ‚Serah‘ -*ot* Mt 1.3 *zarándok* ‚idegen‘ ‚Fremdling‘ Lk 24.18 -*okoknak* Mt 27.7

zarándok[ol] ‚elutazik, útra kel‘ ‚wegfahren, wegreisen‘ -*la* Lk 20.9 -*lani* Mt 21.33 25.14 Mk 12.1 13.34 Lk 15.13

ZEBEDEUS ‚Zebedäus‘ Mt 4.21 10.3 20.20 27.56 -*nak* Mt 26.37 Mk 1.19 Lk 5.10 Jo 21.2 -*sal* Mt 4.21 -*t* Mk 1.20

ZEBULON l. *Zabulon*
 ZELOTES „id.” ‚Zelotes’ -nek Lk
 6.15
 „zendülés” l. *zaj*
 ZOROBÁBEL ‚Serubabel’ Mt 1.13 -é
 -é Lk 3.27 -t Mt 1.12
 zöld ‚grün’ Mk 6.39
 zsák „táska, erszény” ‚Beutel,
 Geldtasche’ Lk 22.35 -ja Lk 22.36
 -okat Lk 10.4 12.33
 zámoly „id.” ‚Schemel’ -a Mt
 5.35 22.44 Mk 12.36 Lk 20.43
 zsidó ‚Jude, Jüdin’ Jo 4.9 18.35
 Jk Mk 7.3 Jo 1.19 2.18,20 -kat
 -o 11.33 -khoz Jo 18.38 -kkal Jo
 3.25 -knak Mt 2.2 Mk 15.2 Lk 7.3
 Jo 2.6,13 -kndl Mt 28.15 Jo 11.54
 -któl Jo 9.22
 zsinagóga ‚Synagoge’ Mk 5.22,35
 Lk 8.49 13.14 Jo 9.22 -’ba Mk 1.21
 3.1 Lk 4.16 6.6 -’ban Lk 4.28,33
 Jo 6.59 18.20 -’ból Mk 1.29 Lk 4.38
 Jo 12.42 -’iban Lk 4.44 -’jokba Mt
 12.9 -’jokban Mt 4.23 6.2,5 Mk
 1.23,39 Lk 4.15 -’k Jo 16.2 -’kba
 Lk 12.11 -’kban Mt 23.6 Mk 6.2
 12.39 Lk 4.20 -’nak Lk 8.41 -’t
 Lk 7.5 -’tokban Mt 23.34
 zsír „nedv” ‚Saft’ -t Lk 8.6
 ZSUZSANNA ‚Susanna’ Lk 8.3

Tartalom

Eloszo (Irta Kiraly Laszlo)	5
Máté evangéliuma	13
Márk evangéliuma	107
Lukács evangéliuma	167
János evangéliuma	267
A Müncheneri Kódex szókincse (Összeállította Szabó T. Ádám)	345

Kiadta az Európa Könyvkiadó. A kiadásért az Európa Könyvkiadó igazgatója felel. Készült a Kner Nyomdában (munkaszám 6), Békéscsabán, 1985-ben

A kötetet Király László szerkesztette. A tipográfia és kötéstervezés Miklósi Imre munkája. Készült 26,73 (A/5) ív terjedelemben, Helikon ofszet papíron, Bembo betűvel, 6500 példányban

ISBN 963 07 3534 2